

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

“ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,,

*Βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τῆς ἐν Παρισίοις
Ἑταιρείας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν*

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1943

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Διευθύνουσα Ἐπιτροπή, Διοικητικὸν Συμβούλιον, Εὐεργέ-
ται, Δωρηταὶ Σελ. 7

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ

Ἄχ. Θ. Σαμοθράκη, Σύντομος ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς νήσου Σαμοθράκης	9— 49
† Γ. Κωνσταντινίδου, Ἡ ἐν Ἀδριανουπόλει Ἑλληνικὴ κοινότης. 1) Οἱ ἱεροὶ ναοὶ τοῦ ἁστέως καὶ τῶν περιχώρων	50— 84
<i>Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις</i>	352— 353
Ἰδίου, Ὁ Ἀδριανουπολίτης Νεομάρτυς Ἅγιος Μαυρουδῆς	85— 92
† Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου, Κώδικες Ἀνατολικῆς Θράκης	93— 160
Μ. Α. Σ. Κῶδιξ Ἐξαστέρου (Σηλυβρίας)	161— 175
Ἄχ. Θ. Σαμοθράκη, Ὅλιγα τινὰ περὶ Τραϊανουπόλεως	177— 192
Μ. Α. Σταμούλη, Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην	193— 217
<i>Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις</i>	353
† Ἀντ. Α. Σταμούλη, Ταξείδια εἰς τὴν Θράκην (Μεγάλος Τσεκμετζές, Κιλικίη)	324— 334

ΓΛΩΣΣΙΚΑ—ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

Ἑλπινίκης Σταμούλη Σαραντιῆ, Ἀπὸ τὰ ἀγιάσματα τῆς Θράκης	219— 290
Εὐστρατίου Ζήση, Γλωσσάριον Αὐδημίου	291— 302
Ἄρχιμ. Νικ. Βαφείδου, Λαογραφικὰ περιφερείας Διδυ- μοτείχου καὶ δημοτικὰ ἄσματα Σουφλίου	303— 307
† Γ. Κωνσταντινίδου, Παραμῦθι τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἡ μοιρασιά	308— 323

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Γρηγ. Ἀχ. Λιβαδά, Α. Ρ., Ἰωάννης Π. Καρδαμάτης	335—342
Ἀπόστολος Δοξιάδης	342—344
Φ. Μ. Θεολόγος Γ. Ἐξηντάρης	344—345
Ἰωάννης Μανδαλίδης	345—346
Κ. Ἀναστασία Σταύρου Ἀλβανοπούλου	346—347
Φ. Μ. Πολύκλειτος Θ. Βεζιρτζής	347—348
Γεώργιος Κ. Κωνσταντινίδης	348—349
Ἀπόστολος Ἀποστολίδης	349
Ρητορίδης Χατζόπουλος	349
Βασίλειος Ἀγγελῆς	349
Νικ. Παρίτσης	349
Δημ. Μαργαριτόφ	349
Ἀθηνᾶς Γαϊτάνου Γιαννιοῦ, Νοεμὴ Ζωηροῦ	349—351

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ — ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ — ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Νεομάρτυρες Θράκης	176
Ἡ κατὰ τῆς Θράκης ἐπιδρομὴ τῶν Σαρακηνῶν τῷ 829	176
Φιλογενεῖς Θραῖκες	218
Ἀνακάλυψις χρυσοῦ στέμματος ἐν Θράκῃ	218
Ἡ ἐν Ἀδριανουπόλει Ἑλληνικὴ Κοινότης	352—353
Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην	353
Ἀχ. Θ. Σαμοθράκη, Ἕνας θραῖξ συνάδελφος ἐν Σηλυβρία	354
— Γέφυρα Διαμαντῆ Ἀδριανουπόλεως	354—355
ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ ΘΡΑΚΗΣ	355
Συμβολὴ Θρακῶν εἰς τὴν ἐπανάστασιν	356—358
Διάφορα	358—359
Διορθώσεις ΙΖ' τόμου	359

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος	ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ
Γ. Γραμματεὺς	ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΓΚΡΙΩΤΗΣ
Ταμίας	ΙΩΑΚΕΙΜ ΛΑΓΙΑΣ
Σύμβουλος	ΜΙΑΤΙΑΛΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Δ. ΑΒΑΤΖΗΒΑΣΗΣ
ΦΙΔ. ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ
ΙΟΡΔ. ΔΑΜΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΑ. ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ
Π. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
ΑΝ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘ. ΓΚΕΜΟΥΣΓΕΡΔΑΝΗΣ
ΧΡ. ΚΑΡΑΧΑΛΙΔΗΣ
Β. ΚΟΥΒΕΡΗΣ

Δ. ΛΟΥΪΖΟΣ
Β. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
ΑΘΑΝ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
Γ. ΠΟΠΠΩΝΗΣ
Δ. ΣΑΚΚΑΛΗΣ
Μ. ΣΑΡΑΝΤΗΣ
Ζ. ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Δ. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Μεγάλοι Εὐεργέται

† ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. Π. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ
† ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΣΤ. ΑΛΒΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΝΤΑΛΛΑΞΙΜΩΝ ΚΟΙ-
ΝΟΤ. ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΦ. ΠΕΡΙΟΥΣΙΩΝ

Εὐεργέται

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
† ΕΛΕΝΗ Μ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ
† ΠΟΥΚΛΕΙΤΟΣ ΒΕΖΙΡΤΖΗΣ
† ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Τ. ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΗΣ

Μεγ. Δωρητής

† ΚΙΜΩΝ Μ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

Δωρηται

ΑΔΕΛΦΟΙ ΜΑΝΟΥΗΛΙΔΟΥ
ΑΔΕΛΦΟΙ ΚΑΛΟΥΔΗ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ ¹⁾

Ἐναντι τῆς Θυρακτικῆς παραλίας, ἀπέναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 26 μιλίων ἀπὸ τῆς Αἴνου, 24 ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως καὶ 12 ἀπὸ τῆς Ἰμβρου, κεῖται ἡ νῆσος Σαμοθράκη εἰς βόρειον γεωγραφικὸν πλάτος 40°, 27 καὶ ἀνατολικὸν μῆκος 43°, 6', ²⁾ ἡ ὁποία κατόπιν τόσον αἰώνων βαρυντάτης δουλείας, ἠτύχησεν ἀπὸ τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1912 νὰ ἀναπνεύσῃ τὸ μυρωμένο τῆς Ἑλευθερίας ἀέρα καὶ νὰ ἀποτελέσῃ ἐλευθερὸν τμήμα τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς Πατρίδος.

Ἡ νῆσος εἶναι ὄρεινὴ καὶ τραχεῖα, καλυπτομένη ὑπὸ πυκνοτάτων καὶ σκιερῶν δρυμόνων. Πλὴν μικρῶς καὶ στενῆς πεδιάδος πρὸς τὰ βορειο-δυτικὰ, ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς, μήκους εἴκοσι χιλιομέτρων καὶ μεγίστου πλάτους δώδεκα, καλύπτεται ὑπὸ ὑψηλοτάτου ὄρους καὶ ἀγρίου τῆν ὄψιν, τῆς Σαώκης, Σάου ἢ Σαύκης, τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ «Φεγγάρι», χιονοσκεπὴς πάντοτε, ἀνέρχεται εἰς ὕψος 5.248 ποδῶν (1600 μέτρα περίπου). Μετὰ τὸν Ἄθω, ἔχοντα ὕψος 1936 μέτρα, εἶναι τὸ ὑψηλότερον ὄρος καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Τὸ ἐμβαδὸν τῆς νήσου εἶναι 180 περίπου τετραγωνικὰ χιλιόμετρα, ἡ δὲ περίμετρος 32 περίπου μίλια.

Ἡ καθόλου διάθεσις τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου, μαρτυρεῖ ὅτι πρὸ ἀμνημονευτῶν χρόνων ὑπέστη μεγάλας γεωλογικὰς καὶ ἐδαφικὰς μεταβολάς. Ὁ διάσημος γεωγράφος Ε. Kierpert, ἀνεκάλυψεν ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τῆς Σαμοθράκης ³⁾ κρατῆρα μεγάλου ἠφαιστείου, ἀποσβεσθέντος πρὸ ἑκατοντῶν ἐτῶν.

1) Περίληψις αὐτῆς ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Μεγαλὴν Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδεῖαν.

2) Κατὰ τὸν Πτολεμαῖον «Σαμοθράκη νῆσος καὶ πόλις», κεῖται εἰς βόρειον πλάτος 41°, 15' καὶ ἀνατολικὸν μῆκος ἀπὸ τῶν Μακάρων νήσων (Καναρίων) 52°, 30'. (Πτολεμαῖου, Γεωγραφικὴ Ὑφήγησις, ββλ. III, κεφ. XI, 8).

3) Μεταξὺ τῶν κορυφῶν: Φεγγάρι, Ἅγιος Ἡλίας καὶ Ἁγία Σοφία.

Αἱ κυριώτεραι κορυφαὶ αὐτῆς εἶναι : τὸ *Φεγγάρι*, ἢ *Ἁγία Σοφία*, ὁ *Ἅγιος Ἡλίας*, τὰ *Ζωνάρια*, τὸ *Τβουκλουῦ*, ὁ *Βρέχος*, τὸ *Τουρλό* καὶ ἄλλαι χαμηλότεραι.

Ἄκρωτήρια τῆς νήσου εἶναι : πρὸς νότον ἡ *Μαλαθριά*, πρὸς τὰ βορειο-ἀνατολικά ὁ *Κῆπος*, πρὸς ἀνατολὰς τὸ *Σκεπαστόν*, πρὸς τὰ βορειο-ἀνατολικά ὁ *Φοιῦς*, πρὸς βορρᾶν ὁ *Ζαγοριώτης*, πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ ἡ *Παλαιόπολις* καὶ πρὸς δυσμὰς τὸ *Ἄκρωτῆρι*.

Παρὰ τὴν δυτικὴν ἄκραν τῆς νήσου καὶ πλησίον τοῦ κατρηρειωμένου μετοχίου τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ὑπάρχουν ἐν μέσῳ βαλτώδους τοποθεσίας καλουμένης *Λειβάδια*, δύο μικραὶ λίμναι.

Τὸ κλίμα τῆς νήσου εἶναι ὑγιεινόν, τὸ θέρος ὁμῶς μαστίζεται ὑπὸ ἐλωδῶν πυρετῶν. Παράγει δὲ δημητριακοὺς καρπούς, ὄσπρια, σήσαμον, ὀπώρας, ἐλαίας κτλ. Ἔχει ἄφθονον κυνίγιον ἐπὶ δὲ τῶν ὀρέων καὶ τῶν φαράγγων αὐτῆς διαιτῶνται ἄγρια αἶγες καὶ ἄγριοι χοῖροι.

Τὸ νότιον μέρος τῆς νήσου εἶναι ξηρὸν καὶ ἄγονον, ἐνῶ ἡ βορεία αὐτῆς πλεθρὰ εἶναι δασώδης διαρροομένη ὑπὸ ὄρητικωτάτων χειμῶρων, τῶν ὁποίων κυριώτεροι, εἶναι ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς : τὸ *Πολυπόδι*, ὁ *Ξηροπόταμος*, ὁ *Πλάτανος*, ὁ *Ἄμμος*, ὁ *Βάτος*, ὁ *Φηχοπόταμος*, ὁ *Πλατυπόταμος*, ὁ *Ἀγκιστρος* καὶ ὁ *Κατσαμβᾶς*. Ὁ Ὀμηρος ἀποκαλεῖ αὐτὴν «ὄλιεσσαν»⁽¹⁾, δηλαδή δασώδη. Ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ταύτης ὑπάρχουν θερμοπηγῆ θειοῦχοι καὶ μεταλλικαὶ ψυχραὶ γνωστόταται ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων διὰ τὰς ἱαματικὰς αὐτῶν ιδιότητας.

Ἡ παρουσία τῶν πηγῶν τούτων ἀποδεικνύει τὴν ἠφαιστειογενῆ προέλευσιν αὐτῶν. Κατὰ τοὺς γεωλόγους, ἡ νῆσος Σαμοθράκη εἶναι τμήμα διαστρώσεως ἐκ γρανίτου, ἀργιλομιγοῦς σχιστολίθου καὶ ἀεροστίλβης, τῆς ὁποίας λείψανα εὐρίσκονται ἀκόμη ἐν εἴδει ζώνης νοτίως τοῦ Αἴμου, ἐκτεινομένης καὶ διασχιζομένης πολλαχῶς ὑπὸ ἠφαιστειογενῶν πετρωμάτων, ἐνῶ αἱ μὲν κοιλάδες αὐτῆς καλύπτονται ἐν μέρει ὑπὸ ἀσβεστίτου τριτογενοῦς διαπλάσεως, αἱ δὲ κορυφαὶ τῶν ὀρέων ὑπὸ πρωτογενοῦς ἀσβεστίτου (μαρμάρου) καὶ ἐνίοτε, ὅπως παρὰ τὴν τὴν πόλιν Σαμοθράκην ὑπὸ ἀσβεστολίθου βεβίθοντος ἀπολιθώσεων.

Ἡ παρουσία τῶν πηγῶν τούτων ἀποδεικνύει τὴν ἠφαιστειογενῆ προέλευσιν αὐτῶν.

1) Ὀμήρου Ἰλιάς N, 12. - Δυστυχῶς σήμερον εἶναι ἀπεπιλωμένη ἕνεκα τῶν συχνῶν πυρκαϊῶν καὶ τῆς ὑλοτομίας πρὸς κατασκευὴν ξυλανθράκων. Μόνον κατὰ τινα πυρκαϊᾶν τοῦ 1868 ἐκάησαν περὶ τὰς 15,000 ἐλαιοδέγνων.

Τὰ ἠφαιστειογενῆ πετρώματα ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀνδρείτην καὶ τραχείτην τῆς τριτογενοῦς διαπλάσεως.

Τὰ ὄρη τῆς Σαμοθράκης ἀποτελοῦν συμπαγῆ ὄροσειρὰν τῆς ὁπίως ἢ κεντρικῆ κορυφῆ εἶναι τὸ ὄρος Φεγγάρι, καταπλίτουσαν ἀποτόμως εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς τὰ νοτιο-ανατολικά ἀπέναντι τῆς Ἴμβρου, ἐνῶ πρὸς τὰ βορειο-ανατολικά καὶ βορειο-δυτικά καὶ πρὸς τὰ νοτιο-δυτικά μεσολαβεῖ μετὰξὺ αὐτῆς καὶ τῆς θαλάσσης στενὴ λωρὶς προσχωματικῶν ἐδάφους!).

Οἱ σεισμοὶ δὲν ἀπολείπουν ἐκ τῆς νήσου. Ὁ μέγας σεισμὸς τῆς 9 Φεβρουαρίου 1893, κατὰ τὸν ὁποῖον παρατηρήθη καὶ μεγάλη καθίζησις τοῦ ἐδάφους καὶ μέγα ῥῆγμα κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, ἀφῆκε τρομερὰ ἔξη τῆς καταστρεπτικῆς δυνάμεώς του¹). Ἡ κατερείπωσις τῶν ἀρχαίων περικαλλῶν ναῶν καὶ λοιπῶν οἰκοδομημάτων τῆς νήσου, ὅπως τοῦ Ἀρσινόειου, τοῦ Πτολεμείου, τῆς Στοᾶς, τοῦ Ναοῦ τῶν Καβείρων, καὶ ἄλλων ὀφείλεται εἰς τοιαύτης φύσεως σεισμικὰς δονήσεις²).

Τὸ σχῆμα τῆς νήσου εἶναι ἐλλειψοειδές, μὴ ἔχον οὐδένα λιμένα, πλὴν ὀρισμένων τινῶν ἀποβάσεων καὶ τούτων ἐπισφαλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ὁ Σκύλαξ³) ὁ γεωγράφος, ἀναφέρει ὅτι ἡ Σαμοθράκη εἶχε λιμένα. Ἀλλὰ τοιοῦτος λιμὴν δὲν ὑπάρχει, ἐκτὸς ἂν ὀνομάσωμεν λιμένα, τὸ λεγόμενον «Ἀκρωτήρι», τὸ μόνον, ἄλλως τε, καλλιιεργούμενον μέρος αὐτῆς πρὸς νότον, τοῦ ὁποῦ σχηματίζεται βαθεῖα τις ἐσοχὴ, καὶ ἣτις φαίνεται ὅτι εἶναι κατὰ Λίβιον⁴) λιμὴν αὐτῆς «Δημή-

1) Πλεοτέρα περὶ τῆς γεωλογικῆς συστάσεως τῆς νήσου, βλέπε: Α. Κ. Χρηστομάνου: Ἡ νήσος Σαμοθράκη καὶ ὁ σεισμὸς τῆς 9ης Φεβρουαρίου 1893, ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός», ἔτος Γ', σελ 193—237.

2) Ἐπὶ 600 περίπου οἰκῶν, 52 κατέπεσαν τελείως, 300—350 διεσπάσθησαν καὶ κατέστησαν ἀκατοίκητοι, καὶ μόνον περὶ τὰς 80—100 ἔμειναν ἐντελῶς ἀβλαβεῖς. Ἡ ἔκτασις τῆς σεισμικῆς δονήσεως ἐγένετο αἰσθητὴ εἰς μεγάλην ἀκτίνα. Ἐσείσθη τὸ Δεδεαγάτις (νῦν Ἀλεξανδρούπολις), ἡ Ἀδριανούπολις, τὰ Δαρδανέλια, ἡ Δῆμος, ἡ Σάμος, ἡ Ἴμβρος, μέρος τῆς Μιτυλήνης καὶ Χίου, ὁ Τσεσμές καὶ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Θάσου. (Α. Κ. Χρηστομάνου, in loc. cit. σελ. 222).

3) Ἡ διεύθυνσις τῶν σεισμικῶν δονήσεων, ὡς κατεδείχθη ἐκ τῶν τελευταίων ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, ἦτο ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ βορρᾶ πρὸς δυσμὰς καὶ νότον.

4) Σκύλακος Καρυανδέως, Περίπλους 67. «Σαμοθράκη νήσος καὶ λιμὴν».

5) Τίτου Λιβίου, βιβλ. XLV, 56.

τριων», παρὰ τὸν ὁποῖον πιστεύουν ὅτι ἀνεκάλυψαν τὰ ἑρείπια τοῦ ναοῦ τῆς Δημητρος ¹⁾). Κατὰ τὸν Πλίνιον ὁμως, ὅστις συμφωνεῖ μὲ τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς νήσου, αὕτη εἶναι ἐντελῶς ἀλίμενος καὶ ἀποκαλεῖ αὐτὴν *omnium importuosissima* ²⁾).

Τὸ ἄγονον καὶ τραχὺ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς καὶ ἡ ἔλλειψις λιμένος, ἀπὸ ἐτέρου, συνετέλεσαν ὥστε τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία τῆς νήσου, νὰ εἶναι λίαν περιορισμένα, ὅχι μόνον κατὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ὁ ῥήτωρ Ἀντιφῶν, ζήσας περὶ τὰ 425 π. χ. ἀναφέρει τὰ ἐξῆς : «Ἡ γὰρ νῆσος (Σαμοθράκη) ἦν ἔχουμεν, δῆλη μὲν καὶ πόρωθεν ὅτι ὑψηλὴ καὶ τραχεῖα καὶ τὰ μὲν χρῆσιμα καὶ ἐργάσιμα μικρὰ αὐτῆς ἐστί, τὰ δ' ἀργὰ πολλά, μικρᾶς αὐτῆς οὕσης» ³⁾. Ἐν τούτοις παρῆγε εἶδος τι γρομμύων περιφίμων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐπίσης ἐφύετο εἶδος τι βοτάνης καλουμένης : πευκεδάνον ⁴⁾, τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον ὡς ἀντίδοτον κατὰ τῶν δηγμάτων τῶν ὄφρων. Πλὴν τοῦ πευκεδάνου, ἀναφέρει ὁ Πλίνιος, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὴν χρῆσίν του, εἶδος τι λίθου μέλανος ἐλαφροῦ καὶ ὁμοίου πρὸς ξύλον. Ὡς μόνην δὲ βιομηχανίαν εἶχε ἓνα εἶδος σιδηρῶν δακτυλίων καλουμένων *Samothracia ferrea* ⁵⁾, διακοσμημένων διὰ χρυσοῦ, διὰ τῶν ὁποίων ἠγάπων νὰ κοσμοῦνται οἱ δοῦλοι.

1) Κατὰ τὸν Χρηστομᾶνον (σελ. 203) πιθανώτερον τὸ «Δημητήριον» νὰ ἔκειτο ἐν χιλιόμετρον περίπου νοτιώτερον τοῦ Ἀκρατηρίου, ὅπου σώζονται τὰ ἑρείπια τοῦ Μετοχίου Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ διακρίνονται ἐπὶ τῆς παραλίας θεμέλια ἀρχαίων κτιρίων, ἐκτεινόμενα μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ ῥύακος Πολυποῦδι.

2) Πλίνιου, Φυσικὴ Ἱστορία, Βιβλ. Β', 4.

3) Ἀντιφῶντος, Ἀποσπάσματα, Περὶ τῶν Σαμοθράκων ῥήτων, 2. Ἐκδοσις 1923 ὑπὸ Louis Gernet, ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ Budé.

4) Ὁ μίσχος του, λέγει ὁ Πλίνιος, ὁμοιάζει πρὸς τὸν τοῦ μαράθρου (*feniculum*). Ἡ ῥίζα του εἶναι μαύρη, χολώδης καὶ ὀσμῆς διαπεραστικῆς. Αὐξάνει ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ συλλέγουν αὐτὴν κατὰ τὸ τέλος τοῦ φθινοπώρου. Προτιμοῦν δὲ τὰς μικροτέρας καὶ τρυφερωτέρας τῶν ῥιζῶν. Διὰ νὰ καταργασθοῦν αὐτήν, τὴν κόπτουν εἰς μικρὰ τεμάχια τεσσάρων δακτύλων περίπου καὶ τὴν ἀποθέτουν εἰς μέρος σκιερόν. Ὁ ἐξαγόμενος χυμὸς καθὼς καὶ τὸ ἀφέψημα τῆς ῥιζῆς, λαμβάνουν μέρος εἰς πλήθος φαρμακευτικῶν παρασκευῶν. Ὁ χυμὸς αὐτοῦ ἔχει μεγαλειτέραν θεραπευτικὴν ἰδιότητα. Διαλύουν αὐτὸν εἰς ἔλαιον πικρῶν ἀμυγδάλων ἢ μὲ πῆγανον καὶ λαμβάνουν αὐτὸν ὡς ἀντίδοτον κατὰ τῶν δηγμάτων τῶν ὄφρων. Ἐπίσης προφυλάσσει ἀπὸ τῶν δηγμάτων καὶ τοὺς ἀλειφομένους διὰ τοῦ ἐλαίου αὐτοῦ. (Πρβλ. καὶ Διουσκουρίδου, Περὶ ὕλης ἰατρικῆς, βιβλ. Γ', κεφ. 82, ὅπου ἀναγράφονται ὅλαι αἱ θεραπευτικαὶ αὐτοῦ ἰδιότητες).

5) Λουκρητίου, *De cerum natura*, VI, 1043.

Ἡ ἀρχαία πόλις τῆς Σαμοθράκης ἔκειτο κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν παραλίαν, ὅπου σώζονται τὰ εἰρηπια αὐτῆς καὶ ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν κατοίκων Παλαιόπολις. Αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ 1858 καὶ ἐντεῦθεν γενόμεναι αὐτοῦ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ Conze, Champrosreau, Deville, Coquart καὶ ἄλλων, ἔφερον εἰν φῶς σπουδαιότατα εὐρήματα, τὰ ὅποια πλὴν ἰχνῶν ἐνὸς μόνου κτιρίου προγενεστέρου τῆς ἐποχῆς Φιλίππου τοῦ Μακεδόνο, ἀνάγονται εἰς τὸν τέταρτον καὶ τρίτον π. χ. αἰῶνα. Εἶναι δὲ ταῦτα :

α΄.) Ἰδιόσχημος ναὸς τῶν Καβείρων, κτισθεὶς ἴσως ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Β΄, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου (285—247 π. χ.) πρὸς τέλεισιν τῶν Καβειριῶν μυστηριῶν. Τὸ μῆκος τοῦ σηκοῦ αὐτοῦ εἶναι 26 μέτρα, ἐπὶ δὲ τῆς βορείας προσόψεως ὑπῆρχε διπλῆ πρόστασις δωρικῶν κίωνων. Ἡ καθόλου κάτοψις τοῦ ναοῦ τούτου μὲ τὰς τρεῖς εἰσόδους καὶ τὸν ἡμικύκλιον μυχόν του ἐνθυμίζει κατὰ πολὺ Χριστιανικὰς βασιλικὰς.

β΄.) Τὸ Ἀρσινόειον, μαρμαρινὸν περιφερὲς οἰκοδόμημα (διαμέτρον 17 μέτρων) οἰκοδομηθὲν ὑπὸ τῆς Ἀρσινόης, συζύγου τοῦ βασιλέως τῆς Θράκης Λυσιμάχου. Ἀποτελεῖται δὲ ἐξ ὑψηλοῦ κυκλικοῦ τοίχου ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἐπικάθηται 45 τετραγωνικαὶ παραστάδες ὑποβαστάζουσαι θριγκὸν δωρικοῦ ὀρθοῦ. Ἐσωτερικῶς αἱ παραστάδες αὐταὶ ἔχουν σχῆμα Κορινθιακοῦ ἡμικίονος. Λίθοι δὲ μεταξὺ τῶν παραστάδων, κεκοσμημένοι δι' ἀναγλύφων βουκράνων καὶ ροδάκων, ἀπετέλουν εἶδος τι θωρακίου. Ὑπὲρ τοῦτο ἐσχηματίζοντο πιθανῶς παράθυρα, διὰ τῶν ὁποίων ἐφοτίζετο ἐσωτερικῶς τὸ οἰκοδόμημα¹⁾.

γ΄.) Τὸ κολοσσαῖον τεῖχος τὸ ὁποῖον ἀναρριχθεὶς ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους.

δ΄.) Τὸ περίφημον ἄγαλμα τῆς Νίκης τῆς Σαμοθράκης ἀφίερωμα κατὰ τινος Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, βασιλέως τῆς Μακεδονίας (295—278 π. χ.), εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ Πτολεμαίου παρὰ τὴν Κύπρον θαλασσίας νίκης του, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ 1863 κοσμεῖ τὸ Λοῦβρον τῶν Παρισίων.

ε΄.) Πλεῖστοι ἐπιγραφαὶ τῶν μακεδονικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἐκ τῶν ὁποίων διαφωτίζονται ἀρκετὰ περὶ τῶν πόλεων, αἱ ὅποια ἔπεμπον θεαροὺς κατὰ τὴν ἐτησίαν τῶν μεγάλων Θεῶν τῆς νήσου πανήγυριν.

Ἡ σημερινὴ κωμόπολις δὲν φαίνεται ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ὡς ἀπέ-

1) Π. Καββαδία, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, σελ. 487.

χουσα τῆς παραλλῆς πλέον τῆς ὥρας, ἐντὸς πτυχῆς τοῦ ὄρους, κάτωθι τῆς κορυφῆς Φεγγάρι, τοποθεσία τὴν ὁποίαν ἐξέλεξαν οἱ παλαιοὶ τῆς κάτοικοι πρὸς ἀσφάλειαν ἀπὸ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Ἐπίνειον δ' αὐτῆς εἶναι ἡ Καμαριώτισσα ἀπέχουσα αὐτῆς μίαν ὥραν περίπου καὶ δέκα λεπτὰ νοτιο-δυτικῶς καὶ κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας χαμηλοῦ λοφίσκου ὕψους περίπου 40 μέτρων. Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς κοινοπόλεως ἐπὶ τετραγωνικοῦ βράχου καὶ ἐπὶ βάσεων κυκλωπιαίων τειχῶν, σῶζεται τὸ φρούριον τοῦ ἀρχοντος Κατελούζου τῆς ἐποχῆς τῶν Γενονατῶν.

Μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς νήσου κατὰ τὸ 1912, ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνῆρχετο εἰς 2,500 ψυχὰς καὶ ἀπετέλει μίαν μόνον κοινοπολιν, ἀπὸ τοῦ 1923 ἄνωγ καὶ ἐντεῦθεν ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη ἔνεκα τῆς ἐγκαταστάσεως προσφύγων, καὶ γένοι συνοικισμοὶ ἰδρυθῆσαν ὅπως: τὸ Λάκωμα, τὰ Ἀλώνια, ὁ Ξηροπόταμος καὶ τὸ Κουρμπέτι.

Ἡ Σαμοθράκη (κοινῶς Χώρα, Κάστρον, Πύργος) ἔχει ἡμιγυμνάσιον, δημοτικὰ σχολεῖα, ὑποδιοίκησιν Χωροφυλακῆς, ταχυδρομεῖον ἀσύρματον κτλ.

Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, μελισσοτροφίαν, ἐλαιοφυτεῖαν, ἀνθρακοποιίαν, ἀπὸ δὲ τῆς ἀπελευθερώσεώς της καὶ εἰς τὴν κάπνοφυτεῖαν. Γενικῶς ἡ ξενητεία ἦτο ἀγνωστος εἰς αὐτοὺς. Μόνον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας, ἰδίως δὲ μετὰ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1908, φεύγοντες τὴν στρατιωτικὴν θητεῖαν, ἐξενητεύθησαν εἰς Ἀμερικὴν καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου τὸ πλεῖστον εὐδοκίμοῦν.

Εἰς ἀπόστασιν ὥρας περίπου πρὸς βορρᾶν αὐτῆς ὑπάρχουν θειώδεις ἱματικαὶ πηγαί, κοινῶς «Θέσμα» ἢ «Θέρμαι», θερμοκρασίας 45—55 βαθμῶν, γνωστόταται ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὅπου κατ' ἔτος προσέρχονται πολλοὶ ἐκ τῶν γειτονικῶν Θρακικῶν παραλίων καὶ ἄλλων μερῶν χάριν λουτρῶν.

1. Ὀνομασία τῆς νήσου

Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἡ Σαμοθράκη ἔφερε διάφορα ὀνόματα. Κατ' ἀρχὰς ἔκαλεῖτο Σάμος¹⁾, κατὰ τινες δέ, ὡς ἀναφέρει

1) Στράβωνος VII, 331, 50. — «Ἐκαλεῖτο δὲ ἡ Σαμοθράκη Σάμος πρὶν».

ὁ Στράβων, Μελίτη¹⁾ καὶ Σαόνησος²⁾, ἐκ τοῦ πρώτου αὐτῆς βασιλέως Σάονος. Κατὰ τὸν Πausανίαν³⁾ ἐκαλεῖτο Δαρδανία, μέχρις οὗ ἐγκαταπαθῆντες ἐν αὐτῇ Σάμιοι ὠνόμασαν αὐτὴν Σαμοθράκην. Ὁ Ἀριστοτέλης ὠνομάζει αὐτὴν Λευκανίαν, Λευκανίαν ἢ Λευκωσίαν. Ὡσαύτως κατὰ τὸν Ἡρακλείδην τὸν Ποντικόν⁴⁾, κατ' ἀρχὰς ὠνομάζετο Λευκανία, κατόπιν Θρακία καὶ τελευταῖον Σαμοθράκη ἀπὸ τῶν ἀποίκων Σαμίων.

Ἐπὶ Ὀμήρῳ τὸ ὄνομα Σαμοθράκη δὲν ἦτο ἀκόμη ἐν χρήσει. Διὰ τοῦτο ὁ Ὀμηρος καλεῖ αὐτὴν Σάμον Θρακίαν⁵⁾ πρὸς διάκρισιν τῆς Σάμου τῆς Ἰωνίας καὶ ποτε ἀπλῶς Σάμον⁶⁾, ὅσακις ἀναφέρει αὐτὴν μετὰ τῶν γειτονικῶν νήσων Ἴμβρου καὶ Λήμνου, ὅποτε δὲν δύναται νὰ γίνῃ σύγχυσις. Οἱ Λατινοὶ συγγραφεῖς συνήθως μεταχειρίζονται τὴν Ὀμηρικὴν σημασίαν τὸ δὲ ὄνομα Threicia Samos πολλάκις ἀπαντᾶται εἰς τοὺς στίχους τοῦ Βιργιλίου⁷⁾ καὶ Ὄβιδίου⁸⁾.

Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἡροδότου (V π. χ. αἰών) τὸ ὄνομα Σαμοθράκη εἶχεν ἐπικρατήσει καὶ τοῦτο αὐνήθως ἦτο ἐν χρήσει.

1) Στράβωνος X. 472, 19.— «... ἀπελθεῖν δὲ τούτους εἰς Σαμοθράκην, καλουμένην πρότερον Μελίτην». Τὸ ὄνομα Μελίτη, ἦτο κοινὸν ὅπως τὸ τῆς Σάμου διὰ πολλὰς νήσους τῆς Μεσογείου.

2) Διοδώρου Σικελιώτου, V. 47.— «Ταύτην γὰρ τὴν νῆσον ἔνιοι μὲν φασὶ τὸ παλαιὸν Σάμον ὀνομάσθηναι... ἔνιοι δὲ φασὶ τὸ παλαιὸν Σαόνησον καλουμένην».

3) Πausανίου, Ἀχαιικά, IV, 3.— «Σαμίων δὲ φευγόντων, οἱ μὲν ἐπὶ τῇ Θράκῃ νῆσον ἦκον, καὶ ἀπὸ τούτων τῆς ἐνοικήσεως Σαμοθράκην νῆσον καλοῦσαν ἀντι Δαρδανίας».

4) Ἡρακλείδου τοῦ Ποντικοῦ Ἀποσπάσματα, 21.— «Ἡ Σαμοθράκη τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐκαλεῖτο Λευκανία, διὰ τὸ λευκὴ εἶναι. Ὑστερον δὲ Θρακῶν κατοικούντων Θρακία. Τούτων δὲ ἐκλιπόντων, ὕστερον ἔτεσιν ἑπτακοσίοις, Σάμιοι κατόκησαν αὐτὴν ἐκπεσόντες τῆς οἰκείας, καὶ Σαμοθράκην ἐκάλεσαν».

5) Ὀμήρου Ἰλιάς, N, 12.
Ἐπιπέδου ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς ὑλήσεως
Θρηκίης.

6) Αὐτόθι, Ω, 78.
Μεσσηγῶς δὲ Σάμον τε καὶ Ἴμβρον παιπαλοέσσης.

Καὶ Ω, 753.
Ἐξ Σάμον ἐξ τ' Ἴμβρον καὶ Λήμνον ἀμυθθαλόεσαν.

7) Βιργιλίου Αἰνείας, VII, 208.

8) Ὄβιδίου, Tristes, 1, 10, 20.

Πλὴν τῶν ὀνομάτων τούτων, ἔφερε καὶ τὸ ὄνομα Αἰθιοπία¹⁾ ἀπὸ τῆς βασιλείσης τῶν Ἀμαζόνων Μυρίνης, ἣτις σωθεῖσα εἰς τὴν νῆσον, κατόπιν σφοδρᾶς τρικυμίας, καθιέρωσεν αὐτὴν εἰς τὴν μητέρα τῶν Θεῶν, ὀνομάσασα αὐτὴν Σαμοθράκην, ἣτις, ὡς ἀναφέρει Διόδωρος ὁ Σικελιώτης²⁾, σημαίνει: Ἱερὰν νῆσον. Ὀνομάσαι δ' αὐτὴν Σαμοθράκην, ὅπερ εἶναι μεθερμηνευόμενον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον, Ἱερὰν νῆσον».

Τέλος, ἐπεκράτησε τὸ ὄνομα Σαμοθράκη, τὸ ὁποῖον καὶ σήμερον φέρει, ἀποτελεσθὲν κατὰ τινὰς, ἐκ τοῦ ἀρχαίου αὐτῆς ὀνόματος Σάμος καὶ Θράκη, παρὰ τῇ ὁποῖα εὐρίσκεται, πρὸς διακρίσιν τῆς ἐν τῇ Μικρῇ Ἀσίᾳ Σάμου.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους παραδέχονται ὅτι τὸ ὄνομα Σαμοθράκη ἔχει φοινικὴν τὴν καταγωγὴν, προέρχεται δὲ ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ ὑψηλοτάτου ὄρους, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο Σάωκη ἢ Σαύκη. Καὶ ὁ μὲν Στράβων ἀναφέρων τὰ τῆς ὀνομασίας τῆς νήσου δὲν πιστεύει ὅτι τὸ ὄνομά της προῆλθεν ἐκ τῶν ἐκ τῆς Σάμου τῆς Ἰωνίας προσελθόντων ἀποίκων³⁾, ἀλλὰ παραδέχεται ὡς πιθανωτέραν τὴν γνώμην τῶν ἐτυμολογούντων τὴν λέξιν ἀπὸ τοῦ: σάμους, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὰ ὕψη⁴⁾. «Πιθανώτεροι δ' εἰσιν (οἱ) ἀπὸ τοῦ σάμους καλεῖσθαι τὰ ὕψη⁵⁾. Ἐπίσης κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Διονύσου⁶⁾ ἐκλήθη οὕτως ὡς ἐκ τοῦ ὄρους αὐτῆς: «Σάμοι γὰρ φασὶ τὰ ὕψη».

Ἄλλοι πάλιν, ὅπως ἀναφέρει ὁ Στράβων, παραδέχονται ὅτι τὸ ἀρχικὸν ὄνομα Σάμος, προέρχεται ἐκ τοῦ ὀνόματος Σαίτοι, Θρακικῶν

1) Αἰθιοπία κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως σημαίνει: «Ἡ μέλαινα γῆ». Κατὰ τὸν Ὅμηρον (Ὀδυσσίας Α, 22), οἱ Αἰθίοπες ἦσαν οἱ ἀπώτατοι τῶν ἀνθρώπων, «ἐσχατοὶ τῶν ἀνδρῶν» κατοικοῦντες παρὰ τὸν Ὠκεανόν (Ἰλιάδος Ψ, 205—206). Οἱ μεταγενέστεροι ὁμῶς καλοῦσιν «Αἰθίοπας» πάντας τοὺς μαύρους ἢ μελανοδέρμους, τοιούτους δὲ παραδέχονται, ὑπάρχοντας ἐν τῇ Νοτίᾳ Ἀσίᾳ, τῇ Λέσβῳ καὶ Σαμοθράκῃ. Τινὲς μάλιστα καὶ αὐτὰς τὰς Ἀμαζόνας οὕτω καλοῦσιν.

2) Διόδωρον Σικελιώτην, Γ, 55.

3) Στράβωνος, Χ, 457, 17.

4) Αὐτόθι, «Τινὲς δὲ Σάμον καλεῖσθαι φασὶν ἀπὸ Σαίων, τῶν οἰκούντων Θρακῶν πρότερον, οἱ καὶ τὴν ἡπειρον ἔσχον τὴν προσεχῆ, εἴτε οἱ αὐτοὶ τοῖς Σαπαίοις ὄντες ἢ τοῖς Σιντοῖς, οὓς Σίντιας καλεῖ ὁ ποιητής, εἴθ' ἕτεροι. Μνηται δὲ τῶν Σαίων Ἀρχιλόχος . . .».

5) Εὐστάθιος εἰς Διονυσίου «Οἰκουμένης περιήγησιν» παρεκβάσεις στίχ. 536.

λαῶν, οἱ ὅποιοι κατέχοντες εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν τὰ Θρακικὰ παρ-
ράλια, τὰ ὅποια δὲν ἀπέχουν πολὺ τῆς Σαμοθράκης, ἀπόκησαν αὐ-
τὴν. Οἱ Σαῖτοι οὗτοι, κατὰ τινὰς συγγραφεῖς, δὲν διαφέρουν τῶν Σα-
παίων ἢ τῶν Σιπτιῶν, τοὺς ὁποίους ὁ Ὅμηρος καλεῖ *Σίντιας* ¹⁾.

Ἡ Σαμοθράκη ἦτο γνωστὴ ἀπὸ τῶν μυθικῶν ἔτι χρόνων. Ἀπὸ
τῆς ὑψηλοτάτης δ' αὐτῆς κορυφῆς, ὡς διηγεῖται ὁ Ὅμηρος, ὁ Ποσει-
δῶν καθήμενος παρηκολούθει τὸν Ἑρωϊκὸν πόλεμον :

Θαυμάζων ἦστο πτόλεμόν τε μάχην τε
ὑποῦ ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς ὑλήεσσης
Θρηϊκίης· ἔνθεν γὰρ ἐφαίνετο πᾶσα μὲν Ἴδη,
φαίνετο δὲ Πιριάμοιο πόλις καὶ νῆες Ἀχαιῶν.

(Ἰλιάδος N, 11—14).

Τὴν ἀλήθειαν τῶν στίχων τούτων, τοὺς ὁποίους ἐπαναλαμβάνει
καὶ ὁ Στράβων ²⁾, πολλοὶ τῶν νεωτέρων ἠμφισβήτησαν, ἰσχυριζόμενοι
ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἐκ τῆς Σαμοθράκης, ὅσον ὑψηλὴ καὶ ἂν εἶναι ἡ
κορυφή αὐτῆς, νὰ φαίνεται ἡ Τρωάς, καθ' ὅσον παρεμβάλλεται ἡ νῆ-
σος Ἴμβρος καὶ Τένεδος. (Ὁ Lacroix ³⁾), πρὶν ἢ ἐπισκεφθῆ τὴν Τροίαν
ἀμφέβαλλε καὶ αὐτὸς περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὀμηρικῶν στίχων. Κα-
τόπιν ὅμως τοπικῆς ἐξετάσεως τῆς Τρωικῆς πεδιάδος, ἐπέισθη, κα,
ὅπως λέγει, «εὔρε τὰ πάντα ὅπως εἶχε περιγράψει αὐτὰ ὁ Ὅμηρος». Ἰ
Πολλοὶ ὅμως πάλιν ἀμφέβαλλον, μέχρις ὅτου ἡ ἀνάβασις τοῦ Ἄγγλου
ἀρχαιολόγου Θωμᾶ Tozzer κατὰ τὸ 1892 μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς Σα-
μοθράκης, καὶ ἡ ἐπὶ τόπου παρατήρησις, ἀπέδειξε τὴν ἀκρίβειαν καὶ
τῆς γεωγραφικῆς ταύτης γνώσεως τοῦ θείου ποιητοῦ.

II. Ἀρχαῖαι παραδόσεις καὶ πρῶτοι κάτοικοι τῆς νήσου.

Ἡ παλαιοτάτη ἱστορία τῆς νήσου Σαμοθράκης εἶναι ἄγνωστος
ὅπως καὶ ποῖοι ἦσαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ⁴⁾,
οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν Πελασγοί, ὅπως τῆς Ἴμβρου καὶ Λή-
μνου. «Τὴν γὰρ Σαμοθρηϊκὴν οἴκεον πρότερον Πελασγοί». Κατὰ δὲ

1) Ὅμηρου Ἰλιάς, A, 594.

2) Στράβωνος, X, 457, 17.

3) Louis Lacroix, *Iles de la Grece*, 1881, σελ. 356,

4) Ἡροδότου, II, 52.

τὸν Διόδωρον Σικελιώτην ¹⁾, οἱ κάτοικοί της ἦσαν αὐτόχθονες, οὗτος δὲ εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον οὐδὲν περὶ τῶν πρώτων αὐτῆς κατοίκων καὶ ἡγεμόνων. » Ὑκῆσαν δ' αὐτὴν αὐτόχθονες· διὸ καὶ περὶ τῶν πρώτων γενομένων παρ' αὐτοῦ ἀνθρώπων καὶ ἡγεμόνων οὐδεὶς παραδέδοται λόγος»,

Κατ' ἄλλους ἦσαν Δάρδανοι, Ἀρκαῖδες ἢ Τρῶες. Μετὰ δὲ τοῖς Πελασγοῦς ἐγκατεστάθησαν ἐν Σαμοθράκῃ Ἴωνες ἐκ Σάμου περὶ τὸ 1100 π.χ. καὶ ὑπὸ τὰς ἐξῆς περιστάσεις. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἐφέσου Ἀνδροκλος, ἐκδιώξας τὸν βασιλέα τῆς Σάμου Λεωγόραν, υἱὸν τοῦ Προκλέους, κατέλαβε τὴν νῆσον. Τότε πολλοὶ τῶν Σαμίων φεύγοντες τὴν τυραννίαν τοῦ Ἀνδροκλου, κατέφυγον εἰς Σαμοθράκην, τῆς ὁποίας ἠλλάξαν καὶ τὸ ὄνομα Δαρδανία, τὸ ὅποιον ἔφερε προηγουμένως, μετονομάσαντες αὐτὴν Σάμιον τῆς Θράκης. Ἐκεῖ δὲ συγχορευθέντες μετὰ τῶν Πελασγῶν, παρέμειναν ἀνεξάρτητοι μέχρι τῶν Περσικῶν πολέμων.

Ὁ δῆτωρ Ἀντιφῶν σχετικῶς πρὸς ταῦτα λέγει : «Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς νήσου ἐκ τῶν ὁποίων καταγόμεθα, ἦσαν Σάμιοι. Εἰς τὴν νέαν πατρίδα τὸν ὠδήγησεν αὐτοὺς ὄχι εὐχαρίστησις, ἀλλ' ἀνάγκη. Ἐκδιωχθέντες ὑπὸ ἐνὸς τυράννου, μετὰ τινος ἐπιθυμίας ἐπὶ τῶν Θρακικῶν παραλίων, κατέλαβον τὴν Δαρδανίων ²⁾.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, μεσοῦντος περίου τοῦ ἐνδεκάτου π. χ. αἰῶνος, οἱ Σαμοθρακικὲς ἀπώκισαν τὰ ἀπέναντι Θρακικὰ παράλια, ὅπου ἵδρυσαν ἀρκετὰ πολιῖματα : τὴν Σάλην, Ζώνην καὶ Μεσημβρίαν, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Σαμοθρήκεα τείχεα» ³⁾.

Ἡ διάλεκτος τῶν ἦτο ἰδιαίτερός τις γλωσσικὸς τύπος, τοῦ ὁποίου πολὺ ἀργότερον ἐσώζοντο λείψανα κατὰ τὰς τελετὰς καὶ θυσίας τῶν Καβειριῶν μυστηρίων, ὅπως ἀναφέρει Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, «Ἐσχῆκασι δὲ παλαιὰν διάλεκτον οἱ αὐτόχθονες, ἧς πολλὰ ἐν ταῖς θυσίαις μέχρι τοῦ νῦν τηρεῖται ⁴⁾.

1) Διοδώρου Σικελιώτου, V, 47.

2) Σουίδας ἐν λέξει Σαμοθράκη.— Πausανίου Ἀχαϊκά, IV, 3.

3) Ἀντιφῶντος, Ἀποσπάσματα, Περὶ τῶν Σαμοθράκων φόρου. . . καὶ γὰρ οἱ τὴν ἀρχὴν οἰκίσαντες τὴν νῆσον, ἦσαν Σάμιοι, ἐξ ὧν ἡμεῖς ἐγενόμεθα. Κατρκίσθησαν δὲ ἀνάγκη, οὐκ ἐπιθυμία τῆς νήσου. Ἐξέπεσον γὰρ ὑπὸ τυράννου ἐκ Σάμου καὶ τὴν νῆσον ἐχρήσαντο, καὶ ταύτην λείαν λαβόντες ἀπὸ τῆς Θράκης ἀμικνουῦνται εἰς τὴν νῆσον».— Περὶ λ. Μελετίου, Γεωγραφία, Τόμ. Γ', σελ. 218.

4) Ἡροδότου, VII, 59, 108.

5) Διοδώρου Σικελιώτου V, 47.

Κατ' ἀρχαιοτάτην παράδοσιν, διασωθεῖσαν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, πρὸ τῶν ἄλλων κατακλυσμῶν, δηλαδὴ, τοῦ Ὠγύγου, τοῦ Δεικαλίωτος καὶ τοῦ Λυκίωτος, ἐγένετο καὶ ἄλλος σπουδαιότατος, καθ' ὃν διεργάγη τὸ περὶ τὰς Συμπληγάδας Πέτρας στόμα καὶ κατόπιν τὸ τοῦ Ἑλλησπόντου. Καὶ ὅτι ὁ Εὐξεινος Πόντος ὑπερεκχειλίσας ἐκ τῶν ὑδάτων τῶν ποταμῶν, οἱ ὅποιοι ἐκβάλλουν εἰς αὐτό, διέρρηξε τὰς Συμπληγάδας Πέτρας, κατέκλυσε τὴν Προποντίδα, διέρρηξε τὸν Ἑλλήσποντον καὶ κατέκλυσε ἀρκετὸν μέρος τῆς Ἀσιατικῆς γῆς καὶ μέρος τῆς Σαμοθράκης. Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κατακλυσμοῦ τούτου καὶ τῆς διασώσεως αὐτῶν οἱ κάτοικοι τῆς Σαμοθράκης ἠγειραν βωμούς, ὅπου ἔθιον εὐχαριστοῦντες τοὺς Θεοὺς.

Ὅτι ἡ παράδοσις αὕτη ἐνέχει στοιχεῖά τινα ἀληθείας, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς μελέτης τῆς γεωλογικῆς διαθέσεως τοῦ ἐδάφους τῆς περὶ ἧς πρόκειται χώρας²⁾, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀνελεύσεως διαφόρων εὐρημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνέστυρον ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης κατὰ τοὺς παλαιότερους καὶ νεωτέρους χρόνους.

Κατὰ τὸν Πλίνιον³⁾, ὅστις μετὰ λεπτομερείας ὑφίζει τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς νήσου καὶ τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὰς παρακειμένας

1) Διοδώρου Σικελιώτου, V, 46.—Παρέχομεν ὁλόκληρον τὸ σχετικὸν χωρίον: «Οἱ δὲ Σαμοθραῖκες ἱστοροῦσι, πρὸ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις γενομένων κατακλυσμῶν, ἕτερον ἐκεῖ μέγαν γενέσθαι, τὸ μὲν πρῶτον, τοῦ περὶ τὰς Κιανέας στόματος ῥαγέντος, μετὰ δὲ ταῦτα, τοῦ Ἑλλησπόντου. Τὸ γὰρ ἐν τῷ Πόντῳ πέλαγος λίμνης ἔχον τίξιν, μέχρι τοσοῦτου πεπληρωθῆαι διὰ τῶν εἰσρεόντων ποταμῶν, μέχρις ὅτου διὰ τὸ πλῆθος παρεκχυθὲν τὸ ρεῖμα λάβρως ἐξέπεσεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ πολλὴν μὲν τῆς Ἀσίας, τῆς παρὰ θάλατταν ἐπέκλυσε, οὐκ ὀλίγην δὲ καὶ τῆς ἐπιπέδου γῆς ἐν τῇ Σαμοθράκῃ θάλασσαν ἐποίησε· καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς μεταγενεστέροις καιροῖς ἐπίουσι τῶν ἀλιέων ἀνεσπακέναι τοῖς δικτύοις λίθινα κιονόχρονα, ὡς καὶ πόλεων κατακεκλυσμένων. Τοὺς δὲ περιληφθέντας προσαναδραμεῖν εἰς τοὺς ὑψηλοτέρους τῆς νήσου τόπους· τῆς δὲ θαλάσσης ἀνεβαινούσης αἰεὶ μᾶλλον, εἴξασθαι τοῖς θεοῖς τοὺς γχωρίους, καὶ διασωθέντας κύκλω περὶ ὅλην τὴν νήσον ὄρους θέσθαι τῆς σωτηρίας καὶ βωμοὺς ἰδρῶσαι. Ἐφ' ὧν μέχρι τοῦ νῦν θεῖν· ὥστ' εἶναι φανερόν, ὅτι πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ᾤκουν τὴν Σαμοθράκην» — Περὶ καὶ Στραβῶνος A, 49. Τοῦ δὲ Στραβῶνος ἔτι μᾶλλον ἀπτομένου τῆς αἰτιολογίας, ὅτι φησὶν οἰεσθαι τὸν Εὐξεινον μὴ πρότερον δὲ κατὰ Βυζάντιον στόμα, τοὺς δὲ ποταμοὺς βιάσασθαι καὶ ἀνοῖξαι τοὺς εἰς αὐτὸν ἐμβάλλοντας, εἰτ' ἐκπεσεῖν τὸ ὕδωρ εἰς τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Ἑλλήσποντον . . . ».

2) Περὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους τῆς χώρας ταύτης ἐν γένει, βλέπε τὰ ἄρθρα τῶν Ἐγκυκλοπαιδεῶν ἐν γένει: Αἰγῆς.

3) Πλίνιου, Φυσικὴ Ἱστορία, 1Β, 12 καὶ 13.

νήσους, ὑπῆρχον μεταξύ τῆς Σαμοθράκης καὶ τῆς Θρακικῆς παραλίας εἰς παλαιοτάτην ἐποχὴν αἱ νῆσοι : Ἀλώνησος, Γηθώνη, Λαμπωνία καὶ Ἄλωπεκόννησος, αἱ ὁποῖαι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἦσαν ἀγνωστοί. Πιθανώτατα αἱ νῆσοι αὗται κατεποντίσθησαν, εὐρίσκονται δὲ σήμερον περὶ τὴν θέσιν Ζγόραφα ¹⁾, ὅπου σώζονται καὶ ἀνασύρονται ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης διάφορα λείψανα ναῶν καὶ κτιρίων, ὡς μαρμάρεινοι κίονες, κιονόκρανα κτλ. Ἡ πληροφορία αὕτη τοῦ Πλινίου εἶναι ἀκριβής, συμφωνοῦσα μὲ τὰ πράγματα, ἀποδεικνύει ὅτι αἱ νῆσοι αὗται κατεποντίσθησαν πρὸ πολλῶν αἰῶνων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη διετηρεῖτο εἰσέτι ἐπὶ τῶν χρόνων του.

* * *

Κατὰ τὴν μυθολογίαν, ὁ Σάων, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τινος νύμφης ἢ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Ῥήνης κατ' ἄλλους, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτός του οἰκιστὴς καὶ νομοθέτης τῆς Σαμοθράκης, λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς νήσου. Συναγαγὼν δὲ ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς διεσπαρμένους ἀνὰ τὴν νήσον κατοίκους, διῆρσεν αὐτοὺς εἰς πέντε φυλάς, ἐπωνύμους τῶν υἱῶν του.

Τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Διοδώρου Σικελιώτου (V, 48) ἔχει ὡς ἑξῆς : «Μετὰ δὲ ταῦτα τῶν κατὰ τὴν νήσον Σάωνα (γεγόμενον, ὡς μὲν τινές φασιν, ἐκ Διὸς καὶ νύμφης, ὡς δὲ τινες, ἐξ Ἑρμοῦ καὶ Ῥήνης), συναγαγεῖν τοὺς λινοὺς σποράδην οἰκοῦντας²⁾ καὶ νόμους θέμενον, αὐτὸν μὲν ἀπὸ τῆς νήσου Σάωνα κληθῆναι, τὸ δὲ πλῆθος εἰς πέντε φυλάς διανείμαντα, τῶν ἰδίων υἱῶν ἐπωνύμους αὐτὰς ποιῆσαι. Οὕτω δ' αὐτῶν πολιτευομένων, λέγουσι παρ' αὐτοῖς ἐκ Διὸς καὶ μῆς τῶν Ἄ-

1) Τὰ Ζγόραφα εἶναι μεγάλη καὶ γνωστὴ ὑψαλὸς λίαν ἐκκινδυνὸς εἰς τοὺς ναυτιλλομένους κειμένη μεταξύ τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Σαμοθράκης εἰς βόρειον γεωγραφικὸν πλάτος 48°, 28' καὶ ἀνατολικὸν μήκος 25°, 51'. Ἀπέχει ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο Ἄγκιστρι, τῆς βορειανατολικῆς πλευρᾶς τῆς νήσου περὶ τὰ ἑξὶ μίλλια. Κατὰ τὰς πληροφορίας τῶν ἀλλέων, τὰς ὁποίας ἐπεβεβαίωσεν καὶ ἐπὶ τόπου ἐπίσκεψις τοῦ αἰδίου Φαρδύ, σώζονται πολλὰ ἔγνη κτιρίων, ἐπὶ τῶν ὁποίων διακρίνονται : θύραι, παράθυρα, κιονόκρανα καὶ ἐν γένει λείψανα πολλὰ, μαρτυροῦντα, ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο κατοικητὸν ποτε. Ἐν καιρῷ δὲ γαλήνης, ἡ ὑψαλὸς αὕτη διακρίνεται ἐκ τινος ὑγρᾶς ἐλαιώδους οὐσίας ἐπιπλεούσης περὶ αὐτήν, καὶ ἐκ τινος πνιγρᾶς ὁσμῆς πετρελαίου, ἡ ὁποία ἀναδίδεται ἐξ αὐτῆς. Ἡ παρουσία πετρελαίου περὶ τὴν ὑψαλὸν Ζγόραφα, τὰ θερμὰ μεταλλικὰ ὕδατα τῆς Σαμοθράκης καὶ οἱ συχνοὶ σεισμοὶ τῆς νήσου, μαρτυροῦν τὴν διαρκῆ ἠφαιστειώδη ἐργασίαν ποῦ γίνεται ἐκεῖ, καὶ τῆς ὁποίας τὸ κέντρον εὐρίσκεται εἰς τὸ Β.Α. μέρος τῆς νήσου παρὰ τὴν ὑψαλὸν Ζγόραφα. (N. Φαρδύ, Τὰ Ζγόραφα, ἐν τῇ Θρακικῇ Ἐπετηρίδι, Ἀθήναι, 1897, σελ. 48-54.

ιταντίδων Ἡλέκτρας γενέσθαι Δάρδανόν τε καὶ Ἰασίωνα καὶ Ἀρμονίαν. Ὡν τὸν μὲν Δάρδανον μεγαλεπίβουλον γενόμενον, καὶ πρῶτον εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ σχεδίας διαπεραιωθέντα, τὸ μὲν πρῶτον κτίσαι πόλιν Δάρδανον, καὶ τὸ βασιλείον τὸ περὶ τὴν ὑστερον κληθεῖσαν Τροίαν, συστήσασθαι, καὶ τοὺς λαοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ Δαρδάνους ὀνομάσαι. Ἐπάρξει δὲ αὐτόν φασι καὶ πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ τοὺς περὶ Θράκης Δαρδάνους κατοικίσει. Τὸν δὲ Δία βουλευθέντα καὶ τὸν ἕτερον τῶν υἱῶν τιμῆς τυχεῖν, παραδειξίμι αὐτῷ τὴν τῶν μυστηρίων τελετὴν, πάλλαι μὲν οὖσαν ἐν τῇ νήσῳ, τότε δὲ πως παραδοθεῖσαν, ὧν οὐ θέμις ἀκοῦσαι πλὴν τῶν μεμνημένων. Δοκεῖ δ' οὗτος πρῶτους ξένους μυῆσαι, καὶ τὴν τελετὴν διὰ τοῦτο ἔνδοξον ποιῆσαι . . .».

Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου πληροφορούμεθα ὅτι ἐκ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἡλέκτρας μιᾶς τῶν Ἀτλαντίδων¹⁾, ἐγεννήθη ἐν Σαμοθράκῃ ὁ Δάρδανος, ὁ Ἰασίων καὶ ἡ Ἀρμονία. Ὅτι ὁ Δάρδανος διαπεραιωθείς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν²⁾, ἔκτισε κατὰ τὰς ὑπωρείας τῆς Ἰδης τὴν πόλιν Δαρδανίαν, ὁπόθεν καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς Δάρδανοι ἐπωνομάσθησαν καὶ εἰσέγαγε τὴν λατρείαν τῆς μεγάλης θεότητος τῆς Φρυγίας, ἣτοι τῆς Κυβέλης. Ὁ δὲ Ἰασίων ἐμνήθη ἐν Σαμοθράκῃ εἰς τὰ μυστήρια ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πατρὸς του Διὸς, τὰ ὁποῖα ἔνεκα τούτου ἀπέβησαν περίφημα καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα.

Περὶ τοῦ Ἰασίωνος τὰ ἑξῆς ἀναφέρει ὁ Σκύμνος, συμφωνῶν μετὰ τοῦ Στράβωνος:

Πέραν Σαμοθράκης δ' ἐστὶ νῆσος Τρωϊκὴ
ἔχουσα τὴν οἴκησιν ἀναμειγμένην.

Πρότερον γὰρ εἶναι φασὶ ἐν ταύτῃ τινες
τοὺς Τρῶας, Ἡλέκτρας τεκούσης Δάρδανον,

τῆς λεγομένης Ἀτλαντος, Ἰασωνά τε
ὧν τὸν μὲν Ἰασίωνα δυσέβημά τι

πράξει περὶ Δίμητρος λέγουν ἄγαλμα καὶ
πληγῇ κεραυνωθέντα δαιμονία τεκεῖν.

Τὸν Δάρδανον δὲ λιπόντα τοὺς τόπους πρὸ τοῦ
πρὸς ὑπώρειαν γε τῆς Ἰδης κτίσαι

πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ Δαρδανίαν καλουμένην.

Τοὺς δὲ Σαμοθράκας, Τρῶας ὄντας τῷ γένει

1) Ἀπολλοδώρου, Γ, 12.

2) Στράβωνος, VIII, 331, 50.

ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦς Τρῶας ἐπικαλομένους,
δι' εὐσέβειαν ἐγκαταμεῖναι τῷ τόπῳ.

Ἐν σιτοδείᾳ τῶν Σαμίων δὲ αὐτῆς ποτε
ἐπαρκεσάντων, τηρικαῦτα ἐκ τῆς Σάμου
ἐπιδεξάμενοί τινας συνοίκους ἔσχησαν 1).

Ἐκ τῆς Σαμοθράκης διερχόμενος ὁ Κάδμος, υἱὸς τοῦ Ἀγήνορος, ὅτε ἀνεξήτει τὴν ἀδελφὴν του Εὐρώπην κλειπεῖσαν ὑπὸ τοῦ Διός, ὑπὸ μορφήν ταύρου, ἐμυθήθη καὶ οὗτος εἰς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης, καὶ ἔλαβεν ὡς σύζυγον τὴν Ἀρμονίαν ἀδελφὴν τοῦ Ἰασίωνος 2).

Κατὰ τὴν μυθολογίαν, εἰς τοὺς γάμους των προσῆλθον οἱ Θεοί, οἱ ὅποιοι ἔδωκαν ἕκαστος καὶ διάφορα δῶρα εἰς τοὺς νεονύμφους. Καὶ ἡ μὲν Δήμητρα ἐρασθεῖσα τοῦ Ἰασίωνος, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν καρπὸν τοῦ σίτου 3), ὁ Ἑρμῆς τὴν λύραν, ἡ Ἀθηναῖα τὸν πολυθρούλλητον ὄρμον καὶ πέπλον καὶ αὐλοῦς. Ἡ Ἥλέκτρα προσέφερε τὰ μουσικὰ ὄργανα καὶ τὰ τύμπανα διὰ τῶν ὁποίων πανηγυρίζουσι τὰ μυστήρια τῆς Μεγάλης Θεᾶς τῶν Θεῶν, οἱ δὲ ἄλλοι Θεοὶ προσέφεραν τὴν χαρὰν καὶ τοὺς γέλωτάς των. Ἀναχωρήσας ὁ Κάδμος ἐκ Σαμοθράκης, ἦλθεν εἰς Βοιωτίαν, ὅπου κατὰ τὸν χωρομὸν ἔκτισε τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν.

Ὁ Ἰασίων ἐνυμφεύθη τὴν Κυβέλην, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε τὸν Κορύβαντα. Οὗτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του, παραλαβὸν τὴν Κυβέλην καὶ τὸν Δάρδανον, ἦλθεν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὰ ἱερὰ τῶν Θεῶν τῆς μητρὸς του καὶ ἀπώκησε τὴν Φρυγίαν 4). Ἐκεῖ δὲ ἐγένετο ὁ εἰσηγητὴς τῶν μυστηρίων, τὴν διδασκα-

1) Σκύμνου, Περιήγησις, στίχ. 679—695.

2) Διοδώρου Σικελιώτου, V, 48.

3) « Ἰασίωνος καὶ Δήμητρος Πλούτων γενέσθαι φασιν οἱ μῦθοι. Τὸ δ' ἀληθές δὲ τοῦ σίτου πλοῦτον δωρηθῆναι ἐν τῷ τῆς Ἀρμονίας γάμῳ διὰ τὴν συνουσίαν τοῦ Ἰασίωνος. (Διοδώρου Σικελιώτου, V, 47).— Καὶ πράγματι, ἡ ὀλίγη καλλιεργήσιμος γῆ τῆς Σαμοθράκης, παράγει ἀρίστην ποιότητα τῶν δημητριακῶν καρπῶν, οἱ ὅποιοι μάλιστα καὶ ἐβραβεύθησαν κατὰ τὴν Πυγκύσημον Ἐκθεσιν τῶν Παρισίων τοῦ 1867.

4) Κατὰ τὸν Διονύσιον τὸν Ἀλικαρνασσεῦ, ὁ Δάρδανος καὶ ὄχι ὁ Ἰασίων μετέβη ἐκ Σαμοθράκης εἰς Τροίαν, τοῦτον δὲ θεωρεῖ καὶ ὄχι τὸν Ἰασίωνα ὡς ἰδρυτὴν τῶν Καβειρίων μυστηρίων, τὰ ὁποῖα μετέφερον ἀργότερον εἰς τὸ κράτος του. Ἐπίσης καὶ κατὰ τὸν Στράβωνα: «ὁ Δάρδανος ἀπάρως ἐκ Σαμοθράκης φησεν ἐν τῇ ὑπωρεῖᾳ τῆς Ἰδης, τὴν πόλιν Δαρδανίαν καλέσας, καὶ ἐδίδαξε τοὺς Τρῶας τὰ ἐν Σαμοθράκῃ μυστήρια. (Στράβωνος, VII, 331, 50). Κατ' ἄλλους πάλιν, ἰδρυτὴς τῶν μυστηρίων ἦτο ὁ Ἡετίων ἢ Ἀετίων κατέχων τὴν θέσιν τοῦ Ἰασίωνος μεταξὺ τῶν υἱῶν τῆς Ἥλέκτρας.

λίαν τῶν ὁποίων, ὅπως εἶπομεν, ἔλαβεν ἀπ' εὐθείας παρὰ τοῦ πατρὸς του.

Πᾶσαι αὐταὶ αἱ παραδόσεις ἐκολάκευον τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν τῶν Σαμοθράκων, διότι ἐθεόρουν τὴν νῆσόν των ὡς τὴν ἐστὶν τῆς Τρωϊκῆς δυνάμεως, καὶ τὸ μέρος ὅπου κατὰ προτίμησιν οἱ Μεγάλοι Θεοὶ ἴδρυσαν τὴν λατρείαν των καὶ ἀπεκάλυψαν εἰς αὐτοὺς τὰ ἱερὰ ὄργια. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἡ λατρεία τῶν Μεγάλων Θεῶν εἰσῆχθη ἐξ ὠθεν, ἢτοι ἐκ τῆς Ἰδης, τῆς ἰδρύσεώς της δυναμένης νὰ ἀποδοθῆ καὶ εἰς τοὺς δύο: καὶ εἰς τὸν Ἰασίωνα καὶ εἰς τὸν Δάρδανον, οἱ ὁποῖοι ἐνίοτε καὶ Κάβειροι ἐπονομάζονται.

*
**

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ ἴδρυσις τῶν μυστηρίων τῆς Σαμοθράκης ἀνέρχεται εἰς τοὺς μυθικοὺς χρόνους, οἱ διασημότεροι δὲ τῶν ἡρώων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης: ὁ Ὀρφεύς, ὁ Ἰάσων, ὁ Ἡρακλῆς, οἱ Διόσκουροι Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ Ἀγαμέμνων καὶ ἄλλοι ἀναφέρονται ὡς μυηθέντες εἰς αὐτά.

Κατὰ τοὺς ποιητὰς οἱ Ἀργοναῦται καταληφθέντες ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας, ὅτε παρέπλεον τὴν Σαμοθράκην, κατὰ συμβουλίην τοῦ Ὀρφέως, τοῦ μόνου μεμνημένου εἰς αὐτά, προσωρμίσθησαν εἰς τὴν νῆσον, ὅποτε ἔπαυσεν ἡ τρικυμία καὶ οἱ ἑταῖροι τοῦ Ἰάσωνος, ἀποβιβάσθέντες νύκτα εἰς αὐτήν, ἐμυήθησαν εἰς τὰ μυστήρια καὶ ἀπέπλευσαν βέβαιοι ὄντες περὶ τοῦ κατόπιν πλοῦ.

Ὁ Ἡρόδοτος ¹⁾, ἀποδίδει τὴν εἰσαγωγὴν τῆς λατρείας τῶν Θεῶν τῶν μυστηρίων, εἰς τοὺς Πελασγούς, οἱ ὁποῖοι παρέμειναν εἰς τὴν Ἀἴον καὶ Ἰμβρον μέχρι τῶν Περσικῶν Πολέμων, κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα π. Χ. ἐποχὴν καθ' ἣν οἱ Σάμοι μετόπισαν εἰς Σαμοθράκην. Ὁ δὲ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ²⁾, ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ κάτοικοι τῆς Σαμοθράκης διετήρησαν ἰδίαν τινα Πελασγικὴν διαλέκτον, καὶ ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν Θεῶν καὶ οἱ ἐν χρῆσει ὄροι τῶν μυστηρίων ἀνῆκον μέχρι τῆς ἐποχῆς του εἰς τὴν διάλεκτον ταύτην, οὐχὶ δὲ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἦκμασαν δὲ καὶ μεγάλου ἀπῆλαιον σεβασμοῦ πανελληνίου, ἰδίως δὲ κατὰ τοὺς μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους χρόνους, ὅποτε, κατὰ

1) Ἡρόδοτου, 11, 51.

2) Διοδώρου Σικελιώτου, V, 47. «Ἐσχίκασι δὲ παλαιὰν ἰδίαν διάλεκτον οἱ αὐτόχθονες, ἧς πολλὰ ἐν ταῖς θυσίαις μέχρι τοῦ νῦν τηρεῖται».

Πίνδαρον, εὐρίσκοντο ἐν ἀκμῇ καὶ τὰ τῆς Λήμνου.

Ἐξαίρεσιν κάμνει ὁ Ἀριστοφάνης, ὅστις μὴ φεισθεὶς οὐδενός, ὁμιλεῖ ἀνευλαβῶς καὶ ἀναιδῶς περὶ αὐτῶν. Ἴσως δὲ καὶ αἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Τριβαλλῶν ἐν τῇ κομῶδιᾳ του τοῦ Ὅρνιθες¹⁾ ἀναφερόμεναι θεότητες, δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ γελοιογραφία τις τῶν Καβείρων.

Οἱ Σπαρτιάται Λύσανδρος καὶ Ἀνταλκίδας, ἦσαν ἐκ τῶν μεμνημένων. Μάλιστα ὁ Λύσανδρος ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὰ ἱερὰ τῆς νήσου. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ὑπελείποντο εἰς τὸν σεβασμόν. Ὁ Διαγόρας Μήλιος²⁾, κατεδικάσθη ὡς ἄθεος ὑπ' αὐτῶν, διότι εἶχε ἐκφρασθεῖ μετὰ περιφρονήσεως περὶ τῶν μυστηρίων τῆς Ἐλευσίνοσ καὶ τῆς Σαμοθράκης.

Ἐπίσης ὁ Λυσίμαχος βασιλεὺς τῆς Θράκης (323—281 π. χ.) ἀνέλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ τὰ ἱερὰ τῆς νήσου, ὡς καὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς.

Ἡ μικρὰ νῆσος, χάρις εἰς τὴν παρεχομένην ἀσυλίαν ἀπέβη τὸ καταφύγιον πολλῶν ἐστεμμένων καὶ διασημῶν προσωπικοτήτων τῆς ἀρχαιότητος. Ἐκεῖ κατέφυγεν Πτολεμαῖος ὁ Φούσκων, δευτερότοκος υἱὸς Πτολεμαίου τοῦ Ἐπιφανοῦς, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου π. χ. αἰῶνος, μεθ' ὅλων τῶν θησαυρῶν του, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἀδελφός του Πτολεμαῖος VI ὁ Φιλοπάτωρ διετέλει αἰχμάλωτος Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, βασιλέως τῆς Συρίας.

Εἰς Σαμοθράκην εὗρεν ἄσυλον ἡ Ἀρσινόη³⁾, σύζυγος Πτολε-

1) Ἀριστοφάνους, Ὅρνιθες, στίχ. 1515 καὶ ἐξῆς.

2) Ὁ Διαγόρας οὗτος, ἦτο υἱὸς τοῦ Τηλεκλείδου, σύγχρονος τοῦ Σωκράτους, καὶ ἔγραψε ὕμνους καὶ διθυράμβους. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὁπαδὸς γενόμενος τῆς θεωρίας τῶν ἀτόμων τοῦ Δημοκρίτου, ἐκηρύχθη κατὰ τοῦ ἰσχύοντος θρησκευματος, καὶ ἠμνεῖτο τὴν ἕπαρξιν τῶν Θεῶν. Περιεφρόνει καὶ ἐχλεύαζε τὰ μυστήρια εἰς τὰ ὁποῖα ἐμνήθη, ἀποτρέπων μάλιστα καὶ ἄλλους νὰ πιστεύουσιν εἰς αὐτά. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀγανακτήσαντες, τὰ μὲν συγγράμματά του ἐξηφάνισαν, αὐτὸν δὲ προέγραψαν, ἐκηρύξαντες τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Μόλις κατόρθωσε νὰ διασωθῇ εἰς Κόρινθον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν. Ἐξ ὅλων τῶν συγγραμμάτων του, μόνον δύο μικρὰ ἀποσπάσματα σώζονται εἰς τὰς συλλογὰς τῶν Λυρικῶν.

3) Θυγάτηρ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου καὶ τῆς Βερενίκης, νυμφευθεῖσα εἰς νεαρῶτάτην ἡλικίαν τὸν Λυσίμαχον βασιλέα τῆς Θράκης. Χηρεύσασα ἐξ ἑν Κασσανδρεία τῆς Μακεδονίας, ὁπόθεν ἀπεδίωξεν αὐτὴν ὁ ἑτεροθαλὴς ἀδελφός της Πτολεμαῖος ὁ Κεραυνός, φονεύσας τοὺς υἱοὺς της. Τότε κατέφυγεν εἰς Σαμοθράκην, ὅπου, ὅπως εἶπομεν, ἀνήγειρε τὸ περικαλλὲς Ἀρσινόειον οἰκοδόμημα. (Ἰουστίνου, Α. XXIV, 3).

μαίου τοῦ Φιλαδέλφου, φεύγουσα Πτολεμαῖον τὸν Κερουνόν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της.

Εἰς Σαμοθράκην κατέφυγεν ὁ τελευταῖος βιαιλεὺς τῆς Μακεδονίας Περσεὺς ὁ Β΄. μετὰ τὴν ἐν Πύδνᾳ ἦταν του τῷ 168 π. χ. ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ 2009 τάλοντα καὶ πλῆθος ἄλλο θησαυρῶν. Ἀλλ' οἱ Θεοὶ τῆς Σαμοθράκης δὲν ἠδύναντο ν' ἀνεχθοῦν εἰς τὸ ἄσυλόν των ἐνα φονέα ¹⁾ Καὶ κατώρθωσε μὲν ὁ Περσεὺς, διὰ δωροδοκίας τοῦ ἱεροφάντου Θεώνδα, νὰ ἀθωωθῆ ἀπὸ τῆς ἀποδιδόμενης εἰς αὐτὸν κατηγορίας, ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῆς νήσου ἐξηγέρθησαν, κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐξηνάγκασαν νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν νήσόν των. Ὁ Περσεὺς ἠναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ ἀπὸ τῆς σημερινῆς Καμαριωτίσσης, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦτο ὁ δευτέρος λιμὴν τῆς Σαμοθράκης, ὅπως ἀναφέρει ὁ Τίτος Λίβιος, διότι ὁ κύριος λιμὴν αὐτῆς (Παλαιοχώρα) ὅπου φαίνονται ἀκόμη ἴχνη προκυμᾶιας κατεῖχετο ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου. Μὴ κατορθώσας ὅμως νὰ δραπετεύσῃ παρεδόθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἄνευ ὄρων.

Ἐν γένει ἡ μικρὰ νῆτος ἀπελάμβανεν ἐξαιρετικοῦ σεβασμοῦ καὶ ἀπολύτου ἀσυλίας, παραβιασθεῖσα δύο μόνον φορὰς ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μέχρι τοῦ Ἀγούστου. Ἡ τελευταία ἐγένετο τῷ 85 π. χ. κατὰ τὸν μεταξὺ Σύλλα καὶ Μιθριδάτου πόλεμον, καθ' ὃν αἱ ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου ἀποσταλέντες πειριμαὶ μεταξὺ καὶ ἄλλων ἐκυρίευσαν τὴν Σαμοθράκην καὶ ἐσύλησαν τοὺς ναοὺς της. Ἡ ἀξία τῶν πωληθέντων, καθὼς ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, ἀνῆρχετο εἰς 1 000 περίπου τάλαντα ²⁾, ἧτοι 6,000.000 δραχμᾶς χρυσαῶς.

1) Ὁ Περσεὺς ἦτο πρᾶσβύτερος υἱὸς τοῦ Φιλίππου Ε΄, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ νομίμου γάμου. Πρὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀνάδου του, συζοφαντήσας τὸν κατὰ πέντε ἔτη νεώτερόν του ἀδελφόν Δημήτριον, ὅστις ἦτο ὁ νόμιμος διάδοχος τοῦ θρόνου, ὡς συνεννοούμενον δῆθεν μετὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ μελετώντα τὴν ἀνατροπὴν τοῦ Φιλίππου, κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὸν παρὰ τοῦ πατρὸς του θάνατον. Ἐπίσης εἶχεν ἐξοντώσει καὶ τὸν συγγενῆ του Ἀντίγονον, τὸν ὁποῖον ὁ Φίλιππος προώριζεν ὡς διάδοχόν του.—Λεπτομερείας περὶ τῆς διαμονῆς τοῦ Περσεῶς ἐν Σαμοθράκῃ καὶ τοῦ στρατηγοῦ Εὐδάνου βλέπε: Τίτου Λιβίου, XLV, 56.

2) Πλούταρχου, Βίος Πομπηίου, 24.

III. Καβείρια Μυστήρια.

Τὰ περὶ τῶν Καβείρων καὶ τῶν μυστηρίων αὐτῶν εἶναι σκοτεινὰ καὶ ἀβέβαια.

Ἄπὸ τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος ἐπεδόθησαν οἱ σοφοὶ καὶ ἐπιστήμονες μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμονῆς εἰς τὴν μελέτην καὶ ἔρευναν τῶν Καβειρίων μυστηρίων Ἄλλ' ἀτυχῶς ἡ ἱστορία αὐτῶν, παρ' ὅλας τὰς ἐρεῦνας καὶ ἀνασκαφάς, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν μέχρι σήμερον, παραμένει σκοτεινὴ. Αἱ ἐν Σαμοθράκῃ γενόμεναι ἀνασκαφαί, ὅπως καὶ ἐν τῷ Ἱερῷ τῶν Καβείρων, ἐλάχιστα μόνον διεφώτισαν. Διὰ τοὺς σοφοὺς τοῦ κόσμου παραμένει αἴνιγμα.

«Τὸ ζήτημα τῶν Καβείρων, λέγει ὁ Freret¹⁾, εἶναι τὸ πολυπλοκώτερον τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας. Αἱ ἀφορῶσαι αὐτὸ παραδόσεις εἶναι τόσον συγκεχυμέναι αἱ μὲν πρὸς νὰς δέ, ὥστε ἡ ἀνάλυσις αὐτῶν μόλις φαίνεται δυνατὴ. Αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι διεφώνουν ἔλλειψι συνεννοήσεως, οἱ δὲ νεώτεροι συναθροίσαντες μετὰ μεγαλειότητος πολυμαθείας, παρὰ κριτικῆς τὰς διαφορὰς περὶ αὐτῶν ἱστορίας, μᾶλλον συνεσκότισαν τὸ ζήτημα παρὰ διηκρίνησαν αὐτό».

Ταῦτα ἔγραψε περὶ τὰ μέσα τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ὁ Γάλλος σοφὸς Freret. Ἄλλὰ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἀσχοληθέντες περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, δὲν ὑπῆρξαν εὐτυχέστεροι εἰς τὰς ἐρεῦνας αὐτῶν. Διάσημοι σοφοί, ὅπως ὁ Schelling, ὁ Welcker, ὁ O. Müller, ὁ Gerhard, ὁ Creuzer καὶ ὁ Guigniaut, παρ' ὅλας τὰς ἐμβριθεῖς αὐτῶν πραγματείας, δὲν κατόρθωσαν νὰ πείσουν τὸν ἀναγνώστην, ὅτι εἶπον τὴν τελευταίαν λέξιν καὶ ὅτι ἔλυσαν τὸ ζήτημα.

Ὁ Guigniaut, διάσημος ἑλληνιστὴς καὶ ἀρχαιολόγος²⁾, ὅστις ἐμελέτησεν ὅτι σχετικὸν ὑπάρχει μὲ τὸ ζήτημα τῶν Καβειρίων μυστηρίων, διὰ τῶν ἐξῆς τελειώνει τὰς κριτικὰς του παρατηρήσεις: «Τὸ πρόβλημα τῶν Καβειρίων μυστηρίων δὲν ἐλύθη ἀκόμη, καὶ ἴσως δὲν θὰ λυθῆ ποτέ».

Τὸ ζήτημα, ἄλλως τε, δὲν εἶναι νέον. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι, διεφώνουν περὶ αὐτῶν. Πολὺ πρὸ τοῦ Freret καὶ τοῦ Guigniaut, ὁ Στράβων λέγει περὶ αὐτῶν :

1) N. Freret, παρὰ L. Lacroix, *Iles de la Grece*, 1881, in loc. cit. σελ. 368.

2) Guigniaut, *Religions de l'Antiquité*, Τόμ. Β', 3eme partie, σελ. 1102 παρὰ τῷ αὐτῷ συγγραφεῖ, σελ. 368.

— «Ὅτι τοὺς ἐν τῇ Σαμοθράκῃ τιμωμένους Θεοὺς εἰρήκασι πολλοὶ τοὺς αὐτοὺς τοῖς Καβείροις, οὐδ' αὐτοὺς ἔχοντες λέγειν τοὺς Καβείρους, οἵτινες εἰσὶ . . . » (VII, 331, 51).

Μὲ ἄλλα λόγια : Πολλοὶ ἔχουν εἰπεῖ ὅτι οἱ ἐν Σαμοθράκῃ τιμωμένοι Θεοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ Κάβειροι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ποὺ τὸ λέγουν δὲν μποροῦν νὰ μᾶς εἰποῦν τί πράγμα εἶναι αὐτοὶ οἱ Κάβειροι . . .

Ἄλλ' οἱ νεώτεροι μᾶλλον περιέπλεξαν αὐτό. Ἰδίως δὲ ἡ διαφωνία ἔγκειναι εἰς τὸ ὅτι συγγέουν τοὺς Πελασγοὺς Καβείρους πρὸς τοὺς Φοινικικοὺς, μηδὲν ἔχοντας κοινὸν ἀναμεταξύ των, πλὴν μόνον τῆς συνωνυμίας.

Καὶ πρῶτον, κατὰ τοὺς ἀσχοληθέντας περὶ αὐτῶν, ἡ σύλληψις τῆς ἰδέας τῶν θεοτήτων τούτων καὶ ἡ λατρεία αὐτῶν ὀφείλεται εἰς τὸ δόγμα, καθ' ὃ τὸ πῦρ ὑπὸ τὰς τρεῖς μορφὰς αὐτοῦ : οὐράνιον, γήϊνον ἢ θαλάσσιον, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῶν ὄντων. Οἱ Κάβειροι λοιπόν, κατὰ ταῦτα, εἶναι ἡ προσωποποιήσις τῆς πρώτης ἀρχῆς, ὡς ἀποδεικνύει τὸ ὄνομα αὐτῶν, τὸ ὁποῖον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα παράγεται ἐκ τοῦ κάειν=καλεῖν. Κυρίως ὀνομάζοντο Κάβειροι μὲ δίγαμμα. Κατὰ τροπὴν δὲ τοῦ δίγαμμα εἰς β, ἔγινε Κάβειροι, τὸ ὁποῖον ἀπαντᾷ καὶ Κάβηροι καὶ Κάβηροι.

Κατ' ἄλλους ἡ λέξις Κάβειροι εἶναι φοινικῆς καταγωγῆς, συγγενῆς μὲ τὴν φοινικικὴν λέξιν K a b i r (= μέγας) ἀραβιστὶ K e b i r, κατ' ἄλλους δὲ σανσκριτικῆς, συγγενῆς τῆς σανσκριτικῆς λέξεως C a - w i r a s (= δυνατός, ἰσχυρός).

Εἶναι δὲ οἱ Κάβειροι μεγάλοι Θεοὶ τῆς ἀρχαιότητος ἐκείνης ἐποχῆς, διατηρήσαντες τὴν προσωποποίησιν αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους, ἀλλὰ μόνον ἐν τῇ τελέσει τῶν μυστηρίων, διαδραματίζοντες πάντοτε δευτερεῖον πρόσωπον καὶ περιελθόντες εἰς τὴν κατωτέραν τάξιν τῶν Θεῶν, τὴν τάξιν τῶν δαιμόνων, πνευμάτων, ἀκολουθῶν τῶν μεγάλων Θεῶν τοῦ κυρίως Ἑλληνικοῦ πολυθεϊσμοῦ. Τοῦτο ἄλλως τε συμβαίνει γενικῶς εἰς τοὺς Θεοὺς τῶν φυλῶν αἱ ὁποῖαι ἐξέλιπον. Ἐνίοτε μάλιστα ἀρχαιότατοι θεοὶ μεταπίπτουν εἰς τὴν τάξιν ἀπλῶν ἡρώων, ὅπως οἱ Κορύβαντες¹⁾, οἱ Κουρήτες²⁾, οἱ Δάκτυ-

1) Οἱ Κορύβαντες ἦσαν ἱερεῖς τῆς Κυβέλης ἢ Πέας ἐν Φρυγίᾳ. τελοῦντες τὴν λατρείαν αὐτῆς διὰ ζωρῶν χορῶν ὑπὸ τοὺς ἦχους τυμπάνων καὶ κυμβάλων, καὶ κτυπῶντες τὰς ἀσπίδας αὐτῶν καὶ τὰ ξίφη. Πολλάκις δὲ συγγέονται μετὰ τῶν Κουρητῶν. Δακτύλων καὶ Ἰδαίων, καὶ θεωροῦνται ὡς τροφοὶ τοῦ Διὸς ἐν Κρήτῃ.

2) Οἱ Κουρήτες οὗτοι τῆς Κρήτης, ἦσαν καὶ οὗτοι ἀκόλουθοι τῆς θεᾶς,

λοι¹⁾ καὶ οἱ Τελχίνες²⁾ μετὰ τῶν ὁποίων πολλαχοῦ ἀφομοιοῦνται πρὸς τοὺς ἱερεῖς τῶν ἀρχαίων χρόνων, ὡσὰν ἡ ἀνιμίμητις τῶν εἰς ἐπικοινωνίαν εὐρισκομένων ἱερέων πρὸς τοὺς θεοὺς τῆς πρωτογόνου ἐκείνης ἐποχῆς, νὰ συνεχέοντο πρὸς τοὺς θεοὺς τοὺς ὁποίους ὑπηρετοῦν, ἐκ τῶν ὁποίων οὐχὶ ἀπίθανον νὰ ἐλάμβανον ἐνίοτε τὰ ὀνόματα. Κατὰ ταῦτα, ἴσως νὰ μὴ εἶναι ἀπίθανος ἡ γνώμη τοῦ Freret περὶ τῆς συγγενείας τοῦ ὀνόματος τῶν Καβείρων πρὸς τὸ τῶν Καρβάνων, ἱερέων τῆς Δήμητρος ἐν Πάφῳ.

*
* *

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, εὐνόητον εἶναι ὅτι δὲν θὰ προσπαθίσωμεν ἡμεῖς νὰ δώσωμεν τὴν λύσιν τῶν Καβείρων μυστηρίων. Ἀπλῶς θὰ ἀναφέρωμεν τὸ συμπέρασμα ἐργασίας γενομένης ὑπὸ εἰδικῶν, τῶν

χορευόντες τὸν πολεμικὸν χορὸν, τὸν καλούμενον πυργίχιον ἢ πρύλιν. Πλὴν τῶν Κουρήτων τούτων, ἀναφέρεται καὶ μυθικὸς τις λαὸς, ὁ ἀρχαιότατος τῶν κατοίκων τῆς Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς χώρας Κουρήτις.

1) Οἱ Δάκτυλοι ἦσαν ἀρχαιότατοι φρυγικοὶ δαίμονες, εἰς τοὺς ὁποίους ἀποδίδεται ἡ ἐφεύρεσις τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ σιδήρου. Μετὰ ταῦτα ἐθεωροῦντο ὡς καλλιτέχναι ἐν γένει, προσέτι δὲ καὶ ὡς μάγοι. Ὡς πρώτη δὲ κατοικία αὐτῶν ἐθεωρεῖτο τὸ ὄρος Ἴδη τῆς Φρυγίας, ἐξ οὗ συνήθως ἐκαλοῦντο Ἰδαῖοι Δάκτυλοι. Συνεδέοντο μετὰ τῆς ἐν Φρυγίας Ρέας-Κυβέλης, καὶ συνεπῶς μετὰ τῶν ἀκολούθων αὐτῆς Κορυβάντων καὶ Κουρήτων, ἐνίοτε δὲ ἐξελαμβάνοντο ἀντὶ τῶν Καβείρων τῆς Σαμοθράκης καὶ τῶν Τελχίνων τῆς Ρόδου. Ὄνομάσθησαν δὲ Δάκτυλοι ἐκ τῆς ἐπιδειξίότητος τῶν δακτύλων αὐτῶν, ἢ διότι κατόικουν εἰς τοὺς δακτύλους, τὰς ὑψηλοτέρας δηλαδὴ κορυφὰς τῆς Ἰδης. Τῶν Δακτύλων τρία ὀνόματα εἶναι γνωστὰ : ὁ Κέλμηις, ὁ Δαμναμενεὺς καὶ ὁ Ἄκμων. Κατὰ δὲ Ἀπολλώνιον τὸν Ῥόδιον, ἦσαν πέντε, ὅσοι καὶ οἱ δάκτυλοι τῆς χειρὸς. Κατ' ἄλλους πάλιν ἦσαν 5 ἄρρενες καὶ 5 θήλειαι. Κατὰ τὸν Φερικύδην ἦσαν 52 κατ' ἄλλους 100.

2) Οἱ Τελχίνες ἦσαν τὸ ἀρχαιότατον γένος τῆς γήσου Ῥόδου, προελθόντες ἐκ Κρήτης, πρῶτον εἰς τὴν Κύπρον καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Ῥόδον, ἢ ὅποια ἀπ' αὐτῶν ὀνομάζετο Τελχίνια. Ἦσαν δὲ ἐννέα καὶ πρῶτοι ἐπινοήσαντες τὴν χάλκωσιν τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ σιδήρου. Οὗτοι δὲ ἦσαν κατὰ τὴν μυθολογίαν οἱ κατασκευάσαντες τὸ δρέπανον τοῦ Κρόνου, τὴν ταιαίαν τοῦ Ποσειδῶνος, ὡς ἐπίσης καὶ ἀγάλματα θεῶν, ὅπως : τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς Ἥρας, τῶν Νυμφῶν, τοῦ Διὸς, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἄλλων, τὰ ὅποια ὀνομάζοντο Τελχίνια. Εἰς τοὺς Τελχίνας ἀπεδίδετο ἐπὶ πλέον καὶ ἡ ἐξάσκησις φθοροποιῶν γοητειῶν, δι' ὃ καὶ Θελγίνας ἐπωνομάζοντο, διατελοῦντες ὅπως ἐπίστευον ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ἀπόλλωνος.

ἁποίων ἢ γνώμη εἶναι σεβαστή, μέχρις οὗ νεώτεροι ἔρευναι καὶ μελέται διαφωτίσουν καὶ διευκρινήσουν αὐτά.

Οἱ Κάβειροι εἶναι Ἑλληνικαὶ Θεότητες, τῶν ὁποίων ἡ καταγωγή, ἡ ἀληθῆς φύσις καὶ αἱ διάφοροι μεταμορφώσεις παρέχουν εἰς τὸν ἱστορικὸν τῶν ἀρχαίων θρησκευμάτων ἐν τῶν μᾶλλον σπουδαίων καὶ δυσεπιλύτων προβλημάτων.

Τὸ ὄνομα αὐτῶν κατὰ πρώτην φορὰν ἀπαντᾶται κατὰ τὸν τέταρτον π. χ. αἰῶνα ἐν τινι ἀποσπάσματι τοῦ Πινδάρου. Καὶ μέχρι μὲν τῶν χρόνων τοῦ Ἑπταμεινώνδου συγγέονται μετὰ τῶν πολυπληθῶν δαιμόνων, ὡς ἐκπροσωποποιήσις τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ἀπὸ τῆς εποχῆς ὅμως ταύτης μέχρι τῆς πτώσεως τοῦ παγανισμοῦ, λαμβάνουν ἴσην θέσιν, ἂν ὄχι ὑπερτέραν πρὸς τὰς μᾶλλον ἐξόχους προσωπικότητας τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανθέου.

IV. Οἱ Κάβειροι δαίμονες τῆς ὕλικῆς φύσεως.

Οἱ Κάβειροι ἀνήκουν εἰς τὴν ἴδιαν τάξιν τῶν θεοτήτων εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Κουρήτες καὶ οἱ Κορύβαντες τῆς Φρυγίας, οἱ Δάκτυλοι τοῦ ὄρους Ἰδης καὶ οἱ Τελχίνες τῆς νήσου Ῥόδου ἦτοι, εἶναι θεότητες ἐκπροσωποῦσαι κοσμικὴν τινα δύναμιν.

Ἡ μᾶλλον ὀρθῆ τῆς λέξεως ἐτυμολογία εἶναι ἐκ τοῦ ῥήματος *καίειν*. Ἄλλως τε, καὶ ὅ,τι γνωρίζομεν περὶ τῆς ὑπάξεως αὐτῶν ἀπ' ἀρχῆς τῆς λατρείας καὶ τῶν τόπων ὁπόθεν ἔλαβον τὴν καταγωγὴν των, συνάδει ὑπὲρ τῆς ἐρμηνείας ταύτης. Ὡς πρώτην δὲ κοιτίδα τῆς λατρείας αὐτῶν, δεόν νὰ ἀναζητήσωμεν τὰ ὄρεινά τῆς Τρωάδος μέρη καὶ τὰς νήσους τοῦ Θρακικοῦ Πελάγους, γειτνιαζούσας πρὸς τὰ Φρυγικὰ παράλια, τὴν Λήμνον, Ἰμβρον καὶ Σαμοθράκην.

Ἐν Φρυγίᾳ κατὰ τὸν Στράβωνα¹⁾, ὑπῆρχεν ὄρος καλούμενον Κάβειρος, ταῦτόν τοῦ ἠφαιστειώδης, καὶ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ ἐκαλοῦντο Κάβειροι. «Καλεῖσθαι δὲ φησιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ ἐν Βερρεκαντία Καβείρου». Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς νήσους τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν, γνωστὴ εἶναι ἡ ἠφαιστειογενῆς φύσις τοῦ ἐδάφους αὐτῶν.

Ἐν Λήμνῳ οἱ Κάβειροι θεωροῦνται ἄλλοτε ὡς υἱοὶ καὶ ἄλλοτε ὡς ἔγγονοι τοῦ Ἠφαίστου, θεοῦ τοῦ ὑπογείου πυρός. Μήτηρ αὐτῶν εἶναι ἡ νύμφη Καβειρώ, κόρη τοῦ Πρωτέως, ἣτις εἰς τοὺς πρόποδας

1) Στράβωνος, X, 472.

τὴν Αἴτνης ἔφερε τὸ δηλωτικὸν ὄνομα «Αἰθαλία», ἐκ τοῦ αἰθρῖν= λάμπειν ὡς φλόξ. Ὅστε ἐν Λήμνῳ οἱ Κάβειροι θεωροῦνται ὡς ὑπουργοὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ πυρός. Τὴν ἰδίαν ταύτην ἐνισχύει καὶ νόμισμά τι εὑρεθὲν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅπου βεβαίως ἐγκαίρως εἶχε διαδοθῆ ἡ λατρεία αὐτῶν, τὸ ὅποιον περιστᾶ αὐτοὺς μὲ σύμβολα σιδηρουργοῦ, ἦτο τὴν σφύραν καὶ τὴν πυράγραν¹⁾.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔδαφος τῆς Λήμνου εἶναι γονιμώτατον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, ὁ ἀρχικὸς μῦθος σχετίζει τοὺς Κάβειρους μετὰ τοῦ Διονύσου.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔδαφος τῆς Λήμνου εἶναι γονιμώτατον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, ὁ ἀρχικὸς μῦθος σχετίζει τοὺς Κάβειρους μετὰ τοῦ Διονύσου.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔδαφος τῆς Λήμνου εἶναι γονιμώτατον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, ὁ ἀρχικὸς μῦθος σχετίζει τοὺς Κάβειρους μετὰ τοῦ Διονύσου.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔδαφος τῆς Λήμνου εἶναι γονιμώτατον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, ὁ ἀρχικὸς μῦθος σχετίζει τοὺς Κάβειρους μετὰ τοῦ Διονύσου.

Ὅς πνεύματα δὲ τοῦ ὑπογείου πυρός, τὸ ὅποιον ζωογονεῖ τὴν βλάστησιν καὶ εὐδοκίμησιν τῆς ἀμπέλου, θεωροῦνται γενικῶς ὡς πνεύματα τῆς γονιμότητος. Οἱ Πελασγοὶ μάλιστα παρεχώρουν εἰς αὐτούς, ὡς καὶ εἰς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ Δία τὸ δέκατον τοῦ ἔκλεκτοῦ οἴνου, ὡς αἰεὶ ἐπαπειλοῦντο ὑπὸ ἀφορίας.

Ἡ λατρεία τῶν Κάβειρων εἰσήχθη εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα ὑπὸ τῷ Πελασγῶν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδοτος λέγων; «Τὰ Καβείρια ὄργια, τὰ Σαμοθρήϊκες ἐπιτελοῦσι παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν»²⁾. Ἦτο δὲ διαδομένη καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἰδίᾳ δὲ ἐν Βοιωτίᾳ, ἡ ὁποία ἀπέβη ἐν τῶν κυριωτέρων κέντρων αὐτῆς, ὅπου διετηρήθη καὶ ἐπὶ περιεσσότερον χρόνον παρὰ ἐν τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι. Ἡ κυρίως ὁμοῦς ἔδρα τῆς λατρείας τῶν Κάβειρων, ἡ διατηρήσασα μέχρι τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν χρόνων τὴν ἀρχαίαν ἀκμὴν καὶ αἴγλην ἦτο ἡ σειρά τῶν νήσων ἀπὸ τῆς Εὐβοίας μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἰσχυροτάτην ἀπόδειξιν ὅτι ἡ Καβειρικὴ λατρεία ἦτο καθαρῶς Πελασγικὴ καὶ ἐπομένως ἀντόχθων, μὴ εἰσαχθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐν Θάσῳ ἐγκατεστημένων Φοινίκων.

1) Head - Σβορώνου, Ἱστορία τῶν Νομισμάτων, Τόμ. Α', σελ. 331 — Πρὸς τιμὴν τῶν Κάβειρων ἐτελοῦντο καὶ ἀγῶνες καλούμενοι «Καβείρια Πύθια» καὶ «Καβείρια ἐπινίκεια» (Μ. Δημήτσια, Ἡ Μακεδονία, σελ. 401).

2) Οἱ Κάβειροι μετὰ τῆς Ἀργεῦς καὶ τῆς Ὑψιπύλης, ἀπειλοῦν ἰδιαιτέραν τριλογίαν ἐκ τοῦ Ἀργοναυτικοῦ κύκλου, παρασταθεῖσαν περὶ τὸ 466 π. χ. Τῶν δραμάτων τούτων ἐλάχιστα σώζονται ἀποσπάσματα.

3) Ἡρόδοτου, 11, 51.

Συγχρόνως ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἀναφαίνεται καὶ κατὰ τὴν βορειο-δυστικὴν παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κατοικουμένης καὶ ταύτης ὑπὸ Πελασγικῶν φυλῶν. Ἐκ τῶν ἀρχαίων ὁ Στράβων καὶ ἄλλοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μετεδόθη ἡ λατρεία αὐτῶν εἰς τὴν Σαμοθράκην, ὁ δὲ Διόνυσος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ὁ Πλούταρχος καὶ ἄλλοι ἀντιθέτως, ὅτι δηλαδὴ ἐκ Σαμοθράκης διεδόθη εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Μὲ τὴν τελευταίαν ταύτην γνώμην συντάσσεται καὶ ὁ Ottfried Müller, πιθανώτερον ὅμως φαίνεται ὅτι τὴν πρώτην ἀνάπτυξιν αὐτῆς ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἔλαβεν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ¹⁾. Ὁ Στησίμβροτος ὁ Θάσιος μάλιστα, ἀναφερόμενος ὑπὸ τοῦ Στράβωνος²⁾, παρεδέχετο ὅτι οἱ Κάβειροι προήρχοντο, ὅπως εἶπομεν ἀνωτέρω ἐκ τοῦ ὄρους Καβείρον τῆς Φρυγίας, διακλαδώσεως τῆς Ἰδῆς ἐν τῇ Βερεκεντία χόρῳ, ὅπουθεν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν, γενόμενοι ἱεροφάνται τῆς ἐκεῖ λατρευομένης Θεᾶς Κυβέλης. Ἐπίσης εὐρίσκομεν καὶ πόλιν Καβειρίαν ἐν Φρυγίᾳ καὶ ἄλλην τὰ Κάβειρα³⁾ ἐν τῷ Πόντῳ, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα μαρτυροῦν τὴν ἀρχαιοτάτην λατρείαν τῶν θεοτήτων τούτων. Τέλος εὐρίσκομεν τοὺς Κάβειρους μεμιγμένους ἐν τῇ λατρείᾳ τῆς Ἐκάτης καὶ τῆς Περσεφόνης, θεότητος τὰ μέγιστα λατρευομένης μετὰ τῆς Δήμητρος ἐν Σαμοθράκῃ.

V. Οἱ Κάβειροι δαίμονες βοηθοί.

Ὁ Διοχύλος μᾶς παριστᾷ τοὺς Καβείρους ὡς ὑπηρέτας τοῦ Διόνυσου καὶ τοῦ Ἡφαίστου περιποιοιθέντας τοὺς Ἀργοναύτας κατὰ τὴν ἐκ τῆς νήσου διάβασίν των. Κατὰ τινι δὲ ἄλλον μῦθον, ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Διοδώρου Σικελιώτου, προσωρμίσθησαν ἀπὸ σκοποῦ εἰς τὴν νήσον Σαμοθράκην, ἵνα ἐπικαλεσθοῦν, τὴν προστασίαν τῶν Κα-

1) Λεξικὸν Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας, Σιαύρου Βουτερά, ἐν λέξει Σαμοθράκη.

2) Στράβωνος, X, 472.

3) Στράβωνος, XII, 566-567. Παρὰ τὰ σύνορα τῆς Ἀρμενίας καὶ ὥραν περίπου πρὸς βορρᾶν τῆς Νεοκαισαρείας εἶσι τῶν ὑπαιρειῶν τοῦ σημερινοῦ ὄρους Καρά-Νιάγ. Ἦτο ὄχρυσωτάτη ἐκ φύσεως καὶ ὀνομαστὴ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὴν ἀκμάζουσαν ἐν αὐτῇ μεταλλουργίαν. Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον ἀνάκτορα τοῦ Μιθριδάτου μετὰ πολλῶν θησαυρῶν. Καταληγθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ἡ πόλις, μετωνομάσθη Διόσπολις, ἔπειτα δὲ ἡ Πυθιοδώρις, σύζυγος τοῦ Πολέμωνος Α', βασιλέως τοῦ Πολεμωνιακοῦ Πόντου, κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους τῆς καὶ μετωνόμασεν Ἀγούστειαν Σεβαστήν.

βείρων καὶ τὴν θείαν αὐτῶν συνδρομὴν κατὰ τὸ μακρινὸν καὶ ἐπίπονον ταξείδιόν των¹⁾.

Προσεπάθησάν τινες νὰ ἀποδείξουν ὅτι οἱ Κάβειροι τῆς Λίμνου ἦσαν διάφοροι τὴν καταγωγὴν τῶν ἐν Σαμοθράκῃ. Ἀλλ' ἡ ἐγγύτης τῶν δύο νήσων ἤκιστα πιθανὴν καθιστᾷ τὴν γνώμην ταύτην.

Οἱ Κάβειροι τῆς Σαμοθράκης ἀπέβησαν προστάται τῶν ναυτιλλομένων καὶ οἱ κατ' ἐξοχὴν Θεοὶ εἰς τοὺς κινδύνους τῆς θαλασσοπορίας. Ἡ ἐξοχος δὲ αὐτῆ τιμὴ κοινὴ οὖσα μετὰ τῶν Διοσκουρῶν²⁾, συνετέλεσεν ὥστε νὰ ἀφομοιωθοῦν οὗτοι πρὸς ἐκείνους. Ὅπως δὲ ἐκείνους, ἐκάλουν καὶ τούτους: Ἄνακτας, Πρίγκηπας, ἥρωας. Ἐπεκαλοῦντο δὲ αὐτοὺς κατὰ τὰς θυέλλας καὶ ἐπίστευον, ὅπως ἀναφέρει ὁ Διόδωρος Σικελιώτης ὅτι τοὺς ἔβλεπον εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἰστῶν, προστατεύπντας τοὺς ναυτιλλομένους. «Διαβεβόηται δ' ἡ τούτων τῶν Θεῶν ἐπιφάνεια καὶ παράδοξος ἐν κινδύνοις βοήθεια τοῖς ἐπικαλουμένοις τῶν μυηθέντων»³⁾.

Τοιοῦτότρόπως ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἐπεβλήθη, οὕτως εἶπειν, εἰς τὴν φαντασίαν τῶν διαπλεούντων τὰς ἀγρίας ἐκείνας παραλίας, ἀναδείξασα αὐτοὺς κατ' ἐξοχὴν σωτῆρας Θεοὺς, καὶ οὐ μόνον τοὺς Διοσκουρούς ἐπεσκίασαν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς μεγάλους Θεοὺς, τῶν ὁποίων κατ' ἀρχὰς ἐθεωροῦντο ἀπλοῖ ὑπηρέται.

1) Διοδώρου Σικελιώτου, V, 19.

2) Διὰ τοῦ ὀνόματος Διόσκουροι, ὑπενοοῦντο οἱ υἱοὶ τοῦ Διὸς, Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης καὶ τῆς Λήδας συζύγου τοῦ Τυνδάρω, βασιλέως τῆς Σπάρτης. Ἐξ οὗ πολλάκις καὶ Τυνδαρίδα ἐπονομάζονται. Θεωροῦνται μετὰ τῶν διασημοτέρων ἡρώων. Καὶ εἰς μὲν τὸν Κάστορα ἀπέδιδον τὸ ἐπίθετον «ἰππόδαμος» εἰς δὲ τὸν Πολυδεύκην «πύξ ἀγαθός». Ἐλαβον μέρος εἰς τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν καὶ ἀπήλαυον θείων τιμῶν ἐν Σπάρτῃ, ὁπόθεν ἡ λατρεία των μετεδόθη εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, τὴν Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν. Ἐθεωροῦντο δὲ ὡς πολιούχοι καὶ ξένιοι καὶ προστάται τῶν θαλασσοπορούντων, λαβόντες παρὰ τοῦ Ποσειδῶνος τὸ χάρισμα νὰ ἐπιβάλλωνται ἐπὶ τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων. Ὅσάκις δὲ προσήρχοντο εἰς βοήθειαν τῶν κινδυνεύοντων θαλασσοπόρων, ἐπίστευον εἰς αὐτοὺς ἐποχομένους ἐπὶ λευκῶν ἵππων. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπονομάζοντο Ἄνακες (ἦτοι Ἄνακτες) καὶ ἑορταί ἐτελοῦντο ὑπὲρ αὐτῶν καλούμεναι: Διοσκούρια ἢ Ἀνάκεια.

Ἀπὸ τοὺς Διοσκουρούς ὀνομάσθησαν «Διόσκουροι» καὶ τὰ ἠλεκτρικῆς προελεύσεως φῶτα, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται ἐν καιρῷ τρικυμίας εἰς τὸ ἄκρον τῶν ἰστῶν τῶν πλοίων, τὰ κοινῶς σήμερον ὑπὸ τῶν ναυτικῶν μας καλούμενα «τελώνια» ἢ «φῶτα τῆς Ἁγίας Ἐλένης» κατὰ τροποποίησιν τῆς ἀρχαίας δοξασίας, καθ' ἣν ἐάν ἐνεφανίζετο ἓνα μόνον τοιοῦτον φῶς, ἐθεωρεῖτο ὅτι παρίστα τὴν ὥραϊαν Ἐλένην καὶ ἡρμηνεύετο ὡς καλὸς οἰωνός.

3) Διοδώρου Σικελιώτου, V, 49.

V. Γενεαλογία τῶν Καβείρων.

Ἐνῶ ὁ Πίνδαρος δὲν γνωρίζει παρὰ μόνον ἓνα Κάβειρον, τὸν ὁποῖον τάσσει εἰς τὰ μυστηριώδη τῆς Λήμιου ὄργια, καὶ τὸν ὁποῖον παραδέχεται ὡς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, πατέρα πάσης φυλῆς, ὁ Αἰσχύλος ἀναβιβάζει αὐτοὺς εἰς ἀρκετὰ περίεργον ἀριθμὸν, ἀφοῦ μάλιστα ἀποτελοῦν καὶ τὸν χορὸν ἀπωλεσθέντος σατιρικοῦ δράματος αὐτοῦ.

Ὁ Ἀκουσίλαος ἀποδίδει εἰς αὐτούς, ὡς πατέρα τὸν Κάμιλλον, μητέρα δὲ τὴν νύμφην Καβειρώ, προσθέτων ὅτι ἦσαν τρεῖς ἄρρενες καὶ τρεῖς θήλειες Καβειρίδες¹⁾. Τὴν αὐτὴν γενεαλογίαν παραδέχεται καὶ ὁ Φερεκύδης, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι κατ' αὐτὸν αἱ Καβειρικαὶ θεότητες κατάγονται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοῦ Ἡφαίστου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Καβειροῦς, θυγατρὸς τοῦ Πρωτέως, φέρουσαι ὀνόματα πλήρη μυστηρίου.

Ἀκριβῶς δὲν γνωρίζομεν τὴν γενεαλογίαν τῶν ἀρχικῶν Καβείρων. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Φερεκύδου εἶχον ἐξελληνισθῆ ἔν Ἑλλάδι. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἢ ἱερὰ ὀγδοὰς²⁾ ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη, ἀλλ' ἐν τῇ καθόδῳ αὐτῶν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, αἱ θεογονικαὶ αὐταὶ γνώσεις, ἀπομακρυνόμεναι τῆς πηγῆς αὐτῶν, δηλαδὴ τῆς θείας διδασκαλίας, ὀπόθεν ὁ ἄνθρωπος παρέλαβε τὴν ἀρχικὴν θρησκείαν, καθίστανται πενιχρότεροι καὶ χάνουν τὸ μεγαλεῖον αὐτῶν. Πράγματι δέ, ἀπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην, ὡς ἀνδρογύνης θεὸς τῶν ἀνατολικῶν λαῶν, εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερος τῆς θείας δυάδος τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς προδίδουν τὴν πρὸς τὸν ἀνθρωπομορφισμὸν τάσιν αὐτῶν.

1) Στράβωνος, X, 472.—«Ἀκουσίλαος δ' ὁ Ἀργεῖος ἐκ Καβειροῦς καὶ Ἡφαίστου Κάμιλλον λέγει, τοῦ δὲ τρεῖς Καβείρους, οἷς νύμφας Καβειρίδας. Φερεκύδης δ' ἐξ Ἀπόλλωνος καὶ Ῥητίας Κορύβαντας ἐννέα, οἰκῆσαι δ' αὐτοὺς ἐν Σαμοθράκῃ. Ἐκ δὲ Καβειροῦς τῆς Πρωτέως καὶ Ἡφαίστου Καβείρους τρεῖς καὶ νύμφας τρεῖς Καβειρίδας, ἑκατέροις δ' ἱερὰ γίγνεσθαι. Μάλιστα μὲν οὖν ἐν Ἰμβρῶ καὶ Λήμνῳ τοὺς Καβείρους τιμᾶσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ καὶ ἐν Τροίᾳ κατὰ πόλεις· τὰ δ' ὀνόματα αὐτῶν ἔστι μυστικά».

2) Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γονέων καὶ τῶν ἕξ τέκνων προκύπτει ἡ ἱερὰ ὀγδοὰς τῶν Αἰγυπτίων. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ ὀγδοάδι, ὁ Φθᾶ—Sidyk καὶ Ἐσομὸν (Esmun), γογεῖς τῶν ἐπὶ τὰ Καβείρων παρίστανται ἄνευ συζύγων, ἴσως ὑπὸ τὸν τίτλον τῶν ἀνδρογύνων, οἱ ὁποῖοι γεννοῦν ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας, κατὰ τὴν ἀρχαίαν δοξασίαν τῶν ἀνατολικῶν λαῶν.

Ἐλατρεύοντο δὲ κατὰ τὸν Φερεκύδην, οἱ Κάβειροι εἰς τὰς Τρωϊκάς πόλεις, ὃ δὲ Πausανίας¹⁾ ἀναφέρει ὅτι ἡ Πέρραμος ἦτο ἄλλοτε καθ' ὀλοκληρίαν ἀφιερωμένη εἰς τοὺς Καβείρους. Κατὰ δὲ τὸν ῥήτορα Ἀριστείδην, ἐθεωροῦντο «πρεσβύτεροι δαιμόνων», πρὸς τιμὴν τῶν ὁποίων ἐτελοῦντο μυστήρια. Χρησμός τις τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀντωνίων, σωζόμενος ἐν τινι ἐπιγραφῇ, ἀναφέρει ὅτι οἱ Κάβειροι ἦσαν υἱοὶ τοῦ Οὐρανοῦ, δηλαδὴ ὁμοπάτριοι ἀδελφοὶ τῶν Τιτάνων²⁾. Ἐπίσης ὅτι ἐν Περράμῳ ἡ Ρέα ἔτεκε τὸν Δία, παραστατούντων κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ ἀνακτος τῶν Θεῶν, τῶν Κορυβάντων, οἱ ἐποιοὶ κατὰ τὰς ἐπιχωριαζούσας παραδόσεις διεδραμάτισαν τὸ αὐτὸ πρόσωπον τὸ ὅποιον καὶ οἱ Κουρήτες ἐν Κρήτῃ³⁾.

Ἐν τῇ μακρῇ περὶ αὐτῶν παρεκβάσει τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ Στράβων⁴⁾, εὐρίσκομεν αὐτοὺς μετὰ τῶν Κορυβάντων καὶ τῶν Τιτύφων, παρατηρεῖ δὲ ὅτι ὑπὸ πολλῶν συγγέονται μετὰ τῶν θεοτήτων τούτων, παρ' ἄλλων δὲ ὅτι θεωροῦνται ὡς γονεῖς των.

Ὁ Ἡρόδοτος⁵⁾ συγγείει τὸν Ἑρμῆν, εἰς ὅσα διηγεῖται περὶ Σαμοθράκης, συνδέων τὴν λατρείαν τούτων μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ Φθᾶ, τοῦτέστι τοῦ Αἰγυπτίου Ἡφαίστου. Εἰσελθὼν, διηγεῖται, ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ἱερῷ τῶν Καβείρων τῆς Μέμφιδος, τοῦ ὁποίου ἡ εἴσοδος ἐπετρέπετο μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς, διέταξε νὰ καύσουν τὰς εἰκόνας τους. Ἐξαικόνιζον δὲ αὐτοὺς ὑπὸ μορφὴν νάνων ἀναλόγων πρὸς τοὺς ὑπὸ τῶν Φοινίκων προσαρμοζομένων εἰς τὴν πρύμνην τῶν πλοίων των. Ἐκ τοῦ ἀνεκδότου τούτου τοῦ Ἡροδότου, πολλοὶ τῶν νεωτέρων μυθολόγων ἠθέλησαν νὰ παραστήσουν τοὺς Ἑλληνικοὺς Καβείρους ὡς προελθόντας ἐκ τῶν Φοινικικῶν Καβείρων, ὁπτοὶ τῶν ἀριθμῶν, υἱῶν τοῦ Sadyk.

Ἐν τινι ἐπιγραφῇ ἀνακαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ A. Conze τῷ 1860

1) Πausανίου, Α, IV, 6.

2) Δεξικὸν Βουτυρά.

3) Ἐπίσης Νικόλαος ὁ Δαμασκηνός (Ἀποσπάσματα, 52), ἀναφέρει ἀνεκδοτὸν τι, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ Μίλητος, κατὰ τινα ἐμφύλιον πόλεμον, ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος διὰ τῶν ἱερῶν ἀντικειμένων τῆς λατρείας τῶν Καβείρων τὰ ὁποῖα ἐκόμισαν ἐκ Φρυγίας δύο νεανίαι ὁ Τόττης καὶ ὁ Ὀννης «ἱερά ἔχοντες Καβείρων ἐν κίστει κεκαλυμμένα». Εὐγνωμονοῦσα ἡ πόλις ἀπεδέχθη πανδήμως τὴν λατρείαν τῶν Καβείρων. Κατὰ τινα ἄλλην παράδοσιν, ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος, Κάβειρος ἦτο ὁ πατήρ τοῦ Λυδικοῦ Διονύσου.

4) Στράβωνος, X, 472—473.

5) Ἡροδότου, Γ, 37—38.

ἐν Σαμοθράκῃ, οἱ Κάβειροι καλοῦνται : «Μεγάλοι Θεοί, Θεοὶ ἰσχυροί». Ἄλλ' ὅπως παρατηρεῖ ὁ Fr. Lenormant, ἡ σύμπτωσις αὕτη φαίνεται ὁλως τυχαία, καθ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν ἴχνη αὐτῶν πρὸ τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ὁ αὐτὸς δὲ σοφός, προσθέτει ὅτι παρὰ τὴν συνήχησιν τῶν ὀνομάτων, οἱ Φοινικικοὶ Κάβειροι εἶναι ἄρκετὰ διάφοροι ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν, τὸν κύριον χαρακτῆρα, τὸ πρόσωπον καὶ τὰ σύμβολα τῶν Πελασγικῶν Καβείρων. Ἄλλ' ὅμως δοθέντος ὅτι ὁ Φοινικικὸς λαὸς ὄχι μόνον ἐσύχναζεν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους καὶ ἀφῆκε πολυάριθμα ἴχνη τῆς διαβάσεώς του ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Χώρας, δὲν θὰ ἦτο παράτολμον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ σμημιτισμὸς ἔλαβε μέρος ἐν τῇ θρησκείᾳ τῶν Καβείρων.

Κατὰ τὸν Μνασέα¹⁾, οἱ Κάβειροι ἦσαν τέσσαρες ὀνομαζόμενοι Ἀξιόκερσος, Κασμίλος, Ἀξίερωσ καὶ Ἀξιόκερσα. Ἐκ τούτων οἱ μὲν πρῶτοι εἶναι ἄρρενες, ἀντιπροσωπεύοντες τὸν Ἄδην ἢ Πλούτωνα καὶ τὸν Ἑρμῆν, οἱ δὲ δύο ἄλλοι θήλειοι ἀντιστοιχοῦσαι πρὸς τὴν Δήμητραν καὶ Περσεφόνην. Ἡ πληροφορία αὕτη γνωρίζει ἡμῖν τὴν ἀληθεστέραν σχέσιν τῶν Καβειρικῶν θεοτήτων τῆς Σαμοθράκης πρὸς τοὺς κυρίους Ἑλληνικοὺς θεοὺς. Ἐπίσης τὰ Ὀρφικὰ ἔπη σχετίζουσι τοὺς ἄρρενας Καβείρους πρὸς τὴν Δήμητραν καὶ Περσεφόνην, ὁ δὲ Στράβων ἀναφέρει περὶ τῶν ὀργίων τῆς Σαμοθράκης ὅτι ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν τῆς Δήμητρος καὶ τῆς Κόρης, δηλαδὴ τῆς Περσεφόνης. Ὁ δὲ Ἡρόδοτος, ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν Καβείρων τῆς Σαμοθράκης, ταυτίζει τὸν ἰσοφαλλικὸν Ἑρμῆν τῶν Πελασγῶν πρὸς τοὺς Καβείρους, προσθέτων ὅτι οἱ μεμνημένοι ἐγνωρίζουσι τὴν ἔννοιαν τοῦ ἱεροῦ μύθου, τοῦ ἐξηγοῦντος τὸν λόγον τῆς τοιαύτης παραστάσεώς του, ὅστις κατὰ τὸν Κικέρωνα ἐδήλου τὸ πάθος, τὸ ὁποῖον διήγειρεν εἰς αὐτὸν ἡ θεὰ τῆς Περσεφόνης.

Εἰς τὸ Βατικανὸν σώζεται μνημεῖον μαρμαρίνον, σχετιζόμενον πρὸς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης. Τὸ μνημεῖον τοῦτο εἶναι γεγλυμ-

1) Ἡ μαρτυρία αὕτη τοῦ Μνασέα, συναπληρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διονυσιοδώρου, ὀφείλεται εἰς τὴν ἀκριτομυθίαν καὶ βεβήλωσιν τοῦ πρώτου, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλομεν τὴν γνώσιν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν. Διότι, ὡς γνωστὸν δὲν ἐπετρέπετο τὰ ὀνόματα αὐτῶν νὰ προφέρωνται ὑπὸ τῶν πιστῶν. Ὁ Πausanias π. χ. ὁμιλῶν περὶ τῶν Καβείρων εἰς τὰ μυστήρια τῶν ὁποίων φαίνεται ὅτι ἦτο μεμνημένος, ζητεῖ συγγνώμην παρὰ τῶν ἀναγνωστῶν του, διότι σιωπᾷ περὶ αὐτῶν.—Οἵτινες δὲ εἶσιν Κάβειροι καὶ ὁποῖα ἐστὶν αὐτοῖς καὶ τῇ μητρὶ τὰ δρώμενα, σιωπῆν ἄγοντι ὑπὲρ αὐτῶν συγγνώμη παρὰ ἀνδρῶν φιληκῶν ἔστω μοι» (Βοιωτικά, IX, 25, 5).

μένον κατὰ τὰς τρεῖς προσόψεις αὐτοῦ, παριστάνει δὲ ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τὸν Ἀξιόκερσον ἰθυφαλλικόν, ἐπὶ τῆς ἄλλης τὴν Ἀξιόκερσαν ἐν πλήρει περιβολῇ καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης τὸν Κάσμilon γυμνὸν μὲν, ἀλλ' ἄνευ τῆς προπετείας τοῦ Ἀξιόκερσου. Ἀλλὰ τὸ προσδίδον μεγαλειτέραν ἀξίαν εἰς τὸ μαρμάρινον τοῦτο μνημεῖον εἶναι ὅτι ἐπὶ τῆς βάσεως ἐκάστης πλευρᾶς ἀπεικονίζονται ἐν σμικρῷ αἱ Ἑλληνικαὶ θεότητες αἱ ὁποῖα ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς τρεῖς Καβειρικὰς. Οὕτω, κάτωθεν τοῦ Ἀξιόκερσου ὑπάρχει ὁ Ἀπόλλων-Ἥλιος, κάτωθεν τῆς Ἀξιόκερσης ἡ Ἀφροδίτη, καὶ κάτωθεν τοῦ Κασμίλου ὁ Ἔρως. Κατὰ ταῦτα τρανώτατα ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ τὰ τρία ἀγάλματα τὰ ὁποῖα ἐποίησεν ὁ Σκύπας διὰ τὴν Σαμοθράκην: τοῦ Φαέθονος, τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Πόθου, εἶναι μετάφρασις, οὕτως εἰπεῖν, τῶν θεοτήτων τῶν μυστηρίων τούτων ¹⁾.

Ἐπὶ τινος δὲ ἀγγελίου φέρεται ἡ προτομὴ τῆς Ἀξιόκερσης, ἐχούσης τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἀφροδίτης ἢ Περσεφόνης, μετὰ τῶν πρώτων γραμμάτων τοῦ ὀνόματός της, ὅπως ἀπεικονίζονται αὐταὶ συνήθως ἐπὶ τῶν πλειστων κεραμογραφικῶν μνημείων. Ἐπὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τοῦ ἀγγελίου φέρεται ὁ Διόνυσος ὡς παιδίον μετὰ τοῦ ὀνόματός του πλήρους, κρατῶν θύρσον καὶ περιβεβλημένος κισσόν, καὶ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸν Κάσμilon.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι τὸ Καβειρικὸν σύστημα εἶναι σύστημα Θεῶν τῆς φύσεως, ὅπως καὶ πάντες οἱ Θεοὶ τῶν Πελασγικῶν φυλῶν, εἰς τὰς ὁποίας ὁ ἀνθρωπομορφισμὸς κατέχει πολὺ κατωτέραν θέσιν ἢ εἰς τὴν κυρίως Ἑλληνικὴν θρησκείαν. Φέρει δὲ τὸ σύστημα τοῦτο ἐν ἑαυτῷ σαφῆ τὰ γνωρίσματα τῆς ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καταγωγῆς του καὶ τῆς στενῆς καὶ ἀναντιρρήτου συγγενείας πρὸς τὸ φρυγικὸν θρησκειομα. Δύναται δὲ νὰ συνοψισθῇ ὡς ἐξῆς: Μεγάλῃ τις θήλεια θεότης, πρώτη ἀρχὴ καὶ γενικὴ μήτηρ τῶν Θεῶν, ὡς καὶ πάντων τῶν ὄντων, Γῆ - Μήτηρ, οὕτως εἰπεῖν, ἀνάλογος ἐν τῇ ἀρχικῇ αὐτῆς συλλήψει πρὸς τὴν Κυβέλην τῆς Φρυγίας ἢ τῆς Ἰδης, εὐκόλως δυναμένης νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὴν Δήμητραν καὶ νὰ προσεγγίσῃ τὴν Ἀφροδίτην. Ἐπειτα πλησίον της δύο ἄρρενες θεότητες, ἐξ αὐτῆς μὲν καταγόμενοι, ἀλλὰ διάφορον βαθμὸν ἔχοντες τὴν θείαν καταγωγὴν, συναποτελοῦντες μετ' αὐτῆς οἰκογενειακὸν τι σύμπλεγμα. Ἐκ τῶν ἀρ

1) Εἰς ἀγγεῖόν τι ἀπεικονίζεται ὁ Πάν, ἢ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἔρως. Ὁ Πάν κατέχει ἐνταῦθα τὴν θέσιν τοῦ Φαέθονος, καθ' ὅσον οὗτος εἶναι θεὸς τοῦ φωτός, «φωσφόρος», ἐξ οὗ καὶ ἐπὶ τινος ἀγγελίου «Φᾶος» ἐπικαλεῖται.

ρένων τούτων θεῶν, ὁ πρῶτος ὁ καὶ ἀρχαιότερος θεωρεῖται ἀλληλοδιαδόχως, ὡς Ζεὺς, Ἄδης, Ἡλῖος καὶ Διόνυσος, ὅχι παιδίον, ἀλλ' ἀνήρ. Ἐν Λήμνῳ θεωρεῖται ὁ Ἡφαιστος, καθ' ὅσον εἶναι ὁ Θεὸς τῆς φωτεινῆς καὶ πυρίνης ἀρχῆς, τοῦ οὐρανοῦ καὶ χθονίου πυρός, τὸ ὅποιον γονιμοποιεῖ τὴν πρωτίστην καὶ ἀδρανῆ ὕλην, τὴν Γῆν - Μητέρα ἐκ τῆς ὁποίας κατάγεται. Ἐκ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν γεννᾶται ὁ Κάσμλος, ὁ διακοσμητὴς τοῦ Σύμπαντος, ὁ γήινος γεννητὴς, προσωποποιούμενος διὰ τοῦ ἰθυφαλλικοῦ Ἑρμοῦ, τοῦ Διονύσου ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἑρωτος, τοῦθ' ὅπερ ἀναμιμνήσκει εἰς ἡμᾶς τὸ ὄνομα Ἰμερος - Ἰμβρος, τὸ ὅποιον ὑπὸ τοῦ Καβειρικοῦ τούτου Ἑρμοῦ ἐδόθη εἰς τὴν φερώνυμον νῆσον. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων Θεῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι κυρίως Κάβειροι, ὑπάρχει ἡ ἀντίθεσις ἢ παρατηρουμένη εἰς πάντα πολυθεϊσμόν, ἀφ' ἑνὸς δηλαδὴ ἡ μεγαλοπρεπῆς ἀδράνεια καὶ ἀνάπαυσις Θεοῦ ἀθανάτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ δρᾶσις συνεχῆς θεοῦ ζῶντος καὶ θνήσκοντος.

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν.

Ὁ Κάσμλος ἢ Κάδμιλος ἐρμηνεύεται διὰ τοῦ «Διατάσων»¹⁾. Εἰς τὰς ἄλλας λέξεις εὐρίσκομεν τὸ ἐπίθετον «ἄξιος» τὸ ὅποιον κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην σημασίαν σημαίνει τὸν «ἰσχυρόν», τὸν «δυνατόν», ὅπως εἰς τὸ κύριον ὄνομα Ἀξιθέα καὶ τὴν ἐπίκλησιν τῶν γυναικῶν τῆς Ἡλίδος πρὸς τὸν Διόνυσον τὸν ταυρόμορφον : Ἄξιε ταῦρε. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ δεύτερον συνθετικὸν — κέρσος καὶ — κέρσα, οὐδεμία ὑπάρχει ἱκανοποιητικὴ ἐρμηνεία²⁾. Πολὺ πιθανὸν νὰ σημαίνουν τὸν σύζυγον καὶ τὴν σύζυγον, καθ' ὅσον ὁ Ἡσύχιος τὸ μὲν «κέρση» ἐξηγεῖ διὰ τοῦ γάμος, εἰς δὲ τὸ «κέρσαι» ἀποδίδει τὴν σημασίαν τοῦ νυμφεύσθαι.

Πολὺ δυσκολωτέρα ἀποβαίνει ἡ ἐρμηνεία τοῦ Ἀξίερος. Ἰσχυρῶς σθησάν τινες ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἔχει ὡς δεύτερον συνθετικὸν τὴν λέξιν «ἔρω», ὑπὸ τὸν ἀρχαῖον αἰολικὸν τύπον «ἔρος» (γενικὴ ἔρου), ὅπως συνήθως ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ. Ἡ ἐτυμολογία ὁμως αὕτη δὲν

1) Κατὰ τινες τὸ Κάσμλος ἢ Κάδμιλος, φαίνεται συγγενὲς πρὸς τὸ ῥῆμα κάζω, κήδα, τὸ ὅποιον σημαίνει : διακοσμῶ, μεριμνῶ.

2) Ὁ Κωνσταντῖνος Κουρτίδης, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τινῶν νομισμάτων θρακικῶν εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεικονίζεται ὁ Ζεὺς ἐπὶ θρόνου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΚΥΡΣΑ θεωρεῖ τὴν λέξιν ὡς ἀναμφισβητήτως θρακικὴν καὶ συντετηγμένην καὶ συγγενῆ πρὸς τὰ ὀνόματα : Ἀξιόκερσος - Ἀξιόκερσα κτλ. τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ἐπίσης θρακικά. (Τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά Μυστήρια, Ἀθῆναι, 1934, σελ. 25).

εἶναι πιθανή, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ θηλείας θεότητος. Ἄλλοι θεωροῦν τὸ Ἄξιερος, ὡς τὸ συγκριτικὸν τοῦ Ἄξιος. Ἀλλὰ καὶ ἡ γνώμη αὕτη φαίνεται ἥκιστα πιθανή, καθ' ὅσον κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ λήξῃ εἰς -τερος. Ἡ πιθανοτέρα γνώμη φαίνεται ἐκείνη, καθ' ἣν ὁ Ἄξιερος εἶναι ἐπίθετον θετικοῦ βαθμοῦ, παραγόμενον ἐκ τῆς ρίζης ἄξιος, ὅπου ἡ κατάληξις -ερος σημαίνει ἐπίτασιν τῆς ὑπὸ τῆς ρίζης σημειομένου. Κατὰ τὴν γνώμην ταύτην, Ἄξιερος σημαίνει τὸν κατ' ἐξοχὴν δυνατὸν, ἄξιον, τὴν ἰσχορατάτην καὶ σεβαστοτάτην τῶν Καβειρικῶν θεοτήτων.

Ταῦτα σχετικῶς μὲ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἄξιόκερσος, Ἄξιόκερσα καὶ Κάσμινος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν Ἐρωτα, οὗτος ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀγάπην, κρὶ θεωρεῖται, κατὰ τὰς φιλοσοφικὰς θεωρίας, ὡς ἡ ἀρχικὴ τῶν ὄντων αἰτία.

Ἐν τινι ἐπιγραφῇ οἱ Κάβειροι καλοῦνται «Μεγάλοι Θεοί», συναντῶνται δὲ ὁ Κάσμινος καὶ ὁ Ἄναξ ἠνωμένοι μετὰ τοῦ Ὑπερίωνος, τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ τοῦ Κρόνου, δηλαδὴ πρὸς τοὺς Τιτᾶνας.

Πλὴν τῶν ἄνω συστημάτων, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα συστήματα Καβειρικῶν θεοτήτων, εἰς τὴν λεπτομερεῖ τῶν ὁποίων ἐξέτασιν θὰ ἦτο ἀνιαρὸν νὰ εἰσέλθωμεν.

Συμπληροῦντες τὰ ἀνωτέρω, ἀναφέρομεν ὅτι κατὰ τινὰς τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἶναι μυστικαὶ ἐπικλήσεις. Φαίνονται δέ, ἀνατολικῆς προελεύσεως καὶ ἐτυμολογοῦν αὐτὰς ὡς ἐξῆς :

Ἄξιερος εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν σημαίνει τὸν Παντοδύναμον, τὸν Μέγαν, τοιοῦτος δὲ ἦτο ὁ Φθᾶ, ἦτοι ὁ Ἥφαιστος τῶν Αἰγυπτίων. Ἄξιόκερσος σημαίνει τὸν μέγα γονιμοποιόν. Οὗτος δὲ εἶναι ὁ Ἄρης, τοῦ πλανήτου Ἄρεως ὀνομαζομένου εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν γλῶσσαν Ertosi, λέξις σημαίνουσα τὴν αὐτὴν ἰδέαν. Ἄξιόκερσα ἐπομένως σημαίνει τὴν μεγάλην γονιμοποιόν, τὴν Ἄφροδίτην, τὴν σύντροφον τοῦ Ἄρεως Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Κάσμινον, τοῦτον ἐξηγοῦν διὰ τοῦ Πάνσοφος. Ὁ Bochart μετὰ μεγαλειτέρας πιθανότητος ἀνάγει αὐτὸν εἰς τὸ Ἑβραϊκὸν Cosmiel, τὸ ὁποῖον σημαίνει: θεράποντα τοῦ Θεοῦ ¹⁾. Ἐκ δὲ τῆς μαρτυρίας τοῦ Μνασέα, τὴν ὁποίαν ἀναφέραμεν ἀνωτέρω, πολλοὶ διαβλέπουν εἰς τὴν ἀρχικὴν δοξασίαν τῶν μυστηρίων τῆς Σαμοθράκης, τὸ δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον τῶν ἀρχαιότερων θρησκευτῶν τῆς Ἀσίας. Ἄλλ' ἢ δοξασία αὕτη μετενεχθεῖσα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθὼς καὶ τόσαι ἄλλαι πολύτμοι

1) Guiniaut, Religions de l'Antiquité, Τόμ. Β', σελ. 291 καὶ ἐξῆς.

ἀλήθειαι, αἱ ὁποῖαι ἐπνίγοντο ὑπὸ τοῦ πέπλου τοῦ μυστηρίου, ἐπνίγησαν σιγὰ σιγὰ, ὑπὸ τὸ βάρος πλανῶν τὰς ὁποίας ἐπηύξησεν ἡ ἀχαλίωτος φαντασία τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ἐκπεσόντες τοῦ ἀρχαίου αὐτῶν μεγαλείου, σμικρυνθέντες διὰ τῶν πλασμάτων τῆς μυθολογίας, οἱ παντοδύναμοι οὗτοι καὶ χρηστοὶ Θεοί, δὲν ἦσαν εἰς τὰ μάτια τοῦ λαοῦ, παρὰ οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λήδας, οἱ δύο δίδυμοι Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης.

*
*
*

Ὁ μυστικισμὸς ἐν τῇ λατρείᾳ τῶν Καβείρων εἰσῆχθη κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καθ' ἣν καὶ ἡ τῆς Δήμητρος ἐν Ἐλευσίνῃ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν αὐτῶν αἰτίων. Ἄλλ' ἀργότερον, τόσον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον γενικῶς καὶ τὰς νήσους τοῦ Θρακικοῦ Πελάγους ἰδίως, ὁπότε ἐπεκτείνεται ἡ ὑπεροχὴ τῶν Ἀθηνῶν, τὰ μυστήρια τῶν δύο γειτονικῶν νήσων, τῆς Λήμνου καὶ τῆς Σαμοθράκης, παρουσιάζουν μικρὸν ἐνδιαφέρον.

Ὁ τύπος τῶν μυστηρίων καὶ αἱ τελεταὶ τῆς μύσεως, οὐσιωδῶς ἦσαν αἱ αὐταί, ἀνάγονται εἰς τὰς ἰδίας φιλοσοφικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀρχάς. Ἐὰ πιστεύσωμεν τὸν Ἰάμβλιχον¹⁾, τὰ Καβείρια μυστήρια ἐνεῖχον καὶ φιλοσοφικὴν τινα βάσιν ἐκ τῆς ὁποίας ὁ Πυθαγόρας ἦν τλησε μέρος τῶν θεωριῶν του.

Κατὰ τὴν Μακεδονικὴν καὶ Ἀλεξανδρινὴν ἐποχὴν, ἀνοικοδομήθησαν λαμπρῶς τὰ Ἱερὰ τῆς νήσου. Τὰ σωζόμενα δὲ ἐρείπια αὐτῶν ἐμελετήθησαν ἐπισταμένως καὶ ἀνασκαφαὶ ἐγένοντο κατ' ἐπανάληψιν²⁾. Κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας, μόνον τὰ ἴχνη ἑνὸς κτιρίου ἀρχαιοτέρου τοῦ Φιλίππου ἀνεκαλύφθησαν, καὶ τριῶν ἄλλων ναῶν πλησίον ἀλλήλων κειμένων, πολὺ πολυτελεστέρων τοῦ πρώτου καὶ ἀναγομένων εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ἐκ τούτων ὅμως δύο εἶναι τὰ σπουδαιότερα τῶν ἀνακαλυφθέντων, τὰ ὁποῖα καὶ λεπτομερέστερον ἐμελετήθησαν. Ἐνα σχήματος στρογγύλου καὶ ἐστεγασμένον ὡς ᾠδεῖον, χρησιμεῦον πιθανῶς, διὰ μυστικὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο κατὰ τὰς μύσεις, καὶ ἰδρυθὲν

1) Ἰάμβλιχος εἰς βίον Πυθαγόρου.

2) Τὰς πρώτας ἀνασκαφὰς διενήργησεν ὁ αὐστριακὸς ἀρχαιολόγος A. Conze. Κατόπιν ἐγένοντο ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τῶν Γάλλων Champoiseau, Deville καὶ Coquart, τελευταῖον δὲ πάλιν ὑπὸ τοῦ Conze τῷ 1875. Ἐσχάτως δὲ ὑπὸ Γάλλων.

ὑπὸ τῆς Ἀρσινόης εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἀσύλου, τὸ ὅποιον εὗρεν ἐκεῖ, καὶ ἄλλος μέγας ναὸς δωρικοῦ ἑθμοῦ, ὁ λεγόμενος τῶν Ἀνακτόρων, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἐλευσίνα.

Ἐπίσης τὸ πλεῖστον τῶν ἐπιγραφῶν, αἱ ὁποῖαι εὐρέθησαν ἐν Σαμοθράκῃ, ἀνάγονται εἰς τοὺς Μακεδονικοὺς καὶ Ῥωμαίκοὺς χρόνους. Ἐκ τούτων πληροφοροῦμεθα ποῖαι πολιτεῖαι ἐπεμπον θεωροὺς κατὰ τὴν ἐτησίαν τῶν Θεῶν πανήγυριν, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων ἐκ τῶν ὁποίων προήρχοντο οἱ προσκυνηταί, ὅπως τὸ Δῖον ἐν Μακεδονίᾳ, ἢ Θάσος, τὰ Ἄβδηρα, ἢ Μαρώνεια, ἢ Κύζικος, ἢ Ἄβυδος, ἢ Δάρδανος, ἢ Ἐφesos, ἢ Κύμη, αἱ Κλαζομεναί, ἢ Τέως, ἢ Κολοφῶν, τὰ Ἀλάβαντα τῆς Καρίας, ἢ Ἀλικαρνασσός, ἢ Κέραμος τῆς Καρίας, ἢ Κῶς, ἢ Ἀστυπάλαια καὶ ἄλλαι.

Ἐκ τῶν σχετικῶς ἀπομεμακρυσμένων χωρῶν μόνον ἐκ Γόρτυνος τῆς Κρήτης, ἐξ Ἥλιδος κρὶ τῆς Ῥώμης προσήρχοντο προσκυνηταί. Οἱ Ῥωμαῖοι μάλιστα προσκυνηταί εἶναι πολυαριθμότεροι, πλεῖσται δὲ ἐπιγραφαὶ λατινιστὶ σῴζονται εἰς ἀνάμνησιν τῶν μύσεων αὐτῶν.

Ἡ Σαμοθράκη θεωρεῖται ὑπ' αὐτῶν ὡς ἐθνικόν τι ἱερόν, καθ' ὅσον οἱ ἱερεῖς τῆς νήσου ἐπιτηδείως ἐκαλλιέργησαν καὶ διέδωσαν τὴν πίστιν ὅτι οἱ ἐφέστιοι Θεοὶ (Penates) τῆς Ῥώμης, εἶναι οἱ ἴδιοι μὲ τοὺς Θεοὺς τῆς Σαμοθράκης, μετενεχθέντες ὑπὸ τοῦ Δαρδάνου εἰς Τροίαν, ἐκεῖθεν δὲ ὑπὸ τοῦ Αἰνείου εἰς Ῥώμην μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰλίου. Τούτου ἕνεκα σπουδαῖαι προσωπικότητες τῆς Ῥώμης, ἐπροθυμοποιοῦντο νὰ μνηθοῦν μᾶλλον εἰς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης, παρὰ εἰς τὰ Ἐλευσίνια. Ὁ Μάρκελλος, ὁ ὁποῖος ἐδώρησε πλουσιώτατα δῶρα εἰς τὰ ἱερὰ τῆς Σαμοθράκης, ὁ Κικέρων καὶ ὁ Οὐάργων ἀναφέρονται μεταξὺ τῶν ἐπισκεπτῶν αὐτῆς.

Ὁ Βακόνιος, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Λουκούλλου ἐναντίον τοῦ Μιθριδάτου διὰ νὰ ἀνακόψῃ τὸν δρόμον του ἐν Σαμοθράκῃ, ὅπως παρευρεθῆ κατὰ τὴν μεγάλην ἐτησίαν ἑορτὴν νὰ συμμετάσχῃ αὐτῆς, ἔδωκε καιρὸν εἰς τὸν βασιλέα τοῦ Πόντου νὰ διαφύγῃ.

Ὁ Γερμανικὸς ἀπεφάσισε καὶ αὐτὸς νὰ μνηθῆ κατὰ τὸ 18 μ. Χ. Ἄλλ' ἐνάντιοι ἄνεμοι πνεύσαντες δὲν ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν νὰ προσορμισθῆ εἰς τὴν νῆσον.

Ἐνταῦθα διὰ πρώτην φορὰν συνηντήθησαν Φίλιππος ὁ Μακεδὼν καὶ ἡ Ὀλυμπιάς κατὰ τὴν μύησιν των καὶ ἐρωτεύθησαν ἀλλήλων.

Ἡ Καβειρικὴ λατρεία φαίνεται ὅτι ἦτο ἀρκετὰ γνωστὴ καὶ εἰς ἀρκετὰ ἀρχαίαν ἐποχὴν εἰς Ἐτρουρίαν τῆς Ἰταλίας, ὡς μαρτυροῦν ἀνα-

καλυφθέντα Ἐτρουσικὰ κάτοπτρα. Ἐπίσης διαδεδομένη ἦτο εἰς Θεσσαλονίκην, ἣ ὁποία ὑπῆρξε κέντρον σπουδαίας Καβειρικῆς λατρείας, ὅπου καὶ ἔορται καὶ ἀγῶνες ἐτελοῦντο καλούμενοι «Καβείρια», «Καβείρια Πύθια», καὶ «Καβείρια ἐπινίκια», καὶ ἄλλαχού.

Τοιαύτη τέλος ἦτο ἡ διάδοσις αὐτῶν καὶ ἡ λατρεία, ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων ἀκόμη τοῦ Λιβανίου κατὰ εὐὸν τέταρτον μ. Χ. αἰῶνα τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης ἐξηκολούθουν νὰ τελῶνται κανονικῶς καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκλείας.

* *

Αἱ πληροφορίαι ἡμῶν περὶ τῶν μυστηρίων τῆς Σαμοθράκης δὲν εἶναι πολλαί. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι τῶν μυστηρίων προΐστατο πολυάριθμος ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία, τῆς ὁποίας ἠγεῖτο ὁ βασιλεὺς, ἀναφερόμενος εἰς τὰς ἐπιγραφὰς καὶ ὡς πρῶτος δικαστῆς τῆς νήσου, πιθανῶς ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ἱεροφάντην. Ὅπως δὲ εἰς ὅλας τὰς μῆσεις, οὕτω καὶ ἐδῶ προηγεῖτο ἡ ἐκτέλεισις σπουδαίων καθαρτικῶν διατυπώσεων, τὰς ὁποίας διεξῆγεν εἰδικὸς ἱερεὺς *Κόης* ἢ *Κοίης* καλούμενος, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἀποδίδεται ἡ σημασία τοῦ καθαριστοῦ¹⁾. Οὗτος ὑπέβαλλε τοὺς μνουμένους εἰς ἀληθῆ ἐξομολόγησιν καὶ ἀποκάλυψιν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

Ὁ ναὸς τῶν Καβείρων ἐπίσης ἐξυπηρετεῖτο ὑπὸ πολυαρίθμου προσωπικοῦ ἱερέων, τῶν ὁποίων τὰ ἀξιώματα ἦσαν κληρονομικά, ἐνῶ δὲ εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια οἱ πιστοὶ ἐγένοντο δεκτοὶ μόνον ἅπαξ τοῦ ἔτους καὶ εἰς ὠρισμένην ἐποχὴν, ἐν Σαμοθράκῃ ἡ μῆσις ἐγίνετο καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, μάλιστα δὲ κατὰ τοὺς ἑαρινοὺς μῆνας.

Ὁ Πλούταρχος, εἰς τὰ ἀποφθέγματά του, ἀναφέρει ὅτι ὅταν ὁ Λύσανδρος προσῆλθεν πρὸς μῆσιν, ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ ὑπέδειξεν ὅτι ἔπρεπεν νὰ ἐξομολογηθῆ, ἐκεῖνος ἠρώτησεν :

- Σὺ ἢ θεοὶ τὸ ἀπαιτοῦν αὐτό ;
- Οἱ θεοί, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς.
- Αἶ, τότε, φύγε ἀπ' ἐδῶ, ἀπήντησεν ὁ πονηρὸς Λυκούργος, κί ἐγὼ θὰ ἐξομολογηθῶ ἂν μ' ἐρωτήσουν οἱ θεοί.

1) Ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ἀρχαίους γραμματικούς καὶ ὁ τύπος «κοιάται» ἀντὶ τοῦ «ἱερᾶται», καὶ «κοιώσατο», ἀντὶ «ἄφιερῶσατο».

Ὁ Ἀνταλκίδας, ἐπίσης μνυόμενος, ἠρκέσθη νὰ ἀπαντήσῃ: «Οἱ θεοὶ τὸ γνωρίζουν».

Εἰς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης, ὅπως καὶ εἰς τὰ Ἐλευσίνια δὲν ὑπῆρχεν κατηχητικὴ οὔτε δογματικὴ διδασκαλία. Τὸ πᾶν συνίστατο εἰς σύνολόν τι θεσμῶν, περιβαλλομένων ὑπὸ δεισιδαίμονος σεβασμοῦ, αὐστηρωῶς ἀποκρυπτομένων ἀπὸ τῶν βεβίλων, δι' ἀπορρήτου καὶ αὐστηροτάτου νόμου. Ἐπίσης εἰς τελετὰς καὶ ἱερὰ θεάματα, συνοδευόμενα ὑπὸ αἰνιγματωδῶν ἐκφράσεων (ὀρώμενα καὶ θεώμενα) ἐκ τῶν ὁποίων ἡ εὐφυΐα τοῦ μνυομένου ἔπρεπε νὰ ἐξάγῃ καὶ κατάλληλον ἔννοιαν.

Κατὰ τὰς τελετὰς ταύτας καὶ τὰ θεώμενα, ἀπηγγέλλοντο καὶ τὰ ἀληθῆ τῶν Θεῶν ὀνόματα, ἄγνωστα καὶ ἀπόκρυφα εἰς τοὺς κοινούς τῶν ἀνθρώπων.

Πλὴν τῶν ἀνδρῶν ἠδύναντο νὰ μνηθοῦν καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες. Τὸ σημεῖον τῶν μνυομένων ἦτο ἐρυθρὰ τις ταινία περιβάλλουσα τὸ μέτωπον. Οἱ δὲ κατὰ τὰς τελετὰς τῶν Καβειρίων μυστηρίων ὑπηρετοῦντες παῖδες, ὠνομάζοντο *Κάδωλοι* ἢ *Κάδουλοι*.

Ἐκ τῶν διασωθεισῶν ὅμως ἐπιγραφῶν, μανθάνομεν ὅτι ὑπῆρχον δύο τάξεις μυστῶν, δύο, οὕτως εἰπεῖν, βαθμοὶ μύησης.

Πρῶτον: Οἱ ἄπλοῖ μύσται. Δεύτερον: Οἱ καλούμενοι εὐσεβεῖς μύσται, ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς *Ἐπόπτας* τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων καὶ τοὺς *Πρωτομύστας* τῆς Ἀδναίας καὶ οἱ ὅποιοι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ συμμετέχουν εἰς τὰς μυστηριώδεις τελετὰς.

Τὰ ἐμβλήματα τῶν μυστῶν τῆς Σαμοθράκης ἦσαν στέφανος ἐκ κλάδου ἐλαίας καὶ ταινία πορφυρᾶ διὰ τῆς ὁποίας περιέδενον τὴν κεφαλὴν δίκην κρηδέμνου. Ἐπίστευον δὲ ὅτι τὸ κόσμημα αὐτὸ ἦτο δυνατὸν ἀλεξίκακον διὰ τὸν μνηθέντα.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ὅταν ἐναυάγησεν, ὡς ἐκ θαύματος ἐσώθη, διότι ἔφερε περὶ τὴν ὀσφύν του τὴν ταινίαν ταύτην. Ὁ Ἀγαμέμνων διὰ νὰ καθησυχάσῃ τοὺς στασιάζαντας στρατιώτας του, ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν των φέρων τὴν θαυματουργὸν ταύτην ταινίαν. Πράγματι δέ, ὡς διὰ μαγείας, κατέπαυσεν ἡ στάσις.

Πράγματι δέ, ἡ μύησις παρεῖχεν εἰς τοὺς μνυομένους τὸ προνόμιον νὰ ἐπικαλοῦνται τοὺς Καβείρους μὲ τὰ ἀληθινὰ αὐτῶν ὀνόματα καὶ νὰ ἀπευθύνουν εἰς τοὺς Θεοὺς ὀνομαστικὴν καὶ παντοδύναμον ἐπίκλησιν, ἔχουσαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν βεβαίαν αὐτῶν καὶ ἀσφαλῆ ἐπικουρίαν ἐν περιπτώσει κινδύνου.

Ἡ ἐπικουρία αὕτη ἦτο ἄμεσος καὶ τελεσφόρος ἰδίως δὲ εἰς τοὺς ἐν τῇ θαλάσῃ κινδυνεύοντας, καθ' ὅσον ἐπεκράτει ἡ ἰδέα, ὅτι τὰ

πυρὰ τῶν Διοσκούρωγ, εἶναι ἡ ἐμφάνισις αὐτῶν τούτων τῶν Καβείρων. Ἡ ἰδέα δὲ αὕτη ἦτο γενικῶς διαδεδομένη εἰς τοὺς ναυτιλλομένους. Ὁ Ἀθηναῖος μάλιστα μνημονεύει καὶ ἀφιέρωσιν τινα εἰς τοὺς θεοὺς τούτους, οἱ ὅποιοι ὀνομάζοντο καὶ πομπίλοι.

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ἀποδίδει εἰς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης τὴν ἰδιότητα νὰ καθιστοῦν τὸν μουύμενον καλλιτέρον καὶ ἠθικώτερον, καθ' ὅσον μόνον ἡ ὕλικὴ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου προστασία δὲν ἀποτελεῖ καὶ τὴν βελτίωσιν αὐτοῦ ¹⁾. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐκ τῶν μελετητῶν τῶν Καβειρίων μυστηρίων, ἐκφράζονται οὐχὶ καὶ ἀπιθάνως, ὅτι εἰς τοὺς μουύμενους, γινομένου λόγου περὶ τῆς μετὰ θανάτου ζωῆς παρείχοντο εἰς αὐτοὺς ἐλπίδες καλλιτέρας ζωῆς, καὶ ὅτι οἱ συμμετέχοντες αὐτῶν ἐσχημάτιζον ὄχι τὴν ἐλπίδα, ἀλλὰ τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἐξησφάλιζον οὕτω βίον εὐδαίμονα καὶ μακάριον ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ ²⁾.

1) «Διαβεβόηται δ' ἡ τούτων τῶν Θεῶν ἐπιφάνεια, καὶ παράδοξος ἐν τοῖς κινδύνοις βοήθεια τοῖς ἐπικαλεσμένοις τῶν μυηθέντων. Γίνεσθαι δὲ φασι καὶ εὐσεβεστέρους καὶ δικαιοτέρους καὶ κατὰ πᾶν βελτίονας ἑαυτῶν τοὺς τῶν μυστηρίων κοινωνήσαντας. Διὸ καὶ τῶν ἀρχαίων ἡρώων τε καὶ ἡμυθῶν τοὺς ἐπιφανεστάτους πεφιλοτιμηθῆναι μεταλαβεῖν τῆς τελετῆς. Καὶ γὰρ Ἰάσονα καὶ Διοσκούρους, ἔτι δ' Ἡρακλέα καὶ Ὀρφέα μυηθέντας ἐπιτυχεῖν ἐν πάσαις ταῖς στρατείαις, διὰ τῆς τῶν θεῶν τούτων ἐπιφάνειαν». (Διοδώρου Σικελιώτου, V, 49).

2) Κατὰ τινα μῦθον, ἡ Ἄγγελος, θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, ἔκλεψε παρά τῆς μητρὸς τῆς καὶ ἐδώρησαν εἰς τὴν Εὐρώπην τὸ μῦρον αὐτῆς, ὀπόθεν, κατὰ τὸν μῦθον, καὶ τὸ λευκὸν χρῶμα τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ἄγγελος φοβηθεῖσα τὴν ὀργὴν τῆς μητρὸς τῆς, κατέφυγεν πρῶτον εἰς τὸν οἶκον γυναικὸς πρὸ ὀλίγου τεκούσης, κατόπιν δὲ εἰς νεκρώσιμόν τινα ποιμπήν. Τότε ὁ Ζεὺς παρήγγειλεν εἰς τοὺς Καβείρους νὰ ὀδηγήσουν αὐτὴν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἀχέροντος ποταμοῦ πρὸς καθαρμόν, ἐκεῖ δὲ μετὰ τὸν καθαρμόν ἀπέβη Ἐκάτη. Κατὰ τὸν μῦθον λοιπόν τοῦτον, βλέπομεν ὅτι οἱ Κάβειροι σχετίζονται μὲ τὸ βασίλειον τοῦ Πλούτωνος καὶ τοὺς ὑποχθονίους θεοὺς.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου οἱ συγγραφεῖς σιωποῦν. Διὰ τοῦτο καταφεύγομεν εἰς τὴν μαρτυρίαν τῶν μνημείων.

Ἐπὶ τινος ἀγγείου, περιφήμου καὶ γνωστοτάτου εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους (τῆς συλλογῆς τοῦ Δουκὸς De Blacas), εἰκονίζονται σκηναὶ τοῦ Ἄδου, σχεδιασθεῖσαι ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ Ὀρφισμοῦ, καὶ αἱ ὁποῖαι φέρουσαι προφανῶς μυστικὸν χαρακτῆρα, σχετίζονται ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων πρὸς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης. Ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τούτου εἰκονίζονται αἱ Καβειρικαὶ θεότητες ὑπὸ Ἑλληνικὴν μορφήν. Εἰς τὸ κέντρον παρίσταται μέγα δένδρον, τοῦ ὁποίου αἱ ῥίζαι εἶναι βυθισμέναι εἰς τὸν Ἄδην, οἱ δὲ κλάδοι του ἐκτείνονται πρὸς τὰ ἄνω, ὅπου ὑτάρχουν αἱ Καβειρικαὶ θεότητες: Ἀξιόκερσος, Ἀξιόκερσα καὶ

Ἐκ τῶν ἀνακαλυφθεισῶν ἐπιγραφῶν τῆς Σαμοθράκης, πληροφοροῦμεθα ὅτι αἱ μῆσεις ἐγίνοντο καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Οἱ μνηθέντες μάλιστα Ῥωμαῖοι ἐφρόντιζαν ν' ἀναφέρουν καὶ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς μνήσεώς των. Ἐξ αὐτῶν λοιπὸν μανθάνομεν ὅτι ἐγίνοντο δεκτοὶ ὡς ἀπλοὶ καὶ εὐσεβεῖς μύσται κατὰ πάντα μῆνα τοῦ ἔτους, ἰδίως δὲ ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Οὐχ' ἦττον ἐτελεῖτο καὶ ἐτήσιος μεγάλη ἐορτὴ διαρκοῦσα ἐννέα ἡμέρας, μετὰ πάσης μεγαλοπρεπείας καθ' ἣν ἐπέμποντο αἱ θεωρίαι τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ἰδίως δὲ κατὰ τὰς θερμότερας ἡμέρας τοῦ ἔτους, ἦτοι κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ἰουλίου ἢ ἀρχὰς Αὐγούστου. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῆς ἐτησίου ἐορτῆς, πᾶσα πυρὰ ἐσβέννυτο ἐν Σαμοθράκῃ καὶ ἐλάμβανον νέαν ἐκ Δήλου.

Ἐνοπλοὶ ὀρχήσεις ἀνάλογοι πρὸς τὰς τῶν Κουρήτων ἐγένοντο ὑπενθυμίζομαι τὴν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, μάλιστα δὲ ἐν Φρυγίᾳ, λατρείαν τῆς Κυβέλης. Οἱ θρησκευτικοὶ λειτουργοὶ οἱ τελοῦντες τοὺς πυρρικούς

Κάσμιλος, παριστάμενοι ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Ἀφροδίτης, τὴν ὁποίαν συνοδεύει ὁ Ἔρως, καὶ τὴν μορφήν τοῦ Πανὸς καὶ τοῦ Ἑρμοῦ,

Κατὰ τοὺς ἀρχαιολόγους, τὸ δένδρον τοῦτο τῆς εἰκόνας, τὸ κατέχον τὸ κέντρον αὐτῆς καὶ παριστάνον τὸν Οὐρανὸν καὶ τὸν Ἄδην, εἶναι τὸ δένδρον τοῦ κόσμου, τὸ ὅποσον τόσον σπουδαῖον διαδραματίζει πρόσωπον εἰς τοὺς μύθους ὅλων τῶν κλάδων τῆς Ἀρίας φυλῆς. Τοῦ δένδρου τούτου, τοὺς μὲν κλάδους ἀποτελοῦν τὰ νέφη τοῦ οὐρανοῦ, τοὺς δὲ καρποὺς αὐτοῦ τὸ πῦρ τοῦ κεραυνοῦ.

Κάτωθεν παρίσταται ὁ ἰθυφαλικὸς Ἑρμῆς καὶ ἀγένειος τις θεὸς ἐστεμμένος διὰ τοῦ μυστικοῦ καὶ ἐπιταφίου μύρτου, ἐκπροσωπῶν τὰς ὑποχθονίους χώρας, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου εὐκόλως ἀναγνωρίζεται ὁ Διόνυσος.

Ὁ Ἄδης εἶναι ὁ Ἀξιόκερρος τῶν μυστηρίων. Δεξιᾷ τοῦ δένδρου καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, φαίνεται ὁ Ὀρφεύς, ὁ ὁποῖος ἐνταῦθα ἐκτελεῖ χρεὴ κατ' ἐξοχὴν μυσταγωγῶν, ὡς διδάσκαλος δὲ τῆς φερωνύμου αἰρέσεως καλλίτερον ἢ ἀλλαχοῦ δύναται νὰ κατέχη θέσιν εἰς τὰ μυστήρια τῆς Σαμοθράκης. Διὰ τῆς ἀριστερᾶς κρατεῖ δι' ἀλύσεως τὸν τρικέφαλον Κέρβερον, ἔτοιμον νὰ ὀρμήσῃ, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς προσφέρει τὴν κιθάραν του εἰς ἔφηβόν τινα, ὁ ὁποῖος ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους, ὅπου τὸ δένδρον καὶ ὁ Ἑρμῆς, τείνει τὴν χεῖρα ἵνα λάβῃ αὐτήν. Ὁ ἔφηβος οὗτος εἶναι ὁ μουόμενος, τὸν ὁποῖον ὁ Ὀρφεύς ὑποδέχεται εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Γέρων δὲ τις, πατὴρ ἢ παιδαγωγὸς συνοδεύει τὸν νεανίαν καὶ φαίνεται συνιστῶν αὐτὸν εἰς τὸν αἰετὸν τῆς Θράκης. Ὅπισθεν τοῦ Ὀρφέως ἀπεικονίζεται ἡ Εὐρυδίκη καθημένη ἐπὶ πέτρας ὑπὸ δενδρύλλιον, τὸ ὁποῖον πιθανῶς παριστᾷ τὸ ἄλσος τῆς Περσεφόνης, τὴν κατοικίαν τῶν «μετηλαχέτων» καὶ στρέφει τὴν κεφαλὴν της ἵνα ἴδῃ τὴν σκηνὴν τῆς ὑποδοχῆς τοῦ νέου.

Ὁ τεχνίτης τῆς εἰκόνας ταύτης, πιθανώτατα, ἐνεπνεύσθη ἐκ τῆς μυστικῆς εἰκόνας τοῦ Ἄδου, τὴν ὁποίαν ἐξαγράφησεν ὁ Πολύγνωτος ἐν τῇ λέσχῃ τῶν Δελφῶν, τὴν ὁποίαν μνημονεύει Πausanias εἰς τὰ Φωκικά του (X, 30).

τούτους χορούς, ἐκαλοῦντο Σάοι, τοὺς ὁποίους οἱ Ῥωμαῖοι ἐθεώρουν ὡς προγόνους τῶν ἰδικῶν των Σαλίων (Salii).

Ἐν Σαμοθράκῃ ὑπῆρχε μαντεῖον τῶν Καβείρων τὸ ὁποῖον συνεβουλεύθη καὶ αὐτὸς ὁ Λύσανδρος κατὰ τὴν μύησίν του.

Ἐκτὸς τῆς Σαμοθράκης, ἡ λατρεία τῶν Καβείρων ἦτο διαδεδομένη καὶ ἐν Βοιωτίᾳ, ὅπου παρὰ τὰς Θήβας ὑπῆρχε, καθὼς ἀναφέρει ὁ Πανσανίας¹⁾, ἱερὸν ἄλλος τιμώμετον ἐπ' ὀνόματι τῆς Καβειρίας Δήμητρας καὶ τῆς Κόρης, πλησίον δὲ αὐτοῦ, περὶ τὰ ἑπτὰ στάδια, ἐπιφανὲς ἱερὸν τῶν Καβείρων, τὸ ὁποῖον ἀνακαλυφθὲν καὶ ἀνασκαφέν ἔφερεν εἰς φῶς πλεῖστα ἀναθήματα καὶ γλυπτικά λείψανα.

Ἐπίστευον δὲ οἱ Θηβαῖοι, ὅτι τὴν λατρείαν τῶν Καβείρων ἐδίδαξεν αὐτὴ ἡ Δημήτηρ εἰς τὸν Προμηθεά καὶ τὸν υἱὸν τῆς Αἰτναῖον, οἱ ὅποιοι ἐθεωροῦντο ἐκ τῶν προγόνων τῶν Θηβαίων.

Κατὰ τὴν ἀπόδοον τῶν Ἐπιγόνων καὶ τὴν κατάληψιν τῶν Θηβῶν ὑπὸ τῶν Ἀργείων, ἡ λατρεία αὐτῶν παρημελήθη ἐπὶ πολὺ, ἐπανίδρυσεν δὲ αὐτὴν ἡ Πελάργη μετὰ τοῦ συζύγου τῆς Ἰσθμιάδου. Διηγοῦντο δὲ οἱ Θηβαῖοι, ὅτι ἐπιχειρήσαντές ποτε οἱ Ναυπάκτιοι νὰ μιμηθοῦν τὴν Λατρείαν τῶν Καβείρων, ἐτιμωρήθησαν σκληρῶς ὑπὸ τῶν Θεῶν. Ἐπίσης, ὅτι κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου, στρατιῶται τινες Πέρσαι, τολμήσαντες νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν ναόν των, κατελήφθησαν ὑπὸ μανίας καὶ ἐφονεύθησαν ὄφθέντες εἰς τὴν θάλασσαν ἢ τοὺς κρημνοὺς²⁾. Βραδύτερον, κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν πυρπόλησιν αὐτῶν, Μακεδόνες τινες εἰσελθόντες εἰς τὸν ναόν, ἐφονεύθησαν ὑπὸ κερρανοῦ³⁾.

VI. Ἱστορία τῆς Σαμοθράκης.

Ἡ Σαμοθράκη πολιτειακῶς ὑπέστη τὴν τύχην τῶν γειτονικῶν αὐτῆς νήσων. Οἱ δὲ Σαμοθρακες παρέμειναν ἐλεύθεροι μέχρι τῆς κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείας τοῦ βασιλέως Δαρείου τῷ 525 π. Χ.⁴⁾ ὁπότε ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναγνωρίσουν τὴν Περσικὴν κυριαρχίαν.

1) Πανσανίου, Βοιωτικά, IX, 25, 5.

2) Αὐτόθι, IX, 25, 9.

3) Αὐτόθι, IX, 25, 10.

4) Ἡροδότου, II, 51, VII, 59, 108.

Κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ὁ στόλος τῶν Σαμοθράκων ἔλαβε μέρος κατὰ τὴν ἐν Σαλαμίῳ ναυμαχίαν τῷ 481 π. Χ. ὡς σύμμαχος τῶν Περσῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Τόσον δὲ θάρρος καὶ ἀνδρείαν ἀνέπτυξαν κατ' αὐτήν, ὥστε διέψευσαν τοὺς Φοίνικας συκοφαντοῦντας αὐτοὺς ἐπὶ δειλίᾳ. Σαμοθρακικὴ τριήρης εἶχε βυθίσει μίαν Ἀθηναϊκὴν. Ταῦτοχρόνως Αἰγιντικὴ τριήρης προσέβαλε τὴν Σαμοθρακικὴν καὶ κατεβύθισεν αὐτήν. Ἄλλ' οἱ Σαμόθρακες προλαβόντες ἐσώθησαν ἐπὶ τῆς ἔχθρικῆς καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ἄριστοι τοξόται ἐξεδίωξαν διὰ τῶν βελῶν τοὺς Αἰγινήτας γενόμενοι κύριοι τοῦ πλοίου ¹⁾. Ὁ Εὐέρξης, ὁ ὁποῖος ἐθεᾶτο τὴν ναυμαχίαν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Αἰγάλεως, διέταξε νὰ ἀποκεφαλίσθωσιν οἱ Φοίνικες πλοίαρχοι ὡς συκοφάνται, οὕτω δὲ ὁ ἠρωϊσμός τῶν Σαμοθράκων ἔσωσε τοὺς Ἴωνας.

Μέχρι τῆς ἐν Αἰγὸς Ποταμοῖς ναυμαχίας τῷ 405 π. Χ. καθ' ἣν ὁ Λύσανδρος κατετρόπωσε τὸν στόλον τῶν Ἀθηναίων, ἡ νῆσος διετελεῖ ὑπὸ τοὺς Ἀθηναίους, μεθ' ὃ περιῆλθεν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους. Διὰ δὲ τῆς Ἀνταλκιδείου εἰρήνης τῷ 387 π. Χ., διετήρησε τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς, ἐνῶ αἱ νῆσοι, Λήμνος, Ἴμβρος καὶ Σκῦρος περιῆλθον εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀθηναίων.

Ἐκ τίνος ἐπιγραφῆς πληροφορούμεθα ὅτι οἱ Σαμόθρακες ἐπλήρωνον ἐτήσιον φόρον ἐκ 2.400 δραχμῶν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Διατέλεσσα ἐκ περιτροπῆς ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, περιῆλθεν ὀριστικῶς εἰς τὴν κατοχὴν Φιλίππου τοῦ Μακεδόνοιο καὶ παρέμεινεν ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν ἡγεμονίαν μέχρι τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Ἡ Σαμοθράκη ἔχασε πλέον τὴν ἀνεξαρτησίαν της. Ἀλλὰ χάρις εἰς τὰ Καβείρια μυστήρια διετήρησε τὴν παλαιὰν αὐτῆς δόξαν, ὃ δὲ Πλίνιος, κατὰ τὸν πρῶτον μ. Χ. αἰῶνα ὀνομάζει αὐτὴν ἐλευθέραν.

Ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων περιελήφθη εἰς τὸ θέμα τῆς Θράκης, διατέλεσσα ὑπὸ τὸ Βυζαντινὸν κράτος μέχρι τοῦ 1204, ὅποτε κατελήφθη ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων. Κατὰ τὸν XIV καὶ XV αἰῶνα διετελέσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Γενοואτῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννης Παλαιολόγος, ἐπιθυμῶν νὰ ἀνταμείψῃ τὸν Φραγκίσκον Κατελοῦζον, ὅστις ἐβοήθησεν αὐτὸν κατὰ τῶν Καταλάνων πειρατῶν, οἱ ὁποῖοι ἐλυμαίνοντο τὸ Αἶγαῖον, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὡς γυ-

1) Ἡροδότου, VIII, 101.

ναῖκα τὴν ἀδελφὴν του Μαρίαν καὶ ὡς προῖκα τὴν νῆσον Λέσβου τῷ 1355. Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου αἱ κτήσεις τοῦ Κατελούζου ἠϋξήσαν διὰ τῆς προσθήκης τῆς πόλεως Αἴνου καὶ τῶν νήσων Ἰμβρου, Θάσου, Λήμνου καὶ Σαμοθράκης¹⁾. Λείψانون τῆς κυριαρχίας τῶν Κατελούζων ἐν Σαμοθράκῃ, εἶναι καὶ ὁ σωζόμενος εἰς τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως πύργος ἐπὶ βάσεων Κυκλωπειῶν τειχῶν.

Τῷ 1462, ἡ Σαμοθράκη ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ Πορθητοῦ, κατόπιν τῆς καταλύσεως τῆς ἡγεμονίας τῶν τελευταίων Κατελούζων ἐν Λέσβῳ Νικολάου καὶ Δουκλίνου, οἱ ὅποιοι διὰ τὰ σωθῶν ἀπηνθήθησαν τὸν χριστιανισμόν, ἀλλ' ἐκαρτομήθησαν διὰ λόγους ἀσφαλείας.

Ἐκτοτε παρέμεινεν ὑπὸ βαρυστάτην δουλείαν ὑπὸ τοὺς Τούρκους μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεώς της κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1912.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους τοῦ 1821, κατηρημώθη ἡ νῆσος διὰ τῆς γενικῆς σφαγῆς τῶν κατοίκων αὐτῆς καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν γυναικοπαίδων, τὰ ὅποια ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ Σμύρνης.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος σιγὰ σιγὰ ἐπανήρχοντο εἰς τὴν νῆσον οἱ διασωθέντες, καθὼς καὶ ἀρκετοὶ ἐκ τῶν γειτονικῶν νήσων, καὶ οὕτω συνωκίσθη ἐκ νέου ἡ νῆσος ἀριθμοῦσα κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν Βαλκανικῶν πολέμων μόλις 2.000—2.500 κατοίκων.

Τουρκοιστὶ ἐλέγετο Σεμεντρέκ ἢ Μετρεχί, ὑπαγομένη εἰς τὸν Νομὸν τοῦ Αἰγαίου (Τζετζαίρι Μπάχο Σεφίδ).

VII. Νομίσματα τῆς Σαμοθράκης.

Τελευταῖοντες, ἀναφερόμεν τινα περὶ τῶν νομισμάτων τῆς Σαμοθράκης.

Τὸ κατὰ προτίμησιν μέταλλον, τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθησαν οἱ Σαμόθρακες πρὸς κατασκευὴν νομισμάτων ἦτο ὁ χαλκός, ὅστις κατέχει τὴν πρώτην θέσιν. Τὰ ἐξ ὀρειχάλκου εἶναι ὀλιγώτερα ἐν ἀναλογίᾳ 10

1) Περὶ τῶν Κατελούζων (Gatellazzi), βλέπε : Ἰ. Ν. Δελή, Οἱ Γατελοῦζοι ἐν Λέσβῳ.—Οὐίλλιαμ Μίλλερ - Σπ. Π. Λάμπρου, Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι (τὰς σχετικὰς σελίδας).—Σπ. Π. Λάμπρου, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν ἐν Λέσβῳ δυναστευόντων Γατελούζων, ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονι, Τόμ. VI, 1909, σελ. 39 καὶ ἐξῆς.

περίπου τοῖς ἑκατὸν πρὸς τὰ ἀνωτέρω, τὰ δὲ ἀργυρᾶ ὀλιγώτερα πάντων, μόλις 5 τοῖς ἑκατὸν.

Χρυσοῦν νόμισμα τῆς Σαμοθράκης δὲν εὑρέθη μέχρι σήμερον ¹⁾.

Ὁ δὲ τύπος τῶν νομισμάτων τῆς Σαμοθράκης εἶναι ὁ ἑξῆς :

Κεφαλὴ Παλλάδος ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως, ὅτε μὲν πρὸς τὰ δεξιὰ, ὅτε δὲ πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐστραμμένη. Ἡ κεφαλὴ τῆς Παλλάδος ἀπαντᾷ εἰς ὅλα τὰ νομίσματα τῆς Σαμοθράκης, πλὴν ἐπὶ τινῶν Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, τὰ ὅποια φέρουν μόνον τὴν ἐπιγραφὴν : ΣΑΜΟΘΡΑΚΩΝ καὶ τὴν προτομὴν τῆς Παλλάδος, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης πλευρᾶς :

α.) Κυβέλην καθημένην ἐπὶ θρόνου, φέρουσιν ἐπὶ κεφαλῆς τιᾶραν ὅμοιαν πρὸς πύργον καὶ κρατοῦσιν εἰς μὲν τὴν δεξιὰν στέφανον ἢ σφαῖραν, εἰς δὲ τὴν ἀριστερὰν σκῆπτρον ὑπὸ τὸν θρόνον διακρίνεται τὸ σχῆμα κυνὸς ἢ λέοντος. Ἡ στάσις αὕτη τῆς Κυβέλης ἀπαντᾷ γενικῶς εἰς τὰ νομίσματα τῆς Σαμοθράκης καὶ εἶναι ἀμετάβλητος. Πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς Κυβέλης ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφὴ : ΣΑΜΟ ἢ ΣΑΜΟΘΡΑ, πρὸς τὰ ἀριστερὰ δὲ κατὰ μῆκος αὐτῆς τὸ ὄνομα τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος ἢ βασιλέως.

β.) Προτομὴν κριοῦ ἐστραμμένην, ἄλλοτε πρὸς τὰ δεξιὰ, καὶ ἄλλοτε πρὸς τὰ ἀριστερὰ. Τὰ τοῦ Πολυξενίδου, ἐπωνύμου ἄρχοντος αὐτῆς, φέρουσι τὴν προτομὴν τοῦ κριοῦ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν : ΥΟΔΙΝΘΕΥΑΟΠ ΣΑΜΟ, ἀλλ' ἀντιστρόφως. Ὁ κριὸς οὗτος εἶναι σύμβολον τοῦ Πελασγικοῦ Ἑρμοῦ, ὅπως ἡ παράστασις τοῦ Ἴθυφαλλικοῦ Ἑρμοῦ ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς Ἰμβρου εἶναι Πελασγικοῦ θεοῦ τῆς γονιμότητος ²⁾.

γ.) κεφαλὴν κριοῦ, ὅπως ἀνωτέρω, ἔμπροσθεν δὲ αὐτοῦ κηρύκειον. Ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ κριοῦ ὑπάρχει πάντοτε τὸ ὄνομα τῆς νήσου : ΣΑΜΟ, κάτωθεν δὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος.

δ.) Πρῶραν νηὸς, ἐπ' αὐτῆς δὲ νίκην πτερωτὴν, καθημένην ἐπὶ ὑψηλοῦ ἔδωλιου καὶ κρατοῦσιν εἰς τὴν δεξιὰν ἀντικείμενόν τι. Ἐμπρὸς καὶ ἄνωθεν τῆς νηὸς εὐρίσκεται πάντοτε ἡ ἐπιγραφὴ ΣΑ, κάτωθεν δὲ αὐτῆς τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος.

ε.) Κηρύκειον εὐμέγεθες ἐν τῷ μέσῳ, περὶ τὴν ῥάβδον αὐτοῦ

1) Ν. Φαρδύ, Νομίσματα τῆς Σαμοθράκης, δημοσιευθέντα ἐν τῇ Διεθνεῖ Ἐφημερίδι τῆς Νομισματολογικῆς ἀρχαιολογίας τοῦ I. Ν. Σβορώνου, Τόμ. Α', 1898, σελ. 253—262.

2) Ἡροδότου, 11, 51. - Head - Σβορώνου, Ἱστορία τῶν Νομισμάτων, Τόμ. Α', σελ. 383.

φύλλα δάφνης ἢ ἐλαίας. Τοῦ τύπου τούτου τὰ νομίσματα εἶναι σπανιώτατα, εὑρεθέντος μόνον δύο ἐπὶ 300 ἄλλων νομισμάτων διαφόρων τύπων. Τὸ μὲν ἓνα φέρει περίξ τοῦ κηρυκείου τὴν ἐπιγραφὴν : ΣΑΜΟ, ΑΡΙΦΑΝΤΟΥ, τὸ δὲ ἄλλο τὴν ἐπιγραφὴν : ΣΑΜΟ, ΘΕΟΧΑΡ.

Τινὰ τῶν νομισμάτων φέρουν περίξ τῆς Κυβέλης μόνον τὴν ἐπιγραφὴν : ΣΑΜΟΘΡΑΚΩΝ. Ἄλλα πάλιν, ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ κριοῦ φέρουν τὴν ἐπιγραφὴν : ΣΑΜΟ, κάτωθεν δὲ ΘΡΑΚΩΝ, μὲ ἀμυδρὰ γράμματα.

Ἐπὶ τινος αὐτοκρατορικοῦ νομίσματος τοῦ Ἀδριανοῦ, ἀπαντᾷ ἡ ἀξιοσημείωτος ἐπιγραφὴ : ΣΑΜΙΩΝ ΕΝ ΘΡΑΚΗ¹⁾.

Γενικῶς, ἐπὶ ὄλων τῶν νομισμάτων τῆς Σαμοθράκης, ἀναγράφεται τὸ ὄνομα τοῦ ἐπωνύμου ἀρχοντος ἢ τοῦ βασιλέως. Εἰς πολλὰ ὅμως τούτων, ἓνα διὰ τοῦ χρόνου ὀξειδώσεως εἶναι δυσανάγνωστα.

Οἱ χαρακτῆρες τῶν γραμμάτων ἐν τῷ συνόλω αὐτῶν ἀνάγονται εἰς τὸ τέταρτον π. Χ. αἰῶνα. Οὐδὲν ἐκ τῶν νομισμάτων τῆς Σαμοθράκης εἶναι ἀρχαιότερον τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, πάντα δὲ μεταγενέστερα αὐτοῦ²⁾.

ΑΧ. Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

1) Πρβλ. τὸν στίχον τοῦ Βιργιλίου :

Threiciamque Samum, quae nunc Samothracia fertur.

(*Αἰνειάδος*, VII, 208).

2) *Head-Σβορώνου*, Ἱστορία τῶν Νομισμάτων, Τόμ. Α', σελ. 333.

Η ΕΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ

1ον) Οί Ιεροί ναοὶ τοῦ Ἄστεως τῶν προαστείων καὶ τῶν περιχώρων.

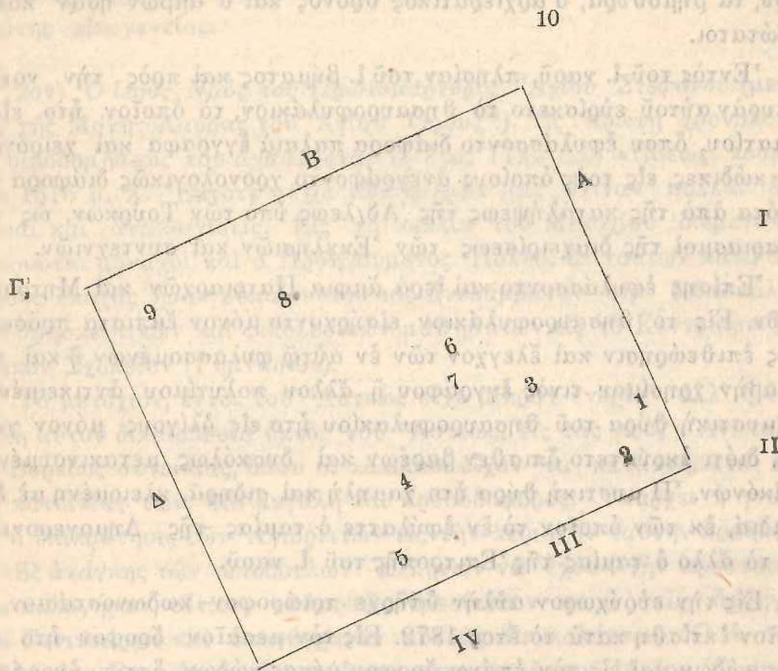
Οἱ ἐν Ἀδριανουπόλει Ἕλληνες κατόκουν κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ὠρισμένας συνοικίας ἢ συμπλέγματα συνοικιῶν. Τοιαῦτα συμπλέγματα εὗρισκοντο εἰς τὸ Ἄστυ (Κάστρον) καὶ τὰ προάστεια Ἰλδιρίμ, Κιγίκι, Κιρισχανᾶ, Ἄτ-Παζάρ, Τσερκέφ, Κούμ-μαχαλέ, Γενι-Ἰμαρέτ καὶ λαχανοκήπους.

Εἰς τὸ παρατιθέμενον σχεδιάγραμμα τοῦ Ἄστεως φαίνεται ὅτι τοῦτο εἶχε σχῆμα ρομβοειδές· ἐν αὐτῷ σημειοῦνται αἱ θέσεις τῶν ἐννέα ἐν αὐτῷ ἱερῶν ναῶν τῶν Ἑλληνορθοδόξων.

Οἱ ἐννέα Ἰ. Ναοὶ τοῦ Ἄστεως ἦσαν αἱ ἑξῆς.

1ον) Ὁ ἰ. ναὸς τῆς Μητροπόλεως, τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἡ πρώτη οἰκοδόμησις αὐτοῦ ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1704· ἐπηκολούθησαν κατόπιν ἐπεκτάσεις τινες ἐπισκευαί. Τὸ ἐσωτερικὸν τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ νάρθηκος ἦσαν διακεκοσμημένα μετ' ἀγιογραφικὰς εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι ἐφιλοτεχνήθησαν παρὰ διασήμεων ἀγιογράφων. Εἰς τὸν νάρθηκα παριστάνετο ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς μελλούσης Κρίσεως. Ἀξιοσημείωτος ἦτο τοιχογραφία εἰς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ καθολικοῦ, ὅπου παριστάνετο ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος κατὰ ἰδιόρρυθμον τύπον. Ὁ Θεάνθρωπος καὶ οἱ δώδεκα αὐτοῦ μαθηταὶ γύρω εἰς χαμηλὴν τράπεζαν ἐφαίνοντο ἡμεξεπωμένοι, στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἀγκῶνος καὶ λαμβάνοντες τὰς τροφὰς διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς.

Ἀπέναντι τοῦ Ἀρχιερατικοῦ θρόνου, κάτωθι, ὑπῆρχον δύο πίνακες, οἱ ὅποιοι ἐσχημάτιζον ἀνοικτὸν βιβλίον, εἰς τὸ ὅποιον ἀνεγράφοντο μετὰ χρυσᾶ γράμματα τὰ ὀνόματα τῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1361 ἀρχιερέων τῆς Ἀδριανουπόλεως μετὰ σημειώσεων τῆς χρονολογίας τοῦ ἐνθρονισμοῦ καὶ θανάτου αὐτῶν ἢ παραιτήσεώς των. Τὸ τέμπλον τοῦ

- 1 Μητροπολιτικὴ Ἐκκλησία
- 2 Ἁγίου Στεφάνου
- 3 Σιναϊτικὴ
- 4 Χριστοῦ
- 5 Παναγία Κολυκαραία
- 6 Ἁγίου Νικολάου
- 7 Ἁγιοταφικὸν (Ἁγ. Παρασκευῆ)
- 8 Ἰ. Προδρόμου Βαθέως
- 9 Ταξιαρχῶν
- 10 Ἁγίου Γεωργίου
- ΑΒΓΔΕ Ποταμὸς Τούντζα (Τόνσος)
- Ι Ὁδὸς πρὸς Ἰλδιθίμ, Κοῦμ μαχαλέ Γενί Ἰμαρέτ καὶ Σεράι
- ΙΙ Ὁδὸς πρὸς Κιγικ καὶ Μποτσιόκ τεπέ
- ΙΙΙ Ἀγορὰ Ἀλῆ πασα
- ΙV Ὁδὸς πρὸς Κιρισχανέ

ναοῦ, τὰ βημόθυρα, ὁ ἀρχιερατικὸς θρόνος καὶ ὁ ἄμβων ἦσαν καλλιτεκνῶτατοι.

Ἐντὸς τοῦ ἰ. ναοῦ, πλησίαν τοῦ ἰ. βήματος καὶ πρὸς τὴν νοτίαν πλευρὰν αὐτοῦ εὐρίσκετο τὸ θησαυροφυλάκιον, τὸ ὁποῖον ἦτο εἶδος δωματίου, ὅπου ἐφυλάσσοντο διάφορα παλαιὰ ἔγγραφα καὶ χειρόγραφοι κώδικες, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνεγράφοντο χρονολογικῶς διάφορα γεγονότα ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Ἀδ/λεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὡς καὶ λογαριασμοὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ συντεχνιῶν.

Ἐπίσης ἐφυλάσσοντο καὶ ἱερὰ ἄμφια Πατριαρχῶν καὶ Μητροπολιτῶν. Εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον εἰσῆρχοντο μόνον ἔμπιστα πρόσωπα πρὸς ἐπιθεώρησιν καὶ ἔλεγχον τῶν ἐν αὐτῷ φυλασσομένων ἢ καὶ παραλαβὴν χρησίμου τινὸς ἔγγραφου ἢ ἄλλου πολυτίμου ἀντικειμένου. Ἡ μυστικὴ θύρα τοῦ θησαυροφυλακίου ἦτο εἰς ὀλίγους μόνον γνωστή, διότι ἐκρύπτετο ὀπισθεν βαρέων καὶ δυσκόλως μετακινουμένων ἰ. εἰκόνων. Ἡ μυστικὴ θύρα ἦτο χαμηλὴ καὶ σιδηρᾷ, κλειομένη μὲ δύο κλειδιά, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν ἐφύλαττε ὁ ταμίας τῆς Δημογεροντίας καὶ τὸ ἄλλο ὁ ταμίας τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἰ. ναοῦ.

Εἰς τὴν εὐρύχωρον αὐλὴν ὑπῆρχε τριώροφον κωδωνοστάσιον, τὸ ὁποῖον ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1872. Εἰς τὸν μεσαῖον ὄροφον ἦτο μικρὸς κώδων καὶ εἰς τὸν ἐπάνω ὄροφον μέγας κώδων, ὅστις ἠγορεύσθη ἐκ Ρωσσίας καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο μόνον κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτὰς καὶ πανηγυρικὰς ἡμέρας, ἐνῶ ὁ μικρὸς κώδων, κατασκευῆς ἐγχωρίου, ἐχρησιμοποιεῖτο καθ' ἑκάστην. Ἡ σύγχρονος κροῦσις τῶν δύο κωδῶνων μὲ τοὺς διαφόρους ἤχους αὐτῶν ἀπετέλει ἀρμονικὴν συναυλίαν, ἄλλοτε μὲν χαρμώσυνον, ἄλλοτε δὲ πένθιμον κατὰ τὰς διαφοροὺς περιστάσεις.

Ἐπῆρχεν εἰς τὴν αὐλὴν μεγάλη δεξαμενὴ ποσίμου νεροῦ, τὸ ὁποῖον παρῆχeto ἐκ τοῦ μικροῦ κρουνοῦ εἰς τοὺς περιοίκοις πρὸς πόσιν. Ὁ μέγας κρουνός, συνήθως κλειδωμένος, ἠνοίγετο μόνον ἐν καιρῷ πυρκαϊᾶς.

Εἰς τὴν Ἀνατ. πλευρὰν τῆς αὐλῆς ὑπῆρχε διώροφος οἰκοδομὴ μὲ εὐρύχωρα δωμάτια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς γραφεῖον τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ναοῦ, λεγόμενον ἀρχονταρῆκι, τὸ δεύτερον ὡς γραφεῖον τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος καὶ τὰ ἄλλα πρὸς χρῆσιν τῶν ἱερέων, κανδηλαπτῶν καὶ τοῦ τακτικοῦ καὶ μονίμου ἀγιογράφου.— Εἰς τὴν αὐλὴν πλησίον τῆς δεξαμενῆς ὑπῆρχον δύο μεγάλαι φιλύραι, τῶν ὁποίων τὰ ἀνθὴ ἀνέδιδον κατὰ Μαῖον εὐχάριστον εὐωδίαν καὶ τὸ ἀρωματῶδες αὐτῶν ἀφέψημα ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ ὅλους

τοὺς ἐνορίτας, διότι διενέμετο δωρεὰν κατ' ἀναλογίαν τῶν μελῶν ἐκάστης οἰκογενείας.

2ον) Ὁ ἱερός Ναός τοῦ Πρωτομάρτυρος Ἁγίου Στεφάνου (μετόχιον τῆς Μονῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὁρους¹⁾. Ὡς πρώτη χρονολογία τῆς οἰκοδομῆσεώς του ἀναφέρεται τὸ ἔτος 7124 ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἢτοι 1616 μ. Χ. Ἐκτοτε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἔγιναν πολλοὶ ἐπισκευαὶ καὶ ἀνακαινίσεις. Εἰς τὰ κελλία τοῦ Μετοχίου διέμενον οἱ Λαυριῶται μοναχοὶ καὶ ὁ Προηγούμενος. Πολλοὶ ἐκ τούτων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἦσαν εὐπαίδευτοι καὶ ἀνελάμβανον τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν καὶ φιλολογικῶν μαθημάτων εἰς τὸ Κεντρικὸν Ἑλληνικὸν Σχολεῖον (Γυμνάσιον).

Τὸ μετόχιον, ἐντὸς τοῦ Ἄστεως εἶχε μικρὰν ἐνορίαν ἀλλ' ἡ ἐνοριακὴ αὐτοῦ δικαιοδοσία ἐκτὸς τοῦ Ἄστεως, εἰς τὰς πρὸς Ἀνατολὰς καὶ Βορείως συνοικίας, ὅπου οἱ κάτοικοι εἶχον τὰ καταστήματά των καὶ κατοικίας των, ἦτο μεγάλη καὶ προσοδοφόρος. Ὑπάρχει ἡ γνώμη ὅτι ἡ ἐπικράτης τῶν Ἁγιορειτῶν εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην προῆλθεν ἐκ τῆς ἀνάγκης τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων νὰ ἔχουν τὴν προστασίαν τῶν καλογήρων, οἵτινες εὐθαρσῶς ἐμεσίτενον παρὰ τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν Γενιτσάρων καὶ ἐπετύγγανον πολλὰς διευκολύνσεις. Ὁ ἱ. ναὸς τοῦ Ἁγίου Στεφάνου εἶχε κώδωνα κατασκευῆς τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Οἱ δύο οὗτοι ἱ. ναοὶ εὐρίσκοντο πλησίον τοῦ Β. Α. τείχους τοῦ Ἄστεως καὶ ὅταν τὸ τεῖχος κατηδαφίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1870 ἐκρίθη σκόπιμον νὰ διανοιγῶσιν ἀπὸ τὰς αὐτὰς τῶν Ἐκκλησιῶν δίοδοι πρὸς τὴν ἐκτὸς τοῦ Ἄστεως ὁδὸν μουμτζίδων πρὸς εὐκόλον διάβασιν τῶν πολιτῶν. Μετὰ τὴν δύσιν ὅμως τοῦ ἡλίου αἱ σιδηραὶ θύραι τῶν δίοδων ἐκλείοντο καὶ οἱ διαβάται ἠκολούθουν τὴν πρὸς τὰς πύλας τοῦ Ἄστεως Κουλέ-καποῦ καὶ Τόπ-καποῦ εἴσοδον καὶ ἔξοδον.

3ον) Ὁ ἱ. ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. (Σιναϊτικὸν Μετόχιον). Ἦκεῖτο ἀπέναντι καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν Μητρόπολιν. Ἦτο ρυθμοῦ Βασιλικῆς ὡς καὶ οἱ δύο περιγραφέντες ναοί. Εἶχεν τροῦλλον ὑψηλὸν καὶ ἡ χρονολογία οἰκοδομῆσεώς του μένει ἄγνωστος, διότι ἡ ἐντοιχισμένη μαρμαρίνη ἐπιγραφὴ λόγῳ τῶν κατὰ

1) Ὁρα Εὐλόγιου Κουρίλλα, Ὁ Ἅγιος Στέφανος ἐν Ἀδριανουπόλει πατριαρχικὸν σταυροπήγιον καὶ Μετόχιον τῆς Μεγάλης Λαύρας τοῦ Ἄθωνος, «Θρακικά», τόμ. 6, σελ. 247-301.

διαφόρους καιρούς ἀσβεστοεπιχρίσεων δὲν ἐνεφάνιζε τὴν χρονολογίαν κτίσεως. Κατὰ τὴν γνώμην εὐρωπαϊῶν τινῶν ἐιδικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπεσκέφθησαν τὴν Ἀδ/λιν κατὰ τὸ ἔτος 1906, ἡ ἀνέγερσις τοῦ ναοῦ ἐγινε κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 14ης ἑκατονταετηρίδος μ. Χ.

Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ναοῦ ὑπῆρχον τὰ κελλία τῶν Σιναΐτων μοναχῶν καὶ τοῦ Προηγουμένου. Τὸ μετόχιον ἐνορίαν δὲν εἶχε καὶ οἱ πόροι αὐτοῦ περιορίζοντο ἐκ τῆς περιφορᾶς ἁγίων λειψάνων πρὸς προσκύνησιν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν καθ' ὅλην τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν ἄλλων γειτονικῶν ἐπαρχιῶν.

Οἱ Τοῦρκοι ἐφέροντο μὲ σεβασμὸν πρὸς τοὺς Σιναΐτας, διότι ἐκ παραδόσεως ἔλέγετο ὅτι ὁ Μωάμεθ, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Μουσουλμανικῆς θρησκείας, παρέδωκεν ἔγγραφον εἰς τὸν ἐν τῷ Ὄρει Σινᾶ Ἐγούμενον, διὰ τοῦ ὁποῖου διετάσσοντο οἱ Μουσουλμάνοι ν' ἀναγνωρίζωσι τοὺς εὐκτηρίους οἴκους τῶν Χριστιανῶν (ιμπαδὲτ-γερί) ὡς ἄσυλα σεβαστὰ καὶ ἀπαρβίαστα.

Ὁ ναὸς οὗτος ἐξηκολούθει μέχρι ἐσχάτων νὰ χρησιμοποιῆ σήμαντρον σιδηροῦν κρεμάμενον ἀπὸ τινος δένδρου, διότι ἐλλείπει πόρων δὲν κατορθώθη ν' ἀποκτήσῃ κώδωνα.

Πρὸ πενήκοντα περίπου ἐτῶν ἡ ἱ. Μονὴ τοῦ Ὄρους Σινᾶ ἐἐσχώρησε τὸ μετόχιον τοῦτο εἰς τὴν Δημογεροντίαν Ἀδ/λεως καὶ ἔκτοτε ὁ ἱερὸς οὗτος ναὸς ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς παρεκκλήσιον τῆς Μητροπόλεως. Διωρίζετο παρὰ τοῦ Μητροπολίτου ἱερῆς ἐφημερεύων, τοῦ ὁποῖου αἱ πενιχραὶ εἰσπράξεις ἦσαν ἐπαρκεῖς διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας του, ἐφ' ὅσον τῷ παρεχωρεῖτο καὶ ἡ κατοικία του δωρεάν εἰς τὰ κελλία τοῦ μετοχίου.

4ον) Ὁ ἱ. ναὸς τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ κτισθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1703 πλησίον τῆς πύλης Μπαλοῦκ-Παζάρ (Ἰχθυαγορᾶς).

5ον) Ὁ ἱ. ναὸς τῆς Γεννήσεως τῆς Παναγίας (Κολυκαραίας) κτισθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1701 πλησίον τοῦ ναοῦ Χριστοῦ, εἰς πύλην Ταοῦκ-καποῦ (Ὄρνιαγορά). Ἀμφότεροι εἶχον μεγάλας δεξαμενάς, εἰς τὰς ὁποίας οἱ ἰχθυοπῶλαι ἐφύλαττον ζωντανὰ τὰ ψάρια, τὰ ὁποῖα ἐψάρευον ἀπὸ τοὺς ποταμούς. Τὰ ψάρια ταῦτο ἐπωλοῦντο εἰς τὴν ἰχθυαγοράν, ἐκτιθέμενα ζωντανὰ καὶ κολυμβῶντα ἐντὸς μεγάλων σκαφῶν, πὸν εἶχε πόσιμον νερό.

Εἰς τὸς αὐλὰς τῶν δύο τούτων Ἐκκλησιῶν ὑπῆρχον καὶ τὰ συνήθη ἀρχονταρχία (γραφεῖα τῶν Ἐπιτρόπων) καὶ ἄλλα δωμάτια διὰ

τοὺς ἱερεῖς, ἱεροψάλτας καὶ κανδηλάπτας καὶ τὰ ἀπαραίτητα κηροποιεῖα.

Εἰς τὴν Β. πλευρὰν τῆς Ἐκκλησίας Χριστοῦ ὑπῆρχεν θάλαμος εἰς τὸν ὅποιον ἐνεκλείοντο οἱ φρενοβλαβεῖς, διότι οἱ συγγενεῖς αὐτῶν ἤλπιζον νὰ θεραπευθῶσιν οἱ ἄρρωστοὶ των διὰ τῆς θείας χάριτος. Ὁ μόνος ὅμως τρόπος τῆς θεραπείας των ἦτο ὁ καθ' ἑκάστην ραβδισμὸς τῶν πασχόντων ὑπὸ τῶν κανδηλαπτῶν, διότι ἐνομίζετο ὅτι ὁ τρόπος οὗτος συνετέλει πρὸς σωφρονισμόν.

Εὐτυχῶς ἡ παλαιὰ αὕτη ἐξ ἀμαθείας μέθοδος ἐγκατελείφθη πρὸ ἐτῶν καὶ τὸ φρενοκομεῖον τοῦτο ἔπαυσε νὰ δέχεται φρενοβλαβεῖς, διότι οἱ πάσχοντες μετεφέροντο εἰς τὸν ἱ. ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν, ὅπου ἡ διαμονὴ των ἦτο σχετικῶς καλυτέρα. καθότι τὸ ἀνήλιον καὶ ἀνθυγίεινόν διαμέρισμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἦτο τελείως ἀκατάλληλον καὶ παρηκολουθοῦντο ὑπὸ τῶν ἱατρῶν.

Εἰς τὴν Β. Δ. γωνίαν τοῦ ναοῦ τῆς Παναγίας ὑπῆρχεν ἓνα πηγᾶδι ἢ ἀγίασμα ἀπὸ τὸ ὅποιον οἱ εὐλαβεῖς χριστιανοὶ καὶ ἰδίως αἱ γυναῖκες ἔπαιρναν νερὸ ὃχι κατάλληλαν πρὸς πόσιν, ἀλλ' ὅπωςδήποτε θεωρούμενον ὡς ἱαματικὸν καὶ ἐξαγνιστικόν. Ὑπῆρχε καὶ μαρμάρινη πλάξ εἰς τὴν ὁποίαν μὲ κεφαλαῖα γράμματα ἦτο ἡ γραμμένη ἢ καρκινικὴ ἐπιγραφή «Νιφονανομήματαμημόνανοψιν».

Ἡ ἐπωνυμία «Κολυκαραῖα» κατὰ τινὰς λέγεται ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς παραφθορᾶς τῶν λέξεων : Καλὴ καρυά, διότι εἰς τὴν εὐρύχωρον αὐλὴν τῆς Ἐκκλησίας Παναγίας εὐρίσκετο πρὸ χρόνων μεγάλῃ καὶ πολύκλαδος καρυά, ἡ ὁποία κατόπιν ἀντικατεστάθη μὲ μίαν ἐπίσης μεγάλῃν καὶ εὐσκιον πλάτανον. Ἡ εἰκασία ὅμως ὅτι αἱ λέξεις καλὴ καρυά διὰ παραφθορᾶς ἐσχημάτισαν τὴν λέξιν «Κολυκαραῖα» δὲν φαίνεται ἱκανοποιητικὴ. Εἰς τὰς δύο ταύτας Ἐκκλησίας ἤχουν κώδωνες ἐγχωρίου κοτασκευῆς, τῶν ὁποίων ὁ χύτης ἦτο εἰδικός, διότι ἐξέμαθε τὴν τέχνην εἰς χυτήρια Ρωσικᾶ.

6ον) Ὁ ἱ. ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, εὐρισκόμενος εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τοῦ Ἀστεως ἦτο ὑψηλὸς μὲ δύο ὁρόφους τοῦ γυναικωνίτου. Φωτεινὸς καὶ ἄραιος. Ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1600 καὶ ἔκτοτε ἐπεσκευάσθη πολλάκις καὶ ἐξωραίσθη. Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἔγινεν ἡ τελευταία γενικὴ ἐπισκευή, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀλλή τοῦ Τσάρου τῆς Ρωσσίας προσέφερε γενναίαν συνδρομὴν εἰς χρήματα καὶ πολυτελεῖ ἱερὰ ἄμφια. Ἡ ἐνορία τοῦ ναοῦ τούτου δὲν ἦτο μεγάλῃ, ἀλλ' ἀπετελεῖτο κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀπὸ κατοίκους εὐπόρους, κυρίως ἐπιστήμονας, ἐμπόρους καὶ τραπεζίτας, οἱ ὅποιοι ἐφιλο-

τιμοῦντο νὰ διατηρῶσι τὸν ναὸν τῶν ἀξιοπρεπῶς καὶ κατεβάλλετο φροντίς νὰ ἔχουσιν ἱεροψάλτας καὶ ἐφημέριον καλλιφώνους.

Ἐντὸς τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας ταύτης δεξαμενὴ ἢ βρύσις δὲν ὑπῆρχε ἀλλὰ δὲν ἔλειπε τὸ ἀπαραίτητον ἀρχονταρχίη καὶ τὸ παρακεείμενον δημοτικὸν σχολεῖον, τὸ ὁποῖον πρότερον εἶχε μεγάλην καὶ εὐρύχωρον αἴθουσαν ἀλληλοδιδακτικοῦ σχολείου καὶ ἀκολούθως εἶχε τὰς δύο κατωτέρας τάξεις τῆς πλήρους ἑξαταξίου Ἀστικῆς σχολῆς, τῆς ὁποίας αἱ ἀνώτεραι τάξεις ἐστεγάζοντο εἰς τὸν κάτω ὄροφον τοῦ εὐρυχώρου Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Νικολάου ὑπῆρχε καὶ ὁ ἐκ Ρωσσίας δωρηθεὶς κώδων, ἐνῶ πρότερον τὸ σιδηροῦν σήμαντρον ἐρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν πρόσκλησιν τῶν χριστιανῶν εἰς τὰς διαφόρους ἱεροτελεστίας.

7ον) Ὁ ἰ, ναὸς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (Μετόχιον τοῦ Παναγίου Τάφου). Ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1703 καὶ ἔκτοτε ὀλίγα ἐπισκευαὶ ἐγίναν. Καὶ τὸ μετόχιον τοῦτο ἐνορίαν δὲν εἶχεν, πλὴν ὀλίγιστων οἰκιῶν, εὐρισκομένων πλησίον τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ δὲ μοναχοὶ αὐτῶν περιορίζοντο εἰς τὴν περιφορὰν τῶν ἁγίων λειψάνων εἰς διαφόρους κωμοπόλεις καὶ χωριά. Ἡ θέσις τοῦ Μετοχίου τούτου δὲν ἀπέειχε πολὺ ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Εἰς τὴν αὐτὴν τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρχε δεξαμενὴ καὶ ἀνθόκηπος καθὼς καὶ τὰ κελλία τῶν μοναχῶν καθὼς καὶ τὸ ἀρχονταρχίη. Ὁ κώδων τῆς Ἐκκλησίας εἶχε κατασκευασθῆ εἰς τὰ χυτήρια τῶν Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἐξαιρετικὸν ἢ ἔντονον ἦχον, ὡς τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν.

Ψάλτας καλλιφώνους καὶ γνώστας βαθεῖς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς δὲν εἶχεν. Ἐνθυμοῦνται ὁμοῦ οἱ σύγχρονοι συμπολιταὶ μας τὸν λόγιον, εὐτράπελον καὶ πάντοτε πρὸςχαρον Ἀθανάσιον Χρυσολόγην, ὅστις ἐπὶ σειρὰν πολλῶν ἐτῶν ἀντὶ ἐλαχίστου μισθοῦ κατεῖχε τὴν θέσιν τοῦ δεξιοῦ ψάλτου. Οὗτος ἐν Ἀθήναις ὅπου διέμεινεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν του ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφικὴν ὑπηρεσίαν καὶ συνέγραψε καὶ τινα ἱστορικὰ ἔργα ἐκ τῶν ὁποίων τὸ κυριώτερον εἶναι «ὁ Βάσος ὁ Δυοβουνιώτης». Ἦτο ἀγαπητὸς εἰς τοὺς κύκλους τῶν λογίων τῆς ἐποχῆς του καὶ ὁ αἰτιακὸς οὐρανὸς διεμόρφωσε τὸν χαρακτῆρά του μὲ ἐμφάνισιν χαρῆσαν, εὐτράπελον ἢ δὲ ἀείμνηστος βασίλισσα Ὁλγα τὸν ἐπώνομασε Χρυσολόγην διὰ τὴν εὐγλωττίαν του, ἐνῶ πρότερον ἔφερε τὸ ἐπάνυμον Μπασμαγγάνωφ, διότι ὁ πατήρ του ἦτο βουλγαρικῆς καταγωγῆς καὶ οἱ ἀδελφοὶ του ἀπέκλιναν πρὸς τὸν βουλγαρισμὸν, ἐνῶ ὁ

ἀείμνητος Χρυσολόγης εὐπαρρησιάστως συχνὰ ἔλεγε «δὲν ἀρνοῦμαι τὴν φυλετικὴν καταγωγὴν μου, ἀλλ' εἶμαι εἰς ἄκρον φιλέλλην, διότι ἀνετράφη καὶ ἐξεπαιδεύθην εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἰς τὴν ὁποίαν χρεωστώ τὴν πνευματικὴν ζωὴν μου.

8ον) Ὁ ἰ, ναὸς τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (τοῦ Βαθέως), ἐπονομαζόμενος οὕτω ἴσως διότι τὸ κτίριον αὐτοῦ ἦτο κατὰ τὸ ἡμισυ εἰς τὸ ὑπόγειον, εἰς τὸ ὁποῖον κατήχεται τις μὲ λιθίνην κλίμακα 17 βαθμίδων. Ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1600· περίβολον δὲν εἶχεν ὡς αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι καὶ οἱ τοῖχοι τοῦ καθολικοῦ τοῦ ναοῦ ἔφθανον εἰς ὕψος ἀναστήματος ὑψηλοῦ ἀνδρός, ὅστις ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ψαύῃ τὰς κεραμίδας τῆς στέγης. Αἱ δύο πλευραὶ τοῦ ναοῦ τούτου ὁ Δ. καὶ ὁ Β. εὐρίσκοντο εἰς τὸν λιθόστρωτον δρόμον καὶ αἱ ἄλλαι δύο πλευραὶ ἡ Α. καὶ ἡ Ν. συνωρεῦντο μὲ γειτονικὰς οἰκίας.

Τὸ ἀρχονταρῆκι εὐρίσκετο εἰς τὸ ἀπέναντι πρὸς δυσμὰς κτῆμα, τὸ ὁποῖον πρότερον ἐχρησίμευεν ὡς παρθεναγωγεῖον, περιέχον τρεῖς τάξεις δημοτικοῦ σχολείου. Ἡ λειτουργία τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου πρὸ πολλοῦ ἔπαυσε, διότι ἐκρίθη σκοπιμωτέρα ἡ συγχώνευσις τῶν τάξεων αὐτοῦ μὲ τὰς τοῦ κεντρικοῦ Παρθεναγωγεῖου.

Καὶ ὁ ναὸς οὗτος εἶχεν ἀποκτήσει κώδωνα μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς χρήσεως τῶν σιδηρῶν σημειντρων.

Ἀπὸ διηγήσεις γερόντων ὑπῆρχεν ἡ πληροφορία ὅτι ἀφοῦ ἐξεδόθη τὸ σουλτανικὸν φερμάνι διὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς Ἐκκλησίας οἱ ἐν Ἀδ/πόλει φανατικοὶ Γενίτσαροι παρενέβαλεν ἐμπόδια καὶ οἱ ἐνορεῖται ἦσαν στενοχωρημένοι πολὺ. Κατώρθωσαν ὅμως οἱ προὔχοντες τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος νὰ δωροδοκῆσιν τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἀπειθῶντων Γενιτσαρῶν, ὅστις συνεβούλευσε τοὺς ἐνδιαφερομένους χριστιανοὺς νὰ κτίσωσι τὴν Ἐκκλησίαν εἰς ὑπόγειον, ἐργαζόμενοι ἐν καιρῷ νυκτὸς μὲ τὸ ἡμίφως μικρῶν κηρίων καὶ κανδηλῶν καὶ χωρὶς νὰ κάμνωσι κρότον μὲ τὰς σκεπάρνας καὶ τὰ σφυριά των. Τὰ ξύλα καὶ αἱ σανίδες ἐκαρφώνοντο ἐπιτηδεῖως ἀφοῦ μετὰ τοῦ καρφίου καὶ τοῦ σφυρίου ἐτοποθετεῖτο τεμάχιον στυπίου ἢ ἄλλου τινὸς τεμαχίου ράκους. Ἔτσι μὲ τὴν κοπιώδη καὶ ἀγωνιώδη ἐργασίαν τῶν τεχνιτῶν ἐτελείωσεν ἡ οἰκοδόμησις καὶ ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τῆς στέγης αἱ κεραμίδες. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἱεροῦ νόμου τῶν μουσουλμάνων «ἐστεγασμένος εὐκτίριος οἶκος τῶν χριστιανῶν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κατεδαφισθῆ». Εὐρέθησαν ὅθεν οἱ Γενίτσαροι πρὸ τετελεσμένου γεγονότος καὶ ἔπαυσαν νὰ ἀντενεργῶσι. Ἀκολούθως ἔγινεν ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος τοῦ ναοῦ, ὅστις ἦτο μᾶλλον πενιχρός· ὁ φωτισμὸς

τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ μικρὰ παράθυρα τῆς Ἐκκλησίας ἦτο μᾶλλον ἀνεπαρκής. Ἐσχάτως ἐπληροφορήθη ὅτι καὶ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ χωρῖα τῆς Θράκης ναοὶ τοῦ Ἁγίου Προδρόμου ἦσαν κτισμένοι εἰς βάθος. Ἐντεῦθεν ἔχομεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαρέως ἢ Βαθέως κτλ.

Εἰς τὴν συνοικίαν ὅπου ἔκειτο ἡ Ἐκκλησία αὕτη, ἦτοι Ν. Δ. τῶν Ἐκκλησιῶν Ἁγίου Νικολάου καὶ Ἁγίας Παρασκευῆς, αἱ μονόροφοι καὶ διώροφοι καὶ σπανίως τριώροφοι οἰκίαι ἦσαν πολὺ πυκνὰ κτισμέναι καὶ εἰς δρόμους σκολιοὺς καὶ ἄνευ ρημοτομίας ἢ σχεδίου κανονικῶν δρόμων. Οἱ κάτοικοι τῆς συνοικίας ταύτης, Ἕλληνες κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ὀλίγοι Ἀρμένιοι, ἦσαν φιλόπονοι οἰκοκυραῖοι καὶ εὐποροὶ ἐπιτηδευματαὶ καὶ ἀπετέλουν ἐνορίαν ἱκανοποιούσαν τοὺς δύο ἐφημερίους καὶ τοὺς ἱεροψάλτας καὶ κανδηλάπτας. Εἰς τὴν ἐνορίαν ταύτην προσετέθησαν καὶ αἱ οἰκίαι αἱ ἀνήκουσαι ἄλλοτε εἰς τὸν ἱ. ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὅστις ἀπετεφρώθη κατὰ τὸ ἔτος 1700. Τῆς Ἐκκλησίας ταύτης διεσώθη μικρὰ γωνία τῆς οἰκοδομῆς, ἡ ὁποία διεσκευάσθη εἰς εἶδος τι παρεκκλησίου, εἰς τὸ ὁποῖον μετέβαινον διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν εἰκόνα τοῦ Μυροβλήτου Ἁγίου Δημητρίου καὶ ἤναπτον κηρία οἱ εὐλαβεῖς χριστιανοί.

Κατὰ τὴν 26ην Ὀκτωβρίου ἐκάστου ἔτους ἐτελεῖτο ἀρχιερατικὴ λειτουργία εἰς τὸν ἱ. ναὸν τοῦ Προδρόμου καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ὁ κλῆρος καὶ τὸ ἐκκλησίασμα μετέβαινον μετὰ τάξιν λιτανείας εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὅπου ἐτελεῖτο παράκλησις. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ (11 Νοεμβρίου) ἐτελεῖτο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Προδρόμου ἀρχιερατικὴ λειτουργία.

Εὐλαβῆς ἐνορίτις διετήρει εἰς δωμάτιον τῆς οἰκίας της, διεσκευασμένον εἰς εἶδος παρεκκλησίου, μίαν εἰκόνα θαυματουργὸν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. Ἡ εἰκὼν μετεφέρετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Προδρόμου ὁπόθεν μετὰ τὴν λειτουργίαν μετεφέρετο ἐν πομπῇ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς κατόχου. Οἱ χριστιανοὶ καθὼς καὶ τοῦρκοι Ἀδριανοπουλίται παρεδέχοντο ὅτι ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τοῦ Ἁγίου ἐχρησίμευεν διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν τυχόν χανομένων διαφορῶν ἀντικειμένων. Καὶ ὄντως παρατηρήθη ὅτι ἡ μετὰ πίστεως παράκλησις τῶν ἐνδιαφερομένων πρὸς τὸν Ἁγίον ἐτελεσφόρει κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ οὕτω ἐσχηματίσθη ἡ κοινὴ πεποιθήσις ὅτι ὁποῖος χάνει ἀντικείμενον, προσφιλὲς εἰς αὐτόν, ἔπρεπε νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν συναντίληψιν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ. Ἡ πίστις αὕτη διὰ τὴν ἀνεύρεσιν χαμένων ἀντικειμένων διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ εἶναι διαδιδόμενη καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Πλησίον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Προδρόμου βρούσις ἢ δεξαμενὴ δὲν

ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἡ συνοικία, εἶχε παλαιὰς βρύσεις κατασκευασθείσας ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰς πολὺ παλαιότεραν ἐποχὴν, κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα.

9ον) Ὁ ἰ. ναὸς τῶν Ταξιαρχῶν, κτισθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1609 καὶ ἔκτοτε πολλάκις ἐπισκευασθεὶς, ἔκειτο Ν. Δ. τοῦ Προδρόμου, πλησίον τῆς πύλης Κετσετζιλέρ. Εἰς τὴν αὐτὴν τῆς Ἐκκλησίας, ταύτης ὑπῆρχε δεξιμενὴ καὶ πολλὰ δωμάτια μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ ἀρχονταρχὴν ὡς καὶ δωμάτιον ἰδιαιτέρον χρησιμεῖον ὡς ἐξομολογητήριον. Συνήθως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ταύτην καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρχον γέροντες σεβάσμιοι ἱερεῖς, ἐκτελοῦντες τὸ καθῆκον τοῦ πνευματικοῦ. Ἀεὶ μετέβαινον ἐκ τῶν διαφόρων ἐνοριῶν τοῦ Ἄστεως καὶ τῶν προαστείων οἱ χριστιανοὶ διὰ τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας. Οἱ γέροντες πνευματικοὶ ἐξομολογηταὶ ἦσαν κοινοὶ ἱερεῖς μετρίας μαθήσεως, καθὼς ὅλοι οἱ συναδέλφοι των, ἀλλὰ διὰ τῆς πολυχρονίου πείρας καὶ τῆς μελέτης τοῦ Πηδαλίου εἶχαν ἀποκτήσει τὴν δέουσαν ἱκανότητα τοῦ νὰ καθίστανται σεβαστοὶ καὶ πειστικοὶ διὰ τῶν συμβουλῶν των εἰς τοὺς εὐλαβεῖς χριστιανούς.

Εἰς τοὺς ἑννέα ναοὺς τοῦ Ἄστεως ὡς καὶ τῶν προαστείων αἱ διὰφοραὶ συντεχνίαι ἐτέλουν κατ' ἔτος πανηγύρεις δι' ἀρχιερατικῆς λειτουργίας. Οὕτω ὅτι εἰς τὴν ἰ. Ἐκκλησίαν τῶν Ταξιαρχῶν ἡ Συντεχνία τῶν κρεοπῶλῶν τῇ 8ῃ Νοεμβρίου ἐτέλει πανήγυριν' κατ' ἀρχαίον ἔθιμον οἱ κρεοπῶλαι ἀπὸ τῆς προτεράας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔπανον νὰ σφάζωσι ζῶα καὶ νὰ πωλῶσι κρέας μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Τὸ ἔθιμον τοῦτο τοῦ νὰ μὴ σφάζωσιν ζῶα ὠνόμαζον οἱ Τούρκοι μπουτσάκ σιλμι ἦτοι σπογγισμὸν τῶν μαχαιριῶν των.

Ἀπὸ τοὺς ἑννέα ἱεροὺς ναοὺς τοῦ Ἄστεως οἱ δύο, ἦτοι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας ἐκάησαν κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τοῦ 1905 οἱ δὲ τρεῖς ὁ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ τοῦ Προδρόμου ἐκάησαν κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1914 καὶ ἔμειναν ἄθικτοι καὶ λειτουργοῦντες μέχρι τῆς ἐξόδου μας (Ὀκτώβριον τοῦ 1922) οἱ τέσσαρες ναοὶ νῆς Μητροπόλεως, τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, τοῦ Σιναϊτικοῦ καὶ τῶν Ταξιαρχῶν. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907 ἦτοι δύο ἔτη μετὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν εἰς τὸν ἰ. ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Κολυκαραίας, μετὰ πρόχειρον ἀνοικοδόμησιν ἐτελεῖτο τακτικῶς ἡ θεία λειτουργία, χωρὶς νὰ συντελεσθῇ πλήρως ἡ ἐπισκευὴ καὶ ὁ ἐσωτερικὸς ἐξωραϊσμός καὶ συντελεσθῶσι τὰ ἐγκαίνια, διότι ἡ ἐνορία αὕτη ἐπεξετείνετο καὶ εἰς τὸν μακρὰν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν λαχανοκῆ-

πων, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς ΝΔ. μέρος τῆς πόλεως, παρὰ τὰς ὄχθας
-ῶν τριῶν ποταμῶν Ἐβρου, Ἄρδου καὶ Τόνσου.

10ον) Ὁ ἰ. ναὸς τοῦ Μεγαλομάρτυρος Ἁγίου Γεωργίου εὐρίσκειτο
ἐξωθι τοῦ Ἄστεως, εἰς τὴν ΒΔ. πλευρὰν αὐτοῦ μεταξὺ τοῦ πύργου
Ἰλι-μπουργοῦ, πλησίον τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Τόνσου.

Ἡ ἀρχικὴ οἰκοδόμησις τοῦ ναοῦ τούτου ἐγινε κατὰ τὸ ἔτος 1653,
ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν 140 ἐτῶν ἦτοι κατὰ τὸ ἔτος 1793 ἀπεφασίσθη
ἡ ἀνοικοδόμησις αὐτοῦ καὶ ἐπέκτασις εἰς μεγάλας διαστάσεις διὰ τὰ
δύναται νὰ περιλαμβάνῃ τὸ πολυπληθὲς ἐκκλησίασμα τῆς μεγάλης
ἐνορίας του, ἡ ὁποία περιελάμβανε τὸ μέγα προάστειον Ἰλδιρίμι καὶ
τὰ πλησίον τούτου δύο μικρά, τὸ Κούμ-μαχαλὲ καὶ Γενί-Ἰμαρὲτ εὐ-
ρισκόμενα εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Τόνσου καὶ τὰ δύο
ἕτερα πλησίον ἀλλήλων κείμενα προάστεια τοῦ Ἄτ-Παζάρ καὶ Τσερ-
κέφ, εὐρισκόμενα ἐντεῦθεν τοῦ ἰδίου ποταμοῦ καὶ ὄχι εἰς μεγάλην ἀ-
πόστασιν ἀπὸ τὴν εἰρημένην Ἐκκλησίαν. Αἱ διαστάσεις τῆς Ἐκκλησίας
ταύτης εἰς πλάτος καὶ μῆκος ἦσαν ἴσαι μὲ τὰς τῆς Μητροπόλεως καὶ ὁ
γυναικωνίτης ἦτο διώροφος.

Τὸ τέμπλον τοῦ ναοῦ τούτου, ὁ ἀρχιερατικὸς θρόνος, ὁ ἄμβων
κτλ. ἦσαν πλουσίας καλλιτεχνικῆς κατασκευῆς. Σημειωτέον ὅτι παλαι-
ότερον δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς χριστιανοὺς νὰ ἔχωσιν Ἐκκλησίας εἰς
τὰ προάστεια, ἀλλ' ἀπλῶς εὐκτηρίους τινὰς οἴκους, ὅπου παρέμεινον
ἐκ περιτροπῆς ἱερεῖς τινὲς ἐκ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Ἄστεως, οἱ ὅποιοι
ἐτέλουν κατεπειγούσας τινὰς ἱεροπραξίας, ὡς βαπτίσεις, εὐχέλαια, με-
ταλήψεις καὶ μνημόσυνα.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους ὅμως 1829, ὅτε ὑπεγράφη ἐν Ἀδριανουπόλει ἡ
Ρωσσοτουρκικὴ συνθήκη, ἤρχισε νὰ πνέῃ ἄνεμος ἐπιεικειᾶς ὑπὲρ τῶν
χριστιανῶν ὑπηκόων τῆς Αὐτοκρατορίας. Οὕτως ὁ ἱερός ναὸς τοῦ Ἁ-
γίου Γεωργίου ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ἐπήρκει εἰς
τὰς θρησκευτικὰς ἀνάγκας πέντε προαστείων, ἐκ τῶν ὁποίων ἰδίως τὸ
Ἰλδιρίμι εἶχε πληθυσμὸν ἀμιγῆ Ἑλληνορθόδοξον. Εἶδον τὸν κώδικα
τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, χρονολογούμενον ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆσεως αὐτῆς
καὶ ἀπὸ τὴν μελέτην αὐτοῦ διατηρῶ ἀπὸ μνήμης ὅσα ἀναγράφονται ἐν
αὐτῷ ἰδίως διὰ τὰς δαπάνας αὐτῆς διὰ τὴν κτίσιν, αἱ ὁποῖαι ἀνῆλθον
εἰς γρόσια 250000 ἐν ὄλῳ ἦτοι πλέον τῶν 500.000 χρυσῶν φράγκων,
διότι τὸ γρόσιον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διετιμᾶτο εἰς δύο ἢ δύο καὶ ἡμισυ
φράγκα χρυσᾶ γαλλικά.

Ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ἦτο πλούσιος
συνιστάμενος ἀπὸ εἰκόνας, ἔργα καλλιτεχνῶν ἀγιογράφων, ἀπὸ ἀργυ-

ρᾶ καὶ ἐπίχρυσα ἐπικαλύμματα αὐτῶν, ἀπὸ πολυτελεῖς καὶ βαρυτίμου πολυελαίους καὶ πολυκάνδηλα, ἀργυρᾶ καὶ ἐπίχρυσα κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ σταυροὺς καὶ πολλαπλᾶ ζεύγη ἑξαπτερῶν καὶ μανουᾶλια κτλ. τὰ ὅποια προήρχοντο ἀπὸ ἀφιερῶματα εὐλαβῶν ἐνοριτῶν ἢ ἐν γένει οἰκονομικῆ εὐρωστία ἦτο καταφανεστάτη.

Ἐντὸς τοῦ καθολικοῦ τοῦ ἱ. ναοῦ ὑπῆρχεν ἰδιαιτέρον παρεκκλήσιον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος, ὅπου κατ' ἔτος τὴν 12ην Δεκεμβρίου ἐτελεῖτο ἀρχιερατικὴ λειτουργία, πανηγυρίζουσης τῆς πλουσίας συντεχνίας τῶν παντοπωλῶν. Πλησίον τοῦ παρεκκλησίου τούτου ὑπῆρχεν εἰς τὴν Ν. Α. γωνίαν τοῦ ναοῦ ἰδιαιτέρον δωμάτιον, εἰς τὸ ὅποιον μεταξὺ ἄλλων ὑπῆρχε καὶ εἰκὼν, μεγάλου μεγέθους τοῦ Ἀγίου Γεωργίου μὲ ἐπικάλυμμα ἀργυροῦν ἐπίχρυσον καὶ ἐθεωρεῖτο θαυματουργὸς καὶ οἱ εὐλαβεῖς χριστιανοὶ προσήρχοντο πρὸς προσκύνησιν αὐτῆς ἀνάπτοντες λαμπάδας καὶ ἀναρτῶντες διάφορα τιμαφῆ ἀντικείμενα.

Ἡ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ἀπλοῖκὸς χριστιανὸς ἀντὶ ἄλλου ἀφιερῶματος ἔφερεν εἰς τὸν Ἅγιον μίαν καλῶς μαγειρευμένην ὀμελέτταν (σφουγγάτο) καὶ ἐτοποθέτησεν αὐτὴν κάτωθι τῆς εἰκόνας. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἄλλος ἐπισκέπτης, πλούσιος ποιμὴν, προσῆλθε νὰ προσκυνήσῃ καὶ ἀφοῦ εἶδε τὴν ὀμελέτταν καὶ παρετήρησεν ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος τις ἢ κανδηλάπτης ἐκάθισε καὶ ἔφαγε μὲ ὄρεξιν τὴν εὐοσμον ὀμελέτταν, εὐχαριστῶν τὸν Ἅγιον. Ἄλλ' ὅταν ἠθέλησε νὰ σηκωθῆ δὲν τὸ κατῶρθανε, διότι ὁ Ἅγιος τὸν ἐκράτει καθηλωμένον εἰς τὸ ἔδαφος. Μετενόησεν ὁ ἁμαρτήσας καὶ κλαίων προσέφερεν εἰς τὸν Ἅγιον κατ' ἀρχὰς μίαν λίραν χρυσοῦν, κατόπιν δύο, τρεῖς μέχρι πέντε, ὅποτε ἐπὶ τέλους κατῶρθωσε νὰ σηκωθῆ καὶ ἠὲυχαρίστησε διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν του, ἀλλ' εἶπε συγχρόνως καὶ τὴν παροιμιώδη φράσιν: «Ἅγιε μὲ Γιώργη, καλὸ εἶναι τὸ σφουγγάτο σου, ἀλλὰ τὸ πωλεῖς πολὺ ἀκριβά».

Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους πολλάκις παρατηρήθη ὅτι καὶ Τοῦρκοι ἠναπτον λαμπάδας πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ἐπικαλούμενοι τὴν προστασίαν αὐτοῦ διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις των.

Ἡ παράδοσις αὕτη λέγεται καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

Εἰς τὴν μεγάλην ταύτην ἐνορίαν ὑπῆρχον ἑπτὰ ἱερεῖς ὑπηρετοῦντες εἰς τὸν ἱ. ναὸν τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ μόλις ἐπαρκοῦντες εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐνοριτῶν. Ἦκουσα παρὰ γερόντων νὰ λέγουν ὅτι πολλάκις συνέπιπτε κατὰ τὰς Κυριακὰς

νά γίνωνται στέψεις μέχρις ἑπτὰ ζευγῶν νεονύμφων συγχρόνως ἐντὸς τῆς εὐρυχώρου Ἐκκλησίας.

Ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ ὑπῆρχον διάφορα δωμάτια καὶ γραφεῖα διὰ τοὺς ἐπιτρόπους (ἀρχονταρχίκι) ἱερεῖς καὶ κληρικούς καθὼς καὶ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος αἴθουσα τῶν συνελεύσεων τῶν κατὰ διαφόρους ἑορτὰς πανηγυριζουσῶν συντεχνιῶν. Ὑπῆρχε καὶ ἀλληλοδιδασκτικὸν σχολεῖον, τὸ ὁποῖον κατόπιν μετετρέπη εἰς νηπιαγωγεῖον συγκοινωνοῦν μὲ εὐρύχωρον ἀνθοκήπιον.

Μετὰ τὴν δοθεῖσαν ἄδειαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1832 τοῦ ν' ἀποκτήσασιν οἱ Χριστιανοὶ Ἐκκλησίας εἰς τὰ προάστεια καὶ ἀφοῦ ἐξεδόθησαν τὰ ἐπὶ τούτῳ Σουλτανικὰ φερμάνια ἐκτίσθησαν εἰς τὰ προάστεια Ἰλδριμίου καὶ Κοῦμ-μαχαλὲ αἱ κατωτέρω περιγραφόμεναι Ἐκκλησίαι καὶ ἔκτοτε ἡ μεγάλη κίνησις καὶ αἱ πρόσοδοι τῆς Ἐκκλησίας Ἁγίου Γεωργίου ἠλαττώθησαν καὶ ἐπ' ἐσχάτων συνετηροῦντο δύο μόνον ἱερεῖς.

Εἰς τὸ κωδοναστάσιον τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρχεν ἀνηρητημένος μέγας κώδων, παράγων ἔντονον ἦχον. Ἦτο ἔργον Ἀδριανουπόλιτου χύτου.

11ον) Ὁ ἱ. ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐν Ἰλδριμίῳ ἦτο εὐρύχωρος, φωτεινὸς καὶ ὑψηλὸς μὲ διώροφον γυναικωνίτην καὶ καθ' ὅλα ἀνταποκρινόμενος εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πολυπληθοῦς εἰς Ἑλληνορθόδοξους κατοίκους τοῦ προαστείου τούτου ὡς καὶ τοῦ γειτονικοῦ προαστείου Γενί-Ἰμαρέτ, τὸ ὁποῖον εἶχε συνοικίας κατὰ συνέχειαν Τουρκικὰς καὶ ἄλλας τοιαύτας Ἑλληνικὰς. Τοῦ Ἰλδριμίου οἱ κάτοικοι ἦσαν ὅλοι Ἑλληνες.

Ὁ ἱ. ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐκτίσθη κατὰ τὸ 1833. Εἰς τὸν περίβολον τῆς αὐλῆς τοῦ ὑπῆρχεν ἐγκατεστημένον τὸ Κοινοτικὸν Νοσοκομεῖον (Γραικικὰ σπιτάλια). Τοῦ νοσοκομείου τούτου ἡ ἰδρυσις καὶ λειτουργία ἀνάγεται εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἀπὸ συντόμους πληροφορίας, αἱ ὁποῖαι ἀναγράφονται εἰς τοὺς παλαιούς κώδικας τῆς Κοινότητος Ἀδριατουπόλεως, φαίνεται ὅτι διάφορα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, ἤτοι βρεφοκομεῖον, ἐκθετοτροφεῖον καὶ φρενοκομεῖα ἐλειτούργουν μᾶλλον ἐν κρυπῶ, ἐνῶ τὸ νοσοκομεῖον εἶχεν ἀνοικτὰς τὰς θύρας τοῦ πρὸς νοσηλείαν ἐν αὐτῷ καὶ ἀλλοθρήσκων ἀσθενῶν. Ἐντεῦθεν ἡ συμπάθεια καὶ ἐκτίμησις πρὸς τοὺς Ἑλληνας τῶν συνοίκων μουσουλμάνων, οἱ ὁποῖοι ἀνεγνώριζαν ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἐξήσκουν τὰς φιλανθρωπικὰς τῶν διαθέσεις πρὸς συνανθρώπους τῶν, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκευματος. Ἐτυχε νὰ ἀναγνώσω πολύτιμον κώδικα,

ὅστις εἶχε γραφεῖ κατὰ τὸ ἔτος 1673 καὶ ἐφεξῆς, ὅταν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπεσεκέθη τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ διέμεινεν ἐν αὐτῇ ἐπ' ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος φιλοξενούμενος παρὰ τῶν τότε Μητροπολιτῶν Ἀδριανουπόλεως, οἵτινες συχνὰ διεδέχοντο ἀλλήλους ἦτοι τῶν Νεοφύτου Β', Θεοφίλου, Γερασίου, Νεοφύτου Γ', Κλήμεντος καὶ Ἀθανασίου Α'. Αἱ μεταλλαγαι αὗται τῶν Μητροπολιτῶν ἐγένοντο συχνά, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπεκράτει ταραχώδης κατάστασις, λόγῳ ἐπιβολῆς τῶν Γενιτσάρων καὶ ἐξωτερικῶν τινῶν ἐπεμβάσεων καὶ ὁ Σουλτὰν Μεχμέτ ὁ Δ', παρήμενεν ἐν Ἀδ/λιν ἐπ' ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα μετὰ τοῦ Μεγάλου βεζύρου του Καρᾶ Μουσταφᾶ. Τὸν Πιρην Δοσίθεον ἐβοήθει εἰς τὰς ἐνεργείας του ὁ Μέγας Διερχμηνεὺς Παναγιωτάκης Νικουσίος.

Εἰς ἐγκύκλιον παραινετικὴν πρὸς τοὺς χριστιανοὺς καὶ ἰδίᾳ τοὺς ἱερεῖς τῶν διαφόρων ναῶν τοῦ Ἄστεως μεταξὺ ἄλλων γίνεται ἐν παρόδῳ λόγος περὶ τοῦ Νοσοκομείου καὶ τοῦ Ἰατρικοῦ Ἐλεύους (ἐκθετοτροφείου καὶ ὄρφανοτροφείου). Παρήμενεν εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ὕψος καὶ τὰ ὑψηλὰ χριστιανικὰ διδάγματα τῆς ἐγκυκλίου. Ἄν ὁ κῶδιξ ἐκεῖνος ἀνευρίσκετο πολλὰ θὰ διεφωτίζοντο οἱ ἀρμόδιοι τῆς σήμερον καὶ οἱ τοῦ μέλλοντος ἱστορικοί. Ἄλλ' ὁ κῶδιξ ἐκεῖνος, ὅστις ἔφερεν εἰς τὴν πρώτην του σελίδα ἐγχρωμον καλλιτεχνικὴν εἰκόνα, παριστάνοσαν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Θεανθρώπου, ἐξηφανίσθη καὶ ματαίως ἀναζητηθεῖς ἐν Ἀθήναις, ὅπου μετεφέρθησαν τὰ Ἀρχεῖα τῆς Κοινοτήτος, δέν ἀνευρέθη. Τὴν αὐτὴν ἀτυχῶς τύχην εἶχον καὶ οἱ ἄλλοι χειρόγραφοι κώδικες περὶ τοὺς τριάκοντα. Ὅλοι οὗτοι εἶχον μεταφερθῆ κατὰ τὸ 1922 εἰς Ἀθήνας καὶ ἐτοποθετήθησαν εἰς διαφόρους βιβλιοθήκας ἢ Μουσεῖα.

Αἱ αἰθουσαι τοῦ ἀναφερθέντος Κοινοτικοῦ Νοσοκομείου μετὰ τὴν κατάργησιν αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1880 ἀποῦ διεσκευάσθησαν καταλλήλως, ἐχρησίμευον ὡς γραφεῖα καὶ αἰθουσαι συνεδριάσεων καὶ ἀναγνωστήριον τῆς ὑπὸ τὴν ὄνομασίαν «Ὁμόνοια» Ἀδελφότητος τοῦ Ἰλδριμίου. Παρόμοιαι Ἀδελφότητες ἰδρύθησαν σχεδὸν συγχρόνως καὶ εἰς τὰ προάστεια Κούμ-μαχαλέ, Κιγίκιον καὶ Κιρίσ-χανέ.

Περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς λειτουργίας τούτων θέλει γίνεαι ἐν ἰδιαιτέρῳ κεφαλαίῳ ἐκτενέστερος λόγος. Κατ' ἔτος τὴν 10ην Φεβρουαρίου, ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους, ἐτελεῖτο ἀρχιερατικὴ λειτουργία εἰς μνημόσυνον τῶν ἰδρυτῶν τοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀκμάσαντος Κοινοτικοῦ Νοσοκομείου, τοῦ ὁποίου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1856 καὶ μέχρι τῆς καταργήσεως αὐτοῦ ἐπίτροπος καὶ προστάτης ἦτο ζηλωτὴς τις ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος πολίτης, καταγόμενος ἐξ Ἰλδριμίου, ὀνόματι Δημήτριος

Δεμίρογλους, ὅστις ἐφρόντιζε νὰ ἐξευρίσκη πόρους διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ἰδρύματος, περιοδεύων εἰς Ρωσίαν, Βλαχίαν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης, συλλέγων συνδρομὰς παρ' ὁμογενοῶν καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων χριστιανῶν.

Ἡ ἐμπάθεια ὁμως συμπολιτῶν του τινων, δὲν ἀφῆκε καὶ αὐτὸν ἀτρωτον καὶ ἄψογον καὶ κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον ὁ ἀείμνηστος μὲ τὸ παράπονον ὅτι ἀδίκως κατεσκευαυτήθη. Κατόπιν ὁμως οἱ Ἰλδιριμιῶται ἀπεφάσισαν νὰ μνημονεύηται τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατὰ τὴν τελετὴν τῆς 16ης Φεβρουαρίου κατ' ἔτος ὡς ἀνωτέρω ἀναφέρεται.

Εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ ἱ. ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ὑπῆρχε τὸ ἀρχονταρχίον, τὰ γραφεῖα τῶν ἐφημερίων, τὸ ἐξομολογητάριον τοῦ πνευματικοῦ καὶ αἱ κατοικίαι τῶν κανδηλαπτῶν καθὼς καὶ τὸ ἐργαστήριον τούτων διὰ τὴν κατασκευὴν κηρίων καὶ λαμπάδων. Ὀλίγον ἔξωθι τοῦ περιβόλου τῆς Ἐκκλησίας ὑφίστατο καὶ τὸ ἰδιαιτέρον ἐνδιαίτημα τῶν πυροσβεστῶν. Ἀλλὰ περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν εἰς ἄλλα παρόμοια ἐνδιαίτηματα, εὕρισκόμενα πλησίον τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Ἄστεως καὶ τῶν προαστείων θέλει γίνεαι κατωτέρω ἐκτενέστερος λόγος.

Μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ Κοινοτικοῦ Νοσοκομείου καὶ τὴν διαρρύθμισιν τῶν αἰθουσῶν αὐτοῦ δι' ἄλλας χρήσεις, ἀπεφασίσθη ἡ ἀνοικοδομήσις ὑψηλοῦ καὶ τριωρόφου κωδωνοστασίου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον δύο κώδωνες εἰς μεγάλος καὶ εἰς μικρότερος, οἱ ὁποῖοι ἦσαν προελεύσεως Ρωσσικῆς.

12ον) Ὁ ἱ. ναὸς τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ ἐν τῷ προαστείῳ Κοῦμμαχαλὲ ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1869. Ὁ πρόεδρος τῆς Συντεχνίας τῶν μυλωνάδων κάτοικος τοῦ εἰρημένου προαστείου Νικόλας τσορματζῆς ἐκ τοῦ ταμείου τῆς συντεχνίας προσέφερε λ. Τ. χρ. ἑκατὸν καὶ ἤρχισεν ἡ οἰκοδόμησις του παρεκκλησίου. Εὐσεβῆς ἐνορίτις ἡ Χατζῆ-Ζηνοβίου μόλις ἐπανῆλθεν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα προσέφερε ἄλλας 100 λ. χρ. καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἀποπερατώθη. Οἱ σύνοικοι Τοῦρκοι ἔμαθον ὅτι τὸ παρεκκλήσιον δὲν εἶχεν φερμάνι καὶ ἔσπευσαν μὲ πελέκεις καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα νὰ κατεδαφίσουν τὸ κτίριον. Ὁ εὐτολμος ἐφημέριος Χατζῆ Παπᾶ Γεώργιος προέλαβε καὶ πρὶν φθάσουν οἱ Τοῦρκοι ἀφήρесе τὰς ἀγίας εἰκόνας καὶ τὸν ἄλλον διάκοσμον τοῦ παρεκκλησίου καὶ διεσκέυασεν αὐτὸ εἰς σχολεῖον συνοικιακόν, ὅπου συνῆλθον παιδάκια ὡς μαθηταί. Μὲ εὐγλωττα ἐπιχειρήματα εἰς γλώσσαν τουρκικὴν ὠμίλησεν ὁ ἱερεὺς καὶ ἔπεισε τοὺς ἐκμανέντας Τοῦρκους ν' ἀποθέσωσι τὰς ἀξίνας των καὶ ν' ἀποταθῶσιν ὡς καλοὶ φίλοι καὶ γείτονες εἰς

τὸν Γενικὸν Διοικητὴν (Βαλῆ-πασᾶν) καὶ τὸν Μητροπολίτην καὶ κατεπραῦνθησαν. Ταῦτα κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ γέροντος δημοδιδασκάλου κ. Μιχαὴλ Νικολαΐδου, υἱοῦ τοῦ Νικολάου τσορμπιτζῆ, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὦν δ—β, ἐτῶν μὲ ἄλλους συνομιλήκους του προσήχθη εἰς τὸ παρεκκλήσιον, τὸ ὁποῖον μετετράπη προχείρως εἰς γραμματοδιδασκαλεῖον ὅταν οἱ Τούρκοι εἰσῆλασαν εἰς τὴν νεόδμητον οἰκοδομὴν μὲ τὰ ἐργαλεῖα των εἰσῆλθον εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα καὶ ἐκάθησαν ὀκλαδὸν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπέζης τὰ παιδιά, εἰς ἐρώτησιν πρὸς τὸν ΧΨ Γεώργιον εἰς τί χρησιμεύει ἡ τράπεζα, ἀφοῦ τὸ κτίριον εἶναι σχολεῖον, ἐτοιμότητα ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς ὅτι ἔθιμον τῶν χριστιανῶν εἶναι ὅταν οἱ μικροὶ μαθηταὶ διὰ πρῶτην φορὰν πηγαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον νὰ ξαναβαπτίζωνται ἐπὶ τῆς τραπέζης. Οἱ φανατισμένοι, ἀλλ' ἀφελεῖς τοῦρκοι, παραδέχθησαν τὴν δικαιολογίαν ταύτην καὶ μὲ τὴν ἰσλαμικὴν των ἐπέκειαν (μερχαμὲτ) ὑπεχώρησαν.

Ὁ τσορμπιτζῆς Νικόλας κατέφυγεν εἰς Καραγάτς καὶ ἐφιλοξενήθη ἐπὶ 15 ἡμέρας εἰς τὸ ἀρχοντικὸν κονάκι (μέγαρον) τοῦ τσελεμπῆ Μπερτομέ φραγκολεβαντίνου ἐμπόρου-βιομηγάνου ἢ μᾶλλον τοκογλύφου, ὅστις εἶχε συμφέρον νὰ προστατεύῃ τοὺς πελάτας του. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Γενικὸς Διοικητὴς καὶ ὁ Μητροπολίτης ἐξοικονόμησαν τὰ πράγματα καὶ ἐνηργήθη ἀρμόδιως ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων ἔκδοσις τοῦ φερμανίου.

Αἱ ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι τοῦ προαστείου ἦσαν περίπου 150 ὑπῆρχον καὶ ἰσάριθμοι σχεδὸν τουρκικαὶ οἰκογένειαι. Πλησίον τῆς ἐκκλησίας ὑπῆρχον καὶ αἱ συνήθεις αἰθουσαι ἢ δωμάτια τῶν Ἐπιτρόπων (ἀρχονταρῆκι), τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ κανδηλάπτου. Ἐπίσης ὑπῆρχε καὶ ἰδιαιτέρα αἰθουσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐστεγάζετο ἡ Ἀδελφότης τοῦ μικροῦ τούτου προαστείου, ἀσκούσα μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν κατοίκων τοῦ προαστείου πρὸς πνευματικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν καὶ καλλιέργειαν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος. Εἰς τὰ προάστεια Ἰλδιρμίον καὶ Κοῦμ-μαχαλέ, τὸ κεντρικὸν ὑδραγωγεῖον τῆς Ἀδριανουπόλεως δὲν εἶχεν διακλάδωσιν καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῶν ὑδρεύοντο ἀπὸ φρέατα ἢ μετεκόμιζον νερὸ ἀπὸ τὸν Ἄρδαν. Ὑπῆρχε μικτὸν δημοτικὸν σχολεῖον διτάξιον. Οἱ περισσότεροὶ μαθηταὶ ἐσυνέχιζον τὰ μαθήματά των εἰς τὰ ἐν Ἰλδιρμίφ σχολεῖα καὶ μάλιστα εἰς τὸ ἐν αὐτῷ λειτουργοῦν Ροδοκανάκειον Σχολεῖον, τὸ ὁποῖον εἶχε μαθητὰς μέχρι τῆς βῆς τάξεως Ἀστικοῦ Σχολείου.

13ον) Ὁ ἰ. ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος εἰς τὸ προάστιον Κιγικίου.

Ἡ το εὐρύχωρος, ὑψηλὸς μὲ διώροφον γυναικωνίτην καὶ φωτεινός, κτι-
Θ ρ ε κ ι κ ᾶ Ι Η'.

σθεις και τὸ ἔτος 1834. Ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς αὐλῆς τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ὑπῆρχον τὸ Ἐπιτροπικὸν (ἀρχονταρῆκι) και ἄλλα δωμάτια χρήσιμα διὰ τοὺς ἱερεῖς, τοὺς ἱεροψάλτας και τοὺς κανδηλάπτας.

Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρχον και τὰ τρία σχολεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τοῦ προαστείου τούτου· τὸ Νηπιαγωγεῖον, τὸ τετράτακτον Δημοτικὸν Σχολεῖον τῶν ἀρρένων και τὸ ἐπίσης τετράτακτον Παρθεναγωγεῖον.

Ὁ ἰ. ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶχε τὸ κωδωνοστάσιόν του. Εἰς τὸ προάστειον τοῦτο και σχετικῶς οὐχὶ πολὺ μακρὰν, εἰς τὴν ὑπαιθρον ὑπῆρχε και τὸ Ἑλληνικὸν Νεκροταφεῖον, συντηρούμενον και ἐπιβλεπόμενον ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ὑπῆρχε βρύσις με ἀφθονον νερό, ἐφ' ὅσον εἰς τὸ προάστειον τοῦτο ἦτο και τὸ κεντρικὸν ὑδραγωγεῖον, τὸ ὁποῖον μετέδιδε τὸ πόσιμον νερὸ εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν πόλιν.

Εἰς τὸ προάστειον τοῦτο ὑπῆρχον και τουρκικαὶ συνοικίαι, εἰς ἐκάστην τῶν ὁποίων συνήθως ὑπῆρχε και ἓν τζαμίον με τὴν ἀπαραίτητον βρύσιν του και τὸ παλαιὸν μικρὸν νεκροταφεῖόν του. Αἱ τουρκικαὶ συνοικίαι ἀπετέλουν σύμπλεγμα ἰδιαιτερον, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε συνάφειαν με τὸ σύμπλεγμα τῶν Ἑλληνικῶν συνοικιῶν, αἱ ὁποῖα ἐσχημάτιζον τὴν ἐνορίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τοῦ Κιγικίου ἦσαν κατὰ τι ἐλευθεριώτεροι τῶν κατοίκων τῶν ἄλλων διαμερισμάτων τῆς Ἀδριανουπόλεως και ὅλοι σχεδὸν, ἰδίᾳ οἱ ἐμπορευόμενοι, ἦσαν ἀξιοπρεπεῖς και μᾶλλον ὑψηλόφρονες· τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀπεδίδετο παρὰ πολλῶν παρατηρητῶν ὅτι προήρχετο ἐκ τῆς ὑψηλῆς και λοφώδους τοποθεσίας και τοῦ ἀναπεπταμένου ὀρίζοντος, ἐνῶ οἱ εἰς τὰ πεδινὰ μέρη τῆς πόλεως κάτοικοι ἦσαν μετριόφρονες και φιλήσυχοι πολῖται και συντηρητικοὶ οἰκοκυραῖοι. Ἡ δρᾶσις τῆς ἐν τῷ προαστεῖῳ τούτῳ Ἀδελφότητος ὑπῆρξε λίαν ἀποτελεσματικὴ, διαμορφώσασα τὸν χαρακτῆρα τῶν κατοίκων, ἐπὶ τὸ εὐγενικώτερον και φιλογενέστερον.

Ὡς προέκτασις τοῦ προαστείου Κιγικίου ἔκειτο πρὸς τὰ ΒΑ. μέρος αὐτοῦ και ὑπὸ τὸ ὄνομα Μπετσιὸν Τεπέ ἕτερον μικρὸν προάστειον. Λέγεται ὅτι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔκειτο ἡ ἀρχαία Ὀρεστίας. Τὸ προάστειον τοῦτο κατῳκεῖτο ἰδίως ἀπὸ τούρκους, ἀλλ' ὑπῆρχον και τινες μεμονωμένα κατοικίαι Ἑλλήνων, μετερχομένων τὸ ἐπάγγελμα τοῦ παντοπώλου, τοῦ ἀρτοποιοῦ, τοῦ ὑποδηματοποιοῦ κτλ, οἵτινες πλησίον τῶν ἐργαστηρίων των εἶχον και τὰς οἰκίας των μετὰ

τῶν οικογενειῶν των. Ὅλοι οὗτοι ὑπῆγοντο εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος. Κατὰ τὸ ἔτος 1875, ἐνῶ ἐσκάπτοντο θεμέλια διὰ τουρκικὴν οἰκίαν, ἀνευρέθησαν εἰς τὸ προάστειον τοῦτο τρεῖς ἀρχαῖοι τάφοι, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπῆρχον ἀρχαῖα ἀγγεῖα καὶ ἄλλα κτερίσματα ἀρχαίας πιθανῶς ἑλληνικῆς τέχνης. Ἐπισταμένη μελέτη αὐτῶν δὲν ἐπετράπη νὰ γίνῃ παρὰ τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν καὶ ὑπεχρεώθησαν οἱ ἐργάται νὰ ἐπιχωματώσωσι τὰ ἀνοιγέστα θεμέλια. Μόνον ὁ τότε πρόξενος τῆς Ρωσσίας ἐν Ἀδ/λει προέλαβε νὰ περισυλλέξῃ ἀρχαῖα τινα ἀντικείμενα ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων ἐν τοῖς τάφοις. Ἴσως ἂν ἐγίνετο συστηματικὴ τις ἀνασκαφὴ εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην θὰ προέκυπτον πολλὰ ἀρχαιολογικὰ ἀποκαλύψεις.

14ον) Ὁ ἰ. ναὸς τῶν IB Ἀποστόλων τοῦ προαστείου Κιρισχανέ (Τριποτάμου) ἦτο ἐπίσης εὐρύχωρος, φωτεινὸς καὶ ὑψηλός, ἔχων διώροφον γυναικωνίτην, ἐπαρκῶν εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν Ἑλληνορθοδόξων τῆς κοινότητος ταύτης. Ἐκτίσθη καὶ οὗτος κατὰ τὸ ἔτος 1834. Εἰς τὸν περίβολον τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρχον τὰ ἀπαραίτητα δωμάτια τῶν Ἐπιτρόπων, τῶν ἱερέων, τῶν κανδηλαπτῶν κλπ. καθὼς καὶ τετρατάξιον Δημοτικὸν Σχολεῖον καὶ ἡ ἰδιαιτέρα αἴθουσα τῆς Ἀδελφότητος μετὰ τῆς σχετικῶς πλουσίας βιβλιοθήκης της. Διὰ τῆς Ἀδελφότητος ταύτης διεμορφώθη ὁ χαρακτήρ ὅλων τῶν ἐν τῷ προαστείῳ κατοίκων ἐπὶ τὸ ἑλληνοπρεπέστερον. Ὑπῆρχε καὶ τὸ κωδωνοστάσιον μὲ τὸν κώδωνα κατασκευασθέντα ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

Εἰν τὴν αὐλὴν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ὑπῆρχε βρύσις ποσίμου καὶ ἀφθόνου ὕδατος, τὸ ὁποῖον προήρχετο ὄχι ἀπὸ τὸ κεντρικὸν ὑδραγωγεῖον, ἀλλὰ ἀπὸ μίαν πηγὴν Χατζηλὰρ ἀζηνή, ἡ ὁποία εὐρίσκετο πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς πόλεως εἰς ἀπόστασιν δύο καὶ πλέον χιλιομέτρων ἀπὸ τὸ προάστειον Κιρισχανέ. Τὸ προάστειον τοῦτο εἶχε, ὡς καὶ τὸ Κιγίκι, συνοικίας Ἑλληνικὰς καὶ Τουρκικὰς ἰδιαιτέρας. Αἱ Τουρκικαὶ συνοικίαι του κατφοῦντο ἀπὸ πτωχὰς μᾶλλον οικογενείας, ἀλλὰ δὲν ἔλειπον καὶ τὰ μικρὰ τζαμιά μὲ τὰς βρύσεις των καὶ τὰ νεκροταφεῖα. Πολλὰ συνοικιακὰ τζαμιά κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἔμεινον ἐγκαταλελειμμένα καὶ ἐν ἀχρηστία.

Εἰς τὸ προάστειον τοῦτο ὑπῆρχε καὶ τὸ νεκροταφεῖον τῆς ἐν αὐτῷ Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον νεκροταφεῖον τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀδ/λεως εὐρίσκετο εἰς τὸ προάστειον Ἰλδιδίμι, κείμενον Β. τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν 800 μ. ἀπὸ τῆς τελευταίας συνοικίας. Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς εἶχε τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπίβλεψιν καὶ φύλαξιν.

Εἰς τὸ Νεκροταφεῖον τοῦτο ὑπῆρχε καὶ Νεκροστάσιον ἐν εἴδει παρεκκλησίου. Τοῦτο ᾠκοδόμησεν ὁ εὐπορος κάτοικος τοῦ Ἄστεως Δουλᾶς. Οἱ ἀδελφοὶ Ζουπᾶν ἰατροὶ εἶχαν κτίσει Μαυσωλεῖον ἢ οἰκογενειακὸν τάφον καὶ μικρὸν τι παρεκκλησίον.

Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῶν διαφόρων προαστείων τῆς Ἀδ/πόλεως ἐπεδίδοντο εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα ἀστικά καὶ γεωργικά. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν παντοπῶλαι, ἀλευροπῶλαι, μυλωθροί, σησαμοελοτριβᾶι, ἀρτοποιοί, ὄπωροπῶλαι, κρεοπῶλαι, ἰχθυοπῶλαι, σιδηρουργοί, πεταλωταὶ κλπ. Οἱ δὲ καταγινόμενοι εἰς γεωργικὰς ἐργασίας ἐκαλλιέργουν τοὺς πέριξ τῆς πόλεως ἀγρούς, σπείροντες σιτηρὰ, ἀραβόσιτον σκουπόχορτον, σησίμι, βάμβακα καὶ ἄλλα διάφορα εἶδη δημητριακῶν καρπῶν. Ὑπῆρχον καὶ εἰδικοὶ ἀμπελουργοί, οἱ ὅποιοι ἐπεμελοῦντο τὴν κατάλληλον εὐδοκίμησιν τῶν ἐκτεταμένω ἀμπελώνων εὐρισκομένων εἰς τὰς πέριξ ἐκτάσεις τῆς Ἀδ/λεως καὶ ἰδίως εἰς τὰς λοφώδεις αὐτῆς περιοχάς.

Οἱ κηπουροὶ ἠσχολοῦντο εἰδικῶς εἰς τὴν φύτευσιν τῶν διαφόρων κατ' ἐξοχὴν εὐγέστων λαχανικῶν. Πέριξ τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐν εἴδει ἡμικυκλίου εἰς τὰ πεδινὰ μέρη καὶ ἰδίως παρὰ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν, εὐρίσκοντο πολλοὶ λαχανόκηποι μεγάλων ἐκτάσεων καὶ μὲ ἀρίστας ἐγκαταστάσεις ὅπου ἠσχολοῦντο οἱ πεπειραμένοι καὶ φιλόπονοι κηπουροί.

Οἱ ὡς ἄνω περιγραφέντες 14 Ἰ. Ναοὶ ἐκτίσθησαν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1600 καὶ ἐφεξῆς καὶ ἡ κανονικὴ λειτουργία αὐτῶν δὲν διεκόπτετο παρὰ χάριν ἐπιδιορθώσεως ἢ ἀνοικοδομήσεως τινῶν ἐξ αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ κατάληψις τῆς Ἀδ/λεως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐγίνε κατὰ τὸ ἔτος 1361. Ποία ἦτο ἡ τύχη τῶν προπατόρων μας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μέχρι τοῦ ἔτους 1600; Τοῦτο δὲν εἶναι γνωστὸν καὶ μόνον ὀλίγισται ἐκ παραδόσεως πληροφορίαι διεσώθησαν μέχρι τῶν χρόνων μας.

Ὑπῆρχον βεβαίως καὶ ἄλλοι παλαιότεροι Ναοί, ἐντὸς τοῦ Ἄστεως, τοῦ κέντρου τούτου, ὅπου εὐρίσκετο ὁ ἀστικός πληθυσμὸς τῆς Ἑλληνορθοδόξου Κοινότητος. Ἐκ τῶν Ναῶν τούτων ἐσώζοντο μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐρείπιά τινα καὶ ἡ ἀπὸ μνήμης, παράδοσις ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν μετετρέπησαν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν Τούρκων εἰς τζαμιά, τὰ ὅποια ἐπίσης ὁ χρόνος κατέστρεψε καὶ ἐξηφάνισεν. Ἀπὸ τινος ἐκ παραδόσεως πληροφορίας ἐβεβαιώθημεν ὅτι οἱ Τούρκοι, ἂν καὶ κατ' ἀρχὰς κατέλαβον τὸ Ἄστυ, καὶ ἐκδιώξαντες τοὺς Ἕλληνας εἰς τὰ προάστεια, μετέτρεψαν τοὺς Ναοὺς εἰς τεμένη, ἔκτισαν τὰς ἀπαραιτήτους βρύσεις, ἀλλὰ κατόπιν σὺν τῷ χρόνῳ ἐγκατέλειψαν ὅλα ταῦτα καὶ ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς ἐξ Ἰσπανίας πρόσφυγας

Ἰσραηλίτας νὰ κατοικήσουν εἰς τὸ Ἄστυ, διότι ἡ ἄρχουσα φυλὴ τῶν Τούρκων καὶ μάλιστα οἱ προὔχοντες αὐτῶν (βέηδες) κατὰ προτίμησιν ἤθελον νὰ ἔχουν εὐρυχώρους διπλοκατοικίας (ἀνδρῶνα-σελαμλήκι καὶ γυναικωνίτην χαρεμλήκι) καὶ νὰ ἔχουν προσέτι εὐρυχώρους κήπους καὶ δεξαμενὰς καὶ ἀνάβρυτῆρια. Ὅθεν δι' ὅλα ταῦτα μετόφησαν εἰς τὸ ὑψηλόν, εὐάερον καὶ μὲ ἀναπεπταμένον ὄριζοντα προάστειον Κιγίκιον καὶ τὰς παρακειμένας συνοικίας Μποτσιούκ Τεπέ καὶ Μουραδιὲ Κιουτσούκ Παζάρ.

Οἱ Ἑβραῖοι περιορίσθησαν εἰς ὠρισμένας κατὰ συνέχειαν συνοικίας κατὰ τὴν ΒΔ μέχρι τῆς ΝΔ πλευρᾶς τοῦ τείχους παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Τούντζα (Τόνσου). Τὸ μέρος τοῦτο τῆς πόλεως ὅπου εὐρίσκετο ὁ συνοικισμὸς τῶν Ἑβραίων, ὠνομάζετο Ταχτᾶ-Καλές, ἦτοι ξύλινον τεῖχος, διότι, ὡς λέγεται, εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Τουρκίας, ὅπου ὑπῆρχον Ἑβραϊκοὶ συνοικισμοί, περιορίζοντο οὗτοι μὲ πρόχειρον ξύλινον περιτείχισμα, ἴσως διὰ νὰ μὴ ἔρχωνται εἰς συχνὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τῶν ἄλλων συνοικίων ἔθνῶν καὶ προκύπτουν διενέξεις καὶ ἐπεισόδια, ἐξ αἰτίας συνήθως θρησκευτικῶν διαφορῶν, προερχομένων κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ τὸν φανατισμὸν καὶ τὸ μῖσος χριστιανῶν καὶ ἑβραίων, ἐνῶ, οἱ μουσουλμάνοι ἔμενον ἀδιάφοροι καὶ τὸ μόνον μέλημα αὐτῶν ἦτο πῶς νὰ προσηλυτήσωσι χριστιανούς καὶ ἑβραίους εἰς τὴν μόνην ἐκλεκτὴν θρησκείαν τοῦ Ἰσλάμ.

Μόνον ὀνομασίαι παλαιῶν τινῶν Ἐκκλησιῶν σώζονται εἰς τὸ Ἄστυ, ὡς Κλήσε-Τζαμισί, Ἁγιά Σοφιά τζαμισί, αἱ δύο εἰς διαφόρους θέσεις Ἐκκλησίαι ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ἢ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου καὶ ἄλλαι, τῶν ὁποίων τὰ οἰκόπεδα ἐνεθυμιοῦντο καὶ ἐδείκνυον εἰς τοὺς μεταγενεστέρους οἱ γεροντότεροι συμπολίται μας. Ὡς ἴχνη τῆς παραμονῆς τῶν Τούρκων ἐντὸς τοῦ Ἄστεως ἐπὶ 250 περίπου ἔτη ἔμενον μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἐρειπωμένα τινα τζαμιά καὶ τὸ παλαιὸν Δικαστήριον (Μεχκεμὲς) εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ὑπῆρχεν ὠραῖος δημόσιος κήπος καὶ λέσχη. Ἐσώζοντο ἐπίσης καὶ τινες βρύσεις, εὐρισκόμεναι εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ Ἄστεως, ἦτοι τὸ Κουροῦ-Τεσεμὲ καὶ ἄλλαι.

Ἐντὸς τοῦ Ἄστεως κατόικουν καὶ τινες Ἀρμένιοι οὐχὶ εἰς κειωρισμένας συνοικίας, ἀλλ' ἀναμίξ ἐντὸς τῶν ἐνοριῶν τῶν Ἑλληνορθόδοξων. Οὗτοι εἶχον καὶ Ἐκκλησίαν, τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου, κειμένην ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ Ἑβραϊκοῦ συνοικισμοῦ Ταχτᾶ-καλέ. Αὕτη ἐλέγετο ὅτι ἀνῆκε πρότερον εἰς τὴν Ἑλληνορθόδοξον Κοινότητα, ἀλλ' ἀκολούθως ὅτι παρεχωρήθη αὕτη εἰς τοὺς

Ἀρμενίους, ἔνεκα χρηματικῶν τινων ὑποχρεώσεων πρὸς τοὺς πλουσίους ἄρμενίους, οἵτινες ἐπεδίδοντο εἰς ἐπικερδῆ ἐπαγγέλματα ἢτοι τὰ τῶν ὑφασματατεμπόρων, κοσμηματοπωλῶν, χρυσοχόων, ξυλεμπόρων καὶ σιδηρεμπόρων.

Οἱ Ἀρμένιοι εἶχον καὶ ἄλλην ἐκκλησίαν, κτισθεῖσαν μεταγενεστέρως, κειμένην εἰς τὸ προάστειον Ἄτ-Παζάρ, ὅπου κατόκουν ἐν συνοικίᾳ ἄρμενικῇ οἱ ὀλιγώτερον εὐποροὶ, ἀλλ' αὐτάρχεις ὁμοεθνεῖς τῶν, ἐπιδιδόμενοι εἰς ἄλλα ἐπαγγέλματα, οἷον τῶν ἀμαξοπηγῶν, σιδηρουργῶν, τεκτόνων, κτιστῶν, παντοπωλῶν καὶ τινες ὡς γεωργοί, κηπουροὶ καὶ ἀμπελουργοί. Οἱ Ἕλληνες καὶ Ἀρμένιοι κάτοικοι τῆς Ἀδριανουπόλεως γενικῶς ἔζων ἐν σχετικῇ ἁρμονίᾳ καὶ συναδελφωσίᾳ. Μόνον ἀπρηχαιομέναι τινὲς προλήψεις, μεταδιδόμεναι ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, διετηροῦντο ὡς ἀνάμνησις ἐπεισοδίων, συμβάντων ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ οὕτως ἐκρατοῦντο αἱ δύο αὐταὶ ἐθνικότητες ἀπ' ἀλλήλων εἰς σιωπηρὰν ἀπόστασιν. Πότε καὶ κατὰ τίνα τρόπον κατόκησαν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν οἱ Ἀρμένιοι δὲν ὑπάρχουν σχετικαὶ καὶ σαφεῖς πληροφορίες. Μᾶλλον πιθανὸν εἶναι ὅτι οἱ Ἀρμένιοι ἐγκατεστάθησαν ἐν Ἀδριανουπόλει πρὸ δύο καὶ πλέον ἑκατονταετηρίδων, προελθόντες ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας ὅπου ὅλοι οἱ χριστιανοὶ Ἕλληνες καὶ ἄρμενιοι ὑπεχρεώθησαν νὰ ὀμιλοῦν τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν καὶ οὕτω ἐν Ἀδ/λει οἱ Ἀρμένιοι ὀμιλοῦν τὴν τουρκικὴν καὶ μόνον ἐπ' ἐσχάτων διὰ τῶν σχολείων διεδόθη καὶ ἡ ἄρμενικὴ γλῶσσα.

Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τοῦ Ἄστεως ἦσαν ἔμποροι διαφόρων ἀποχρώσεων, ἐπιστήμονες (δικηγόροι, ἰατροί, μηχανικοί, καθηγηταὶ καὶ λόγιοι), εἰσοδηματῖαι, τραπεζῖται καὶ κολλυβισταὶ καὶ ἐμπορομεσίται. Ἦσαν ὅμως καὶ ἐπαγγελματῖαι, χειρῶνακτες καὶ βιοτέχναι, ἀπαρτίζοντες διαφόρους συντεχνίας, κοινῶς λεγομένας ρουφέτια. Εἷς τινὰ ἐκ τῶν παλαιῶν κωδίκων ὑπῆρχε σημείωσις τις τῶν ὀνομασιῶν τῶν διαφόρων συντεχνιῶν, αἱ ὁποῖαι ὑφίσταντο πρὸ 200 περίπου ἐτῶν. Τὸν κατάλογον τούτων τῶν ἑνετήκοντα περίπου συντεχνιῶν, ἐκ τινος παλαιοῦ κώδικος τῆς Μητροπόλεως, ἀντέγραψεν ὁ ἀείμνηστος Γ. Λαμπουσιάδης καὶ εὗρίσκειται οὗτος δημοσιευμένος εἰς τὸν 9ον τόμον τῶν «Θρακιῶν» ἐν σελίδι 124.

Πολλὰ ὅμως ἐκ τῶν συντεχνιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν παλαιῶν ἐθίμων καὶ ἀναγκῶν τῶν πολιτῶν, ἐξέλιπον ἢ μετεσχηματίσθησαν ἢ καὶ συνεχωνεύθησαν μετ' ἄλλων καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς συγχρόνου ἐποχῆς παρουσίαζον νεωτέραν ὄψιν καὶ συγκρότησιν.

Ἡδὴ σημειοῦμεν καὶ τινα γενικά περὶ τῶν Ἐκκλησιῶν.

Εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ἑορτὰς ἐτελεῖτο ἡ θεία λειτουργία. Κατ'ἐξαίρεσιν, κατὰ τὰς ἀκολουθίας τῶν ὡρῶν, ἐγίνοντο αὐταὶ ἐν μονοεκκλησίᾳ, εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν καθὼς καὶ ὁ Ἑσπερινὸς τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα· μετὰ τὴν τελετὴν ταύτην ὁ Μητροπολίτης ἐδέχετο τὰς ἐπισκέψεις καὶ διένεμεν πασχαλινὰ κόκκινα καὶ ἐπίχρυσα αὐγὰ εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκέπτας.

Ἐπίσης ἐν τῷ Ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ἐτελεῖτο κατ' ἔτος κατὰ τὴν 30ὴν Ἰανουαρίου ὁ πανηγυρισμὸς τῆς ἑορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, προστατῶν τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας. Ἀφ' ἑσπέρας προσήρχοντο εἰς τὸν Ἑσπερινὸν οἱ μαθηταὶ καὶ μαθήτραι ὄλων τῶν σχολείων τοῦ Ἄστεως καὶ τῶν προαστείων. Εἰς ὅλον τὸ ἐκκλησίασμα διενέμοντο εὐμεγέθη τεμάχια εὐγέστου καὶ εὐδόσμου ἄρτου.

Τὴν ἐπομένῃ, κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, ἀνεγινώσκετο ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος μακρὸς κατάλογος τῶν μεγάλων Εὐεργετῶν, Εὐεργετῶν καὶ Δωρητῶν, ζώντων καὶ τεθνεώτων, ἀναφερομένων τῶν εἰς χρήματα ἢ κτήματα συνδρομῶν ὑπὲρ τῶν Ἐκπαιδευτηρίων ἢ ἄλλων εὐαγῶν Ἰδρυμάτων τῆς Κοινότητος. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ καταλόγου τούτου κατελαμβάνοντο ἐξ ἱερᾶς συγκινήσεως οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. Κατ' ἔτος ἠῤῥξανεν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν τῷ καταλόγῳ δωρητῶν, διότι πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ἠμιλλῶντο, τίς ἐξ αὐτῶν νὰ συνεισφέρει τι κατὰ τὸ μέτρον τῶν οἰκονομικῶν αὐτοῦ δυνάμεων.

Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, σχεδὸν πάντες οἱ ἐκκλησιασθέντες, ἡγουμένοι παντὸς τοῦ κλήρου, ἐνδεδυμένοι τὰ ἱερὰ ἄμφια, μὲ τὸν δίσκον τῶν κολλύβων καὶ τὰ ἐξαπτέρυγα μὲ ψαλμωδίας, μετέβαινον εἰς τὴν εὐρείαν αἰθουσαν τῶν τελετῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου, ὅπου μετὰ σύντομον δέησιν, καθ' ἣν ἐψάλλετο ὑπὸ τῶν μαθητῶν τὸ τροπάριον τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν «Γοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας», ὁ ρήτωρ τῆς ἡμέρας, συνήθως ὁ Γυμνασιάρχης, ἐξεφώνει πανηγυρικὸν λόγον.

Παρομοία τελετὴ ἐγίνετο κατ' ἔτος ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν ἑορτὴν τοῦ ἐκάστοτε Μητροπολίτου. Ἀφ' ἑσπέρας ὡδηγοῦντο ὑπὸ τῶν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν, ὅλοι οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτραι τῶν σχολείων τοῦ Ἄστεως καὶ προαστείων. Κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ μετὰ τὴν συνήθη ἀρτοκλασίαν διενέμοντο εἰς ὅλους τοὺς μαθητὰς καὶ λοιποὺς ἐκκλησιαζομένους ἀρτίδια εὐμεγέθη, προστιθεμένης εἰς τὴν ζύμην μικρᾶς τινος ποσότητος γλυκανίσου καὶ ἐσφραγισμένα μὲ τὸν ξύλινον σφραγιστὸν τῶν Ἁγιοριτῶν.

Τὰ ἀρτίδια ταῦτα τῶν ἀρτοποιῶν ἠλείφοντο πρὸ τῆς ἐψήσεώς των μὲ ἀφέψημα κρόκου καὶ ἀπέκτων ευχάριστον χρωματισμόν. Κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν τῆς ἑορταστικῆς λειτουργίας παρίσταντο μόνον οἱ Δημογέροντες, οἱ Ἐφοροὶ καὶ λοιποὶ προὔχοντες καὶ ὅσοι πολῖται ἤθελον καὶ καθ' ὑποχρέωσιν ὅλοι οἱ ἐκπαιδευτικοὶ καὶ αἱ ἀνώτεροι τάξεις τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ Ζαπτείου Παρθεναγωγείου, οἵτινες ἀκολούθως εἰς τὴν εὐρύχωρον αἴθουσαν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου ἔψαλλον τὸν πολυχρονισμόν καὶ λοιπὰ κατὰλληλα ἄσματα. Ὁ Μητροπολίτης δ' ἐνεμειν εἰς ἄλους γλυκίσματα καὶ ἐδέχετο τὴν ἐπίσκεψιν τῶν πολιτῶν.

Ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Ἄστεως, τῶν προαστείων καὶ τῶν περιχώρων ἦσαν ρυθμοῦ Βασιλικῆς, ὡς ἐλέχθη ὅτι ἦτο καὶ ἡ τοῦ Σιναιτικοῦ (Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου) μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αὕτη πρὸς τὸ Α. μέρος, ἦτοι τὸ ἅγιον βῆμα, εἶχε καὶ ὑψηλὸν τροῦλλον καὶ ἐφαινετο ὅτι αὕτη ἦτο ἡ ἀρχαιότερα ἐκ τῶν σωζομένων κατὰ τὴν ἐποχὴν φας. Ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ περιβόλος εἶχε ἐξωτερικὸν τοῖχον, ὅστις περιελάμβανε καὶ τὴν αὐλήν. Ὁ τοῖχος κατὰ κανόνα ἦτο λιθόκτιστος καὶ στερεώτατος ὕψους περιπου 4 καὶ πλέον μέτρων.

Αἱ ἐξωτερικαὶ θύραι μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐκλείοντο ἐρημικῶς ὑπὸ τῶν κανδηλαπτῶν πρὸς φύλαξιν ἀπὸ τοῦ κινδύνου ἐπιθέσεων.

Οὐδὲν παράθυρον εἶχε καὶ μόνον ἡ ἐξώθυρα ἀρκετὰ στερεά, πολλάκις καὶ δύο ἢ τρεῖς τοιαῦται, ὠδήγουν τοὺς προσερχομένους ἐντὸς τῆς αὐλῆς καὶ εἶτα εἰς τὸν νάρθηκα καὶ τὸ καθολικὸν τῆς ἐκκλησίας. Μόνον ἡ Ἐκκλησία τοῦ Τιμίου Προδρομίου δὲν εἶχε τὸ σύνηθες περιτείχισμα. Ἡ κατασκευὴ τῶν περιτειχισμάτων τούτων ἦτο συνετὴ πρόνοια διὰ νὰ προφυλάσσωνται αἱ Ἐκκλησίαι καὶ τὰ ἐντὸς τῶν αὐλῶν προσαρτήματα, διότι ἐν τῇ πόλει ὑπῆρχον καὶ τὰ σύνοικα ἔθνη, μὴ ἔχοντα ἱκανὴν εὐλάβειαν πρὸς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους τῶν χριστιανῶν καὶ ὑπῆρχε φόβος μὴ τυχὸν κακοποιὰ στοιχεῖα προβῶσιν εἰς κλοπὰς καὶ ἄλλας ζημίας. Εἰς τὰ χωρία ὅμως, ὅπου ὁ πληθυσμὸς ἦτο ἀμιγῶς Ἑλληνικός, τοιοῦτος φόβος δὲν ὑφίστατο καὶ αἱ αὐλαὶ τῶν Ἐκκλησιῶν δὲν εἶχον ἀνάγκην περιτειχισμάτων πρὸς φύλαξιν.

Ἐντὸς τῶν αὐλῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Ἄστεως καὶ τῶν προαστείων, παρεκτὸς τῶν ἀναγραφέντων ἤδη δωματίων καὶ διαφόρων γραφείων, ὑπῆρχον καὶ ἀποθήκαι, ὅπου ἐφυλλάσσοντο τὰ κοινὰ φέρετρα καὶ ἄλλα χρήσιμα ἀντικείμενα διὰ τὰς κηδεῖας. Οἱ πλούσιοι πολῖται διὰ τοὺς νεκρούς των ἐχρησιμοποιοῦν πολυτελεῖ φέρετρα, κατασκευαζόμενα κατὰ παραγγελίαν ὑπὸ ἐδικῶν τεχνητῶν.

Εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας ἐτηροῦντο ἔθιμα, περιωθέντα πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Οὕτω οἱ κανδηλάπται, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἀκολουθιῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως καὶ τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, τελουμένων περὶ τὸ μεσονύκτιον, μίαν ὥραν πρότερον περιήρχοντο τὴν ἐνορίαν των καὶ ἐκρουον τὰς θύρας τῶν χριστιανῶν, ἐκφωνοῦντες κατὰ τινα ἰδιόρρυθμον ἔνθρονον καὶ ἁσματικὸν τρόπον τὴν φρᾶσιν «Κ α ι ρ ὸ ς τ ῆ ς Ἑ κ κ λ η σ ί α ς». Διὰ τὴν ἐξυπηρέτησίν των ταύτην ἤμειβοντο ἀκολούθως, περιφέροντες εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἐνοριτῶν τὸν δίσκον των κατὰ τὴν Πρωτοχρονιὰν καὶ μὲ τὴν σούβλαν των ἐπενδεδυμένην μὲ λευκὰ κρέπια καὶ ἐγχρόμους ταινίας, ἔσειον αὐτὴν καὶ ἠύχοντο τὸ «Νέον ἔτος εὐτυχές», λαμβάνοντες ὡς φιλοδωρήματα τεμάχιον Ἀβιοβασιλιάτικης πῆτας, ξηρούς καρπούς καὶ κέρματα νομισμάτων. Οἱ ἴδιοι τὸ Πάσχα ἐπεσκέπτοντο τοὺς ἐνορίτας καὶ ἐλάμβανον παρ' αὐτῶν τεμάχιον πασχαλινοῦ τσουρεκίου καὶ κόκκινα αὐγά.

Οἱ κώδωνες τῶν Ἰ. Ναῶν ἐκρούοντο, κατὰ μὲν τὰς Κυριακὰς καὶ λοιπὰς ἑορτὰς χαρμοσύνως, κατὰ δὲ τὰς ἐπιμνημοσύνους τελετὰς μετὰ τινας σοβαρότητος καὶ κατὰ τὰς κηδείας πένθιμως καὶ μὲ βραδέα διαλείμματα ἀπὸ πρωΐας μέχρι τῆς ἐκφορᾶς καὶ μεταφορᾶς τοῦ νεκροῦ εἰς τὸν Ἰ. Ναόν. Ἄλλ' ἢ πένθιμος κωδωνοκρουσία, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1891 καὶ ἐφεξῆς ἐν συνεννοήσει τῆς Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς μετὰ τοῦ Μητροπολίτου ἔπαυσε, διότι τότε ἡ χολέρα ἔκαμεν ἐπικίνδυνον θραῦσιν καὶ οἱ Ἀδριανουπολίται ὅλοι κατελήφθησαν ἀπὸ φόβον καὶ τρόμον καὶ ἐκρίθη πρέπον νὰ μὴ ἀκούωνται αἱ πένθιμοι κωδωνοκρουσία, διὰ νὰ μὴ τρομάζουν οἱ κάτοικοι καὶ μεταδίδεται πανικός. Ἡ χοῆσις τῶν κωδῶνων εἰσῆχθη ὀλίγον τι πρὸ τοῦ τελευταίου Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1878. Πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐχρησιμοποιοῦντο σίμιαντρα σιδηρᾶ, κρουόμενα δι' ἐνὸς ἢ δύο ἐπίσης σιδηρῶν πλήκτρων. Ἐνίοτε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ, οἱ κανδηλάπται ἢ ἄλλοι πεπειραμένοι καὶ ἐπιτήδειοι χειρισταὶ τῶν πλήκτρων κατάρθωναν νὰ παράγωσιν εὐρυθμὸν τινα καὶ εὐχάριστον ἦχον, ὁ ὁποῖος εἰς τοὺς προσεκτικοὺς ἀκροατὰς ἀπέδιδε τὴν φρᾶσιν «Τὸν Ἀδάμ, Ἀδάμ».

Τοιαύτην περίπου ἄσκησιν εἶχαν καὶ οἱ Μεβλεβίδες, οἵτινες εἰς τὰ κρουόμενα ὑπ' αὐτῶν μικρὰ τύμπανα μετεχειρίζοντο τὴν φρᾶσιν «Μπίν, μπίν τέκε, τέκε, τέκ, Μπίν, μπίν, τέκε, τέκ, τέκ», θεωρούμενον τοῦτο ὡς πρῶτον γύμνασμα τῆς κατ' αὐτοὺς ἰθρησκευτικῆς μουσικῆς.

Οἱ κανδηλάπται ὄλων τῶν Ἰ. Ναῶν τοῦ τε Ἄστεως καὶ τῶν προαστείων ἐκτὸς τῶν ἄλλων καθηκόντων των περὶ τῆς καθαριότητος

τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὑποχρεώσεών των νὰ προσφέρωσι τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τοὺς ἐφημερίους των, εἰργάζοντο καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐκ καθαροῦ καὶ γνησίου κηροῦ κηρίων καὶ λαμπάδων. Εἶχον εἰς ἰδιαίτερον κελλίον ἢ ἐργαστήριον ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα ἐργαλεῖα τῆς κηροπλαστικῆς τέχνης.

Παρὰ τῶν Ἐπιτρόπων τῆς Ἐκκλησίας ἠγοράζοντο τὰ ὑλικά, ἥτοι κηρὸς καὶ νῆμα βάμβακος διὰ τὴν θρυαλίδα (φυτίλια) καὶ οἱ κανδηλάπται ἠτοίμαζον τὰ φυτίλια, κόπτοντες διὰ καταλλήλου ἀπλουστάτου μηχανήματος τὸ βαμβάκινον νῆμα εἰς διάφορα μεγέθη καὶ ἀκολούθως ἐνεβάπτιζον τεχνηέντως τὰ φυτίλια ἐντὸς τοῦ εἰς εἰδικὸν λέβητα ἀναελυμένου κηροῦ, δις ἢ τρεῖς φορὰς κατ'ἐπανάληψιν μέχρις ἀποκτίσεως τοῦ ἀναλόγου πάχους τῶν μικρῶν κηρίων καὶ περισσοτέρας φορὰς διὰ τὰς διαφόρου μεγέθους λαμπάδας. Ἀκολούθως ὅλα τὰ κηρία, μικρὰ καὶ μεγάλα καὶ λαμπάδες διὰ καταλλήλου ξυλίνου πλάστρου ἐπὶ εἰδικῆς τραπέζης μὲ λείαν ξυλίνην ἢ μαρμάρινον ἐπιφάνειαν ἐπλάσσοντο μετὰ τινος ταχύτητος καὶ οὕτω ἀπέκτων ὅλα τὰ κηρία καὶ οἱ λαμπάδες στυλπνὴν καὶ λάμπουσαν ἐπιφάνειαν καὶ παρεδίδοντο κατὰ δεσμίδας εἰς τὸν ἐπίτροπον τῆς Ἐκκλησίας, συνήθως εἰς τὸν ταμίαν, ὅστις ἐτοποθέτει αὐτὰς εἰς τὸ παγκάρι, διατηρῶν ἐπὶ τούτῳ ἰδιαίτερον βιβλίον ἀποθήκης διὰ τὰ πωλούμενα. Ἐκ τῆς κηροπωλησίας προέκυπτεν ἱκανὸν κέρδος ἀποτελοῦν σημαντικὸν πόρον τῆς Ἐκκλησίας.

Διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς κηροπλαστικῆς οἱ κανδηλάπται ἐλάμβανον πρόσθετόν τινα ἀμοιβὴν ἢ ἐπιμισθιον.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1889 ἡ κατασκευὴ τῶν κηρίων ὑπὸ τῶν κανδηλαπτῶν κατηργήθη καὶ κατ'ἀπόφασιν τῆς Δημογεροντίας συνεστήθη ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς αὐλῆς τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τὸ κεντρικὸν Κηροποιεῖον, ὅπου συστηματικοὶ τεχνῖται παρεσκεύαζον τὰ δι' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν καταναλισκόμενα κηρία εἰς Ἐκκλησίας.

Εἰδικὴ τριμελής Ἐπιτροπή, διοριζομένη παρὰ τῆς Δημογεροντίας ἐπὶ τῇ βάσει συνταγέντος ἐπὶ τούτῳ κανονισμοῦ, ἐπέβλεπε καὶ ἤλεγχεν ἐπισταμένως τοὺς ἐν τῷ Κηροποιεῖῳ ἐργαζομένους. Εἰδικὸς ἔμμισθος διευθυντὴς ἐνήργει τὴν πώλησιν τῶν κηρίων. Ἐτήρει τὰ λογιστικὰ βιβλία καὶ ἐν γένει ἐπεμελεῖτο διὰ πᾶν ὅ,τι ἀφεώρα τὴν τακτικὴν καὶ εὐρυθμὸν λειτουργίαν τοῦ κοινοτικοῦ τούτου προσοδοφόρου καταστήματος.

Τὰ καθαρὰ κέρδη παρεδίδοντο εἰς τὸν ταμίαν τῆς ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως Κεντρικῆς Ἐφορίας, διὰ τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων τῶν διαφόρων σχολείων τοῦ Ἄστεως καὶ τῶν προαστείων. Ἀπηγορεύετο ἢ χρῆσις κηρίων ἀπὸ τὴν ἀγορὰν προερχομένων, καίτοι ταῦτα ἐπω-

λοῦντο ἀπὸ τοὺς ἐμπόρους εἰς εὐθυνοτέρας τιμὰς. Παραινέσεις καὶ συστάσεις δι' ἐγκυκλίων τοῦ Μητροπολίτου, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπειλαὶ ἐξω-εκκλησιασμοῦ, ἔπειθον τοὺς χριστιανοὺς νὰ χρησιμοποιοῦσι κηρία τοῦ Κοινοτικοῦ Κηροποιείου,

Τὰ ἐκ τῆς κηροπωλησίας κέρδη τῶν Ἐπιτρόπων τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὰ ἐκ τῶν δίσκων ἀθροιζόμενα χρήματα καὶ τὰ ὀλίγα ἐνοίκια ἀκινήτων Ἐκκλησιῶν τινων ἦσαν οἱ μόνοι πόροι δι' ὧν ἐμισθοδοτοῦντο οἱ ἱεροψάλται καὶ οἱ κανδηλάπται καὶ διετίθεντο δαπάναι τινες δι' ἐπισκευὰς καὶ τινα ἐλέη εἰς πτωχοὺς.

Οἱ ἱερεῖς οὐδεμίαν ἀμοιβὴν ἢ μισθοὺς ἐλάμβανον καὶ περιορίζοντο εἰς τὰ παρὰ τῶν ἐνοριτῶν διδόμενα εἰς αὐτοὺς ἀνάλογα δικαιώματα διὰ τὰς διαφόρους ἱεροτελεστίας ἧτοι βαπτίσεις, στέψεις, κηδείας καὶ μνημόσυνα καὶ τὰ ἐκ δίσκων ἀθροιζόμενα χρήματα διὰ παρακλήσεις, σαραντολείτουργα κλπ. Ἦσαν οἱ ἱερεῖς αὐτάρχεις καὶ μᾶλλον εὐχαριστημένοι καὶ ἰδιαιτέρως οἱ τῶν μεγάλων ἐνοριῶν κατώρθωναν νὰ ζοῦν εὐρυχώρως καὶ νὰ σχηματίζωσιν ἀποθέματα. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἱερεῖς πενόμενοι, εἰς τὰς μικρὰς ἐνορίας πτωχικῶν συνοικισμῶν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐδυσφόρουν καὶ οὔτε διενουοῦντο κἄν νὰ ἐπιζητήσωσιν μεταρρύθμισιν τινα διὰ τὸ σύστημα τῆς ἀμισθί ὑπηρεσίας τῶν Ἐνθυμοῦμαι ὅτι φιλότιμοί τινες συμπολιταὶ μας συνεζήτησαν πρὸ τινων ἐτῶν, περὶ τοῦ καταλλήλου τρόπου τῆς μισθοδοτήσεως τῶν ἱερέων, καταργουμένων τῶν παλαιῶν συνηθειῶν τῶν τυχηρῶν. Ἄλλ' οἱ ἱερεῖς εἰς τὰ σχέδια ταῦτα ἀντέταξαν ἄρνησιν, διότι προφανῶς οὗτοι εἶχον τὴν προτίμησίν των εἰς τὰ τυχηρὰ καὶ ὄχι εἰς μισθοδοτήσιν περιορισμένην. Ἐφρόντιζον μόνον οἱ ἱερεῖς, νὰ μετατίθενται εἰς ἐνορίας περιορισσότερον προσοδοφόρους.

Τὸ δικαίωμα τῶν κατ' ἔτος (συνήθως κατὰ τὴν 15ην Αὐγούστου) μεταθέσεών των, ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὸν Μητροπολίτην, ὅστις ἐχορήγει εἰς αὐτοὺς τοὺς διορισμούς των, λαμβάνων παρ' αὐτῶν πάγιόν τι ποσὸν (οὐχὶ πλείοτερον τῆς μιᾶς χρυσῆς Λίρας Τουρκίας) ὀνομαζόμενον ἐμβασίον. Συνήθως αἱ μεταθέσεις τῶν ἱερέων ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐνορίας εἰς τὴν ἄλλην ἐπετυγχάνετο δι' ἐπιρροῶν τῶν Δημογερόντων ἢ ἄλλων προκρίτων ἢ τῶν Ἐπιτρόπων τῶν Ἐκκλησιῶν.

Διάκονοι εἰς τοὺς διαφόρους Ναοὺς τῆς Ἀδ/λεως δὲν ὑπῆρχον. Μόνον εἰς τὴν Μητρόπολιν διετίθει ὁ Μητροπολίτης ἓνα καὶ σπανίως δύο διακόνους, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἔφερε τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχιδιάκονος. Οὗτοι ἔμενον εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν μέγαρον, χρησιμοποιούμενοι εἰς γραφι-

κὰς ἐργασίας τῆς Πρωτοσυγκελίας καὶ παρὰ τοῦ Ταμείου τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ ἐλάμβανον μηνιαῖόν τι μικρὸν ἐπιμίσθιον.

Ἐπιτροπαὶ τῶν ἰ. γαῶν ἐφιλοτιμοῦντο νὰ προσλαμβάνουν καλλιφώνους ψάλτας. Τοιοῦτοι κατὰ προτίμησιν μετεκαλοῦντο ἐκ Κ/λεως ἢ καὶ ἄλλων ἐπαρχιῶν, ὅσάκις οἱ Ἀδριανουπολίται ψάλται δὲν ἐκρίνοντο ἐπαρκεῖς εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν.

Τὰ εἰς τοὺς γυναικωνίτας ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Ἄστεως προαστείων καὶ περιχώρων στασειδία κατὰ παλαιὸν τοπικὸν ἔθιμον ἐπωλοῦντο εἰς τὰς συζύγους τῶν ἐνοριτῶν. Οἱ Ἐπίτροποι ἐκάστης ἐκκλησίας, σύμφωνα μὲ τὸν κανόνα τῆς ζητήσεως καὶ προσφορᾶς, ἐκάνονίζον τὸ τίμημα τῶν πωλουμένων στασειδίων καὶ παρεχώρουν εἰς τὰς ἀγοραστρίας τὸ ἐπὶ τούτῳ ἐγγραφον πωλήσεως (τίτλον) εἰς τὸ ὁποῖον ἐγράφετο ὅτι ἡ ἀγοράστρια ἦτο κυρία καὶ κάτοχος τοῦ στασειδίου ἐφ' ὅρου ζωῆς καὶ τὸ μετὰ τὸν θάνατόν των δικαίωμα κληρονομίας εἶχον μόνον αἱ θυγατέρες ἢ αἱ ἐγγοναὶ των. Οὐδεὶς ἄρρηκτον κληρονόμος εἶχε δικαίωμα νὰ ζητήσῃ τι εἰς ἀποζημίωσιν καὶ ὅταν συνέπιπτε νὰ μὴ ὑπάρχῃ κληρονόμος ἐκ θυλήγονίας, ἢ κυριότης τοῦ στασειδίου περιήρχετο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ οἱ Ἐπίτροποι τῆς Ἐκκλησίας προέβαινον εἰς νέαν ἀγοράστριαν. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι κατὰ τὸ 1882, ὅτε εἶχον διορισθῆ καὶ ἀνέλαβον τὰ καθήκοντα διδασκάλου (διευθυντοῦ) τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τοῦ χωρίου ἐκείνου καὶ ἐγένεν ἡ ἀνοικοδόμησις τῆς ἰ. Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἰς τὸ χωρίον Τσι-ορέκ-κιοῖ (Καστανές) οἱ ἐπίτροποι τῆς Ἐκκλησίας προέβησαν εἰς τὴν προπώλησιν τῶν στασειδίων τοῦ γυναικωνίτου καὶ συνέλεξαν ἀρκετὰ σημαντικὸν χρηματικὸν ποσό, χρησιμοποιηθὲν διὰ τὴν πρόοδον τῆς οἰκοδομῆσεως. Τὰ τιμήματα τῶν στασειδίων ἐφθασαν εἰς λ. τ. χρ. ἀπὸ ὃ μέχρι 15 ἀναλόγως τῆς θέσεως ἐκάστου.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου τούτου ἦσαν εὐποροὶ, λόγῳ τῶν εὐφώρων καὶ ἐκτεταμένων χωραφίων των καὶ τῆς ἐργατικότητός των καὶ τοῦ ἐμπορίου τῶν σαρώθρων (σκουπῶν), τὸ ὁποῖον ἐμπόριον διεξήγον μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν, συνεργούντων μεσαζόντων ἐμπόρων Ἀδριανουπολιτῶν.

Οἱ χωρικοὶ τῶν περιχώρων τῆς Ἀδ/λεως εἶχαν ἀποκομίσει πολ-λὰ κέρδη, ὅταν ὁ ρωσικὸς στρατὸς τοῦ πολέμου τοῦ 1878 ἦλθε καὶ κατέλαβε τὴν Θράκην καὶ ἔμεινεν ἐν αὐτῇ ἐπὶ 15 μῆνας, ἦτοι μέχρι τοῦ Μαρτίου τοῦ 1879 καὶ ἀφῆκεν ἀφθονον χρῆμα, ὅπερ οἱ συντηρητικοὶ χωρικοὶ ἐφύλαξαν, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ τῶν πόλεων κάτοικοι ἔχασαν ἐνωρίτερον τοῦ πρόποντος, διότι ἐπεδόθησαν ἄλλοι μὲν εἰς ἀνοήτους σπατάλας ἄλλοι δὲ εἰς ἀσυνέτους ἐπιχειρήσεις. Ἀντιθέτως

ὅμως πρὸς τὴν παροδικὴν ἐκείνην ἐποχὴν τοῦ ἀφθόνου χρήματος ἤλθον κατόπιν καὶ αἱ στεῖραι ἀγελάδες, διότι ἐπηκολούθησε κατὰ τὰ ἔτη 1884—85 μεγάλη ὑπερπαραγωγὴ τῶν δημητριακῶν καὶ τὸ σιτάρι ἐπωλεῖτο πρὸς 10 γρ. χρ. τὸ κοιλόν, ἦτοι αἱ 24 ὀκάδες, δηλαδή 17 παρ. χρ. τὴν ὀκᾶν ἢ 8 1)2 λεπτὰ τῆς χρυσῆς δραχμῆς.

Πρὸ τῶν στασειδίων τοῦ γυναικωνίτου κατὰ παλαιὰν συνήθειαν ἦσαν τοποθετημένα ξύλινα δικτυωτὰ (καφάσια) κατ' ἀντιγραφὴν καὶ μίμησιν τῶν εἰς τὰ τζαμιά γυναικωνιτῶν τῶν μουσουλμανίδων. Πρὸ τεσσαρακονταετίας περίπου ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀπεφάσισε τὴν κατάργησιν τοῦ τουρκικοῦ τούτου ἐθίμου καὶ ἀπέλυσε σχετικὴν ἐγκύκλιον διὰ τῆς ὁποίας ὑπέδειξε εἰς τοὺς ἑκασταχοῦ Μητροπολίτας τοῦ κλίματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νὰ ὑποχρεώσωσι τοὺς Ἐπιτρόπους τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ ἀποβάλλουν τὰ καφάσια. Ὡς συνήθως ὅμως πολλοὶ ἐνορῶνται ἐδυσφόρησαν διὰ τὸ μέτρον τοῦτο καὶ ἠκούσθησαν παράπονα, τὰ ὅποια κατεπραῦνθησαν διὰ διαφόρων συμβουλῶν τῶν ἀρμοδίων.

Πώλησις στασειδίων εἰς τοὺς ἄνδρας δὲν ἐπετρέπετο ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ· οἱ ἐκκλησιαζόμενοι ὅμως εἶχον συναίσθησιν τῆς ἱερότητος τοῦ ἱεροῦ χώρου καὶ οὐδέποτε διεξεδίκουν τὴν κατάληψιν στασειδίου, ἂν ἡ κοινωνικὴ αὐτῶν θέσις δὲν ἐπέτρεπε τοῦτο καὶ μόνον εἰς τοὺς γέροντας ἐγένετο ἡ παραχώρησις τοῦ στασειδίου ὑπὸ νεωτέρων, ἂν οὗτοι συνέπιπτε νὰ στέκωνται εἰς τυχὸν εὐρεθὲν κενὸν στασειδίον. Διὰ τὴν μὴ πώλησιν στασειδίων εἰς τοὺς ἄνδρας ἀναφέρεται ὑπὸ τινων καὶ ἡ κατωτέρω μᾶλλον ἀπίθανος παράδοσις. Λέγεται ὅτι εἰς πολὺ παλαιότερους χρόνους ἠγόραζον καὶ οἱ ἄνδρες τὰ στασειδία των καὶ ὅτι κύριός τις καὶ κάτοχος στασειδίου χριστιανὸς εἶχεν ἐξιλαμισθῆ καὶ μὲ ζῆλον καὶ φανατισμὸν, ἴσως δὲ καὶ μὲ ὑπερβολικὴν περιφρόνησιν πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ἀδελφούς του, ἠξίωσε νὰ οἰκοδομήσῃ ἐπὶ τοῦ στενοῦ χώρου τοῦ στασειδίου του ἕνα ἐπίσης στενὸν καὶ ὑψηλὸν μιναραὲν ἀφοῦ διερρηπίθη καὶ ἡ στέγη τοῦ ναοῦ καὶ ἄνωθι τούτου ἀνέβαιναν εἰς τὴν σκοπιάν του ὀπόθεν ἔψαλλε τὴν συνήθη τῶν μωαμεθανῶν πρόσκλησιν εἰς τὰς προσευχὰς τοῦ τζαμίου. Οἱ χριστιανοὶ ἐδυσφόρουν διὰ τὸ γεγονός τοῦτο, ἀλλ' ἔπνιγον τὴν θλίψιν των διὰ τὸν φόβον τῶν Γενιτσάρων...

Τὰ ταμεῖα τῶν ἑ ναῶν τοῦ Ἄστεως καὶ προαστείων ἀποφάσει τῆς Δημογεροντίας συνεισέφερον εἰς τὴν Κεντρ. ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ὀρισμένον τινὰ φόρον, ποικίλοντα ἀπὸ 50 λ. Τ. μέχρι 10 διὰ τοὺς μισθοὺς τῶν διδασκάλων.

Μετά τὴν ὡς ἄνω περιγραφὴν τῶν ἱ. ναῶν τῆς Ἀδ/λεως κρίνεται εὐλογον νὰ περιγραφῶσι καὶ οἱ ναοὶ τῶν πλησιοχώρων χωρίων, διότι καὶ τούτων ἡ λειτουργία καὶ ἡ Ἐθνικοεκκλησιαστικὴ δράσις συνέβαλεν ἀρκούντως διὰ τὴν πρόοδον τῶν Ἑλληνορθοδόξων Ἀδριανουπολιτῶν καὶ τῶν κατοίκων τῶν πέριξ.

Εἰς τὸ χωρίον ἢ μᾶλλον προάστειον τοῦ Καραγάτς, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε καὶ ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς, ἦτο ὁ κατὰ τὸ ἔτος 1863 ἀνοικοδομηθεὶς ἱ. ναὸς τῶν Ἀγίων Θεοδώρων Τήρωνος καὶ Στρατηλάτου. Ἐκεῖτο πρὸς τὸ ἄκρον τῆς Β. Α. πλευρᾶς τοῦ χωρίου, εἶχεν αὐτὴν μετρίως εὐρύχωρον, εἰς τὸν περίβολον τῆς ὁποίας ὑπῆρχε διώρορον σχολεῖον, εἰς τὸν κάτω ὄροφον τοῦ ὁποίου ἐστεγάζετο τὸ ἑξατάξιον Ἀστικὸν Σχολεῖον τῶν ἀρρένων καὶ εἰς τὸν ἄνω ὄροφον τὸ τετρατάξιον Παρθεναγωγεῖον.

Κατὰ τὸ ἔτος 1892 τὸ Παρθεναγωγεῖον μετεφέρθη εἰς τινα εὐρύχωρον οἰκίαν, κειμένην πλησίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀγορασθεῖσαν ἐκ τοῦ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου τοῦ Ταμείου αὐτῆς.

Εἰς τὸν περίβολον τῆς αὐτῆς τῆς ἱ. Ἐκκλησίας ὑπῆρχον δωμάτια τινα πρὸς χρῆσιν τῶν ἱερέων, τῶν διδασκάλων καὶ τῶν κανδηλαπτῶν.

Ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος τοῦ ἱ. ναοῦ ἦτο σχετικῶς πλούσιος. Εἶνε ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι τὸ ἔδαφος τοῦ ἱ. τούτου ναοῦ ἦτο ἐπεστρωμένον μὲ μαρμαρίνους πλάκας, αἱ ὁποῖαι εἶχον ληφθῆ ἀπὸ παλαιὸν νεκροταφεῖον τῆς ἐποχῆς 1600 καὶ ἐφεξῆς. Εἰκάζετο ἐκ τούτου ὅτι καὶ πρότερον ὑφίστατο παλαιότερος ἱ. Ναός, ἐπισκευασθεὶς ἴσως ἀνακαινισθεὶς κατὰ τὸ ἔτος 1863. Εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἐκκλησίας ὑπῆρχον νεώτεροί τινες τάφοι, ἐπὶ τῶν ὁποίων αἱ χρονολογίαι ἔφθανον μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ τελευταίου Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1878. Ἐκτοτε ἔπαυσεν ἡ ταφὴ νεκρῶν καὶ ὡς νεκροταφεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος ἐχρησίμευεν εὐρύχωρον γήπεδον εὐρισκόμενον ἐπὶ γηλόφου, κειμένου εἰς τὸ ἄκρον τοῦ Καραγάτς, πλησίον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, τῆς ἀγούσης πρὸς τὴν γέφυραν τοῦ παραποτάμιου Ἄρδου παρὰ τὸ χωρίον Μαράσια, ὁπόθεν ἔβαινον αἱ ἀμαξοστοιχίαι πρὸς τὴν Βουλγαρίαν.

Ἐκ τῶν κερδῶν τῆς κηροπωλείας, τοῦ προϊόντος τῶν δίσκων, προαιρετικῶν συνδρομῶν τῶν ἐνοριτῶν καὶ τινων εἰσοδημάτων ἐξ ἐνοικίων ἀκινήτων κτημάτων, ἀνηκόντων εἰς τὴν Κοινότητα ἐσχηματίζετο ἀξιόλογον χρηματικὸν ποσόν, τὸ ὁποῖον διετίθετο διὰ τὰς μισθοδοσίας τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ, τῶν κανδηλαπτῶν, τῶν ἱεροψαλτῶν καὶ τινων ἄλλων δαπανῶν διὰ τὰς ἐπισκευὰς τοῦ ἱ. ναοῦ, τῶν σχολείων κλπ. Ἦτο τὸ ταμεῖον τοῦ ναοῦ τούτου ἀπηλλαγμένον ἀπὸ

τὴν ἑτησίαν εἰσφορὰν διὰ τὴν Κεντρ. ἐπὶ τῆς Ἐκπαιδεύσεως Ἐφορείαν. Οὐδεμίαν ἔξωθεν ἐπικουρίαν εἶχεν ἢ Ἐπιτροπὴ καὶ μόνον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰσεπράττοντο παρὰ τῶν ὀπωσδήποτε δυναμένων γονέων τῶν μαθητῶν ποσὸν τι ὡς δίδακτρα. Οὕτω οἱ φιλότιμοι Ἐφοροεπίτροποι τοῦ Καραγάτς ἐπήρκουν μόνον ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰσπραττομένων χρημάτων δι' ὅλας τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν σχολείων. Οἱ κάτοικοι τοῦ Καραγάτς ἄλλοι μὲν ἐπεδίδοντο εἰς ἀστικὰ ἐπαγγέλματα καὶ βιοτεχνικὰ τοιαῦτα, ἄλλοι δὲ ἦσαν γεωργοὶ ἔχοντες ἐκτεταμένους ἀγροὺς καὶ ἀμπελῶνας. Ἐν γένει ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῶν Καραγατινῶν ἦτο καλλιστὴ ὁ δὲ πληθυσμὸς τῶν κατοίκων κατ' ἔτος ἠϋξάνετο σημαντικῶς διὰ τῆς ἐκάστοτε ἐγκαταστάσεως νέων πολιτῶν, ἐφ' ὅσον ἡ Ἐταιρεία τῶν Ἀν. Σιδηροδρόμων προσελάμβανε διαφόρους ὑπαλλήλους διὰ τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας αὐτῆς καὶ κυρίως τεχνίτας τοῦ Μηχανοστασίου αὐτῆς, ὅπερ ἦτο τέλειον καθ' ὅλα.

Ἡ ἀλματικὴ πρόοδος τοῦ Καραγάτς κατέστησε τὸ πρότερον χωριὸν τοῦ Καραγάτς εἰς πόλιν μικρὰν μὲν, ἀλλὰ μὲ ὀρυμοτομίαν ζηλευτὴν καὶ νέας οἰκοδομὰς εὐπρεπεῖς ἐφ' ὅσον καὶ πολλοὶ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, σιδηροδρομικοὶ ἰδίως, Εὐρωπαῖοι, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν ἀκμάζουσαν ταύτην παροικίαν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη λόγῳ τοῦ αὐξηθέντος ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐκρίθη ἀναγκαῖα ἡ οἰκοδόμησις καὶ δευτέρου ἱ. Ναοῦ, τῶν *Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης*, κτισθέντος κατὰ τὸ ἔτος 1906.

Τὸ κλίμα τοῦ προαστείου τούτου τῆς Ἀδ/λεως ἦτο τερπνὸν καὶ εὐχάριστον· αἱ εὐρύχωροι αὐλαὶ ὅλων τῶν οἰκιῶν εἶχον διάφορα δένδρα καρποφόρα καὶ ἔξωραϊστικὰ καθὼς καὶ οἱ πλατεῖς δρόμοι εἶχον δένδρα μὲ εὖσσμα ἄνθη καὶ πολλοὶ ἐξ Ἀδ/λεως εὐποροὶ Ἕλληνες εἶχον τὰ θέρετρά των. Τὸ πόσιμον νερὸν ἦτο εὐγεστον, προερχόμενον ἐκ φρεάτων μικροῦ βάθους. Εἰς τὸ Καραγάτς Τοῦρκοι δὲν ὑπῆρχον οὔτε τζαμί καὶ ἔτσι ἡ πόλις αὕτη παρουσίαζεν ὄψιν μᾶλλον εὐρωπαϊκὴν.

Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ εὗρισκετο τὸ μικρὸν χωρίον Δεμιρδές, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν ἓν τσιφλίκι (ἀγροκτήμα) περιλαμβάνον ἀγροὺς ἐκτάσεως πολλῶν στρεμμιάτων. Ἐξ ἀφηγήσεων γερόντων ἐπληροφορήθημεν ὅτι οἱ Τοῦρκοι κάτοχοι τοῦ ἀγροκτιήματος πλούσιοι βέηδες, παλαιᾶς ἀρχοντικῆς οἰκογενείας, ἀπησχόλουν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐργάτας Ἕλληνας, διὰ τοὺς ὁποίους ἐμε-

ρίμνησαν να ἐκδοθῆ τὸ σχετικὸν φερμάνι καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1853 ἐκτίσθη ἰ. Ν. τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Λέγεται ὅτι καὶ τὸ Καρυαῖς ἐπίσης ἐσχηματίσθη πρὸ 300 περίπου ἐτῶν ἐκ τοῦ συνοικισμοῦ γεωργῶν ὑπηρετούντων εἰς τσιφλίκια βέηδων· τὸ Δεμιρδές ἔμενε στάσιμον, καίτοι καὶ τούτου ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν προσόδων αὐτῆς ἐπήρκει διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ μικροῦ τετατράκτου Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ τὰς ἄλλας συναφεῖς δαπάνας τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπῆρχεν εἰς τὸ Δεμιρδέςι καὶ τζαμί διὰ τοὺς ὀλίγους μουσουλμάνους ἐργάτας τοῦ τσιφλικίου, ἀλλὰ τοῦτο κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἔμεινεν ἄχρηστον καὶ κατηρειπωμένον, ὡς τοῦτο συνήθως ἐγίνετο καὶ δι' ἄλλα τζαμιά, λόγῳ τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀψικορίας τῶν τούρκων βέηδων.

Εἰς τὸ Δεμιρδέςι εἶχον τὰ θέρετρά των καὶ τίνες εὐποροὶ Ἑλληγες Ἀδ/ται καθὼς καὶ ὁ Πρόξενος τῆς Ρωσσίας Αἰσοιν, ὅστις ἐπροστάτευε παντοιοτρόπως τὴν Ἐκκλησίαν, παρέχων γενναίας συνδρομὰς εἰς μετρητὰ καὶ ἱερὰ ἄμφια, ἀποστελλόμενα ἐκ Ρωσσίας.

Εἰς τὸ Δεμιρδές ὀλίγον ἔξωθεν τοῦ χωρίου, ὑπῆρχε παλαιὰ λιθόκτιστος βρύσις τῆς ὁποίας τὸ πάντοτε ρεὸν ὕδωρ ἦτο δροσερώτατον καθαρὸν καὶ εὐγεστον. Κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν τῆς ἀνοίξεως καὶ τοῦ θέρους μετέβαινον ἐκεῖ ἐξ Ἀδ/λεως δι' ἀμαξῶν πολλοὶ κάτοικοι αὐτῆς καὶ διεσκέδαζον. Ἀκολούθως κατεσκευάσθη καὶ ἄλλη παρομοία βρύσις, ὀνομαζομένη τοῦ Σινεκλῆ. Τὸ νερὸ τῆς βρύσεως ταύτης ἐφημιζετο καὶ ἦτο καλύτερον ἀπὸ τὸ τῆς παλαιᾶς βρύσεως. Προήρχετο δὲ τὸ νερὸ τῶν δύο βρύσεων ἀπὸ φυσικὰς πηγὰς καὶ ἐσχημάτιζεν ρυάκιον τι, κατευθυνόμενον εἰς τινα ποταμὸν, ἀπέχοντα 3 περίπου ὥρας, ὀνομαζόμενον Παιμπούκ-Δερε (χειμαρρον τοῦ Βάμβακος), ὅστις ἀκολούθως ἐχύνετο εἰς τὸν πρὸς τὸ Διδυμότειχον Κηζήλ-Δερε (Κοκκινοπόταμον), συναντώμενον μὲ τὸν Ἐβρον ἠνωμένον καὶ μὲ ἄλλους παραποτάμους.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Ἀδ/λεως μὲ βαρέλια ἐφ' ἀμαξῶν μετέφερον εἰς τὰς κατοικίας των νερὸ ἀπὸ τὰς βρύσεις τοῦ Δεμιρδές καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ Σινεκλῆ. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλα πλησίον τῆς Ἀδ/λεως χωριά, εἰς τὰ ὅποια ὑπῆρχον βρύσεις μὲ δροσερὸν καὶ εὐγεστον νερὸ, ὡς λ. χ. ἀπὸ τὸ Χάβαρις καὶ τὸ Ἀρναούτ-κιοῖ μετεφέρετο νερὸ πρὸς πόσιν καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν παραπόταμον Ἄρταν, ἐνῶ τὸ τῆς Τούντσας καὶ Μαρίτσας (Ἐβρον) δὲν ἦτο καθαρὸν καὶ δὲν ἐκρίνετο κατάλληλον πρὸς πόσιν.

Πλησίον αὐτῶν ἦσαν τὰ χωρία Ἰσορέκ-κιοῖ (Καστανές), Ρίζια,

Μαράσια καὶ Βοσνοχώρι (Βύσια). Ὅλων οἱ κάτοικοι ἦσαν γεωργοὶ ἐργατικώτατοι, καταγινόμενοι εἰς τὴν καλλιέργειαν δημητριακῶν καρπῶν, ὄσπριων, γεωμύλων, σησαμίου καὶ κυρίως σαρωθροχόρου.

Εἰς τὸ Τσιορέκ-κιοὶ ὑπῆρχεν ναὸς τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Οὗτος εἶχε κτισθῆ περὶ τὸ ἔτος 1600 καὶ ἔκτοτε πολλάκις ἐπεσκευάσθη καὶ ἀνφοδομήθη κατὰ τὸ ἔτος 1882. Κατὰ τὸν βαλκανικὸν πόλεμον κατερειπώθη, ἀνφοδομήθη καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἔτος 1927. Οἱ φιλότιμοι καὶ φιλόπονοι χωρικοί, γνήσιοι Ἕλληνες καὶ μὲ ἀκμαῖον ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν φρόνημα, ἦσαν φιλακόλουθοι, ἐπιζητοῦντες νὰ ἔχωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν καλλιφώνους, τοὺς ὁποίους ἀδρῶς ἐμισθοδότην ἱεροψάλτας. Ἐκ τῶν κερδῶν τῆς κηροπωλησίας, τῶν δίσκων καὶ τῶν ἐνοικίων ἀκινήτων τινῶν κτημάτων, τὰ ὁποῖα ἀνῆκον εἰς τὴν Κοινότητά των, ἐμισθοδοτοῦντο οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ κανδηλάπται. Ἔτσι καὶ ἡ Κοινότης αὕτη, ἄνευ ἄλλης τινὸς ἐπικουρίας ἔξωθεν, ἦτο ἱκανὴ νὰ ἐπαρκῆ διὰ τὴν συντήρησιν τῶν δύο σχολείων των, ἀρρεναγωγείου ἑξατάκτου καὶ Παρθεναγωγείου τετρατάκτου μετὰ Νηπιαγωγείου.

Εἰς τὸ μίαν περιῶπον ὄραν ἀπέχον ἀπὸ τὰς Καστανέας (Τσιορέκ-κιοὶ) χωρίον καὶ πρὸς Δ. αὐτοῦ ἔκειτο τὸ χωρίον Ρύζια, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπίσης ἱερὸν ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

Ἐπίσης καὶ τοῦ ναοῦ τούτου αἱ πρόσοδοι ἐκ τῆς κηροπωλησίας, δίσκων κτλ. ἐπήρχον διὰ τὴν μισθοδότησιν τοῦ τετρατάκτου μικτοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Εἰς τὸ ἀπέναντι πρὸς Β. τῶν Καστανεῶν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἄρδου ποταμοῦ εὐρισκόμενον χωρίον Μαράσια ὑπῆρχεν ἐπίσης παλαιὸς ἰ. ναὸς, τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Καὶ τοῦ ναοῦ τούτου αἱ πρόσοδοι διετίθεντο διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ μικτοῦ τετρατάκτου δημοτικοῦ σχολείου.

Εἰς τὰ χωρία Καστανές καὶ Βοσνοχώριον ἐτρηεῖτο παλαιὸν τι ἔθμιμον, νὰ μὴ ἐπιτρέπηται ἡ ὑπαρξίς παντοπωλείων ἰδιωτικῶν, καφενείων καὶ καπηλείων ἐκτὸς τοῦ κοινοτικοῦ τοιοῦτου, τοῦ ὁποίου τὸ ἐνοίκιον ἀπετέλει ἱκανὸν πόρον διὰ τὰ σχολεῖα. Τὸ παλαιὸν ὁμως τοῦτο ἔθμιμον ἤδη ἀπὸ 50ετίας κατηργήθη καὶ ὑπῆρχον ἰδίως, εἰς τὰς Καστανές, πολλὰ παντοπωλεῖα, κροσπωλεῖα, καφενεῖα καὶ καπηλεῖα εἰς τὰ ὁποῖα ἐσύχναζον οἱ ἄεργοι καὶ ἰδίως οἱ μείρακες, ἐπιδιδόμενοι εἰς τὴν χαρτοπαιξίαν !!!

Ἴδιον χαρακτηριστικὸν τοῦ χωρίου Μαράσια ἦτο ὅτι τοῦτο εἶχε πολλὰ δένδρα καὶ ἐντὸς τοῦ χωρίου καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, εἰς ἐκτεταμένην ἀκτίνα πρὸς τὸν ποταμὸν Ἄρδον. Κυρίως εἶχε δένδρα καρποφόρα καὶ πρὸ παντὸς κυδωνέας, τῶν ὁποίων οἱ καρποὶ ἦσαν ἐκλεκτοὶ καὶ πολὺ

φημιζόμενοι καθ'όλην τὴν περιοχὴν τῆς Ἀδριανουπόλεως. Κατ' ἔτος, τὴν 6ην Αὐγούστου, ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Χριστοῦ, ἐτελεῖτο πανήγυρις εἰς τὸν ἱ. ναὸν τῶν Μαρασίων καὶ κατόπιν οἱ πανηγυρισταὶ προερχόμενοι ἀπὸ τὰ πλησιόχωρα καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, διεσκέδαζον ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶο δένδρων, τὰ ὁποῖα ἦσαν πλησίον τοῦ χωρίου καὶ παρὰ τὴν σιδηρᾶν γέφυραν τῶν Ἀνατ. Σιδηροδρόμων. Οἱ χοροὶ καὶ τὰ ἄσματα ἦσαν τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν πανηγυριζόντων.

Καὶ εἰς τὸ χωρίον Βοσνοχώριον (τουρκιστὶ Μπόσνα-κιοί), τὸ ὁποῖον ἀκολούθως μετωνομάσθη Βύσα, ὑπῆρχεν ἱερός ναός, κτισθεὶς περίπου κατὰ τὸ 1600 καὶ κατόπιν ἀνοικοδομηθεὶς μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1878. Καὶ ὁ ναὸς οὗτος ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Ἡ σύμπτωσης αὕτη τοῦ νᾶ ἔχουσι τὰ τέσσαρα ταῦτα χωρῖα ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Γεωργίου φαίνεται περιέργως. Τινὲς παραδέχονται ὅτι ἐνδιεφέροντο οἱ τοῦρκοι βέηδες, διότι ἡ ἐργατικότης τῶν Ἑλλήνων χωρικῶν ἐξυπηρετεῖ τὰ γεωργικὰ τῶν συμφέροντα διὰ τῆς καλλιέργειας ἐκτεταμένων χωραφίων εὐρισκομένων εἰς τὰς περιοχὰς τῶν χωραφίων τούτων. Οἱ τοῦρκοι βέηδες εἶχον ὄθεν συμφέρον νὰ περιποιῶνται τοὺς χριστιανοὺς καὶ ἐνήργουν καταλλίλως διὰ τὴν ἔκδοσιν σουλτανικῶν φερμανίων πρὸς ἀνέγερσιν Ἐκκλησιῶν. Οἱ χωρικοὶ ἐγνώριζον ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ παλαιὰν παράδοσιν τῶν, μεταφερθεῖσαν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, ἐτίμων καὶ ἐσέβοντο τὸν Ἅγιον Γεώργιον (Χηδῆρ-Ἐλές) καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῶν ἔδιδον τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Φαίνεται ὅμως πιθανὴ καὶ ἄλλη τις ἐκδοχὴ ὅτι οἱ Θοῤῃες, καὶ δὴ οἱ κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου χώρας ἐσέβοντο τὸν ἀρχαῖον ἥρωα τῆς Θοῤῃκης, ὅστις κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρόνους ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ μεγαλομάρτυρος Ἀγίου Γεωργίου.

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὰ πρὸς τὸ ΒΔ. μέρος τῆς Ἀδριανουπόλεως τέσσαρα περιγραφέντα ἐν συντομίᾳ εὐφορα καὶ πλούσια χωρῖα ὑπῆρχον καὶ ἄλλα, πρὸς ἄλλας τοποθεσίας, πλησιόχωρα καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐφορα χωρῖα, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἦσαν ἐπίσης ἐργατικοί, καλλιεργοῦντες καὶ παράγοντες κυρίως δημητριακὰ καὶ ἄλλα παρόμοια προϊόντα, πλὴν τοῦ σκουποχόρτου καὶ ἐπιδιδόμενοι εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ἔχοντες ποίμνια προβάτων καὶ ἀγέλας βοῶν καὶ βουβάλων, ἐκ τοῦ γάλακτος τῶν ὁποίων παρεσκευάζοντο τὰ φημισμένα τυρῖα τῆς Ἀδριανουπόλεως, τὸ ἐκλεκτὸν καὶ ἀγνὸν βούτυρον καὶ τὸ σπανίας γευστικότητος καϊμάκι. Ἐκ τῶν χωρίων τούτων

σημειοῦνται ἐνταῦθα τέσσαρα μόνον ἦτοι τὸ Ἀρναούτ-κιοϊ, κείμενον πρὸς τὸ Β. καὶ ὑψηλὸν μέρος τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τὸ πλησίον αὐτοῦ Χηδῆρ-ἀγαϊ, ὡς καὶ τὸ πρὸς Δ. Χάβαρις καὶ τὸ πρὸς Α. τῆς πόλεως Σκενδέρ-κιοϊ. Καὶ τὰ τέσσαρα χωρία ταῦτα εἶχον τοὺς ἱ. ναοὺς των, κτισθέντας ἐπίσης μετὰ τὸ 1600 καὶ ἀνακαινισθέντας μεταγενεστερώς. Καὶ διὰ τὰ σουλτανικὰ φερμάνια τῶν ναῶν τούτων συνείργησαν οἱ ἐνδιαφερόμενοι τοῦρκοι τσιφλικοῦχοι βέηδες.

Εἰς τὸ Ἀρναούτ-κιοϊ ὑπῆρχεν ἱ. ναὸς τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ὅπου ἐτελεῖτο ἡ πανήγυρις τὴν 2αν Μαΐου καὶ μετέβαινον πολλοὶ Ἀδρ/πολίται πρὸς διασκέδασιν. Εἰς τὸ Χηδῆρ-κιοϊ ἦτο ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, εἰς τὸ Χάβαρις ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος καὶ εἰς τὸ Σκενδέρ-κιοϊ μικρὸν ναΐδριον τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ. Ὅλα τὰ χωρία ταῦτα εἶχον ἀνάλογα δημοτικὰ σχολεῖα, συντηρούμενα ἀπὸ τοὺς ὀλίγους πόρους τῶν Ἐκκλησιῶν των.

Κατ' ἔτος οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους ἀπέσυρον τὰ τέκνα των ἀπὸ τὰ σχολεῖα, διότι εἶχον ἀπαραίτητον ἀνάγκην αὐτῶν διὰ νὰ τοὺς βοηθοῦν εἰς τὰς ἀγροτικὰς ἐργασίας των καὶ ἴδια διὰ τὴν βόσκησιν τῶν ζώων.

Ἡ Ἱ. Μητρόπολις τῆς Ἀδ]λεως, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς διακοπῆς τῶν μαθημάτων τῶν χωρικῶν σχολείων διώριζεν ἐξεταστικὰς ἐπιτροπὰς, διὰ νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις τῶν χωρικοπαίδων καὶ τότε ἐγίνοντο πανηγυρικαὶ τελεταί, αἱ ὅποια ἐξήγγειρον τὴν πρὸς τὰ γράμματα ἐκτίμησιν τῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγραμμάτων χωρικῶν.

Ὅλαι αἱ προσπάθειαι αὗται τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν συνετέλεσαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους εἰς τὴν ἐξ-ύψωσιν τῆς φιλομουσίας τῶν ἀγροτῶν.—Πολλοὶ ἡμέτεροι ἐπικριταὶ μέμφονται τῶν παλαιότερων Μητροπολιτῶν τῆς Ἀδ]λεως, ὅτι δὲν ἤσκησαν πρωϊμώτερον τὴν τακτικὴν ταύτην διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ἐθνικοῦ φρονήματος τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ δέον νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει καὶ αἱ πολιτικαὶ καὶ ἱστορικαὶ συνθῆκαι προτέρων ἐποχῶν.

Περιορίσθημεν εἰς τὴν μελέτην ταύτην ἐκθέτοντες τὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς κινήσεως, ἐκτενέστερόν πως διὰ τὴν Ἀδ]λιν καὶ συντιμώτερον διὰ τὰ πλησίον αὐτῆς χωρία. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ὁμως περιφέρεια τῆς Ἀδ]λεως ἦτο ἀρκετὰ εὐρεῖα καὶ δὲν ἐπιτρέπον τὰ ὅρια τῆς μελέτης μας ταύτης νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν περιγραφὴν καὶ ἐπ' αὐτῶν. Ἐπιφυλασσόμεθα εἰς ἐπομένην μελέτην μας νὰ περιγράψωμεν

ἀναλυτικώτερον τὰ τῶν σχολείων καὶ ἄλλας τινὰς συναφεῖς πληροφορίας διὰ τὴν κατὰ τὸ Ἄστυ ζωὴν τῶν συμπατριωτῶν μας.

Διὰ τὰς ἀπομεμακρυσμένας κοινότητας ὑπῆρχον ἄλλοι πυρῆνες, αἱ κομποπόλεις Λουλὲ-Βουργάζ, Βαβᾶ-Ἐσκή καὶ πρότερον αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι καὶ τούτων λόγιοι κάτοικοι θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ δώσωσι σχετικὰς καὶ βεβαίας πληροφορίας.

Ὅθι περαινῶν τὴν μελέτην ταύτην εὔχομαι καὶ ἐλπίζω νὰ συνεχίσω γράφων ὅ,τι ἄλλο σχετικὸν ἀρμύζει διὰ τὴν ζωὴν τῶν Ἀδριανουπολιτῶν.

Ἐγγραφον ἐν Θεσσαλονίκη κατὰ Μάρτιον τοῦ 1942.

† ΓΕΩΡΓ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Διορθώσεις

Σελ. 52 σειρά 2 ἀνωθ. ἀντὶ *καλλιτεκνώματος* ἀνάγν. *καλλιτεχνικώματος*

Σελ. 62 > 1 > > *συγχορόντως* > *συγχορόνας*

Ο ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΤΗΣ ΝΕΟΜΑΡΤΗΣ ΑΓΙΟΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ *)

Ἡ παράδοσις εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν, διὰ τὸν Ἅγιον Μαυρουδῆν ἔχει ὡς ἐξῆς, ὡς τὴν ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου πρὸ 65 ἐτῶν, τοῦ θείου μου καὶ ἄλλων γερόντων ὄλων ἀφηγουμένων σχεδὸν ἀπαράλλάκτως τὸ γεγονός.

Κατήγετο ὁ Μαυρουδῆς ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν, ἦτο μικρᾶς μορφώσεως, ἀλλὰ μὲ ὑγιεῖς ἠθικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀρχάς, πτωχός, ἀλλ' ἐργατικὸς καὶ τιμιώτατος. Ἀπὸ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν ἐπεδόθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν πλησίων γεωργῶν συμπολιτῶν του· εἰς τὰ περίεξ τοῦ κέντρου οἷς πόλεως προάστεια οἱ χριστιανοὶ καὶ τοῦρκοι κατεγίνοντο εἰς τὴν γεωργίαν, ἀμπελουργίαν καὶ κηπουρικὴν καὶ μάλιστα κατὰ τὴν προέκτασιν τοῦ προαστείου Ἄτ-Παζάρ, τὸ ὅποσον κατωκεῖτο ἀπὸ χριστιανούς.—Πέραν τούτου ἦτο ἄλλη συνοικία ὀνομαζομένη Τσερκέφ (τουρκιστὶ Τσιρκιάπ μαχαλεσί), ὅπου εὗρισκοντο τὰ χωράφια τῶν γεωργῶν, πλησίον τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Τούντζα (Τόνσου). Εἰς τὴν συνοικίαν ταύτην οἱ κάτοικοι ἦσαν ἀνάμικτοι χριστιανοὶ καὶ Τοῦρκοι. Οἱ ἐπιδιδόμενοι εἰς γεωργικὰς ἐργασίας Τοῦρκοι γαιοκτήμονες κατάρθωσαν νὰ ἐπεκτείνουν τὰς κτήσεις των καὶ εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐσχημάτιζον εἶδος ἀγροκτημάτων (τσιφλικίων) εἰς τὰ ὅποια ἀπησχόλουν ἐργάτας, κατὰ τὸ πλεῖστον χριστιανούς, διότι οὗτοι ἦσαν ἐργατικοὶ καὶ εὐπότακτοι. Οἱ

*) Βλ. Πρῶν Λεοντουπόλεως Σωφρ. Εὐστρατιάδου, Ὁ Νεομάρτυς Μιχαὴλ Μαυρουδῆς ὁ Ἀδριανουπολίτης «Θρακικά» τόμ. 10, σελ. 7—28.—Κ. Κουρτίδου, Ὁ Νεομάρτυς Ἅγιος Μαυρουδῆς καὶ ὁ τάφος του εἰς Ἀδριανούπολιν. Αὐτ. τόμ. 12ος, σελ. 400—402.—V. Laurent, Le pseudo-Michel d'Andrinople ou le néomartyr Michel Mavroudis «Echos d'Orient», Τόμ. XXXVIII (1939), σελ. 31—34. Τοῦ ἰδίου, Encore le Néomartyr Michel Mauroeides. Αὐτ. τόμ. XXXVIII (1939), σελ. 371—379 (Σ. Θ.).

τσιφλικούχοι τουρκοί βέηδες, συνήθως καχύποπτοι, προσελάμβανον καὶ τουρκοὺς ἐργάτας. Εἰς τὸν νοημονέστερον καὶ μᾶλλον ἐπιβαλλόμενον τουρκοὺς ἐργάτην ἀνέθετον τὴν ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐργατῶν καὶ ὠνόμαζον αὐτὸν κεχαγιᾶν (ἐπόπτην). Εἰς τι ἐκ τῶν τουρκικῶν ἀγροκτημάτων προσελήφθη ὡς ὑπερέτης ὁ νεαρὸς Μαυρουδῆς, ὁ ὁποῖος εἰσγάζετο μὲ ζῆλον καὶ προθυμίαν ἀκαταπόνητον.

Ὁ γαιοκτήμων τουρκοὺς βέης, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα δὲν διέσωσεν ἢ παρὰδοσις, ἐγκαίρως διέκρινε τὰ προτερήματα τοῦ χριστιανοῦ Μαυρουδῆ, τὸν κατέστησε κεχαγιᾶν καὶ σὺν τῷ χρόνῳ τὸν ἐνεπιστεύθη τὴν ὅλην διαχείρισιν τοῦ τσιφλικίου ἐπὶ τῆς πωλήσεως τῶν σιτηρῶν.

Ὁ Βέης ἦτο καθ' ὅλα εὐχαριστημένος καὶ συνέχαιρεν ἑαυτόν, διότι ἀνέθεσε τὸ κεχαγιαλήκι εἰς πιστὸν καὶ τίμιον χριστιανόν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι τουρκοὺς γείτονές του τσιφλικούχοι ἦσαν συνήθως δυσαρεστημένοι ἀπὸ τοὺς ἰδικούς των τουρκοὺς κεχαγιαδες, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀκατάστατοι καὶ ἀνίκανοι εἰς τὸ ἔργον των.

*
* *

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὑπῆρχεν ἡ συνήθεια οἱ εὐποροὶ τουρκοὶ καὶ χριστιανοὶ ἐξ εὐλαβείας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐκ φιλοδοξίας κινούμενοι, νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους τῆς θρησκείας των, οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ εἰς τὰς ἱερὰς πόλεις των Μέκκαν καὶ Μεδινᾶν, διὰ νὰ προσκυνήσωσι τὰ ἱερὰ τῆς θρησκείας των καὶ ν' ἀποκτήσωσι τὴν ἀξίαν πολλῆς ἐκτιμῆσεως προσωνυμίαν τοῦ Χατζῆ, ἡ ὁποία ἀπετέλει τὸ πρῶτον συνθετικὸν μέρος τοῦ ὀνόματος ὡς λ. χ. Χατζῆ Ἀθανάσιος, Χατζῆ Βασίλης κλπ. διὰ τοὺς Χριστιανοὺς καὶ Χατζῆ Ἀλῆς Χατζῆ Ὀσμάν διὰ τοὺς Μωαμεθανούς¹⁾.

Εἰς ὅλα τὰ ἔγγραφα οὕτω ὑπέγραφον οἱ ἐγγράμματοι καὶ οἱ ἀγράμματοι ἔσφραγιζον τὰ ἔγγραφα ἢ ἐπιστολάς των μὲ τὴν σφραγιδά των, ἔχουσαν πρὸ τοῦ ὀνόματός των τὸ γράμμα Χ" (Χατζῆς). Οἱ ὑποψήφιοι Χατζῆδες, χριστιανοὶ καὶ μωαμεθανοί, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των, ἠτοίμαζον τὰ διὰ τὸ μακρὸν καὶ ἐπίπονον ταξιδιὸν των, διάφορα ἀναγκαῖα καὶ ποικίλα τρῶφιμα, ἐνδυμασίας, στρώματα κλπ. καὶ ὅταν προσδιώριζον τὴν ἡμέραν τῆς ἐκκινήσεως, καὶ ἐμίσθωναν ἀμάξας

1) Οἱ φανατικοὶ Τουρκοὶ συνήθως τοὺς Χριστιανοὺς καὶ Ἑβραίους προσκυνητὰς ἀντὶ Χατζῆς ἔλεγον Ἀτζῆς=μικρὸς (Σ. Θ.).

διὰ τὰ μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τῆς ξηραῖς καὶ διὰ τὸ ταξείδιον διὰ θαλάσσης ἐμίσθωναν διάφορα πλοῖα πρὸς μετάβασιν των εἰς τὸν τόπον τοῦ σκοποῦ των. Σημειωτέον ὅτι αἱ ἐκκινήσεις ἐξ Ἀδριανουπόλεως ἐγίνοντο κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους ἀλλ' ἰδίᾳ κατὰ τὴν ἀνοιξιν.

Ὅσάκις τὰ καραβάνια τῶν ταξιδιωτῶν συνέπιπτε τὰ συναντηθοῦν, αἱ φυλετικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ διαφοραὶ δὲν ἐνεφανίζοντο, ἀλλ' ἀπεναντίας ὅλοι μὲ χαρὰν γέλια καὶ τραγούδια ἐξεκίνουν ἀπὸ τὸν τόπον τῆς ἐξορημίσεώς των. Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐπὶ τοῦ ἁμαξιτοῦ δρόμου πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς καὶ πλέον χιλιομέτρου, ἦτο τὸ Χατζηλὰρ Ἀζηνῆ (σταθμὸς τῶν προσκνητῶν), ὅπου ἐν συνοδείᾳ καὶ ἐφ' ἁμαξῶν ἐφθάνον οἱ ταξιδιωταί. Εἰς τὸ Χατζηλὰρ Ἀζηνῆ ὑπῆρχε μίᾳ πολύκρονος βρύσις, ἐν περίπτερον λιθόκτιστον σχήματος ὀκταγώνου καὶ εἰς λιθόκτιστος τοῖχος, ἐστραμμένος πρὸς τὸ ΝΔ. μέρος τοῦ ὀρίζοντος, ἦτοι πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν Ἱερῶν Μουσουλμανικῶν Τόπων. Ὁ τοῖχος οὗτος ἐχρησίμευεν εἰς τοὺς Μουσουλμάτους, ὡς ὑπαίθριος τόπος προσευχῆς καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ ἤπλωναν οἱ πιστοὶ τοὺς ἀτομικοὺς στενοὺς τάπητας, εἰδικοὺς διὰ τὴν προσευχὴν, καὶ ἐτέλουν τὸ ναμάζι των (προσευχὴν), ἀφοῦ προηγουμένως, πρὸ τῆς βρύσεως μὲ τὸ δροσερὸ νερὸ, ἔκαμναν τὰς νενομισμένας πλύσεις ἢ καθάρσεις προσώπου, χειρῶν καὶ ποδῶν (ἀπτέστ). Ἀλλὰ καὶ οἱ Χριστιανοὶ προσηύχοντο καὶ οἱ προπέμποντες αὐτοὺς ἱερεῖς ἐτέλουν ἀγιασμὸν καὶ κατόπιν ἐγένοντο οἱ ἀποχαιρετισμοὶ καὶ τὰ κατευόδια. Ἡ ἐπιστροφή τῶν προσκνητῶν ἐγένετο διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ καὶ ὅταν ἐφθάναν εἰς τὸ Χατζηλὰρ-Ἀζηνῆ ἐστάθμευον καὶ συνηντῶντο μὲ τοὺς ἀναμένοντας εἰς προῦπάνησιν των οἰκειοῦς. Ἐκόμεζον ἱερὸν ὕδωρ ἀπὸ τὸν Ἰορδάνην καὶ τὸ ἱερὸν Ἅγιον Φῶς τὸ ὁποῖον ἐφύλαττον ἐπιμελῶς εἰς καταλλήλους κανδήλας ἐντὸς εἰδικῶν φαναρίων, διὰ τὰ μὴ σβεσθῆ καθ' ὅλον τὸ μακρὸν ταξίδιό των.

Οἱ ἀναμένοντες εἰς τὸ Χατζηλὰρ Ἀζηνῆ ἱερεῖς ἐνδεδυμένοι τὰ ἱερά των ἄμφια, μὲ τὸ Εὐαγγέλιον ἀνὰ χεῖρας καὶ θυμιατήρια καὶ μὲ συνοδείαν Ἑξαπτερέγων, ἐτέλουν εὐχαριστήριπν δέησιν καὶ μὲ ψαλμῶδίας συνώδευον τοὺς προσκνητὰς εἰς τὰς κατοικίας των.

Τὴν ἰδίαν περίπου τελετὴν ἔκαμνον καὶ οἱ Χοτζάδες τῶν Μουσουλμάνων διὰ τοὺς Χατζηδῆδες των κατὰ τὰ ἴδια αὐτῶν ἔθιμα καὶ τυπικά.

Ὅσοι προσκνητῆται ἦσαν νέοι καὶ ξεκουρασμένοι ἀπὸ τὸ Χατζηλὰρ Ἀζηνῆ μετέβαινον πεζῇ εἰς τὰς συνοικίας των, οἱ δὲ γέροντες καὶ ἀδύνατοι ἐφιπποὶ μὲ καμᾶρι ἐφθάνον εἰς τὰς οἰκίας των. Οἱ χριστια-

νοὶ Χατζήδες ἔφερον διάφορα ἀναμνηστικὰ δῶρα εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους των. Τὰ δῶρα ἦσαν διαφόρου ποιότητος καὶ ἀξίας.

Ἦσαν ταῦτα σταυροὶ ξύλινοι ἢ ἀπὸ κόκκαλα, καλλιτεχνικῶς κατασκευασμένοι. Ἐπίσης ἔφερον καὶ κομβολόγια καὶ διάφορα ἄλλα ἀντικείμενα καὶ θυμιάματα καὶ μικρὰ εἰκονίσματα. Ἐκράτουν οἱ προσκυνηταὶ δι' ἰδίαν των χρῆσιν των σάββανα, τὰ ὅποια ἐπώλουν οἱ καλόγεροι τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐπίσης ἠγόραζαν καὶ καταλλίλους εἰδικὰς λαμπάδας καθὼς καὶ τὸ λεγόμενον συγχωροχάρτι, πὺν περιεῖχε συγχωρητικὴν τινα εὐχὴν, ἢ ὅποια ἀνεγινώσκετο ὑπὸ τοῦ ἱερέως, ὡσάκις ὁ προσκυνητὴς προσήρχετο πρὸς τὴν θεῖαν μετάληψιν.

*
* *

Ὁ γαιοκτῆμων Βέης, ὁ ἀφεντικὸς τοῦ Μαυρουδῆ, ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ Χατζῆς. Ἐκάλεσε τὸν πιστὸν κεχαγιᾶν του Μαυρουδῆν καὶ τὸν συνεβούλευσε νὰ ἐπιβλέπῃ τοὺς ἐργάτας καὶ νὰ διαχειρίζονται καλῶς τὴν ἐν τῷ τσιφλικίῳ περιουσίαν του καὶ τὸν παρέδωκε τὰ κλειδιὰ τῶν ἀποθηκῶν του. Μὲ συνοδείαν φίλων του ὁ Βέης ἐξεκίνησε διὰ τὸ Χατζηλήκι.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Βέη, ἡ χανούμισά του προσεκάλεσε τὸν Μαυρουδῆν εἰς τὸ χαρμελῆκι (γυναικωνίτην) τοῦ κονακίου καὶ τὸν ἐπρότεινε νὰ ἔλθῃ εἰς ἀθμίτους μετ' αὐτῆς σχέχεις, προσπαθοῦσα μὲ παντοίους τρόπους νὰ τὸν ἐμπλέξῃ εἰς τὰ σατανικὰ δίκτυά της. Ὁ Μαυρουδῆς ἀντέταξεν ἐπίμονον ἄρνησιν καὶ ἐγκατέλειπεν αὐτὴν κατησχημένην.

Τότε ἡ φαῦλος γυνὴ ἀπεφάσισε νὰ ἐξοντώσῃ τὸν Μαυρουδῆν καὶ ἐκάλεσεν ἓνα ἐκ τῶν ἐργατῶν τοῦ τσιφλικίου, τουρκογύφτον καὶ ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτόν τὸ καταχθόνιον σχέδιον τῆς δολοφονίας τοῦ Μαυρουδῆ καὶ τὸν διορισμὸν τοῦ ἀθλίου τουρκογύφτου εἰς τὴν θέσιν τοῦ κεχαγιᾶ τοῦ τσιφλικίου.

Πρόθυμος οὗτος ἐδέχθη νὰ δολοφονήσῃ ἐν καιρῷ νυκτὸς τὸν Μαυρουδῆν καὶ ὠρκίσθη ὅτι θὰ τηρήσῃ τὸ μυστικὸν τῆς συμφωνίας των. Ἀμέσως τὴν ἐπομένην νυκτα, ἐνῶ ὁ Μαυρουδῆς κατάκοπος ἀπὸ τὰς ἐργασίας τῆς ἡμέρας παρεδόθη εἰς τὸν ὕπνον, ἐξύπνησεν ἀποτόμως καὶ εἶδε τὸς τοῦρκον ἐξωπλισμένον, ὅστις ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ καὶ διὰ μεγάλῃς μαχαίρας κατέφερε βαρὺ κτύπημα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀθώου, τὸν ἀπετελείωσε καὶ τὸν ἀφήκεν εἰς τὴν στρωμνὴν του πλέοντα εἰς λίμνην αἵματος.

Τὴν ἐπομένην πρωίαν εὔρον τὸν Μαυρουδῆν νεκρόν.

Ἡ κακοῦργος χανούμισσα διέταξε νὰ ρίψωσι τὸ πτώμα τοῦ γκλαοῦρ εἰς τὸν δρόμον, μακρὰν καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ τσιφλίκι. Οἱ περίοικοι χριστιανοὶ ἔντρομοι, ἐφρόντισαν κρυφίως νὰ παραλάβουν τὸν νεκρὸν καὶ νὰ ἔνταφιάσουν αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας γείτονός τινος χριστιανοῦ, καλέσαντες διὰ τὴν κηδεῖαν τοὺς λερεῖς τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, εἰς τὴν ἐνορίαν τῆς ὁποίας ὑπήγετο καὶ ἡ συνοικία Ἰσερκέφ. Μετὰ τινὰς ἡμέρας οἱ γείτονες χριστιανοί, ἐν καιρῷ νυκτὸς παρετήρησαν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Μαυρουδῆ λάμψιν ἀσυνήθη καὶ ἀμέσως ἔκριναν ὅτι πρόκειται περὶ θαύματος καὶ ἑξαγιασμοῦ τοῦ ἀδίκως δολοφονηθέντος. Ἀνέφερον τὰ περὶ τῆς λάμπσεως εἰς τὸν Μητροπολίτην, ὅστις ἀπέδωκε τὸ γεγονός εἰς τὸν φυσικὸν φωσφορισμὸν τῶν ἐν ἀποσυνθέσει σωμάτων. Δὲν ἐξήγησεν ὁμως τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς τοὺς ἀπλοϊκοὺς λερεῖς, ἀλλ' ἀπλῶς συνέστησε εἰς αὐτοὺς νὰ καθησυχάσωσι τοὺς χριστιανοὺς καὶ νὰ ἔχωσιν ὑπομονὴν μέχρις ὅτου ληφθοῦν ὁδηγίαι ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων μηνῶν ὁ Χατζῆ Βέης ἐπέστρεψεν ἀπὸ τὸ μακρινὸν ταξίδι του καὶ ἐν συνοδείᾳ μετ' ἄλλων συμπολιτῶν χατζήδων ἐφθασεν εἰς τὸ Χατζηλάρ Ἀζηνή, ὅπου ἀνέμενον τούτους πολλοὶ συμπολιταὶ των, ἐλθόντες εἰς προὔπαντησί των. Ἐκ τῶν οἰκείων τοῦ Χατζῆ Βέη οὐδεὶς ἦλθε καὶ μόνον μακρόθεν εἶδε τὸν Μαυρουδῆν ἐρχόμενον ταχέως καὶ συνοδεύοντα δύο ἄλογα. Ἀμέσως ὁ Μαυρουδῆς προσφέρει τὸ καλλίτερον ἄλογον εἰς τὸν αὐθέντην του Χατζῆν καὶ ἐξεκίνησαν ὁμοῦ, βαδίζοντες ταχέως διὰ νὰ φθάσουν ἐγκαίρως καὶ λίαν πρωτὶ εἰς τὸ ἀγρόκτημα, ὅπου ἦτο καὶ τὸ κονάκι τοῦ Χατζῆ Βέη. Καθ' ὃδον ὁ Χατζῆς ἠρώτα τὸν Μαυρουδῆν περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων τοῦ τσιφλικίου. ἀλλ' οὗτος ἄλλοτε μὲν ἀπῆντα μὲ μονοσύλλαβα, ἄλλοτε δὲ προσεποιεῖτο ὅτι δὲν ἤκουε καὶ δὲν ἀπῆντα. Διὰ τὴν σιωπὴν ταύτην τοῦ Μαυρουδῆ ὁ εὐλαβῆς Μουσουλμᾶνος ἠπόρει καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὸ φαινόμενον. Ὅταν ἐφθασαν εἰς τὸ κονάκι, ἀμέσως ὁ Μαυρουδῆς ἐβοήθησε τὸν κύριόν του νὰ ἀφιππεύσῃ, κατεβίβασε τὰς ἀποσκευὰς καὶ πρὶν νὰ κρούσῃ τὴν ἐξώθυραν τοῦ κονακίου ὁ Μαυρουδῆς μὲ τὰ ἄλογα ἐξηφανίσθη.

Ὁ Χατζῆ Βέης μόλις συνήντησε τὴν χανούμισσαν, ἡ πρώτη ἐρώτησίς του ἦτο διὰ τὸν Μαυρουδῆν καὶ ἡ ἀνήθικος γυνὴ ἀπήντησεν ὅτι ὁ Μαυρουδῆς πρὸ πολλῶν μηνῶν ἠσθένησε καὶ ἀπέθανεν.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἐξήγειρε τὸν Χατζῆν, καὶ ἐπεφυλάχθη νὰ ἐξακριβώσῃ τὸ γεγονός. Ἀφοῦ ἀνεπαύθη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἤρχισε τὰς ἐρεῦνας του. Κατ' ἀρχὰς ἠρώτησε τοὺς περιόικους χριστιανοὺς γείτονάς του, τί γνώριζον περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μαυρουδῆ.

Οὔτοι κατ' ἀρχὰς ἐκ φόβου ἀπέφευγον νὰ ἐκθέσωσιν ὅσα ἐγνώριζον περὶ τῆς δολοφονίας τοῦ Μαυρουδῆ, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὁ τολμηρότερος ὑπέδειξεν εἰς τὸν Χ' Βέην τὸν τάφον τοῦ Μαυρουδῆ.

Ἔσπευσε τότε ὁ Χ' Βέης νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς ἱερεῖς τῆς ἐνορίας διὰ νὰ μάθῃ ἂν οὔτοι γνωρίζουν τι περὶ τῆς αἰτίας τοῦ θανάτου τοῦ Μαυρουδῆ, ἀλλ' οἱ ἱερεῖς φοβούμενοι νὰ ἐκθέσωσιν τὰς εἰκασίας πολλῶν ὅτι ἡ δολοφονία ἐγένετο ἀπὸ ἐλατήρια σατανικά, ἵνα ἀντικατασταθῇ ὁ Χριστιανὸς κεχαγιάς ἀπὸ τοῦρκον, οὐδὲν τὸ σαφές εἶπον εἰς τὸν ἐρωτήσαντα. Οὐδεὶς ἤμποροῦσε νὰ ὑποπτευθῇ ὅτι ἡ ἀθλία χανούμισα ἦτο συνεργὸς εἰς τὸ ἐγκλημα.

Δὲν ἠρκέσθη ὅμως ὁ Χ' Βέης εἰς τὰς ἀσαφεῖς πληροφορίας καὶ ἐθεώρησε πρέπον νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Μητροπολίτην διὰ νὰ μάθῃ τι σαφέστερον, ἐφ' ὅσον τὸν ἐβασάνιζε τὸ γεγονός τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Μαυρουδῆ καὶ τῆς αἰφνιδίας ἐξαφανίσεως αὐτοῦ.

Ὁθεν ἐξέφρασεν εἰς τὸν Μητροπολίτην ὅτι ἔχει τὴν ὑπόνοιαν ὅτι πρόκειται περὶ θαύματος καὶ ὅτι ὁ Μαυρουδῆς εἶναι κατ' αὐτὸν Ἄγιος ("Ἄγιος), ἐφ' ὅσον ἦτο πιστὸς χριστιανὸς καὶ δίκαιος. Ὁ Μητροπολίτης ἔδωκε τότε περισσοτέραν προσοχὴν εἰς τοὺς συλλογισμοὺς τοῦ Μουσουλμάνου καὶ ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰς πληροφορίας τῶν ἱερέων περὶ τῆς λάμπσεως ἐπὶ τοῦ τάφου ἐσκέφθη σοβαρώτερον καὶ περὶ τῆς δολοφονίας τοῦ χριστιανοῦ, ἐκάλεσε τοὺς ἱερεῖς καὶ ἔμαθε παρ' αὐτῶν ὅτι ὁ Μαυρουδῆς ἦτο καθ' ὅλα εὐλαβὴς πρὸς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἐξετέλει τὰ χριστιανικά αὐτοῦ καθήκοντα νηστεύων καὶ μεταλαμβάνων καὶ ὅτι ἦτο φιλεύσπλαγχος καὶ ἐλεήμων. Συνετάχθη τότε ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ ἡ σχετικὴ ἐκθεσις τοῦ Μητροπολίτου πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον διὰ νὰ δοθῇ ἡ πρέπουσα λύσις περὶ τοῦ Μαυρουδῆ, ἂν κριθῇ ἡ κατάταξις αὐτοῦ εἰς τὴν χορείαν τῶν μαρτύρων.

Ἡ μεγάλη Ἐκκλησία ἐξωνύχισεν ὅλας τὰς λεπτομερείας καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφάνθη ὅτι ὁ Μαυρουδῆς εἶναι κατατακτέος μεταξὺ τῶν νεομαρτύρων. Μέχρις οὗ ὅμως φθάσῃ εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν τὸ ἐπὶ τούτῳ συνοδικὸν γράμμα οἱ Χριστιανοὶ ὡς καὶ ὁ Χ' Βέης εὗρισκοντο ἐν ἀδημονίᾳ.

Ὁ ἀγαθὸς Μουσουλμᾶνος ἀκράτητος πλέον, ἤθελε νὰ βεβαιωθῇ περὶ τῶν ἀπόψεών του, διότι παρ' οὐδενὸς ἕως τότε ἤκουσέ τι περὶ τῆς δολοφονίας τοῦ ἀγαπητοῦ του κεχαγιά καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ ἐξιχνιάσῃ ὅλα, προβαίνων εἰς ἀνακρίσεις σοβαράς. Ἐκάλεσε τὸν τουρκογύφτον κεχαγιᾶν εἰς τὸ κονάκι του καὶ ἐνώπιον τῆς χανουμίσης τὸν ἠρώτησεν πῶς ἐγένετο ὁ θάνατος τοῦ Μαυρουδῆ καὶ ὁ κεχαγιᾶς ἔντρομος ὡμολόγησε τὰ πάντα.

Ἡ βδελυρὰ γυνὴ ἠθέλησε νὰ δικαιολογηθῆ ὅτι δῆθεν ὁ Μαυρουδῆς ἐπεβουλεύθη τὴν τιμὴν τῆς καὶ ὅτι ἐπετέθη κατ' αὐτῆς. Ὁ Χ' Βέης ἀπὸ τὰ ἀσύστολα ταῦτα ψεύδη τῆς αἰσχρᾶς γυναικὸς ἐξήφθη περισσότερον, διότι ἦτο πεπεισμένος περὶ τῆς τιμότητος καὶ ἀθωότητος τοῦ Μαυρουδῆ καὶ ἀμέσως ἀπεφάσισε τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων. Διέταξε τοὺς ὑπηρέτας του νὰ μιστιγώσουν τὸν κεχαγιᾶν ἀλύπητα καὶ μέχρις αἱματώσεως. Ἡ ποινὴ τῆς ἀπίστου καὶ αἰσχρᾶς γυναικὸς ἦτο περισσότερον σκληρὰ καὶ μᾶλλον ἀπάνθρωπος. Διέταξε τοὺς ὑπηρέτας του νὰ φέρουν τέσσαρας θυμοειδεῖς ἵππους καὶ μὲ τὰ ἄκρα τεσσάρων σχοινίων ἐδέθησαν οἱ ἵπποι καὶ μὲ τὰ ἄλλα ἄκρα ἐδέθησαν αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες τῆς ἐνόχου καὶ μετὰ τὴν μαστίγωσιν τῶν ἵππων ἔτρεξαν οὗτοι πρὸς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ κατεκρματίσθη κακὴ κακῶς ἢ κακοῦργος γυνή.

Τὸ φρικτὸν τοῦτο δράμα ἐγένεν ἔξω ἀπὸ τὸν περίβολον τοῦ ἀγροκτημάτων, εἰς τὸν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ χῶρον, ἐνώπιον πολλοῦ πλήθους τῶν περιοίκων, οἱ ὁποῖοι ἔντρομοι καὶ περιδεεῖς οὐδεμίαν ἐτόλμησαν νὰ ἐπιφέρωσι κρίσιν διὰ τὴν αὐστηρότητα τοῦ Χ' Βέης, καθόσον κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν Μουσουλμάνων οἱ ἄνδρες εἶναι κύριοι καὶ ἐξουσιασταὶ τῶν κτημάτων των καὶ αἱ γυναῖκες των, ὡς κτήματα, ὑπόκεινται εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τῶν ἀνδρῶν των.

Οἱ φίλοι τοῦ Χ' Βέης βέηδες, χατζῆδες καὶ μί, ἐπήνεσαν αὐτόν, διότι διὰ τῆς παραδειγματικῆς τιμωρίας τῆς ἀπίστου γυναικὸς θὰ ἔχουν τὰς συζύγους αὐτῶν περισσότερον ὑποταγεῖς εἰς τὰ κελεύσματά των.

*
*

Συγχρόνως σχεδὸν μὲ τὰ γεγονότα ἐφθασε καὶ ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον ἢ εἰδησις ὅτι ὁ δολοφονηθεὶς Μαυρουδῆς κατετάχθη εἰς τὸν κατάλογον τῶν νεομαρτύρων. Ὁλων τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν ἢ συνείδησις ἱκανοποιήθη, καὶ τὴν 30ὴν Αὐγούστου ἐτελέσθη ἐν τῷ Ἱ. Μητροπολιτικῷ ναῷ ἡ νενομισμένη ἀνακήρυξις τοῦ Ἁγίου Μαυρουδῆ.

Ἐκτοτε κατ' ἔτος, μέχρι τῆς ἐξόδου τῶν Ἑλλήνων ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ὁ ἔορτασμός τοῦ Ἁγίου Μαυρουδῆ ἐγένετο κατ' ἔτος τὴν 30ὴν Αὐγούστου καὶ οὐδέποτε καὶ κατὰ τὰς μᾶλλον δυσχερεῖς περιστάσεις, ὡς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, ἔπαυσε, διότι οἱ Τοῦρκοι ἐπεικῶς ἄφιναν τὰς χριστιανοὺς νὰ παρακολουθῶσι τὰς ἐκκλησιαστικὰς τελετάς των.

Ὁ Χ' Βέης ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου Μαυρουδῆ δι' ἰδίας δαπά-

νης ἔκτισε ξύλινον δωμάτιον, ἐν εἴδει μαυσωλείου καὶ ἐφ' ὅσον ἔζη ἔδιδε τὸ ἀπαιτούμενον λάδι διὰ νὰ ἀνάπτηται καὶ καίη νυχθημερὸν κανδήλα ἐπὶ τοῦ τάφου.

Κατόπιν διὰ τὸ καίόμενον λάδι τῆς κανδήλας συνεισέφερον οἱ χριστιανοὶ καὶ ἰδίως αἱ γυναῖκες τῆς λαϊκῆς τάξεως Ὁ τάφος τοῦ Ἁγίου Μαυρουδῆ ἔχρησίμευεν ὡς ἱερὸν προσκύνημα καὶ κατὰ τὴν 30ῆν Αὐγούστου ἐκάστου ἔτους, οἱ ἱερεῖς τῆς Ἱ. Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου ἔκαμνον τὸ σύνθητες τρισάγιον καὶ ἀνεγίνωσκον ἐπὶ τοῦ τάφου τὴν συντεθεῖσαν ἀκολουθίαν.

Ἡ χειρόγραφος ἀκολουθία ἐπιμελῶς ἐφυλάσσετο ὑπὸ τῶν ἱερέων τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ. Δὲν προεβλέφθη ἡ ἐκτύπωσις τῆς ἀκολουθίας ταύτης καὶ ἦδη πιθανὸν νὰ εὐρίσκηται μεταξὺ τῶν μεταφερθέντων εἰς Ἀθήνας ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ ἄλλων Ἀρχαίων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ἀδριανουπόλεως.

* *

Προσεπάθησα πολλάκις νὰ εξακριβώσω κατὰ ποίαν περίου ἐποχὴν συνέβη τὸ γεγονός τοῦτο καὶ ὅλοι ἐκ συμφώνου ἔλεγον ὅτι ἔγινε πρὸ 200 ἐτῶν. Ὡστε ἂν προσθέσωμεν εἰς ταῦτα καὶ 65—70 ἔτη, εὐρίσκομεν ὅτι ὁ Ἅγιος Μαυρουδῆς ἔμαρτύρησε κατὰ τὸ ἔτος 1671.

Ἡ χρονολογία αὕτη εἶναι μᾶλλον πιθανή, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπεκράτει σχετικὴ τις καταπράυνσις τῶν Μουρουλμάνων, Γενιτσάρων καὶ Χριστιανῶν καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα τεκμήρια πιθανολογεῖται τὸ βάσιμον τῆς ἄνω χρονολογίας.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 29 Νοεμβρίου 1941.

† Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΚΩΔΙΚΕΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Τὸ Ταμεῖον Ἀνταλλαξίμων Κοινοτικῶν καὶ Κοινωφελῶν περιουσιῶν ἀνέθεσε κατὰ τὸν Ἰούλιον 1939 εἰς τὸν ἀείμνηστον Κ. Μυρτίλον Ἀποστολίδην τὴν περιγραφὴν τῶν παρ' αὐτῷ εὐρισκομένων κωδίκων καὶ ἄλλων σχετικῶν τῶν Μητροπόλεων καὶ ἐν γένει τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων. Ὁ ἀείμνηστος Ἀποστολίδης ἀόκνως ἐργασθεὶς ἐπὶ μῆνας, κατήρτισε λεπτομερῆ περιγραφικὸν κατάλογον 491 κωδίκων εἰς 233 μεγάλας σελίδας, ἀποκείμενον εἰς τὰ γραφεῖα αὐτοῦ μετὰ τὸν τίτλον «Διάφορα βιβλία τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων καὶ Μητροπόλεων».

Ἐκτὸς τῶν παρὰ τοῦ Ἀποστολίδου περιγραφομένων, τρεῖς κώδικας τῆς ἐπισκοπῆς Μετρῶν καὶ Ἀθύρα, τὸ Ταμεῖον ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν, παρέδωκε πρὸς φύλαξιν εἰς τὸ Μουσεῖον Μπενάκη. Περιγραφὴν αὐτῶν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Μιλτ. Σαραντιῆς εἰς τὸν Ε΄ τόμον τῶν «Θρακικῶν» (Σ 163—178) καὶ ὁ ἀείμνηστος Ἀν. Κ. Π. Σταμούλης μετὰ τεσσάρων τσιγκογραφῶν ἐκ τοῦ κειμένου εἰς τὸν Θ΄ τόμον τῶν «Μεσαιωνικῶν γραμμμάτων» (Σ. 171—177). Ὁμοίως εὐρίσκονται καὶ οἱ ἐν τῷ ΙΔ΄ τόμῳ τῶν «Θρακικῶν» περιγραφόμενοι κώδικες Σηλυβρίας (Σ. 231—254) καὶ Δελειωνῶν (Σ. 278—285). Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου ἀρχιμανδριτῆς Βασ. Κ. Στεφανίδης, καθηγητὴς ἐν τῷ ἐν Ἀδριανουπόλει γυμνασίῳ ἐδημοσίευσεν μελέτην διὰ τοὺς κώδικας Ἀδριανουπόλεως εἰς τὸ «Byzantinische Zeitschrift»¹⁾ καὶ ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ν. Βέης βιβλιοκρισίαν εἰς τὰ «Παναθήναια»²⁾.

Δυστυχῶς οἱ πολυτιμότεροι κώδικες τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀπωλέσθησαν, ἄγνωστον πῶς, κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν. Ἴσως ἀρκετοὶ κώδικες νὰ εὐρίσκωνται ἀκόμη εἰς τὰς διαφόρους ρέας κοινότητας ἢ εἰς ἰδιώτας.

1) Τόμος 14ος, 1905 Σελ. 588—611 καὶ τόμ. 16, 1907 Σελ. 266—284.

2) Τόμος ΙΑ΄. 1905 Σελ. 88—90.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Μυρτίλου Ἀποστολίδου ἀποσπῶμεν τὰ ἀφορῶντα τοῦς κώδικας τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Παρὰ τῷ Ταμίῳ Ἀνταλλαξίμων κοινοτικῶν καὶ κοινοφελῶν περιουσιῶν (ὁδὸς Φιλοθέης 12β Ἀθήνησιν) ἐναπόκεινται περισυλλεγέ-
τα ἱκανὰ τῶν διαλυθεισῶν ἐν Τουρκίᾳ καὶ ὑπαχθεισῶν εἰς τὴν ἀνταλ-
λαγὴν Κοινοτήτων βιβλία, ἐν οἷς καὶ κώδικες τῶν Μητροπόλεων αὐτῶν.
Τῶν βιβλίων τούτων συνετάχθη ὑπὸ τοῦ λογιστηρίου τοῦ Ταμείου δα-
κτυλογράφητος κατάλογος ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἐρευνα εἰς διάφορα
βιβλία Κοινοτήτων ὑπαχθεισῶν εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν» (σελ. 20) καὶ
«Συμπληρωματικὸς πίναξ τῶν ἀνευρεθέντων κοινοτικῶν βιβλίων ἐν
ταῖς ἀποθήκαις τοῦ Ταμείου», (σελ. 7), προφανῶς πρὸς ἐξεύρεσιν ἐν
αὐτοῖς περιουσιακῶν στοιχείων, κοινοτικῶν τε καὶ ἰδιωτικῶν Ὅ κατά-
λογος οὗτος ἀριθμεῖ βιβλία ἐν ὄλῳ 478 σημειωθέντος ἐφ' ἐκάστου τοῦ
αὔξοντος ἀριθμοῦ αὐτοῦ. Διαφυλλάσσοντες τὴν ἀρίθμησην τοῦ κατα-
λόγου, ποιούμεθα τὴν περιγραφὴν καὶ σύντομον ἄμια ἀναλυτικὴν τῶν
περιεχομένων καταγραφὴν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος βιβλίων κατὰ πόλεις
τῶν μητροπολιτικῶν ἐπαρχιῶν πρὸς διευκόλυνσιν τῶν βουλομένων νὰ
μελετήσωσι αὐτὰ πρὸς ἱστορικούς, λαογραφικούς, γλωσσικούς ἢ ἄλλους
σκοπούς. Ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς Θράκης.

ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΕΩΣ

Ἀδριανουπόλεως

- 1 Κώδιξ τῆς ἀναλόγου μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς κοινότητος κατα-
νομῆς τοῦ ἐτησίου κυβερνητικοῦ φόρου, τῆς εἰσπράξεως καὶ
τῆς καταβολῆς αὐτοῦ μετ' ἄλλων ἐξόδων τῶν ἐτῶν 1806 (Ἰου-
λίου 1) μέχρι 1836 (Μαΐου 25).

Ὁ τῆς μητροπόλεως οὗτος κώδιξ εἶναι τὸ παλαιότερον τῶν ἐνα-
ποκειμένων τῆς Κοινότητος Ἀδριανουπόλεως βιβλίων καὶ φέρει αὔξον-
τα ἀριθμὸν τοῦ καταλόγου τοῦ λογιστηρίου 232. Εἶναι ἀστάχωτος
μετὰ συνερραμένων φύλλων (0,31Χ0,22). Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας
381, ἐξ ὧν ἐλλείπουν ἀποσπασθεῖσαι αἱ 3—26 καὶ 56—58. Εἶναι ἄ-
πασαι γεγραμμέναι πλὴν τῶν 27, 31, 34—36, 39—45, 64, 66—67, 84
—85, 97, 100—101, 124, 128—130, 147—152, 163—164, 169—170,
179—180, 183—184, 187—183, 197—198, 202—206, 211—212, 217,
221—222, 231—232, 241—244, 256, 260—264, 277—278, 292, 300,

317 καὶ 327—327, ἀφαιρεθειῶν κενῶν πρὸς συμπλήρωσιν ἐκ τῶν ἐν χρήσει προχείρων καταστίχων.

Ἐξιοσημείωτος εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ κώδικος· αὕτη εἶναι ἡ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους λαλουμένη μετὰ λέξεων καὶ φράσεων τυπικῶν εἰλημμένων ἐκ τῆς γραφομένης καθαρευούσης καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς. Ἐνιαχοῦ παρατηρεῖται ἐν αὐτῇ κώφωσις τῶν ἀτόνων φθόγγων ο εἰς ου καὶ ε εἰς ι. Αἱ πανταχοῦ ὁμῶς σχεδὸν τοῦ κειμένου ἀπαντῶσαι ἀφόρητοι ἀνορθογραφίαι, ὧν δεῖγμα παρατιθέμεθα τὴν ἐν τῇ πρώτῃ ἀναριθμητῶ σελίδι μικρὰν ταύτην σημείωσιν : «φδες ἰπωσιμειῶνο καὶ τὸν πήνακα τοῦ καταστήχου εἰς τὸ νὰ εὐρήσκης εὐκόλα τὰ ὅσα θέλεις ζητήσι» ἐλέγχουσι τὸν συντάκτην ἐστερημένον σχολικῆς γραμματικῆς παιδεύσεως. Ἐξαίρεσιν ποιεῖται μόνον τὸ τῆς 10 Ἀπριλίου 1825 πρακτικόν, κυρωτικὸν τοῦ παραδιδομένου ἐτησίου ἰσολογισμοῦ ὑπὸ τῆς διαχειριστικῆς ἐπιτροπείας, συντεταγμένον ἐν ἀπαίστω καθαρευούσῃ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Βασιλείου, ὅπερ ἔκτοτε ἐπαναλαμβάνεται στερεοτύπως κατ' ἔτος μέχρι τέλους τοῦ κώδικος.

Ὁ κώδιξ περιέχει τὴν κατ' ἔτος διανομὴν εἰς τὰ μέλη τῆς πολιτείας (κοινότητος) τοῦ ἐπιβαλλομένου κυβερνητικοῦ φόρου (δοσίματος) κατὰ συνοικίας (Κάστρου, Γιλτιρίμ, Κιρσεχανᾶ καὶ Κιγίκι) γινομένην ἐν τῇ μητροπόλει ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως, τῶν προκρίτων καὶ τῶν πρωτομαϊστόρων τῶν ρουφετίων, τὴν εἰσπραξίν αὐτοῦ καὶ τὴν καταβολὴν καὶ λοιπὰς δαπάνας τῆς πολιτείας (ἔσοδα καὶ ἔξοδα τοῦ χρέους τῆς πολιτείας) καὶ τοὺς ἐτησίους ἰσολογισμοὺς, εἰς τὸ κοινὸν πρὸς ἐξέλεξιν παραδιδομένους ὑπὸ τῆς διαχειριστικῆς τριμελοῦς ἢ τετραμελοῦς ἐπιτροπείας διοριζομένης ἐκ δημογερόντων κοινῇ γνώμῃ καὶ ἀποφάσει ἐν τῇ μητροπόλει, θεωρουμένους κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ὑπογραφομένους ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε μητροπολίτου, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους 1825 κυρουμένους δι' αὐτογράφων ὑπογραφῶν ὑπὸ τῶν πρωτομαϊστόρων (γερόντων) καὶ ὑποβεβαιωμένους ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ πρωτοσυγκέλου.

Ἐ 1806, Ἰουλίου 1 Θεία προνοία καὶ κοινῇ γνώμῃ τῶν προεστώτων καὶ γερόντων τῶν ρουφετίων καὶ τοῦ ἁγίου Δεσπότη ἡμῶν καὶ ὄλων τῶν Χριστιανῶν ἐδιαμοιράσαμεν ὅλον τὸ χρέος τῆς πολιτείας καὶ ἀνεδέχθη ὁ κάθε μαχαλᾶς μὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γνώμην τὸ ἀνάλογόν τους, ὡς φαίνεται καὶ ἡ σοῦμμα παρέμπροσθεν ὅσον τῶν Τοῦρκων, Ἀρμενίων, Φράγκων, ἐκκλησιῶν, ρουφετίων καὶ Χριστιανῶν, ὡς διαλαμβάνουν τὰ πρῶην κατὰστίχα καὶ φανερόνομεν ἐν πρὸς ἐν προσθέτοντας καὶ ὅλον τὸν διάφορον ἀπὸ Ἰουλίου 1 καὶ μετὰ τὴν πρώτην Ἰουλίου ἔχει νὰ πληρώσῃ τὸν διάφορον ὁ καθεὶς καθὼς τοῦ ἔτυχεν τὸ

δόσιμον διὰ τὸν μαχαλᾶν του. Ἡ θεία χάρις καὶ διὰ πρεσβειῶν τῆς πανυπερευλογημένης Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ τῶν ἁγίων Θεοφόρων πατέρων καὶ πάντων τῶν ἁγίων νὰ ἐλευθερωθοῦνε κείνοι ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τὸ παρῆμπροσθεν φαινόμενον. Ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν. Ἡ σοῦμμα χρέους» 1) (σελ. 1).

Ἀκολουθεῖ εἶτα ὁ πίναξ τοῦ χρέους, τοῦ διανεμηθέντος καθ' ἐκάστους. Ἐλλείπουν αἱ σελίδες πλὴν 3.

«1812 Ἰουλίου 26. Ἴδου σημειῶνω τὸ δόσιμον τοῦ Ἀγα, ὅπου ρίξαμεν εἰς τοὺς μαχαλάδες μέσα τοῦ Κάστρου καὶ Γιλτιρίμ καὶ Κιρεσχανᾶ καὶ Κηγίκι, ὡς φαίνονται κάτωθεν γεγραμμένα εἰς κάθε μαχαλᾶ μὲ τὸ νούμερο γρ. 257.548» (σελ. 48—58).

Ἀπὸ τῆς αὐτῆς δὲ ἡμερομηνίας ἐξακολουθεῖ μέχρι τέλους τοῦ κώδικος ἡ ἀναγραφὴ τῶν τε ἐσόδων πρὸς ἀπότισιν τοῦ χρέους τῆς πολιτείας πρὸς τὸ κράτος (δοσίματα μαχαλάδων, καζμὰ μπουρτζοῦ καὶ παραγκεντὲν καὶ ἄσπρα μὲ ὁμολογίας) καὶ τῶν ἐξόδων καθ' ἐξάμηνον, ἀρχομένου τοῦ μὲν πρώτου ἐξαμήνου τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τοῦ δὲ δευτέρου τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ τῶν ἐτησίων ἰσολογισμῶν, θεωρουμένων ἐν γενικῇ συνελεύσει καὶ κυρουμένων ὑπὸ τῶν πρωτομαϊστόρων καὶ ὑποβεβαιωμένων ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε μητροπολίτου.

Οἱ ἰσολογισμοὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἀείποτε τοὺς πίνακας τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἔχουσιν ὡς ἐξῆς :

ἔτους 1812 (Ἰουλ. 26)—1814 (Σεπτεμβρ. 26) γρ. 257.548 (σελ. 60-65).

1814—1815 (Ὀκτωβρ. 26), γρ. 321.367 (σελ. —96).

1815—1816 γρ. 108 858 : 06 (σελ. —121).

1816—1818 γρ. 264.537 : 25 (σελ. —159).

1818 (Νοεμβρ. 1)—1828 (τέλους) γρ. 197.456 (σελ. 174).

1820—1821 (Ἀπριλ. 26), γρ. 105.119 : 30 (σελ. —178).

1821—1822 (Μαρτ. 20), γρ. 187.319 : 36 (σελ. —186).

1822—1823 (Μαρτ. 3), γρ. 175.500 (σελ. —192).

1823—1824 (Μαρτ. 16), γρ. 215.453 (σελ. —196).

1824—1825 (Ἀπριλ. 10), γρ. 182.003 (σελ. —209).

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης διὰ τοῦ ἀκολούθου πρακτικοῦ, συντεταγμένου καὶ γραμμένου ἰδιωχείρως ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐπαναλαμι-

1) Διορθοῦνται πρὸς εὐκολωτέραν ἀνάγνωσιν καὶ κατανόησιν αἱ ἀνορθογραφίαι τοῦ κειμένου.

βανομένου στερεοτύπως κατ'ἔτος κατὰ τὴν λογοδοσίαν τῆς ἐπιτροπείας καὶ τὴν ἐκλογὴν νέας τετραμελοῦς, κυροῦται ὁ παραδιδόμενος ἰσολογισμὸς ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως, (δηλ. ὑπὸ τῶν πρωτομαϊστόρων), ὑποβιβαιοῦμενος ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ, ἐκφράζονται δὲ αἱ εὐχαριστίαι καὶ αἱ εὐχαὶ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀποχωροῦσαν ἐπιτροπείαν καὶ ἐκλέγεται νέα.

«ἄνωκε' Ἀπριλίου 10. Ἐθεωρήθη ἐνώπιον τῆς ἡμῶν ταπεινότητος καὶ ἀπάντων τῶν προκρίτων τῶν ἐσναφίων ὁ λογαριασμὸς τῆς πολιτείας (ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα αὐτῶν) καὶ ἀρεστὸς φανεὶς πρὸς πάντας καὶ εὐχάριστος ὑπεγράφη παρὰ πάντων καὶ κατησφραγίσθη ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ὑπογραφαῖς σὺν τῇ ἡμετέρα ὑποβιβαιώσει. Ἐπευχίθημεν δὲ αὐτοῖς διὰ τὴν πιστὴν πρὸς τὸ κοινὸν τῆς πολιτείας καὶ τὴν χριστιανικὴν ἐκδούλευσιν καὶ τοὺς κόπους αὐτῶν γὰρ τοὺς ἀντιβραβεύσει ὁ Κύριος μὲ μισθοὺς ἀπειροπληθεῖς καὶ μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. Ἀντὶ δὲ τούτων κοινῇ γνώμῃ καὶ ἀποφάσει ἀπάντων διορίσθησαν νέοι δημογέροντες τῆς θεοσώστου ταύτης πολιτείας (ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα αὐτῶν), ὅπως δουλεύωσι προθύμως καὶ χριστιανικῶς εἰς τὸ γὰρ ἀξιωθῶσι καὶ οὗτοι τοὺς μισθοὺς παρὰ θεοῦ καὶ τὰς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ πνευματικὰς ἐδλογίας». Ὑπογράψουσιν 9 πρωτομαῖστορες, ὑποβιβαιεῖ «Ἀδριανουπόλεως».

ἔτος 1825—1826 (Μαρτ. 29), γρ. 170.712 (σελ. —220).

1826—1827 γρ. 184. 386 (σελ. 230)

1827—1828 (Ἀπριλ. 1) γρ. 201.501 (σελ. 245)

1828—1829 (Μαρτ. 28) γρ. 517.618 (σελ. —254)

1829—1830 (Μαρτ. 1) γρ. 474.746 (σελ. 212)

1830—1831 (Ἀπριλ. 23) γρ. 363.222 (σελ. 276)

1831—1832 (Ἀπριλ. 20) γρ. 167.492:5 (σελ. —296)

1832—1833 (Ἀπριλ. 12) γρ. 202.813:10 (σελ. —316) καὶ

1833—1834 (Μαΐου 15) γρ. 173.248:22 (σελ. —331)

2

II

Κώδιξ διαχειρίσεως ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Νοσοκομείου
τῆς Κοινότητος ἐτῶν 1839—1852

Κώδιξ ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου καὶ βύρσης ἔχων ἔσωθεν ἐπὶ τῶν πλευρῶν του ἀνὰ ἓνα χαρτοφύλακα. Φέρει ἀΐξοντα ἀριθμὸν
Θ ρ α κ ι κ ἂ Ι Η'

του καταλόγου 170 (0,36×0,25). Ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του ἐπὶ ἐπικεκολλημένον χάρτου ἢ ἐπιγραφή: «Τοῦ νοσοκομείου ἔτους 1839». Χάρτης λευκὸς οἶονεὶ ἀπορροφητικὸς ὡς ὁ τοῦ I. Φύλλα ἀναρίθμητα. Ἐν τῷ φύλλῳ 18α γέγραπται: «1839 Ἰουνίου α΄. Κῶδιξ τοῦ νοσοκομείου τῆς πόλεως ταύτης Ἀδριανουπόλεως τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν περιέχων τὰ ἀφιερώματα τῆς χρηματικῆς καταβολῆς τῶν φιλοπτώχων καὶ εὐσπλάχνων συνδρομητῶν. Μέρους Βον». Ἐν δὲ τῷ 18β καὶ 19 ἄνωθι γέγραπται: «Κατάλογος τῶν φιλοπτώχων καὶ εὐσπλάχνων συνδρομητῶν καὶ ὑπολογισμὸς τοῦ γενικοῦ κεφαλαίου τοῦ νοσοκομείου».

Ἀκολουθοῦν ἀφιερώματα κυρίων ὀνομαζομένων 23, ὧν τὸ σύνολον ἀνέρχεται εἰς γρ. 17.386+1000+200+1300+4500. Τὰ ἀκόλουθα φύλλα 39 εἶναι λευκά. Ἐν τῷ 40α γέγραπται: «1834 Ἰουνίου α΄. Κῶδιξ τοῦ Νοσοκομείου τῆς πόλεως ταύτης Ἀδριανουπόλεως περιέχων τὰ μέρη, ὅπου εἶναι τὰ κεφάλαια, τοικιζόμενα μὲ ὁμολογίας καὶ τὸν ἐτήσιον τόκον. Μέρους Γον». Ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ 40β «Καταγραφή τῶν μερῶν, ὅπου τὰ κεφάλαια τοῦ νοσοκομείου διατελοῦσι τοικιζόμενα καὶ ὁ ἐτήσιος αὐτῶν τόκος. 1839 Ἰουνίου α΄». Ὁμολογίαι 7 γρ. 17.386. Πρόσοδοι ἐτήσιοι μετὰ δωρεῶν τριῶν ἑσναφίων γρ. 1054:24. Αὐτόγραφοι ὑπογραφαὶ δύο ἐφόρων τοῦ νοσοκομείου καὶ τῶν φυλασσόντων τὰς ὁμολογίας. Φύλλα —59 ἄγραφα. Ἐν τῷ 60α γέγραπται: «1839 Ἰουνίου α΄. Κῶδιξ τοῦ νοσοκομείου τῆς πόλεως ταύτης Ἀδριανουπόλεως τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν περιέχων τὰς ἐτησίας προσόδους καὶ ἔξοδα Μέρους Δον». Ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ 60β «αἱ πρόσοδοι καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ νοσοκομείου γενικῆ πρόσοδος 1754:24 γρ. Μαΐου 1840». Τὰ φύλλα 61—62α ἄγραφα. Ἐν τοῖς φύλλοις 62β—63α φέρεται «ἡ διαχειρίσις ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ ταμείου τοῦ τοῦ νοσοκομείου καὶ ἐλέους ἀπὸ τῆς α΄ Ἰανουαρίου τοῦ 1839 ἔτους μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1852 ἐπιτροπεύοντος ἐν μέρει τοῦ Κ. Χ. Χρήστου Ἰωάννου. Ἔσοδα 73.435:12, πάντα δαπανηθέντα». Τῇ 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1852 ἐπιθεωρηθεὶς ὁ λογαριασμὸς τῆς διαχειρίσεως ἐπικυροῦται αὐτογράφως ὑπὸ 10 δημογερόντων. Ἐν τῷ φύλλῳ 63β—64α φέρεται «ἡ διαχείρισις ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ ταμείου νοσοκομείου καὶ ἐλέους ἐμφαινόμενη λεπτομερέστερον ἐν τοῖς ἐτησίοις πολιτικοῖς καταστίχοις τοῖς ἀπὸ α΄ Ἰουνίου τοῦ 1839 ἔτους μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1852, ἐν οἷς οἱ κατὰ καιροὺς ἐνιαύσιοι δημογέροντες κατέγραφόν τινα τῶν τακτικῶν ἐσόδων, οἶον: τόκων ἐτησίων κεφαλαίων τινῶν, δικαιωμάτων διαβατηρίων τῶν προσκυνητῶν, συνοικεσίων, διαθηκῶν καὶ τοῦ εἰσερχομένου οἴνου. Ἔσοδα γρ. 255.507:08». Τῇ 31

Δεκεμβρίου 1852 ἔτους ὁ ἀνωτέρω λογαριασμός τῆς διαχειρίσεως τῆς δημογεροντίας θεωρηθεὶς ἀκριβῶς καὶ ἀρεστὸς φανεὶς ἐπικυροῦται ὑπὸ 10 προκρίτων. Τὰ λοιπὰ φύλλα—183 λευκά. Τὰ πρῶτα 17 φύλλα λευκὰ προωρίσθησαν, ὡς φαίνεται, πρὸς καταγραφὴν τοῦ Μέρους Α' τοῦ κώδικος.

3

III

Κώδιξ «κτημάτων κινητῶν καὶ ἀκινήτων
Κηγικίου τοῦ 1840»

Ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου καὶ βύρσης (0.33×0.23) φέρεται ὑπ' ἀριθμὸν 304. Περιέχει σελίδας ἠριθμημένας καὶ γεγραμμένας ἀπάσας 299. Ἐπὶ τῆς ράχεώς του εἶναι ἐπὶ χάρτου ἐπικεκολλημένη ἡ ἐπιγραφὴ δηλοῦσα τὸ τίτλον του. Δυνατὸν λοιπὸν νὰ κληθῆῖ Κτηματολόγιον τοῦ προαστείου τῆς πολιτείας Ἀδριανουπόλεως Κηγικίου τοῦ ἔτους 1840. Ἐκάστη σελὶς διηρεῖται εἰς δύο καθέτους στήλας καὶ εἰς μὲν τὴν ἀριστερόθεν ἀναγράφονται οἱ οἴκοι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ οἰκοδεσπότη μετὰ τῶν κτημάτων του καὶ προσόδων καὶ τῆς εἰς ἡν ἀνήκει φορολογικῆς ἐκ τῶν τριῶν κατηγορίας, ἐν δὲ τὴν δεξιόθεν ὁ φόρος—ἐμλάκι καὶ τὸ κεφάλαιον. Οἱ κατ' ἀΰξοντα ἀριθμὸν οἴκοι τῶν χριστιανῶν κατὰ τοὺς πέντε συνοικισμοὺς (μαχαλάδες) ἔχουσι: α') Μπουτζιούκ τεπεὶ 201, (σελ. 1—100) β') Καρατζᾶ Ἀχμέτ 123 (σελ. 101—169), γ') Μπαρουτχανές 109 (σελ. 170—237), δ') Μπέη—μπουνάρ—85 (σελ. 237—275) καὶ ε') Καρα—πολούτ—36 (σελ. 276—299).

4

VI

Βιβλίον δαπανῶν Κοινότητος διὰ σχολικὰ κτίρια
ἔτους 1879.

Τὸ βιβλίον εἶναι ἑσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου, ἀνεπίγραφον, ἔχει σελίδας 45 (δὶς) ἐξ ὧν γεγραμμέναι αἱ πρῶται 35 καὶ φέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ ὑπ' ἀριθμὸν 239. Περιέχει κατὰ λογιστικὴν τάξιν τὰς δαπάνας γενομένας ὑπὸ τῆς Κοινότητος ἐν ἔτει 1879 διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ γυμνασίου τῶν ἀρρένων καὶ τῆς σχολῆς τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν διαφόρων ἄλλων σχολικῶν κτιρίων. Ἐκ τοῦ ἐν τῇ σελίδι 35 κατεστρωμένου ἰσολογισμοῦ αἱ ὄλαι δαπάναι ἀνῆλθον εἰς γρ. χρ. 97640.75 ἧτοι 49218 διὰ τὸ γυμνάσιον, 1856 δι' οἰκίματα,

31684.50 διὰ τὴν σχολὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου, 8512.25 διὰ τὰ δημοτικά σχολεῖα καὶ 5370 διὰ τὸ κτήμα Ταχυμίζη.

5

V — XVIII

Βιβλία 14 τῶν πρακτικῶν τῶν συνεδριῶν
τῆς Κεντρικῆς Ἐφορείας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων τῆς
Κοινότητος (1878—1909)

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ράχεώς του (0,33×0,24) ὑπ' ἀριθμ. 223 ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἀνεπίγραφον μετὰ φύλλων ἀναριθμητῶν, ἐξ ὧν τὰ ἐν ἀρχῇ 3 λευκά, τὰ δὲ λοιπὰ γεγραμμένα. Ἐξωθι ἐπὶ δέλτου ἐπικεκολλημένης ἢ ἐπιγραφῆ: «Βιβλίον πρακτικῶν ἐφορείας 1878—1879». Περιέχει 95 πρακτικὰ τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεδριάσεων τῆς Κεντρικῆς ἐφορείας τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Κοινότητος ἀπὸ 11 Ἰουνίου 1870 μέχρι 24 Ἰουνίου 1880 ὑπογεγραμμένα αὐτογράφως ὑπὸ τῶν παρισταμένων ἐκάστοτε μελῶν. Τὸ πρῶτον πρακτικὸν ἀφιεροῦται εἰς τὴν κατὰ πρῶτον συγκρότησιν τῆς ὀκταμελοῦς ἐφορείας ἐκλεγείσης διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐν γενικῇ τῶν πολιτῶν συνελύσει.

6

VI

Βιβλίον ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθμ. 224. Μετὰ φύλλων ἀναριθμητῶν, ἐξ ὧν τὰ ἀρχικά 54 πλὴν 3 ἐν τῷ μεταξύ γεγραμμένα τὰ δὲ λοιπὰ 36 ἄγραφα. Ἐξωθι ἐπὶ δέλτου ἢ ἐπιγραφῆ: «Βιβλίον πρακτικῶν 1880». Περιέχει 61 πρακτικὰ ἠριθμημένα τακτικῶν καὶ 16 ἐκτάκτων συνεδριάσεων τῆς Κεντρικῆς ἐφορείας τῶν ἐκπαιδευτηρίων, τὸ πρῶτον εἶναι τῆς προκαταρκτικῆς συνεδριάσεως μὴ ἀριθμουμένης, ὡς καὶ αὐτῶν τῆς γενικῆς συνελύσεως τῶν πολιτῶν. Εἶναι συνέχεια τοῦ προηγουμένου ἀπὸ 9 Ἰουλίου μέχρι 22 Μαΐου 1881.

7

VII

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου μετὰ βύρσης πρασίνης ἐπὶ τῆς ράχεώς του (0,33×0,24) ὑπ' ἀριθμ. 167 ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἀνεπίγραφον μετὰ φύλλων ἀναριθμητῶν, ἐξ ὧν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ ἄγραφα. Περιέχει 36 πρακτικὰ τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεδριῶν τῆς κεντρικῆς Ἐφορείας τῶν Ἐκπαιδευτηρίων ἀπὸ 27 Μαΐου 1881—9 Ὀκτωβρίου 1881.

8

VIII

Βιβλίον ὡς τὸ προηγούμενον ὑπ' ἀριθμ. 168. Περιέχει πρακτικά 72 ἀπὸ 27 Μαΐου 1881—15 Ἰουνίου 1882. Εἶναι πρόχειρον, παρατηρούμενων ἐν αὐτῷ διορθώσεων καὶ προσθηκῶν. Εξ αὐτοῦ ἀνεγράφησαν ἐν τῷ προηγούμενῳ τὰ 36 πρῶτα πρακτικά, περιέχει δὲ μὴ ἀντιγραφέντα τὰ 38—72, τοῦ 37 ἑλλείποντος.

9

VIII

Βιβλίον ὡς τὸ προηγούμενον, ὑπ' ἀρ. 169. Ἀνεπίγραφον μετὰ φύλλων 63 ἀναριθμητῶν. Ἐπὶ προμετωπίδος ἐπικεκολλημένης ἔξωθεν ἡ ἐπιγραφή «Πρακτικά». Περιέχει τοιαῦτα ἐν ὄλῳ 151 ἀπὸ 22 Ἰουνίου 1882 μέχρι 27 Σεπτεμβρίου 1883. Περὶ τὰ μέσα τοῦ βιβλίου ὑπάρχει ὁ προϋπολογισμὸς τῆς β' ἑξαμηνίας τοῦ ἔτους 1883 ὑπὸ ἡμερομηνίαν 3 Μαρτίου 1883 ἐν Ἀδριανουπόλει. Αἱ δαπάναι (δοῦναι) ἀνέρχονται διὰ τὸ διδασκικὸν καὶ ὑπηρετικὸν προσωπικὸν εἰς γρ. 106.010, τὰ δὲ ἔσοδα, (λαβεῖν) δὲν καλύπτουν αὐτὰς κατὰ 17.356,50 γρ. Προέρχονται ἐξ ἐπιχορηγήσεων: Συλλόγου Ἀθηνῶν (16.000), Ἀδελφότητος Κων]πόλεως (10.000), Συλλόγων Ἀδριανουπόλεως (6.000), ἐκκλησιῶν ἄστεως (9.223), ἐκκλησιῶν προαστείων (20.650), διδάκτρων καὶ κουτίου (7.000) ἐνοικίων, προσφορῶν, συντεχνιῶν 10.150 καὶ ἄλλων.

10

X

Βιβλίον ἑσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ράχεως (0,36×0,22) ὑπ' ἀρ. 234 ἐν τῷ καταλόγῳ. Φύλλα ἀναρίθμητα 29, ἐξ ὧν γεγραμμένα τὰ 22 καὶ τὰ 23α, τὰ δὲ λοιπὰ λευκά. Ἐν τῷ πρώτῳ φύλλῳ 1α ἡ ἐπιγραφή: «Πρακτικὰ τῶν σχολικοῦ ἔτους 1883—1884», ἀντὶ «Πρακτικὰ τῶν συνεδρείων τῆς κεντρικῆς ἐφορείας τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς Κοινότητος». Εἶναι τοιαῦτα συνεδρείων 54 ἀπὸ τῆς 29 Νοεμβρ. 1883 μέχρι 29 Ἰουλίου 1884.

11

XI

Βιβλίον ἑσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου μετὰ πρασίνης βύρσης ἐπὶ τῆς ράχεως (0,40×0,26) ὑπ' ἀρ. 173. Φύλλα ἀναρίθμητα 88, γεγραμμένα ἅπαντα πλὴν τοῦ πρώτου. Ἀνεπίγραφον. Περιέχει ἐν ὄλῳ πρακτικὰ συνεδρείων 116 ἀπὸ τῆς 31 Ἰουλίου 1884 μέχρι 3 Μαρτίου 1887.

12

XII

Βιβλίον ἑσταχωμένον μετὰ ναστοχάριου μετὰ ἐπικολλήτου λινού (0,35×0,26) ὑπ' ἀρ. 165. Τὰ φύλλα του εἶναι ἀναρίθμητα, ἕξ ὧν γεγραμμένα τὰ πρῶτα 66. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἐπιγράφεται: «Συνέχεια τῶν πρακτικῶν τῆς ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐφορείας (1886—1886) Κοινότητος Ἀδριανουπόλεως». Περιέχει πρακτικὰ συνεδρείων 91 ἀπὸ 3 Μαρτίου 1885 μέχρι 28 Φεβρ. 1890.

13

XIII

Βιβλίον χαρτόδετον (0,26×0,18) μετὰ φύλλων ἀναριθμητῶν ὑπ' ἀρ. 157. Ἐπὶ τοῦ ἔξωφύλλου ἐπὶ προμετωπίδος ἡ ἐπιγραφή «Πρακτικὰ Κοινότητος Ἀδριανουπόλεως». Περιέχει τοιαῦτα 50 ἀπὸ τῆς 29 Μαΐου 1889 μέχρι 28 Φεβρουαρίου 1890.

14

XIIII

Βιβλίον χαρτόδετον (0,30×0,22) ὑπ' ἀρ. 162 σελίδας περιέχον σελίδας 120, ἕξ ὧν ἠριθμημέναι καὶ γεγραμμέναι 99. Ἐπὶ τῆς δευτέρας σελίδος (ἀγράφου) ἡ ἐπιγραφή: «Συνέχεια πρακτικῶν ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1889». Περιέχει πρακτικὰ συνεδρείων, 119 ἀπὸ τῆς 3 Μαρτίου 1890 μέχρι τῆς 26 Ἰουνίου 1892

15

XV

Βιβλίον χαρτόδετον (0,29×0,22) ὑπ' ἀρ. 163 περιέχον φύλλα 80 ἀναρίθμητα, γεγραμμένα ἅπαντα πλὴν τοῦ ἀρχικοῦ καὶ ἑτέρου ἐν τῷ μέσῳ Ἀνεπίγραφον. Περιέχει τὴν συνέχειαν τῶν πρακτικῶν τοῦ προηγουμένου, συνεδρείων 160 ἀπὸ τῆς 7 Ἀπριλ. 1892 μέχρι τῆς 13 Ὀκτωβ. 1895.

16

XVI

Βιβλίον ἀστάχωτον ἀποσπασθείσης τῆς σταχώσεως (0,40×0,28) ὑπ' ἀρ. 223. Τὰ φύλλα του ἀναρίθμητα καὶ γεγραμμένα ἅπαντα πλὴν τῶν τελευταίων 7. Περιέχει πρακτικὰ 180 συνεδρείων ἀπὸ τῆς 13 Ὀκτωβρίου 1895 μέχρι 26 Ἰουνίου 1902

17

XVII

Βιβλίον ἑσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου (5,34×0,27) ὑπ' ἀρ. 236. Τὰ φύλλα του 55 ἀναριθμητα εἶναι γεγραμμένα ἅπαντα πλὴν 2 σελίδων ἐν τῷ μέσῳ καὶ τῆς πρώτης. Ἐπὶ τοῦ φύλλου 1β ἡ ἐπιγραφή: «Πρόχειρον πρακτικῶν». Περιέχει τὰ πρακτικά 126 συνεδρειῶν ἀπὸ τῆς 31 Ἰουλίου μέχρι τῆς 18 Ἰουνίου 1904.

18

XVIII

Βιβλίον χαρτόδετον (0,33×0,27) ὑπ' ἀρ. 237 ἐκ φύλλων 58 ἀναριθμητῶν καὶ γεγραμμένων ἀπάντων πλὴν τοῦ τελευταίου. Εἶναι καὶ τοῦτο πρόχειρον, ὡς τὸ προηγούμενον καὶ περιέχει πρακτικά 154 συνεδρειῶν ἀπὸ τῆς 23 Ἰουνίου 1904 μέχρι 28 Ἰανουαρίου 1909.

Ἐκ τῶν πρακτικῶν τούτων εἶναι δυνατόν νὰ μελετηθῇ ἡ ὅλη ἐκπαιδευτικὴ τῆς κοινότητος Ἀδριανουπόλεως ἐπὶ τριακονταετιᾶν σχεδὸν 1881—1909 κινήσεις, οὐχὶ εὐκαταφρότητος οὔσα. Ἡ κεντρικὴ ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτηρίων Ἐφορεία ἀποτελουμένη ἐξ ἐγκρίτων ἐπιστημόνων καὶ λογίων, ἐκλεγομένων ὑπὸ τῆς Κοινότητος, ἐφρόντιζε ἐπιμελῶς περὶ τῆς κανονικῆς λειτουργίας καὶ τῆς προόδου τῶν ἐκπαιδευτηρίων, συνερχομένη συχνάκις εἰς τακτικὰς καὶ ἐκτάκτους συνεδρίας ἐν τῇ μητροπόλει ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐκείστοτε ἀρχιερέως ἢ τοῦ ἀντιπροέδρου της καὶ λαμβάνουσα κατὰ τὰς παρουσιαζομένας ἀνάγκας διαφόρους ἀποφάσεις. Αὕτη ἀπεφάσιζε περὶ τοῦ διορισμοῦ ἢ παύσεως καὶ τοῦ μισθολογίου τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ διαχειριζομένη διὰ τοῦ ἴδιου της ταμίου τὴν σχολικὴν περιουσίαν, καὶ ἐξήλεγε τὴν ἐργασίαν τῶν διδασκόντων διορίζουσα κατ' ἔτος ἐξεταστικὰς ἐπιτροπείας διὰ τὰς ἐνιαυσίους ἐξετάσεις. Ἐκ τίνος δὲ πρακτικοῦ τῆς 20 Μαΐου 1891 ἐξάγεται ὅτι ἡ κοινότης φθίνοντος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος συνετήρει ἐν τῷ ἄστει καὶ τοῖς προαστείοις 4 νηπιαγωγεῖα, 1 παρθεναγωγεῖον—τὸ Ζάππειον (κατώτερον καὶ ἀνώτερον), 1 ἐξατάξιον ἀστικήν σχολὴν ἀρρένων, 1 γυμνάσιον ἀρρένων ἐν τῷ ἄστει, 3 κατώτερα παρθεναγωγεῖα καὶ 4 ἀρρεναγωγεῖα ἐν τοῖς προαστείοις Κιοιμ—μαχαλέ, Ἰλιδίμι, Κηρικίου καὶ Κερισχανέ, λαμβάνουσα ἐπιχορηγήσεις ἐτησίας καὶ ἔξωθεν.

VXIII—XXII

Βιβλία 4 ταμείου Κοινότητος Ἀδριανουπλεως 1910—1916

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου, ἐπικεκαλυμμένον διὰ λινού (0,30×0,22) ὑπ' ἀρ. 172. Ἐγγεγραμμένα φύλλα 203 ἠριθμημένα, τὰ δὲ ἄγραφα ἀναρίθμητα. Ἀνεπίγραφον. Εἶναι ταμεῖον τῆς Κοινότητος τῶν ἐτῶν 1910—1911 καὶ 1911—1912, ἐν ᾧ, λογιστικῇ τάξει εἶναι ἀναγεγραμμένα αἱ ἐτήσια μισθοδοσίαι τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ, τοκομερίδια ὁμολογιῶν, οἰκοδόμησις μαγαζίου, πώλησις διδακτικῶν βιβλίων, κτηματικοὶ φόροι, μεταγραφαὶ κτημάτων, ἀσφάλεια, καύσιμος ὕλη, ἐπισκευαί, γενικά ἔξοδα, ἔκτακτα, ἐνοίκια, εἰσπράξεις ἐκκλησιῶν, χορηγήματα, λαχεῖα, συνδρομαὶ συντεχνιῶν, προαιρετικά, γενικαὶ εἰσπράξεις, οἰκοτροφεῖον, κυτία.

Ἐκ τῆς σελίδος 104 —Κέρδη Ζημίαι— φαίνεται ὅτι αἱ μὲν δαπάναι κατὰ τὸ ἔτος 1910—1911 ἀνέρχονται εἰς 328.187 γρ. ὦν 252.559:50 διὰ μισθοδοσίας τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ, τὰ δὲ λοιπὰ διὰ φόρους, ἀσφάλιστρα, καύσιμον ὕλην, ἐπισκευάς, ἐνοίκια κτλ. καλυπτόμενα ὡσαύτως ἔξ ἐνοικίων, διδάκτρων, ἐπιχορηγήσεων, λαχείου, συνδρομῶν, κτλ. κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1911—1912 εἰς 330.098:25 γρ. (σελ. 203).

Βιβλίον ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 171 ἔχων φύλλα ἠριθμημένα ἐντύπως 197, ἔξ ὧν γεγραμμένα τὰ 183. Εἶναι ταμεῖον τῆς Κοινότητος ἐτῶν 1912—1913 καὶ 1913—1914. Οἱ ἰσολογισμοὶ 357.949 (σελ. 35) καὶ 304.850 γρ. (σελ. 183). Τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα ὅμοια τοῖς τοῦ προηγουμένου ταμεῖου.

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου (0,33×0,21) ὑπ' ἀρ. 231, ἔχον σελίδας ἠριθμημένας (δὺς) 99 καὶ γεγραμμένας. Ἐπὶ τῆς προμετωπίδος τῆς σταχώσεως «Ταμεῖον 1912—1913, 13—14, 14—15 καὶ 15—16». Εἶναι συνέχεια τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν XVIII ταμεῖου τῆς Κοινότητος. Αἱ δαπάναι ἀνέρχονται ἔτους 1912—1913 εἰς 357.949 γρ. (σελ. 11), τοῦ 1913—1914 εἰς 304.850,50 γρ. (σελ. 40), τοῦ 1914—1915 εἰς 258.121,50 γρ. (σελ. 67) καὶ τοῦ 1915—1916 εἰς 368 920,75 γρ. σελ. 99).

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου, ἐπικεκαλυμμένον διὰ μέ-

λανος λινού (0,29×0,21) ὑπ' ἄρ. 160 ἔχον σελίδας ἠριθμημένας 71 δίς, ἔξ ὧν γεγραμμέναί αἱ 58. Ἐφ' ἐκάστης σελίδος ἐπιγράφεται «Ταμείον μετρητῶν». Πρόκειται περὶ τοῦ κοινοτικοῦ οἰκοτροφείου ἀρρένων κατὰ τὰ σχολικὰ ἔτη 1909—10, 1910—11 καὶ 1911—12, ἀρχομένου ἀπὸ 2 Σεπτεμβρίου 1909 καὶ τελευτῶντος ὃ Ἰουλίου 1912. Ἀριστερόθεν σημειοῦνται τὰ παρὰ τῶν οἰκοτρόφων εἰσπραττόμενα ὀνομαστικῶς τροφεῖα (δοῦναι) καὶ δεξιόθεν αἱ δαπάναι (λαβεῖν).

XXIII—XXV

Βιβλία 3 τοῦ τοῦ Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου
Ἀδριανουπόλεως 1905—1921

23

XXIII

Βιβλίον χαρτόδετον (0,30×0,21) ὑπ' ἄρ. καταλόγου 156 ἔχον σελίδας ἠριθμημένας 22, ἔξ ὧν γεγραμμέναί 18, τῶν λοιπῶν — 51 οὐσῶν ἀγράφων ὡς καὶ τῶν δύο πρώτων. Ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος ἐπιγράφεται: «Αἱ διάφοροι δωρεαὶ πρὸς τὸν ἐν Ἀδριανουπόλει Φιλεκπαιδευτικὸν Σύλλογον ἰδίᾳ ὑπὲρ ἀνεγέρσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 34ου συλλογικοῦ ἔτους 1904—1905». Αἱ δωρεαὶ ἀρχοῦν ἀπὸ 29 Σεπτεμβρ. καὶ λήγουσι τῇ 30 Σεπτεμβρ. 1910 συμποσοθεῖσαι εἰς γρ. γρ. 124.389,50, «τὸ ὅλον χίλια διακόσια τεσσαράκοντα τρεῖς λίραι Ὄθωμανικαὶ καὶ ὄγδοῦντα ἐννέα καὶ ἥμισυ γρόσια» (Ν. Βουκλίδης). Προφανῶς ὁ ὑπογραφομένος εἶναι ὁ ταμίας. Ἄξια σημειώσεως εἶναι αἱ δωρεαὶ τοῦ ἐν Ὀδησῶ Γρηγ. Μαρασλῆ ἀπὸ 29 Σεπε. 1905 ἔκ γρ. 2187, τοῦ Γ. Ζουπᾶν καὶ τῆς Ἑλένης Χρ. Δουλᾶ ἀπὸ 25 Ἀπριλ 1907 εἰς μνήμην τοῦ πατρός των Ναοῦμ Ζουπᾶν ἔκ γρ. 21.875 «ὑπὸ τὸν ὄρον, ἵνα κατατεθῶσιν εἰς τὸ διηνεκὲς εἰς τὴν ἐθνικὴν τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, οἱ δὲ τόκοι των χρησιμοποιοῦνται πρὸς ἀγορὰν ἐνδυμάτων εἰς διὰ τοὺς ἀπόρους μαθητὰς». Ὡσαύτως ἡ ἀπὸ 15 Ἰουλ. 1907 τῆς ὑπὲρ τῶν ἐκ πυρκαϊᾶς παθόντων ἐπιτροπῆς ἔκ γρ. 208.000 τοῦ Μιλτ. Ἀλτιναλιμάζη ἔκ γρ. 4.300 καὶ τοῦ Πέτρου Βασιλειάδου «διὰ κληροδοτήματος» ἔκ γρ. 17.336 ἀπὸ 12 Αὐγούστου 1907, ἡ τοῦ Ἐμ. Δουλᾶ ἀπὸ 13 Αὐγ. 1907 ἔκ γρ. 2.000, ἡ τοῦ Γεωργ. Ἀθανασιάδου (Ὁρτάκιοι) ἀπὸ 29 Μαΐου 1908 ἔκ γρ. 2784 καὶ ἄλλαι.

24

XXIV

Βιβλίον χαρτόδετον (0,39×0,24) ὑπ' ἄρ. 235 ἔχον φύλλα ἀναριθ-

μητα 49, ἐξ ὧν εἶναι γεγραμμένα τὰ πρῶτα 5. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἡ ἐπιγραφή: «Ἡμερολόγιον διαχειρίσεως φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ τῆς 12 Δεκεμβρ. 1919 (γράφει 1918). Περιέχει τὰς εἰσπράξεις καὶ τὰς δαπάνας τοῦ Συλλόγου ἀπὸ 17 Δεκεμβρ. 1918 μέχρι 30 Ἰουν. 1919.

25

XXV

Βιβλίον χαρτόδετον (0,30×0,21) ὑπ' ἀρ. 158 ἔχον φύλλα ἀναρίθμητα 74, ἐξ ὧν τὰ 72 γεγραμμένα. Ἐπὶ προμετωπίδος ἔξωθι γέγραπται: «Πρακτικὰ τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Νοεμβρ. 1919 μέχρι . . .» (ἦτοι 2 Νοεμβρ. 1919 μέχρι 23 Φεβρ. 1921). Περιέχον τὰς ἐκλογὰς τοὺς διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ 1919 - 1920 καὶ συνεδρείας 34 καὶ τὰς τοῦ 1920—1921 καὶ συνεδρείας 14.

26

XXVI

Κατάλογος κοινοτικῆς βιβλιοθήκης 1900—1905

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου, κεκαλυμμένον διὰ λινοῦ (0,35×0,25) ὑπ' ἀρ. 166 ἔχον φύλλα 95, ὧν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ ἄγραφα. Ἐν τῷ φύλλῳ 2α ἡ ἐπιγραφή: «Κατάλογος συγγραμμάτων ἑλληνικῶν καὶ ξένων γλώσσῶν, ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 10ῃ Ἰανουαρ. 1900. Ἀστέριος Ζῆκος». Ὁ αὐξων ἀριθμὸς τῶν βιβλίων τοῦ καταλόγου (σελ. 62) εἶναι 1057. Εἶναι δὲ κατατεταγμένα τὰ βιβλία κατὰ στήλας αὐξοντος ἀριθμοῦ, συγγραφῆς, τίτλου συγγράμματος, ἐκδόσεως, τύπου καὶ χρόνου ἐκδόσεως, σελίδων τόμων καὶ παρατηρήσεων. Οἱ ἀριθμοὶ 228—229, 762—783, 787—797, 799—852, 920—922 εἶναι κενοί. Μετὰ δύο φύλλα ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ καταλόγου γίνεται ἀπόπειρα ἐπαναγραφῆς ἐτέρου ὑπὸ νέαν ἀρίθμησιν προχωρήσασαν μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 79 προστεθείσης καὶ στήλης αὐξοντος παλαιοῦ ἀριθμοῦ βιβλίων. Μετὰ δεκάδα φύλλον φέρεται κατάλογος τῶν δανειζομένων κατ' οἶκον βιβλίων πρὸς ἀνάγνωσιν ἀπὸ Ὀκτωβ. 8, 1904 μέχρι 25 Ἰουν. 1905. Ἐδανείσθησαν ἐν ὄλῳ πρόσωπα 17.

27

XXII

Βιβλίον τῆς Διδασκαλικῆς ἀδελφότητος 1909—1922

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου ὑπὸ λινοῦ κεκαλυμμένον

(0,35×0,26) ὑπ' ἀρ. 164, ἔχον φύλλα ἀναρίθμητα 66, ἐξ ὧν γεγραμμένα τὰ 50 καὶ 51α, τὰ δὲ λοιπὰ ἄγραφα. Ἐπὶ τοῦ πρώτου φύλλου ἡ ἐπιγραφή: «Πρακτικά τῶν συνεδριῶν τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει διδασκαλικῆς ἀδελφότητος», ὅπερ ἀντιγράφεται καὶ ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς προμετωπίδος. Περιέχει 100 πρακτικά συνεδριῶν καὶ τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἀπὸ τῆς 29 Αὐγ. 1909 μέχρι 26 Ἰουλ. 1922. Ἐκ τοῦ πρακτικοῦ τῆς πρώτης γενικῆς συνεδρείας διαφαίνεται ὅτι τὰ μέλη τῆς ἀδελφότητος πλὴν τῶν διδασκάλων ἦσαν καὶ ἱερεῖς, ἱεροφάται καὶ πολῖται. Σκοπὸς τῆς ἀδελφότητος ἡ ὑποστήριξις τῶν ἠθικῶν καὶ ὄλικῶν συμφερόντων τῶν μελῶν της.

28

XXIII

Βιβλίον πρακτικῶν τῆς ἀστικῆς σχολῆς (ἄστεος) 1906—1907

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου, περιεκαλυμμένον διὰ μέλανος λινοῦ (0,26×0,18) ὑπ' ἀρ. 159, ὀγκῶδες μετὰ σελίδων ἀναριθμητῶν Ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς προμετωπίδος ἡ ἐπιγραφή: «Βιβλίον πρακτικῶν τῆς ἀστικῆς σχολῆς». Περιέχει τὰ πρακτικά τῶν συνεδριῶν τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ τῆς ἀστικῆς σχολῆς τοῦ ἄστεος τῶν ἐτῶν 1906—07 (6), 1907—08 (5), 1908—09 (3), 1909—10 (2), 1910—11 (4), 1911—12 (1), 1912—13 (2), 1913—14 (4), 1914—15 (2), 1915—16 (2) καὶ 1916—17 (2), ἀφορῶντα εἰς τὴν κανονικὴν τῆς σχολῆς λειτουργίαν. Ἐκαστὸν πρακτικὸν κυροῦται διὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ διευθυντοῦ καὶ τῶν διδασκάλων ἐπιτιθεμένης καὶ τῆς σχολικῆς σφραγίδος, φερούσης γλαῦκα καὶ περὶ αὐτὴν κεφαλαίως γράμματα «Κεντρικὴ ἀστικὴ σχολὴ ἐν Ἀδριανουπόλει» Φύλλα γεγραμμένα 30.

29

XXIV

Βιβλίον κεντρικῆς ἐπιτροπείας προσφύγων Θράκης 1919

Βιβλίον χαρτόδετον (0,27×0,20) ὑπ' ἀρ. 238 ἔχον φύλλα ἀναρίθμητα 56 ἐξ ὧν γεγραμμένα τὰ 7. Περιέχει «πρακτικά κεντρικῆς ἐπιτροπῆς προσφύγων ἀπὸ 30 Ἰουν. 1919 μέχρι 2 Σεπτεμβρ. 1919, συνεδριῶν 8» συνελθουσῶν ἐν τῇ μητροπόλει ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀγίου Συνάδων, πρὸς λήψιν διαφόρων μέτρων διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν ἐν τῷ πολέμῳ καταφυγόντων εἰς Ἀδριανούπολιν πολλαχόθεν τῆς Θράκης προσφύγων.

ΕΠΙΔΡΑΧΙΑΣ ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ

Γάνου

30

I

Κώδιξ Μητροπόλεως προικοσυμφώνων και διαθηκῶν
1912—1919 και Πρωτόκολλον ἄμα τῶν ἐξαγομένων
και εἰσαγομένων ἐγγράφων 1920—23

Βιβλίον ἀστάχτων νῦν, ἀποσυντεθέντων τῶν ἐκ ναστοχάρτου περιβλημάτων του (0,39×0,29) ὑπ' ἀρ. καταλόγου 214. Ἔχει σελίδας ἡριθμημένας ἐντύπως 393, γεγραμμένας ἀπάσας φαίνεται ὅτι ἐν τέλει ἀπεσπασθησαν σελίδες τινές. Περιέχει ἀντίγραφα προικοσυμφώνων και διαθηκῶν, πρὸς δὲ 1 πιστοποιητικοῦ, 3 πωλητηρίων και 3 δωρητηρίων ἀπὸ 30 Σεπτεμβ. 1912 μέχρι 18 Νοεμβρ. 1919 συνυπογραφομένων ἰδιοχείρως τῶν προικοδοτούντων, διαθετῶν, πωλητῶν, δωρητῶν, τοῦ συμβολαιογραφοῦντος και ἐνίοτε τοῦ γραμματέως (σελ. 1—94).

Ἀπὸ τῆς σελίδος 95 μέχρι τέλους χρησιμοποιεῖται ὡς πρωτόκολλον τῶν ἐξαγομένων και εἰσαγομένων ἐγγράφων τῆς μητροπόλεως ἀπὸ Ἀπριλίου 1920 μέχρι 17 Ἰανουαρίου 1923. Ἐκάστη σελὶς διήρηται εἰς στήλας καθέτους, ἐν αἷς ἀριστερόθεν μὲν ἀναγράφεται ὁ αὔξων ἀριθμὸς, ἡ ἡμερομηνία τῶν ἐξαγομένων ἐγγράφων μετὰ τῶν σχετικῶν παρατηρήσεων, δεξιόθεν δὲ ὁ αὔξων ἀριθμὸς τῶν εἰσαγομένων, ὁ ἐπιστέλλων, ἡ ἡμερομηνία, τὸ περιεχόμενον και ὁ τόπος προελεύσεως. Αὔξων ἀριθμὸς ἐξαχθέντων 655+258 και εἰσαχθέντων 651+270.

Ἐπισυνημμένα τῷ κώδικι τοῦτο εἶναι 15 σελίδες ὁμοίου μεγέθους γεγραμμέναι ἅπασαι, ἀποσπασθεῖσαι ἐξ ἑτέρου κώδικος τῆς μητροπόλεως και περιέχουσαι ἀντίγραφα διαθηκῶν 5 και προικοσυμφώνων 11 ἀπὸ 30 Ἰουλ. 1908 μέχρι 14 Ἰουλ. 1913. Ἐπὶ τοῦ ἀποσπάσματος τούτου ἐπικεκῶλληται δέλτος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: «Κώδιξ Κοινότητος Γάνου - Χώρας Ἀριθμὸς πρωτοκόλ. 3856».

31

II

Κώδιξ Μητροπόλεως τῶν ἐξηγμένων και εἰσηγμένων
ἐγγράφων 1913—20

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου (0,40×0,30), ἀλλ' ἐν ἐλευθέρῃ καταστάσει διετελοῦν ὑπ' ἀρ. καταλόγου 215. Ἐπὶ δέλτου ἐπικε-

κολλημένης ἔξωθι ἢ ἐπιγραφὴ: «Κώδιξ Κοινότητος Γάνου καὶ Χώρας, ἀρ. πρωτοκόλ. 3856». Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 395 καὶ γεγραμμένας ἀπᾶσας πλὴν δεκάδος δεξιόθεν κατὰ τὰ τέλη. Εἶναι βιβλίον τῶν ἐκ τῆς Μητροπόλεως ἐξηγημένων καὶ εἰσηγμένων ἐγγράφων ἀπὸ 17 Σεπτεμβρ. 1913 μέχρι 19 Ἰουλ. 1920, συντεταγμένον ὁμοιοτρόπως τῷ πρωτοκόλλῳ τοῦ προηγουμένου.

32

III

**Κώδιξ Μητροπόλεως προικοσυμφώνων καὶ διαθηκῶν
1910—1922 καὶ πρωτόκολλον ἐγγράφων Μητροπο-
λίτου 1923—1925**

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου (0,40×0,30) μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ράχως τοῦ ὑπ' ἀρ. καταλόγου 217, ἔχον φύλλα ἀναρίθμητα, ἐξ ὧν τὰ 14 εἶναι γεγραμμένα. Περιέχει ἀντίγραφα προικοσυμφώνων καὶ διαθηκῶν, ὡς ὁ 1, τῶν ἐτῶν 1910, 1913, 1920, 1921 καὶ 1922 καὶ 1 διαζύγιον τοῦ 1921 ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ δικαστηρίου τῆς Μητροπόλεως ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνου. Τὰ λοιπὰ φύλλα εἶναι ἄγραφα. Ἐξωθι ἐπὶ ἐπικεκολλημένης δέλτου ἢ ἐπιγραφὴ: «Κώδιξ Κοινότητος Γάνου καὶ Χώρας, ἀρ. 3856».

Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ὁ Μητροπολίτης ἐχορηγοποίησεν ἀνεστραμμένως ἀπὸ τοῦ τέλους τὸ βιβλίον ὡς πρωτόκολλον τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξιγομένων ἐγγράφων του ὡς μητροπολίτης Γάνου καὶ Χώρας φιλοξενούμενος ὑπὸ τοῦ Ξάνθης ἐν Καβάλλῃ ἀπὸ 12 Φεβρουαρ. 1923 μέχρι 6 Ὀκτωβρ. 1924 (φύλλα 40) καὶ εἶτα ὡς Μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας Μετσόβου ἀπὸ 31 Ὀκτωβρ. 1924 μέχρι 1 Ἀπριλ. 1925 (φύλλα 12). Τὰ λοιπὰ φύλλα περὶ τὰ 3/4 ἄγραφα.

33

IV

**Κώδιξ πρακτικῶν συνεδρειῶν τῆς Κοινότητος
Γάνου-Χώρας 1913—1922**

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου (0,40×0,40) ἀλλ' ἐλεεινῇ καταστάσει, χεῖρονι τῆς τῶν ἄλλων διατελοῦν, ὑπ' ἀρ. 216. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 395, ἐξ ὧν γεγραμμένα 242. Ἐπὶ δέλτου ἐπικεκολλημένης ἔξωθι φέρεται ἢ ἐπιγραφὴ τοῦ τίτλου του μετὰ τοῦ

ἀριθμοῦ πρωτοκόλλου. Περιέχει τὰ πρακτικά τῶν συνεδρειῶν τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς τῆς Δημογεροντίας τῆς Κοινότητος, ὅτε μὲν ἐν ἀντιγράφοις ἐκ τοῦ προχείρου βιβλίου, ὅτε δὲ πρωτοτύπως, κεκυρωμένα διὰ τῆς αὐτογράφου ὑπογραφῆς τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος αὐτὸν ὡς προέδρου καὶ τῶν ὑπογραφῶν τῶν δημογερόντων καὶ τῶν ἐφοροεπιτρόπων ἀπὸ 5 Ἰανουαρ. 1913 μέχρι 14 Ἰουλίου 1920 ἐπὶ Τουρκοκρατίας (σελ. 1—183) καὶ ἀπὸ 23 Ἰουλίου 1920 μέχρι 10 Ὀκτωβρ. 1922 ἐπὶ ἐλληνικῆς διοικήσεως (σελ. 184—229). Ἐν ταῖς σελίσι 230—242 περιέχονται πρακτικὸν τῶν συνεδρειῶν τῆς μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν πρώτης ἐπιτροπῆς ἐν Καβάλλα ἀπὸ 27 Δεκεμβρ. 1922 μέχρι 25 Ἰουλ. 1923, ἀφορῶντα εἰς περίθαλψιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν ἀνταλλαγέντων. Σπουδαία πηγὴ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Κοινότητος τῶν ἐτῶν 1913—1922.

ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ - ΡΑΙΔΕΣΤΟΥ

Ἡρακλείτις

34

I

«Βιβλίον μηνιαίων δόσεων τῆς ἐν Ἡρακλείτῃ ἀδελφότητος ἁγ. Γεώργιος 1909—1910

Εἶναι χαρτόδετον (0,28×0,19) ὑπ' ἀρ. καταλόγου 268 καὶ ἔχει φύλλα ἀναριθμητά 28, ἐξ ὧν γεγραμμένα τὰ 12. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι φέρεται ὁ προταχθεὶς τίτλος τοῦ βιβλίου καὶ ἀκολουθοῦσι τὰ ὀνοματεπώνυμα τῶν μελῶν μετὰ μηνιαίων συνδρομῶν. Ἐν τῷ φύλλῳ βα ἐπιγραφὴ «Βιβλίον ἀλληλογραφίας τοῦ ἔτους 1911». Ἀπὸ τοῦ 7α μέχρι τοῦ 12β περιέχει ἀντίγραφα ἀποστελλομένων ἐπιστολῶν, ὑπογεγραμμένων ὑπὸ τοῦ προέδρου καὶ γραμματέως καὶ ἐσφραγισμένων διὰ κυκλοτεροῦς σφραγίδος, ἥτις φέρει ἐν μέσῳ τὸν ἅγιον, ἔφιππον καὶ περίξ τὴν ἐπιγραφὴν κεφαλαίοις γράμμασιν: «Ἀδελφ. ἐν Ἡρακλείτῃ Ἁγ. Γεώργιος 1909».

35

II

Βιβλίον συνεδρειῶν τῆς αὐτῆς ἀδελφότητος 1911—1912

Εἶναι χαρτόδετον (0,28×0,15) ὑπ' ἀρ. καταλόγου 267 ἔχον φύλλα 20, ἐξ ὧν γεγραμμένα τὰ 5. Ἀναγράφονται τὰ ὀνοματεπώνυμα ἰδιο-

χείρως τῶν μετεχόντων τῶν συνεδρειῶν τῆς Ἀδελφότητος, κυρούμενα διὰ τῆς σφραγίδος τῆς Ἀδελφότητος ἄνευ πρακτικοῦ τινός. Συνεδρεῖται 10, ἀπὸ 7 Φεβρ. 1911 μέχρι 5 Αὐγούστου 1912.

ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ - ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

36

I

Ἀρχεῖον εἰσηγμένων εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας ἐγγράφων 1898—1915

Τοῦτο εἶναι συλλογὴ 218 ἐγγράφων εἰσηγμένων εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἡρακλείας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1898—1915, ἧτοι τῶν ἐτῶν 1898 (13), 1902 (21), 1903 (46), 1904 (33), 1905 (39), 1906 (20), 1907 (20), 1911 (1), 1912 (4), 1913 (7), 1914 (13) καὶ 1915 (1), συγκεκολλημένων τῶν πλείστων ἀλλήλοις, ἄλλων παρεμβεβλημένων καὶ ἄλλων προσκειμένων ἄνευ χρονολογικῆς σειρᾶς καὶ ἀποτελούντων βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου (0,39×0,27 καὶ πάχους 0,45), ὅπερ φέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ ὑπ' ἀρ. 206. Τὰ ἐγγράφα σπουδῆς ἄξια διὰ τὴν ἱστορίαν οὐ μόνον τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείας καὶ τῆς Θράκης, ἀλλὰ καὶ τοῦ γένους ἐν γένει κατὰ τὰ ἔτη ἐκεῖνα, εἶναι πατριαρχικαὶ καὶ συνοδικαὶ ἐγκύκλιοι, πατριαρχικὰ γράμματα καὶ πιττάκια, σημειώματα, ὑπομνήματα, τακτοῖρια πρὸς τὴν Ὑψ. Πύλιν, κυβερνητικαὶ ἐν μεταφράσει ἀποφάσεις καὶ ἄλλα πρωτότυπα ἢ ἀντίγραφα, ἔντυπα δακτυλογράφητα τὰ πλείονα καὶ χειρόγραφα, πάντα ὁμως σχεδὸν ὑπογεγραμμένα αὐτογράφως ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε πατριάρχου καὶ τῶν συνοδικῶν. Ὅπισθεν ἐκάστου ἐγγράφου, οὐχὶ πάντων, φέρεται συντομωτάτη ὑπὸ τῆς μητροπόλεως σημείωσις τοῦ χρόνου τῆς παραλήψεως ὑπ' ἀρ. πρωτοκόλλου καὶ τοῦ περιεχομένου. Ἐν τέλει παρατίθενται 9 γράμματα τῆς ἀρχιγραμματείας τῶν πατριαρχείων ἐν ἀντιγράφοις πρὸς τὴν μητρόπολιν περὶ ὑποθέσεων μελῶν τῆς ἐπαρχίας, ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τοῦ ἀρχιγραμματέως ἢ τοῦ πρωτοσυγκέλου τῶν πατριαρχείων, 17 ἔτερα διαφόρων πολιτῶν πρὸς τὸν μητροπολίτην καὶ 2 πρόχειροι ἐκθέσεις τῆς μητροπόλεως πρὸς τὰ πατριαρχεῖα μετὰ καταλόγου ἐράνων διὰ τὴν πατριαρχικὴν ἐπιχορήγησιν. Ὁ ἐπισυναπτόμενος ἐν τέλει δισέλιδος πίναξ τῶν περιεχομένων εἶναι ἑλλιπέστατος, διότι περιλαμβάνει μόνον 51 ἐγγράφα ἐκ διαφόρων ἐτῶν.

Ὁ πίναξ τῶν περιεχομένων τοῦ βιβλίου τῶν ἀρχείων κατὰ χρο-

νολογικὴν σειρᾶν, κλθ' ἦν δέον νὰ γείνη ἡ ταξιθέτησις τῶν ἀποκολλημένων ἔχει κατ' ἔτη καὶ αὖξοντα ἀριθμὸν ὧδε :

1898

1. Πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἱερώνυμον ἀρ. $\frac{\text{πρωτ. } 4239}{\text{δικ. } 2452}$ ἀπὸ Ἰουλίου 16, συνιστῶσα τὸ ἔκτυπωθὲν Βυζαντινὸν ἡμερολόγιον τοῦ μεγάλου χαρτοφύλακος Μανουὴλ Ἰ' Ἰεδεὸν πρὸς διάδοσιν αὐτοῦ (ἔντυπος).

2. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρωτ. 2179 ἀπὸ Αὐγούστου 18 μετ' ἐγκλείστου πρὸς τὸν Καλλιουπόλεως πρὸς ἐπίδοσιν ἐπιστολῆς περὶ τῶν εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν Χάλκης ὀφειλῶν του (χειρόγραφον).

3. Πατριαρχ. καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος ἀρ. $\frac{4984}{2904}$ ἀπὸ Αὐγούστου 22 περὶ τακτικῆς καὶ ἐγκαίρου ἀποστολῆς τῆς ἐτησίως τῆς μητροπόλεως ἐπιχορηγήσεως εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν Χάλκης (ἔντυπος).

4. Πατριαρχ. γράμμα, ἀρ. πρ. 4588 ἀπὸ 22 Αὐγ. μετ' ἐγκλείστου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Μυριοφύτου ἐπιστολῆς περὶ τοῦ ἐν Περυστάσει ἄλλοτε διδάξαντος Γαβρ. Κωνσταντίνου, (χειρόγραφον).

5. Ἔτερον, ἀρ. πρ. 4745 ἀπὸ 24 Αὐγούστου ἀπαντητικὸν συνοδικὴ διαγνώμη εἰς τηλεγράφημα καὶ γράμμα τοῦ μητροπολίτου διὰ τὰς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐπισκόπου Μυριοφύτου καταγγελίας κατὰ τοῦ μητροπολίτου Γάνου καὶ Χώρας (χειρόγραφον).

6. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4770 ἀπὸ 25 Αὐγ, ἀπαντητικὸν περὶ μὴ ἐπιτρεπομένης ἀδείας γάμου συγγενῶν πέμπτου βαθμοῦ ἐξ ἀγχιστείας (χειρόγραφον).

7. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5183 ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου ἀγγέλον τὴν ἔκδοσιν ἀδείας (ιστιλαμίου) περὶ ἀνεγέρσεως κωδωνοστασίου ἐν Οὐζοῦν-κιοὶ (χειρόγραφον).

8. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4903 ἀπὸ 5 Σεπτεμβ. μετ' ἐγκλείστου πρὸς ἐπίδοσιν ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Μυριοφύτου καὶ ἀντιγράφου ὑπουργ. τσεκερὲ περιλαμβάνοντος διαφόρους κατ' αὐτοῦ αἰτιάσεις πρὸς εἶδησιν του (χειρόγραφον).

9. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5445 ἀπὸ 12 Σεπτ. περὶ λήψεως φροντίδος πρὸς περὶ ὧσιν τῶν ἱερῶν κειμηλίων τοῦ γένους καὶ τῆς ἐκκλησίας, τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἱθακλείας (χειρογράφων, βιβλίων, κλπ.) (χειρόγραφον).

10. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5344 ἀπὸ 17 Σεπτ. μετ' ἐπιστολῆς πρὸς ἐπίδοσιν εἰς τὸν ἐπίσκοπον Μυριοφύτου περὶ τοῦ ἀναφυέντος ἐν τῇ Περυστάσει διδασκαλικοῦ ζητήματος. (χειρόγραφον).

11. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5420 ἀπὸ 20 Σεπτ. μετ' ἐπιστολῆς πρὸς ἐπίδοσιν εἰς τὸν ἐπίσκοπον Μυριοφύτου καὶ μετ' ἀντιγράφου ὑπουργικοῦ τεσκερὲ διατυποῦντος νέας κατ' αὐτοῦ αἰτιάσεις (χειρόγραφον).

12. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5605 ἀπὸ 24 Σεπτ. μετ' ἀντιγράφου ἀναιρέσεως πρὸς ἐπίδοσιν Λυδίας Παντερμαλῆ κατὰ Π. Παντερμαλῆ. (χειρόγραφον).

13. Ἔτερον ἀρ. πρ. 7241 ἀπὸ 8 Δεκεμβρ. πρὸς ὑπόμνησιν ταῖς ὑπ' αὐτὸν ἐκκλησίαις περὶ ἐγκαίρου ἀποστολῆς τῆς τοῦ λίγοντος ἔτους πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως. (χειρόγραφον).

1902

14. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2855, ἀπὸ 6 Ἰανουαρ. μετ' ἐγκλείστου ἰστιλαμίου περὶ ἀνεγέρσεως σχολῆς ἐν τῷ χωρίῳ Γαϊλά-Γκνοῦ (;) τῆς ἐπαρχίας (δακτυλογράφητον).

15. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4367 ἀπὸ 21 Ἰανουαρ. μετ' ἐγκλείστου ἰστιλαμίου περὶ ἀνεγέρσεως ἐκκλησίας τοῦ ἁγ. Δημητρίου ἐν Ἐξαμιλλίῳ τῆς ἐπαρχίας (δακτυλογράφητον).

16. Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν γράμμα ἀρ. πρ. 3735 ἀπὸ μηνὸς Ἰνδικτιῶνος ιε' πρὸς τοὺς ἐπισκόπους, ἱερεῖς, δημογέροντας καὶ λοιποὺς χριστιανοὺς τῆς ἐπαρχίας δι' οὗ κοινοποιεῖται ἡ ἐκλογή τοῦ Ἰωαννίνων Γρηγορίου εἰς Ἡρακλείας, μετατιθεμένου τοῦ Ἰερωνύμου εἰς τὴν πρῶην ἐπαρχίαν του Νικαίας μετ' αὐτογράφων ὑπογραφῶν τῶν Συνοδικῶν. (χειρόγραφον).

17. Πατριαρχικὸν γράμμα πρὸς τὸν μητροπολίτην Γρηγόριον ἀρ. πρ. 4687 ἀπὸ Ἰουλίου 11 ἀπαντητικὸν εἰς γράμμα καὶ τηλεγράφημα αὐτοῦ περὶ τῆς ἀφίξεώς του καὶ τῆς ἐνθέρμου ὑποδοχῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν του (δακτυλογράφητον, ἀρ. 1 ἐν τῷ πίνακι).

18. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4295 ἀπὸ Ἰουλίου 25 ἀπαντητικὸν εἰς γράμμα αὐτοῦ τε καὶ τοῦ ἐπισκόπου Μυριοφύτου Σμαράγδου. (δακτυλογράφητον, ἀρ' 2).

19. Πατριαρχ. καὶ Συνοδικὴ ἐγκύκλιος ἀρ. $\frac{5644}{3111}$ ἀπὸ Αὐγούστου 13 περὶ ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ὑπηρετούντων διδασκάλων δι' ἐνδεικτικῶν τῆς μητροπόλεως ἐκάστης ἐπαρχίας πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός των, ὅπως οὕτω διατελῶσιν ἐν τάξει ἀπέναντι τῶν κυβερνητικῶν ἐποπτῶν μετ' ἐκθέσεως τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπείας καὶ τοῦ σχετικοῦ πατριαρχικοῦ τακτικῶν πρὸς τὴν ὑψ. Πύλην περὶ τούτου (ἔντυπον, ἀρ 3).

20. Ἐτέρα ἀρ. πρ. $\frac{4570}{5112}$ ἀπὸ Αὐγούστου 22 περὶ τῆς ἐγκαίρου ἐγγραφῆς τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων τῶν ὀρθοδόξων ὑπηκόων τοῦ κράτους ἐν τοῖς κρατικοῖς μητροῦσι μετὰ τῶν σχετικῶν ὀδηγιῶν (ἔντυπον, ἀρ. 4).

21. Πατρ. γράμμα ἀρ. πρ. 4048 ἀπὸ Αὐγ. 24 περὶ βοηθείας πρὸς εἰσπραξίν τῆς καθυστερουμένης ἐπιχορηγήσεως τοῦ πρώην μητροπολίτου Ἱερωνύμου ἀποστελλομένου ἀντιπροσώπου του. (δακτυλογράφητον).

22. Πατριαρχ. καὶ Συνοδικὴ ἐγκύκλιος ἀρ. $\frac{5986}{5288}$ ἀπὸ Αὐγ. 26 περὶ κωλύσεως φοιτήσεως τῶν ὀρθοδόξων παιδῶν εἰς ξένας προσηλυτιστικὰς σχολὰς (ἔντυπος, σώματα 6, ἀρ. 5).

23. Ἐτέρα ἀρ. $\frac{6018}{3300}$ ἀπὸ Αὐγ. 28 περὶ θείου κηρύγματος καὶ θρησκευτικῶν μαθημάτων (ἔντυπος, ἀρ. 6).

24. Πατριαρχ. γράμμα ἀπὸ Σεπτεμβρ. 10 ἀπαντητικὸν εἰς συγκαρητήρια δημογεροντίας ἐπὶ ὀνομαστικῇ ἑορτῇ (δακτυλογράφητον, ἀρ. 7).

25. Ἐτερον ἀρ. 6506 ἀπὸ Σεπτ. 30 μεθ' ὑψηλοῦ ὑπουργικοῦ τεσκερὲ ἐν μεταφράσει περὶ διαθήκης Παπούλια (χειρόγραφον, ἀρ. 8).

26. Ἐγκύκλιος πατριαρχικὴ καὶ συνοδικὴ ἀρ. $\frac{6974}{4116}$ ἀπὸ 21 Ὀκτωβρ. περὶ παρατάσεως τῆς προθεσμίας πρὸς ἐγγραφὴν ληξιαρχικῶν πράξεων ἐν τοῖς κυβερνητικοῖς γραφείοις. (ἔντυπος, ἀρ. 10).

27. Ἐτέρα ἀρ. $\frac{7171}{4213}$ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρ. περὶ μὴ ἀποστολῆς φρενοπαθῶν εἰς τὸ ἐθνικὸν φρενοκομεῖον ἄνευ προειδοποιήσεως (ἔντυπος, ἀρ. 11).

28. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 7725 ἀπὸ 5 Νοεμβρ. μετ' ἀντιγράφου ἀγωγῆς Σταματίνας Κυριακίδου πρὸς ἐπίδοσιν. (δακτυλογράφητον, ἀρ. 12).

29. Ὑπουργικὸς τεσκερὲς (ὑπουργ. δικαιοσύνης καὶ θρησκευμάτων) ἀπὸ 18 Νοεμβρ. περὶ διαθήκης Θεοδώρου Βόλτου (ἔντυπον, ἀρ. 13).

30. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. 8246 ἀπὸ 19 Νοεμβρ. περὶ διευκολύνσεως τῆς εἰσπράξεως τῆς καθυστερουμένης ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ πρώην Ἱερωνύμου (χειρόγραφον).

31. Πατριαρχ. καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος ἀπὸ 21 Δεκεμβρ. περὶ προστασίας κορασίων ἐργαζομένων (ἔντυπος, ἀρ. 14).

32. Ἐτέρα ἀρ. $\frac{8934}{4998}$ ἀπὸ 21 Δεκεμβρ. περὶ ἐτησίων συνδρομῶν ἐκκλησιῶν πρὸς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον (Κοινοῦ) (ἔντυπον, ἀρ. 15).

33. Πατριαρχ. γράμμα ἀπὸ 23 Δεκεμβρ. ἀπαντητικὸν περὶ τιμωρίας ἱερέως ἐν τῷ χωρίῳ Καρατζᾶ-χαλί, ἐπισυνημμένης σημειώσεως περὶ συμμορφώσεως τῆς μητροπόλεως πρὸς πατριαρχ. καὶ συνοδικὴν ἐγκύκλιον περὶ παροχῆς στατιστικῶν πληροφοριῶν περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς σχολείων εἰς τὰς τοπικὰς κυβερνητικὰς ἀρχάς. (χειρόγραφον).

34. Ἔτερον ἀρ. 8748 ἀπὸ 24 Δεκεμβρ. περὶ τῆς καθυστερημένης ἐπιχορηγήσεως τοῦ πρώην (δακτυλογράφητον).

1903

35. Ἔτερον ἀπὸ Ἰανουαρ. 2 εὐχαριστήριον διὰ τὰς προσρήσεις τοῦ μητροπολίτου ἐπὶ ταῖς τῶν Χριστουγέννων ἐορταῖς (δακτυλογράφητον, ἀρ. 16).

36. Ἔτερον, ἀρ. πρ. 230 ἀπὸ Ἰανουαρ. 25 συνιστῶν τὴν ὑποβοήθησιν τῆς ἱερατείας εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νέου μεταρρυθμιστικοῦ τῆς κυβερνήσεως προγράμματος (δακτυλογράφητον, ἀρ. 17).

37. Ἔτερον, ἀρ. πρ. . ἀπὸ Φεβρουαρ. 5 περὶ ταχείας ἀποστολῆς ἐπιχορηγήσεως μητροπολίτου εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν Χάλκης (δακτυλογράφητον).

38. Ἔτερον ἀρ. πρ. 910 ἀπὸ Φεβρ. 10 περὶ νέου κυβερνητικοῦ τρόπου τῆς διανομῆς καὶ εἰσπραξέως τοῦ στρατιωτικοῦ φόρου παρὰ τῶν Χριστιανῶν ὑπηκόων (δακτυλογράφητον ἀρ. 18).

39. Ἔτερον ἀρ. πρωτ. 1124 ἀπὸ Φεβρουα. 14 περὶ ἐκλογῆς ἐπισκόπου Χαριουπόλεως τοῦ πρωτοσυγγέλου τῆς ἐπαρχίας Φιλοθέου, (δακτυλογράφητον).

40. Ἔτερον, ἀρ. πρ. 1146 ἀπὸ Φεβρ. 15 περὶ τελέσεως χειροτονίας τοῦ Χαριουπόλεως ἐν Ραιδεστῷ μετὰ τῶν Σηλυβρίας καὶ Μετρῶν (δακτυλογράφητον).

41. Ἔτερον, ἀρ. πρ. 143 ἀπὸ Φεβρ. . περὶ τῆς ἐν Αἴνῳ σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου, (δακτυλογράφητον).

42. Ἔτερον, ἀρ. πρ. 298 ἀπὸ Φεβρ. 21 μετ' Ἰστυλαμίου περὶ ἀνεγέρσεως ἐκκλησίας ἐν τῷ χωρίῳ Καδίκοι τῆς ἐπαρχίας (δακτυλογράφητον).

43. Ἔτερον, ἀρ. πρ. 299, ἀπὸ Φεβρ. 21 μετ' Ἰστυλαμίου περὶ ἀνοικοδομήσεως τῆς ἐτοιμορρόπου ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Χάσκιοι τῆς ἐπαρχίας (δακτυλογράφητον).

44. Ἔτερον ἀπὸ Μαρτίου 4 ἐκφράζον εὐχαριστίας διὰ τὰς ὑπὲρ τῆς ἐπαρχίας κατὰ τῶν προπαγανδῶν ἐνεργείας (δακτυλογράφητον).

45. Ἔτερον, ἀρ. πρ. 2483 ἀπὸ Μαρτίου 5 ἀπαντητικὸν ἐπὶ ἐπιτιμίου ἐπιβληθησομένου εἰς κάτοικον Μυριοφύτου (δακτυλογράφητον).

46. Ἔτερον, ἀρ. πρ. 2023 ἀπὸ Μαρτίου 29 περὶ τῆς ἐκ Στραντζης

φυγάδος ἐγγάμου καὶ μητρὸς τεσσάρων τέκνων, εἰς Μέτρας ἐπὶ σκοπῶ ἐξομώσεως (δακτυλογράφητον ἀρ. 16).

47. Ἔτερον, ἀρ. πρ. 1953 ἀπὸ Ἀπριλ. 16 περὶ εἰσπράξεως ὑπολειπομένης καθυστερουμένης ἐπιχορηγήτεως τοῦ πρώην μητροπολίτου (δακτυλογράφητον).

48. Πατριαρχικὸν σημείωμα ἀρ. πρ. 2623 ἀπὸ Ἀπριλ. 21 περὶ τοῦ μὴ ἀναφέρεσθαι τοὺς μητροπολίτας εἰς ὑψηλὰ πρόσωπα (εὐχαριστεῖν κτλ.) ἐπὶ τῇ νῦν καταστάσει (δακτυλογράφητον, ἀρ. 20)

49. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 2607 ἀπὸ 29 Ἀπριλ. ἀπαντητικὸν περὶ τῆς ἐπιμβάσεως τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει κυβερνητικοῦ τῆς παιδείας ἐπόπτου εἰς τὰ σχολεῖα τῆς ἐπαρχίας (δακτυλογράφητον).

50. Ἔτερον, ἀρ. πρ. 3127 ἀπὸ Μαΐου 9 μετ' ἀντιγράφου ἀποφάσεως τοῦ μεικτοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἐπὶ τῆς δίκης Σταματίνας Μητσοπούλου (δακτυλογράφητον ἀρ. 21).

51. Ἔτερον ἀρ. πρωτ. 2876 ἀπὸ Μαΐου 10 περὶ ἀποστολῆς ἐπισκόπου Χαριουπόλεως εἰς τὴν μονὴν Τσαδῆρι πρὸς ἔλεγχον καὶ περὶ καθυστερουμένων ὀφειλῶν τῆς τε μητροπόλεως καὶ τῆς μονῆς Σκαλωτῆς¹) εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης (δακτυλογράφητον ἀρ. 21).

52. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2897 ἀπὸ Μαΐου 17 ἄλλιν περὶ τῆς καθυστερουμένης ἐπιχορηγήσεως τοῦ πρώην μητροπολίτου (δακτυλογράφητον).

53. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3355 ἀπὸ Μαΐου 20 περὶ κτηματολογίου τῆς μονῆς Τσαδῆρι (δακτυλογράφητον ἀρ. 23).

54. Ἔτερον ἀπὸ πρ. 3210 ἀπὸ Μαΐου 27 περὶ ἀρχομένης ἐπιχορηγήσεως ἐτησίας εἰς τὴν σχολὴν Χιρσιζ - Καδίκοι καὶ εἰς τὴν τοῦ Δαούδελε ὑπὸ τῆς ἐν Κων)πόλει ἐκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος «Ἄγαπᾶτε ἀλλήλους» (δακτυλογράφητον).

55. Πατριαρχ. σημείωμα, ἀρ. πρ. 3853 ἀπὸ Ἰουνίου 6 περὶ στατιστικῶν πληροφοριῶν τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἐπαρχίας (χειρόγραφον, ἀρ. 24).

56. Πατριαρχ. γράμμα, ἀρ. πρ. 3583 ἀπὸ Ἰουν. 10 περὶ τίτλων ἰδιοκτησίας τσιφλικίου Τουρκοῦλᾶρ (;) (δακτυλογράφητον, ἀρ. 26).

57. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3206 ἀπὸ Ἰουνίου 11 περὶ τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ πρώην μητροπολίτου καὶ τοῦ πρωτοσυγκέλλου του Ἀνθίμου (δακτυλογράφητον ἀρ. 27).

58. Πατριαρχ. καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος ἀρ. 4013/2332 ἀπὸ Ἰουν. 17 περὶ χρόνου μνηστειῶν καὶ σχέσεων μνηστήρων (ἔντυπον, ἀρ. 25)

59. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 4254 ἀπὸ Ἰουν. 23 περὶ χειροτο-

1) Πρόκειται περὶ μονῶν τῆς ἐπαρχίας Αἴνου

νίας Ἀθαν. Μηλιώτου εἰς διάκονον (δακτυλογράφητον ἀρ. 28).

60. Πατριαρχ. σημείωμα ἀρ. πρ. 3211 ἀπὸ Ἰουν. 26 περὶ ἀπαγορεύσεων δι' ὑπουργικοῦ τεσκερὲ ἐκχωρήσεως εἰς ξένους καὶ ἐγχωροίους παρεκκλησίων καὶ ἄλλων ἐν γένει ἱερῶν ἰδρυμάτων (χειρόγραφον ἀρ. 29).

61. Πατριαρχ. γράμμα, ἀρ. πρ. 3262 ἀπὸ Ἰουλίου 10, δι' οὗ συνιστᾶται ὁ κ. Ἀσμανίδης πρὸς εἰσπραξιν ἐράνων ὑπὲρ ἐπισκευῶν τῶν Πατριαρχείων (δακτυλογράφητον ἀρ. 30).

62. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4467 ἀπὸ Ἰουλίου 15 ἀπαντητικὸν περὶ οἰκοδομῆσεως ἐκκλησίας ἐπὶ βακουφικοῦ γηπέδου ἐν τῷ χωρίῳ Καρατζᾶ - χαλί (δακτυλογράφητον).

63. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5018 ἀπὸ Ἰουλ. 24 περὶ τῆς εἰσπράξεως τῆς καθυστερουμένης ἐπιχορηγήσεως τοῦ πρώην μητροπολίτου (δακτυλογράφητον).

64. Ἔτερον ἀρ. π. 5557 ἀπὸ Αὐγούστου 18 περὶ προστατεύσεως τῶν καταπατουμένων κτημάτων τῆς Μονῆς Γσαδηρίου ἐν δικαστηρίῳ (χειρόγραφον ἀρ. 31).

65. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5341 ἀπὸ Αὐγ. 18 μετ' ἐγκλείστου ἀναφορᾶς Χρυσοστόμου Εὐθυμίου περὶ δεουσῶν ἐνεργειῶν (δακτυλογράφητον).

66. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5821 ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1 μετ' ἐγκλείστου ἀντιγράφου ἐφέσεως καὶ λοιπῶν δικογραφιῶν πρὸς κοινοποίησιν εἰς Φωτεινὴν Ἀλεξανδρῆ (δακτυλογράφητον ἀρ. 32).

67. Ἔτερον ἀρ. πρ. ἀπὸ Σεπτ. 1 εὐχαριστήριον ἐπὶ συγχαρητηρίοις δημογεροντίας Ραιδεστοῦ (δακτυλογράφητον ἀρ. 33).

68. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5868 ἀπὸ Σεπτ. 6 περὶ τῆς ἐπιχορηγήσεως αὐθις τοῦ πρώην (δακτυλογράφητον).

69. Πατρ. σημείωμα ἀπὸ Σεπτεμβρ. 11 περὶ ἀποτροπῆς προσελεύσεως ἐθελοντῶν χριστιανῶν εἰς τὸν Ὀθωμαν. αὐτοκρατορικὸν στρατὸν (χειρόγραφον ἀρ. 9).

70. Πατριαρχ. γράμμα ἀπὸ Σεπτεμβρ. 25 μετὰ συνοδικοῦ ἐγγράφου ἀρ. 3443|3922 περὶ καθαιρέσεως τοῦ ἐκ Σιμιτλῆ ἱερέως Νικολίου (δακτυλογράφητον ἀρ. 34).

71. Πατριαρχ. σημείωμα ἀπὸ Σεπτ. 30 περὶ ἀποστολῆς πίνακος διαπραχθέντων κακουρηγιμάτων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ κατὰ τοὺς τελευταίους 12 μῆνας ὑπὸ τῶν αὐτουργῶν καὶ ὁπαδῶν τοῦ ἀνταρτικοῦ κινήματος κατὰ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν—ἐλληνογλώσσων καὶ ἑτερογλώσσων (δακτυλογράφητον ἀρ. 35).

72. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 6751 ἀπὸ Ὀκτωβρ. 18 περὶ ἀναφορᾶς τοῦ ἐκ Μυριοφύτου Λαμπαδαρίου (δακτυλογράφητον ἀρ. 36).

73. Ἔτερον ἀρ. πρ. 7083 ἀπὸ Ὀκτωβρ. 28 περὶ ἀδείας ἐπισκόπου Μετρώων (δακτυλογράφητον ἀρ. 37).

74. Ἔτερον ἀρ. πρ. 6862 ἀπὸ Ὀκτωβρ. 30 μετ' ἐγκλείστου ἐπιστολῆς πρὸς ἐπίδοσιν εἰς τὸν ἐπίσκοπον Μυριοφύτου Σμάραγδον (δακτυλογράφητον ἀρ. 38).

75. Ἔτερον ἀρ. πρ. 7633 ἀπὸ Νοεμβρ. 12 περὶ καθυστερουμένων συνδρομῶν ἐκκλησιῶν ἑπαρχίας πρὸς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον (δακτυλογράφητον ἀρ. 39).

76. Ἔτερον ἀρ. πρ. 7810 Νοεμβρ. 14 περὶ φορολογικοῦ μέτρου ὑπὲρ τοῦ ἐν Μυριοφύτῳ παρθεναγωγείου (δακτυλογράφητον ἀρ. 40).

77. Ἔτερον ἀρ. πρ. 7820 ἀπὸ Δεκεμβρ. 8 περὶ τῆς ἐπιχορηγήσεως αὐθις τῶ πρώην (δακτυλογράφητον)

78. Πατριαρχ. σημείωμα ἀχρονολόγητον περὶ εἰσπράξεως καὶ ἀποστολῆς τῶν ὀρισθεισῶν ἐτησίων χορηγιῶν τῶν ἐν τῇ ἑπαρχίᾳ ἐκκλησιῶν ὑπὲρ τοῦ ταμεῖου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας (χειρόγραφον ἀρ. 41).

79. Ἔτερον ὡσαύτως ἀχρονολόγητον περὶ ἐφοδιασμοῦ τῶν ἐν τῇ ἑπαρχίᾳ διδασκάλων δι' ἐνδεικτικῶν ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως διὰ τὰς τοπικὰς ἀρχάς (χειρόγραφον ἀρ. 42).

80. Ἔτερον ἀπὸ 30 Δεκεμβρ. περὶ καταλόγου ἀκινήτων τῶν ἐνοριακῶν μονῶν (δακτυλογράφητον).

1904

81. Πατρ. γράμμα ἀρ. πρ. 23 ἀπὸ Ἰανουαρίου 12 μετ' ἀντιγράφου ἀναιρέσεως τοῦ ἐκ Μυριοφύτου Μ. Γεωργίου πρὸς ἐπίδοσιν (δακτυλογράφητον).

82. Ἔτερον ἀρ. πρ. 186 ἀπὸ Ἰανουαρ. 17 περὶ πειθαρχίας ἱερέως (δακτυλογράφητον).

83. Ἔτερον ἀρ. πρ. 213 ἀπὸ Ἰανουαρ. 22 περὶ ὑποβλητέου καταλόγου τῶν καθυστερουμένων κανονικῶν δικαίων τοῦ πρώην μητροπολίτου Ἰερωνύμου (δακτυλογράφητον)

84. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1551 ἀπὸ Μαρτ. 4 εὐχαριστήριον ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ 28 1/4 ὀθων. λιρῶν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἑπαρχίας εἰς τὸ Ἐθνικὸν ταμεῖον (δακτυλογράφητον ἀρ. 43).

85. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1228 ἀπὸ Παρτίου 11 ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ γροσίων 7172 ἐκ τῶν καθυστερουμένων εἰς τὸν πρώην μητροπολίτην (δακτυλογράφητον).

86. Ἔτερον ἀπὸ 31 Μαρτίου εὐχαριστήριον ἐπὶ συγχαρητηρίοις

διὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ ἁγίου Πάσχα (δακτυλογράφητον ἀρ. 44).

87. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2306 ἀπὸ Ἀπριλίου 4 περὶ ἀποτίσεως καθυστερουμένων μισθῶν διδασκάλου (δακτυλογράφητον ἀρ. 45)

88. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2520 ἀπὸ Ἀπριλ. 15 περὶ παραλήψεως ὑπὸ τοῦ Ἑθνικοῦ Ταμείου 18 ὀθωμ. λιρῶν πρὸς ἐξόφλησιν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς ἐπαρχίας, χρέους τοῦ παρελθόντος ἔτους (δακτυλογράφητον ἀρ. 46).

86. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3438 ἀπὸ Ἀπριλ. 19 ἀπαντητικὸν ὅτι δυνατόν νὰ ἐπιτραπῇ τοῖς τέως μεμνηστευμένοις ἢ σύναψις ἐτέρων γάμων διαλυομένου πρωτοδίκως τοῦ δεσμοῦ τῆς μνηστείας (δακτυλογράφητον).

90. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3437 ἀπὸ Ἀπριλίου 19 περὶ ἐγκρίσεως καθαιρέσεως τοῦ ἱερέως Λουκᾶ ἐφημερίου χωρίου Τσαουσλή μετ' ἐπισυνημμένης συνοδικῆς πράξεως (δακτυλογράφητον).

91. Ἔτερον ἀπὸ Μαΐου 7 περὶ παροχῆς πατριαρχικῆς ἀδείας πρὸς χειροτονίαν εἰς διάκονον τοῦ ἐκ Τυρολόης Νικολαΐδου (δακτυλογράφητον).

92. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2719 ἀπὸ Μαΐου 13 μετ' ἐγκλείστου πρὸς ἐπίδοσιν ἐπιστολῆς εἰς τὸν ἐπίσκοπον Μυριοφύτου (δακτυλογράφητον).

93. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3405 ἀπὸ Μαΐου 22 μετ' ἐγκλείου ἀδείας διὰ τὸν ἐπίσκοπον Μετρῶν πρὸς μετάβασιν εἰς Προῦσσαν χάριν λουτροθεραπείας (δακτυλογράφητον).

94. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3360 ἀπὸ Μαΐου 31 μετ' ἐπισυνημμένων ἀναφορῶν διὰ τὸν ἐπίσκοπον Μυριοφύτου Σμάρραγον (δακτυλογράφητον ἀρ. 47).

95. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3640 ἀπὸ Μαΐου περὶ χορηγήσεως ἀδείας μηναίας εἰς τὸν ἐν Τυρολόῃ βοηθὸν ἐπίσκοπον Ναζιανζοῦ Γερμανὸν (δακτυλογράφητον).

96. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3667 ἀπὸ Ἰουνίου 2 μετ' ἐγκλείστου ἀντιγράφου κλήσεως ἐνώπιον τοῦ μεικτοῦ Συμβουλίου πρὸς τὸν Χατζόγλου κάτοικον Πανίκιοι Μυριοφύτου (δακτυλογράφητον).

97. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3785 ἀπὸ Ἰουν. 4 περὶ ἀναβολῆς ἐγκρίσεως τοῦ νέου κανονισμοῦ τῆς κοινότητος Ραιδεστοῦ συνοδικῆ διαγνώμη (δακτυλογράφητον).

98. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3999 ἀπὸ Ἰουνίου 16 μετ' ἐντύπου σχεδίου στατιστικοῦ πίνακος πρὸς ἐγγραφήν τοῦ χριστιανικοῦ τῆς ἐπαρχίας πληθυσμοῦ (δακτυλογράφητον ἀρ. 48).

99. Ἔτερον ἀπὸ Ἰουνίου 23 περὶ μὴ ἐπεμβάσεως τοῦ ἱεροδίκου τοῦ Μυριοφύτου εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀποφάσεις κατ' ἀπόφασιν τοῦ Σεχουϊσλαμάτου (δακτυλογράφητον).

100. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4440 ἀπὸ Ἰουλίου 2 περὶ ἱερέως ἐξ Ἀρτάκης ἄνευ νενομισμένης ἀδείας διενεργοῦντος συνδρομὰς (δακτυλογράφητον).

101. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4181 ἀπὸ Ἰουλ. 7 μετ' Ἰστιλαμίου περὶ ἀνεγέρσεως ἐκκλησίας ἐν τῷ χωρίῳ Λαλά - κιοῖ τῆς ἐπαρχίας (δακτυλογράφητον).

102. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5455 ἀπὸ Αὐγούστου περὶ τῆς ἀναφορᾶς Σταματίνας Μητσοπούλου ἐξαιτουμένης ἐκκλησιαστικὴν προστασίαν ἐπὶ ἐκτελέσεως δικαστικῆς ἀποφάσεως περὶ διατροφῆς τῶν ἀνηλίκων τέκνων της, παρὰ τοῦ πρώην συζύγου της (δακτυλογράφητον ἀρ. 49).

103. Ἔτερον ἀπὸ μηνὸς Αὐγούστου εὐχαριστήριον εἰς τὴν δημογεροντίαν Ραιδεστοῦ ἐπὶ συγκαληθηρίοις αὐτῆς διὰ τὰ ὀνομαστήρια τῆς Α. Παναγιότητος (δακτυλογράφητον).

104. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3462 ἀπὸ Αὐγούστου 11 ἀπαντητικὸν περὶ ἐγκρίσεως κανονισμοῦ κοινότητος Μετρῶν διακανονίζοντος τὸν τρόπον τῆς διαχειρίσεως κληροδοτήματος (δακτυλογράφητον).

105. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4357 ἀπὸ Αὐγ. 12 περὶ συντόνου εἰσπραξέως τῶν ὀφειλομένων εἰς τὸν πρώην μητροπολίτην (δακτυλογράφητον).

106. Ἔτερον ἀρ. πρ. 6057 ἀπὸ Σεπτεμβρ. 3 περὶ ρήξεως ἐπισκόπου Μετρῶν καὶ Ἀθύων Ἰωακείμ πρὸς τὸν μουτεσαοίφην Τσατάλτζας ἔνεκα ἐξομώσεώς τινος καὶ ἐπεμβάσεως τοῦ μητροπολίτου πρὸς συμφιλίωσιν (δακτυλογράφητον).

107. Ἔτερον ἀρ. πρ. 6601 ἀπὸ Σεπτ. 17 μετὰ φερμανίου περὶ ἀνεγέρσεως ἐκκλησίας ἐν Μυριοφύτῳ (δακτυλογράφητον)

108. Ἔτερον ἀρ. πρ. 7085 ἀπὸ Ὀκτωβρ. 30 περὶ παροχῆς ἀδείας γάμου συνοδικῆ ἐγκρίσει τοῖς ἐκ Μυριοφύτου Χρυσοστόμου Εὐθυμίου καὶ Μαρία Κολέμβα (δακτυλογράφητον ἀρ. 50).

109. Ἔτερον ἀρ. πρ. 7705 ἀπὸ Νοεμβρ. 25 περὶ βασιλικῶ διατάγματι μετακομιδῆς τῶν ὁστῶν τῶν τριῶν ἐπισήμων προσφύγων Οὐγγρων τεθραμμένων ἀπὸ δύο περίπου αἰώνων ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας ἐν Ραιδεστῷ δι' εἰδικῶν ἀπεσταλμένων, εἰς οὓς δέον νὰ γίνῃ ἡ προσήκουσα δεξιωσις ὑπὸ τε τῆς δημογεροντίας καὶ τῆς ἐκκλησίας (δακτυλογράφητον).

110. Ἔτερον ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος καὶ περὶ ἐξακριβώσεως τῆς ταυτότητος τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος τάφων ἐπισυναπτομένης ἐν μεταφράσει καὶ τῆς ἀνακοινώσεως τῆς Αὐστρουγγρικῆς πρεσβείας (δακτυλογράφητον).

111. Ἔτερον ἀρ. πρ. 7344 ἀπὸ Δεκεμβρ. 15 περὶ χορηγήσεως

ἀδείας εἰς τὸν ἐπίσκοπον Χαριουπόλεως Φιλόθεον (δακτυλογράφητον).

112. Πατριαρχ. καὶ συνοδική ἐγκύκλιος ἀρ. 7803|4929 ἀπὸ 15 Δεκεμβρ. συνιστῶσα τὴν διάδοσιν τοῦ ἐκδοθέντος ἡμερολογίου τῶν ἔθνικῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων (ἔντυπος).

113. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 8243 ἀπὸ Δεκεμβρ 17 περὶ συμπληρωματικῶν πληροφοριῶν περὶ τῆς μονῆς Τσαδηρίου (δακτυλογράφητον ἀρ 51).

1905

114. Ἔτερον ἀρ. πρ. 120 ἀπὸ Ἰανουαρ. 5 περὶ τοῦ ἀδυνάτου ἐπεμβάσεως τοῦ πατριαρχείου εἰς τὴν ἀπαίτησιν τῆς Κοινότητος Ραιδεστοῦ παρὰ τῆς Αὐστρουγγρικῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν ἐκταφὴν καὶ παράδοσιν τῶν ὁσίων τῶν μνησθέντων Οὐγγρων μεγιστάνων (δακτυλογράφητον).

115. Ἔτερον ἀρ. ρ. 1175 ἀπὸ Μαρτίου 8 μετ' ἐπισυνημιμένης πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Μυριοφύτου ἐπιστολῆς πρὸς ἐπίδοσιν, περὶ δοξολογίας ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Διοικήσεως (δακτυλογράφητον).

116. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1721 ἀπὸ Μαρτ. 31 περὶ ἀποστολῆς ἱστιλαμίου εἰς τὸν διοικητὴν Ἀδριανουπόλεως περὶ ἀνεγέρσεως κωδωνοστασίου ἐν Κεσσάνῃ (δακτυλογράφητον).

117. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1583 ἀπὸ Ἀπριλ. 4 εὐχαριστήριον εἰς συγχαρητήρια μητροπόλεως καὶ δημογεροντίας ἐν τῇ αἰσίᾳ λύσει ἀνιαροῦ ζητήματος ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τὴν ἐκκλησίαν συνταράξαντος (δακτυλογράφητον).

118. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1972 ἀπὸ Ἀπριλ. 5 περὶ γενησομένων ἐνεργειῶν πρὸς ἐκδοσιν ἀδείας διὰ τὴν ἀνέγερσιν σχολείων ἐν τῷ χωρίῳ Γραβούνα (δακτυλογράφητον).

119. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1830 ἀπὸ Ἀπριλ. 6 περὶ παραλήψεως παρὰ τῆς Αὐστρουγγρικῆς πρεσβείας καὶ ἀποστολῆς 8000 χρ. φράγων διὰ τὴν διόρυξιν τῶν λειψάνων τῶν προμνησθέντων Οὐγγρων καὶ τὴν βοήθειαν τῆς Κοινότητος εἰς τὴν μετακομιδὴν των, μετ' ἀποδείξεως ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ πρὸς ὑπογραφήν (δακτυλογράφητον).

120. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1720 ἀπὸ Ἀπριλ. 11 περὶ δίκης τοῦ ἐν Βαβᾶ-Ἐσὶ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου Χαριουπόλεως σακκελαρίου παπᾶ Κωνσταντίνου ἐκδικασθεῖσης ὑπὸ τοῦ αὐτόθι πρωτοδικείου ἀναρμοδίως (δακτυλογράφητον).

121. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1971 ἀπὸ Ἀπριλ. 23 ἀπαντητικὸν περὶ ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγ. Γεωργίου τῆς δωοηθείσης ὑπὸ

Μαργαροῦς Τσαντεριᾶ μετ' ἐγγράφου ἐνεργειῶν Καπουκεχαγιᾶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν (δακτυλογράφητον).

122. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2769 ἀπὸ Ἀπριλ. 30 μετὰ φερμανίου ὑπὲρ ἀνεγέρσεως ἐκκλησίας ἐν τῷ χωρίῳ Λαλάκιοι τῆς ἐπαρχίας (δακτυλογράφητον).

123. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1722 ἀπὸ Ἀπριλ. 28 περὶ γενομένων ἐνεργειῶν ὑπὲρ ἀνεγέρσεως ἐκκλησιῶς ἐν τοῖς χωρίοις τῆς ἐπαρχίας Καρατζᾶ-Χαλῆ καὶ Χάσκιοι (δακτυλογράφητον).

124. Πατριαρχ. σημείωμα ἀχρονολόγητον συνιστῶν τὴν διάδοσιν τῶν ἀρξαμένων πωλεῖσθαι πυρείων τῶν εὐαγῶν φιλανθρωπικῶν κατστημάτων Κων]πόλεως (δακτυλογράφητον).

125. Πατριαρχ. καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος ἀχρονολόγητος περὶ ἐξασφαλίσεως τῶν εὐαγῶν κοινοτικῶν καθιδρυμάτων εἰς ἀξιοχρέους ἐξασφαλιστικᾶς ἐταιρείας (ἔντυπος).

126. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 2485 ἀπὸ Μαΐου 2 περὶ ὑποθέσεως χωρίου Δογάν-κιοῖ (δακτυλογράφητον).

127. Ἔτερον ἀπὸ 11 Μαΐου ἀπαντητικὸν εὐχαριστήριον εἰς συλλυπητήρια (δακτυλογράφητον).

128. Ἔτερον ἀπὸ 18 Μαΐου τακτικὸν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον δικαιοσύνης περὶ διαταγῆς εἰς τὰς ἀρχὰς νὰ ἐγγράφωται Ροῦμ Ὁρθοδόξ πάντες οἱ ἀναγνωρίζοντες τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τοῦ Πατριαρχείου ἀσχέτως τῶν φυλετικῶν γλωσσικῶν ἰδιωμάτων (χειρόγραφον).

129. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2805 ἀπὸ 19 Μαΐου μετ' ἐγκλειστοῦ ἐν ἀντιγράφῳ ἐφέσεως κατὰ τῆς ἐν Κουμβιάφ Βασιλικῆς Μητροῦκῆ πρὸς ἐπίδοσιν (δακτυλογράφητον).

130. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3497 ἀπὸ 29 Μαΐου περὶ ἐπιχορηγήσεως τοῦ ἐπισκόπου Μυριοφύτου Σμαράγδου (δακτυλογράφητον).

131. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2838 ἀπὸ Μαΐου 30 περὶ ἀδείας συνάψεως γάμου τοῦ Ἀθ. Μιχαῆλ (δακτυλογράφητον).

132. Ἔτερον ἀπὸ Μαΐου 31 εὐχαριστήριον εἰς συγχαρητήριον τηλεγράφημα ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἐκλογῆς Της (δακτυλογράφητον).

133. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3247 ἀπὸ Ἰουνίου 10 μετ' ἀντιγράφου ἐφέσεως πρὸ τῆς ἱ. συνόδου Ἀμαλίας Βουτυρᾶ ἐκ Ραιδεστοῦ (δακτυλογράφητον).

134. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3519 ἀπὸ Ἰουνίου 21 περὶ ἐκκαθαρίσεως τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ πρώην Μητροπολίτου, νῦν Νικαίας (δακτυλογράφητον).

135. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3551 ἀπὸ Ἰουνίου 27 περὶ παροχῆς ἀδείας εἰς ἐπίσκοπον Μετρῶν διὰ τὴν πρωτεύουσαν (δακτυλογράφητον).

136. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3521 ἀπὸ Ἰουν. 27 περὶ ὑποθέσεως Σπανδωνῆ ἐκ Μυριοφύτου (δακτυλογράφητον).

137. Πατριαρχ. καὶ συνοδική ἐγκύκλιος 4066]2114 ἀπὸ Ἰουλίου 8 περὶ τοῦ μὴ ἀναφέρεσθαι εἰς τὰς αὐτοκρατορικὰς ἀρχὰς τοὺς μητροπολίτας ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ διὰ τοῦ πατριαρχείου περὶ οἵασδήποτε ὑποθέσεως (ἐντυπος).

138. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 3371 ἀπὸ Ἰουλ. 8 ἐγκρίνον τὴν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπόλυσιν τοῦ ἐν Ὑρολόῃ βοηθοῦ ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ Γρηγορίου (δακτυλογράφητον).

139. Πατριαρχ. καὶ συνοδική ἐγκύκλιος 4066]3753 ἀπὸ Ἰουλ. 11 περὶ τοῦ Ρουμανικοῦ ζητήματος μετὰ τεσκερὲ ὑπουργείου δικαιοσύνης καὶ πατριαρχικοῦ τακριρίου ἀπὸ Ἰουνίου 27 4066]3753 (ἐντυπος).

140. Πατρ. γράμμα ἀρ. πρ. 4264 Ἰουλ. 21 αὐθις περὶ τῆς ὑποθέσεως Σπανδωνῆ (δακτυλογράφητον).

141. Πατρ. γράμμα ἀρ. πρ. 5515 ἀπὸ Σεπτ. 5 μετὰ φερμανίου περὶ ἀνεγέρσεως ἐκκλησίας ἐν τῷ χωρίῳ Καρατζᾶ-χαλί τῆς ἐπαρχίας (δακτυλογράφητον).

142. Ἔτερον ἀπὸ Σεπτ. 10 εὐχαριστήριον ἐπὶ συγχαρητηρίῳ τηλεγραφίῃ ἐπὶ τῆς ὀνομαστηρίοις (δακτυλογράφητον).

143. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5251 ἀπὸ Σεπτ. 12 μετ' ἀντιγράφου ἀγωγῆς Σεβαστῆς Κατζαμαννάκη πρὸς κοινοποίησιν (δακτυλογράφητον).

144. Τακρίριον πατριαρχικὸν πρὸς τὸν Βεζύρην ἀπὸ Σεπτ. 17 περὶ τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Ρουμανικῆς προπαγάνδας προστατευομένης ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ Χιλμῆ (χειρόγραφον).

145. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 5741 ἀπὸ Σεπτεμβρ. 24 μετ' ἐγκλείστου ἐν ἀντιγράφῳ ἐφέσεως Δ. Εὐστρατίου ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς Συνόδου (δακτυλογράφητον).

146. Ἔτερον ἀπὸ Σεπτ. 30 μετ' ἀντιγράφων τριῶν τακριρίων ὑποβληθέντων τῇ Ὑψ. Πύλῃ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἀπογραφῶν (1 Ἰουνίου, 227 βρ. 29 7βρ.) (χειρόγραφον).

147. Ἔτερον ἀρ. πρ. 6091 ἀπὸ Σεπτ. 30 περὶ παρακολύσεως βιοπραγιῶν μεταναστῶν κατὰ Χριστιανῶν κατὰ δῆλωσιν τῆς νομαρχίας (δακτυλογράφητον).

148. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3370 ἀπὸ Ὀκτωβρ. 14 περὶ τῆς ὑπὸ τῆς Συνόδου ἐγκρίσεως τοῦ κανονισμοῦ τῆς κοινότητος Ραιδεστοῦ (δακτυλογράφητον).

149. Ἔτερον ἀπὸ Ὀκτωβρ. 31 μετ' ἀντιγράφου πατριαρχικοῦ τε-

σκερὲ πρὸς τὸ ὑπουργεῖον δικαιοσύνης καὶ θρησκευμάτων περὶ ληξιαρχικῶν πράξεων (δακτυλογράφητον).

150. Ἔτερον ἀπὸ Νοεμβρ. 17 μετ' ἀποστολῆς παλαιοῦ ἐγκολπίου τοῦ θρόνου Ἡρακλείας (δακτυλογράφητον).

151. Ἔτερον ἀρ. πρ. 6320 ἀπὸ Νοεμβρ. ; περὶ γάμου τοῦ ἐκ Σελτζικιοῦ Σ. Λογοθετίδου μετὰ Μαρίας Παπασταύρου (δακτυλογράφητον).

152. Ἔτερον ἀπὸ Δεκεμβρ. 29 εὐχαριστήριον εἰς συγχαρητήρια ἐπὶ Χριστουγέννοις (δακτυλογράφητον).

1906

153. Πατριαρχ. σημείωμα ἀπὸ Ἰανουαρ. 9 περὶ σχεδιαγραμμάτων ἐκκλησιῶν καὶ σχολῶν (δακτυλογράφητον).

154. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 847 ἀπὸ Φεβρ. 4 ἀπαντητικὸν περὶ ἐπιτρέψεως γάμου τοῦ ἐκ Μυριοφύτου Τρ. Χρυσοστομίδου καὶ Αὐρηλίας Λάγια (δακτυλογράφητον).

155. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1408 ἀπὸ Φεβρ. 22 μετὰ φερμανίου περὶ ἀνεγέρσεως σχολικῶν κτιρίων ἐν τῷ χωρίῳ Γραπούνα τῆς ἐπαρχίας (δακτυλογράφητον).

156. Ἔτερον ἀρ. πρωτ. 1370 ἀπὸ Μαρτ. 18 μετὰ φερμανίου περὶ ἀνεγέρσεως ἐκκλησίας ἐν τῷ χωρίῳ Χάσκοι καὶ συμπληρώσεως τοῦ ἡμιτελοῦς κωδωνοστασίου Κοζάνης (δακτυλογράφητον).

157. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1804 ἀπὸ Μαρτ. 24 μετ' ὁδηγιῶν περὶ τὴν σύνταξιν ἀσφαλοῦς καὶ ἐγκύρου διαθήκης παρὰ τοῦ ἐν Καῖρω φιλογενοῦς Α. Λαμπαδαρίου (δακτυλογράφητον).

158. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1893 ἀπὸ Ἀπριλ. 2 περὶ τοποθετήσεως ἐν καταλλήλοις στασιδίοις τῆς ἐκκλησίας τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ὀρθοδόξων κρατῶν κατὰ τὰς ἐπισήμους ἑορτὰς (χειρόγραφον).

159. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2257 ἀπὸ Ἀπριλ. 11 περὶ κυβερνητικῆς ἀρνήσεως τῶν ἀδίκων πιέσεων κατὰ τὴν εἴσπραξιν τοῦ φόρου Ἴτζαρές ἐν Κεσσάνη (δακτυλογράφητον).

160. Πατρ. σημείωμα ἀπὸ Ἀπριλ. 29 ὅτι δέον τὰ ὑπὲρ ναῶν σχολῶν καὶ λοιπῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων ἰδρυμάτων φερμανία νὰ προκαλῶνται ὑπὸ τῶν πατριαρχείων τῇ αἰτήσει τῶν Κοινοτήτων καὶ οὐχὶ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως (δακτυλογράφητον).

161. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 2042 ἀπὸ Ἰουν. 16 περὶ ἀνεγερθεσομένης ἐκκλησίας ἐν τῷ χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Δερέκιοι (δακτυλογράφητον).

162. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5235 ἀπὸ Ἰουλίου 28 μετὰ φερμανίου περὶ ἀνεγέρσεως ἐκκλησίας ἐν τῷ χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας Καδήκιοι (δακτυλογράφητον).

163. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5014 ἀπὸ Ἰουλίου 31 μετ' ἐγκλείστου ἐν ἀντιγράφῳ ἀγωγῆς Χριστ. Στεφάνου πρὸς κοινοποίησιν (δακτυλογράφητον).

164. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5611 ἀπὸ Αὐγούστ. 18 ὅτι ἡ ἐγγραφή κτημάτων δεόν νὰ γίνῃ ὡς πρότερον, ὄντος ἐκκρεμοῦς τοῦ ζητήματος περὶ τῆς ἀναγνωρίσεως ἰθδικῶν προσώπων (δακτυλογράφητον).

165. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5956 ἀπὸ Αὐγ. 31 ὅτι ἡ πολιτικὴ σχολὴ ἔπαυσε δεχομένη πλέον ὑποτρόφους (δακτυλογράφητον).

166. Ἔτερον ἀπὸ Σεπτεμβρ. 11 εὐχαριστήριον ἐπὶ συγκαρητηρίοις (δακτυλογράφητον).

167. Ἔτερον ἀρ. πρ. 6966 ἀπὸ Ὀκτωβρ. 9 ὅπως περὶ τοῦ ἐξ Ἀγχιάλου Σπυρ. Βίγλα συλληφθέντος ὡς ποιησαμένου χρῆσιν, ὅπως ἐξέλθῃ ἐκ Βουλγαρίας, ξένου διαβατηρίου, ἐνεργηθῶσι τὰ δέοντα πρὸς ἀπαλλαγὴν (δακτυλογράφητον).

168. Ἔτερον ἀρ. πρ. ἀπὸ Ὀκτωβρίου 19 περὶ τοῦ ἐπισκόπου Μετρῶν κατὰ Ἀλεξιάδου (δακτυλογράφητον).

169. Ἔτερον ἀρ. πρ. 7871 ἀπὸ Νοεμβρ. 17 περὶ ἀναφορᾶς τοῦ ἐν Σελτζίκιοι Ἐξαρχοπούλου κατὰ τοῦ ἐκεῖ ἱερέως Σταύρου (δακτυλογράφητον).

170. Πατριαρχ. σημεῖωμα ἀπὸ 28 Νοεμβρ. περὶ ἀμέσου χρησιμοποίησεως τῆς παρεχομένης ἀδείας εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς πρὸς ἀποδημίαν (δακτυλογράφητον).

171. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 8556 ἀπὸ Δεκεμβρ. 2 μετ' ἰστυλαμίου διὰ τὴν ἀνέγερσιν σχολῆς ἐν τῷ χωρίῳ Καρατζάκιοι (δακτυλογράφητον).

172. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1685 ἀπὸ 22 Δεκεμβρ. ἀπαντητικὸν περὶ ἐξοικονομήσεως γάμου πέμπτου βαθμοῦ συγγενείας ἐξ ἀγχιστείας (δακτυλογράφητον).

1907

173. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1685 ἀπὸ Μαρτίου 16 εὐχαριστήριον πρὸς τὸν Χαριουπόλεως ἐν Κεσσάση διὰ τὴν εἰς τὸ Ἐθνικὸν ταμεῖον ἀποστολὴν συνδρομῶν τῆς ἐπαρχίας (δακτυλογράφητον).

174. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1799 ἀπὸ Μαρτ. 17 μετ' ἐγκλείστου πρὸς

τὸν Μυριοφύτου Σμάραγδον περὶ ἐκτελέσεως Συνοδικῆς ἀποφάσεως (δακτυλογράφητον).

175. Πατριαρχ. σημείωμα ἀπὸ Μαρτ. 24 περὶ προφορικῶν μόνον συνεννοήσεων τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀρχιερέων πρὸς τὰς κυβερνητικὰς ἀρχὰς ὑποβαλλομένων τῶν πρὸς λύσιν ζητημάτων αὐταῖς διὰ τῶν πατριαρχείων (δακτυλογράφητον).

176. Πατρ. γράμμα ἀρ. πρ. 1884 ἀπὸ Μαρτ. 17 περὶ παραχωρήσεως ἀδείας τῷ ἐπισκόπῳ Χαριουπόλεως (δακτυλογράφητον).

177. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2312 ἀπὸ Μαρτ. 28 μετ' ἐγκυκλίου ἐντύπου ἐν μεταφράσει τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων περὶ τοῦ στρατιωτικοῦ φόρου (δακτυλογράφητον).

178. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1378 ἀπὸ Ἀπριλ. 7 περὶ ἐγκρίσεως αἰτήσεως τοῦ ἐπισκόπου Μυριοφύτου πρὸς ἔλευσιν εἰς τὴν βασιλεύουσαν (δακτυλογράφητον).

179. Ἔτερον ἀρ. πρ. . ἀπὸ Ἀπριλ. 7 μετὰ φερμανίου περὶ ἀνεγέρσεως ἐκκλησίας ἐν τῷ χωρίῳ Δερέκιοι τῆς ἐπαρχίας (δακτυλογράφητον).

180. Ἔτερον ἀρ. πρ. 3516 Μαΐου 25 μετ' ἰστυλαμίου περὶ ἐκκλησίας ἐν Σουλτάν κιοί (δακτυλογράφητον).

181. Πατριαρχ. σημείωμα ἀπὸ Ἰουνίου 7 συνιστῶν τὴν ὑποστήριξιν εἰς τὸ ἐκτυπούμενον σύγγραμμα τοῦ Κ. Νικολαΐδου περὶ Κουτσοβλάχων μετ' ἐντύπου ἀγγελίας (δακτυλογράφητον).

182. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. . πρ. 3467 ἀπὸ Ἰουν. 7 μετ' ἐγκλείστου ἀγωγῆς ἐν ἀντιγράφῳ Κ. Λαζαρίδου πρὸς κοινοποίησιν (δακτυλογράφητον).

183. Πατριαρχ. σημείωμα ἀπὸ Ἰουλίου 3 περὶ ὁδηγῶν διὰ τὸν στρατιωτικὸν φόρον κατὰ τεσκερὲ ὑπουργικὸν (δακτυλογράφητον).

184. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 4566 ἀπὸ Ἰουλ. 3 περὶ Γεωργ. Κολλυβᾶ συλλέγοντος ἐράνουσ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ (δακτυλογράφητον).

185. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4792 ἀπὸ Ἰουλ. 13 περὶ τηλεγραφικῆς διαταγῆς τοῦ Βεζύρου πρὸς τὴν Νομαρχίαν Ἀδριανουπόλεως περὶ ἀναστολῆς τῆς περιουσίας καὶ περὶ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ ἐν Ἀδριανουπόλει ἐμπορικοῦ πράκτορος τῆς Βουλγαρίας (δακτυλογράφητον).

186. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4594 ἀπὸ Ἰουλ. 16 περὶ χαρτοσημάνσεως αἰτήσεων εἰς μητρόπολιν ἀντιγράφων καὶ λοιπῶν ἐγγράφων (δακτυλογράφητον).

187. Ἔτερον ἀρ. πρ. ; ἀπὸ Ἰουλ. 24 περὶ τῶν πεμφθεισῶν παρὰ τοῦ Μουτεσαρίφη Μειρῶν 8 ἀδειῶν σχολῶν τμήματος Στράντζας διὰ τὴν μητρόπολιν Τυρολόης (δακτυλογράφητον).

188. Πατριαρχ. σημείωμα ἀρ. πρ. 5910 ἀπὸ Αὐγούστ. 21 ἐφιστῶν προσοχὴν ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Βουλγαρικοῦ κομμιτάτου ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας Ἡρακλείας, Βιζύης, Σηλυβρίας, Τυρολόης, Μετρῶν καὶ Δέρκων παρασκευάζοντος κίνημα καὶ ἐκζητοῦντος σύστασιν ἰδίας βουλγαρικῆς μητροπόλεως (δακτυλογράφητον).

189. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 8920 ἀπὸ Αὐγούστ. 25 μετ' ἐγκλείστου ἐν ἀντιγράφῳ αἰτίσεως ἐπαρχιώτιδος ἐξαιτουμένης τὴν ἐπέμβασιν τῆς ἐκκλησίας πρὸς διάσωσιν τοῦ θυγατρίου της ἐπὶ βιαίας ἐξισλαμίσεως (δακτυλογράφητον).

190. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4651 ἀπὸ Αὐγούστ. 30 περὶ ἐπεμβάσεως τοῦ μητροπολίτου πρὸς λύσιν διαφορῶν μητροπόλεως Τυρολόης καὶ Σερεντζίου (δακτυλογράφητον).

191. Ἔτερον ἀρ. πρ. 6921 ἀπὸ Ὀκτωβρ. 2 περὶ τῆς ἐκ Σελτζήκοι ἀνηλίκου κόρης Θεοδοσίας ἧς ἀπειλεῖται ἡ ἐξισλάμισις (δακτυλογράφητον).

192. Ἔτερον ἀρ. πρ. 6858 ἀπὸ Ὀκτωβρ. 2 περὶ παραλήψεως τῶν ἀποσταλέντων ἐκκλησιαστικῶν χρημάτων διὰ τὴν θεολογικὴν σχολὴν (δακτυλογράφητον).

19

1911

193. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2118 ἀπὸ Μαρτίου 28 περὶ ἀποφυγῆς χειροτονίας προσώπων ἡλικίας 25—30 ἐτῶν δυναμένων ἐτι γὰ προσκληθῶσιν εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς στρατιωτικῆς των θητείας (δακτυλογράφητον).

1912

194. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1516 ἀπὸ Φεβρ. 19 περὶ βία κατασχέσεων καὶ ἀρπαγῆς γαιῶν τῶν χριστιανῶν ὑπὸ τῶν μεταναστῶν μετ' ἀντιγράφου σημειώματος τοῦ ἀρμοδίου κυβερνητικοῦ γραφείου (δακτυλογράφητον, τὸ σημείωμα χειρόγραφον).

195. Πατριαρχ. σημείωμα ἐγκύκλιον ἀρ. πρ. 1860 ἀπὸ Φεβρ. 20 περὶ χαρτοσήμου ἐπὶ τῶν σχεδίων οἰκοδομῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων (ἔντυπον).

196. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 1976 ἀπὸ Μαρτ. 11 περὶ ἐνεργειῶν πατριαρχείου ἐπὶ τῶν παραπόνων τῆς μητροπόλεως περὶ διαφορῶν ἀναγκῶν τῶν χριστιανῶν της (δακτυλογράφητον).

197. Πατριαρχ. πακρίριον πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων ἀπὸ Δεκεμβρίου 18 περὶ τοῦ νέου ληξιαρχικοῦ νόμου σχετικῶς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ θέσμια (χειρόγραφον ἐν ἀντιγράφῳ).

1913

198. Τεσκερεές ὑπουργ. δικαιοσύνης καὶ θρησκευμάτων ἀρ. πρ. 6480 ἀπὸ Αὐγούστ. 29 πρὸς τὸ πατριαρχεῖον (ἀντίγραφον ἐν μεταφράσει) περὶ παρατάσεως προθεσμίας μεταγραφῆς κτημάτων εὐαγῶν ἰδρυμάτων (ἔντυπος).

199. Πατριαρχ. καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος 6430/2744 ἀπὸ Σεπτεμβρ. 6 ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ (ἔντυπος).

200. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. Σεπτεμβρ. 26 περὶ ἀποστολῆς καθυστερουμένης ὀφειλῆς εἰς τὸ ταμεῖον ἱεραρχίας (δακτυλογράφητον).

201. Ἔτερον ἀρ. πρ. 8516 ἀπὸ 15 Ὀκτωβρ. περὶ τῶν καταλειφθησῶν ἐκκλησιῶν τῶν μεταναστευσάντων σχισματικῶν (δακτυλογράφητον).

202. Ἔτερον ἀρ. πρ. 5888 ἀπὸ Νοεμβρ. 26 περὶ δωρεᾶς 112 ἀγγλ. λιρῶν τοῦ ἐν Νέα Ὑόρκη Βλαστοῦ πρὸς τοὺς παθόντας ἐκ πυρκαϊᾶς τοῦ χωρίου Πανίου (δακτυλογράφητον).

203. Πατριαρχ. καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος 9996/5820 ἀπὸ Δεκεμβρ. 19 περὶ μὴ ἀποστολῆς ὀρθοδόξων παιδῶν εἰς ξένα προπαγανδιστικὰ σχολεῖα.

204. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 5470 ἀπὸ Δεκεμβρ. 28 περὶ ὀφειλῆς τοῦ μητροπολίτου εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τῆς Χάλκης (δακτυλογράφητον).

1914

205. Ἔτερον ἀρ. πρ. 312 ἀπὸ Ἰανουαρ. 14 περὶ αἰτουμένης προστασίας τοῦ ἐν Ραιδεστῷ Καραματζόγλου ἀπειλουμένου ὑπὸ Τούρκου (δακτυλογράφητον).

206. Πατριαρχ. καὶ συνοδικὴ ἐγκύκλιος 1396/761 ἀπὸ Φεβρ. 10 περὶ πληρωμῆς πατριαρχικῆς ἐπιχορηγήσεως (ἔντυπος).

207. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 2858 ἀπὸ Μαΐου 8 περὶ τῶν νεωστὶ χειροτονουμένων καὶ τῶν νοφουζίων αὐτῶν (δακτυλογράφητον).

208. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2864 ἀπὸ Μαΐου 16 περὶ ἀποστολῆς 32 καθηγιασμένων ἱερῶν ἀντιμηνσίων (δακτυλογράφητον).

209. Ἔτερον ἀρ. πρ. 2474 ἀπὸ Μαΐου 18 περὶ διοικητικῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἐν σχολαῖς καὶ ἐν οἰκίαις ἐγκαταστάσεως στρατιωτῶν μετ' ἀντιγράφου σημειώματος τοῦ καποῦ κεχαγιᾶ Οἰκιάδου ἀρ. 8178 ἀπὸ Μαρτ. 14 ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος (χειρόγραφον).

210. Ἔτερον ἀρ. πρ. 4354 ἀπὸ 24 Μαΐου περὶ ἐξασφαλίσεως

ἀμφίων καὶ πολυτίμων πραγμάτων ἐν τινι τῶν ἐν Ραιδεστῷ προξενείων (δακτυλογράφητον).

211. Πατριαρχ. καὶ συνοδική ἐγκύκλιος 4740/2489 ἀπὸ Μαΐου 29 περὶ τοῦ ἔξοντωτικοῦ διωγμοῦ καὶ ἐξαναγκασμοῦ τῶν ὀρθοδόξων πρὸς ἔκπατρισμόν ἐκ Θράκης καὶ Μ. Ἀσίας (ἐντύπος).

212. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. 5150 ἀπὸ Αὐγ. 2 περὶ στρατολογίας τῶν μέχρι 32 ἔτους καὶ βραδύτερον τῶν μέχρι 45 διδασκάλων καὶ τῶν πατριαρχικῶν περὶ τούτου διαβημάτων (δακτυλογράφητον).

213. Ἔτερον ἀρ. πρ. 6346 ἀπὸ Ὀκτωβρ. 6 περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ ὑπὸ τὰ ὄπλα ἱερέως Χρήστου μετὰ τοῦ οἰκείου τεσκερὲ ἐν μεταφράσει (δακτυλογράφητον).

214. Ἔτερον ἀρ. πρ. 6534 ἀπὸ Ὀκτωβρ. 22 περὶ καταλήψεως σχολῶν καὶ προσοδοφόρων κτημάτων μετ' ἀντιγράφου σημειώματος διαταγῶν ὑπουργείου στρατιωτικῶν (δακτυλογράφητον).

215. Ἔτερον ἀρ. πρ. 6230 ἀπὸ Ὀκτωβρ. ; περὶ ἐξασφαλίσεως ἱερῶν ἀντικειμένων καὶ σκευῶν ναοῦ τοῦ ἁγ. Γεωργίου Ἡρακλείας (δακτυλογράφητον).

216. Πατριαρχ. καὶ συνοδική ἐγκύκλιος 7164/3235 ἀπὸ Δεκεμβρ. 2 περὶ ἐπιτελέσεως καθηκόντων πάντων τῶν ὀρθοδόξων πολιτῶν κατὰ τὸν διεξιγόμενον ὑπὸ τοῦ κράτους ἀγῶνα μετ' ἀντιτύπων εὐχῆς ἐπὶ τῷ πολέμῳ, ἀναγνωστέας ὑπὸ τοῦ ἱερέως καθ' ἑκάστην Κυριακὴν καὶ ἑορτῆν (ἐντύπος).

217. Πατριαρχ. γράμμα ἀρ. πρ. 7356 ἀπὸ Δεκεμβρ. 22 περὶ τῶν ὑπὸ μεταναστῶν καταστρεφομένων ναῶν τῶν ἐκκενωθέντων χωριῶν (δακτυλογράφητον).

1915

218. Ἔτερον ἀρ. πρ. 1957 ἀπὸ Ἰουν. 19 περὶ ἀπονομῆς ὑπὸ τοῦ ἔθνικοῦ ταμείου χρημάτων εἰς τοὺς πρόσφυγας Καλλιουπόλεως.

II, III, IV

Πρωτόκολλα 3, ἐξερχομένων καὶ εἰσερχομένων
(ἐγγράφων) (1902—1922)

Ἐντύπος ἐπισηματισμένα παρομοίως. Ἀριστερόθεν τὰ εἰσερχόμενα καὶ δεξιόθεν τὰ ἐξερχόμενα. Διηρημένα ἐν ἑκάστη σελίδι (δὺς) κατὰ στήλας αὐξοντος ἀριθμοῦ, ἡμερομηνίας ἐγγράφου, ἡμερομηνίας ἐμφανίσεως, ἐκδόσεως ἀρχῆς ἢ προσώπου, θυρίδος εἰς ἣν κατετέθη ὁ

φάκελλος, περιλήψεως ἔγγραφου, γραφείου εἰς ὃ παρεπέμφθη, τῶν εἰσερχομένων καὶ περιλήψεως ἔγγραφου, ἀριθμοῦ διεκπεραιώσεως, ἡμερομηνίας διεκπεραιώσεως σχετικοῦ ἀριθμοῦ, σχετικῶν βιβλίων πρακτικῶν, ἀλληλογραφίας, λογιστικοῦ ἀριθμοῦ, παρατηρήσεως τῶν ἐξερχομένων.

37

II

Βιβλίον ἑσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου, περιβεβλημένον μέλανι λινῷ (0,58 X 0,44 X 0,08) ὑπ' ἀριθμὸν 427 ἐν τῷ καταλόγῳ Ἔχει σελίδας ἡριθμημένας ἐντύπως 489 (δὺς) καὶ γεγραμμένας. Ἐξωθι ἐπὶ δέλτου καὶ ἐπὶ τῆς ράχεως ἡ ἐπιγραφή: «Πρωτόκολλον ἱερᾶς μητροπόλεως Ἡρακλείας καὶ Παιδεστοῦ ἀρ. 1». Περιέχει ἔγγραφα τῶν ἐτῶν 1902, 1—227 (σελ. 1—29), 1903, 1—525 (σελ.—96), 1904, 1—398 (σελ.—146), 1905, 1—397 (σελ.—196), 1906, 1—367 (σελ.—242), 1907, 1—369 (σελ.—289), 1908, 1,—585 (σελ.—351), 1909, 1—500 (σελ. 414), 1910, 1—515 (σελ. 479), 1911, 1/516—81 (σελ.—484), ὅθεν συνεχίζεται τὸ ἀκόλουθον.

38

III

Βιβλίον ἑσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου, περιβεβλημένον μέλανι λινῷ (0,51 X 0,39 X 0,07) ὑπ' ἀρ. 426 ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἔχει σελίδας ἡριθμημένας ἐντύπως 110 (δὺς) τὰς δὲ λοιπὰς ἀναριθμητάς —437, γεγραμμένας ἀπάσας. Ἡ αὐτὴ ἐπιγραφή ὡς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ, οὐ εἶνε συνέχεια, ὅθεν ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἡ ἐπιγραφή: «Συνέχεια ἐκ τοῦ πρωτοκόλλου ὑπ' ἀρ. 1». Περιέχει ἔγγραφα τῶν ἐτῶν 1911, 82—510, 1912, 1—406, 1913 ἐν συνεχείᾳ 408—670, 1914, 1—416, 1915, 1—203, 1916, 1—124, 1917, 1—122, 1918, 1—177, 1919, 1—401 καὶ 1920 1—437.

39

IV

Βιβλίον ἑσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου, περιβεβλημένον μέλανι λινῷ (0,55 X 0,40 X 8) ὑπ' ἀρ. 425 ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἔχει σελίδας ἡριθμημένας ἐντύπως 501 (δὺς) καὶ γεγραμμένας τὰς 207. Εἶνε συνέχεια τῶν προηγουμένων δύο πρωτοκόλλων καὶ περιέχει ἔγγραφα τῶν ἐτῶν 1920 ἐν συνεχείᾳ ἐκ τοῦ προηγουμένου 439—551, 1921 καὶ 1928, 1—567.

Ἐφ' ἐκάστης σελίδος ἀνωθι καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν βιβλίων ἡ ἐπιγραφή: «Πρωτόκολλον εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων».

40

X, VI, VII, VIII, IX (1867—1922)

Κώδικες συμβολαιογραφικῶν πράξεων προικοσυμφωνιῶν
καὶ διαθηκῶν

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου (0,31 X 0,21 X 0,03) μὴ συμπεριλαμβανόμενον ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἔχει φύλλα ἀναρίθμητα, 139 ἐξ ὧν τὰ ἀπὸ 9β μέχρι 68β γεγραμμένα πλὴν τοῦ 53α, τὰ δὲ λοιπὰ λευκά. Περιέχει ἀντίγραφα προικοσυμφωνιῶν 225 συντεταγμένων καθ' ὁμοιόμορφον τύπον ἀπὸ τοῦ 1867 Ἰάνουαρ. 27 μέχρι τοῦ 1879 Ἰουνίου 1, πρὸς δὲ πωλητήριον καὶ 1 ἐξοφλητικὸν μισθῶν διὰ πολυχρόνιον οἰκιακὴν ὑπηρεσίαν. Ὁ τύπος τῶν προικοσυμφωνιῶν εἶνε «Μέλλων δὲ καὶ ἐγὼ ὁ κύριος (ἢ ἡ κυρία) . . μετὰ τῆς συζύγου μου διὰ νὰ ὑπανδρεύσω τὴν πολυπόθητόν μοι θυγατέρα (ἢ ἀνεψιάν) κυρίαν . . μετὰ τοῦ κυρίου . . μετὰ τὰς εὐχάς μου προικίζω (ἢ τὴν δίδω τὴν προικα τῆς) τὰ ἀκόλουθα . . (ἔπεται ἡ περιγραφή τῆς προικὸς εἰς οἰκιακὰ καὶ ἐνδύματα, εἰς κτήματα καὶ εἰς χρήματα». Ὑπογράφονται οἱ προικοδοτοῦντες καὶ οἱ μάρτυρες.

41

VI

Βιβλίον ἐξηρθρωμένον (0,35 X 0,25) ἀφαιρεθέντος τοῦ σταχώματος ὑπ' ἀρ. καταλόγου 45δ, ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 140 (δίδς) γεγραμμένας ἀπάσας. Περιέχει ἀντίγραφα προικοσυμφωνιῶν τῶν ἐτῶν 1888—1899 περὶ τὰ 839, μετὰ τῶν ὑπογραφῶν τῶν προικοδοτούντων καὶ τῶν μαρτύρων.

42

II

Ἀπόσπασμα κώδικος (0,40 X 0,28), ἀποτελούμενον ἐκ πέντε τευχῶν μὴ συνερραμμένων. Δὲν ἀριθμεῖται ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως καὶ γεγραμμένας ἀπὸ τῆς 34 μέχρι τῆς 189. Ἐν τῷ τέλει ὑπάρχουν, ὡς φαίνεται, ἀπεσπασμένοι ἱκαναί, ὡς ἐν τῇ ἀρχῇ. Περιέχει πράξεις προικοσυμφωνιῶν καὶ διαθηκῶν ἀπὸ Δεκεμβρίου 1888 μέχρι τοῦ 1901 Μαΐου 14, ἐνίων καταγεγραμμένων οὐχὶ ἐν χρονολογικῇ σειρᾷ.

43

VIII

Κώδιξ ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου μετὰ μέλανος λινοῦ 0,47 X 0,37 X 0,06), ὑπ' ἀρ. καταλόγου 428. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύ-

πως 488 καὶ γεγραμμένας ἀπάσας πλὴν τῶν 486-488. Κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ εἶνε «κῶδιξ συμβολαιογραφικῶν πράξεων διαθηκῶν καὶ προικοσυμφωνιῶν ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς ἀρχιερατείας τῆς Α. Σεβασμιότητος τοῦ μητροπολίτου ἀγ. Ἡρακλείας κ. Γρηγορίου Καλλίδου τοῦ ἀπ' Ἰωαννίνων τῇ 22α Μαΐου 1902» μέχρι τοῦ 1919. Αἱ ὑπογραφαὶ τῶν προικοδοτῶν, διαθετῶν, μαρτύρων καὶ τοῦ συμβολαιογραφοῦντος αὐτόγραφοι. Ἐν ταῖς σελίσιν 476—479 ὑπάρχει πίναξ εὑρετήριος τῶν διαθηκῶν (169) καὶ ἐν ταῖς σελ. 480—485 τῶν προικοσυμφωνιῶν (255). Βιβλίον ὑποδειγματικῆς τάξεως.

44

IX

Κῶδιξ ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου (0,40 X 0,29) καὶ ἐξηρθρωμένος ὑπ' ἀρ. καταλόγου 446. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας καὶ γεγραμμένας 166. Εἶνε ἀνεπίγραφος ἔσωθι, ἔξωθι δὲ ἐπὶ δέλτου ἐπικεκολλημένης ἢ ἐπιγραφῆ «Κῶδιξ διαθηκῶν καὶ προικοσυμφωνιῶν ἀπὸ 19 Σεπτεμβρίου 1919» μέχρι 17 Σεπτεμβρίου 1922. Ἐν τέλει μετὰ φύλλα 7 ἄγραφα ὑπάρχει πίναξ εὑρετήριος τῶν ἐν τῷ κώδικι διαθηκῶν (36) καὶ προικοσυμφωνιῶν (50).

X, XI, XII, XIII, XIV, XV

**Κώδικες 6 πρακτικῶν τοῦ ἐκκλ. πνευματικοῦ καὶ τοῦ
μεικτοῦ δικαστηρίου (1902—1922)**

45

X

Κῶδιξ ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου (0,41 X 0,29 X 0,05) ὑπ' ἀρ. καταλόγου 429. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 564 καὶ γεγραμμένας ἀπάσας πλὴν τῆς 2 καὶ τῶν 562—564. Ἐπὶ δέλτου ἐπικεκολλημένης ἐπὶ τῆς ἄψεως ἢ ἐπιγραφῆ: «Βιβλίον πνευματικοῦ δικαστηρίου τῶν ἐτῶν 1902—7 Ἰουλίου 1909». Περιέχει τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδρειῶν, τακτικῶν τε καὶ ἐκτάκτων τοῦ πνευματικοῦ δικαστηρίου τῆς μητροπόλεως, ὑπογεγραμμένα αὐτογράφως ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος, τῶν μελῶν καὶ γραμματέως. Ἐν τέλει ἐπισυνάπτεται πίναξ εὑρετήριος τῶν ἐν τῷ κώδικι περιεχομένων, δηλ. «τῶν πρακτικῶν τῶν ἐκδικασθειῶν ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ δικαστηρίου ὑποθέσεων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1902 μέχρι 1909» ἧτοι ἀῶξοντα ἀριθμὸν 1—67 τῶν ἐτῶν 1902—1905 (σελ. 558—559), 1—30 τῶν ἐτῶν 1906—1907 (σελ. 560)

καὶ 1—27 τῶν ἐτῶν 1908—1909 σελ. 560—561), ἐν ὄλῳ ὑποθέσεων 134 μετὰ παραπομπῶν εἰς τὰς οἰκίας σελίδας τοῦ κώδικος. Βιβλίον ὑποδειγματικῆς τάξεως.

46

XI

Κώδιξ συνερραμμένος ἐξηρθρωμένος, ἀφαιρεθέντος τοῦ σταχώματος ἔμπροσθεν ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 456. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 249 (δίς), γεγραμμένα εἶνε αἱ 202 καὶ 203α. Ἐν τῇ πρώτῃ ἀναριθμητῇ σελίδι ἡ ἐπιγραφὴ: «Κώδιξ πρακτικῶν (τῶν συνεδρειῶν) τοῦ πνευματικοῦ δικαστηρίου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1909» μέχρι 16 Αὐγούστου 1922.

47

XII

Κώδιξ ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου (0,41 X 0,29 X 0,05), ὡς ὁ X, ἀλλ' ἐξηρθρωμένος ὑπ' ἀρ. καταλόγου 431. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 589, ἐξ ὧν γεγραμμένα αἱ 265. Ἐπὶ δέλτου ἐπικεκολλημένης ἐπὶ τῆς ὄψεως ἔξωθι: «Βιβλίον ἀποφάσεων πνευματικοῦ δικαστηρίου (ἐτῶν) 1902 μέχρι 1912». Περιέχει τὰς ἀποφάσεις τῶν συνεδρειῶν τοῦ πνευματικοῦ δικαστηρίου τῶν προειρημένων ἐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν τῷ X κώδικι πρακτικῶν. Ἀρχεται ἀπὸ Ἰανουαρίου 1903, ἔχει ὁμως ἀποφάσεις καὶ τῶν ἐτῶν 1913, 1914, 1915, 1921, 1922 Ἰουλίου 1. Ἐν τέλει ἐπισυνάπτεται πίναξ εὐρετήριος τῶν ἐν τῷ κώδικι ἀποφάσεων ἐν ὄλῳ 83 μέχρι τοῦ 1915 (σελ. 587—589). Αἱ ἀποφάσεις εἶνε αὐτογράφως ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος, τοῦ γραμματέως καὶ τῶν μελῶν τοῦ δικαστηρίου.

48

XIII

Κώδιξ ἐξηρθρωμένος ἀφαιρεθέντος τοῦ σταχώματος (0,41 X 0,29 X 0,04) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 457. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 493, ἐξ ὧν γεγραμμένα αἱ 159. Ἐπὶ δέλτου ἡ ἐπιγραφὴ: «Κώδιξ πρακτικῶν (συνεδρειῶν καὶ ἀποφάσεων) πνευματικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μεικτοῦ δικαστηρίου τῆς μητροπόλεως Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ ἀπὸ 15 Ἰανουαρίου 1903 μέχρι 31 Μαρτίου 1921». Ἐν τῇ σελίδι 492 ἐπισυνάπτεται πίναξ εὐρετήριον ὑποθέσεων 47 τῶν ἐτῶν 1903—1913 τοῦ μεικτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου.

Κώδιξ ἐξηρθρωμένος ἀφαιρεθέντος τοῦ σταχώματος (0,41 x 0,28 x 0,04) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 458. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 459 πάσας γεγραμμένας. Ἐλλείπουσιν ὁμως ἀφαιρεθεῖσαι αἱ 3 πρῶται καὶ τινες ἐν τέλει μετὰ τὴν 459ην εἶνε ἀνεπίγραφος. Περιέχει τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδρείων καὶ ἀποφάσεων τοῦ μεικτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου τῆς μητροπόλεως ἀπὸ Ἰανουαρίου 1903 μέχρι 25 Ἀπριλίου 1912. Συνεδρεῖται ἠριθμημέναι μέχρι τῆς 64ης, Ἰουλίου 4 τοῦ 1907· εἶτα παύεται ἡ ἀρίθμησης 100 περίπου συνεδρείων τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων.

Κώδιξ ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου (0,41 x 0,29 x 0,04) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 434. Ἔχει τὰ φύλλα ἀναρίθμητα, ἐξ ὧν τὸ 1]3 γεγραμμένα, τὰ 2]3 λευκά. Ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος ἡ ἐπιγραφή: «Κώδιξ πρακτικῶν τοῦ μεικτοῦ δικαστηρίου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Ἑρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ» Περιέχει τὰ πρακτικὰ 67 συνεδρείων ἀπὸ 22 Νοεμβρίου 1913 μέχρι 28 Σεπτεμβρίου 1922, ἀρμοδίως ὑπογεγραμμένα, τοῦ μεικτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου.

XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, XIV

Ληξιαρχικὰ μητρώα 9 γεννήσεων, γάμων καὶ θανάτων (1889—1914)

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινοῦ μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ράχεως (0,36 x 0,26 x 0,04) ὑπ' ἀριθ. καταλόγου 448. Ἐξωθὶ κεφαλαίοις γραμμασίαις ἡ ἐπιγραφή: «Μητροῶν γεννήσεων βαπτίσεων» καὶ ἔσωθι ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἐντύπως «Μητροῶν γεννήσεων καὶ βαπτίσεων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς πόλεως Ραιδεστοῦ». Ἐσχηματισμένον καὶ διηρημένον ἐντύπως κατὰ στήλας καθέτως περιεχούσας: τὸν αὔξοντα ἀριθμὸν, γένος τεχθέντος, τόπον καὶ ἡμερομηνίαν γεννήσεως, βαπτίσεως, ὄνομα βαπτισθέντος, βαπτίσαντος ἱερέως, ἀναδόχου, μαρτύρων καὶ παρατηρήσεις. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας (δις) καὶ γεγραμμένας μόνον 25 καὶ αὔξοντα ἀριθμὸν γεννήσεων 342 τῆς ἐνορίας Παναγίας τῆς Πεφανερωμένης ἀπὸ Νοεμβρίου 1889 μέχρι Ἰουλίου 1905.

52

XVII

Ἄμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 444. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας (δύο) καὶ γεγραμμένας μόνον 49 καὶ αὐξοντα ἀριθμὸν γεννήσεων 695 τῆς ἐνορίας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τῶν ἐτῶν 1890 μέχρι 1914, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 13.

53

XVIII

Ἄμοιον τοῖς προηγουμένοις ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 440. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας (δύο) καὶ γεγραμμένας 103 καὶ αὐξοντα ἀριθμὸν γεννήσεων 1199 (τῆς ἐπαρχίας) τῶν ἐτῶν 1890 μέχρι τοῦ 1905.

54

XIX

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ παχέος ναστοχάρτου μετὰ μέλανος λινοῦ (0,35 x 0,29 x 0,08) ὑπ' ἀρ. καταλόγου 419. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 508 (δύο), ἐφ' ἐκάστης ὧν ἡ ἐπιγραφὴ ἐντύπως: «Γενικὸν μητροῶν γεννήσεων καὶ βαπτίσεων τῆς ἐπαρχίας Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ». Ἐξωθι δὲ ἐπὶ δέλτου ἐπικεκολλημένης ἐπὶ τῆς ὄψευς: «Ἱερὰ μητρόπολις Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ. Γενικὸν μητροῶν γεννήσεων καὶ βαπτίσεων» ὁμοίως δὲ ἡ αὐτὴ ἐπιγραφὴ ἐπὶ δέλτου καὶ ἐπὶ τῆς ῥάχεως. Ἐκάστη σελὶς εἶνε ἐσηματισμένη καὶ διηρημένη ἐντύπως κατὰ καθέτους στήλας περιεχοῦσας τὸν γεν. αὐξοντα ἀριθμὸν, ἀριθμὸν διπλοτύπων, αὐξοντα ἀριθμὸν διπλοτύπου, γονεῖς, γένος, χρονολογία γεννήσεως, χρονολογία βαπτίσεως, ὄνομα βαπτισθέντος, τὸν βαπτίσαντα ἱερέα, τὸν ἀνάδοχον, παρατηρήσεις. Τὸ βιβλίον διηρέθη κατὰ συνοικίας ἱερέων ὀρισθέντος ἀριθμοῦ σελίδων δι' ἐκάστην αὐτῶν. Εὐρετήριο συνοικιῶν εὔρηται ἐν τῇ ἀναριθμητῇ πρώτῃ σελίδι ἐξωφύλλου: Παπα - Ζαχαρίου σελ 1—59, Νεοφύτου 60—159, Οἰκονόμου 160—229, Βασιλείου 230—279, Γεωργίου 280—389 καὶ Νικολάου 390—509. Εἶνε γεγραμμένα αἱ ἀκόλουθοι σελίδες: 1—3 (αὐξων ἀρ. γεννήσεων 55), 60—63 (103), 160—162 (76), 230—232 (62), 280—285 (148), 390—407 (567), τῶν ἐτῶν 1906—1914. Αἱ ὑπόλοιποι λευκαὶ ἀνέμενον τὴν ἐν τῷ μέλλοντι συμπλήρωσιν των.

55

XX

Πανομοίωτον γεννήσεως τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. καταλόγου

424. Προωρισμένον διὰ τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας ἔχει σελίδας 507. (δίδς). Εὐρετήριον τῶν χωρίων μετὰ τῶν ὁρισθειῶν σελίδων δι' ἑκαστον εὔρηται ἐν ἀρχῇ. Πάνιδον σελ 1—39, Κούμβαον 40—79, Ναίπκοι 80—119, Σχολάριον 120—219, Σιμιτλή, 220—229, Τσανακτοῆ 270—319, Σελτζίκιοι 320—369 καὶ Κιουσελέξ 370—507. Τούτων γεγραμμένα μετ' αὐξοντος ἀριθμοῦ γεννήσεων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: 1—14 (354), 15—19 (166), 24 (7), 26—31 (142), 35—37 (70) Πανίδου 40—44 (120), 55—57 (67), 61—62 (47), 70—72 (55), Κουμβάου 80—94 (286), Ναίπκοι 120—126 (275), 130—135 (182), 140—147 (196), 150—157 (191), Σχολαρίου 220—210 (553), Σιμιτλή (270—273 (101), Τσανακτοῆ 320—327 (208), Σελτζίκιοι 370—373 (95), Κιουσελέξ τῶν ἐτῶν 1906—1914

56

XXI

Βιβλίον ὅμοιον τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν στάθωσιν τοῖς προηγουμένοις δυσίν, ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 420. Ἐχει σελίδας ἡριθμημένας ἐντύπως 507 (δίδς) ἐφ' ἑκάστης ὧν ἡ ἐπιγραφὴ: «Γενικὸν μητροῶν γάμων ἐπαρχίας Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ» ὡσαύτως ἔξοχι ἐπὶ τῆς ὄψεως καὶ τῆς ράχεως ἐπὶ δέλτου: «Ἱερὰ μητρόπολις Ἡρακλείας καὶ Ραιδεστοῦ. Γενικὸν μητροῶν γάμων» Ἐκάστη σελὶς εἶναι ἐσχηματισμένη καὶ διηρημένη ἐντύπως κατὰ καθέτους στήλας περιεχοῦσας: τὸν γεν. αὐξοντα ἀριθμὸν, ἀριθμὸν διπλοτύπου, αὐξοντα ἀριθμὸν διπλοτύπου, χρονολογίαν γάμου, νυμφίον, ὑπηκοότητα, γάμον τάξεως, νύμφην, ὑπηκοότητα. Ἱερέα, παράνυμφον, παρατηρήσεις. Τὸ βιβλίον, ὡς τὸ XIX, εἶναι διηρημένον εἰς τὰς αὐτὰς συνοικίας τῆς πόλεως καὶ εὐρετήριον εὔρηται μετὰ τῶν σελίδων ἐν τῇ πρώτῃ του ἀναριθμητῶ σελίδι, ἦτοι Παπαζαχαρίου 1—59, Νεοφύτου 60—159, Οἰκονόμου 160—229, Βασιλείου 230—279, Γεωργίου 280—389 καὶ Νικολίου 390—509. Τούτων γεγραμμένα μετ' αὐξοντος ἀριθμοῦ εἶναι αἱ: 1 (18), 60 (23), 160 (22), 230 (8), 280—281 (33), 390—393 (96) τῶν ἐτῶν 1906—1912.

57

XXII

Πανομοίωτον γάμων τῶ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 421, προωρισμένον διὰ τὰ προειρημένα χωρία τῆς ἐπαρχίας, δι' ἑκαστον ὧν ὁρίσθη ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν σελίδων, καὶ εὐρετήριον εὔρηται ἐν ἀρχῇ. Ἐχει σελίδας 509, ὧν γεγραμμένα μετ' αὐξοντος ἀριθμοῦ τῶν γάμων κατὰ χωρία εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: σελ. 1—3 (76) καὶ

15 (22) Πανίδου 40 (22) Κουμβάου 80—83 (87) Ναϊπκιοῖ 120—122 (58) καὶ 140—142 (55) καὶ 150—152 (56) Σχολαρίου μετὰ τῶν συνοικιῶν Ἐγιόπολο, Μανωλάκη καὶ Σύρου 230—225 (154) Σιμιτλῆ 270 271 (35) Τσανακτοῆ 320—321 (52) Σελτζήκιοι (52) καὶ 370 (18) Κιουσελέξ τῶν ἐτῶν 1905—1913.

58

XXIII

Βιβλίον ὁμοιον τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν στάχωσιν τοῖς προηγουμένοις ληξιαρχικοῖς ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 422. Ἔχει σελίδας 485 (δίδς) καὶ ἐπιγράφεται ἐφ' ἐκάστης σελίδος «Γενικὸν μητρῶον θανάτων» καὶ ἔξωθι ἐπὶ τε τῆς ὄψεως καὶ τῆς ράχεως «Ἱερὰ μητρόπολις Ἱεροκλείας καὶ Ραιδεστοῦ. Γενικὸν μητρῶον γάμων» ἐπὶ δέλτων. Ἐκάστη σελὶς εἶναι ἐσχηματισμένη καὶ διηρημένη ἐντύπως κατὰ καθέτους στήλας περιεχοῦσας: τὸν γεν. αὔξοντα ἀριθμὸν, ἀριθμὸν διπλοτύπων, αὔξοντα ἀριθμὸν διπλοτύπων, κοινότητα καὶ συνοικίαν, χρονολογίαν ἀποβιώσεως, ἱερεῖς, παρατηρήσεις. Περιέχει τοὺς θανάτους ἐν τὸς τῆς πόλεως κατὰ τὰς προειρημένας συνοικίας δι' ἐκάστη ὧν ὁρίσθη ἀριθμὸς σελίδων καὶ τὸ εὐρετήριο αὐτῶν εὐρηται ἐν ἀρχῇ, τῶν ἐτῶν 1905—1912 Γεγραμμένα σελίδες μετὰ τοῦ αὔξοντος τοῦ θανάτου ἀριθμοῦ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: 1—3 (81), 60—62 (57), 160 (26), 280—289 (196) καὶ 390—394 (116).

59

XXIV

Πανομοιότυπον, θανάτων τῆ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. καταλόγου 423. Αἱ αὐταὶ ἐπιγραφαί. Ἔχει σελίδας 493 καὶ εἶναι προμοισμένον διὰ τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας, δι' ἕκαστον ὧν ὁρίσθησαν αἱ αὐταὶ σελίδες, ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις, καὶ ὧν εὐρετήριον εὐρηται ἐν ἀρχῇ. Γεγραμμένα σελίδες μετὰ τοῦ αὔξοντος τῶν θανάτων ἀριθμοῦ κατὰ χωρία εἶναι αἱ ἀκόλουθοι: 1—5 (113), 20—21 (45) 30 (27), 35 (16) Πανίδου 40—43 (93) 55—56 (30), 65—66 (42) 72—76 (36) Κουμβάου 80—91 (300) Ναϊπκιοῖ 120—123 (85), 120—132 (66), 140—142 (75), 150—153 (98) Σχολαρίου, 220—228 (231) Σιμιτλῆ. 270—272 (70) Τοανακτοῆ, 320—321 (40) Σελτζήκιοι καὶ 370—371 (36) Κιουσελέξ τῶν ἐτῶν 1905—1912.

ΡΑΙΔΕΣΤΟΥ

Πρακτικά 4 συνεδρειῶν τῆς δημογεροντίας κοινότητος
I, II, III, IV (1895 - 1922)

60

I

Βιβλίον χαρτόδετον (0,33x0,24) ὑπ' ἀριθ. καταλόγου 211. Ἔχει φύλλα 39, ἐξ ὧν τὰ 16 ἄγραφα. Ἐπιγράφεται : «Βιβλίον τῶν πρακτικῶν τῆς δημογεροντίας Ραιδεστοῦ 1895». Περιέχει πρακτικά τῶν συνεδρειῶν τῆς δημογεροντίας 34, ἡριθμημένα καὶ ὑπογεγραμμένα αὐτογράφως ὑπὸ τῶν παρισταμένων μελῶν καὶ τοῦ γραμματέως ἀπὸ 28 Ἀπριλίου 1895 μέχρι 14 Δεκεμβρίου 1895 καὶ ἐν ἀρχῇ τὸ πρακτικὸν τῆς ἐκτάκτου συνεδρείας περὶ τῆς ἐνάρξεως τῶν συνεδρειῶν μετὰ τὰς ἐπακολουθησάσας ἐν τῇ Κοινοῦτι ἀνωμαλλίας.

61

II

Κῶδιξ ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινοῦ (0,35x0,26x0,04) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 438. Ἔχει σελίδας ἐντύπως ἡριθμημένας 500 καὶ γεγραμμένας ἀπάσας πλὴν 9-14. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἡ ἐπιγραφή «Κῶδιξ πρακτικῶν τῆι δημογεροντίας τῆς δευτεροβάθμιας κοινότητος τῆς Ραιδεστοῦ ἀπὸ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ σεβ. μητροπολίτου γέροντος Ἡρακλείας κ.κ. Γερμανοῦ Καλλίδου τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων τῇ 22α Μαΐου 1902» μέχρι τῆς 11 Μαΐου 1905 Περιέχει τὰ πρακτικά τῶν τακοικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεδρειῶν τῆς δημογεροντίας περὶ τὰ 142 καὶ τινων γενικῶν τῆι κοινότητι συνελεύσεων ὑπογεγραμμένα πάντα ἀρμοδίως. Ἐν ταῖς σελίσι 3-4 ἀντίγραφον πατριαρχικοῦ γραμματος ἀπὸ 22 Μαΐου 1902 περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ τέως μητροπολίτου Ἰερωνύμου διὰ τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων Γερμανοῦ, 5-6 ἕτερον περὶ τῆς ὑπὸ τῆς συνόδου ἐκλογῆς αὐτοῦ, 7-8 ἐγκυκλίου πρὸς τὴν ἐπαρχίαν του τοῦ νέου ἀρχιερέως ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ 5 Ἰουνίου 1902 καὶ 183-184 δύο πατριαρχικῶν γραμμάτων περὶ ἐκλογῆς ἐπισκόπου βοηθοῦ Τυρολόης καὶ Σερεντίου. Ἀπὸ τῆς 15 σελ. ἀρχονται τὰ πρακτικά τῆς δημογεροντίας ἀπὸ 9 Ἰουλίου 1902 μέχρι 11 Μαΐου 1905 προτασσομένου ἐνὸς γενικῆς συνελεύσεως. Ἀριθμοῦνται συνεδρεῖαι 25 τοῦ ἔτους 1902, αἱ δὲ τῶν ἀκολούθων ἐτῶν εἶναι ἀναριθμητοί. Ἀξιοσημεῖωτα : ὁ κανονισμὸς τοῦ νεκροταφείου τῆς Κοινοῦτιος

(σελ. 52—59) ἀπὸ 28 Ὀκτωβρ., τοῦ κηροποιείου καὶ κηροπωλείου (σελ. 59—64) ἀπὸ 27 Ὀκτωβρ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἡ ὁμολογία τοῦ Χαριουπόλεως (σελ. 101—102) βοηθοῦ ἐπισκόπου, ὁ στατιστικὸς πίναξ Α' τοῦ χριστιανικοῦ καὶ ἰδίᾳ τοῦ ὀρθοδόξου πληθυσμοῦ τῆς ἐπαρχίας Ἡσακλείας καὶ Ραιδεστοῦ (σελ. 159—167), ὁ κανονισμὸς τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος Ραιδεστοῦ (σελ. 26—318), ὁ τοῦ νεκροταφείου νέος (σελ. 318—330), τὸ πρακτικὸν περὶ ἔκταφῆς καὶ παραδόσεως τῶν λειψάνων τῶν ἐπισήμων Οὐγγρων ἐν τῷ ναῷ τῆς Παναγίας τῆς Ρευματοκρατείας μετὰ παραλλήλου Γαλλικῆς μεταφράσεως ἀπὸ 4]17 Δεκεμβρίου 1904 (σελ. 436—438), ἡ γενομένη ἀνάκρισις περὶ τῆς ταυτότητος αὐτῶν (σελ. 424—435), ὁ ἐμφωνηθεὶς λόγος ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν λειψάνων (σελ. 439—441), ἡ ἀπάντησις τοῦ Οὐγγρου ἀντιπροσώπου (σελ. 441) καὶ τὸ πρακτικὸν ἐπισκέψεως ξένων περιηγητῶν ἀπὸ 22]9 Ὀκτωβρίου 1903. Ὁ κῶδιξ εἶναι ἀξιοσπούδατος.

62

III

Κῶδιξ ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινοῦ (0,41 × 0,29 × 0,05) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 433. Ἔξωθι ἐπὶ δέλτου ἐπικεκολλημένης ἢ ἐπιγραφῆ: «Πρακτικὰ δημογεροντίας ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1905—Δεκεμβρίου 1917». Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 599 καὶ γεγραμμένας ἀπάσας. Εἶναι συνέχεια τοῦ προτέρου κώδικος, ἐν τέλει ἐπισυνάπτεται εὐρετήριος πίναξ τῶν ἐν τῷ κώδικι πρακτικῶν. 244 μετὰ τοῦ περιεχομένου ἐκάστου καὶ τῆς παραπομπῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κώδικος σελίδα.

63

IV

Κῶδιξ ἐσταχωμένος ὡς ὁ προηγούμενος (0,42 × 0,30) ὑπ' ἀρ. καταλόγου 445. Ἔσει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 194, ἐξ ὧν γεγραμμέναί αἱ 105 ἀπὸ τῆς 8ης. Περιέχει περὶ τὰ 149 πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν τῆς δημογεροντίας ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου 1917 μέχρι 4 Ὀκτωβρίου 1922 ὑπογεγραμμένα αὐτογράφως ἀρμσδίως. Εἶναι συνέχεια τοῦ προηγούμενου κώδικος.

64

V

Κῶδιξ πρακτικῶν συνεδριῶν ἀντιπροσωπείας Κοινότητος (1906—1922)

Εἶναι ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινοῦ (0,36 ×

0,25) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 442. Ἔχει γεγραμμένας 444 σελίδας, ἐξ ὧν ἡριθμημέναι 247. Μεταξὺ τούτων περὶ τὰς 10 ἀφέθησαν λευκαὶ πρὸς συμπλήρωσιν. Μετὰ τὰς γεγραμμένας, ἀκολουθοῦσι πολλαὶ ἄγραφοι ἀποτελοῦσαι τὸ 113 τοῦ κώδικος. Ἐξωθι ἐπὶ δέλτου ἐπικεκολλημένης ἢ ἐπιγραφῆ: «Πρακτικὰ ἀντιπροσωπείας». Περιέχει 117 πρακτικὰ τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεδριῶν τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Κοινότητος ἀπὸ 19 Φεβρουαρίου 1906 μέχρι 3 Ἰουνίου 1922 ὑπογεγραμμένα ἀρμοδίως ὑπὸ τοῦ προέδρου (μητροπολίτου) καὶ τῶν παραστάντων μελῶν Ἡ ἀντιπροσωπεία ἦτο τῶν ἐξ τῆς πόλεως συνοικιῶν ἀσκούσα καθήκοντα ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας ἐπὶ τῶν πράξεων τῆς Κοινότητος συνέρχουμένης μετὰ τῆς δημογεροντίας, ἐφορείας καὶ τῆς κτηματικῆς ἐπιτροπείας κατὰ τὸν νέον τῆς Κοινότητος κανονισμόν.

65

VI

Βιβλίον πρακτικῶν συνεδριῶν τῆς ἐφορείας τῶν σχολείων (1902—1922)

Ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου μετὰ μέλανος λινοῦ (0,35 x 0,24 x 0,04) Δὲν φέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἔχει σελίδας ἡριθμημένας ἐντύπως 397, γεγραμμένας μέχρι τῆς 230, ἀφαιθεισῶν ἐν τῷ μεταξὺ κενῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν 32—38, 45—52, 79, 89—96, 107, 131—140, 158—159, 213, 222—225. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἢ ἐπιγραφῆ. «Πρακτικὰ τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεδριάσεων τῆς ἐφορείας τῶν σχολείων τῆς Ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου Κοινότητος Παιδεστοῦ ἀπὸ 16 Αὐγ. 1902—17 Αὐγούστου 1922». Περιέχει τὰ πρακτικὰ 167 συνεδριῶν, ὧν τὰ 15 πρῶτα ἡριθμημένα, ὑπογεγραμμένα αὐτογράφως ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος μητροπολίτου καὶ τῶν παρισταμένων ἐκάστοτε ἐφόρων. Ἐκ παρεμβεβλημένου τετραδίου ἐπιγραφομένου «Πρόχειρον βιβλίον τῆς ἐφορείας ἐν Παιδεστῷ τῇ 1ῃ Αὐγούστου 1921» ἐν ᾧ ἀναγράφονται προχείρως τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριῶν ἀπὸ 1 Αὐγούστου 1921 μέχρι 17 Αὐγ. 1922, φαίνεται ὅτι τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ πρακτικὰ εἶναι ἀντίγραφα ἐκ προχείρων τετραδίων, κεκυρωμένα ἀρμοδίως. Ἐκ τούτου ἐρμηνεύονται καὶ αἱ ἐν τῷ μεταξὺ ἀφαιθεῖσαι κεναὶ σελίδες πρὸς συμπλήρωσιν.

66

Βιβλία 5 ταμείου Κοινότητος
VII, VIII, IX, X, XI (1817—1922)

Κώδιξ ἑσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου καὶ βύρσης (0,49 x 0,32 x 0,05) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 430, ἐξηρθρωμένος. Τὰ φύλλα του ἐκ χάρτου εἴδους περγαμηνῆς ἀναρίθμητα καὶ γεγραμμένα περὶ τὰ 3]4. Εἶναι βιβλίον εἰσπράξεων τοῦ κρατικοῦ φόρου παρ' ἐκάστου τῆς κοινότητος μέλους ὑπὸ τῶν τεταγμένων τζορπατζήδων καὶ τῶν ἐξόδων, πρὸς δὲ καὶ πρακτικῶν τῶν γενικῶν συνελεύσεων τῶν ἐτῶν 1817 μέχρι 1862.

«Ἀπὸ χιλίους ὀκτακοσίους δεκαεπτὰ Ἰουνίου 10 ἄχρι 1818 Ἀπριλίου 22 λογαριασμούς, ὅπου παραδίδουν οἱ δύο Ἀντώνιδες Ἰωάννου καὶ Χ' Πασχάλη, ὅπου ἐξηρημάτισαν τζορπατζήδες τοῦ αὐτοῦ ἔτους». Κάτωθι σημειοῦται ἡ σύναξις τοῦ ἔτους. «Παράδοσις τῶν δύο Ἀντώνιδων — τὰ ὅσα ἐδόθησαν ἀπὸ τὴν σύναξιν τῆς αὐτῆς χρονιάς 1817 ἄχρι 1818 Ἀπριλίου 22».

Ἐν ἄλλῃ σελίδι «1818». Κάτωθεν σημειοῦνται «τὰ χρέη τοῦ γένους μας, πόθεν καὶ πότε ἠλλάχθησαν αἱ ὁμολογίαι αὐτῶν, τὰ ὅποια εἶναι χρέη παλαιά, ἕως εἰς τὸν καιρὸν, ὅπου ἐγένινεν ὁ κύρ Χατζῆ Κωστῆς κασσιέρης, τὰ δὲ διάφορα αὐτῶν τρέχουν ὅλα τὰ 10 πρὸς 11». Οἱ ἀριθμοὶ τῶν καθ' ἕκαστον φόρων σημειοῦνται τουριστί. Αἱ εἰσπράξεις γίνονται κατὰ συνοικίας ὀνομαζομένου ἐκάστου τῶν καταβαλλόντων.

«1818 Ἀπριλίου 28 ἄχρις 1819 Ἀπριλίου 29. Ξεκαθαρίσις τοῦ λογαριαμοῦ, ὅπου παραδίδει ὁ κύρ Χ' Κωστῆς κτλ». Οὕτω ἐξακολουθοῦν αἱ ἐκκαθαρίσεις κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε ἐντεταλμένων. Τῷ 1821 διορίζεται εἰσπράκτωρ βοηθὸς — ταξιλάρης —.

Ἄξιοσημείωτα : τὸ πρῶτον πρακτικὸν πρὸς τὴν διοίκησιν δι' ἐλάττωσιν τοῦ φόρου, τὸ ἀπὸ 1823 Αὐγούστου 6 περὶ διορισμοῦ 4 ἐμμίσθων πρὸς 50 γρ. μηνιαίως, τὸ ἀπὸ τοῦ 1830 περὶ διορισμοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀπὸ 1837 (;) περὶ διενέξεων πρὸς τοὺς Ἀρμενίους καὶ τῆς δικαιοσύνης τῶν Ρωμαίων δικαστικῶς (διὰ ρουσφετίου).

Μετὰ τὴν ἐκάστοτε ἐξέλεξιν τῆς διαχειρίσεως ἐγένετο ἐκλογή νέων τζορπατζήδων. εἰς οὓς παραδίδεται τὸ ταμεῖον. Τὸ ἔτος ὡς σωτήριον σημειοῦται «ἀπὸ Θεογονίας» ἐνίοτε.

Φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ διοριζόμενοι εἶχον καὶ ἄλλας εὐθύναις καὶ καθήκοντα πρὸ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν, «διὰ τὰ ἐνασχολῶνται καὶ τὰ καταγίνονται πρὸς διευθέτησιν τῶν ἐπερχομένων καὶ ἀνηκόντων ἐν γένει ἡμῶν υποθέσεων (1828)».

Ἀπὸ τοῦ 1838 πρακτικὰ συνεδρειῶν τῆς δημογεροντίας καὶ ἀποφάσεων αὐτῆς, γράμματα πρὸς τὸν μητροπολίτην καὶ τὸν πατριάρχη καὶ ἴσα ἀναφορῶν πρὸς τὸ Δουβλέτι (κράτος), ὧν μία τουρκιστὶ δι' ἑλληνικῶν γραμμῶν.

Ἡ ἐκλογή τῶν ἐντεταλμένων ἐγένετο κατ' ἔτος «κοινῇ γνώμῃ», τ. ἔ., ἐν γενικῇ τῆς Κοινότητος συνελεύσει ὑπογραφομένων αὐτογράφως τῶν παρισταμένων, ὅθεν φαίνεται ὅτι ἔκτοτε τὸ βιβλίον ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ὡς τοιοῦτον πρακτικῶν τῆς γενικῆς συνελεύσεως.

Τῷ 1858 Ἰουλίου 12 γίνεται καταγραφή συνδρομῶν περὶ ἀνακαινίσεως καὶ διορθώσεως τῆς ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Κυριακῆς. Τὸ βιβλίον τελευτᾷ τῇ 2α Ἰανουαρίου 1862, ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ὑπάρχον σημειώματα καὶ μεταγενεστερᾶς χρονολογίας, Ἰουλίου 1 τοῦ 1868 καὶ Ὀκτωβρίου 4 τοῦ 1870.

67

VIII

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου καὶ βύρσης (0,40 x 0,28) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 435. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας 118 (δίδς) καὶ γεγραμμένας. Εἶναι ἀνεπίγραφον. Δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὡς ταμιακὸν βιβλίον καταθέσεων ἐντόκων παρὰ τῇ κοινότητι ἀπὸ τοῦ 1838 μέχρι τοῦ 1858, διότι καταγράφονται κατὰ σελίδας ὑπὸ διάφορα ὀνόματα καταθετῶν αἱ καταθέσεις (χρεωστοῦνται) πρὸς τόσον ἐπὶ τοῖς 100 τὸ ἔτος μετὰ τῆς χρονολογίας, ὑφ' ἧς προστίθενται καὶ ὁ τόκος καὶ ἀναφέρεται καὶ ἡ παρεχομένη ὁμολογία, πρὸς δὲ ἡ ἀπὸληψις τῶν τόκων καὶ τῶν κεφαλαίων. Τόκος ἐτήσιος 10,8 καὶ 6 %.

68

VIII

Βιβλίον χαρτόδετον (0,33 x 0,23) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 437. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας 70 (δίδς). Ἐν τῇ πρώτῃ ἀναριθμητῷ. «Εἰς δόξαν Θεοῦ. Βιβλίον καὶ τῶν τριῶν σχολείων καὶ κτημάτων τῆς ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς κοινότητος ἀπὸ α'. Σεπτεμβρίου τοῦ 1899 μέχρι τέλους Αὐγούστου 1900». Ἀναγράφονται ἐν αὐτῷ λογιστικῶς (δοῦναι — λαβεῖν) τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα (σελ. 58) καὶ οἱ ἰσολογισμοὶ τῶν δύο ἐτῶν, 66,016 γρ. (σελ. 51) καὶ 7114 γρ. 30 παρ. (σελ. 52).

69

X

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινοῦ (0,34 x 0,25). Δὲν ἀναγράφεται ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἐν τῇ ὄψει ἐπὶ δέλτου ἐπικεκολλημένης ἡ ἐπιγραφή. «Ταμεῖον δημογεροντίας». Ἔχει σελίδας

ἐντύπως ἠριθμημένας 147 (δὶς) καὶ γεγραμμένας ἀπάσας πλὴν τῶν ὁ τελευταίων. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι μὴ ἠριθμημένη, ἡ ἐπιγραφή. «Ταμείον τῆς Δημογεροντίας ἀπὸ τῆς ποιμαντορίας τῆς Α. Σ. τοῦ μητροπολίτου γέροντος ἡμῶν Ἀγίου Ἡρακλείας κ. κ. Γρηγορίου Καλλίδου τοῦ ἀπ' Ἰωαννίνων, ἐν Ραιδεστῷ τῇ 1 Αὐγούστου 1902». Περιέχει λογιστικῷ τῷ τρόπῳ (δοῦναι—λαβεῖν) τὰ τε ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῆς Κοινότητος μέχρι 30 Σεπτεμβρίου τοῦ 1922. Ἰσολογισμοὶ ἀναγραφόμενοι ἐν αὐτῷ καὶ θεωρηθέντες ὑπὸ τριμελοῦς ἐλεγκτικῆς ἐπιτροπείας, ἧς τὰ μέλη ὑπογράφονται αὐτογράφως, εἶναι 9, ὑπὸ χρονολογίαν 4 Νοεμβρ. 1904, 27 Ἰανουαρ. 1907, 30 Ἰανουαρ. 1910, 25 Ἰαν. 1912, 11 Φεβρ. 1914, 5 Φεβρ. 1916, 21 Ἰανουαρ. 1918, 20 Ἰανουαρ. 1920 καὶ 17 Μαρτ. 1922. Ὁ τελευταῖος εἰς δραχμὰς 12.482.30.

70

XI

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινοῦ (0,44 x 0,30) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 448. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 499, ἐξ ὧν γεγραμμέναι αἱ 86. Ἐν τῇ δευτέρῃ σελίδι ἡ ἐπιγραφή: «1910—1911, ταμείον γενικῆς διαχειρίσεως ἡ ἐσόδων καὶ ἔξόδων». Γενικὸν ἄθροισμα τοῦ ἔτους 60.654.25 γρ. (σελ. 86).

Βιβλία 4 ταμείου ἐκκλησιῶν
XII, XIII, XIV, XV (1851—1922)

71

XII

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου καὶ βύρσης (0,33 x 0,21) ὑπ' ἀριθμ. καταλόγου 451. Ἔχει φύλλα ἀναριθμητὰ 90, τὰ μὲν γεγραμμένα, τὰ δὲ ἄγραφα. Ἀνεπίγραφον. Εἶναι βιβλίον ἐσόδων καὶ ἔξόδων τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῆς Πεφανερομένης ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου 1851 μέχρι 10 Ἰουνίου 1879. Ἐν τῇ σελίδι 3β «ἐκκαθάρισις τοῦ λογαριασμοῦ τῆς ἐκκλησίας τῆς Παναγίας Πεφανερομένης ἀπὸ τὰ 1851 Ἰανουαρ. 28 μέχρι τοῦ 1862 Ἀπριλίου 8 ἐν Ραιδεστῷ». Ἀνέρχεται εἰς γρ. 28.548. Ὑπογραφαὶ ἐλεγκτῶν 18 αὐτόγραφοι. Ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν ἕτερον πρακτικὸν ἐκλογῆς νέων ἐπιτρόπων (δύο). Ἐτέρα ἐκκαθάρισις μετ' ἐκλογῆς ἐπιτρόπων τῶν ἐτῶν 1862 Αὐγ. 1 μέχρι 1857 Σεπτεμβρ. 1, γρ. 203.598. Τῇ 10 Ἰουνίου 1879 καγραφὴ τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῆς ἐκκλησίας. Εἶτα ἀκολουθοῦσι φύλλα κενά. Ἐν τέλει πρᾶξις ἀγοραπωλησίας στασιδίων ἐν

τῷ γυναικωνίτῃ τῷ 1917. «1847 Δεκεμβρίου 10. Ὅσα στασίδια ἐπωλήθησαν εἰς τὰ καφάσια καταγράφονται εἰς καθέναν μὲ 16 ὀνόματα τους». Αὐξων ἀριθμὸς 52, ὧν τινε μεταπωληθέντα μετεγράφησαν.

72

XIII

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχώρτου (0,33 × 0,23) ἐξηρθρωμένον ὑπ' ἀριθμὸν 452. Ἔχει φύλλα γεγραμμένα μετὰ κενῶν ἐν τῷ μεταξυ, ἀλλ' ἀναρίθμητα 117, ἀκολουθοῦσι δὲ ἄλλα τοσαῦτα ἄγραφα. Εἶναι βιβλίον ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ 1916 μέχρι 1922. Οὕτω τὰ 28 πρῶτα φύλλα περιέχουν τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἐξοδα τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ 25 Ἰανουαρ. 1916 μέχρι 17 Ἰανουαρίου 1918 Ἐν τῇ σελίδι 29α ἡ ἐπιγραφή «Καθολικὸν βιβλίον ἐκκλησίας Παναγίας Πεφανερωμένης τῇ 25 Φεβρ. 1918, περίοδος 1918—1920». Ἐν τῇ 30α. Πρακτικὸν παραλαβῆς λογαριασμοῦ ὑπὸ τριῶν νέων ἐπιτρόπων ἀκολουθοῦν σελίδες ἠριθμημέναι 49 ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐν τάξει κατὰ μερίδας καὶ ὁ ἰσολογισμὸς τῆς περιόδου 25 Φεβρ. 1918 μέχρι 19 Ἰανουαρ. 1920 ἐκ γροσ. 151,791 παρ. 25 καὶ πρακτικὸν θεωρήσεώς του. Ἀπὸ τῆς σελίδος 50 μέχρι 117 (δὶς) ἀκολουθοῦν τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἐξοδα καὶ ὁ ἰσολογισμὸς τῶν ἐτῶν 1920 μέχρι 1922 Δεκεμβρ. 31 εἰς δραχμὰς 17.370 05 μετὰ πρακτικοῦ θεωρήσεως καὶ ἐλέγχου τῇ 30 Ἰανουαρ. 1922 καὶ ἑτέρου παραδόσεως καὶ παραλήψεως 5 Ἰουνίου 1922.

73

XIV

Βιβλίον χαρτόδετον (0,28 × 0,20) ὑπ' ἀριθ. 447. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας (δὶς) καὶ γεγραμμένας 28 καὶ τὰς λοιπὰς 11 (δὶς) ἀγράφους. Ἐπιγραφή ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι. «Ταμεῖον ἀπὸ 25 Φεβρ. 1918—1920». Εἶναι βιβλίον ἐσόδων καὶ ἐξόδων κατὰ λογιστικὴν τάξιν τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας (δοῦναι—λαβεῖν), Παναγίας Πεφανερωμένης. Ὁ ἰσολογισμὸς τοῦ 1918 γρ. 23,141.30 (σελ. 15), τοῦ 1919 γρ. 31.735.5 (σελ. 27). Ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ βιβλίου ἐνεπιγράφου δέλτου «Κηρία, ἔλαια καὶ τρεχοῦμενος λογαριασμὸς ὑπηρεσίας 1894» φαίνεται ὅτι ἀρχῆθεν προωρίσθη τὸ βιβλίον δι' ἄλλην χρῆσιν.

74

XV

Βιβλίον χαρτόδετον (0,28 × 0,20) ὑπ' ἀριθ. καταλόγου 450. Ἔχει

σελίδας ἠριθμημένας (δίδς) καὶ γεγραμμένας 13, τὰς δὲ λοιπὰς 32 (δίδς) ἀγράφους. Εἶναι βιβλίον ἐσόδων καὶ ἐξόδων (δοῦναι—λαβεῖν) τῆς ἐκκλησίας τῆς Ρευματοκρατείας (Παναγίας) κατὰ τὴν ἐν τῇ σελίδι ἐπιγραφὴν ἀπὸ 1 Μαρτίου 1901 μέχρι 27 Αὐγούστου 1902. Ὁ ἰσολογισμὸς κλείεται διὰ περισεύματος. Ὁ ἔλεγχος τελεῖται ὑπὸ τριμελοῦς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας εὐρούσης τὸν λογαριασμὸν «σύμφωνον μὲ τὸ ἀνά χεῖρας κατάστιχον» τῇ 27 Αὐγούστου 1902.

Βιβλία 4 Θρακικοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου
XVI, XVII, XVIII, XIX (1871—1922)

75

XVI

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου (0,37×0,25) μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ράχους ὑπ' ἀριθ. καταλόγου 213. Ἔχει σελίδας γεγραμμένας 339 ἐξ ὧν αἱ 228 ἠριθμημέναι, ἀγράφους δὲ τὰς μέχρι 372. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἡ ἐπιγραφή. «Βιβλίον ἀντιγραφῆς τοῦ ἐν Παιδεστῶ Θρακικοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου». Πρὸς δὲ Σημείωσις: «τὸ παρὸν βιβλίον ἀριθμηθὲν (;) καὶ μονογραφηθὲν περιέχει φύλλα 190, θέλει δὲ χρησιμεύει ὡς βιβλίον ἀντιγραφῆς τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἐν Παιδεστῶ Θρακικοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ συλλόγου. Ἐν Παιδεστῶ τῇ 30 1871, ὁ πρόεδρος Κ. Γ. Θεοδορίδης, ὁ γραμματεὺς Κ. Γεωργιάδης μετὰ τῆς σφραγίδος τοῦ συλλόγου (ἐν τῷ μέσῳ ὁ Ὀρφεὺς κιθαρωδῶν μεταξὺ ζῶων καὶ πέριξ κεφαλαίοις γράμμασι—Θρακικὸς φιλεκπαιδευτικὸς σύλλογος ἐν Παιδεστῶ). Τὸ βιβλίον περιέχει ἐν ἀντιγράφῳ πάντα τὰ ἐξεληθόντα ἔγγραφα ἀπὸ 4 Ἰουνίου 1871 μέχρι 30 Ἰουνίου 1879. Ἐν τέλει σημειοῦται: «τέλος τοῦ Αου βιβλίου τῆς ἀντιγραφῆς (συνέχειαν ἴδε βιβλίον Βον) καὶ μετὰ τοῦτο ἐν 16 σελίδι χρονολογικῶς ἀναγράφονται τὰ εἰσαχθέντα ἔγγραφα». Ἐπιστολαὶ ἀποστελλόμεναι τῷ Θρακικῷ φιλεκπαιδευτικῷ συλλόγῳ, Παιδεστὸς 1871—1879 (πρώτη περίοδος) ἐν ὄλῳ 334 καὶ «1879 Ἰουνίου—1881 (δευτέρα περίοδος)».

Ἀξιοσημείωτος ἡ τοῦ συλλόγου δραῖσις. Ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5 Μαΐου 1876 φέρεται ἔκθεσις περὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως Παιδεστοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὴν χωρίων τοῦ τμήματος Ἡρακλείας, πρὸς δὲ τῶν τμημάτων Βιζύης καὶ Μηδείας, Μαλγάρων, Χαριουπόλεως, Βουργαζίου, Τυρολόης, Βοτνὰρ-Ἰσάρ, πρὸς τὸν πρόεδρον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ τοῦ Θρακικοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ. Σπουδαία συμβολὴ περὶ τῆς κατ' ἐκείνους τοὺς

χρόνους πνευματικῆς καταστάσεως τῶν μνημονευομένων τῆς Θράκης τμημάτων.

76

XVII

Βιβλίον ἑσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου (0,40x0,31) μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ράχεως ὑπ' ἀριθμ. καταλόγου 430. Σελίδες ἀναρίθμητοι. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἡ ἐπιγραφή «1871—1919» Θρακικὸς φιλεκπαιδευτικὸς σύλλογος, βιβλίον πρακτικῶν, περιόδου 1919 καὶ ἐν τῷ κέντρῳ ἡ σφραγὶς τοῦ συλλόγου. Περιέχει τὰ πρακτικὰ τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεδριῶν τοῦ διοικητικοῦ τοῦ συλλόγου συμβουλίου ἀπὸ τῆς 13 Μαρτίου 1919 μέχρι τῆς 21 Μαρτίου 1922 ὑπογεγραμμένα αὐτογράφως ὑπὸ τοῦ προέδρου, τοῦ γραμματέως καὶ τῶν μελῶν. Φύλλα γεγραμμένα 80 καὶ ὑπὲρ τὰ 100 ἄγραφα.

77

XVIII

Βιβλίον ἑσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου μετὰ βύρσης μελαίνης (0,28x0,23), ἐξηρθρωμένον, ὑπ' ἀριθμ. καταλόγου 449. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας 424. Εἶναι βιβλίον ἀντιγράφων (κόπια) ἐπιστολῶν ἐξεληθουσῶν τοῦ αὐτοῦ συλλόγου τῶν ἐτῶν 1904—1922 ἐν μεγάλῃ ἀταξίᾳ καὶ δυσαναγνώστων.

78

XIX

Βιβλίον χαρτόδετον (0,36x0,17) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 453. Σελίδες ἠριθμημέναι 31 καὶ γεγραμμέναι, ὡσαύτως καὶ ἕτεροι 8 ἀναρίθμητοι γεγραμμέναι. Αἱ λοιπαὶ ὑπὲρ τὰ 34 λευκαί. Εἶναι βιβλίον ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ αὐτοῦ συλλόγου τῶν ἐτῶν 1872—1879 καὶ τοῦ ἔτους 1922. Ὁ Σύλλογος εἶχε κατ' ἀπόφασιν τῆς Κοινότητος τὴν διαχείρισιν τῶν σχολῶν καὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς πόλεως (σελ. 1). Ἐν τάξει φέρονται οἱ ἰσολογισμοὶ τῶν σχολικῶν ἐτῶν 1872 Αὐγ. 1—1873 Ἰουλ. 30 (σελ. 1), 1873 Αὐγ. 1—1874 Σεπτ. 1 (σελ. 5), 1874 Σεπτ.—1875 Σεπτ. (σελ. 13), ὁ τοῦ 1875—1876 ἔλλειπει, 1876 Αὐγ. 29—1877 Σεπτ. (σελ. 17), 1877 Σεπτ.—1878 Σεπτ. 3 (σελ. 21), 1878 Σεπτ. 3—1879 Ἰουν. 3 (σελ. 25) καὶ 1879 Ἰουν. 11—1880 (;), ὁ τοῦ 1922 ἐν ἀταξίᾳ.

Βιβλία 3 τοῦ ἀναγνωστηρίου «Βισάνθη» XX, XXI, XXII,
(1897—1921)

79

XX

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινοῦ (0,38×0,25) ὑπ' ἀριθμ. καταλόγου 460, μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ράχεως. Ἔχει σελίδας 206 ἠριθμημένας καὶ γεγραμμένας ἀπάσας πλὴν τῶν δύο τελευταίων. Ἐπιγράφεται : «Πρακτικά τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ ἀναγνωστηρίου «Βισάνθη». Ἀρχεται ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἀναγνωστηρίου. Περιέχει τὰ πρακτικά τῶν γενικῶν συνελεύσεων καὶ τὰ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἀπὸ 16 Σεπτεμβρίου 1897 μέχρι 29 Νοεμβρίου 1903 ὑπογεγραμμένα ἀυτογράφως ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ γραμματέως καὶ τῶν μελῶν.

80

XXI

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ράχεως (0,49×0,210,×03) ὑπ' ἀριθμ. καταλόγου 439. Αἱ σελίδες τοῦ ἀναριθμητοί. Ἐπὶ τῆς πρώτης ἢ ἐπιγραφῆ : «Ἀναγνωστήριον — Βισάνθη — βιβλίον πρακτικῶν περιόδου Ζ'»). Περιέχει τὰ πρακτικά τῶν συνεδριῶν τοῦ ἀναγνωστηρίου ἀπὸ τῆς 5 Δεκεμβρίου 1903 μέχρι τοῦ 1919. Εἶναι ἄρα συνέχεια τοῦ προηγουμένου βιβλίου. Ἀριθμοῦνται τοιαῦτα περιόδου Ζ' (1903—1904) 41, Η' (1904—1905) 48, Θ' (1905—1908) 25, Ι' (1906—1907) 31, ΙΑ' (1907—1908) 34, ΙΒ' (1908—1909) 33, ΙΓ' (1909—1910) 46, ΙΔ' (1910—1911) καὶ μέχρι Μαρτίου 1912) 31, ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' (1912—1913) 34, ΙΖ' (1913—1914) 17, (τοῦ 1915) 5 καὶ (τοῦ 1919) 11. Πολλὰ τούτων φέρουσι καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ ἀναγνωστηρίου, ἧς ὁ τύπος «ἐν τῷ μέσῳ ΒΙΣΑΝΘΗ, ἄνωθι στέφανος, κάτωθι τράπεζα μετὰ μελανοδοχείου καὶ πέννας καὶ πέριξ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ ΠΑΙΔΕΣΤΟΥ, 1897».

81

XXII

Βιβλίον χαρτόδετον (0,28×0,20) ὑπ' ἀριθμ. καταλ. 441. Σελίδες ἀναριθμητοί. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἢ ἐπιγραφῆ : «Μητροῶν τῶν μελῶν τοῦ ἀναγνωστηρίου Βισάνθη». Περίοδος ΙΣΤ' Ὀκτωβρίου 1—1911, 1912—1913 Σεπτ. 29 μέλη 138, Περίοδος ΙΖ' 1913—1914 [μέλη 157,

Περίοδος ΙΙ' μέλη 76, Περίοδος ΙΘ' έτ. 1919 μέλη 147, Περίοδος Κ' 1920 μέλη 164, Περίοδος ΚΑ' 1921 μέλη 93. Τα 2/3 του βιβλίου είναι άγραφα.

ΜΑΚΡΑΣ ΓΕΦΥΡΑΣ (ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ)

82

I

'Απόσπασμα Κοινοτικού κώδικος (1893—1899)

Βιβλίον συνερραμμένον έχον έσταχωμένην διά ναστοχάρτου την έμπροσθεν πλευράν (0,36×0,26) ύπ' αριθμόν καταλόγον 212. Έχει σελίδας ήριθμημένας 20 (δύς) και γεγραμμένας πλὴν τῆς 3α, 11α, 13α, 14β. Περιέχει γενικόν ίσολογισμόν τῆς 'Ελληνικῆς έκκλησίας και τῶν 'Ελληνικῶν εκπαιδευτηρίων τοῦ σχ. έτους 1893—1894, τὸν κανονισμόν τῆς 'Ορθοδόξου Κοινότητος Μακρῆς Γεφύρας ἐξ άρθρων 32 βεβαιούμενον ύπὸ τοῦ 'Ηρακλείας Γερμανοῦ, πρακτικὰ γενικῶν τῆς Κοινότητος συνελεύσεων τῶν ἐτῶν 1896—1897 τρία, ύπογεγραμμένα ύπὸ τῶν παραστάντων μελῶν και τῶν συνεδρειῶν τῆς έφοροδημογεροντίας δώδεκα ἀπὸ 24 Σεπτεμβρ. 1896 μέχρι 17 Νοεμβρ. 1899 και ίσολογισμοὺς τῆς κοινότητος τῶν ἐτῶν 1895—1896 και 1896—1897 και 1898.

83

II

Βιβλίον εἰσερχομένων και ἐξερχομένων ἐγγράφων (1893—1898)

Εἶναι έσταχωμένον διά ναστοχάρτου (0,34×0,22) και φέρεται ύπ' αριθ. 211 ἐν τῷ καταλόγῳ. Περιέχει φύλλα 26 ἀναριθμητα και εἶναι διηρημένον κατὰ στήλας, ἐξ ὧν εἶναι γεγραμμένα τὰ φύλλα 10α τῶν εἰσερχομένων (ἀριστερόθεν) και τὸ 1β τῶν ἐξερχομένων (δεξιόθεν). Έκ τοῦ αὔξοντος ἀριθμοῦ τῶν ἐξαγομένων 220—290 φαίνεται ὅτι εἶναι συνέχεια ἄλλου βιβλίου ἐτῶν 1893—1898.

84

III

«Μεριδολόγιον» (1920—1922)

Βιβλίον έσταχωμένον διά ναστοχάρτου (0,32×0,20) ἐξηρθρωμέ-

νον ὑπ' ἀριθ. 207. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένα 37 (δύς), ἐξ ὧν γεγραμμένοι αἱ 35. Περιέχει τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῆς Κοινότητος κατὰ τὰ σχολικὰ ἔτη 1920—1921 καὶ 1921—1922. Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐν τῇ σελ. 39 ἐπιγραφῆς: «Μεριδολόγιον, ἧτοι ἀνάλυσις τῶν κατὰ μῆνα εἰσπραττομένων ἐνοικίων ἐκ τῶν κοινοτικῶν κτημάτων ὡς καὶ τῶν ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος πληρωνομένων μισθῶν εἰς διδασκάλους καὶ παιδονόμους καὶ τῶν λοιπῶν διαφόρων ἐξόδων τῶν γενομένων κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1921—1922». Αἱ λοιπαὶ σελίδες—90 εἶναι ἄγραφοι. Νομισματικὴ μονὰς τὸ πρῶτον ἔτος τὸ γρόσιον, τὸ δὲ δευτέρον ἢ δραχμὴ.

85

IV

Ταμεῖον τῆς ἐφορείας τῶν Λαμπαδαρείων ἐκπαιδευτηρίων (1919—1921)

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου (0,34×0,22 καὶ πάχους 0,03) ὑπ' ἀριθμὸν 209. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 400, ἐξ ὧν γεγραμμένοι αἱ 93 πύην τῶν 88—90 καὶ 92 ἀφεισῶν πρὸς βραδυτέραν συμπλήρωσιν. Ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος ἡ ἐπιγραφή: «Ταμεῖον τῆς ἐφορείας τῶν Λαμπαδαρείων ἐκπαιδευτηρίων τῆς Ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου Κοινότητος Μακρᾶς Γεφύρας 1919». Ἀνωθι σταυρὸς μετὰ Βυζαντιακοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματος. Οἱ λογαριασμοὶ καταστρώνονται λογιστικῶς (δοῦναι-λαβεῖν). Ὁ ἰσολογισμὸς ἀπὸ 4 Ὀκτωβρίου 1919—μέχρι τέλους Αὐγούστου 1920 γρόσια 387516. Ἀπὸ δὲ 15 Σεπτεμβρίου 1920 μέχρι 6 Νοεμβρίου 1921 ἀσυμπλήρωτος.

86

V

Ταμεῖον ἐκκλησίας ἀγ. Ἰωάννου 1921—1922

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ράχεως (0,29×0,20) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 208. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας καὶ γεγραμμένας 15, αἱ δὲ λοιπαὶ εἶναι ἀναρίθμητοι καὶ ἄγραφοι. Ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος. «Βιβλίον ταμεῖου ἐκκλησίας ἀγίου Ἰωάννου. Ἔτος 1921 ἐν Μακρᾷ Γεφύρᾳ τῇ 27ῃ Σεπτεμβρίου, ὅτε χρέη γραμματέως ἀνετέθησαν εἰς τὸν Γρ. Τριανταφυλλίδην». Ἰσολογισμὸς εἰς δραχμάς τῷ μὲν 1921—12985, τῷ δὲ 1922—15460.

Κώδιξ κοινοτικός (1899—1921)

Βιβλίον ἐξηρθρωμένον ἀφαιρεθείσης τῆς σταχώσεως (0,30×0,26), ὑπ' ἀριθμ. καταλόγου 459. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας καὶ γεγραμμένας 66 (δὺς) ἑλλειπουσῶν τῶν πρώτων 19. Ἀκολουθῶς εἶναι ἀναρίθμητα 71 φύλλα, ἀλλὰ γεγραμμένα πλὴν 9 ἀγράφων ἐν τῷ μεταξὺ καὶ ἐν τέλει. Περιέχει πρακτικὰ τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῆς Κοινότητος καὶ τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεδριῶν τῆς ἐφοροδημογεροντίας αὐτῆς ἀπὸ 20 Νοεμβρίου 1899 μέχρι 2 Αὐγούστου 1921, ὑπογεγραμμένων αὐτογράφως ὑπὸ τῶν παραστάντων μελῶν. Ἐν τέλει ἀκολουθοῦσι περὶ τὰς 18 διαθῆκαι, 2 πωλητήρια, προικοσυμφωνίαι τινές, δωρητήριον καὶ ἡμερολόγιον ταμείου τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Παρὰ τῷ κώδικι τούτῳ πρόκειται ἀπόσπασμα ἑτέρου κοινοτικοῦ κώδικος (0,36×0,26) ἐκ σελίδων 10 (δὺς) ἠριθμημένων ἀπὸ 30—40. Περιέχει πρακτικὰ μιᾶς γενικῆς τῆς αὐτῆς Κοινότητος συνελεύσεως καὶ 11 τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνεδριῶν τῆς Ἐφοροδημογεροντίας ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου 1903 μέχρι 27 Σεπτεμβρίου 1905, ὑπογεγραμμένα καὶ ταῦτα ἀρμοδίως.

Βιβλίον ἀντιγραφῆς ἐπιστολῶν τοῦ 1922

Εἶναι ἐσταχαμένον διὰ ναστοχάρτου (0,28×0,24) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 454. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας καὶ γεγραμμένας ἀπὸ τῆς μιᾶς πλευρᾶς 67. Εἶναι βιβλίον ἀντιγραφῆς (κόπια) ἐξεληθουσῶν ἐπιστολῶν τῆς Ἐφοροδημογεροντίας τῆς Κοινότητος, μὴ ἀναγινωσκομένων πλέον ἔνεκα τῆς ἐξαφανίσεως ἐκ τοῦ χρόνου τοῦ μέλανος πλείστων λέξεων. Ἐκ τινων διαφαινομένων χρονολογιῶν, τὰ ἀμυδρῶς ληφθέντα ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν ἀναφέρονται εἰς τὸ ἔτος 1922.

ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΜΕΤΡῶΝ ΚΑΙ ΑΘΥΡῶΝ

Μετρῶν

Οὗτοι οἱ κώδικες τῆς μητροπόλεως Μετρῶν φερόμενοι ἐν τῷ κα-

ταλόγῳ ὑπὸ τοὺς ἀριθ. 182, 184, καὶ 185 ἕνεκα τῆς ἱστορικῆς σπουδαιότητός των, ὡς ἀνερχόμενοι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, φυλάσσονται παραδοθέντες πρὸς ἀσφάλειαν ἐν τῷ ἐνταῦθα Μπενακείῳ μουσεῖῳ. Ἐκ τούτου δὲν γίνεται ἡ περιγραφὴ αὐτῶν.

Βιβλίον ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐκκλησίας (1787—1825)

92

IV

Εἶναι ἑσταχομένον διὰ ναστοχάρτου κεκαλυμμένου ὑπὸ βύρσης (0,36×0,21) καὶ φέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ ὑπ' ἀριθ. 183. Ἔχει σελίδας ἀναριθμητοῦς λευκοῦ χάρτου, οἷονεὶ περγαμηνῆς 118, ἐξ ὧν ἀγραφοὶ αἱ 75 αἴτινες ἦσαν πλείονες ἀποσπασθεισῶν ἱκανῶν τινὲς τούτων εἶναι καὶ περικομμέναι. Περιέχει τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ἐσόδων καὶ τῶν ἐξόδων τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, παραδιδόμενους ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε ἐπιτρόπων τῆς ἀπὸ τοῦ 1787 μέχρι τοῦ 1825.

«1797 Ἰανουαρίου: Σημειώνομεν τὸν λογαριασμόν, ὁποῦ ἔδωσε ὁ κύρ Γιαννάκης Λογοθέτης τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ κατάστιχον τοῦ γέρο Ἀθανασάκη τῶν δέκα χρόνων ἀπὸ τὰ χίλια ἑπτακόσια ὀγδοήκοντα ἐπὶ ἕως τὰ χίλια ἑπτακόσια ἑνενήκοντα ἕξ» (σελ. 9).

«Ταῦτα τὰ κάτωθεν καὶ ἀντικρως γεγραμμένα ἵναι, ἀφ' οὗ ἐξημάτισε ὁ κύρ Ἀθανασάκης ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ ἀψ' ἕτος μέχρι τῆς παραιτήσεως, ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὸ αὐγ' ἕτος Νοεμβρίου β'». (σελ. 2).

Ἔτεροι ἐπίτροποι ἐκ τῶν παραδιδόμενων λογαριασμῶν φαίνονται ὁ Σωτήρις 1806—1807, ὁ Ἀποστολάκις 1808, ὁ Θεόφιλος 1807—1813, ὁ μάρμπα Ἀναστάσις καὶ ὁ κύρ Ρίζος 1814· τῷ 1817 Σεπτεμβρ. ιγ' φέρεται πρακτικὸν παραδόσεως τοῦ λογαριασμοῦ εἰς τοὺς προεστῶτας καὶ τὸν μητροπολίτην Μετρῶν καὶ Ἀθύρων ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου Ἀποστολάκη ὑποβεβαιοῦντος αὐτογράφως τοῦ μητροπολίτου. Ὡσαύτως τῷ 1819 Ἀπριλίου 10 ἕτερον πρακτικὸν παραδόσεως ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ὑποβεβαιοῦντος τοῦ μητροπολίτου. Οὕτω συνεχίζονται αἱ παραδόσεις τῷ 1820 Μαΐου 16 ὑπὸ Ἀναστάσι καὶ Βογιατζίδου, τῷ 1822 Μαΐου 19 ὑπὸ Θεοφίλου, 1823 Μαΐου 21 ὑπὸ Καλογιάννη καὶ τοῦ γέρο Ρίζου, τῷ 1824 Μαΐου 28 ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

«1824 Μαΐου 28. Καθημένης τῆς ἡμῆς ταπεινότητος μετὰ τῶν προκρίτων καὶ τζορμπατζήδων τῆς χώρας Μετρῶν ἐθεωρήσαμεν τὸν λογαριασμόν τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τῆς καθ' ἡμᾶς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς τοῦ ἀγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος, Γεωργίου, τὸν ὁποῖον παραδίδου-

σιν ὁ κύριος Ἀναστάσις καὶ ὁ γέρον Ρίζος ἀπὸ 1823 Μαΐου 25 μέχρι τῆς σήμερον. Καὶ ἡ μὲν σύναξις αὐτῶν ἐγένετο εἰς γρ. τόσα, ὁμοίως καὶ τὰ ἐξοδα, ὡς κάτωθεν φαίνονται ὀνομαστικῶς κατὰ τὸ κατάστιχον αὐτῶν». Ὑποβεβαιοὶ ὁ Μετρώων καὶ Ἀθύρων.

«1825 Μαΐου 31 ἐθεωρήθη ἔμπροσθεν ἡμῶν καὶ τῶν προεστώτων ὁ λογαριασμὸς τῆς ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖον παραδίδουν ὁ κύριος Ρίζος καὶ ὁ Ἀθανάσις Τζωρτζόγλους».

Ἐν τῇ τελευταίᾳ τῶν γεγραμμένων σελίδων ὑπάρχει κατάλογος 8 βιβλίων ἐν ὄλῳ μετὰ τῆς ὑπογραφῆς: ὁ Μετρώων Θεόκλητος.

Ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ τῶν ἀγρῶν σελίδι εἶναι τρία σημειώματα τῶν ἐτῶν 1808 καὶ 1817 περὶ καταβολῆς χρημάτων τῆς χήρας Μουσταφᾶ.

92a

V

Κτηματολόγιον τῆς ἐκκλησίας (1898—1924)

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινού (0,36 × 0,25) μὴ περιλαμβανόμενον ἐν τῷ καταλόγῳ. Ἔχει σελίδας ἡριθμημένας 137, ἐξ ὧν γεγραμμένας τὰς 95 καὶ ἐν τέλει ἐπισυννημένον σχεδιάγραμμα τῶν στασιδίων τῆς ἐκκλησίας. Ἐπιγραφὴ (σελ. 1): «Μητρῶων στασιδίων τῆς ἐν Μέτραις ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ κτηματολόγιον. Ἐν μηνὶ Ἰανουαρίῳ 1898». Περιέχει τύπον ἀποδεικτικῆς (σενετίου) ἰδιοκτησίας στασιδίου (σελ. 2) καταγραφὴν ἱερῶν σκευῶν, ἀμφίων, ἀναθημάτων καὶ βιβλίων τοῦ ἱεροῦ ναοῦ «τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου τιμωμένου» (σελ. 3—4), καταγραφὴν χωραφίων καὶ λοιπῶν κτημάτων ἀνηκόντων εἰς τὸν αὐτὸν ναὸν (σελ. 5—7), ἀρίθμησιν στασιδίων μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀγοραστοῦ του καὶ τῆς θέσεώς του ἐν ὄλῳ 143 (σελ. 8—77). Ἐν τέλει (σελ. 78—96) ἐπισυνάπτεται γενικὸς κατάλογος τῶν κτημάτων τῆς κοινότητος Μετρώων συνταχθεὶς τῇ 22ᾳ Μαΐου 1924, ἐποχῇ τῆς ἀνταλλαγῆς καὶ κατακλειόμενος διὰ πρακτικῆς ἀπὸ 11 Ἰουνίου 1924 ἐν Μέτραις, κεκρωμένον διὰ τῶν αὐτογράφων ὑπογραφῶν τῶν δημογερόντων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρόπων καὶ ἐσφραγισμένον διὰ τῶν σφραγίδων τῆς τε κοινότητος καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπείας, ὧν ἑκάτερα φέρει ἐν μέσῳ τὸν ἅγιον ἔριππον, πέριξ δὲ τὴν ἐπιγραφὴν: ἡ μὲν «Ὁρθόδοξος Κοινότης Μετρώων, 1889», ἡ δὲ «Ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ Μετρώων 1911».

93

ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

(πρώην τμήμα Ἀδριανουπόλεως)

Βιβλίον ταμιακὸν τῆς ἐκκλησίας τῶν ἁγίων
Πάντων 1901—1914

Ἀπόσπασμα βιβλίου (0,33×0,18) συνερραμμένον ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 411. Ἔχει σελίδας ἀναριθμητάς 49, ἐξ ὧν ἀφηρέθησαν αἱ μέχρι τῆς 14ης καὶ ἠριθμημένας τὰς λοιπὰς ἀπὸ τῆς 50 μέχρι τῆς 87, γεγραμμένας ἀπᾶσας πλὴν τῶν 57, 66, 72 καὶ 78. Περιέχει τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῆς ἐκκλησίας τῶν ἁγίων Πάντων, κατεστρωμένα λογιστικῶς (δοῦναι—λαβεῖν) τῶν ἐτῶν 1901—1914 καὶ ἐπιγράφεται ἐφ' ἑκάστης τῶν σελίδων «Ταμεῖον τῆς ἐκκλησίας τῶν ἁγίων Πάντων». Ἰσολογισμοὶ παραδεδομένοι καὶ ὑπογεγραμμένοι αὐτογράφως ὑπὸ τοῦ ταμείου καὶ τῶν τριῶν ἐνοριτῶν φέρονται: τῶν ἐτῶν 1909—1910 γρ. 13.289 παρ. 12 (σελ. 50—65), 1910—1911 γρ. 23.154 παρ. 33 (σελ. 76—71), 1911—1912 γρ. 25.071 παρ. 13 (σελ. 73—77), 1912—1913 γρ. 13.676 (σελ. 79—83) καὶ 1913—1914 γρ. 14.203 παρ. 20 (σελ. 84—87).

ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

Κώδικες 4 τῆς ἱεραῆς μητροπόλεως I, II, III, IV, V,
(1877—1922)

94

I

Κώδιξ ἑσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου μετὰ βύρσης (0,34×0,24) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 418. Ἔχει τὰς σελίδας μὴ ἠριθμημένας, ἐξ ὧν γεγραμμένα αἱ 100 πλὴν τῶν 27—28, 53 καὶ 68—88. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἡ ἐπιγραφή: «Κώδιξ τῆς ἱεραῆς μητροπόλεως Σηλυβρίας 1887—16 Μαρτίου 1889». Περιέχει πρακτικὸν διορισμοῦ μητροπολίτου προέδρου Σηλυβρίας Κυρίλλου 1877 Φεβρ. 9 (σελ. 2), πράξεις ἠριθμημένας, ἐν αἷς τινες καὶ τουρκιστὶ γεγραμμένας, ἀντίγραφα πατριορχικῶν καὶ ἄλλων ἐπιστολῶν, προικοσυμφωνίας, διαζευκτήρια, ἀδείας γάμων, διαθήκας, ἀναφορὰς καὶ ἀγωγὰς πρὸς τὴν μητρόπολιν, ἀποφάσεις τῶν συνεδρείων τοῦ μεικτοῦ ἐκκλησιαντικοῦ δικαστηρίου (σελ. 3—56) καὶ ἀντίγραφα ἐξερχομένων ἐπιστολῶν (ἀπὸ τῆς σελίδος 57).

Κώδιξ ἑσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου μετὰ μέλανος λινοῦ (0,40 × 0,27) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 416. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 292 καὶ γεγραμμένας ἀπάσας. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἀνωθι ἢ ἐπιγραφὴ: «Κώδιξ τῆς ἱεραῆς μητροπόλεως Σηλυβρίας» ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερόθεν ἀναριθμητοῦ σελίδος μεταξὺ δύο σφραγίδων ἀνωθεν καὶ κάτωθεν «Καταγραφὴ πρακτικῶν τῆς ἱεραῆς μητροπόλεως Σηλυβρίας, ὁ Σηλυβρίας Γερμανὸς» (αὐτογράφως) καὶ ἔξωθι ἐπὶ δέλτου ἐπικεκολλημένης ἐπὶ τῆς ὄψεως «Κώδιξ διαθηκῶν».

Ἀρχεται ἀπὸ τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1881 καὶ τελευτᾷ 12 Φεβρουαρίου 1917, ἐπὶ τῶν μητροπολιτῶν Γερμανοῦ, Κωνσταντίου καὶ Διονυσίου. Περιέχει μέχρι τῆς σελίδος 64 ἐπὶ Γερμανοῦ ἀντίγραφα διαθηκῶν, ἐνοικιαστήριον καὶ πλειστηριασμὸν τσιφλικίου Σαρήκιοι (σελ. 22—26), ἀντίγραφα πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν σιγγιλίων ἀφορόντων τὴν διαθήκην Ἀρχιγένην καὶ τὰ Ἀρχιγένεια ἰδρύματα, ἀγωγὴν τῆς μητροπόλεως κατὰ τοῦ ἐν Χάλκῃ μοναστηρίου τῆς Παναγίας (σελ. 40—46 καὶ 59), ἔκθεσιν τῆς ἐπὶ τῶν Ἀρχιγενείων καθιδρυμάτων ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας (σελ. 57), σημείωσιν Γερμανοῦ περὶ τῶν κατὰ καιροὺς γενομένων ποιμένων τῆς ἐπαρχίας ἀπὸ τοῦ 1624 (σελ. 8), σημείωμα περὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως τοῦ Γερμανοῦ Ἀποστολίδου, (Σελ. 1) καταγραφὴν τῶν εἰς χωρὶον Ἐπιβάτας κειμένων χωραφίων τοῦ ἐν Χάλκῃ μοναστηρίου τῆς Παναγίας (νῦν Μεγάλης τοῦ γένους Σχολῆς) (σελ. 12), περὶ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τῆς ἁγίας Εὐφημίας ὑπὸ Γερμανοῦ (σελ. 33) καὶ κανονισμὸν περὶ τῶν ἐν τοῖς ναοῖς στασιδίων (σελ. 51) Ἐν ὄλῳ ἔγγραφα, σημειώματα ἠριθμημένα κτλ. 61. Ἀπὸ τῆς σελίδος 66 μέχρι 128, ἔξ ὧν ἄγραφοι αἱ 72—73, 78, 86—90, 106 καὶ 128, εἶναι καταγεγραμμένα ἀντίγραφα διαθηκῶν, τῶν πλείστων κεκυρωμένων διὰ τῶν αὐτογράφων τῶν ἀρμοδίων ὑπογραφῶν, ἐξέλεγχξις τῶν ἐτησίων λογαριασμῶν τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τῶν ἐνοριτῶν ὑπογεγραμμένων αὐτογράφως, ἔγγραφα ἐν ὄλῳ 30 ἐπὶ Κωνσταντίου. Ἀπὸ τῆς σελίδος 129—279, ἐπὶ τοῦ Διονυσίου, φέρονται ἠριθμημένα ἔγγραφα 91 διαθηκῶν καὶ προικοσυμφωνιῶν, ἐνίων ἀρμοδίως κεκυρωμένων καὶ ἐσφραγισμένων. Ἐν ταῖς σελίσιν 280—281 εὐρετήριος κατάλογος τῶν ἐν τῷ κώδικι περιεχομένων μέχρι τοῦ ἀριθ. 60, ἐν ταῖς σελίσιν 282—283 τῶν διαθηκῶν καὶ τῶν προικοσυμφωνιῶν καὶ ἐν ταῖς σελίσιν 284—292 αὐθις ἀντίγραφα διαθηκῶν (4). Ὁ τύπος τῆς σφραγίδος τῆς μητροπόλεως εἶναι: Ἐν τῷ μέσῳ ἀρχιερατικῆ μίτρα, ὑφ' ἣν 1881 καὶ πέριξ **ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ**

καὶ ἕτερος: Ἐν τῷ μέσῳ περιβαλλομένη ὑπὸ δαφνίνου ἡμιστεφάνου ἀρχιερατικῆ μίτρα καὶ περίξ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ 1900, τοῦ δὲ μητροπολίτου Γερμανοῦ: Μητροπολίτης Σηλυβρίας Γερμανὸς 1881 (κεφαλαίους γράμμασι) περίξ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τουρκικῆ ἐπιγραφῆ.

95

III

Κώδιξ ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου (0,36×0,24) ὑπ' ἀριθ. καταλόγου 417. Ἔχει τὰς σελίδας μὴ ἠριθμημένας, ὧν περὶ τὸ 1/5 ἀγγραφοί. Εἶναι βιβλίον περιέχον τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδρειῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου τῆς μητροπόλεως Σηλυβρίας καὶ τῶν τῆς Ἐφοροδημογεροντίας καὶ Κοινότητος ἀπὸ 13 Ἰουλίου 1893 μέχρι 1 Ἰανουαρίου 1922 Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἐπιγραφῆ: «Σύστασις νέας δημογεροντίας ἥτοι ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον τῆς Θεοσώστου ἐπαρχίας Σηλυβρίας». Ἐπεται ἡ «εἰσαγωγὴ», ἐν ἣ καθορίζεται ἐν τῷ τέλει τὸ τιμολόγιον τῶν τῆς μητροπόλεως πράξεων, ὑπογεγραφομένων τῶν δημογερόντων τῇ 11 Ἰουνίου 1893. Ἀκολουθοῦν 6 φύλλα λευκὰ καὶ εἶτα ἀρχονται τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδρειῶν ἀπὸ 9 Ἰουνίου 1895 μέχρι ἀρχῶν Δεκεμβρίου τοῦ 1900, μὴ καταγραφέντων τῶν τοῦ ἔτους 1896. Ἀπὸ 8 Δεκεμβρίου τοῦ 1900 χρησιμοποιεῖται ὡς βιβλίον πρακτικῶν τῶν συνεδρειῶν τῆς δημογεροντίας καὶ τῶν γενικῶν κοινοτικῶν συνελεύσεων μέχρι 1920. Τῇ 24 Ἰουλίου 1920 φέρεται πρᾶξις διορισμοῦ προσωρινῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς ἐπ' ὄνοματι τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Ἀλεξάνδρου.

97

VI

Κώδιξ ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ῥάχεως (0,40×0,26) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 45. Ἔχει τὰς σελίδας μὴ ἠριθμημένας, ὧν τὸ 1/4 εἶναι γεγραμμένα. Περιέχει τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδρειῶν τοῦ πνευματικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου τῆς μητροπόλεως Σηλυβρίας ἀπὸ 7 Δεκεμβρίου 1900 μέχρι 17 Ἰουνίου 1922, ἐν ὄλῳ 117, ὧν ἠριθμημένα τὰ 51, ὑπογεγραμμένα ἀρμοδίως ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ἢ τοῦ πρωτοσυγκέλλου, τοῦ γραμματέως καὶ τῶν μελῶν. Ἡ ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἐπιγραφῆ: «Πρωτόκολλον τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Σηλυβρίας 1899» καὶ ἡ ἐν τῇ τρίτῃ «Πρωτόκολλον τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐγγράφων τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Σηλυβρίας» δὲν ἔχει τὸν τόπον τῆς, καθ' ὅσον, ὡς φαίνεται, τὸ βιβλίον δὲν ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὸν ὀρισθέντα ἀρχικὸν σκοπὸν.

98

V

Κώδιξ ἑσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινοῦ ($0,41 \times 0,28$) ἐξηρθρωμένος ὑπ' ἀριθ. καταλόγου 414. Ἔχει τὰς σελίδας μὴ ἠριθμημένας καὶ γεγραμμένας μόνον τὰς πρώτας 24. Περιέχει τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδρειῶν τοῦ μικτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Σηλυβρίας ἀπὸ 10 Νοεμβρίου 1900 μέχρι τῆς 5 Μαρτίου τοῦ 1910. Ἐν ὄλῳ 35 κεκρωμένας ἀρροδίως διὰ τῶν ὑπογραφῶν τοῦ προέδρου καὶ τῶν μελῶν, ὧν τὰ 17 εἶναι ἠριθμημένα.

ΕΠΙΒΑΤΩΝ - ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ

99

Ἐπιβατῶν

Κώδιξ τῶν ἐν Ἐπιβάταις ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων (1857, (1834), 1894)

Ὁ ὑπ' ἀριθ. καταλόγου 413 τοῦ ὁποίου λεπτομερῆς περιγραφὴ εἰς Σ. 260—277 τοῦ ἸΔ'. τόμου τῶν «Θρακικῶν»¹⁾.

ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΤΥΡΟΛΟΗΣ ΚΑΙ ΣΕΡΕΝΤΙΟΥ (πρώην Ἡρακλείας)

Τυρολόης

Κώδικες 3 πρακτικῶν δημογεροντίας καὶ ἐκκλησ. δικαστηρίου I, II, III (1879—1921)

100

I

Ὀγκώδης κώδιξ ($0,49 \times 0,38 \times 0,07$) ἑσταχωμένος διὰ παχέος ναστοχάρτου ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 108. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 690 καὶ γεγραμμένας ἀπάσας. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι ἡ ἐπιγραφὴ «Κώδιξ δημογεροντίας Τυρολόης 1879». Τελευτᾶ εἰς τὰς 20

1) Κατόπιν τῆς περιγραφῆς τῶν κωδίκων παρὰ τοῦ Μυρτ. Ἀποστολίδου προσετέθησαν 1) Κώδιξ τῆς Μητροπόλεως Σηλυβρίας τοῦ ὁποίου περιγραφὴ εἰς Σ. 231—254 τοῦ ἸΔ'. τόμου τῶν «Θρακικῶν», ὑπ' ἀρ. καταλόγου 414A καὶ 2) Κώδιξ τῆς Κοινότητος Δελεωνῶν τοῦ ὁποίου ἐπίσης ἡ περιγραφὴ ἐδημοσιεύθη εἰς Σελ. 278—285 τοῦ ἰδίου, ὑπ' ἀριθ. καταλόγου 414 B.

Σεπτεμβρίου 1920. Περιέχει ἐν ἀρχῇ ἐπισυνημμένον τουρκιστί, Ἑλληνικοῖς γράμμασι τὸν «Χιτνονναμὲ τοῦ Μιρᾶ Τζόρλους». Ἀκολουθοῦν ἠριθμημένα ἀντίγραφα πατριαρχικῶν γραμμάτων, κανονισμοὶ δημογεροντίας Τυρολόης μετὰ τῆς σφραγίδος («Σφραγὶς δημογεροντίας Τυρουλώης 1879» ἔχουσα ἐν μέσῳ τὸν ἅγιον Γεώργιον ἔφιππον), ἀντίγραφα διαθηκῶν, πωλητηρίων, διαχειρίσεων ἐπιτροπῶν τῶν ἐν Τσόρλου ναῶν τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἰσολογισμὸς διαχειρίσεως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ παρθεναγωγείου καὶ τοῦ νηπιαγωγείου (1 Σεπτεμβρ. 1879) γρ. 80.432, ἔσοδα καὶ ἔξοδα δημογεροντίας (1883), προικοσυμφωνιῶν ἀντίγραφα μετὰ σφραγίδος πολλαχοῦ μετατραπέισης («Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον Τυρολόης 1887» καὶ ἐν μέσῳ τουρκικῆ ἐπιγραφή)· πρόγραμμα ἀναλυτικὸν τῶν μαθημάτων τῆς ἐν Τυρολόῃ δημοτικῆς σχολῆς διὰ τὸ ἔτος 1883—84, ἰσολογισμὸς πρακτικὰ γενικῆς συνελεύσεως, κανονισμὸς περὶ ἐκλογῆς δημογεροντίας καὶ συστάσεως διαρκοῦς ἀντιπροσωπευτικῆς συνελύσεως (1 Ἰανουαρ. 1889). Κατονισμὸν τῆς ὀρθοδόξου Κοινότητος Τυρολόης (1888 Ὀκτωβρ. 12), ἐπιβεβαιοῦντος τῆς Ἡρακλείας Γερμανοῦ, ἀποφάσεις περὶ τῶν σχολῶν Τυρολόης, λογοδοσίαν ἐπιτρόπων ἐκκλησιῶν, τύπους συμφωνητικῶν, γάμων καὶ διαθηκῶν, ἰσολογισμοὺς ἐκκλησιῶν, ἀποφάσεις ἐκκλησιαστικοῦ συμβουλίου, ἰσολογισμὸν οἰκοδομῆς ἐθνικῆς ἀγορᾶς γρ. 169.679.50 (1882), ἀποφάσεις συνεδρειῶν δημογεροντίας ὑπογεγραμμένας ὑπὸ τῶν παρισταμένων μελῶν, διαθήκας ἐν ἀντιγράφῳ, κανονισμὸν αὐθις τῆς Κοινότητος ἀπὸ 17 Λεκεμβρ. 1900, ἀπὸ 7 Μαρτίου 1904 καὶ 2 Σεπτεμβρίου 1907. Ἀξιοσημεῖωτον τὸ ἱστορικὸν σημεῖωμα «χρονολογία τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ 1908» ἀρ. 517 ἐν σελ. 524—526. Ἐν ὄλῳ ἔγγραφα ἠριθμημένα 567 ὑπογεγραμμένα ἀπὸ 6 Μαρ. 1910 ὑπὸ τῶν δημογερόντων, ἐφόρων, ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρόπων, τοῦ γραμματέως. Ἐν ταῖς σελίσιν 671—673 πίναξ τῶν περιεχομένων μετὰ παραπομπῶν εἰς τὰς οἰκείας σελίδας καὶ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἐγγράφου.

Κώδιξ ἐσταχωμένος διὰ ναστοχάρτου καὶ λινοῦ μέλανος (0,37 × 0,27) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 111. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 264 καὶ γεγραμμένας ἀπάσας πλὴν τῶν 133—134. Ἐξῶθι ἐπὶ δέλτου ἐπικεκολλημένης ἢ χρυσοῖς κεφαλαίοις γράμμασιν ἐπιγραφή «Μητρόπολις Τυρολόης καὶ Σερεντίου. Βίβλος πρακτικῶν» ἔσωθι δὲ ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι «Βιβλίον πρακτικῶν ἐφορείας ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ σχολι-

κοῦ ἔτους 1908—1909» μετὰ τῆς σφραγίδος (ἐν τῷ μέσῳ μέλισσα καὶ περίξ «Ἐφορεία σχολείου Τυρολόης 1879»). Περιέχει τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεως τῆς δημογεροντίας, τῆς ἐφορείας, τοῦ πνευματικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου καὶ τοῦ μεικτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, ὡς καὶ τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν ἀπὸ τοῦ 1908 μέχρι 15 Αὐγούστου 1921.

102

III

Κῶδιξ ἐσταχωμένος ὡς ὁ προηγούμενος (0,37×0,27) ὑπ' ἀριθ. καταλόγου 114. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 498, ἀλλὰ γεγραμμέτας μόνον 60. Ἐξωθι ἐπὶ δέλτου ὡς ἐν τῷ προηγούμενῳ ἢ ἐπιγραφὴ «Μητρόπολις Τυρολόης καὶ Σερεντίου. Βιβλίον ἀποφάσεων». Περιέχει τὰ πρακτικὰ καὶ ἀποφάσεις τοῦ πνευματικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ τοῦ μεικτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου ἀπὸ 19 Ὀκτωβρίου 1918 μέχρι 25 Μαΐου 1921, ὑπογεγραμμένα ἀρμοδίως καὶ ἐσφραγισμένα διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μεικτοῦ συμβουλίου (δικαστηρίου). Τύπος σφραγίδος : ἐν τῷ μέσῳ ἀετὸς μετ' ἀναπεπταμένων πτερύγων καὶ περίξ ἢ ἐπιγραφὴ κεφαλαίοις γράμμασι. «Μεικτὸν ἐκκλησιαστικὸν συμβούλιον Τυρολόης 1906».

Ταμιακὰ βιβλία 6 Κοινότητος Τυρολόης

IV, V, VI, VII, VIII, IX (1908—1922)

103

IV

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινοῦ (0,42×0,29×0,04) ὑπ' ἀριθμ. καταλόγου 112. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 249 (δὺς) καὶ γεγραμμένας τὰς 77 καὶ τὰς 248—249. Ἐξωθι ἢ χρυσοῖς κεφαλαίοις γράμμασιν ἐπιγραφὴ. «Μητρόπολις Τυρολόης καὶ Σερεντίου. Καθολικὸν ἐφορείας». Περιέχει λογιστικῶς (δοῦναι—λαβεῖν) τὴν διαχείρισιν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Κοινότητος Τυρολόης ἀπὸ 6 Φεβρουαρίου 1908 μέχρι 13 Ἰουνίου 1914. Αἱ λοιπαὶ σελίδες λευκαί.

104

V

Βιβλίον ἐσταχωμένον διὰ παχέος ναστοχάρτου (0,37×0,25×0,05), ἐξηρθρωμένον ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 107. Ἀνεπίγραφον. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας 249 (δὺς) ἐντύπως καὶ γεγραμμένας πλὴν τῶν 241—

249. Περιέχει λογιστικῶς (δοῦναι—λαβεῖν) τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῆς Κοιτότητος τῶν ἐτῶν 1914 μέχρι 1920.

105

VI

Βιβλίον ἔσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου μετὰ βύρσης ἐπὶ τῆς ῥά-
χως (0,30×0,21) ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 109. Ἔχει σελίδας ἠριθ-
μημένας ἐντύπως 96, ἐξ ὧν γεγραμμένας τὰς 89. Ἀνεπίγραφον. Εἶ-
ναι ταμεῖον τῆς Κοιτότητος καὶ κτηματολόγιον ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1921
μέχρι Ὀκτωβρίου 1922 ἐν τέλει ἀκολουθοῦν τρία πρακτικὰ τῶν ἐφο-
ροεπιτρόπων τῆς Κοιτότητος, ὡς προσφύγων πλέον ἐν Ἀλεξανδρου-
πόλει καὶ ἐν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐλεγκτικὰ τῆς διαχειρίσεως τοῦ Ταμίου
τῆς Κοιτότητος.

106

VII

Βιβλίον ἔσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου μετὰ βύρσης (0,36×0,20)
ὑπ' ἀριθμ. καταλόγου 110. Ἔχει σελίδας ἠριθμημένας ἐντύπως 84
(δὶς) ἐξ ὧν γεγραμμένα εἶναι 13. Εἶναι ταμεῖον τῆς Κοιτότητος ἀπὸ
14 Ὀκτωβρίου 1921 μέχρι 6 Νοεμβρίου 1924. Ἐν τέλει ἀκολουθεῖ τὸ
αὐτὸ πρακτικὸν τῶν ἐφοροεπιτρόπων τῆς Κοιτότητος ἐν Θεσσαλο-
νίκῃ, ὡς ἐν τῷ προτέρῳ ἀπὸ 22 Ἰουνίου 1925 περὶ τοῦ γενομένου
ἐλέγχου τοῦ τέως ταμίου.

107

VIII

Βιβλίον ἔσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινοῦ (0,42×
0,29) ὑπ' ἀριθμ. καταλόγου 436. Ἔχει σελίδας ἐντύπως ἠριθμημένας
181 καὶ γεγραμμένας. Ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι φέρεται ἡ σημειώσις:
«Ταμεῖον τῆς ἱερᾶς ἡμῶν ἐκκλησίας εἰσπράξεως καὶ ἐξοδεύσεως, ἡ
μὲν εἴσπραξις μετὰ τῆς προθέσεως ἀπὸ, ἡ δὲ ἐξόδευσις μετὰ τῆς προ-
θέσεως ἐκ, δείκνυται Τῇ 15 Μαρτίου 1898 Δ. Σεϊλόγλου». Εἶναι
βιβλίον ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς ἐκκλησίας τῆς Τυρολόης τῶν ἐτῶν
1898—1903. Τοῦτο φαίνεται ἐκ τοῦ ἐν τῇ σελίδι ἰσολογισμοῦ τῆς ἱε-
ρᾶς ἐκκλησίας Τυρολόης, παρεχομένου ὑπὸ τοῦ τέως ταμίου Δ. Σεϊ-
λόγλου τῇ 15 Δεκεμβρίου 1898 καὶ ἐκ τῆς ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι σημειώ-
σεως. «Ἦλθε ὁ Γερμανὸς Σακκελαρίδης Ναζιανζοῦ εἰς τὴν Τζόρλου
τὸ 1903 Αὐγούστου 17, ἐχειροτονήθη εἰς Ραιδεστὸν τὸ 1903 Αὐγού-
στου 15 εἰς ἐνθύμησιν (Γ. Βεζιρτζής)».

Βιβλίον ἑσταχωμένον διὰ ναστοχάρτου καὶ μέλανος λινοῦ (0,29 × 0,20) ἐξηρθρωμένον ὑπ' ἀριθμὸν καταλόγου 113. Σελίδες ἠριθμημέναι περὶ τὰς 200 καὶ γεγραμμέναι. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀγράφῳ ἢ σημείωσις : «Περίοδος Βα. Ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου 1919. Ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ ὡς πρόχειρον ἐγγράφονται ὅλοι οἱ λογαριασμοὶ τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας καὶ καθαρογράφονται εἰς τὸ καθολικόν· τὸν παρὸν φέρει τὸ ὄνομα 1919». Μέχρις ὅμως τῆς σελίδος 62 προηγεῖται κατάλογος τῶν ὀφειλετῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Τυρολόης, ἐκ μεταφορᾶς τοῦ βιβλίου τοῦ 1901 μέχρι τοῦ 1913. Δυνατὸν λοιπὸν νὰ κληθῇ ἡμερολόγιον τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς ἐκκλησίας Τυρολόης ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1919 μέχρι Μαΐου 1920. Ἐν τέλει τὸ βιβλίον χρησιμεύει καὶ ὡς «Μητροφῶν τῆς ἐν Τυρολόῃ φιλοπτώχου καὶ φηλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος τῶν Κυριῶν «Ὁ Ἅγιος Ἐλευθέριος». Μέλη ἐγγεγραμμένα κατὰ τὴν πρώτην περιόδον τῆς (1912) ἀριθμοῦνται 95, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν (1913) 82.

† Κ. ΜΥΡΤΙΛΟΣ ΑΠΟΣΤΑΙΔΗΣ

ΚΩΔΙΕ ΕΞΑΣΤΕΡΟΥ (ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ)

Τὸ Ἐξάστερον ἦτο ὠραῖον γραφικὸν χωρίον τῆς Μητροπόλεως Σηλυβρίας, μεταξὺ τῆς πόλεως Σηλυβρίας καὶ τῆς Καλλικρατείας, εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς χιλμ. ἐκ τῆς θαλάσσης Κατωκεῖτο ἀπὸ 1696 ὁμογενεῖς, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1922. Διοικητικῶς ὑπῆγετο εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν τοῦ Μεγάλου Τσεκμετζε (τῆς ἀνεξαρτήτου Διοικήσεως (Σαντζακίου) Μετρῶν (Σατάλτζας). Ἐἶχεν ὠραίας ἀμπελοφυτείας καὶ οἱ κάτοικοι διεκρίνοντο διὰ τὴν σύμπνοϊαν, τὴν φιλεργίαν καὶ τὴν εἰρωνείαν των. Κυρίως παρήγοντο σταφύλια τοῦ εἴδους περατεινά (Τουρκ. γιαπουντζάκια) καὶ ἐφορτώνοντο κατὰ Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον εἰς πλοιάρια τῶν 10—15 τ. διὰ Κωνσταντινούπολιν. Ἀπεστέλλοντο καθ' ἑκάστην περὶ τὰ 10—20 πλοιάρια εἰς τὰ ὁποῖα ἐτοποθετοῦντο 50—70 μεγάλαι κόφαι εἰς τὰς ὁποίας ἔβαζον περὶ τὰς 50 ὀκ. σταφυλῶν καλῶς τοποθετημένων. Ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς καταστροφῆς ὠκοδόμησαν ὠραῖον κτίριον διὰ σχολήν. Ὁ ἐν τῷ χωρίῳ ναὸς ἐτιμᾶτο εἰς ὄνομα τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης. Δύο ἐξοχικὰ παρεκκλήσια ἦσαν εἰς γραφικὰς τοποθεσίας τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἄνωθεν τοῦ χωρίου, καὶ τῆς Παναγίας μεταξὺ τοῦ χωρίου καὶ τῆς παραλίας.

Εἰς τὸ Ἐξάστερον αἱ ἀγοραπωλησίαι τῶν κτημάτων μέχρι τοῦ 1905—1908 ἐγίνοντο μὲ χωριανικὰ χαρτιά, ἐνώπιον τῆς δημογεροντίας καὶ ὀλίγιστοι ἦσαν οἱ ἔχοντες ἐπισήμους τίτλους. Τοῦτο ἐγίνετο δι' εὐκολίαν καὶ διότι, δῆθεν τὸ Ἐξάστερον ἦτο ἀρχικῶς βακούφιον καὶ δὲν ὑπῆρχον ἀρχικοὶ πραγματικοὶ ἰδιοκτῆται. Καὶ εἰς ἄλλα χωρία ἐγίνετο τὸ αὐτό, ἀλλ' εἰς μικροτέραν κλίμακα.

Κατὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς Θράκης, οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τοῦ Ἐξαστέρου ἐγκατεστάθησαν παρὰ τὴν Καβάλλαν εἰς τὴν θέσιν Κεραμωτῆ ὅπου ἐκτίσαν τὰς οἰκίας των. Ἐν καὶ τὸ ἔδαφος ἦτο ἐλῶδες, μὲ τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν κρατικὴν βοήθειαν τὸ ἐξυγλάναν καὶ κατέστησαν αὐτὸ παραγωγικώτατον. Τὶ νῦν γίνονται τῶρα οἱ δυστυχεῖς!

Κατὰ τὴν παράδοσιν οἱ ἀρχικοὶ κάτοικοι ἦσαν ἄποικοι ἐξ Οὐγγα-
Θ ρ α κ ι κ ἂ Ι Η'

ρίας, ὑπῆρχε δὲ ἀκόμη οἰκογένεια λεγομένη Ματζάρηδες. Τσικμιστί πρὶν ἔλγετο Ἰξάστερο· μετωνομάσθη μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον εἰς Δζελαλιὲ ἐξ ὀνόματος ἀξιωματικοῦ πεσόντος αὐτόθι κατὰ τὸν πόλεμον.

Εἰς τὰ χειρόγραφα τοῦ πατρός μου εὐρέθη ἀντίγραφον τῆς περιγραφῆς κώδικος, ὅστις δὲν γνωρίζω ἤδη ποῦ εὐρίσκεται.

Ὁ κώδιξ εἶναι δεμένος μετ' ἐξωτερικὸν δέγμα χρώματος καστανοῦ μήκους 0,33 μέτρον, πλάτους 0,24. Περιέχει φύλλα 104, σελίδας 208. Ἄρχεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1866 7 Μαρτίου καὶ λήγει τῇ 2 Αὐγούστου 1908.

Σελ. 1 «Κώδιξ τῆς Ἱερᾶς ἐκκλησίας Τοῦ Πρωτομάρτυρος καὶ Ἀρχιδιακόνου ἁγίου Στεφάνου τοῦ χωρίου Ἐξαστέρου ἀρχομένου ἀπὸ τὸ ἔτος 1862 Αὐγούστου 3.» ἐγράφη διὰ χειρὸς «ἀρχιδιακόνου τοῦ Σεβ. μοι γέροντος Ἀγίου Σηλυβρίας Ἱεροθέου Ἀϊναλίδη τῷ ἐκ Πανίδου τῆς Ραιδεστοῦ».

Σελ. 2 ἄγραφος.

Σελ. 3 Σηλυβρίας Ζαχαρίας ἐπιβεβαιοῖ.

Προκαθημένης τῆς ἡμῶν ταπεινότητος συνεδριαζόντων καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ προκρίτων τῆς Χ" 1) ταύτης παρῆσαν ἐνώπιον ἡμῶν Σταυρινὸς Ἰω" 2) καὶ ἀδελφὴ αὐτοῦ δώμινα Ἰω. καὶ ὁμολόγησαν ἰδίους αὐτῶν χεῖλεσιν ὅτι ἔχουσιν ἡδιόκτητον οἰκίαν κειμένην κατὰ τὴν νέαν καταγραφὴν εἰς Ἀνέστην σωκκα νομι. 41 ἔχει δὲ πλησίους τὸ ἐν μέρος, Γιαννάκου Χρήστου τὸ ἕτερον Γεώργης Ἰω" καὶ ἐν μέρος ρήμνη καὶ ἕτερον δρόμος βασιλικός, τὸ ἄνω εἰρημένον ὀσπῆτιον ἔχει δύο κάμαραις καὶ μίαν σκάλαν καὶ ἀναγκαῖα καὶ τὸ ἀμπέλιον κάμπον συνωρτασῆ 3) χιλλ. κλήματα δύο, τὸ ἐν μέρος Φωτάκη δημητρίου τὸ ἕτερον καὶ ἕτερον ἀμπέλιον κείμενον μαντζάρ ρεῦμα χιλ. 5 πέντε ἐν μέρος ρεῦμα τὸ ἕτερον τὰ ἄνω εἰρημένα κτήματα ἡμῶν τὰ ἀφαιρῶμεν αὐτοθελίτως καὶ ἀπαρβιάστως πρὸς τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ Ἀγίου Στεφάνου μετ' συμφωνίαν τοιαύτην ἐν ὅσῳ ζῶμεν νὰ εἶναι ὑπὸ τὴν προστασίαν μας καὶ μετὰ θάνατον ἡμῶν θὰ εἶναι κτήματα τῆς Ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, ἀναφέρετα καὶ ἀναπόσπαστα θὰ εἶναι διὰ μνημόσυνόν μας, παρὰ δὲ τοὺς πλησιεστέρους συγκαινοῖς ἡμῶν νὰ μὴν ἀνέχει κανέναν τὸ παρὰ μικρὸν νὰ ἀπαιτῆ ὅθεν δεδώκαμεν τὸ παρὸν ἡμῶν τῇ ἐπιβε-

1) Ἀντὶ Χώρας.

2) Ἰωάννου.

3) Δ. Τ. Πέτρα συνόρου.

βαιώσει τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν ἀγίου γέροντος Σηλυβρίας Κυρίου Κυρίου Ζαχαρία, καὶ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ προκρίτων τῆς χώρας ἡμῶν καὶ ὑποφαινόμεθα.

Τῇ 7 Μαρτίου ἐν Ἐξαστέρω

διὰ τὸν ἀγράμματον Σταυρινὸν Ἰωάννου ἐπιτροπηκῶς τὸν ὑπογράφω ἐγὼ ὁ σακκελάριος παπᾶ κυριάκης αὐτος δὲ σταυροποιῆ †. Διὰ τὴν ἀγράμματον δόμναν Ἰω'' ἐπιτροπικῶς τὴν ὑπογράφω ἐγὼ . . . Π. Κωνσταντῖνος αὐτὴ δὲ ποιεῖ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ † οἰκονόμος παπαδημήτρης παρὸν ἐπιτὴ πρόκριτοι μάρτυρες.

Σελ. 4. Διὰ τοῦ παρόντος ἐπισήμου γράμματος κλ. ὁ Γεώργης Τριανταφύλου ἀφιερώνει τὸ χωράφι του εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Μεγαλομάρτυρος καὶ Ἀρχιδιακόνου Στεφάνου κείμενον εἰς τὴν Τούμπαν Γιαλήτησαν κοιλοῦ ἑνός,

Σηλυβρίας Ζαχαρίας ἐπιβεβαιοῖ Ὀκτωμβρίου 1861 (;).

Σελ. 5 καὶ 6 ἀγγραφος.

Σελ. 7. «Τῷ 1862 Αὐγούστου 3 «Κατέμπροσθεν τῆς ἐμῆς ταπεινότητος τῶν ἐντίμων προκρίτων τῆς χώρας ταύτης Ἐξαστέρου ἐθεωρήθη ὁ λογαριασμός τῆς ἱεραῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Στεφάνου, τῶν ἐπιτρόπων, ὅτε κυρίῳ Ἀθανασίῳ Ἀναστασίου καὶ Κυρίῳ Ζαφείρη Λεοντάρη».

γρ.	575.20	εἰς μετρητὰ ὡς φαίνονται εἰς τὸν παλαιὸν κώδικα ἀπὸ 1861 8βρ.
	22.633	εἰσόδημα σύναξις Πανκαρίου
	280	πώλησις ἀμπελίου σταφύλια
	1.290	ἀπὸ πώλησιν στασιδίων γυναικείων 4 α 40, 100, 300 καὶ 850 γρ.
	1.180	ἀπὸ πώλησιν στασιδίων ἀνδρικῶν 6 α 40, 60, 200, 400, 300, 180.
	400	χαλάσματα μανκουργαίς
	<u>26.358.20</u>	
	26.345	τὰ ὀπισθεν ἔξοδα ἀφαιροῦνται
	<u>13.20</u>	

Σηλυβρίας Ζαχαρίας ὑποβεβαιοῖ

Σελ. 8. Τα ἔξοδα τοῦ ἔτους 1862.

Γροσ.	8.928	κεριὰ τῆς πόλεως δκ. 76
	1.240	σπερματζέτα δκ. 44
	6.460	κερὴ κύτερον
	0.102	βαμπάκι διὰ κεριὰ
	2.033	εἰς λάδι δκάδες 169
	<u>7.763</u>	
	6.000	τοῦ διδασκάλου Γεωργίου Μηνιαῖα 10
	6.525	τοῦ Θεωδωρῆ ἕνα μηνιαῖον καὶ μισό
	1.080	τοῦ κανδυλάπτη τὰ μηνιαῖα
	0.240	διὰ τὰ κουτιὰ τοῦ κοινοῦ
	297	λειτουργικὰ τοῦ ἀγίου γέροντος καὶ φακιλιάτικα
	1.781	διὰ τὴν καμπάναν
	197	ἔξοδα καμπαναριοῦ
	2.000	φιλότιμον ἀγίου Γέροντος Ζ.
	1.350	εἰς κιοῦνκια καὶ κυράδες
	350	εἰς νερά τῆς χώρας
	516	ἀγορὰς μανκύραις
	1.267	ψιλὰ ἔξοδα τῆς ἐκκλησίας
	1.989	διάφορα
	<u>26.345</u>	

Σηλυβρίας Ζαχαρίας ὑποβεβαιοῖ

Τῷ 1863 Ἀυγούστου 3 «Τῶν ἰδίων ἐπιτρόπων ὁ λογαριασμός Κυ-
ρίῳ Ἀθανασίῳ Ἀναστασίου καὶ Κυρίῳ Ζαφύρῃ Λεονταρῆ».

17.929	σύναξις πανκαρίου ὁμοῦ μὲ τὰ στασίδια τοῦ γρη- γορίου
100	ἀπὸ Θ. Καπετανάκη ἀνδρῖκια στασίδια
100	» Παναγ. Ἰακώβου στασίδιον γυναικειῶν
70	» καλλοντζάκια σπόρων κτλ.
500	» μνήμα τοῦ δήμου τσοερμπατοῦ
<u>18.699</u>	
13,20	ἀπὸ ὕπισθεν
<u>18.712,20</u>	

Τὰ ἔξοδα τῆς ἐκκλησίας καὶ σχολῆς

3.729	κεριὰ τῆς πόλεως δκ. 44. σπερματζέτα κερὶ κύ- τερον λάδι 42
3.500	τοῦ διδασκάλου μηνιαῖα

392	μυροθήκη ἀσημένια
333	τῶν ἱερέων φελώνια στιχάρια
250	εἰς πολυέλεον ἁγίου Στεφάνου
3.949	διάφορα ἔξοδα κλ. σχολῆς
12.153	
6.841	περίσσευμα

Σηλυβρίας Ζαχαρίας ὑποβεβαιοῖ

Εἰς τὴν σελ. 10 «πρακτικὸν ἀναδιορισμοῦ τῶν ἐπιτρόπων . . . καὶ εὐχόμεθα αὐτοὺς αἴσια καὶ πολλὰ κέρδη».

Σελ. 11—22 σημειώσεις ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῶν ἐτῶν 1864—1867 ἐν ἧ ἀναφέρονται μισθοὶ διδασκάλων κλ.

Σελ. 25—57 σημειώσεις πληρωμῶν διαφορῶν χρεῶν ὅπως καὶ εἰς σελ. 29 εἰς ἣν ἀναφέρεται «πληρωμὴ Λιρ. Ὁθ. 5 1]2 ρέσμι καὶ ἀτζιο ὅταν ἐφυλακίσθη ὁ Κ. Ἀνέστης Δήμου καὶ λοιποὶ μετὰ τὸ νὰ μὴν ἠμπόρεσαν νὰ πληρώσουν εἰς τὴν διορίαν ἐξωφλήθη».

Ὅμοιως εἰς τὰς ἐπομένους σελίδας μέχρι σελ. 33 ὅπου ἀναφέρεται «ὡς θεωρηθέντος τοῦ λησμοῦ τῶν φαινομένων 111.608 γροσίων χρέη: κοινὰ τῆς χώρας Ἐξαστέρου, ἔμπροσθεν τοῦ ἱεροῦ μεζλησίου τοῦ Μ. Τσεκμετζέ, καὶ ἀξιοτίμων ἀνδρῶν τῆς χώρας Ἐξαστέρου ἀναγνωρίσαντες δὲ αὐτὰ ὅλοι οἱ κάτοικοι Ἐξαστέρου ὡς κοινὰ χρέη τῶν ὑπεσχέθησαν ὅλοι συμφώνως ἵνα πληρώσωσιν ἄνευ τινος προτάσεως (sic) καὶ εἰς ἔνδειξιν».

Μ. Τσεκμετζέ 1866 9βρίου 1.

Οἱ ἐν Ἐξαστέρῳ κάτοικοι ».

ὑπάρχουν μόνον τὰ εἰσαγωγικὰ » δι' ὑπογραφὰς ἀλλὰ χωρὶς καμμία τοιαύτη νὰ ὑπάρχη.

Σελ. 36—41 ἔσοδα 1868—1870.

Διὰ τὰς σελ. 42—44 δὲν εὔρον σημειωμένον τί.

Σελ. 50—57. Συνεχίζονται σημειώσεις λησμῶν τῶν ἐτῶν αωοδ' 1874) αωοδ' (1875) καὶ ἄωοστ' (1876). Εἰς τὴν σελ. 57 σημειοῦνται διὰ τὸ 1876.

μισθοὶ διδασκάλου 11 μηνῶν	γρ. 5750
» παιδονόμου ὑποδιδ. 9 1]2 μῆνες	2137,5
διάφορα σχολείου καὶ ἐκκλησίας	13088
	20975

Σελ. 58 1877 «τῆ 13 μερ. τοῦ 1877 συνελθόντες οἱ πρόκριτοι τοῦ χωριοῦ εἰς τὴν συνέλευσιν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Γεν. Ἐπιτρόπου καὶ Ἀρχιδιακόνου Παναρέτου ἀπεφάσισαν, ὅπως προσκαλέσωσι καὶ ἕτερον διδάσκαλον καὶ συστήσουν Ἑλληνικὴν Σχολὴν. Πρὸς διατήρησιν δὲ τῆς νεοσυστάτου Ἑλληνικῆς Σχολῆς ἀπεφασίσθη νὰ διατεθῶσιν ἀπὸ τοῦδε τὰ εἰσοδήματα τοῦ ἐγγωρίου Μηρὰ τῆς βοσκῆς. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς μίσθωσιν τοῦ διδασκάλου τούτου δὲν ἔξαρκοῦσι μόνον τὰ εἰσοδήματα ταῦτα ἐνεκρίθη πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ μισθοῦ τούτου νὰ πληρώσῃ ἡ ἐπιτόπιος Ἀδελφότης «Ἁγίου Τρύφωνος».

Σελ. 59—61 Σημειώσεις λησιμῶν. Εἰς σελ. 61 σημειοῦται :

Δοῦναι εἰς Ἑλληνα διδάσκαλον μισθοὶ	2000
Ἄλληλοδιδάσκαλον	6000
παιδονόμον	2880

Σελ. 62—65. Ὅμοίως.

Σελ. 66 ἀναφέρεται «Συνελθόντες σήμερον τῆ 29 Ἰουνίου τοῦ 1879 οἱ πρόκριτοι τοῦ χωρίου Ἐξαστέρου ἀπεφασίσθη κοινῶς καὶ ὁμοφώνως νὰ κτίσωμεν Ἑλληνικὴν σχολὴν. Καὶ ἐπὶ τούτῳ ὅσα χρήματα συνάζονται τοῦ χωρίου ἀπὸ τὸν μηρὰ (βοσκῆν) καὶ ἀπὸ ἄλλα εἰσοδήματα θέλουν παραδίδεσθαι εἰς τὸν κύριον Νικ. Πανταζῆ καὶ τὰ ὁποῖα θέλουν γραφεσθαι ἀντίκρυ. Ὅθεν ἐγένετο τὸ παρὸν πρακτικὸν καὶ εἰς ἔνδειξιν γραμματικῶς δὲ διωρίσθη ὁ Μ. Δημητ. Ἰωάννου ἐπιστάτης δὲ ὁ κ. Ἰωσήφ Ἰωάννου.

Ὁ τοῦ Ἁγ. Σηλυβρίας ἐπίσκοπος καὶ ἐπίτροπος Συνάδων Παναρέτος βεβαιοῖ

Οἱ πρόκριτοι ὑπογράφουσι »

Εἰς σελ. 67 «Σημειώσεις τῶν χρημάτων ἢτε ἐκκλησιαστικῶν ἢτε ἐγγωρίων τὰ ὁποῖα ἀπεφασίσθη νὰ παραδίδωνται εἰς τὸν Κ. Νικ. Πανταζῆν» . . .

Σελ. 68 «Πρακτικὸν δι' οὗ ἡ ἀδελφότης τοῦ Ἁγ. Τρύφωνος ἀνέλαβε νὰ πληρώνη τὸν μισθὸν τοῦ κ. Ἑλληνοῦ διδασκάλου.

6 Αὐγ. 1873

Ὁ τοῦ Ἁγ. Σηλ. ἐπιτ. Συν. Παναρέτος βεβαιοῖ
Δώδεκα ὑπογράφουσι (μέλη τῆς Ἀδελφ.)

Σελ. 69 «Τῆ γ' τοῦ Αὐγ. τοῦ αὐοθ' συνελθόντες οἱ πρόκριτοι τῆς Κωμοπόλεως ταύτης ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ Σ. Ἀρχιερέως αὐ-

τῶν καὶ περὶ τῶν στασιδίων τοῦ καθολικοῦ τῆς Ἱ. Ἐκκλησίας ἦτοι τῶν ἀνδρικοῶν στασιδίων ἐν γένει συσκεφθέντες ἀπεφάσισαν καὶ ὠρίσισαν τὰ ἑξῆς :

Αον. Ὁ ἔχων στασίδιον ἐν τῷ ρηθέντι μέρει τῆς Ἱ. Ἐκκλησίας εἰς τὸ Καθολικὸν καὶ τὰς πτέρυγας τῆς Ἱ. Ἐκ. καὶ ἀποθνήσκων, ἐὰν μὲν ἐγκαταλείπη τέκνον εἰς ἡλικίαν 25 ἐτῶν τότε τὸ τέκνον τοῦτο δύναται νὰ κληρονομήσῃ τὸ πατρικὸν του τοῦτο στασίδιον, πληρῶνον εἰς τὴν Ἱ. Ἐκκλησίαν τὸ ἀνέκαθεν νενομισμένα, ἐὰν δὲ ἔχη κατωτέραν ἡλικίαν τὸ στασίδιον νὰ μένη εἰς τὴν Ἱ. Ἐκ. καὶ νὰ εἶναι κτῆμα αὐτῆς.

Β' Τὰ μένοντα εἰς τὴν Ἱ. Ἐκ. στασίδια . . . οἱ κατὰ καιρὸν ἐπιτροποὶ θὰ ἐκθέτουν εἰς πλειοδοσίαν, θὰ δύνανται νὰ πλειοδοτῶσι καὶ ἀγοράζωσι μόνον ἐκεῖνοι οἱ ἔχοντες αὐτὴν ἡλικίαν ἢ καὶ βον οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν σειρὰν ἐκείνην τῶν ἐγχωρίων ἥτις θὰ εἶναι ἀξία τοῦ ἴστασθαι ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ, τοῦτο δὲ ὀρίζουσι οἱ κατὰ καιρὸν δημογέροντες.

Ταῦτα ὁμοφῶτως ἀποφασισθέντα καὶ κατακυρωθέντα κατεστρώθησαν ἐν τῷ παρόντι κώδικι ἵνα ἔχωσι τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν

Τῆ γ' Αὐγ. αωοθ'

Ὁ τοῦ Ἀγ. Σηλ. Συν. Πανάρετος βεβαιοῖ»

Δέκα πρόκριτοι ὑπόγρα.

Σελ. 70. Ἀναδιορισμὸς τῶν ἐπιτρόπων, 1879.

Σελ. 71. Ἐγγραφοῦ τοῦ Χ. Ἀθαν. Γεωργίου, δι' οὗ πωλεῖ εἰς τὴν Ἱ. Ἐκκλησίαν ἀμπέλιον καὶ χωράφιον.

Εἰς σελ. 72. καταχωρεῖται ἐκκλησιαστικὸν ἔγγραφον δι' οὗ ἡ Κοινότης Ἐξαστέρου παραχωρεῖ εἰς τὸν κ. Ἀθ. Γεωργίου ἐν ὄψω ζῆ νὰ κατοικῇ τὴν παρ' αὐτοῦ πωληθεῖσαν εἰς τὴν Ἱ. Ἐκκλ. οἰκίαν καὶ νὰ νέμηται τὸ εἰσόδημα τοῦ ἀμπελίου τὸ ὁποῖον ἐπώλησε καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἢ σύζυγός του Ζεμπουλιά, μετὰ δὲ τὸν θάνατόν της νὰ μὴν ἔχουν κανὲν δικαίωμα οἱ κληρονόμοι αὐτῶν εἰς τὴν ἰδίαν Ζεμπουλιάν παραχωρεῖ ἡ Ἱ. Ἐκ. ἐν στασίδιον νὰ στέκηται κατὰ τὰς ἱερὰς τελετὰς ἐν ὄψω ζῆ.

Ὁ τοῦ Ἀγ. Σηλ. Ἐπιτρ. Συνάδων Πανάρετος ὑποβεβαιοῖ»

Ὁ ἱερεὺς καὶ τέσσαρες πρόκριτοι ὑπογράφουσι».

Σελ. 73—74. Ἀγγραφοί.

Σελ. 75—77. Ἐξόδα οἰκοδομῶν σχολείου ἐν ὄψω Γρ. 35875.

Σελ. 78—79. Σημειώσεις ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐκκλησίας Ἀγίου Στεφάνου 1879—80 ἔσοδα 31054 ἔξοδα 30064.

Σελ. 81—83. Ὅμοιος 1880—81 ἐν ἧ μισθοὶ 12 μηνῶν τοῦ Ἑλλην. 7318 καὶ τοῦ Δημοδ. 7376 καὶ τοῦ παιδονόμου 1646. «Ὁ Βράτζης Νεόφυτος ἐπιβεβαιοῖ».

Σελ. 84. «Ἐκκλησιαστικῇ προνοίᾳ ἀπεφασίσθη ἵνα μὴ παρατείνεται ὁ ἀρραβὸν πέραν τῶν ἑξ μηνῶν ἢ τοῦ ἐνὸς ἔτους, ὡς τελευταίου ὁρίου παρατάσεως. Ὁ δὲ ἀρραβὸν παρατεινόμενος πέραν τοῦ ἔτους ἐκκλησιαστικῶς θεωρεῖται μὴ ὑφιστάμενος καὶ ἂν ὀψέποτε ἤθελεν ἐπέλθει διάστασις ἢ διένεξις μεταξὺ τῶν μνηστήρων, οὐδεμία θέλει δίδοσθαι συμβουλὴ καὶ ἐπέμβασις ἢ σύμπραξις ἐκ μέρους τῆς ἐκκλησίας ἄτε δὴ ἀκύρου ὄντος τοῦ παρ' αὐταῖς ἀρραβῶνος. Οἱ δὲ μὴ βουλόμενοι νὰ συμμορφωθῶσι μὲ τὴν ἄνω ἐκκλησιαστικὴν ἐπιταγὴν θέλουσιν ἐπισύρει καὶ τὰς ἐπὶ τούτῳ ἐκκλησιαστικὰς ποινάς. Πρὸς τούτοις ἐλήφθη πρόνοια νὰ μένωσι κλεισμένα τὰ μαγαζεῖα καὶ καφενεῖα ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ἡ θεῖα λειτουργία τὴν πρώτην οἱ παραβάται τῆς θεσπίσεως ταύτης ὑπόκεινται εἰς πρῶστιμον ἡμισίας Ὀθωμανικῆς λίρας ἐμβαζομένης εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Σχολῆς. Ἐξαιρεῖται μόνον ἡ περίστασις τοῦ τραγητοῦ καθ' ἣν ὁ νόμος οὗτος δὲν λειτουργεῖ παντάπασι.

Ὁ Βράτζης Νεόφυτος ὑποβεβαιοῖ

Ὁ Οἰκονόμος Π. Κωνσταντῖνος »

Οἱ πρόκριτοι ὑπογράφουσι

Σελ. 86—87. «Σύναξις παγκαρίου καὶ δίσκου καθ' ἕκαστον μῆνα» 1881—82. Σημειωτέον ὅτι ἐνῶ εἰς ὅλα τὰ προηγούμενα ἔτη σημειοῦνται ἐν τῷ κώδικι δι' ἐνὸς ἀριθμοῦ αἱ καθ' ὄλον τὸ ἔτος εἰσπράξεις, ἐνταῦθα σημειοῦνται ἰδιαίτερος κατὰ μῆνα, φαίνεται δὲ ὅτι τὸν Ἰούνιον καὶ 8βριον εἶναι αἱ ὀλιγότεραι εἰσπράξεις 1120 γρ., αἱ δὲ περισσότεραι Ἰανουάριον 3423 καὶ Μάρτιον 4364.

Ἀναφέρεται μισθὸς Ἑλληνοδιδασκάλου Κου . . . Γρ. 7800 Δημοδιδασκάλου Κου . . . 7488, βοηθοῦ διδασκάλου 1560.

Σελ. 88 «Πρακτικὸν περὶ συστάσεως νηπιαγωγείου καὶ προσλήψεως καὶ ἐτέρου διδασκάλου εἰς τὴν δημοτικὴν ἡμῶν σχολὴν». Εἰς αὐτὸ ἀναφέρεται ὅτι «Πρὸς ἐξοικονόμησιν δὲ τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν ταύτην δαπάνην ἀπεφασίσαμεν ὁμοφώνως ὅπως εἰσπράττηται ἐν γρόσιον ἀπὸ ἐκάστην χιλιάδα κλημάτων τὸ ἔτος, γίννηται δὲ ἡ εἰσπράξις αὕτη ὑπὸ τοῦ εἰσπράκτορος τῶν βασιλικῶν φόρων τοῦ χωρίου ἡμῶν, ὅστις θέλει παραδίδει τὸ εἰσπραττόμενον διὰ τὴν

ἀνάγκην ταύτην τοῦ νεοσυστάτου ἡμῶν σχολείου χρῆμα τοῖς διορισμένοις τῶν σχολείων ἐφοροεπιτρόποις εἰς τὸ τέλος ἐκάστου μηνός».

Σελ. 89—91 Λῆσιμος τοῦ ἔτους 1882—83 ἐν ᾧ ἀπὸ «θρονία (στασίδια) ἀνδρῶν 5 γρόσια 964 καὶ θρονία γυναικῶν 10 γρόσια 2017». Εἰς μηνιαῖα διδασκάλων 2 καὶ παιδονόμων γρ. 4334.

Σελ. 92 Πρακτικὸν διορισμοῦ ἐφόρων τῆς Σχολῆς καὶ Διδασκάλων.

Σελ. 93—94 Ἔσοδα καὶ ἔξοδα 1884. Εἰς τὰ ἔσοδα μεταξὺ ἄλλων καὶ πρόστιμα διάφορα Γρ.153· εἰς ἔξοδα «μισθοὶ Ἑλλ. διδ. 4360 Ἀλληλοδ. 4536 Παρθεναγωγῶν 3888 βοήθου 1060 . . . εἰκόνες ἱερᾶς ἱστορίας καὶ ζωολογίας νηπιαγωγείου 629,30 . . . κατασκευὴν νέου καμπαριουῦ 3294,30» κλ.

Σελ. 96—97. Ἔσοδα καὶ ἔξοδα 1885 ἐν οἷς καὶ εἰσιτήρια σχολείων 1204 καὶ μισθοὶ 5 διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν 20414.

Σελ. 98—99 Ἔσοδα 1886.

Σελ. 100 Πρακτικὰ δύο συμφωνιῶν διδασκαλισσῶν καὶ διδασκάλων 1886.

Σελ. 101 Πρακτικὸν ἐκλογῆς ἐπιτρόπων.

Σελ. 102—103 «Ἴσοδήματα» 1887 ἐν οἷς «ρησιτήρια 782 ἐπηκρώματα καὶ πρόσθημι 421 βαπτιστήρια 184 ἀπὸ τὸ μῆρὰ 5787» καὶ τὰ «Γενώμενα ἔξοδα εἰς τὸ Κυνῶν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐπητρόπων» μισθοὶ Ἑλληνοδιδασκάλου Δημοτικοῦ Παρθεναγωγῶν νηπιαγωγῶν βοήθων δύο 23390.

Σελ. 104 καὶ 106 Πρακτικὰ ἐπικυρώσεως τοῦ λῆσιμου 1887 ἐκλογῆς ἐπιτρόπων καὶ συμφωνίας διδασκάλων.

Σελ. 105 ἄγραφος.

Σελ. 107 «Ἡ ὑποφενομένοι Χ Παππαδιὰ Ἑλένη Παπὰ Διμιτρίου ἀπὸ Ἐπιβάτες ἀφιερῶσι εἰς τὴν ἐκκλησίαν Ἀγίου Στεφάνου Ἐξαστέρου ἕν χοράφιον κήμενον εἰς τσιφουῦτι τσεσιμὲ κιλὸν Δέκα» . . . Τῆ 13 Φεβρουαρίου 1888.

Σελ. 108 Λῆσιμοὶ 1887 καὶ 1888.

Σελ. 110 Πρακτικὸν ἐκλογῶν ἐπιτρόπων.

Σελ. 111 ἄγραφος.

Σελ. 112—113 Λῆσιμος 1888—1889.

Σελ. 114 Δύο πρακτικὰ ἐκ νέου διορισμῶν ἰδίων ἐπιτρόπων καὶ ἐφόρων.

Σελ. 115 ἄγραφος.

Σελ. 116—117 Λῆσιμος 1889—90 ἐν ᾧ μισθοὶ διδασκάλων παιδονόμων καὶ διδασκαλισσῶν 15370.

Σελ. 117 Πρακτικὸν διορισμοῦ νέων ἐπιτρόπων 1890.

Σελ. 119 Ἄγραφος.

Σελ. 120—121 Λ[ισμοὶ 1890. Μεταξὺ τῶν ἐσόδων «ἀπὸ μέτρα κρασιοῦ 813,50, ἀπὸ ἐξαργύρων πιλετιῶν 1) 4250» καὶ εἰς ἔξοδα «τριῶν διδασκάλων μισθοῦς 12405 δύο διδασκαλισσῶν 5041».

Σελ. 122—152 Λ[ισμοὶ ἐκκλησίας καὶ διορισμοὶ ἐπιτρόπων τῶν 1891—1898, ὑπογράφουν συνήθως 6—8 πρόκριτοι ὁ μουχτάρης καὶ εἰς τινα ἐπικυροῖ ὁ Μητροπολίτης Σηλυβρίας.

Σελ. 153 Σημείωσις τῶν πωληθέντων στασιδίων.

Σελ. 154—155 Λ[ισμοὶ τῶν ἐτῶν 1899—1900.

Σελ. 151 Πρακτικὸν ἐκλογῆς ἐπιτρόπων καὶ ἐφόρων καὶ δίδεται τὸ δικαίωμα εἰς μὲν τοὺς ἐπιτρόπους ἐπὶ παντὸς ἀφορῶντος τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ τῶν ἱερέων, εἰς δὲ τοὺς ἐφόρους ἐπὶ τῶν σχολειακῶν πραγμάτων καὶ ἐπὶ παντὸς ἀφορῶντος τὰ σχολεῖα, μηδενὸς ἄλλου ἔχοντος τὸ δικαίωμα ἐπεμβάσεως ἢ συζητήσεως μῆτε ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν μῆτε ἐπὶ τῶν σχολεικῶν πραγμάτων.

οἱ μοναχοδημογέροντες

τρεῖς ὑπογραφαὶ »

Σελ. 157 1900 Πρακτικὸν ἐκλογῆς ἐπιτρόπων. Ὁ Σηλυβρίας Διονύσιος ἄνω καὶ εἴκοσι ὀκτὼ κάτοικοι ὑπογράφουν.

Σελ. 158—159 Λ[ισμοὶ 1900—1901. Εἰς δαπάνας, μισθοὶ 3 διδασκάλων 14061, 2 διδασκαλισσῶν 3380, ἐπισκευῆς ἐκκλησίας 11137, πτωχοῦς 400 νοσοκομεῖα 400.

Σελ. 160 Πρακτικὸν δι' οὗ ἐκφράζεται ἡ εὐχαρίστησις εἰς τοὺς ἐπιτρόπους διὰ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν καὶ καλὴν τῶν λογαρισμῶν τάξιν ἀναδιορίζονται δὲ οἱ ἴδιοι ἐπίτροποι 1901 Αὐγ. 3.

Σελ. 161 «Σήμερον τῇ 17 Φεβρ. τοῦ 1908 . . . συνελθούσης τῆς Κοινοτικῆς Συνελεύσεως τῆς Κωμοπόλεως Ἐξαστέρου ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Α. Σεβ. τοῦ Μητροπολίτου Κ. Διονυσίου ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τῆς ἐπὶ τῆς ἀποπερατώσεως τῆς ἀνεγειρομένης σχολῆς Ἐπιτροπείας καὶ ὡς τοιαύτη ἀνεδείχθησαν διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας οἱ κ. κ. Δ. Πόνιας διὰ ψήφων 21 Τ. Ι διὰ ψ 17 Στ. Αφ. διὰ ψ 20 . . . διὰ ψ . . . εἰς οὓς παρεχωρήθη πᾶσα πληρεξουσιότης ἵνα συνεραζόμενοι μετὰ τῆς Ἱ. Μητρο. φέρωσιν εἰς πέρας τὸ ἀνατεθὲν αὐτοῖς ἔργον.

Σηλυβρίας Διονύσιος »

εἴκοσι δύο πολῖται ὑπογράφουν

1) Τὰ χάρτινα κερμάτια τοῦ χωριοῦ.

Σελ. 162—163 Λίσμος 1901—1902 Μεταξὺ τῶν ἐσόδων ἀπὸ ζαλαχανᾶν (σφαγαεῖα) 3440, εἰς τὰ ἔξοδα : ἐμβατοίκιον ἱερέων 645, ἀγορὰν ζαλαχανᾶ 1247 μισθοὶ τριῶν διδασκάλων 14061, δύο διδασκαλισσῶν 3380.

Σελ. 164 Πρακτικὸν θεωρήσεως λίσμου.

Σελ. 165 Ἐκλογὴ ἐπιτρόπων.

Σελ. 166—167 Ἄγραφος

Σελ. 168 Σηλυβρίας Διονύσιος «Σήμερον τὴν 26 Ἰανουαρίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1903 συνελθόντες οἱ ὑποφαινόμενοι κάτοικοι τῆς κομπολόωζ Ἐξαστέρου ἐν ἐκτάκτῳ γενικῇ συνελεύσει ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Σεβ. Ἀγ. Σηλυβρίας Κου Κου Διονυσίου ἀπεφασίσαμεν ἅπαντες ὁμοφώνως ἵνα τὰ νέα οἰκοδομήματα τῆς τε Ἀστικῆς Σχολῆς τῶν ἀρρένων καὶ τοῦ νηπιοπαρθεναγωγείου συνάμα ἰδρυθῶσιν ἔξω τῆς πόλεως ἐφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γηπέδου κεκμένου ἐν τῇ θέσει «Μερκὲς τσιβαρί» 1). Συνάμα δὲ ἀπεφασίσαμεν ἵνα οἱ ἀπαρτίστιντες τὴν ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς ἐπιτροπήν, ἣτις φροντίσει τὴν ἀγορὰν ξυλικῆς καὶ παντὸς ἄλλου ὕλικου, τὴν ἐκλογὴν ἀρχιτεκτόνων καὶ τὴν ἐνέργειαν συνδρομῶν ἐν ἀνάγκῃ, ὧσιν γραμματεὺς μὲν ὁ κ. Κ. Πόνιας ταμίας δὲ ὁ Γρ. Δ. οἱ δὲ κύριοι (ἕξ μέλη) οἱ ἐπιστατήσαντες ὁμοῦ ἐφ' ὄλων τῶν ἐπὶ τῆς οἰκοδομῆς διό . . . κλ».

Εἴκοσι εἰς κάτοικοι ὑπογράφουσι

Σελ. 169. «Σηλυβρίας Διονύσιος 6 Μαρτ. 1904. Πρακτικὸν δι' οὗ ἀποφασίζεται ὁμοφώνως ἀντὶ τῆς τῆς θέσει «Μερκὲς τσιβαρί» τῆς 26 Ἰαν' 1903 οἰκοδομῆς τῶν σχολῶν ἀνεγερθῶσιν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ γηπέδου τῆς παλαιᾶς σχολῆς τῶν ἀρρένων καὶ διορίζονται ἐπιτροποι τῆς οἰκοδομῆς».

Δεκαπέντε πρόκριτοι ὑπογράφουσι

Σελ. 170—171 Λίσμος 1902—3 Εἰς τὰ ἔσοδα ἀπὸ πώλησιν στασιδίων Γρ. 1604, ἐκ ζαλαχανᾶ 3122, ἐκ τοῦ μηνὸς 9265 εἰς τὰ ἔξοδα ἐμβατήγια ἱερέων 1282, μισθοὶ τριῶν διδασκάλων 14061, δύο διδασκαλισσῶν 4360 βοηθῶν 400, εἰς μουχτάρη 1090, εἰς ἴδιον τοῦ 1902 γρ. 2725, ἐξαργύρωσιν μιλέτα καὶ τενεκέδες 7226».

Σελ. 172. Πρακτικὸν δι' οὗ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι εἰς τοὺς τέως ἐπιτρόπους καὶ ἐκλέγονται νέοι. Ὑπογράφει μετὰ τῶν προκρίτων καὶ ἄνω ὁ Σηλυβρίας Διονύσιος.

1) Α. Τ. Πέριξ τοῦ σταθμοῦ (χαροφυλακῆς).

Σελ. 173. Πρακτικὸν δι' οὗ ἐκφράζονται εὐχαριστίαι εἰς τοὺς τέως ἐπιτρόπους καὶ ἐκλέγονται νέοι. Ὑπογράφουν μετὰ τῶν προκρίτων καὶ ἄνω ὁ Σηλυβρίας Διονύσιος.

Σελ. 173. Σήμερον τῆς 2 Ἀπριλίου 1904 συνελθόντες οἱ πρόκριτοι τῆς κομοπόλεως Ἐξαστέρου ἐν συνελεύσει ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Σ. τοῦ Μητ. Ἀγ. Σηλ. Κ. Διονυσίου πρὸς τελειωτικὴν ἀπόφασιν τῆς τε ἀνεγέρσεως τῆς τε Ἀστικῆς Σχολῆς τῶν ἀρρένων καὶ τοῦ νηπιοπαρθεναγωγείου . . . Μετὰ μεγίστης συσκέψεως καὶ συζητήσεως ἀπεφασίσθη ἕνεκα τῆς ἀνεπαρκειᾶς τοῦ πρὸ ἡμερῶν ἀποφασισθέντος γηπέδου πρὸς ἀνέγερσιν τῆς σχολῆς, τῷ κειμένῳ ἐντὸς τῆς Κομοπόλεως, ὅπως κτισθῆ ἔξω τῆς κομοπόλεως εἰς γήπεδον τῆς Κοινότητος κείμενον εἰς τὸ Μερκεῶν τσιβαρὶ εἰς δὴ τὸ παλαιὸν Νεκροταφεῖον, ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τῆς παλαιᾶς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἀνεγέρσεως διὸ οἱ Κ. Ἐπίτροποι δύνανται ἀπὸ τῆς σήμερον νὰ ἀρξῶνται τῆς ἀνεγέρσεως αὐτοῦ ἐφ' ᾧ καὶ ἐγένετο ἡ παρούσα πρᾶξις ὑπογραφείσα ὑπὸ τῶν Κ. Προκρίτων καὶ ἐπιτρόπων καὶ ὑπὸ τῆς Α. Σεβ., οἱ πρόκριτοι.

Τριάκοντα πρόκριτοι ὑπογράφουσι

Σελ. 174—175 Λίσμος 1903—1904. Εἰς τὰ ἔσοδα «παγκρατίου 20610 ἀπὸ μηρᾶ 10499 ζαλαχανὰ 4680 στασιδία 1935». Μεταξὺ τῶν ἐξόδων «μισθοὶ τριῶν διδασκάλων καὶ δύο διδασκαλισσῶν 16240, πρόστιμον διὰ μπιλέτα παλαιὰ 144, μηνιαῖα οἰκίας ἱερῶν 822, εἰς μουκτάρη 4289, ἐθνικὰ νοσοκομεῖα 432 ἔξοδα Ἀρχιερέως ὄλου τοῦ χρόνου 1455.

Σελ. 176. Πρακτικὸν ἐκλογῆς νέων ἐπιτρόπων 1904—1905.

Σελ. 177. Πρακτικὸν γενόμενον τῇ 10 Φεβρ. 1905 «. . . συνελθόντων τῶν προκρίτων ὑπὸ τὴν πρ. τοῦ μητρ. Σ. Κ. Διονυσίου ἐξηλέχθησαν οἱ λίσμοι τῶν διαχειριστῶν τῆς δεκάτης τοῦ ἔτους 1905 καὶ ἀπεδείχθη ὅτι ἡ τοῦ ἔτους 1904 εἰρημένη δεκάτη¹⁾ ἐπέφερε κέρδος γρόσια 75982 (καὶ ὀλογράφως) ἐξ ὧν μένουσι μπακιέδες ²⁾ γρ. 21610 καὶ γρ. 54372 κατετέθησαν εἰς τὸν ἐν Σηλυβρία τοκιστὴν κ. Θεόφιλον Κάλφογλου . . . διὸ ἀπεφασίσθη νὰ ἐκφρασθῶσιν εὐχαριστίαι τῆς

1) Τὴν δεκάτην τῶν γεωργικῶν προϊόντων, πωλουμένην διὰ πλειστηριασμοῦ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἠγόραζεν ἐπὶ ἔτη ἡ Κοινότης Ἐξαστέρου πρὸς ὀφέλειαν τῆς κοινότητος καὶ μὴ πείσιν τῶν κατοίκων παρὰ τῶν δεκατιστῶν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χάριν τῆς Κοινοῦτητος δὲν παρουσιάζετο οὔτε Τοῦρκος πλειοδότης. Μὲ ἀγαστὴν ὁμόνοιαν διεξήγοντο αἱ ἐργασίαι καὶ οἱ γεωργοὶ εὐχαρίστως κατέβαλλον ἔστω καὶ κατὰ τι ἠϋξήμενα τὰ δικαιώματα. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἐξαστέρου ἐμιμήθησαν κατόπιν αἱ Ἐπιβάται καὶ τινα ἄλλα χωρῖα.

2) Λ. Τ. Ὑπόλοιπα χρέη.

Κοινότητος καὶ εὐχαὶ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς διαχειρήσεως.

Σηλυβρίας Διονύσιος
ἐννέα πρόκριτοι ὑπογράφουσι

Ἰδίᾳ σελίδι «Σήμερον τῇ 10 Φεβρ. τοῦ 1905 ἡμέρᾳ Πέμπτη συνεδριάζουσης τῆς Κοινοτικῆς Συνελεύσεως τῆς Κ]λεως Ἐξαστέρου ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Σεβ. τοῦ Μ]τρπλ. Κ. Διονυσίου προσελθόντες οἱ ἀξιότιμοι Κ. ΑΘ. Τρικᾶκης Γ. Β. Δημητ. καὶ Κ. Νικολάου ἐδήλωσαν ὅτι τὸ τῶν παρελθόντων τριῶν ἐτῶν περίσσευμα ἐκ τῆς δεκάτης τὸ ἀνερχόμενον εἰς ἑπτακοσίας λίρας Τουρκίας Ἄρ. 700 παρεδόθη εἰς αὐτοὺς καὶ ὁ μὲν Ἄθ. Τρικᾶκης ἔλαβε λίρας 150 ὁ δὲ Γρ. Δημ. ὡσαύτως 150 καὶ ὁ Κων. Νικολάου 400 ἕς λίρας θὰ παραδώσουν εἰς πρῶτην ὑπὸ τῶν Πολιτῶν καὶ τῆς Α. Σεβασμ. ἀναζήτησιν. Διὸ ἐγένετο ἡ παρούσα πρᾶξις πρὸς ἀσφάλειαν τῆς Κοινότητος».

Κωνσταντῖνος Νικολάου Γρ. Δημητρίου Ἄθ. Τρικᾶκης

Σελ. 178 Πρακτικὸν 21 Μαΐου 1905 συνελεύσεως τῶν προκρίτων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πρωτοσυγγέλου Κ. Διονυσίου Κουχτσόγλου ἐπιτρόπου τοῦ Ἀ. Σηλυβρίας . . . ἀποφασισθέντων μεταξὺ ἄλλων ἵνα 40 λίραι δοθῶσι τῇ ἐντολῇ τῶν προκρίτων ὡς συνδρομὴ εἰς τὴν ἀναγερθεῖσαν ἐν Σηλυβρίᾳ Ἱερὰν Μητροπόλιν. Ὑπογραφαὶ πέντε προκρίτων.

Σελ. 179 Πρακτικὸν 6 Ἰουνίου 1905 δαπάνης χρημάτων.

Σελ. 180. Πρακτικὸν 3 Ἰουλίου 1905 διορισμοῦ ἐφόρων Σχολείων διὰ δύο ἔτη εἰς ἀντικατάστασιν τῶν παραιτηθέντων.

Σελ. 181. Ψήφισις προϋπολογισμοῦ 1905—1906.

Πρακτικὸν 3 Ἰουνίου 1905 δι' οὗ ἀπεφασίσθη νὰ ἀντικατασταθῇ τὸ προσωπικὸν τῶν διδασκάλων δι' ἄλλων δύο τελειοφοίτων διδασκάλων, οἵτινες θὰ ὦσιν καὶ ἱεροψάλται.

Σελ. 182. Πρακτικὰ 6 Ἰουνίου 1908 διὰ σύναψιν δανείου 205 λ. Γ. δι' ἀποπεράτωσιν τοῦ Σχολείου.

Σελ. 183. Ἄγραφος.

Σελ. 185—186. Ἀντίγραφον ἀχρονολόγητον ἐγκυκλίου τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ περὶ τοῦ νέου τρόπου εἰσπράξεως τοῦ στρατιωτικοῦ φόρου.

Σελ. 187—188. Ἀντίγραφον διαθήκης.

Σελ. 189 Πρακτικὸν 14 Νοεμβρίου (;) 1903 θεωρήσεως λησμῶν τριῶν ἐτῶν.

Σελ. 190. Πρακτικά 30 Νοεμβρίου 1908 διορισμοῦ τετραμελοῦς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξέλεγχιν τῶν λ]σμῶν οἰκοδομήσεως σχολείου.

Σελ. 191. 16 Νοεμβρίου 1907 « . . . συνελθόντων τῶν τριῶν σωματείων 1) τῆς ἐν Ἐξαστέρῳ Ἑλλην. Ὁρθ. Κοινότητος εἰς ἕκτακτον συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Σεβ. τοῦ Μητρο. Ἀγ. Σηλ. κ. Διον. ἐξηλέγχθησαν οἱ λ]σμοὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς δεκάτης τοῦ ἔτους 1907 . . . εὐρέθησαν ἐκτὸς τῶν ἐξόδων μετὰ τῆς ἀγορᾶς τῆς εἰρημένης δεκάτης των ἀνερχομένης εἰς γροσ. 94.200, περίσσευμα γρόσια 80.840 ἀφαιρουμένων τῶν μπακιέδων 1603 καὶ 1085 γροσίων δοθέντων δι' ἱγιανέ 2) καὶ διαφορὰν νομίματος 8 (;) εἰς μετρητὰ γρόσια 63.634 ἀπεφασίσθη παμψηφεί ὑπὸ τῶν σωματείων νὰ παρακληθῆ ὁ κ. Δ. Πόνιας νὰ δεχθῆ τὰς ἀνω 63.634 ὅστις καὶ λαβὼν ἔδωκε τὸ ἀπαιτούμενον χρεωστικὸν ὁμόλογον, ὡσαύτως ἀπεφασίσθη νὰ χρησιμοποιηθῶσι διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἡμιτελοῦς Σχολῆς τῆς ὁποίας αἱ ἐργασίαι θὰ ἀρχίσωσι τὸ Πάσχα. Μεθ' ὃ διελύθη ἡ συνεδρία».

Ὁ Πρόεδρος

Τὰ τρία σωματεῖα

Ἐνδεκα ὑπογράφουσι

Σελ. 192—193. λ]σμὸς 1904—1905.

Σελ. 194. Πρακτικὸν 2 Αὐγ. 1905 ἐξελέγεως λ]σμῶν, ἀλλαγῆς δύο μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀπόφασις διὰ σύναψιν δανείου 50 λιρ. πρὸς τοποθέτησιν τῆς γρηπίδος καὶ τῆς στέγης τῆς σχολῆς.

Σελ. 1905. Πρακτικὸν 8 Μαρτίου 1909 ἐκλογῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπῆς ἥς ἔργον ἡ ἐξέλεγχις τῶν λ]σμῶν τῆς δεκάτης τοῦ 1908. Ὑπογράφουν ὁ Σηλυβρίας Διονύσιος καὶ δεκαπέντε ὑπογραφαὶ τῶν τριῶν σωματείων.

Σελ. 196—199. λ]σμὸς 1905—1906. Πρακτικὸν ἐξελέγεως λ]σμῶν ἐπιτρόπων καὶ ἀναδιορισμὸς αὐτῶν.

Σελ. 205—201. λ]σμὸς 1906. Εἰς τὰ ἔσοδα, ἀπὸ μηρὰ 14.289, ἀπὸ νέα μιλιέτα 6318.

Σελ. 202. Δύο πρακτικά ἐκλογῶν ἐπιτρόπων ἐκκλησίας καὶ ἐφόρων.

Σελ. 203—204. Ἀρχιερατικὴ ἐγκύκλιος ἀχρονολόγητος διὰ νὰ μὴ παρατείνεται ἡ διάρκεια τῶν ἀρραβῶνων καὶ μὴ ἀνοίγωσι τὰ καφενεῖα πρὶν ἀπολύση ἡ ἐκκλησία.

1) Ἐπιτροπὴ ἐκκλησίας, ἐφορεία Σχολῶν, Μουκταροδημογεροντία.

2) Α. Τ. Ἐρρανος κυβερνητικός.

Σελ. 205. Βιβλίον παρουσίας. Συνεδριάσεις τῆς ἐν Ἑξαστέρω Κοινοτικῆς συνελεύσεως. Τῆ 17 Φεβρουαρίου 1908.

ὑπογράφουσι εἴκοσι ἐννέα.

Σημ. ἀντιγρ. ἐπίθετα ἰδιαίοντα μεταξὺ τῶν ὑπογραφομένων : Γεμεντζόπουλος, Πόνιας, Χαϊλᾶς, Σουγιολτσίης.

Σελ. 206—207. Ἰσολογισμὸς τοῦ ἔτους 1907—1908. Εἰς τὰ ἔσοδα : παγκληρίου 17.444 «κεχαγιάν» μηρὰ 8502 πωλήσεως κηρῶν (Πάσχα) 2103 διάφορα μνημόβουνα στέψεις βαπτίσεις κλ. 11720. Εἰς τὰς δαπάνας μισθοὶ τριῶν διδασκάλων 14640 δύο διδασκαλισσῶν 5668.

Σελ. 208. Πρακτικά 2 Αὐγούστου 1908 διὰ τὴν ἐξέλεξις τῶν λ]σμῶν τῆς Ἱερᾶς Ἐκκλησίας.

M. A. Σ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ — ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Νεομάρτυρες Θράκης. Σχετικῶς μὲ ὅσα γράφομεν διὰ τὸν Νεομάρτυρα Δῆμον ¹⁾, ὁ Μητροπολίτης Ἐλευθερουπόλεως κ. Σωφρόνιος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κατὰ τὸ 1915 μεταβάς, κατὰ τὴν πατριαρχικὴν ἀποστολὴν πρὸς συγκράτησιν τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τῆς φυγῆς, εἰς τὸ παρὰ τὸ Οὐζοῦν κιοπροῦ χωρίον Ἰμβρίκ τεπεῖ (Ἰμβρίας μετονομασθὲν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς κατοχῆς) ἐπεσκέφθη τὴν οἰκίαν τοῦ νεομάρτυρος Δήμου διατηρουμένην μετ'εὐλαβείας παρὰ τῶν ἀπογόνων του Ὁ πρωθιερεὺς Ἰωάννης εἶχε προτείνει τὴν ἐκ Σμύρνης μετακόμισιν τῶν λειψάνων αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν εὔρε προθύμους τοὺς συγχωριανούς. Ὁ αὐτός, κατ'εἰδήσεις τοῦ ἐκ Σμύρνης ἱατροῦ κ. Μιχ. Περίπινᾶ, προσθέτει ὅτι ὁ τάφος ἦτο ἐν Σμύρῃ εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου (πρὸ τῆς βορείας πύλης αὐτοῦ), ὅπου ἄλλοτε ἦτο νεκροταφεῖον. Ἡ ἐπιτύμβιος μαρμαρίνη πλάξ μὲ ὠραῖα κοσμήματα, περιβαλλομένη διὰ σιδηρᾶς κυκλίδος ἔφερε τετράστιχον ἐπίγραμμα ἀρχομένη ὡς ἐξῆς, «Δῆμος δῆμους ἐξέστησε» καὶ ὅτι ἐσώζετο ἰδιαίτερος τὸ ἅγιον λείψανόν του.

Ἡ κατὰ τῆς Θράκης ἐπιδρομὴ τῶν Σαρακηνῶν τῷ 829.— Ὁ καθηγητῆς κ. Ἰ. Παπαδόπουλος εἰς τὴν «Ἐπετηρίδα Βυζ. Σπουδῶν» (τόμ. ΙΖ', 1941, σ. 195—197) ἀναφέρει, ὅτι εἰς τὴν ἱστορίαν Παπαρηγοπούλου-Καρολίδου (τόμ. 3 σελ. 235) κακῶς ἀναφέρεται ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ 829 οἱ Σαρακενοὶ ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Θράκης (βασιλεύοντος τοῦ Θεοφίλου) καὶ ὅτι ἠττήθησαν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ θέματος τούτου Κωνσταντίνου Κοντομύτου. Τὴν ἐξακριβώσιν τῆς εἰδήσεως ταύτης παρέλαβον ἐκ τῆς Histoire du Bas Empire τοῦ Lebeau, (Paris 1770, τόμ. XIV, σελ. 439, 4—20), ὅστις ἔχων ὑπ' ὄψιν τοὺς Μετὰ τὸν Θεοφάνη, ἀγνοῶν τὰ πράγματα καὶ μὴ κατέχων τελείως τὴν Ἑλληνικὴν παρεμόρφωσιν καὶ διεστρέβλωσιν τὰ πάντα καὶ ἐνῶ ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ἐν Μ. Ἀσίᾳ θέματος τῶν Θρακησίων σημειοῖ Ἐθράκην καὶ ἀγνοῶν τὴν φράσιν *Μυσῶν λείαν ποιεῖν*, παρεμόρφωσεν αὐτὴν ὀρθογραφικῶς φαντασθεὶς ὅτι πρόκειται περὶ τῆς Μοισίας.

1) «Θρακικά» τόμ. Ι' σελ. 375.

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΤΡΑΪΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἐπὶ ἀναπεπταμένης πεδιάδος τῆς μεσημβρινῆς Θράκης, περὶ τὰ 15 χλμ. ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως (Δεδεαγάτς), πρὸς δυσμὰς τοῦ ποταμοῦ Ἐβρον καὶ ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ (Via Egnatia), σφύζονται τὰ ἔρειπα τῆς Τραιϊανουπόλεως, τὴν ὁποίαν ἔκτισεν ὁ αὐτοκράτωρ Τραιϊανὸς μετὰ τὸ τέλος τοῦ Δακικοῦ πολέμου τὸ 107 μ. Χ., ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Δορίσκου, κειμένης ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Κικόνων.

Πότε κατεστράφη ὁ Δορίσκος καὶ ὑπὸ τίνος δὲν εἶναι γνωστόν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ Δορίσκος ἦτο ἀρχαιότατον θρακικὸν πόλισμα, τὸ ὁποῖον, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος¹⁾, ὅταν ὁ Δαρεῖος ἐξεστράτευσε τὸ 512 π. Χ. κατὰ τῶν Σκυθῶν, ἔνεκα τῆς ὄχρωα²⁾ θέσεως του, περιέβαλε δι' ὄχυρωτάτου τείχους καὶ δώρισε ὑπαρχὸν αὐτοῦ τὸν «Μακσάμην τὸν Μεγαδόστεω», ἄνδρα Πέρσην, ἐγκαταστήσας εἰς αὐτὸ Περσικὴν φρουράν. «Τεῖχος τε ἐδέδμητο βασιλήϊον τοῦτο τὸ δὴ Δορίσκος κέκληται καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκει ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ἐπεὶ τε ἐπὶ Σκύθας ἐστρατεύετο»³⁾.

Ἦτο δὲ τόσον μέγας ὁ περιβολὸς του, ὥστε κατὰ τὸν Πλίνιον³⁾ ἠδύνατο νὰ περιλάβῃ 10.000 ἄνδρας.

Τὰ 480 π. Χ. διερχόμενος ἐκεῖθεν ὁ Ξέρξης, ὅτε ἐπῆρχετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐμέτρησε καὶ ἐπεθεώρησε τὸν στρατὸν⁴⁾ του, χρησιμοποήσας πρὸς τοῦτο τὸ ὑπὸ τοῦ πατρὸς του ἀνεγερθὲν φρούριον.

Μετὰ τὴν ἤτταν τῶν Περσῶν καὶ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν ἐκ τῆς Εὐρώπης, ὁ Δορίσκος περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Θρακῶν. Βραδύτερον κατελήφθη ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνο⁵⁾ μετὰ τοῦ Σερρείου ἀκρωτη-

1) Ἡροδότου VII, 105.

2) Ἡροδότου VII, 59.

3) Πλίνιου, Nat. Hist. IV, 43.

4) Ἡροδότου VII, 60.—Διοδώρου Σικελιώτου: «Ὦς δ' ἦκεν (Ξέρξης) εἰς Δορίσκον ἐνταῦθα μετεπέμπετο τὸ ναυτικόν, ὥστε ἀμφοτέρως τὰς δυνάμεις εἰς ἓνα τόπον ἀθροισθῆναι· ἐποίησατο δὲ καὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς στρατιᾶς ἀπάσης.

ρίου, ὑπὸ δὲ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρεται ὡς ἄσημόν τι χωρίον. Ἦτο δὲ τύσον ἄγνωστος, ὥστε ὁ Αἰσχίνης ὁμιλῶν περὶ τοῦ Δημοσθένους λέγει : «Οὗτος ἐστὶν ὁ ἐξευρόν (δηλ. ὁ Δημοσθένης) Σέρρειον Τεῖχος ¹⁾ καὶ Δορίσκον καὶ Ἐργίσκην ²⁾ . . . χωρία ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἤδημεν πρότερον». Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως φαίνεται ὅτι ἀπέδιδον μεγάλην σπουδαιότητα εἰς τὰ χωρία ταῦτα, τὰ ὅποια ἐθεώρουν ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἄμυναν καὶ συγκρότησιν τῶν ἐν Θράκῃ κτήσεων τῶν. Διὰ τοῦτο, ὅταν Φίλιππος ὁ Μακεδὼν κατέλαβεν αὐτά, τὸ 346 πρ. Χ., ἠγέρθη ἡ φωνὴ τοῦ Δημοσθένους, ὅστις εἰς τὸν τέταρτον Φιλιππικόν του λέγει : ³⁾ «Ὁρᾶτε Σέρρειον καὶ Δορίσκον· ταῦτα γὰρ πρῶτα ὀλιγορήθη μετὰ τὴν εἰρήνην, ἃ πολλοῖς ὑμῖν οὐδὲ γνώριμά ἐστιν ἴσως· ταῦτα μέντοι ἔαθέντα καὶ παροφθέντα Θράκην καὶ Κερσοβλέπτην ⁴⁾, σύμμαχον ἀνθ' ὑμῶν».

Βραδύτερον κατελήφθη ὁ Δορίσκος ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ε' τὸ 200 π. Χ. μετὰ τῶν πόλεων Αἴνου καὶ Μαρωνείας ⁵⁾, ἔκτοτε δὲ δὲν μνημονεύεται πλέον.

Τοῦ Δορίσκου οὐδὲν ἔχνος περιεσώθη μέχρις ἡμῶν. Διὰ τοῦτο

1) Ἀκρωτήριον τῆς μεσημβρινῆς Θράκης, μετὰξὺ Μεσημβρίας καὶ Ζώνης (Ἡροδ. VII, 59). Φαίνεται ὅτι παρ' αὐτὸ ὑπῆρχε καὶ πόλις μετὰ τείχους, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία Σέρρειον Τεῖχος, τὸ ὁποῖον ἐκχυρεῖσθαι ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα, ἐξαναγκάσαντος τὴν φρουρὰν τῶν Ἀθηναίων νὰ ἐκκενώσῃ αὐτὸ τὸ 346 π. Χ. (Δημοσθ. Περὶ Ἀλονήσου 36—37 — Κατὰ Φιλίππου Δ', 8). Τοῦ Σέρρειου Τείχους σώζονται ἀρκετὰ εἰρεῖα.

2) Ποῦ ἔκειτο ἀκριβῶς δὲν εἶναι ἐξηκριβωμένον. Ὁ Ἀρποκροτίων μνημονεύων αὐτὴν λέγει ὅτι «ὀνόμασται ἀπὸ Ἐργίσκου τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Ἀβῆς νύμφης», δὲν ὀρίζει ὅμως τὴν θέσιν αὐτῆς. Κατὰ τὸν Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδην, ἦτο Θρακικὸς τις συνοικισμὸς ὀνομαζόμενος κατὰ τινα ἐπιγραφὴν Ἐργισσα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπὶ μακεδονοκρατίας ἰδρῦθη ἐπὶ Ἀντιπάτρου ἢ Λυσιμάχου ὑπὸ Ἑλλήνων ἀποίκων ἢ πόλις Βερόη, ἢ μετὰ ταῦτα Τραϊανὴ Αὐγούστα (νῦν Στάρα Ζαγόρα ἐν Βουλγαρίᾳ), Β. Α. τῆς Φιλιππουπόλεως. Πολὺ πιθανὸν ἢ Ἐργισσα αὕτη νὰ εἶναι ἢ αὕτη μὲ τὴν Ἐργίσκην, ὑπ' ἄλλην κατάληξιν, τὴν ὁποίαν τινὲς τοποθετοῦσι ὅπου τὸ Σερέντιον ἢ Σιρέντζιον τῶν Βυζαντινῶν ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς Στράντζας, Β. Α. τῶν Μετρῶν (νῦν Τσατάλτζα), ἐπὶ τῶν ὑπορειῶν τοῦ Μικροῦ Αἴμου (Κ. Μυρτίλου Ἀποστολίδου, Συλλογὴ ἐπιγραφῶν ἀνευρεθεισῶν ἐν Τραϊανῇ-Αὐγούστῃ κτλ. «Θρακικά», τόμ. Η' σελ. 69 καὶ ἔξης).

3) Δημοσθένης Φιλιππικὸς Δ', Χ, 133.—Πρβλ. καὶ Φιλωπικὸν Γ' IX, 114.

4) Βασιλεὺς τῶν Ὀδρουσῶν, διαδεχθεὶς νεώτατος τὸν πατέρα του Κότιν τὸν Α', ἀποθανόντα τὸ 395 π. Χ. Κατ' ἀρχὰς πολέμιος τῶν Ἀθηναίων κατὰ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα, ἔπειτα ὅμως σύμμαχος καὶ φίλος αὐτῶν, κατὰ τοῦ κοινου ἔχθρου, ἀπέθανε τὸ 340 π. Χ. μετὰ βασιλείαν 20 περιῶν ἐτῶν.

5) Τίτου Λιβίου XXXI, 16, 4.

καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ τοποθεσίαν τῆς διαδεχθείσης αὐτὸν Τραϊάνουπόλεως, διάφοροι γινώμει ὑπῆρχον παρὰ τοῖς νεωτέροις. Τινὲς παρεδέχοντο αὐτὴν κειμένην ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ μεταξὺ τῶν Ὑψάλων (τῶν ἀρχαίων Κυψάλων) καὶ τοῦ Διδυμοτείχου, ὅπως ὁ Sprüner, ὁ γεωγράφος Κεϊπερτ, ἄλλοι δὲ ἀλλαχοῦ¹⁾. Μετὰ τὰς ἐπὶ τόλου ὅμως γενομένας ἐρεῦνας πρὸ 65 περίπου ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Albert Dumont, ἐταίρου τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, ἔπειτα δὲ Διευθυντοῦ αὐτῆς, οὐδεὶς πλέον ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ἀκριβοῦς τοποθεσίας αὐτῆς. Κεῖνται τὰ ἐρεῖπια τῆς Τραϊάνουπόλεως μετοξὺ τῶν σημερινῶν χωρίων Λουτρὸς (τουρκιστὶ Λιτζάκιοι) καὶ Ρουμιζίκ ἢ Οὐρουτζίκ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδόθη τὸ ἀρχαῖον ὄνομα Δορίσκος καὶ ἐκτείνονται ἐπὶ μιᾶς καὶ πλέον λεύγας (4.000 περίπου μέτρα) Ἀπέχουν δὲ ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου 15 20 λεπτὰ τῆς ὥρας, ἀπὸ δὲ τοῦ δευτέρου περὶ τὰς δύο ὥρας.

Τὸ ὕλικόν τῶν ἐρεπιῶν αὐτῆς ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὴν κατασκευὴν φρουρίων εἰς Φέρετζικ καὶ Αἶνον.

Τὰ μόνα σωζόμενα ἐρεῖπια αὐτῆς εἶναι ῥωμαϊκὸς σταθμὸς (statio), ὅπου ἐγένετο ἀλλαγὴ τῶν ἵππων, ἡμικατεστραμμένος καὶ ἐπιγραφαί τινες τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων καὶ βυζαντινὴ τις ἐπιγραφὴ, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποδεικνύεται ὅτι κατὰ τὸν μεσαίωνα ἐκαλεῖτο Τραϊανούπολις Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶναι ἡ μὴν φέρουσα τὸ ὄνομα τῆς ἐπαρχίας Ῥοδόπης, εἶναι ἐντετειχισμένη εἰς τινὰ βρούσιν δεξιὰ τῆς ἀπὸ Δορίσκου (πρώην Ῥουμιζοῦκ) εἰς λουτρὸν ἀγούσης ὁδοῦ, ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς²⁾ :

1) Πρβλ. Χ. Σακελλαριάδου, Πόλεις καὶ θέσμιμα Θράκης καὶ Ἰωνίας ἐν τῇ ἀρχαιότητι, Ἀθήναι 1929, σελ. 67.

2) Albert Dumont, Inscriptions et monuments figurés de la Thrace, ἀριθμ. 107, Paris 1876.

E

N

T

P

A

IA

NOY

ΠΟ

|||

|||

MA

MA

KE

Λ

W

NI

AC

†

Ἦτοι : Ἐν Τραϊανουπόλει, Θέμα Μακεδονίας

*

**

Ἐκ τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς Τραϊανουπόλεως σχεδὸν οὐδὲν γνωρίζομεν, πλὴν τοῦ ὅτι ἦτο αὐτόνομος πόλις, διοικουμένη κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν σύστημα ὑπὸ Βουλῆς καὶ Δήμου καὶ τῶν ἄλλων ἀρχῶν, ὅπως ὅλαι αἱ ἐπὶ ῥωμαϊοκρατίας Ἑλληνικαὶ αὐτόνομοι πόλεις, καὶ ὅτι ἀκμάσασα ἐνωρίτατα ὡς ἐκ τῆς ἐπικαίρου θέσεώς της, παρεχωρήθη, κατὰ τὸν Κεδρηνόν¹⁾, μετ' ὀλίγον ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς εἰς φίλον του ἀτυχήσαντα, ὅπως νέμεται τὰς προσόδους της μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του. «Φίλου τινὸς αὐτοῦ ποτε (τοῦ Τραϊανοῦ) διαβληθέντος, ὡς ἐπιβούλου καὶ τοὺς τε ὀφθαλμοὺς ἐκκενηθέντος ὑπὸ τῶν ἰδίων χειρῶν καὶ τὸ γένειον ἀποκειραμένου, ἐπεὶ τυφλὸς πρὸς Τραϊνὸν εἰσῆχθη πολλὰ λυπηθεὶς ἐπὶ τῷ αὐτοῦ φίλῳ πόλιν ἦν ἔκτισεν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ

1) Κεδρηνοῦ, Τόμ. Α' σελ. 436, ἐκδ. Βόννης.

τὴν νῦν Τραϊανούπολιν, τοῦτον κατοικτείας, ὡς δεσπότην τῆς πόλεως ἐκείσε ἀπέστειλεν ἕως τῆς αὐτοῦ τελευταίας θεραπείαν αὐτοῦ πᾶσαν ποιησάμενος».

Σύγχυσις τῆς παρὰ τὸν Ἑβρον Τραϊανουπόλεως (ad Hebrum) πρὸς τὴν Τραϊανὴν Αὐγούσταν, τὴν πρότερον καλουμένην Βερόνη (νῦν Στάρα-Ζαγόρα ἐν Βουλγαρία), μετονομασθεῖσαν οὕτω ἀπὸ τοῦ Τραϊανοῦ (98—117 μ. Χ.), κεμένην Β. Α. τῆς Φιλιππουπόλεως ὑπὸ τὰς ὑπωρείας τοῦ Μέσου Αἴμου (Ἀνθαίμου) δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ, καθ' ὅσον, ὅπως εἶπομεν ἡ Τραϊανούπολις ἀπέχει ἀπὸ μὲν τῆς παραλλῆλης τοῦ Αἰγαίου πελάγους περὶ τὰ 15 χιλμ. καὶ περὶ τὰ 20 πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἑβρου. Ἐπὶ πλέον ὁ κάτοικος αὐτῆς ὀνομάζεται Τραϊανεύς, ὁ δὲ τῆς Τραϊανουπόλεως Τραϊανο(υ)πολίτης. Τέλος τὸ ὄνομα Τραϊανὴ-Αὐγούστα δὲν ἠδυνήθη νὰ επικρατήσῃ, επικρατήσαντος τοῦ παλαιοῦ ὀνόματός της, ὁπότε κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ (284—305 μ. Χ.) γενομένην διοικητικὴν ὁργάνωσιν περιελήφθη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θράκης, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἀμμιανοῦ Μαρκελλίνου ὀνομάζεται μετὰ τῆς Φιλιππουπόλεως Βέροια λαμπρὰ (Thracia quam Philippopolis et Berroea amplae civitates exornant)³).

*
**

Ἡ Τραϊανούπολις ἠκμασεν ἐπὶ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἰδίως δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Σεπτιμίου Σεβήρου (193—211 μ. Χ.), ἐπὶ δὲ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἀνεδείχθη πρωτεύουσα τῆς Ῥοδόπης, μιᾶς τῶν ἕξ ἐπαρχιῶν, εἰς τὰς ὁποίας διηρέθη ἡ Θράκη, ἀκμάζουσα μέχρι τοῦ ἔκτου αἰῶνος. Ὑπὸ τοῦ Ἱεροκλέους³) ἀναφέρεται ὡς μία τῶν 7 πόλεων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ὑπὸ ἡγεμόνα, κατὰ δὲ τὸν Προκόπιον⁴) ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς (527—565) ἐπεσκεύασε τὰ τελεῖα αὐτῆς.

Εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά μνημονεύεται ὡς ἔδρα ἐπισκόπου περὶ τὰ τέλη τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ὡς μητρόπολις δὲ τοῦλάχιστον

1) Ἀμμ. Μαρκελλίνου XXII, 4,12.—Ὁ γεωγράφος Κλαύδιος Πτολεμαῖος, ἀκμάσας περὶ τὰ μέσα τοῦ δευτέρου μ. Χ. αἰῶνος δὲν μνημονεύει τὴν πόλιν. Εἰς τὸ ὁδοιπορικὸν ὅμως τοῦ Ἀντωνίνου ἀναγράφεται Berroa, εἰς δὲ τὴν Tabula Peutingeriana, Berone.

2) Πλειότερα βλέπε : Ἀθ. Σαμοθράκη, Λεξικὸν Γεωγραφικὸν καὶ Ἱστορικὸν τῆς Θράκης ἐν λέξει : Βερόνη.

3) Ἱεροκλέους Συνέκδημος 684.

4) Προκόπιου Περὶ Κτισμάτων IV, 11.

ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ πέμπτου αἰῶνος. Βραδύτερον εἰς τὴν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Γέροντος (1242—1328) συνταχθεῖσαν ἐκθεσιν, ἀναφέρεται ὅτι ἀντὶ τῆς 37ης σειρᾶς τὴν ὁποίαν κατεῖχεν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (886 - 912) κατέλαβε τὴν 44ην καὶ ὅτι ὁ μητροπολίτης αὐτῆς ἐλέγετο Μαρωνείας πάσης Ῥοδόπης, ἔχων ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του 8 ἐπισκοπᾶς¹⁾.

Ὁ χριστιανισμὸς φαίνεται ὅτι ἐνωρίτατα διεδόθη εἰς τὴν Τραϊανούπολιν, ἀφοῦ καὶ μάρτυρες ἀναφέρονται γεννηθέντες ἐν αὐτῇ, ὅπως ἡ μάρτυς Γλυκερία, περὶ τῆς ὁποίας κατωτέρω.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ τετάρτου αἰῶνος μνημονεύεται ἐπίσκοπος αὐτῆς Θεόδουλος τις ἢ Θεόφιλος «ἀγαθὸς καὶ ὀρθόδοξος», ὅστις συκοφαντηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν καὶ δικασθεὶς τὸ 337 ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, ἐσώθη διὰ τῆς φυγῆς.

Κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Πέμπτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὸ 553 μνημονεύεται ἐπίσκοπος αὐτῆς ὀνόματι Ἐλεύσιος. Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐν Νικαίᾳ Σύνοδον ἐπίσκοπος αὐτῆς ὑπογράφεται «Γρηγόριος ἁμαρτωλὸς πρεσβύτερος καὶ ἐκπρόσωπος τοῦ θρόνου Τραϊανουπόλεως τῆς Θρακῶν χώρας».

Τὸ 1285, κατὰ τὴν ἐν Βλαχέρναις Σύνοδον, μνημονεύεται μητροπολίτης αὐτῆς Ἰωάννης, ὑπογραφόμενος: «Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἀναστασιουπόλεως πρόεδρος Τραϊανουπόλεως καὶ ὑπέρτιμος», ὀλίγον δὲ βραδύτερον τὸ 1292 εἰς τὸν Συνοδικὸν τόμον τῆς Λατίνων αἰρέσεως ὁ «Τραϊανουπόλεως Ἰωάννης».

Τὸν Αὐγούστον τοῦ 1347 ἐπὶ πατριάρχου Ἰσιδώρου παρεχωρήθη εἰς τὸν Μητροπολίτην Τραϊανουπόλεως ἡ Μοσυνούπολις, «ἕως ἂν Θεοῦ δόντος εἰς ἑαυτὴν ἐπανέλθῃ ἢ κατ' αὐτὸν ἀγιωτάτη Μητρόπολις».

Τὸν Μάϊον τοῦ 1351 ἡ Τραϊανούπολις παρεχωρήθη εἰς τὸν μητροπολίτην Σερρών, τὸ δὲ 1353, λόγῳ ἐπιδόσεως παρεχωρήθη εἰς τὴν Τραϊανούπολιν, ἐφ' ὅρου ζωῆς, ἡ χηρέουσα Ἐκκλησία Περιθεωρίου.

1) Αἱ ἐπισκοπαὶ αὗται ἦσαν: α') ὁ Διδυμοτείχου, β') ὁ Μάκρης, γ') ὁ Μοσυνουπόλεως, δ') ὁ Ἀναστασιουπόλεως, ε') ὁ Πόρων, στ') ὁ Εἰάνθης, ζ') ὁ Περιθεωρίου, η') ὁ Θεοδώρου. (Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμα Θείων καὶ Ἱερῶν κανόνων, Τόμ. ε' σελ. 456, 474, 500.—Μητροπολίτου Σαρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Θράκης «Θρακικά» Τόμ. VI σελ. 125 καὶ ἐξῆς.—Μιλτιάδου Σταμούλη, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Θράκης, «Θρακικά» τόμ. XVI, σελ. 174 καὶ ἐξῆς.

Μετὰ 20 ἔτη διὰ Συνοδικῆς πράξεως τὸ 1371 παρεχωρήθη καὶ πάλιν εἰς τὸν μητροπολίτην Σερρών.

Μετὰ παρέλευσιν 200 περίπου ἐτῶν μνημονεύεται μητροπολίτης αὐτῆς, ὑπογραφόμενος Γαβριήλ «ὁ ταπεινὸς Μητροπολίτης Τραϊανουπόλεως ἤτοι Μαρωνείας» (1565), κατὰ τὴν πρὸς καθαίρεσιν Σύνοδον τοῦ πατριάρχου Ἰωάσαφ.

Τελευταῖος μητροπολίτης αὐτῆς μνημονεύεται τὸ 1583 ὁ Ἰωάσαφ. Ἐκτοτε ὁ τίτλος τοῦ Τραϊανουπόλεως ἐδίδετο φιλωνύμως, ὅπως εἰς τὸν Παρθένιον τὸ 1795, τὸν Ἀνθιμον τὸ 1381 πρωτοσύγγελλον τοῦ Ἁγίου Μαρωνείας Δανιὴλ (1821—1838) «ἐπὶ φιλῶ ὀνόματι τῆς πάλαι ποτὲ διαλαμψίσης ἐπισκοπῆς Τραϊανουπόλεως πρὸς ἐπίσκεψιν πνευματικὴν καὶ ἐπιτροπικὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ»¹⁾.

*

**

Ἡ Τραϊανούπολις, ὅπως εἴπομεν ἀνωτέρω, ὑπῆρξε πατρὶς τῆς μάρτυρος Γλυκερίας, ἣ ὁποία ἐμαρτύρησε τὸ 177 ἐπὶ Ἀντωνίνου. Ἀρνηθεῖσα νὰ προσκυνήσῃ εἰς τὰ εἰδωλα, ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἐπάρχου Σαβίνου εἰς μαρτύρια, ἔπειτα ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακάς. Κατὰ τὴν παράδοσιν, Ἄγγελος Κυρίου ἔφερε τροφὴν εἰς αὐτήν, ὅταν δὲ βραδύτερον ἐρρίφθη ἡ μάρτυς εἰς κάμινον πυρός, δρόσος ἔσβυσε τὰς φλόγας. Τότε ἐξεδάρη καὶ ἐρρίφθη βορὰ εἰς τὰ ἄγρια θηρία.

Τὸ λείψανον τῆς μάρτυρος Γλυκερίας ἐτάφη εἰς τὴν Ἡράκλειαν τῆς Θράκης, ὅπου καὶ ναὸς ἀνηγέρθη ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς, τὸν ὁποῖον πυρπολυθέντα ἀνωκοδόμησεν ὁ αὐτοκράτωρ Μαυρίκιος τὸ 551.

Ἡ μνήμη της ἐορτάζεται ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τὴν 13 Μαΐου²⁾.

*

**

Πότε ἀκριβῶς κατεστράφη ἡ Τραϊανούπολις δὲν εἶναι γνωστόν. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κατεστράφη μετὰ τῶν πόλεων : Φιλιππουπόλεως, Ῥαιδεστοῦ, Πανίου, Πλωτινουπόλεως, Γαριουπόλεως καὶ ἄλλων

1) Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῆς Ἀνατ. καὶ Δυτ. Θράκης, «Θρακικά», τόμ. VI (1935) σελ. 125 καὶ ἐξῆς.—Τὰ κατὰ τὸν Ἀνθιμον βλέπε : Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίται Θράκης, «Θρακικά». τόμ. VIII, σελ. 66 καὶ ἐξῆς.

2) Συναξαριστῆς Νικοδήμου, Ἐκδ. Ῥαφτάνη 1868, τόμ. Γ' σελ. 36.

κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Βουλγάρων ὑπὸ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν τὸ 1204—1205.

Ἐκ τοῦ Βιλλεαρδουίνου ¹⁾ πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ Τραϊανούπολις μετὰ τῆς Μάκρης καὶ Φερῶν παρεχωρήθη ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων εἰς τὸν Anseau de Courselles, ἀναφέρει δὲ αὐτὴν μὲ τὰς παραλλαγὰς Traïnopole καὶ Trahinopole.

Ὁ Ἰωάννης Καντακουζηνὸς (1341—1391) ἀναφέρων αὐτὴν λέγει ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἦτο «πόλις κατεστραμμένη ἀπὸ παλαιῶν ἐτῶν».

Μόνον ὑπὸ ἐκκλησιασικὴν ἔποψιν συναντῶμεν τὸ ὄνομα αὐτῆς αὐτῆς εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά, ὅπως εἶπομεν ἄνωτέρω, καὶ τοῦτο διδόμενον ψιλωνύμως ὡς τίτλος «μητροπολίτου Τραϊανουπόλεως», διὰ τὸ παρελθὸν αὐτῆς μεγαλεῖον.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων τὸ 1204, ἡ Τραϊανούπολις, κατὰ τὸ Λατινικὸν Συνταγμάτιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θράκης ²⁾ μνημονεύεται ὡς ἔδρα Ἀρχιεπισκόπου Λατίνου (Archiepiscopus Traïropolitano), ἔχοντος ὑπ' αὐτὸν τὸν ἐπίσκοπον τῆς Αἴνου (Episcopus Aeniense) ὡς τιτουλάριος δὲ τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ 1592. Ὡς ἀρχιεπίσκοποι δὲ αὐτῆς μνημονεύονται δύο : ὁ Ladislaus καὶ ὁ Benedictus (1493) ³⁾.

*
**

Κατωτέρω παρέχωμεν τὰς ὀλίγας ἐπιγραφὰς αἰδοποῖαι ἐδημοσιεύθησαν μέχρι σήμερον :

Ἀγαθῇ τύχῃ.

Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ νείκης

Ἀδιοκρατόρων Καισάρων Δ.

Σεπτιμίου Σεουήρου Περγίνα-

κος καὶ Μ. Ἀδρηλίου Ἀντωνείνου

1) Ville - Hardouin : Conquête de Constantinople (*Exd. Firmin Didot freres et Cie 1874 LXXXVI § 382. σελ. 345.

2) Μ. Σταμούλη, Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Θράκης, «Θρακικά», ἔτος 1940, τόμ. XIV, σελ. 216.

3) Αὐτόϕ, σελ. 216 κ ρ ι 218.

Σεβαστῶν καὶ Π. Σεπτιμίου Γέτα
Καίσαρος . . . καὶ Ἰουλίας
Δόμνας Σεβαστῆς καὶ Πλαντίλλας
καὶ σύμπαντος αὐτῶν οἴκου,

- 10 ἡγεμονεύοντος τῆς Θρακῶν ἐ-
παρχείας Κ. Σικινίου Κλάρου Πο
. . . ἡ πρώτη Τραϊανουπόλεως φυλὴ
ἀνέστησεν ἀρξάμενη ἀπὸ ταύ-
της τῆς στήλης τὰ ἐξῆς μεί-
15 λια τὸ μίλιον τρίτον ἀπὸ
τῆς στήλης . . . Κελέββαι καὶ Διο-
. . . κῶμαι τὸ ἡμιμίλιον τὸ
ἀπὸ τοῦ τείχους τῶν Σαμοθράκων
ἀπὸ τῆς στήλης καὶ ἄλλα δύο μεί-
20 λια . . . δος μέχρις Ἐβρου πο-
ταμοῦ τὸ τὸ μίλιον ἐργάζον-
ται αἱ κῶμαι αἱ ἀρξάμεναι Ῥούπτουλος
.

Ἀκολουθοῦν ἀκόμη 6 σειραί, τὰς ὁποίας κατεστραμμένας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, παραλείπομεν ¹⁾).

Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, περιεχούσης ψήφισμα, πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡγεμονεύοντος «τῆς Θρακῶν ἐπαρχίας» τοῦ Κ. Σικινίου Κλάρου ἔγιναν ὑπὸ διαφόρων χωρίων τῆς Θράκης ἐργασίαι ἐπὶ τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ, διερχομένης διὰ τῆς Τραϊανουπόλεως, προεξαρχούσης τῆς «πρώτης Τραϊανουπόλεως φυλῆς».

Πληροφοροῦμεθα ἐπίσης ὅτι πολλαὶ Θρακικαὶ πόλεις ὑποδιηροῦντο εἰς φυλάς. Εἰς τὴν Φιλιππούπολιν π. χ. ὑπῆρχον πολλαὶ φυλαὶ χαρακτηριζόμεναι ἐκ τῆς λατρευομένης ὑπ' αὐτῶν θεότητος, ὅπως λ. χ. Ἀσκληπίας φυλὴ, Ἀρτεμισίας φυλὴ κτλ. ἢ ἐξ ἄλλων ἐπιτοπίων ὀνομασιῶν ὅπως: Κενδρισεῖς ἐν Φιλιππουπόλει κτλ. ²⁾). Εἰς τὴν Πέριινθον ἀναφέρονται ἑννέα τοῦλάχιστον φυλαί, ὑποδεικνυόμεναι δι' ἀριθμητι-

1) Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ *Annuaire des Etudes Grecques* 1873, σελ. 98 ὑπ' ἀριθμ. 5.— Ἐπίσης ὑπὸ Α. Dumont: *Inscriptions et monuments figurés de la Thrace*, Paris 1876 ὑπ' ἀριθμ. 110.— Πρβλ. καὶ Σπήλιου Χ. Σακελλαριάδου, *Πόλεις καὶ θέσμια Θράκης καὶ Ἰωνίας*, Τόμ. Α' Θράκη, 1929 σελ. 266 καὶ ἐξῆς.

2) «Θρακικά» Β', σελ. 19.

κῶν ἐπιθέτων ὡς λ. χ. φυλή δευτέρα, φυλὴ τετάρτη Εὐανθίς. Ἐπίσης καὶ διαίρεσιν τῶν κατοίκων εἰς φυλὰς ὀνομαζομένας «Γελεῦντας», «Αἰγικορεῖς» κτλ. ¹⁾.

2— Μικράρινος πλάξ ὕψους Ομ. 32 καὶ πλάτους Ομ. 76.

[Α]ΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ ΑΥΡΗΛΙΟΝ
ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟ[Ν]
. Η ΠΟΛΙΣ ²⁾

Τοιοῦτον ἀφιέρωμα φυσικὸν εἶναι ν' ἀνευρεθῇ εἰς μίαν ρωμαϊκὴν πρωτεύουσαν ὅπως ἡ Τραϊανούπολις, ἢ τόσον εὐεργετηθεῖσα ὑπὸ τῶν ρωμαίων αὐτοκρατόρων.

3—

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΤΩΝ ΘΕΙΟΤΑΤΩΝ ΚΑ[Ι]

ΜΕΓΙΣΤΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ

ΣΕΠΤΙΜΙΟΥ ΣΕΥΗΡΟΥ ΠΕΡΤΙΝΑΚ[ΟΣ]

ΚΑΙ Μ ΑΥΡΗΛΙΟΥ ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ

. ΤΥΧΗΣ ΚΑΙ ΝΕΙΚΗΣ ΚΑ[Ι]

[ΙΟΥΛΙΑΣ] ΔΟΜΝΗΣ ΣΕΒΑΣΤΗΣ

. ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝ[ΤΟΣ]

[ΘΕΙΟΥ ΟΙΚΟΥ] Ε[ΥΔΑΙ]ΜΟΝ[ΝΙΑΣ]

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εὑρεθεῖσα εἰς τὰ εἱρεῖλια τῆς Τραϊανουπόλεως τὸ 1900, εὑρίσκεται εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, ὅπου μετεκομίσθη ὀλίγον μετὰ ταῦτα, ἐδημοσιεύθη δὲ παρ' ἡμῶν ἐν τῇ Ἐφημερίδι «Ἐβρος» τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως τὴν 19 Μαΐου 1901, ἀριθμ. 556 ³⁾. Ἔχει δὲ πλάτος καὶ ὕψος τὸ αὐτὸ (0, μ. 70) πᾶχος δὲ 0 μ. 12. Δυστυχῶς ἡ πλάξ εἶναι τεθραυνομένη εἰς 3 τε-

1) Σπηλίου Χ. Σακελλαριάδου, αὐτόθι, σελ. 196.

2) Albert Dumont, αὐτόθι ὑπ' ἀριθμ. 109.

3) Ἐημοσιεύθη ὑφ' ἡμῶν καὶ ἐν τῇ Revue des Études Grecques 1902, σελ. 142—143, τεύχος 64. Πανομοίωτον δὲ αὐτῆς εἰς τὰ «Θρακικά» Τόμ. XV, σελ. 129.

μάχια, τῶν ὁποίων τὸ ἓν ἐξ ἀριστερῶν καὶ κάτω δὲν σώζεται. Τὰ γράμματα εἶναι μεγάλα (0 μ. 0,6) καὶ εὐανάγνωστα, πλὴν τῶν τελευταίων γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐσβεσμέναι ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ὑγρασίας. Ἐκ τῶν ἀναφερομένων ἐν αὐτῇ προσώπων, φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἐχαράχθη κατὰ τὸν τρίτον μ. Χ. αἰῶνα.

*
**

Πρὸς βορρᾶν τῆς Τραϊανουπόλεως, ἐπὶ λόφου βραχώδους ὑψηλοῦ καὶ ἀρκετὰ ἀποκρήμινου κατὰ τὴν νότιον πλευρὰν (ὑψους 262) μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, κατὰ Κεῖπερτ), ὑπῆρχον, ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνη ἐκ διαφόρων μαρμάρων ρωμαϊκῆς ἐποχῆς, ἐπιστυλίων κτλ., ἀρχαῖος ναὸς μετασχηματισθεὶς εἰς χριστιανικόν, πιθανῶς σεμνυνόμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, εἰς μεταγενεστέρους δὲ χρόνους· ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς μοναστήριον δερβισῶν.

Περιγραφὴν τοῦ μοναστηρίου τούτου εὐρίσκομεν εἰς τὸν περιφημον Τοῦρκον περιηγητὴν Ἑβλιγιᾶ Τσελεμπῆ, ὅστις περιηγήθη κατὰ τὸν δέκατον ἑβδομον αἰῶνα τὴν Δυτικὴν Θράκην¹⁾.

Κατ' αὐτὸν τὸ μοναστήριον τοῦτο ἀνήκεν εἰς τὸ Δερβισικὸν τάγμα τῶν Μπεκτασίδων. Ἡ τοποθεσία του, λέγει, ἀξιοθέατος καὶ μαγευτικῆ. Ἀποτελεῖ ὁλόκληρον ἀνάκτορον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου φαίνονται : αἱ νῆσοι Ἰμβρος καὶ Σαμοθράκη, τὸ φρούριον τῆς Αἴνου καὶ ἡ πεδιάς τῶν Ὑψάλων. Ἐπίσης καὶ ὁ ποταμὸς Ἑβρος, ἐκβάλλον παρὰ τὴν Αἴνον.

Τὰ διαμερίσματα ἢ μᾶλλον τὰ παραρτήματα τοῦ Μοναστηρίου : ξενῶνες, βασιλικὸν μαγειρεῖον καὶ πολυτελεῖς σταῦλοι, τὸ τέμενος καὶ τὸ μαισωλεῖον τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτοῦ εἶναι πλούσια καὶ μεγαλοπρεπῆ καὶ ὅλα μολυβδουδοσκεπῆ. Ἱδρυτῆς ὅλων τούτων τῶν φιλιανθρωπικῶν ἱδρυμάτων τῆς Μονῆς εἶναι ὁ Ἐκμεκδζι - Ζαδὲ Ἀχμέτ Πασᾶς, ὅστις ἀποθανὼν ἐτάφη ἐκεῖ ἐντὸς ὑψηλοῦ θολωτοῦ μολυβδουδοσκεποῦς μαισωλείου σχήματος τετραγώνου, εἰς τὰ μέρη τοῦ τάφου του ὑπάρχον πολύτιμοι λυχνῖαι, κανδηλαί, κηροπήγια πολύφωτα καὶ πολυέλαια πολυτελέστατα, ἡ ἀξία τῶν ὁποίων καὶ μόνη ἀποτελεῖ ὁλόκληρον θησαυρόν.

Εἰς τὸ μοναστήρι αὐτὸ ζοῦν περὶ τοὺς 40—50 περίπου γυμνόποδες δερβίσαι διάγοντες βίον ἐρημίτου μακρὰν τῆς κοινωνίας. Μεταξὺ

1) Ἑβλιγιᾶ Τσελεμπῆ. Ἡ Δυτικὴ Θράκη κατὰ τὸν XVII αἰῶνα, μεταφρασίς Ἰ. Σπαθάρη εἰς τὰ «Θρακικά», Τόμ. Ε' (1935), σελ. 182 καὶ ἐξῆς.

αὐτῶν ὑπάρχουν, λέγει ὁ Τοῦρκος γεωγράφος, καὶ πολλοὶ κάτοχοι μεγάλης παιδείας, διατρεφόμενοι λιτότατα. Οἱ πτωχοὶ δερβίσαι ραντίζουν μὲ ροδόνερο τοὺς ἐπισκέπτας τῆς Μονῆς, ἐνῶ συγχρόνως καίουν διάφορα θυμιάματα καὶ εὐώδη ἀρώματα. Εἰς ὅλους δὲ τοὺς φιλοξενουμένους εἰς τὴν Μονὴν, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, γέροντας καὶ νέους ἀδιακρίτως παρέχεται ἐπὶ μῆνας καὶ ἔτη καθ' ἑκάστην πρωτὶ καὶ βραδύ τροφή δωρεὰν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ μαγειρείου.

Εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Μονῆς ὑπάρχει δεξαμενὴ ὕδατος διαυγοῦς καὶ ποσίμου, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον εἶναι ψυχρότατον.

Ἡ Μονή, ἑξακολουθεῖ ὁ Ἐβλιγιὰ Τσελεπῆ, ἔχει προσέτι καὶ ἓνα ἀνεμόμυλον περίεργον, ὃ ὁποίας ἐξυπηρετεῖ ὄχι μόνον τοὺς ἐν αὐτῇ διαιτουμένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς περιοίκους. Καὶ τὸ περίεργον καὶ ἀνεξήγητον εἶναι, ὅτι ἐνῶ ὁ μύλος αὐτὸς λειτουργεῖ ἐπὶ τόσους αἰῶνας, οὐδεμίαν φθορὰ ἐπῆλθε οὔτε εἰς τὰς πέτρας του, οὔτε εἰς τὰ φτερά του.

Τὴν Μονὴν ταύτην ἐπεσκέφθη καὶ ὁ Σουλτάνος Μεχμέτ ὁ Δ' ὅστις ἀναχωρῶν ἐκεῖθεν ἔκαμε πλουσίας δωρεὰς εἰς τοὺς πτωχοὺς δερβίσας τῆς Μονῆς.

Οὐδὲν ἐκ τῶν ὄσων ἀναφέρει ὁ Ἐβλιγιὰ Τσελεμπῆ σώζεται σήμερον. Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο μοναστήριον παρακμάσαν καὶ ἐρειπωθὲν, ἔνεκα τῆς οἴδε ποίας αἰτίας, μετεβλήθη εἰς ἀπλούστατον τεκέν, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τοῦ ὁποίου μόλις ἠδύνατο νὰ συντηρηθῇ ἕνας δερβίσης.

Πρὸς νότον τοῦ λόφου, ὅστις ἦτο καὶ ἡ ἀκρόπολις τῆς Τραϊανουπόλεως, ἐπὶ λίθου τινὸς ὑπάρχει ὀρθοετικὴ τις ἐπιγραφή:

ΟΡΟΣ ΙΕ'

ΡΑΣ ΧΩ —

ΡΑΣ.

Ἦτοι: ὄριον τῆς ἱερᾶς χώρας, τῆς ἑξαρτωμένης πιθανῶς ἐκ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἀρχαίου ναοῦ¹⁾.

Ἐπὶ τινος ἄλλου λίθου τῆς ἀκροπόλεως, ὃ ἐπισκεπτόμενος τὰ μέρη ταῦτα, παρατηρεῖ ἀποτύπωμα ποδὸς ἵππου, τὸ ὁποῖον φαίνεται φυσικώτατον. Ἐκ παραδόσεων ἀναφέρεται ὅτι τὸ ἀποτύπωμα τοῦτο

1) Περὶ. Albert Dumont, αὐτόθι, ἀριθμ. 108, σελ. 55.

εἶναι τοῦ ἵππου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε ἐκεῖ ναὸς μετὰ θαυματουργοῦ εἰκόνας.

Ἐν γένει τὰ κυρίως ἐρείπια τῆς Τραϊανουπόλεως, ὡς καὶ τὰ περίξ αὐτῆς ἐκτεινόμενα Ν. Α., ἀνεξερευνήτα ἔτι, δύνανται ἀνασκαφῶν γενομένων, πολλὰ τὰ ἄγνωστα καὶ ἀβέβαια νὰ διαφωτίσουν.

*
**

Ἡ Τραϊανούπολις κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος (1372) ὑπὸ τοῦ Λάλα - Σαχίν πασᾶ, στρατηγοῦ τοῦ σουλτάν.

Ἐκ τῆς ἐπὶ τόσους αἰῶνας ἐν αὐτῇ παραμονῆς τῶν Τούρκων, οὐδὲν μνημεῖον σώζεται, πλὴν ἐπιγραφῆς τινος τοῦ XIV αἰῶνος ἐντετειχισμένης εἰς τὸ ὑπερθύρον τοῦ ρωμαϊκοῦ ξενῶνος, χαραχθείσης κατ' ἐντολὴν τοῦ ἑξωμότου Ἐβρενὸς πασᾶ ¹⁾. Ἡ ἐπιγραφὴ αὐτὴ, τῆς ὁποίας εἰς τὸν προσεχῆ τόμον θὰ καταχωρήσωμεν τὴν φωτογραφίαν, ἐσώζετο μέχρι πρὸ 5—6 ἐτῶν, ὅποτε καταπεσόντος τοῦ ὑπερθύρου, κατεθρυμματίσθη καὶ αὕτη, ἄγνωστον δὲ ἂν κατεβλήθη φροντίς πρὸς περισυλλογὴν τῆς, ἂν καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἀπετάθηνεν πρὸς τὸν κ. δήμαρχον Ἀλεξανδρουπόλεως.

*
**

Τῆς Τραϊανουπόλεως σώζονται αὐτοκρατορικὰ νομίσματα ἀπὸ τοῦ Τραϊανοῦ καὶ ἐντεῦθεν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς:

ΤΡΑΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙΤΩΝ καὶ διαφορῶν τύπων: ὁ ποτιμίμος θεὸς Ἐβρος κατακείμενος, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Ζεὺς καθήμενος, ἡ Ἀθηναῖα κρανοφόρος κτλ. καὶ τελειώνουν μὲ Γορδιανὸν τὸν Γ' ²⁾.

*
**

Παρὰ τὴν Τραϊανούπολιν, πρὸς νότον τῆς ἀκροπόλεως, ρέει ποταμίσκος, Λιτζάκιοϊ τουρκιστὶ καλούμενος, σχεδὸν δὲ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης αὐτοῦ, περὶ τὰ 10—15 μέτρα μακρὰν αὐτοῦ ἀναβλύζουν

1) Ἐξωμότης Ἕλλην, συντωνίσας τὴν τύχην του μὲ τοὺς πρώτους Σουλτάνους τῆς Τουρκίας. Περὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ ὡς στρατηγοῦ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ τοῦ Α' βλέπε: Hammer, Ἱστορία τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, γαλλ. μετάφρασις τόμ. Α' καὶ Β'.

2) Head - Σβορώνου, Ἱστορία τῶν Νομισμάτων, τόμ. Α', σελ. 362. Βλέπε καὶ νέαν ἔκδοσιν ἀγγλιστί. London 1911, σελ. 288.

θερμοπηγαί, γνωστόταται ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὅπου προσέρχονται ἐκ διαφόρων μερῶν πλεῖστοι ἐπισκέπται χάριν λουτροθεραπείας. Πέριξ ὁμως αὐτῶν ὑπάρχουν διάφορα ἔλη προκαλοῦντα τρομερὰν ἐλονοσίαν. Φαίνεται ὅτι ὁ τόπος θὰ μετεβλήθη ἀπὸ τοῦ δευτέρου μ. Χ. αἰῶνος, καθ' ὅσον οἱ Ῥωμαῖοι δὲν θὰ ἐξέλεγον ὡς πρωτεύουσαν μίαν πόλιν κειμένην εἰς πεδιάδα ὅπου ἀδύνατον ἦτο νὰ παραμένουν ἔνεκα τῆς μαστιζούσης τὸν τόπον ἐλονοσίας. Ἄλλως τε εἶναι γνωστὸς ὁ νόμος τῆς ἐπιχωματώσεως τῶν ποταμῶν τῆς Μεσογείου. Ὅ,τι συνέβη μὲ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ροδανοῦ ἐν Γαλλίᾳ καὶ τοῦ Τιβέρεως ἐν Ἰταλίᾳ τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸν Ἐβρον 1). Διὸ ὑποστηρίζεται ὑπὸ πολλῶν ἢ γνώμη ὅπως τὰ ἱαματικά λουτρὰ τῆς Τραϊανουπόλεως καὶ ὄχι τῶν Φερρῶν — ὅπως κακῶς ὀνομάζονται ταῦτα — μεταφερθῶν διὰ καταλλήλων ὑδροσωλήνων εἰς τὴν Ἀλεξανδρούπολιν. Ἡ μεταφορὰ των θὰ στοιχίσῃ, κατὰ τοὺς εἰδήμονας, ὀλιγώτερα παρ' ὅσον θὰ ἐστοίχιζεν ἢ ἐκτέλεσις σοβαρῶν ἐξυγιαντικῶν ἔργων.

Τὰς θερμοπηγὰς ταύτας ἐπισκεφθεὶς ὁ Ἑβλιγιὰ Τσελεμπῆ 2) κατὰ τὸν XVI αἰῶνα, ἐκθειάζει αὐτὰς λέγων: «Κάτωθεν τοῦ Μοναστηρίου τῶν Δερβισῶν, περίπου μίαν ὥραν μακράν, ὑπάρχει μία θερμοπηγή, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα εἶναι ἀποτελεσματικώτατα. Μολονότι ἐπεσκέφθην πολλὰ μέρη καὶ εἶδα 770 λουτρὰ, εἰς κανὲν μέρος τοῦ κόσμου δὲν εὑρήκα τόσον ὠφέλιμα λουτρὰ, παρὰ μόνον στὸ Βιδίνι καὶ τῇ Σόφια».

Τὰ λουτρὰ τῆς Τραϊανουπόλεως ἐπεσκέφθη καὶ ὁ Σουλτὰν Μεχμέτ ὁ Δ', ὅστις θαυμάσας τὴν θεραπευτικὴν των δύναμιν, ἀνεφώνησε, κατὰ τὸν Ἑβλιγιὰ Τσελεμπῆ: «Μὰ τὸν Θεό, τὰ λουτρὰ, αὐτὰ εἶναι πολὺ καλλίτερα καὶ θερμότερα ἀπὸ τὰ λουτρὰ τῆς Προύσας» 3).

Ἐκ τῶν πολυτελῶν τούτων λουτρῶν οὐδὲν σώζεται σήμερον, πλὴν δύο φολωτῶν γενικῶν λουτρῶνων, πολὺ μεταγενεστέρων χρόνων δι' ἄνδρας καὶ γυναῖκας, οἱ ὁποῖοι ὡς ἀνατάλληλοι καὶ μὴ ἐκπληροῦντες τὰς νεωτέρας ὑγιεινὰς συνθήκας, ἤχρηστεύθησαν.

Κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Μ. Περτέση, γενομένην τελευταίως, ἔχουν ὡς ἐξῆς: 4).

1) Albert Dumont, αὐτόθι, σελ. 63.

2) Αὐτόθι, σελ. 184.

3) Αὐτόθι, σελ. 185.

4) Κωστῆ Ἀ. Χαριτάκη, ἱατροῦ. Ἱαματικά πηγαί καὶ λουτροπόλεις τῆς Ἑλλάδος, 1936. Ἔκδ. Ἐφημερίδος «Ἀνεξάρτητος», σελ. 362 καὶ ἐξῆς.

Διαύγεια : τελεία εἰς προσφάτως ληφθὲν ὕδωρ.

Ὅσμη : ἀσθενὴς ἀπὸ θείου.

Χρῶμα : οὐδέν.

Θερμοκρασία : 50,6° Κελσίου.

Ραδιενέργεια : 5,30 μονάδες Mach ἢ 1,96 Millimicro - Curie.

Ὅλικὸν ἀνθρακικὸν ὄξύ : 1.000 γραμμάρια ὕδατος 0,1989.

Συνδυασμὸς ἰόντων πρὸς ἄλατα.

Πρὸς ὕδωρ 1.000 κυβικῶν ἑκατοστ. ἢ σύστασις ἀντιστοιχεῖ :

Νιτρικοῦ καλλίου	0,0158 γρ.
Χλωριούχου καλλίου	0,6346 »
Χλωριούχου νατρίου	5,3829 »
Βρωμιούχου νατρίου	0,01365 »
Χλωριούχου ἀμμωνίου	0,00005 »
Ὑδροθειούχου νατρίου	0,0002 »
Ὑδροφωσφορικοῦ νατρίου	0,00014 »
Χλωριούχου ἀσβεστίου	0,9964 »
Θειικοῦ ἀσβεστίου	0,6679 »
Θειικοῦ μαγνησίου	0,0269 »
Ὑδροανθρακικοῦ μαγνησίου	0,0926 »
Ὑδροφωσφορικοῦ ἀργιλίου	0,0024 »
Ὑδροανθρακικοῦ σιδήρου	0,00264 »
Ὑδροανθρακικοῦ μαγγανίου	0,00264 »
Μεταπυριτικοῦ ὀξέος	0,0513 »
Ἐλευθέρου ἀνθρακικοῦ ὀξέος	0,1421 »
Ἐλευθέρου ὀξυγόνου	0,00099 »
	8,03221 γρ.

Λουτρικὰ καταστήματα ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἔννοιαν δὲν ὑπάρχουν, τὰ δὲ ὑπάρχοντα εὐρίσκονται εἰς πρωτόγονον κατάστασιν. Διὰ τοῦτο, εὐχῆς ἔργον, νὰ ληφθῇ μιὰ ὀριστικὴ ἀπόφασις περὶ τῶν θερμοπηγῶν τούτων, τῶν ὁποίων αἱ θεραπευτικαὶ ιδιότητες εἶναι ἄξιαι πίσεως προσοχῆς. Ἐνδείκνυνται δὲ διὰ πλεῖστα νοσήματα. Ἡ καθόλου ἐνέργεια τῶν χλωριονατρούχων ὑδάτων τῆς ποσιθεραπείας συνίσταται ἰδίως εἰς τόνωσιν τοῦ στομάχου καὶ διευκόλυνσιν τῆς ἐντερικῆς λει-

τουργίας και μέχρι σημείου να είναι ελαφρώς καθαριστική. Ἐπίσης ἡ πισοθεραπεία μαζί με τὴν λουτροθεραπείαν, ὑποβοηθεῖ τὴν θρέψιν καὶ τὴν ἐν γένει ἀνταλλαγὴν τῆς ὕλης καὶ φέρεται ἐν γένει ὡς ἀντιφλεγματική καὶ ἀντικαταρροϊκὴ τῶν σπλάγχνων καὶ τῶν βλεννογόνων.

Κατὰ σειρὰν διαβαθμίσεων ραδιενεργείας αἱ πηγαὶ τῆς Τροαίας-νουπόλεως κατέχουν τὴν ἕκτην ὄλων τῶν ἐν Ἑλλάδι πηγῶν 1).

ΑΧΙΛΛΕΥΣ Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

ιατρός

0,0100	0,0100
0,0200	0,0200
0,0300	0,0300
0,0400	0,0400
0,0500	0,0500
0,0600	0,0600
0,0700	0,0700
0,0800	0,0800
0,0900	0,0900
0,1000	0,1000
0,1100	0,1100
0,1200	0,1200
0,1300	0,1300
0,1400	0,1400
0,1500	0,1500
0,1600	0,1600
0,1700	0,1700
0,1800	0,1800
0,1900	0,1900
0,2000	0,2000
0,2100	0,2100
0,2200	0,2200
0,2300	0,2300
0,2400	0,2400
0,2500	0,2500
0,2600	0,2600
0,2700	0,2700
0,2800	0,2800
0,2900	0,2900
0,3000	0,3000
0,3100	0,3100
0,3200	0,3200
0,3300	0,3300
0,3400	0,3400
0,3500	0,3500
0,3600	0,3600
0,3700	0,3700
0,3800	0,3800
0,3900	0,3900
0,4000	0,4000
0,4100	0,4100
0,4200	0,4200
0,4300	0,4300
0,4400	0,4400
0,4500	0,4500
0,4600	0,4600
0,4700	0,4700
0,4800	0,4800
0,4900	0,4900
0,5000	0,5000

Ἐπιπλέον, ἡ πισοθεραπεία ἐπιφέρει καὶ ἄλλοις ὀφέλησι, ὅπως τὴν ἐν γένει ἀνταλλαγὴν τῆς ὕλης καὶ τὴν ἐν γένει καθαριστικὴν ἐπίδρασιν. Ἐπιπλέον, ἡ πισοθεραπεία ἐπιφέρει καὶ ἄλλοις ὀφέλησι, ὅπως τὴν ἐν γένει ἀνταλλαγὴν τῆς ὕλης καὶ τὴν ἐν γένει καθαριστικὴν ἐπίδρασιν.

1) Κωστή Ἀ. Χαριτάκη, αὐτόθι πλειότερα, σελ. 28.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΝ ΘΡΑΚΗΝ

Πολλάκις και παρὰ διαφόρων ἐτονίσθη, ὅτι πρέπει τὸ ταχύτερον νὰ ἐρευνηθοῦν και συγγραφοῦν τὰ κατὰ τὸν τέως ὑπόδουλον Ἑλληνισμόν τῆς Θράκης, τοῦ Πόντου και τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τόσον ἡ λαογραφία, ὅσον και ἡ κοινωνικὴ σύστασις και ἡ ἐν γένει κατάστασις τῶν ὁμογενῶν, πρὶν ὁ συγχρωτισμὸς μὲ τοὺς νέους συγκατοίκους των εἰς τὰς νέας ἐγκαταστάσεις και ἡ φυσικὴ ἔκλειψις τῶν ἐν ταῖς γεννετείραις των ἀνατραφέντων ὁμογενῶν καταστήσῃ ἀδύνατον πᾶσαν τοιαύτην ἐργασίαν. Τὰ «Θρακικὰ» ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς των καταβάλλουν προσπάθειαν διὰ τὴν συλλογὴν παντὸς ἀφορῶντος τὴν Θράκην. Δυστυχῶς, λυπούμεθα νὰ τὸ ἀναφέρωμεν, ὅτι ἐλάχιστοι εἶναι οἱ ἀνταποκριθέντες εἰς τὰς προσπάθειαις και ἐκκλήσεις αὐτῶν. Μεταξὺ ἄλλων ἀπετάθη, πρὸ ἐτῶν, πρὸς ὅλους σχεδὸν τοὺς ἐκ Θράκης διδασκάλους, κατάλογον τῶν ὁποίων ἔλαβε παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἀπίστευτον, ἀλλ' ἀληθέστατον, οὐδεὶς, κυριολεκτικῶς, οὐδὲ εἰς, ἔλαβε τὸν κόπον νὰ ἀπαντήσῃ καν. Κανεὶς δὲν ἐμμύθη τὸ ἀγαστὸν παράδειγμα τῶν παλαιότερων διδασκάλων ὡς και τοῦ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ἀποθανόντος ἐκ Σωζουπόλεως Κ. Παπαϊωαννίδου, ὅστις ἀπὸ καιροῦ και μέχρι τοῦ θανάτου του κατεγίνετο εἰς ἀποθησαύριον παντοίας λαογραφικῆς ὕλης, οὔτε τοῦ προῶως ἀποθανόντος πολυτίμου συνεργάτου τῶν «Θρακικῶν» Καλλ. Χουρμουζιάδου, τοῦ ὁποίου αἱ λαμπραὶ ἐργασίαι ἐκόσμησαν πολλὰς σελίδας τῶν «Θρακικῶν».

Ὁ κ. Ἰωακεῖμ Λύγας κατὰ τὸ 1935 ἠθλοθέτησε διὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντου διαγώνισμα διὰ παρομοίαν συγγραφὴν, ἀλλ' οὐδεὶς ὑπέβαλε σχετικὸν πόνημα.

Μὲ τὴν ἐλπίδι νὰ δώσω ἀφορμὴν εἰς ἄλλους νὰ γράψουν ὅσα σχετικὰ γνωρίζουν, συντάξα τὰς κατωτέρω σημειώσεις ἀναμνήσεων, ἀναμένων τὴν συμπλήρωσιν ἢ και ἐπανόρθωσιν τῶν γραφομένων μου, ἀπὸ εἰδήμονας, καθότι ἐκτὸς ἄλλων, μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου

καὶ τῆς ἡλικίας πολλὰ καὶ ἐγὼ θὰ ἔχω λησμονήσῃ, ἀφοῦ ἡ μνήμη δὲν εὐνοεῖ συνήθως τοὺς λευκότεριχας.

Ὀλίγα διὰ τὴν καλλιέργειαν καὶ τοὺς ὁμογενεῖς γαιοκτῆμονας.

Τὰ τελευταῖα, πρὸ τῆς ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἀναχωρήσεως μας ἔτη, μεγάλην ἀνάπτυξιν ἔλαβεν ἡ γεωργία. Ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς ἐγένετο ἀπὸ τοὺς μικροῖδιοκτῆτας χωρικοὺς. ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλην κλίμακα εἰς τὰ *τσιφλίκια*¹⁾ (ἀγροκτῆματα), ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστόν, αὐτόθι ὑπῆρχον ἀρκετὰ καὶ μεγάλα. Κτηματῖαι γεωργοὶ ἦσαν τόσον οἱ Τοῦρκοι, ὅσον καὶ οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἤρχισαν γινόμενοι ἰδιοκτῆται ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ προηγουμένου αἰῶνος, ὅτε παρεσχέθησαν σχετικαὶ ἐλευθερίαι. Οἱ Ἕλληνες, ἐργατικοί, ἐπιχειρηματῖαι, προοδευτικοί, ἐξεμίσθωναν κατ' ἀρχὰς τὰ *τσιφλίκια*, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατόπιν τὰ ἠγόραζον. Οἱ γεωργοὶ χωρικοὶ ἦσαν, ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἰδιοκτῆται, ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ μερικὰ *τσιφλίκια* εἰς τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐγκατεστημένοι ἀπὸ ἐτῶν χωρικοὶ, καλλιευγούντες τὴν γῆν διὰ λογαριασμόν των καὶ πληρώνοντες ἐνοίκιον εἰς μετρητὰ ἢ εἰς εἶδη ἢ καὶ εἰς ἀμφοτέρα. Ἀρκετοὶ ἐξ αὐτῶν, μὲ τὸν καιρὸν, ἐξηγόραζον αὐτὰ, γινόμενοι ἰδιοκτῆται. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἦσαν βουλγαρόφωνοι ἐρχόμενοι κατ' ἀρχὰς ἐκ Βουλγαρίας, κατὰ τὴν ἐποχὴν τον θέρους, ὡς θερισταὶ καὶ ἀκολούθως μένοντες εἰς διάφορα *τσιφλίκια*, ὡς ἐπίμορτοι, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον ἀνεχώρησαν εἰς Βουλγαρίαν.

Καθόσον γνωρίζω *τσιφλίκια* ἰδιόκτητα εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀδριανουπόλεως εἶχον οἱ ἐξῆς Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ ἐκαλλιέργουν οἱ ἴδιοι : Μιλτιάδης Ἀλιναλμάζης τὸ *Χάβαρις τσιφλίκ* (ὑπῆρχε καὶ χωριό), 6—7 χιλ. στρεμμάτων, ἀπέχον 1 1/2 ὥραν τῆς Ἀδριανουπόλεως, Νικόλαος Πεντεφράγκου τὸ *Χεῖμπελέρ*, 7—8 χιλ. στρεμμάτων²⁾, ἀπέχον 3—3 1/2 ὥρας τῆς Ἀδριανουπόλεως, Γε-

1) *Τσιφλίκια* ἐλέγοντο καὶ αἱ ἐντὸς τῶν πόλεων ἢ χωριῶν γεωργικαὶ ἐγκαταστάσεις μεγαλοκαλλιεργητῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον χωράφια εἰς διαφόρους τοποθεσίας. Εἰς τὸ παρὸν σημείωμα ἀναφέρομεν μόνον τὰ μεμονωμένα ἀγροκτῆματα.

2) Οἱ σημειούμενοι ἀριθμοὶ στρεμμάτων κλπ. εἶναι κατὰ προσέγγισιν· δυστυχῶς ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας δὲν μοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ καταφύγω εἰς τὰς ἐπισημοὺς στατιστικὰς. Κατ' ἀνάγκην περιορίσθην νὰ δώσω περισσοτέρας

ώργιος Θεοφιλίδης τὸ *Δεμορχανλῆ*, 7—8 χιλ. στρεμμάτων, ἀπέχον 2 1/2 ὥρας τῆς Ἀδριανουπόλεως, Παῦλος Ἀχτιάρης καὶ Γεώργιος Μιρασγίδης τὸ *Καρά Ἰσχακλῆ* [Σάκκοι] ¹⁾, 4—5 χιλ. στρεμμάτων, ἀπέχον 3 ὥρας τῆς Ἀδριανουπόλεως, Στ. Κώστογλου τὸ *Μπουργκουζάν* [Δρέπανον] 8—11 χιλ. στρεμμάτων, ἀπέχον 4 ὥρας τῆς Ἀδριανουπόλεως, Γιάνκος ἐφ. Παπαδόπουλος τὸ *Βιραντεκέ*, 4 χιλ. στρεμμάτων ἀπέχον 2 ὥρας τῆς Ἀδριανουπόλεως πρὸς Μουσταφᾶ πασᾶ. Ὁ Χρήστος Νικολαΐδης, γαμβρὸς τοῦ πρόσφυγος Οὐγγουρου Βαχρῆ βέη, διατηρήσαντος τὴν θρησκείαν του καίτοι προσέλαβε Τουρκικὸν ὄνομα καὶ νυμφευθέντος Ἑλληνίδα ἐξ Ἰλδιομίου, εἶχε τὸ τοιφλίκι *Ἐκμεκτσή*, 5—6 χιλ. στρεμμ. ἀπέχον 1 1/2 ὥραν τῆς Ἀδριανουπόλεως πρὸς τὸν Μουσταφᾶ πασᾶ, Νικόλαος Στενημακαλῆς ἴσως καὶ ἄλλοι.

Εἰς τὴν περιφέρειαν Λουλέ-Βουργάζ Ἀρκαδιουπόλεως] εἶχον οἱ ἐξῆς: Ὁ Ἀπόστολος Ἀντωνίου Βεζιρτζόγλου (πατὴρ τοῦ κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1929 ἀποθανόντος βουλευτοῦ Δράμας, Ἀντωνίου Βεζιρτζόγλου, πληρεξουσίου Σαράντα Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν Γ' Ἐθνοσυνέλευσιν), γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀποστόλ τσορμπατζής, δολοφονηθεὶς πρὸ τριακονταετίας εἰς ἡλικίαν 60 ἐτῶν ὑπὸ Τούρκου, ἦτο ιδιοκτήτης τοῦ τοιφλικίου *«Σαρμουσακλῆ»* [Ἀρμάθα] κειμένου ἐπὶ τῆς μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀδριανουπόλεως σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀγοράσει ὁ ἴδιος τῷ 1900 παρὰ τινος Τούρκου. Ἦτο 35 χιλ. στρεμμάτων ἑλληνικῶν. Ἐκαλλιέργει αὐτό, ἔχων ἐπ' ἐνοικίῳ καὶ 3 ἄλλα τουρκικὰ τοιφλίκια εἰς τὴν ἴδιαν περιοχὴν. Εἰς αὐτὰ ἔσπερνε περὶ τὰς 120 χιλ. ὄκ. σπόρου δημητριακῶν, ἐξ ὧν τὰς 60 χιλ. εἰς τὸ ἰδιόκτητόν του. Ἐκτὸς τοῦ τοιφλικίου του, εἶχε 1000 περίπου ἄλλα στρέμματα, ὡς καὶ ὑδρομύλους, λαχανοκήπους, ἀμπέλους κλπ. Εἶχεν ἀγελάδας καὶ βόδια ἀναπαραγωγῆς περὶ τὰ 800, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν τῶν κεχαγιάδων του, βουβάλια περὶ τὰ 150, βόδια ἀροτριῶντα 220 ζευγάρια καὶ 300 ἄλογα. Ἐπίσης ἀτμοκίνητον ἄλωνιστικὴν μηχανήν. Ἦτο γνωστὸν τὸ ὄνομά του εἰς ὅλην τὴν Θράκην, ὡς ἐνὸς τῶν μεγαλυτέρων γεωργῶν, ὁ ὁποῖος ἐκράτει, ὅταν αἱ τιμαὶ ἦσαν ἐκπεσμένα, τὸ σιτάρι καὶ δύο ἔτη, καὶ τὸν καναρόσπορον, κούστο (Λ. Τ. σημαί-

πληροφορίας δι' ὅσα τοιφλίκια ἐγγιγρίζον ἢ συνεκέντρωσα τοιαύτας. Ἄν ὁ χρόνος καὶ αἱ περιστάσεις μὲ ἐπιτρέψουν, ὅταν κατορθώσω νὰ ἔχω ἀκριβεῖς ἀριθμοὺς θὰ τοὺς σημειώσω.

1) Ἐντὸς ἀγκυλῶν σημειοῦνται αἱ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν κατοχὴν τῆς Ἀν. Θράκης μετρνομασίαι.

νουςα χόρτο πουλιῶν), ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔσπερνεν ἀρκετόν, 4 καὶ 5 ἔτη. Ὁ καναρόσπορος ἔσπéρετο κατὰ Μάρτιον. Ἐπειδὴ δὲ ἐκτὸς ὀλίγων, παραγομένων τελευταίως εἰς Λαπλάταν καὶ Μαρόκον, ἀποκλειστικῶς παρήγετο εἰς ὠρισμένας περιφερείας τῆς Ἄν. Θράκης, Ραιδεστοῦ, Κεσσάνης, Λουλι Βουργάζ καὶ ἄλλου, ὅτε ἀπετύγγανε ἢ ἐσοδεία, αἱ τιμαὶ αὐτῶν ὑψοῦντο ὑπερβολικά. Οἱ ἀδελφοὶ Σάββουλου, ἰδιοκτῆται τοῦ ἡμίσεως τοῦ τσιφλικίου Δουγουντζῆ-μπαση̄ ἐκ 40 χιλ. στρεμμάτων, τὸ ὁποῖον ἠγόρασαν οἱ ἴδιοι παρὰ τινος Τούρκου τῷ 1902· εἶχαν τὸ ἄλλο ἡμισυ ἰδιοκτησίας τουρκικῆς ἐπ' ἐνοικίῳ· ἐπίσης εἶχαν ὑδρομυλον, λαχανόκηπον, περὶ τὰ 2 χιλ. πρόβατα, 200 βόδια καὶ ἀγελάδας ἀναπαραγωγῆς, βουβάλια 50, ἄλογα 200, 150 ζευγάρια βόδια ἀροτριῶντα καὶ ἄλωνιστικὴν μηχανήν. Ὁ Γ. Τζιλιέρογλους καὶ Ἀθ. Ἀνέστη εἶχαν ἐκ κληρονομίας τσιφλίκι 20 χιλ. στρεμμάτων. Καλλιεργοῦσαν τὸ μισὸ καὶ τὸ ἄλλο μισὸ τὸ ἔδιδαν ἐπ' ἐνοικίῳ. Κτηνοτροφία μικρά. Ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω ἑλληνικῶν τσιφλικίων ὑπῆρχον εἰς τὸν Καζὰ (ὑποδιοίκησιν) Λουλὲ Βουργάζ καὶ δέκα Τουρκικά.

Εἰς τὸν Καζὰν Μπαμπά Ἐσκι [Ἀρτισκοῦ] οἱ ἀδελφοὶ Παπακυρίδη, ἠπειρωῶται, εἶχαν ἰδιοκτησίαν δύο τσιφλικίων: ἓνα στὸ Ἄλπουλοῦ [Ἀλόπην] 10 χιλ. στρεμμάτων καὶ τὸ ἕτερον 9 χιλ. στρεμμάτων ἐπὶ τῆς μεταξὺ Ἄλπουλοῦ καὶ Κωνσταντινουπόλεως σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, εἰς τὴν περιοχὴν Σινανλῆ· ἐπεδίδοντο κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἶχαν ἐπ' ἐνοικίῳ καὶ 4—5 τσιφλίκια μεταξὺ Ἄλπουλοῦ καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Εἶχαν 3500 πρόβατα, 350 ἀγελάδας καὶ βόδια ἀναπαραγωγῆς, βουβάλια 120, βόδια ἀροτριῶντα 80 ζεύγη καὶ 180 ἄλογα, ὡς καὶ ἀτμοκίνητον ἄλωνιστικὴν μηχανήν. Ὁ Μιλτιάδης Κερέσογλους ἐξ Ἀδριανουπόλεως, εἶχεν ἐκ κληρονομίας τὸ τσιφλίκι Ντογαντζέ [Δογάδες], 10 χιλ. στρεμμάτων. Οἱ Κωνσταντῖνος καὶ Θεόδωρος Π. Δοδόπουλοι, Σαράντα Ἐκκλησιῶν, εἶχαν εἰς Καζὰ Σαράντα Ἐκκλησιῶν τσιφλίκι, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ 1887 εἶχαν καταλάβει Τοῦρκοι μονατζήριδες ἐκ Βουλγαρίας. Τὰ εἰς τὰς περιφερείας Λουλὲ Βουργάζ καὶ Μπαμπά Ἐσκι τσιφλίκια, λέγεται, ὅτι μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν περιῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἐν Ἄλπουλοῦ, ἰδρυθέντος ἐργοστασίου ζακχάρως πρὸς σπορὰν σακχαροτεύτλων.

Εἰς τὴν περιφέρειαν Κεσσάνης, ὁ πάππος τοῦ γράφοντος Χ' Κωνσταντῆς Σταμούλης ἠγόρασε πρὸ αἰῶνος τὸ τσιφλίκι Γκιουντουζλέρ [Σταμούλη], τὸ ὁποῖον εἶχαν οἱ υἱοὶ του μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς. Ὅμοίως εἰς τὴν περιφέρειαν Μαλγάρων οἱ ἀδελφοὶ Ἐξηντάρη εἶχαν ἐκ κληρονομίας τοῦ πατρὸς των Γεωργ Χ' Ἐξηντάρη τὸ τσιφλίκι Τατάρ τσιφλιγί, ἀγορασθὲν ἐφ' 1879 παρὰ τοῦ Μαλιμιανὲ ζαδὲ Οὐμέρ

ἀγὰ, ἐκτάσεως 24 χιλ. στρεμμάτων δεκαδ., ὧν τὰ 6 χιλ. δάσος κατατραφέν παρὰ τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον. Εἶχον 30 βόδια ἀναπαραγωγῆς καὶ 1000 ἀροτριῶντα, 70 βουβάλια, 180 ἄλογα, 1600 πρόβατα καὶ 50 καμήλους. Εἰς Χαριούπολιν εἶχε τσιφλίκι ὁ Παυλάκος Στεφάνου.

Ὁ Ἀθηνόδωρος Δημητρίου, τὸ *Σέρτικοι* [Σύστην], 170 χιλ. στρεμμάτων, ἀπέχον τῆς Ραιδεστοῦ περὶ τὰ 15 χιλ. Πλησίον τῆς Τουρολῆς οἱ ἀδελφοὶ Σαραντίδαι εἶχαν τὸ τσιφλίκι *Μεσσηνή*.

Ἄλλὰ τὰ περισσότερα τσιφλίκια εἶχαν οἱ ὁμογενεῖς εἰς τὴν Διοίκησιν Μετρῶν (Τ. Γζατάτζας). Ἡ Ἑλληνικὴ Κοινότης Μετρῶν εἶχε τὸ τσιφλίκι *Γκιοχτσελή* Μεταξὺ Μετρῶν καὶ Καλλικρατείας τὸ τσιφλίκι *Μαρτινάκι* ἠγόρασαν πρὸ τριακονταετίας, περίπου, οἱ ἐκ Στράντζης Καμπούρογλου καὶ Καλτσᾶς, ἀσχολούμενοι οἱ ἴδιοι εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ κτηνοτροφίαν. Τὸ ἄλλοτε τσιφλίκι *Καρά Μουράτ* ἠγόρασαν, πρὸ τριακονταετίας, ἐξ ἡμισείας τὰ γειτονικὰ Ἑλληνικὰ χωρὰ Καδήμοι καὶ Ἑλμπασάν. Εἰς τὴν Ὑποδιοίκησιν Μεγάλου Τσεκμετζέ, τῆς ἰδίας Διοικήσεως, εἶχε πρὸ ἐτῶν ὁ Χ' Ἀθανάσιος Λογοθετίδης ἀρκετὰ τσιφλίκια, ἐκ τῶν ὁποίων τελευταίως περιῆλθον εἰς τὸν γαμβρὸν του, πρ. βουλευτὴν ἐν τῇ τουρκικῇ βουλῇ κ. Δημ. Ζαφειρόπουλον, ὁ ὁποῖος καὶ τὸ ἐκαλλιέργει, τὸ μεταξὺ Ἑξαστέρου καὶ Καλλικρατείας, εἰς τὸ ἐσωτερικόν, τσιφλίκι *Κιασλή* (Τ. Τσεσλή κιοϊ). Ὅμοίως ὁ Ἀλέκος Νικολαΐδης εἶχεν ἐκ κληρονομίας παρὰ τοῦ πατρὸς του Ἀγγέλου Νικολαΐδου, τὸ τσιφλίκι *Κρούσα* Εἰς τὸ παρὰ τὴν Καλλικράτειον χωρίον Δημοκράνεια (κ. Παναγιά, Τ. Τσόπλουτζε) εἶχεν ἀγρόκτημα 4 χιλ. στρεμμάτων ὃ ἐν Ἀγίῳ Στεφάνῳ, Κούππας, συνεχόμενον μὲ τὸ χωρίον, τὸ ὁποῖον πρὸ τριακονταετίας περίπου ἐπώλησεν εἰς τοὺς ἄγγλους ὑπηκόους Οὐίταλ, οἱ ὁποῖοι τὸ μετεπώλησαν εἰς τὸ υἱὸν τοῦ Σουλτάν Χαμίτ, Μπουρχανεδίν καὶ τὸ ὁποῖον ἀπὸ ἐτῶν ἐνοικίαζον ὁμογενεῖς ἐκ Τζαντῶ [Σάκκοι] καὶ Ἑξαστέρου. Παρὰ τὸ Σπαρτάκουλε ὃ ἐκ Καλλικρατείας Παναγ. Τσαγανὸς εἶχε τὸ ἀγρόκτημα *Μπόζ δερέ* 5000 στρεμ. περίπου ὡς οἱ ἐπίσης ἐκ Καλλικρατείας Ἀδελφοὶ Σεργίου τὸ 1½ τοῦ πλησίον τοῦ προηγουμένου τσιφλικίου *Τὰς Ἀγλή* τῆς αὐτῆς ἐκτάσεως.

Εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Σηλιβρίας εἶχεν ὁ Ζαννῆς Στεφάνοβικ Σκυλίτση τὸ τσιφλίκι *Κιουτσούκ Σεῦμέν* [Ἀκρίτας], τὸ ὁποῖον πρὸ 70 ἐτῶν, περίπου, ἐπώλησεν εἰς τοὺς αὐτόθι ἐπιμόρτους γεωργοὺς βουλγαροφώνους. Ὁ ἴδιος εἶχε παρὰ τὴν Ἡράκλειαν τὸ *Γενή τσιφλίκ* [Γωνιά] καὶ αὐτὸ ἐπώλησε πρὸ ἐτῶν εἰς τοὺς γεωργούς. Εἰς τὴν ὑποδιοίκησιν Σηλιβρίας εἶχαν τσιφλίκια οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ Μητρ. Ἡρακλείας

Παναρέτου, Θεοδ. Τζούνης, τὸ *Κιοστεμῆρ* καὶ Στυλ. Τζούνης τὸ *Τσαουσιλῆ* [Μεγάλα Πολύβοια], ἀμφοτέρω ἐνοικιασμένα ἀπὸ ἐτῶν εἰς χωρικοὺς γεωργούς. Τὰ τσιφλίκια αὐτὰ ἐξηρέθησαν τῆς ἀνταλλαγῆς, τῶν ἰδιοκτητῶν ὄντων Ἰταλῶν ὑπηκόων. Ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἠγόρασε παρὰ τοῦ ἄλλοτε ἀρχιγραμματέως τοῦ Σουλτὰν Χαμίτ, Ταχσὶν πασᾶ, ὁ ἐξ Ἡπείρου, ἐκ Ρουμανίας κατελθὼν, Νικολαΐδης τὸ ἀγρόκτημα *Καρασιαν* [Σάνη], τὸ ὁποῖον καὶ ἔσπερνεν ὁ ἴδιος· πρὸς τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ 20ετίαν ἦσαν ἐνοικιασταὶ οἱ Σ. Ἀνδρεάδης καὶ Κοκόλης Μανωλάκογλους καὶ τελευταίως ὁ Ἀχιλλεὺς Μανωνάκογλου), καὶ οἱ Καμπούρογλου καὶ Καλτσᾶς, παρὰ τοῦ ἰδίου, τὸ *Κουρτδερέ*. Ἡ ὁμογενῆς Κοινότης Σηλυβρίας εἶχε τὸ παρὰ τὸ χωρίον Φανάριον τσιφλίκι *Σαρήκιοι*, 6000 στρεμμάτων, περίπου, ἀγορασθὲν ἐκ κληροδοτήματος τοῦ Σταυρῆ Βεζιρτζῆ. Εἰς τὴν ἰδίαν περιφέρειαν ὁ Θεόφιλος Κάλφογλους ἠγόρασε πρὸ τριακονταετίας περίπου ἀπὸ τὸν ἀρμένιον Ἄντων. Φόλιτζ τὸ τσιφλίκιον *Χαρατσῆ* [Θεοφίλου], 20 χιλ. στρεμμάτων, καλλιεργῶν αὐτὸ ἐντατικῶς, ἔχων καὶ ἀλωνιστικὴν μηχανὴν καὶ περὶ τὰς 2 χιλ. προβάτων. Εἰς τὴν αὐτὴν περιφέρειαν ὁ ἐκ Μεγάλου Τσεκιετζὲ Μ. Λογοθετίδης ἐκ κληρονομίας τοῦ ἐκ Μετρῶν πενθεροῦ του Ἄναστ. Κωνσταντινίδου, εἶχε τὸ τσιφλίκι *Βειδζελέρ*. Ὁ Σπῦρος Μητακίδης εἶχε τὸ 1)6 τοῦ τσιφλικίου *Μεγάλου Κιλιτσιλῆ* [Μέγα Σπαθάριον] Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Σηλυβρίας τὸ τσιφλίκι *Βαλαβανλῆ* ἠγόρασε κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1914 ὁ ἐκ Σηλυβρίας Μιχαὴλ Ν. Παπαδόπουλος ἐξ ἡμισείας μετὰ τοῦ ἐκ Τζαντῶ Κυριάκου Λιολιοπούλου, οἱ ὅποιοι καὶ πρὸ τῆς ἀγορᾶς τὸ ἐκαλλιέργουν ἐπ' ἐνοικίῳ. Ἀργότερον τὸ ἐκαλλιέργει μόνος ὁ Μιχαὴλ Παπαδόπουλος, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ 1920 εἶχε σπαρμένας περὶ τὰς 40 χιλ. ὄκ. σίτου, 30 χιλ. ὄκ. βρώμης, κριθῆς κλπ. Εἶχε περὶ τὰ 45 ζεύγη ἀροτριῶντα. Οἱ ἴδιοι ἀπὸ τοῦ 1905 εἶχον ἐνοικιασμένον τὸ μεταξὺ Σηλυβρίας καὶ Ἡρακλείας τσιφλίκιον τῆς ἀδελφῆς τοῦ Λαμὰτ Μαιμουτ πασᾶ Ἀϊσὲ - Χανούμ *Παλαιὰ Ἡράκλεια* [Τ. Ἑσκή Ἐρέγλη] ἔχον περιοχὴν 25 χιλ. στρεμμάτων περίπου. Κατόπιν τὸ ἐνοικίασεν μόνος ὁ Παπαδόπουλος καὶ ἔσπερνε περὶ τὰς 100 χιλ. ὄκ. σίτου, 70 χιλ. ὄκ. βρώμης, 20 χιλ. ὄκ. κριθῆς, 40 χιλ. ὄκ. καπλιτζὲ καὶ ἄλλων δημητριακῶν. Εἶχεν ἀροτριῶντα ζεύγη περὶ τὰ 90 καὶ 2500 πρόβατα. Εἰς τὸν θερισμὸν ἀπασχόλει περὶ τοὺς 150 ἐργάτας. Τὰ εἰς τὰ τσιφλίκια αὐτὰ παραγόμενα σιτηρᾶ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σκληρὰ σιτάρια, ἦσαν ἐξαιρετικῆς ποιότητος, θεωρούμενα τὰ καλλίτερα τῆς περιφερείας καὶ ἴσως ὅλης τῆς Θράκης. Ὁ Παπαδόπουλος εἶχε ἐνοικιασμένα καὶ τὸ παρὰ τὴν Παλαιὰ Ἡράκλειαν τσιφλίκι *Παππασλῆ*, τῶν υἱῶν τοῦ

Δαμὰτ Μαμουτ πασσᾶ, 20 χιλ στρεμμάτων περίπου, 2)3 τοῦ ὁποίου καὶ ἠγόρασεν κατὰ τὴν ἑλληνικὴν κατοχὴν ἐξ ἡμισείας μετὰ τοῦ γράφοντος διὰ συμβολαιογραφικῆς πράξεως, ἣτις κατόπιν ἔμεινε γράμμα νεκρὸν. Ὁ ἴδιος εἶχεν ἐνοικιασμένον τὸ 1921 τὸ τσιφλικὶ Ὅμουρδζᾶ τῶν κληρονόμων τοῦ Ραγῆπ πασσᾶ (θαλαμηπόλου τοῦ Σουλτάν Χαμίτ), ἄλλοτε ἰδιοκτησίαν τοῦ Μεγ. Λογοθέτου Σταυράκη βέη Ἀριστάρχου ὅστις τὸ εἶχε πωλήσῃ εἰς Γαλλικὴν Ἑταιρείαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἀμπέλων ὑπὸ φυλλοξήρας, ἣτις ἐκεῖ ἐφύτευσεν ἀμπέλια καὶ ἔκαμεν οἶναποθήκας μὲ πελώρια βαρέλια, ἀλλ' ἐπτώχευσεν ὡς καὶ ἡ δευτέρα ἀγοράστρια Γαλλικὴ Ἑταιρεία. Εἰς αὐτὰ ἔσπερνε ὁ Παπαδόπουλος 50 χιλ. ὄκ. σίτου, 20 χιλ. ὄκ. βρώμης, 15 χιλ. ὄκ. κριθῆς καὶ 20 χιλ. ὄκ. καπλουτζᾶ καὶ ἄλλα δημητριακά, εἶχε δὲ περὶ τὰ 55 ζεύγη ἀροτριώντων κτηνῶν καὶ 3000 πρόβατα, τὰ τελευταῖα ἐξ ἡμισείας μετὰ τοῦ γράφοντος. Ἐν ἔτος πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς ὁ Παπαδόπουλος προσεβλήθη ἐξ ἐλαφροῦς ἡμιπληγίας, ἀλλὰ μὲ ὄλην τὴν προσβολὴν δὲν ἔπαυσε καταγινόμενος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις του. Δυστυχῶς τὰ ἄστοχα μέτρα τῆς τότε Κυβερνήσεως, καθορισάσης τὴν ἐξευτελιστικὴν τιμὴν τῶν 2 γροσίων κατ' ὀκτὼν διὰ τὴν ἀγορὰν σίτου καὶ ἀπαγορευσάσης τὴν φόρτωσιν τῶν γεννημάτων καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐσπευσμένη μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν διαταγὴ πρὸς ἀναχώρησιν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν περιφέρειαν Σηλυβρίας, εἰς ἣν ἐτάχθη ὀλιγοήμερος προθεσμία, συνετέλεσαν νὰ ἐγκαταλείψῃ ὁ δυστυχὴς Παπαδόπουλος ἑκατοντάδας χιλιάδας ὀκτῶν σίτου καὶ ἄλλων γεννημάτων, διαρπαγέντων καὶ τῶν ζώων του, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὀλίγα κατώρθωσε νὰ περισώσῃ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος. Ὁ Παπαδόπουλος μετέβη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Μιτυλήνην καὶ κατόπιν ἀπεκατεστάθη εἰς Ἀθήνας μετὰ τῆς οἰκογενείας του καὶ ἀφοῦ ἐδαπάνησεν τὴν ὀλίγην περιουσίαν ἔφερεν ἐκεῖθεν καὶ τὴν μικρὰν ἀποζημίωσιν, ἣν ἔλαβε διὰ τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν περιουσίαν του, ὡς ἀνταλλάξιμος, ἀπέθανε τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1931 εἰς ἡλικίαν 65 ἐτῶν πένης, ἀναγκασθεὶς νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἐπικουρίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους διὰ νὰ τοῦ παρασχεθῇ δάνειον 15 χιλ. δραχμῶν, ὅπως κτίσῃ οἰκίσκον παρὰ τὴν Ν. Φιλαδέλφειαν τὸν ὁποῖον καὶ ἐγκατέλειψε μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀποπερατώσῃ. Δυστυχῶς ὁμοίᾳ τύχῃ ἐπεφυλάχθη εἰς τὰς οἰκογενείας τῶν πλειστων μεγαλοκαλλιεργητῶν, ὡς π. χ. εἰς ἓνα υἱὸν τοιοῦτου, ἀναγκαζόμενον νὰ ὑπηρετῇ κλητὴρ μὲ ἀντιμισθίαν 2000 δραχ. κατὰ μῆνα.

Εἰς ἀπόστασιν ὥρας περίπου νοτιανατολικῶς τοῦ Χαδέμκιοῦ καὶ 30 χιλμ. περίπου τῆς πύλης τοῦ Ἀδριανοῦ (Κων]πόλεως), ὁ ἀειμνηστος

ἐκ Στενιμάχου ἐθνικὸς εὐεργέτης Χρυσοβέργης Γεωργίου¹⁾ εἶχε τὸ παρὰ τὸ ὁμώνυμον τουρκικὸν χωρίον τσιφλικὶ *Τσιλιγκιρ* ἐκτάσεως περίπου 9 χιλ στρεμμάτων, χρησιμοποιῶν κυρίως αὐτὸ διὰ τὴν ἐργασίαν του, ἥτις ἦτο ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐξαδέλφου του Κοσμᾶ Κατσίγμα ἢ προμήθεια σφαγίων διὰ τὸν τουρκικὸν στρατόν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χρυσοβέργη, οἱ συνεταῖροι καὶ κληρονόμοι ἐκείνου, διὰ τοὺς ὁποίους τὸ ἀγρόκτημα τοῦ *Τσιλιγκιρ* εἶχε χάσει τὴν ἀξίαν του, κατ' ἀρχὰς τὸ ἐξεμίσθωσαν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Κρήτα, τὴν Ἑλένην, τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν Σέργιον καὶ Χρυσοβέργην, μικρανεψίους τοῦ Χρυσοβέργη, ἀργότερον δέ, κατὰ τὸ 1907, τὸ ἐπώλησαν πρὸς αὐτούς. Τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ *Τσιλιγκιρ* ἦσαν αἱ μεγάλαι ἐν αὐτῷ ἐγκαταστάσεις διὰ τὴν παραμονὴν, συντήρησιν καὶ διατροφὴν πολυαερίθμων μικρῶν ζώων, προβάτων ἰδίως, αἱ ὁποῖαι ἐπεξετείνοντο ἐπὶ ἐκτάσεως 150 στρ. καὶ ἠδύναντο νὰ στεγάσουν ἀνέτως, εἰς πᾶσαν ἐποχὴν τοῦ ἔτους, περὶ τὰς 15 χιλ. πρόβατα. Εἶχε καὶ δάσος, εἰς τὸ ὁποῖον κατ' ἔτος ἔκαμιναν κάρβουνα περὶ τοὺς 150 πελεκάδες, καθὼς καὶ μεγάλα δένδρα καστανειῶν, φλαμουριῶν καὶ ἄλλα. Μεταξὺ τῶν κτισμάτων τοῦ τσιφλικίου ὑπῆρχε καὶ μικρὸς ἀτμόμυλος διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐπιστατούντων καὶ ἐργαζομένων ἐκεῖ, ἀλλὰ κυρίως διὰ νὰ ἀλέθῃ *γαρμάδες* (Λ Τ. χονδροσπαρμένα δημητριακά), ὡς κριθήν, ρόβι, καλαμβόκι κλπ. διὰ τὴν διατροφὴν τῶν ζώων. Ἐπιστάτης τοῦ Χρυσοβέργη εἰς τὸ *Τσιλιγκιρ* ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἦτο ὁ ἐκ Στενιμάχου συμπολίτης του Ἰωάννης Χατζῆ - Μαργαρίτη, γνωστὸς ὡς Γιάγκος Τσορμπατζῆς, τὸν ὁποῖον τόσον ἐξετίμησε ὁ προῖστάμενός του, ὥστε ἐνωρὶς ἔσπευσε νὰ τὸν νυμφεύσῃ μετὰ τὴν μικρανεψίαν του Ἑλένην Κρήτα, ὅπως ἔκαμε καὶ μετὰ ἓνα ἄλλον ὑφιστάμενόν του, τὸν ἐθνικὸν εὐεργέτην Σ. Σιδερίδην, τὸν ὁποῖον ἐνύμφευσε μετὰ ἄλλην μικρανεψίαν του, τὴν Θεανώ.

Ὁ Ἰωάννης Χ' Μαργαρίτης, ἐπὶ ἀφελούμενος τῆς ἰσχυρᾶς προστασίας καὶ τῆς συγγενείας τοῦ ἀεμινήστου Χρυσοβέργη, κατώρθωσε νὰ γίνῃ κύριος δύο γειτονικῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν, τὰς ὁποίας ἠγόρασεν εἰς εὐτελεῆ τιμὴν ἀπὸ τούρκισσαν πριγκήπισσαν, τὸ *Ἄλὰν τεπέ* καὶ τὸ *Μιραχὼρ Χαλήλ πασᾶ*, ποὺ συνορεύουν μετὰ τὸ χωρίον Ἰμπροχῶρι. Τὸ ἀγρόκτημα Ἄλὰν τεπέ ἐκτάσεως 40 χιλ στρεμμάτων περὶ-

1) Ὅρα «Θρακικά» τόμ. Γ' 1932, σελ. 397—8. Ὁ Χρυσοβέργης ἦτο ἀμφιθαλὴς ἀδελφὸς τοῦ ἐν Κ]πόλει μεγαλεμπόρου πετρελαίου Ἰωάν. Ἀρβαντιδου, πατρὸς τοῦ φιλογενοῦς κ. Γ. Ἀρβαντιδου, ἀλλὰ δὲν μετεχειρίζετο τὸ ἐπιθετόν του, ὡς ξενικόν.

ρίπου, κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ μέρος δαυῶδες, ἐξ ἀνατολῶν βρέχεται ὑπὸ τῆς Μαύρης Θαλάσσης, ἢ ὁποία εἰς μέγα βάθος παρ' αὐτὸ εἶναι ἀβαθῆς καὶ παρουσιάζει ἐκλεκτὴν ἀμμουδιά. Ἐκ τοῦ δάσους περὶ τὰ δύο χιλιάδες στρέμματα περιεῖχον χονδρὴν ξυλείαν. Ἐντὸς τῆς περιοχῆς αὐτοῦ ὑπῆχον περὶ τὰ 1100 στρέμματα λειμώνων καὶ πολλὰ στρέμματα συκομορεῶν καὶ καρποφόδων δένδρων, διότι ὁ Ι. Μαργαρίτης, ἐκτὸς τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας, ἐπεδίδεδο καὶ εἰς τὴν σηροτροφίαν, διὰ τὰς ὁποίας εἶχεν ἀρκετὰς ἐγκαταστάσεις καὶ ἀπησχόλει ἐκεῖ πολλοὺς ἐκ τῶν ὁμογενῶν, ἀμφοτέρων τῶν φύλων, τῶν γειτονικῶν χωριῶν. Ἐξέτρεφε περὶ τὰς 100 αἴγας, 50 ἀγελάδας καὶ 100 ἄλογα διὰ νταμουζλίκι (Λ.Τ. ἀναπαραγωγὴν). Εἶχεν ἀκόμη καὶ περὶ τὰς 20 καμήλους διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων του κατὰ τὸν χειμῶνα εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Χαδέμκοι ἢ εἰς Κ/πολιν, διότι ἡ περιοχὴ ἐκεῖνη καὶ ἐν γένει ἡ περιοχὴ τῶν Μετρῶν ἐστερεῖτο ἀμαξιτῶν δρόμων. Τὸ Μιραχώρ Χαλήλ πασᾶ συνώρευε πρὸς τὸ Ἄλὰν Τεπέ, εὐρίσκετο ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ Ἰμπροχωρλου καὶ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες περίπου στρέμματα ἐκ τῶν ὁποίων τὰ χίλια ἦσαν ἀγροὶ καὶ τὰ ἐπίλοιπα βοσκότοποι καὶ λειβάδια. Εἰς τὸ Μιραχώρ ὑπῆρχε κουλὰς (Λ. Τ. πύργος τσιφλικίου) μὲ μεγάλας τετραγώνους πέτρας εἰς τοὺς τοίχους, οἷτινες εἶχον πᾶχος 1 1/2 μ. περίπου καὶ μὲ πολεμίστρες. Ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν αὐτῆς ἐσώζοντο τὰ ἐρείπια παλαιοῦ ὑδραγωγείου, χρησιμεύοντος ἄλλοτε εἰς τὴν διοχέτευσιν ὕδατος εἰς τὴν Κ/πολιν. Εἰς τὸ Ἰσιλιγκιρ εὐρέθησαν ἀρκετὰ ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφαί, ἀλλὰ συνεπεῖα τῶν ἐνοχλήσεων τῶν ἀρχῶν, ὁ διευθυντὴς τοῦ τσιφλικίου Χ' Μαργαρίτης τὰς ἐθάψεν εἰς τὰ θεμέλια καὶ ἄλλοι. Λέγεται ὅτι εἶχε καὶ ὑπογείους στοάς, ἴσως διὰ τὸ ὑδραγωγεῖν.

Ἐκτὸς τῶν ἰδιοκτητῶν, ὁμογενεῖς εἶχον ἐπ' ἐνοίκιον τσιφλίκια εἰς τὰ ὁποῖα ἔκαμιναν μεγάλην καλλιέργειαν. Τοιοῦτος ἦτο ὁ ἐκ Σηλυβρίας Μιχ. Βόσκογλου, καλλιεργῶν ἐπὶ τριακονταετίαν τὸ παρὰ τὴν Σηλυβρίαν τσιφλίκι Βόσσα τοῦ τούρκου Μεμὲτ βέη, ὁ ἐξ Ἐπιβατῶν Πασχαλάκης καὶ κατόπιν ὁ υἱὸς του, Κωνσταντῖνος Βέυκος τὸ παρὰ τὸν Μεγ. Τσεκμετζὲν τσιφλίκι Ἐσκιτζὲ τοῦ Σαῖτ βέη, οἱ ἐκ Ἰζαντὸ Δήμ. Κριωνὰς τὸ παρὰ τὸ Ἐξάστερον τσιφλίκι Κλαδιανά, οἱ ἀπὸ Τσαδῶ Γεώργιος Πολυχρόνης καὶ Δοξάκης Κριωνὰς καὶ ὁ ἐξ Ἐξαστέρου Ἄριστ Λαζαρίδης τὸ τσιφλίκι Δημοκράνεια καὶ ἄλλοι.

Πρόσφυγες Ἐβραῖοι ἐκ Ρωσίας ὀλίγον πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἠγόρασαν τὸ παρὰ τὰς Ἐπιβάτας τσιφλίκι Φετέ, ἀλλὰ συνεπεῖα τοῦ πολέμου ἀπέτυχον εἰς τὴν καλλιέργειαν. Πρὸ τῆς ἐξαγορᾶς τὸ εἶχεν ἐνοικιασμένον ὁ ἐξ Ἐπιβατῶν Ἀθανάσιος Σταμπολίδης καὶ κατό-

πιν ὁ ἐκ Σηλυβρίας Μητάκος Πετρίδης, ὅστις εἶχεν ἐνοικιασμένον, ἄλλοτε καὶ τὸ παρὰ τὴν Τσόρλου τσιφλίκι *Κινικλή*.

Παλαιότεροι ἐνοικιασταὶ πρὸ ἐξηκονταετίας, ὁ ἐκ Σηλυβρίας Ὀθων Ἀνδρεάδης τοῦ τσιφλικίου Ἑσκῆ Ἐρέγλη καὶ ὁ ἐξ Ἡρικλείας Σπῦρος.

Τὰ χωράφια ¹⁾ συνήθως διεκρίνοντο εἰς τὰ ἀρπαλίκια καὶ τὰ ἐξωχώραφα. Τὰ ἀρπαλίκια (Λ. Τ. σημαίνουσα κριθαρότοπον) ὠνομάζοντο οὕτω διότι τὰ κριθάρια ἤθελαν δυνατὰ χωράφια καὶ ἐνίστε τὸ πρῶτον ἔτος, ἔσπερναν κριθάρια διὰ τὰ πάρη τὴν δύναμιν ἦσαν δὲ τὰ παρὰ τοὺς συνοικισμούς. τὰ ὅποια συνήθως ἐλιπαίνοντο ἐκοπρίζοντο) ἀνὰ 10—15 ἔτη. Εἰς αὐτὰ ἔσπερναν ἄνευ ἀγροαπαύσεως ἐπὶ 10—15 ἔτη, συνεχῶς, ἐναλλάξ τὸ ἓνα ἔτος σιτάρι καὶ τὸ ἄλλο κουνικιά ἢ μπουστάνια (Λ. Τ. πεπονοειδῆ), καρπούζια καὶ καβούνια (πεπόνια). Αὐτὰ τὰ χωράφια, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, τὰ ἔσπερναν οἱ ἰδιοκτητῆται των καὶ εἶχαν ἀπόδοσιν ἐπὶ σπόρου ἐνὸς κιλοῦ (περίπου 25 ὀκ.) σπειρομένου εἰς 1 1)2 στρέμμα, δεκαπλασίαν ἢ δεκαπενταπλασίαν, ἐνίστε εἰκοσαπλασίαν καὶ σπανιώτατα τριακονταπλασίαν τοῦ σπόρου. Εἰς τὰ ἐξωχώραφα ἔσπερναν, συνήθως, τὸ ἓνα ἔτος σιτάρι, τὸ δεύτερον βρώμη καὶ κατόπιν τὰ ἄφιναν τὰ *ξεκουρασθοῦν*. Ἐνίστε μετὰ τὴν σπορὰν τοῦ σκληροῦ σίτου, ἔσπερναν τὸ ἐπόμενον ἔτος ἀπαλὸν σιτάρι (τὸ ὅποῖον ἔλεγαν συνήθως καὶ τουρκιστὶ *κιζλιτζά*) ²⁾, τὸ τρίτον βρώμη καὶ κάποτε κατόπιν λινόσπορον. Ἡ ἀπόδοσις τοῦ σιταριοῦ καὶ τῆς βρώμης εἰς τὰ χωράφια αὐτά, συνήθως, ἦτο τετραπλασία μέχρις ἑπταπλασία τοῦ σπειρομένου. Αὐτὰ τὰ χωράφια ἐδίδοντο καὶ μὲ ἐνοίκιον, μὲ *χοτζερέτι* (ἀντίσπορον)· δηλ. ἐδίδαν εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας ἀντὶ ἐνοικίου, ἰσόποσον τῆς σπορᾶς σιτάρι καὶ εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ τὸ σπέρνουν καὶ τὸ ἀκόλουθον ἔτος βρώμη. Ὑπῆρχον πρακτικοὶ χωρικοὶ διὰ τὴν καταμέτρησιν καὶ τῶν ἀκανονίστων χωραφιῶν, ὑπολογιζομένου ὅτι συνήθως ὁ σπόρος ἐπέρετο εἰς 1—1)2 στρ. ἀναλόγως τοῦ χωραφιοῦ καὶ τῆς συμφωνίας. Ἡ βρώμη ἐζύγιζε 13—14 ὀκ. τὸ κοιλόν, ἔσπερνοντο δὲ διπλάσια κοιλὰ εἰς τὸ χωράφι ἀφ' ὅτι ἔσπερναν σιτάρι. Ἡ λίπανσις τοῦ χωραφιοῦ ἐγένετο ἀπὸ ζωϊκὴν κόπρον καὶ ἀπορρίμματα. Ἡ κόπρος ἐσυνάζετο εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ ἀφοῦ ἔμνε 2—3 ἔτη νὰ χωνεύσῃ, καὶ ἀπέμενε μόνις τὸ δέκατον περίπου, ἐξη-

1) Αἱ κατωτέρω πληροφοροῖαι ἀφοροῦν κυρίως τὴν περιφέρειαν Σηλυβρίας. Πρβλ. καὶ τὰ τοῦ Κ. Χουρμουζιάδου εἰς τὸν ΙΑ' τόμ. τῶν «Θρακικῶν».

2) Πολλοὶ μεταχειρίζοντο τὰς ἐντὸς παρανθῆσεως Τευρκικᾶς ὀνομασίας

πλοῦτο εἰς αὐτά, περὶ τὰ ἑκατὸν ἀμάξια (περίπου 400—500 ὄκ.) εἰς ἕκαστον στρέμμα). Μετὰ τὴν ἀπλωσιν τῆς κόπρου ἐγίνετο ὁ λεγόμενος ἀκταρμάς (Λ. Τ.) μὲ τὸ *μεγαλάλετρον* (Μπουγιούκ σαμπάν), τὸ ὁποῖον συνήθως ἐσύρετο ἀπὸ ἕ ζεύγη βοδιῶν καὶ τὸ ὁποῖον ἀνέστρεφε τὴν γῆν εἰς βάθος 25—35 ἐκ. τοῦ μέτρου. Εἰς τὰ ἐξωχώραφα, πρὶν σπεῖρουν, ἔκαμιναν *νιάμα* (*νατάζι*), τὸ ὁποῖον ἤρχιζον κατὰ τὸν Φεβρουάριον καὶ ἐξηκολούθει, εἰς τὰ τσιφλίκια μέχρι τοῦ Αὐγούστου. Τὰ μεγάλα τσιφλίκια εἶχαν, συνήθως, διπλᾶ ζεύγη βοδιῶν διὰ κάθε *μεγαλάλετρον* (*κατλίδικα*), τὰ ὁποῖα ἀντικαθιστῶντο κατὰ τὴν μεσημβρίαν. Τελευταίως ἔφερον καὶ μερικὰ *τρακτέρ*, διὰ τὸ *νιάμα*, βενζινοκίνητα καὶ μερικοὶ, σπαρτικὰ μηχανήματα. Τὸ καλλίτερον ὁμως *νιάμα* ἐθωρεῖτο τοῦ *Μαῖου* (Λ. Τ. *Μαῖς ναδαζί*). Κατ' Αὐγούστον ἢ Σεπτέμβριον μερικοὶ εἰσῆγαγον πρόβατα εἰς τὰ χωράφια διὰ νὰ *πλαγάσουν*, ἥτοι ν' ἀφίσουν τὰς κόπρους των. Ἄφου ἔμνον οἱ ἀνεστραμμένοι βόλοι ἐκτεθειμένοι εἰς τὸν ἥλιον, τόσον εἰς τὰ ἐξωχώραφα ὅσον καὶ εἰς τὰ ἀρπαλίκια, κατ' Αὐγούστον ἢ καὶ Σεπτέμβριον, τὰ ἐμποζάριζον (ἐδευτέρωναν), τὰ ὄργωναν μὲ μικρὰ ἄροτρα (Λ. Τ. *καρά - σαμπάν*), συρόμενα ἀπὸ ἓν ζεύγος βοδιῶν ἢ ἱππων διὰ νὰ σπᾶσουν οἱ βόλοι καὶ ἀναμυχοῦν μὲ τὸ χῶμα. Εἰς τὰ ἀρπαλίκια δέ, ἂν ὑπῆρχε καιρὸς, τὸ μποζάρισμα τὸ ἐπανελάμβανον δευτέραν καὶ τρίτην φορὰν καὶ κατόπιν ἀνέμνον νὰ βρέξῃ, διὰ νὰ σπεῖρουν, συνήθως, κατ' Ὀκτώβριον Ἐλέγετο ὅτι μέχρι τῶν ἑορτῶν τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας (21 Νοεμβρίου), ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ ἡ σπορά. Κατὰ πρῶτον ἐσπέρνοντο σιτάρια καὶ τελευταῖον ἡ βρώμη. Οἱ καλοὶ γεωργοὶ ἐφρόντιζον εἰς τὸ πέριξ ἐκάστου χωραφιοῦ νὰ σηκώσουν χανδάκια διὰ νὰ τὰ προφυλάξουν ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν νεροῦ κατὰ τοὺς βροχεροὺς καιροὺς. Τὰ σιτάρια, ἂν ἔβρεχε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεως των, προσεβάλλοντο ἀπὸ σκωρίασιν (Λ. Τ. *σουρμέ*) πρὸς πρόληψιν αὐτοῦ τελευταίως ἐνεβάπιζον τὸν σπόρον εἰς διάλυσιν θειικοῦ χαλκοῦ (Τ. *γκιόζτασι*) μὲ ἀναλογίαν 1—1 | 2% εἰς 100 ὄκ. νεροῦ μὲ 1 ὄκ. ἀσβέστου καὶ προελαμβάνετο ἡ σκωρίασις. Τὸ ρίξιμο τοῦ σπόρου ἀπῆτει ἐπιδεξιότητα, διὰ νὰ ρίπτεται ὁ σπόρος κανονικὰ καί, ὡς ἐκ τούτου, ἐπληρώνοντο περισσότερο οἱ κατάλληλοι πρὸς τοῦτο. Ὁ θερισμὸς ἐγίνετο συνήθως μὲ τὰς κόσας καὶ ὀλίγοι ἐθέριζον μὲ τὰ μικρὰ δρεπάνια. Τελευταίως εἰσῆχθησαν καὶ μερικοὶ θεριστικαὶ μηχαναί. Ὁ θερισμὸς ἐγίνετο ἐπὶ πληρωμῇ κατὰ στρέμμα διὰ τοὺς μικροὺς γεωργοὺς, ἀνελαμβάνετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἐργολάβου (*ντραγουμάνου*) ὁ θερισμὸς, τὸ δέσιμον εἰς δεμάτια, ἢ περισυλλογὴ τῶν ἐναπομενόντων στάχων (*τουρμουῖκι*) καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν δεματίων εἰς θυμωνιὰν ἐντὸς τοῦ χωραφιοῦ. Τῶν

δὲ μεγάλων γεωργῶν καὶ τῶν τσιφλικιῶν, ἐγένετο μὲ τὸ πᾶν, ἤτοι ἀνέθετον εἰς ἓνα ντραγουμῖνον (ἐργολάβον) τὴν ἐργασίαν, ὑπολογίζοντες ὅτι κάθε θεριστὴς ἔπρεπε νὰ θερίσῃ 50 ἕως 70 στρέμματα καὶ ἐλογαζίαζαν τὰ σπαρέντα στρέμματα, τὰ ὁποῖα διήρουν διὰ τῆς ἀνωτέρω ἐκτάσεως καὶ προσελάμβανεν ὁ ἐργολάβος τριπλασίους περίπου ἐργάτας, ἓνα διὰ τὸν θερισμὸν, ἄλλον διὰ τὸ δέσιμον τῶν δεματίων καὶ τρίτον διὰ τὴν θυμωνιὰν καὶ τὸ τουρμουῦκι. Ἐπληρώνοντο κατ' ἄτομον, δι' ὄλον τὸ θερισμὸν καὶ αὐτὸ ἐλέγετο πᾶν. Τὸ ποσὸν τῆς ἀμοιβῆς καθορίζετο συνήθως μετὰ τὸν θερισμὸν, συνεννοουμένων τῶν κυριωτέρων γεωργῶν μὲ τοὺς ντραγουμῖνους Ἀσυνεῖδητοι γεωργοὶ ἐνίοτε ὑπεδείκνυον μικροτέρας ἐκτάσεις, ὡς σπαρεῖσας, καὶ ἤναγκάζοντο οἱ θερισταὶ νὰ θερίσουν περισσότερον τῶν 20 περίπου συνήθων ἡμερῶν καὶ τότε ἐγένοντο καὶ ἔκτροπα πρὸς ζημίαν, ἐννοεῖται, τοῦ ἰδιοκτῆτου, διότι ὁ θερισμὸς πρέπει νὰ γίνεται ἐγκαίρως. Ἡ διατροφή τῶν θεριστῶν ἦτο εἰς βάρος τοῦ γεωργοῦ καὶ διὰ μερικοὺς γεωργοὺς ἐγένοντο παράπονα, διὰ τὴν τροφήν. Οἱ θερισταὶ ἦσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Ἕλληγες. Τὸ ἀλώνισμα ἐγένετο συνήθως μὲ ἀλωκάνην, συρομένην ὑπὸ ἀλόγων. Τὰς ἀλωκάνας ἔφερον Τοῦρκοι ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς μὲ μικροκάικα τῆς Ἀπολλωνιάδος, ἀπὸ τὸ Μιχαλίτς ὡς καὶ τὰς πέτρας τῶν ἀλωκανῶν ἀνελάμβανον, καθ' ὅλην τὴν περίοδον τὴν ἀντικατάστασιν τῶν φθειρομένων πετρῶν, πληρωνόμενοι διὰ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν καθ' ὅλην τὴν περίοδον, ὠρισμένον ποσὸν κατ' ἀλωκάνην, ἰδιαιτέρως λαμβάνοντες τὴν ἀξίαν τῶν σκληρῶν πετρῶν, κατ' ὁκᾶν. Ἐπειδὴ ἐχρειάζοντο πολλὰ ἄλογα τὴν ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ, ἤρχοντο πολλοὶ σκηνῖται (αἱ σκηναὶ τῶν ἐλέγοντο τσέργαι), χριστιανοὶ κατὰ μεγάλην πλειονότητα Ἀθίγγανοι, οἱ ὁποῖοι ἐνοικίαζον τοὺς ἵππους τῶν, συνήθως τρεῖς διὰ κάθε ἀλωκάνην καὶ ἡ ἀμοιβὴ δι' ὅλην τὴν περίοδον καθορίζετο κατὰ γενικὴν συμφωνίαν¹⁾. Ἀπὸ ἐτῶν, σχεδὸν ὅλα τὰ τσιφλίκια εἶχον προμηθευθῆ ἀλωνιστικὰς

1) Οἱ Ἀθίγγανοι ἤρχοντο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀλωνίων, τέλη Μαΐου ἐκ τῶν βορειωτέρων μερῶν, ἦσαν φερέοικοι καὶ ἀπῆρχοντο κατὰ Σεπτέμβριον. Κατεγγίνοντο κατὰ τὸν χειμῶνα εἰς σιδηρουργικὰς ἐργασίας καὶ κατασκευὴν καφεμύλων· αἱ γυναῖκες δὲν παρέλειπον νὰ λέγουν καὶ τὴν μοῖραν. Εἶναι αἱ αὐταὶ μὲ τὰς ἐδῶ περιφερομένας. Ἐκτὸς αὐτῶν τῶν Ἀθιγγάνων ὑπῆρχον καὶ ἐντόπιοι Χριστιανοὶ Ἀθίγγανοι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐργάται καὶ ὀργανοπαίκται· ὑπῆρχον καὶ ὀλίγοι Μουσουλμᾶνοι Ἀθίγγανοι. Οἱ Χριστιανοὶ μόνιμοι Ἀθίγγανοι μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ἀφομοιώθησαν βαθμηδὸν μετὰ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Πρὸ 40 ἐτῶν περίπου εἰς ἕξ αὐτῶν ἐσπούδασεν ἰατρός, ἐξασκῶν ἐπιτυχῶς τὸ ἔργον του.

μηχανὰς ἀτμοκινήτους, ἀγγλικῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ τελευταίως ἀμερικανικῶν ἐργοστασιῶν· τὴν πρώτην ἀτμοκίνητον μηχανὴν εἰς Θράκην, ἔφερον ἐν Σηληβρία ὁ Ἄν. Κ. Π. Σταμούλης, τοῦ ἀγγλικοῦ ἐργοστασίου Ransomes, Sims and Jefferis κατὰ τὸ 1878, ἐκτεθεῖσαν εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Βουκουρεστίου, ἂν δὲν κίμων λάθος, τὴν ὁποίαν διετήρησε μέχρι τῆς ἀνταλλαγῆς, ἐνοικιάζων αὐτὴν εἰς διαφόρους.

Συνήθως ἐσπέρνοντο σιτάρια σκληρά, ἀπὸ τὴν ποικιλίαν *Σαοῦ μπασάκ* (Λ. Τ. σημαίνουσα ξανθοκιτρινωπὸν στάχυν, ὡς ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ στάχυνος) καὶ πολὺ ὀλίγα καὶ πολὺ ὀλίγα *ἄκ μπασάκ* καὶ *καρὰ μπασάκ* (Λ. Τ. Ἄσπροι καὶ μαῦροι στάχεις). Ὅταν τὸ σιτάρι ἦτο ἄσπρωπὸν ἐλέγετο *ἀσπροκοίλι*. Τελευταίως εἰς τὰ δυνατὰ χωράφια ἐσπερονον *τούρους* ἢ *κουντούς*, τὰ ὁποῖα ἐσπέρνοντο καὶ ἐθερίζοντο ἐνωρίτερον καὶ εἶχον καὶ μεγάλην ἀπόδοσιν, ἀλλὰ τὰ ἄλευρά των ἦσαν ἀδύνατα· ἐξ αὐτῶν σπέρνονται καὶ τώρα εἰς Μακεδονίαν καὶ Δ. Θράκην. Εἰς τὴν περιφέρειαν Τυρολόης καὶ βορειότερον ἐσπέρνετο καὶ σίκαλις. Καλοκαιρινὸ σιτάρι ἐσπέρνετο ὀλίγον εἰς τὸν δῆμον (Ναχιέ) Δέρκων τῶν Μετρῶν, ἕως καὶ ἄλλοῦ. Διὰ τὸν σπόρον ἐδιάλεγον τὸ καλλίτερον σιτάρι, τὸ ὁποῖον καὶ ἀφίναν τελευταῖο νὰ θερίσουν, ἐθεωρεῖτο δὲ *καλόν*, κάθε 4—5 χιόνια, νὰ ἀλλάξουν σπόρον, νὰ φέρουν ἀπὸ ἄλλο μέρος καὶ προτιμοῦσαν νὰ φέρουν ἀπὸ τὸ παρὰ τὸ Λουλέ Βουργάζ Μπουνάο-Χισάο [Βρύσιν]. Μερικοὶ κατ' ἔτος ἔσπερναν ὀλίγον σπόρον ἀπὸ *μπασάκια*. Ἐδιάλεγον τοὺς καλλιτέρους στάχεις, ἀπὸ τοὺς ὁποίους γυναῖκες ἀφήρουν τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος καὶ κρατοῦσαν μόνον τὸ μεσαῖον, ἠλώνιζαν αὐτὸ ἰδιαιτέρως καὶ σπέρνοντες αὐτό, τὸ προῖόν του ἐκράτουν διὰ τὴν γενικὴν σπορὰν τοῦ ἐπομένου ἔτους. Ἡ ἐπιλογή αὐτὴ τοῦ σπόρου ἐστοίχιζε συνήθως ὅσον καὶ ἡ ἀξία τοῦ σίτου. Ἀπὸ τὴν ἐσοδεῖαν ἐδίδετο ἡ δεκάτη, ὡς φόρος, ἀνεληθοῦσα τελευταίως εἰς 12 1/2 % . Ὁ φόρος τῆς δεκάτης ἐπωλεῖτο κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἄλωνιῶν εἰς διαφόρους ἐκμισθωτάς, οἱ ὁποῖοι, εἰς κάθε ἄλωνι, κάθε βράδυ, ἐπιστατοῦντες εἰς τὸ μέτρημα τοῦ σίτου, ἐλάμβανον τὸ ἀνάλογον ποσόν. Τὸ Ἐξάστερον ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, μὲ ἀγαστὴν ὁμόνοιαν τῶν κατοίκων, ἐξεμίσθωνε εἰς τὴν γενομένην πλειοδοσίαν τὴν δεκάτην διὰ λησμον τῶν κατοίκων του. Ἡ κυβέρνησις ὄχι μόνον δὲν ἠμποδίζεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἠνῶνει αὐτήν, ἄλλοι δὲ πλειοδοταὶ χριστιανοὶ ἢ τοῦρκοι συνήθως δὲν παρουσιάζοντο διὰ νὰ μὴ ζημιώσουν τὴν κοινότητα, ἢ ὁποία ἀρκετὰ ὠφελεῖτο ἀπὸ αὐτά. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἐξαστέρου ἐμιμήθησαν ἀργότερον, ἀλλ' ὄχι μετὰ τόσης ἐπιτυχίας τὰ χωρία Ἐπιβάται, Δελειῶναι, Αἰγιαλοί, ἕως καὶ ἄλλα. Ὅταν εὐρισκόμην εἰς τὴν πατρίδα, ἐγνωρίζον τὸ ποσόν τῆς

δεκάτης τῶν διαφόρων γεννημάτων· αἱ ἀπασχολήσεις μου, δὲν μοῦ ἐπέτρεπαν νὰ κρατήσω σημειώσεις, ὥστε νὰ γνωρίζω ἤδη τὸ ποσὸν τῆς παραγωγῆς.

Τὸ μέτρομα ἐγίνετο μὲ σιδηρὰ ἢ ξύλινα, στρογγυλὰ δοχεῖα (*κοιλιά*), συνήθως μὲ τουρκικὴν ἀρίθμησην καὶ κάθε 40 μετρήματα ἐλέγετο μία *ντάλια* (Λ. Τ.) καὶ ἐπανήρχιζον μετροῦντες ἀπὸ τὸ ἕνα. Εἰς τὴν περιφέρειαν Σηλυβρίας καὶ τὰς ἄλλας εἶχον τὸ κοιλὸν Ραιδεστοῦ, τὸ περιεχόμενον σιτάρι, τοῦ ὁποίου ἐξύγιζε 24—25, σπανίως 26 ὄκ. Ὄταν ἐξύγιζε κάτω τῶν 24 ὄκ. τὸ σιτάρι ἐθεωρεῖτο ἀποτυχημένον. Τὸ κοιλὸν Κωνσταντινουπόλεως ἦτο περίπου 10⁰/₁₀₀ μικρότερον. Τὸ δοχεῖον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐμετρεῖτο, ἦτο συνήθως τὸ ἥμισυ τοῦ κοιλοῦ καὶ ἐλέγετο *μισοκοῖλι* (*σαγί* Λ. Τ.), τὸ ἥμισυ τοῦ *σινίκι* (1½ κοιλοῦ) καὶ τὸ τέταρτον *κοντί* (¼ κοιλοῦ). Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Κεσσάνης τὸ κοιλὸν ἦτο διπλάσιον (τέσσαρα μισοκοίλια). Ἡ βρώμη, εἰς τὰ ἀλώνια, ἐμετρεῖτο μὲ κοιλὸν *κορυφωτὸν* (*Ντουροῦκ* Λ. Τ.), ἕνα πατημένον κοιλὸν καὶ ἕνα ἀπάτητον. Καὶ κατὰ τὴν πώλησιν ὅταν ἐπωλεῖτο ἀκοσκί- νιστος, ἐπωλεῖτο πάλιν μετρουμένη μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, καὶ ἐλέγετο συνήθως *Τουρκιστί μπασμὰ δουροῦκ* (πατημένον κορυφωτὸν). Τὰ σιτάρια καὶ τὰ κριθάρια, μετρούμενα ἰσοπεδοῦντο μ' ἕνα ξύλο λεγόμενον *σιλγκί* (Λ. Τ.). Αἱ ἀγοραπωλησίαι ἐγίνοντο ἐπὶ τῆς βάσει τοῦ κοιλοῦ· τελευταίως εἰς τὴν περιφέρειαν Σηλυβρίας καθιερώθη ἡ ἀγοραπωλησία μὲ τὴν ὀκᾶ. Ἡ εἰς τὴν περιφέρειαν Σηλυβρίας παραγομένη βρώμη συνήθως, περιεῖχε 5—10⁰/₁₀₀ καπλουτζῶν.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ παγκοσμίου πολέμου, εἰς τὰ χωρία Ἑξάστερον καὶ Ἐπιβάται, ὡς ἐκ τῆς ἀκριβείας τοῦ σπόρου, μερικοὶ εἰσήγαγον τὴν σκαλιστικὴν καλλιέργειαν καὶ ὡς διηγοῦνται, σπέρνοντες εἰς τὸ στρέμμα 2—3 ὄκ. εἶχον ἀπόδοσιν 600—800 ὄκ σίτου. Καλοκαιρινὰ γεννήματα ὀλίγα ἐσπέρνοντο εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σηλυβρίας, διότι σπανίως ἔβρεχε τοὺς καλοκαιρινοὺς μῆνας. Μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Τούρκων μεταναστῶν (*μουατζήριδων*) ἐσπέρνοντο καὶ ἀρκετὰ *καλαμβόκια*, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο *κουκουνάρα*. Ἐσπέρνοντο καὶ μερικοὶ καλοκαιρινοὶ λιναρόσποροι, λεγόμενοι καὶ *ψιμόλινο* ἢ *ψιμολίναρον* (ἢ καὶ *σειρέκια* Τουρκιστί). Ἄλλοτε θὰ ἐσπέρνοντο περισσότεροι λιναρόσποροι ἢ λινοσποροι, ὡς συνήθως ἐλέγοντο, ἀφοῦ μόνον εἰς Σηλυβρίαν ὑπῆρχον, πρὸ 60—70 ἐτῶν, 5—6 ἰσποκίνητα ἐλαιοτριβεῖα, ὄλα ὁμογενῶν, λεγόμενα *μπεζιοχανάδες* (*μπεζίρι* τουρκιστί λέγεται τὸ λινέλαιον), τὰ ὁποῖα ἔβγαζαν *μπεζίρι*, χρησιμοποιοῦμενον διὰ φωτισμόν, πρὸ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ πετρελαίου καὶ διὰ τὸ φαγητόν, τὸ δὲ ὑπόλειμμα (πῆτται), λεγόμενον *κιοσπέ* (Λ. Τ.) διὰ τροφήν τῶν

ζώων. Τὸν καλλίτερον λινόσπορον τῆς περιφερείας ἐβγαζαν τὰ παρὰ τὰς Μέτρας χωρία, Τσακῆλι καὶ Ἐλμπασάν. Μπεξιοχανάδες ὑπῆρχον ἀρκετοὶ εἰς Τσορλουῦν, Κεσσάνην καὶ Μάλγαρα. Ἀπὸ τὰ τελευταῖα μέρη ἐγένετο ἀρκετὴ ἐξαγωγή λινελαίου διὰ Βουλγαρίαν, χρησιμοποιουμένου διὰ τροφίην. Εἰς Ἀδριανούπολιν ὑπῆρχον περὶ τοὺς 18 *μαγχανάδες* (Λ. Τ., ἐλαιοτριβεῖον) ὅπου κατειργάζοντο σισάμια πρὸς παραγωγὴν σισαμελαίου, ταχινίων καὶ χαλβᾶ, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐγένετο ἐξαγωγή εἰς διάφορα μέρη καὶ ἦτο ὀνομαστὸς ὁ χαλβᾶς τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Τὰ σιτάρια, συνήθως, ἐπωλοῦντο περὶ τὸ ἐν γρόσιον ἢ ὀκὰ καὶ ἐθεωρεῖτο ἡ τιμὴ ἱκανοποιητικὴ κατὰ τὴν περίοδον, τὴν ὅποιαν ἐνθυμοῦμαι (1890 μέχρι τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου) κατωτέραν τιμὴν ἐνθυμοῦμαι 20 παράδες, ἀνωτέραν 60. Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον αἱ τιμαὶ ἦσαν ἀκανόνιστοι, συνήθως ὑψωμένα. Τὰ κουνκιά καὶ τὰ καλαμβόκια, συνήθως, εἶχον τὴν ἡμισεῖαν τιμὴν τοῦ σίτου, ὁ λινόσπορος 40—60 παρ. ἢ ὀκὰ, ἢ κριθὴ περὶ τοὺς 30 παρ., ἢ βρώμη περὶ τοὺς 20 (κατωτέραν τιμὴν ἐνθυμοῦμαι 8 παρ.). Αἱ τιμαὶ αὗται ἦσαν μὲ Λ. Τ. 109. Ἀλλὰ περὶ τῶν νομισμάτων κατωτέρω κάμω λόγον. Βρώμης, κουνκίων καὶ λινოსπόρου ἐγένετο ἀρκετὴ ἐξαγωγή εἰς Εὐρώπην καὶ ἐνίοτε καλαμβοκίων καὶ καναροσπόρου. Σιτάρια εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐσοδείας ἠγοράζοντο μερικὰ διὰ Μιτυλήνην καὶ Κυδωνίας καὶ ἐστέλλοντο ἐνίοτε εἰς Κων)πολιν. Ἀλλὰ περισσότερον σιταριῶν ἐγένετο εἰσαγωγή. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἔμποροι τῶν δημητριακῶν ἦσαν ὁμογενεῖς. Ἡ οἰκονομικὴ θέσις τῶν γεωργῶν καὶ ἐν γένει ὄλων τῶν κατοίκων πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς ἦτο ζηλευτή.

Ἡ βοσκὴ τῶν ἀκαλλιεργήτων χωραφίων (*μικρά* Λ. Τ.) ἐνοικιάζετο κατ' ἔτος εἰς *κεχαριάδες* (κατόχους προβάτων) παρὰ τῶν κοινοτήτων, τοῦ ἐνοικίου διατεθειμένου εἰς ὄφελος τῶν Σχολῶν. Ἡ τῆς Σηλυβρίας ἐνοικιάζετο παρὰ τῶν τεσσάρων κοινοτήτων, μὲ ἀναλογίαν ἀνὰ 1)3 ὑπὲρ τῆς Τουρκικῆς καὶ Ἑλληνικῆς κοινότητος καὶ ἀνὰ 1)6 τῆς Ἑβραϊκῆς καὶ Ἀρμενικῆς.

Τὰ ἐκ τῶν σιτηρῶν ἄχυρα, ἀλωνισμένα εἰς μικρὰ τεμάχια ἀποθηκεύοντο καὶ ἐφορτώνοντο μέχρι τοῦ παγκοσμίου πολέμου διὰ Κωνσταντινούπολιν πρὸς χρῆσιν τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ, τῶν ἵππων τοῦ Στέμματος, τῶν ἵππων τῶν τότε ἱππηλάτων τροχιοδρόμων καὶ ἄλλων ζώων. Ἐνίοτε, πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἐξήγοντο καὶ εἰς Κρήτην. Εἰς Σηλυβρίαν μόνον ὑπῆρχον τοιαῦται ἀποθήκαι διὰ 100 χιλ. στατήρας (*καντάρια* Λ. Τ.) 44 ὀκ., εἰς ὅλα δὲ τὰ τοιφλίκια, τὰς Ἐπιβάτας καὶ ἄλλοι εἶχον τοιαύτας ἀποθήκας *ἀχερῶνες* (Σαμανλή-

κία Α. Τ.) ἴσως ἄλλης τόσης περιεκτικότητος. Ἡ μεταφορά των διὰ Κ]πολιν ἐγένετο με ἱστιοφόρα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὁμογενῶν καὶ ἰδίως ἐκ Καλλικρατείας. Μερικοὶ Καλλικρατεινοί, ἀπὸ ἐτῶν εἶχον συνεταιρισθῆ καὶ εἶχον 8—10 πλοιάρια χωρητικότητος 500—700 στατ. καὶ ἀνελάμβανον τὴν προμήθειαν, ἰδίως τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ὡς καὶ τῆς Αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς καὶ τῶν τροχιοδρόμων. Ἐλέγοντο τὰ καΐκια τῆς *κομπανίας* καὶ εἶχον εἰδικότητα εἰς τὴν φόρτωσιν τῶν ἀχύρων εἰς ὕψος 2—3 μέτρων ὑπὲρ τὴν σειρὰν τοῦ καταστρώματος. Τὰ ἄχυρα ἐπαλοῦντο με τὸ καντάρι. Αἱ τιμαὶ των μέχρι τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἦσαν μεταξὺ τῶν 2—20 γρ., ἀνατιμώμενα, ὅταν ἀπετύγχανε ἡ ἐσοδεία, διότι ἡ μεταφορὰ τῶν ἀχύρων μακρόθεν ἦτο δύσκολος. Μετὴν μετατροπὴν τῶν τροχιοδρόμων εἰς ἠλεκτρικοὺς καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ αὐτοκινήτου καὶ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἐν Κ]πόλει ἵππικοῦ, ἡ κατανάλωσις τῶν ἀχύρων ἠλαττώθη εἰς μέγιστον βαθμόν.

Ἡ μεταφορὰ τῶν γεννημάτων ἀπὸ τὰ πλησίον μέρη τῆς Σηλυβρίας ἐγένετο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, με ἀμάξια συρόμενα ἀπὸ ὄνους. Τοιαῦτα ὑπῆρχον εἰς Σηλυβρίαν περὶ τὰ 100 καὶ ἐφόρτωνον μέχρι 500 ὀκ.

Ἀπὸ τὴν παραλίαν μεταξὺ Ἡρακλείας καὶ Καλλικρατείας ἐφορτώνοντο διὰ Κ]πολιν καθ' ἐκάστην καθ' ὄλον τὸν Ἰούλιον καὶ μέχρι τῆς 15 Αὐγούστου, με πλοιάρια, 100—400 χιλ. πεπόνια ἰδίως, καὶ ὀλιγώτερα καρπούζια διὰ Κ]πολιν. Φημιόμενα ἦσαν τὰ καρπούζια τῆς Ραιδεστοῦ καὶ τὰ πεπόνια τοῦ *Οὐζοῦν - κιοπροῦ* [Μακρὰ Γ'έφυρα]. Τελευταίως ἔσπερναν ὀλίγα ἀπὸ ποικιλίαν καρπουζιῶν με μικροὺς σπόρους καὶ πορτοκαλοειδὲς χρῶμα τοῦ τρωγομένου ἐσωτερικοῦ καὶ ἐλέγοντο *πορτοκὰλ καρπουζοῦ*. Τὰ πεπόνια καὶ καρπούζια δὲν ἐπαλοῦντο ζυγιζόμενα ἀλλὰ ἀναλόγως τοῦ μεγέθους. Τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ εἰς Κ]πολιν, καὶ αἱ *μαντζάναι* (μελιτζάναι) ἐπαλοῦντο με τὸ δεμάτι (ἀνὰ 5) καὶ αἱ μπάμαι ἀνὰ 100. Ὅσπρια ἐσπέρνοντο ὀλίγα φασόλια, ροβίθια καὶ φακὰ, καθὼς καὶ ὀλίγα πατάται καὶ κρομμύδια. Εἰς τοὺς λαχανοκήπους, τοὺς ὁποίους εἶχον ὅλοι ὁμογενεῖς, ἔσπερναν διάφορα *λαχανικά*: ἀπὸ τὰ λάχανα ἐγένετο ἀρκετὴ ἐξαγωγή, ἴσως περὶ τὰς 20 χιλ. ὀκ. διὰ Κ]πολιν, ὅπου ἐγένετο λαχανοτουρσί. Τιμὴν ἐνθυμοῦμαι 8—10 παρ. τὴν ὀκάν.

Τὰ σιτάρια ἄλλοτε ἠλέθοντο, συνήθως, εἰς νερομύλους ἢ ἀνεμομύλους. Εἰς τὴν Κεσσάνην ὑπῆρχον περὶ τοὺς 40 ἀνεμόμυλοι. Πολλοὶ φοῦρνοι εἶχον ἀλογομύλους, οἱ ὁποῖοι ἤλεθον 100—200 ὀκ. τὸ ἡμερονύκτιον πρὸς χθῆσιν των. Ἀπὸ τὸ 1885 περίπου τὸ ἄλεσμα ἐγένετο εἰς ἀτμοκινήτους ἀλευρομύλους, εἰς δὲ τοὺς νερομύλους καὶ ἀνεμομύλους

ἤλεθον, συνήθως, οἱ γεωργοὶ τὰ διὰ τὴν χρῆσιν των προωρισμένα σιτάρια διὰ 2—3 ἢ διὰ 6 μῆνας. Πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῶν ἀτμομύλων ὑπῆρχον εἰς Γένναν, ἴσως καὶ ἄλλου, νερόμυλοι ἔχοντες κιαριστήρια τοῦ σίτου καὶ κόσκινα ἀλεύρων καὶ ἐκεῖθεν ἐπρομηθεύοντο πολλὰ μέρη τῆς Θράκης καθαρὰ ἄλευρα. Ἄλλοτε, ἀπὸ τοὺς φούρνους ἐπρομηθεύοντο αἱ οἰκίαι τὰ ψωμιὰ ὁμοῦ ὅλης τῆς ἐβδομάδος.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀτμομύλων ἐν Ἀνατολικῇ Θράκῃ ἦσαν ἰδιοκτησίαι Ἑλλήνων, οἵτινες τοὺς ἐξεμεταλλεύοντο. Ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἦτο ὁ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις τοῦ Δημ. Δοδοπούλου, ὁ ὁποῖος εἶχε καὶ ἐργοστάσιον κονιάκ. Ἀκυλούθως ἐγένετο αὐτόθι καὶ ἕτερος τοῦ Χ' Γιαννάκη καὶ Κουχτσόγλου, εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν τοῦ Ἀλτιναλμάζη ἐκεῖ ὑπῆρχον καὶ τοῦ ὀθωμανοῦ Γιακούπ ἐφέντη καὶ τοῦ ἀρμενίου Φουντουκλιάν ἐν Λουλὲ Βουργάζ τῶν ἀδελφῶν Μπάλτα, εἰς Κεσσάνην τῶν ἀδελφῶν Ἐξηντάρη, οἵτινες πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἐκτίζον μεγάλον μύλον εἰς Οὐζούν - κιοπροῦ. Εἰς Κεσσάνην ἐγινε καὶ ἄλλος μύλος παρὰ τῶν Ἰταλῶν, οἵτινες εἶχον ἐκεῖ τὸ λιγνιτωρυχεῖον. Εἰς Καλλιόπολιν, τοῦ Παντερμαλῆ (ἄλλοτε Σκαρλατίδου) καὶ τοῦ Κώστα εἰς Ραιδεστὸν τοῦ Μιμήκου Κωνσταντινίδου, τοῦ Δ. Διαμαντοπούλου καὶ ἐνὸς ἀρμενίου καὶ εἰς Σηλυβρίαν τοῦ Ἀν. Κ. Π. Σταμούλη, ὁ ὁποῖος ἰδρυθεὶς τῷ 1884 πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου ἐξήγαγε ἄλευρα καὶ εἰς τὴν Καβάλλαν καὶ Ἡπειρον. Αὐτοὶ εἶναι οἱ κυριώτεροι, παραγωγῆς 20—30 χιλ. ὄκ. σίτου κατὰ 24ωρον, ἐφωδιασμένοι μὲ κιαριστήρια καὶ πλυντήρια σίτου καὶ τὰ ἀνάλογα κύσκινα ἀλεύρων. Ὡς ἐκ τῆς ἐκλεκτῆς ποιότητος τῶν σκληρῶν σίτων, οἱ ἀτμόμυλοι Λουλὲ Βουργάζ, Καλλιπόλεως, Ραιδεστοῦ καὶ Σηλυβρίας παρήγαγον σιμιγδάλια, ἀπὸ τὰ ὅποια σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐπρομηθεύετο ἡ Κωνσταντινούπολις διὰ μακαρόνια καὶ ἐν γένει ζυμαρικά. Εἰς τὸ παρὰ τὸ σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Σπάρτα κουλὲ (μεταξὺ Χαδέμκιοῦ καὶ Μικρ. Τσεκμετζέ) τσιφλίκιον Δελικλῆ καγιά τοῦ Ἑβραίου Κεζαπτζόγου ἢ Λεβῆ, πρὸ πεντηκονταετίας ἰδρῦθη ἀτμόμυλος τέλειος, ἐργαζόμενος ὀλίγους μῆνας μόνον πρὸς παρασκευὴν τοῦ κατὰ τὴν νηστείαν τοῦ Πάσχα παρὰ τῶν Ἑβραίων τραγομέναν ἀζύμων (χαμουρσουζ).

Ἄμπελοφυτεῖαι. Ἄμπελια πολλὰ εἶχον κυρίως τὰ παρὰ τὴν Σηλυβρίαν χωρῖα Ἐπιβάται, Δελειῶναι, Ἐξάστερον, Γιαλούς, Οἰκονομεῖον, Δημοκράνεια καὶ Καλικράτεια. Ὅλα σχεδὸν ἦσαν τοῦ εἶδους περατεινά (Λ. Γ. γιαπουντζάκια) καὶ αὐτῶν ἐγίνετο μεγάλη ἐξαγωγή διὰ Κων]πολιν ἀπὸ τῆς 15ης Αὐγούστου μέχρι 15 καὶ ἐνίοτε τέλος Ὀκτωβρίου. Ἐτοποθετοῦντο εἰς κόφας τῶν 50—60 ὄκ. μὲ ἰδιαιτέραν

ἐπιμέλειαν, τοποθετουμένων τῶν καλλιτέρων εἰς τὸ ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς κόφρας μέρος καὶ καλυπτομένων μετὰ μεγάλης προσοχῆς με φύλλα. Ἐφορτώνοντο εἰς πλοιάρια ἅνὰ 50—80 κόφραι καὶ μετεφέροντο εἰς 3—4 ὥρας με εὐνοϊκὸν καιρὸν εἰς Κων]πολιν. Ἀπὸ τὴν περιφέρειαν αὐτὴν ἐφορτώνοντο τακτικὰ 50—80 πλοιάρια καθ' ἑκάστην, ὥστε κατὰ πρόχειρον ὑπολογισμὸν θὰ ἐφορτώνοντο 150—200 χιλ. ὄκ. σταφυλῶν καθ' ἑκάστην, ἧτοι περὶ τὰ 9—10 ἑκατμ. ὀκάδων καθ' ὅλην τὴν περίοδον. Ἀργότερον ἤρχιζον τὴν φόρτωσιν τῶν σταφυλῶν τοῦ χωρίου Φαναρίου καὶ τελευταία, κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου, πολλάκις μέχρι τέλους Νοεμβρίου τοῦ χωρίου Τσαδῶ καὶ ὀλίγων τοῦ Κερμενίου, φορτωνομένων ἀπὸ τὸ τσιφλίκιον Παπαζλῆ. Ἡ Σηλυβρία ὀλίγα ἀμπέλια εἶχε. Ἐγίνοντο καὶ κρασιὰ ἀρκετά, τῶν ὁποίων ἀρκετὴ ἐξαγωγή ἐγένετο εἰς Γαλλίαν μετὰ τὴν προσβολὴν τῶν ἀμπέλων τῆς ὑπὸ τῆς φυλλοξήρας, διακοπεῖσα μετὰ τὴν φύτευσιν τῶν Ἀμερικανικῶν ἀμπέλων εἰς Γαλλίαν. Φυλλοξήρα δὲν ὑπῆρχε εἰς τὴν περιφέρειαν. Τὸ κρασιὸν ἐπωλεῖτο μετὰ τὸ μέτρο (8 ὄκ.) ἐνθυμοῦμαι δὲ ὅτι ἐπωλήθη τὴν ἐποχὴν τῆς ἀζητησίας μέχρι 10 παρ. ἢ ὀκά. Ὅλα τὰ χωρία αὐτὰ ἦσαν ἀκραιφνῶς Ἑλληνικά.

Μαῦρα σταφύλια ὀλίγα ἐφύτεύοντο τοῦ εἴδους *καρὰ λάχανο* καὶ ὀλίγιστα *μοσχάτα* τοῦ Μυριοφύτου τὰ σταφύλια ἦσαν *γιαπουντζάκια*, ἢ *γιαπαλάκια* (οἱ Τοῦρκοι τὰ ἔλεγαν *κιναλῆ* (καφέχρου) *γιαποντζάκια* διότι ἔχουν κηλίδες καφέ), ἀρκετά *μαῦρα καραλάχανα*, *μαυροπάληα*, ὀλιγότερα τοῦ εἴδους *κολόδικο* καὶ *κινὸ* καὶ μερικὰ *αὐγουλάτα* καὶ *ροζακιά*.

Κτηνοτροφία.—Ἡ κτηνοτροφία κυρίως περιορίζετο εἰς πρόβατα καὶ ὀλίγιστα *κατοίκια* (αἴγας). Οἱ κτηνοτρόφοι ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμογενεῖς καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ χωρίον Τζαντῶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σηλυβρίας καὶ ἀπὸ τὸ Σχολάρι εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ραιδεστοῦ· ἀμφοτέρω χωρία καθαρῶς ὁμογενῆ. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σηλυβρίας θὰ ὑπῆρχον περὶ τὰς 20—30 χιλ. πρόβατα τοῦ εἴδους *κιβριτζίκια* (Λ. Τ.) καὶ ὀλίγα *καρκατσάνικα*, ἀλλὰ τὸ καλοκαίρι ἔφερον ἐκ Βουλγαρίας, Μιτυλήνης ἢ Λήμινον ἄλλα τόσα περιποῦν τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον ὑπ' ἐνοικίον διὰ τὸ *μαξοῦλι* (Λ. Τ. προῖδον) ἢ ἠγόραζον κατὰ Μάρτιον συνήθως καὶ μετέπειτα μετεπώλουν κατ' Ἰούλιον, Αὐγουστον. Αὐτὰ ἐλέγοντο *μπαχάρια* (Λ. Τ. *καλοκαιρινά*).

Ἐκτὸς τῶν μονίμως ἐγκαταστημένων κτηνοτρόφων, ὑπῆρχον καὶ οἱ *Καρκατσαναῖοι* (Σαρακατσαναῖοι ὅπως λέγονται ἐνταῦθα) ὀρθότερα θὰ εἶναι, ἴσως *Καρκατσαναῖοι* κατὰ παραφθορὰν ἐκ τῶν Τουρκι-

κῶν λέξεων κήρ (=ἀναπεπταμένον ὑπαιθρον) καὶ κατὰν (φεύγοντες) δηλ. οἱ φεύγοντες πρὸς τὴν ὑπαιθρον) οἱ ὅποιοι τὸν μὲν χειμῶνα παρέμενον εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, τὸ δὲ καλοκαίρι ἀνιήχοντο εἰς τὴν Βόρειον Θράκην (Ἀνατολ. Ρωμυλίαν)· συνήθως τὸν χειμῶνα παρέμενον εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Ἀν. Θράκης καὶ ἐνίοτε εἰς τὰ νοτιώτερα· θὰ εἶχον ἐν συνόλῳ περὶ τὰς 500—600 χιλ. πρόβατα, τὰ ὅποια ἐθεωροῦντο κατώτερα τῶν ἐντοπίων. Κατὰ συμφωνίαν μεταξὺ Τουρκίας καὶ Βουλγαρίας, ἡ μετάβασις καὶ ἐπιστροφή ἐγένετο ἄνευ πληρωμῆς τελωνειακῶν δασμῶν καὶ μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν ἐνεκατεστάθησαν εἰς Δυτικὴν Θράκην καὶ Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ ἰδίᾳ παρὰ τὴν Χρυσούπολιν (Σαρη Σαμπάν) τῆς Καβάλλας.

Ἄλλοτε δὲν ἐλάμβανον τὰ ἀναγκαῖα προφυλακτικὰ μέτρα διὰ τὰ χειμερινὰ καταλύματα καὶ τροφήν διὰ τὸν χειμῶνα καὶ ὡς ἐκ τούτου κατὰ τοὺς δριμεῖς χειμῶνας, ἀπὸ ἔλλειψιν καταλλήλων καταλυμάτων, ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γεννήσεως καὶ τῆς τροφῆς, πολλὰ ζῶα ἀπέθνησκον καὶ ἔμμενον οἱ κεχαγιάδες μόνον μὲ τὴν σόπαν (βακτηρίαν ποιμενικήν), ὡς ἐλέγετο. Ἀπὸ πεντηκονταετίας ὅμως ὅλοι σχεδὸν ἔκαμνον εἰς ὠρισμένα μέρη ἀγγλία (Λ. Τ. χειμάδια) ὅπου συνεκέντρωναν καὶ τροφήν καὶ οὕτω δὲν ἐγίνοντο τοιαῦται καταστροφαὶ ἢ εἰς μικρὰν κλίμακα. Ἡ γέννησις τῶν προβάτων κατ' ἀρχὰς ἐγένετο κατὰ Φεβρουάριον, Μάρτιον, ἀλλὰ κατόπιν, ὡς ἐκ τῆς μεγάλης τιμῆς τοῦ πρωΐμου γάλακτος, κατώρθωναν καὶ ἤρχιζε ἀπὸ τὰ τέλη Δεκεμβρίου. Οἱ κάτοχοι τῶν προβάτων ἐλέγοντο κεχαγιάδες καὶ οἱ ὡς κύριον ἐπάγγελμα τὴν κτηνοτροφίαν ἔχοντες πάντοτε ἦσαν γνωστοὶ ἀντὶ ἐπιθέτου μὲ τὴν προσθήκην τῆς λέξεως αὐτῆς εἰς τὸ κύριον ὄνομα, π. χ. Κριωνὰ κεχαγιάς, Ἀναστὰς κεχαγιάς, Γρηγοράκη κεχαγιάς κλπ. Κεχαγιάδες ἐλέγοντο καὶ οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐργασίας, ὡς καὶ οἱ ἐργατικοὶ διενθνται τῶν τσιφλικίων, οἱ δὲ ἀπλῶς βοσκοὶ τσομπάνηδες. Εἰς τοὺς κεχαγιάδες ἐνεπιστεύοντο πολλοὶ ἔχοντες ὀλίγα (50—200) πρόβατα τὴν διατροφήν καὶ διαχειρίσιν, κατὰ τὴν ἀπόλυτον κρίσιν τῶν καὶ μετὰ τὴν Σηλυβριανὴν πανήγυριν (8 Σεπτεμβρίου) ἔδιδε τὸν λογαριασμὸν ὁ κεχαγιάς εἰς τοὺς διαφόρους κατόχους καὶ ἀφοῦ παρεκράτει ὠρισμένον δικαίωμα γενικῶς ἀπὸ πρὶν καθοριζόμενον, παρέδιδε τὸ περίσσευμα καὶ τὰ πρόβατα, ἐκτὸς ἂν κοινῇ συγκαταθέσει ἐγένετο ἀνανέωσις Ἡ πρόσληψις τῶν βοσκῶν ὡς καὶ ἐν γένει ὄλων τῶν ἀγροτοεργατῶν ἐγένετο συνήθως δι' ἓν ἔτος, εἰς ὄλην σχεδόν τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην τόσον παρὰ τῶν ὁμογενῶν ὅσον καὶ τῶν τούρκων μετὰ τὴν Σηλυβριανὴν πανήγυριν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγκομιδῆς

προσελαμβάνοντο περισσότεροι ζργάται, πάντοτε, διατρεφόμενοι παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν. Κατὰ τὸ 1905 ἐδημοσίευσα, γράφων ἐκ Σηλυβρίας, εἰς τὸ Δελτίον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου (τόμ. 6 σελ. 73) τὰ κατωτέρω περὶ τῆς βιομηχανίας τῆς γαλοούρης εἰς τὴν περιφέρειαν μας, Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ἐξακολουθεῖ αὐτή, διεξαγομένη παρὰ τῶν τούρκων.

«Τὸ δροσερὸν καὶ εὔγεστον τοῦτο γαλοῦρτι γίνεται κυρίως ἀπὸ γάλα προβάτου καὶ σπανίως ὀλίγων αἰγῶν ¹⁾. Δὲν ἀπέχει πολὺ ἀφ' ἡμῶν ἢ ἐποχὴ καθ' ἣν βελτιωθείσης τῆς κατεργασίας παρὰ τοῦ ἐντοπίου Σαρηγιάννη (περὶ τὸ 1870) ἤρχισε ν' ἀποστέλλεται κατὰ ποσὰ εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπου ταχέως διεδόθη καὶ ἐξετιμᾶτο παρὰ πάντων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τοιαῦτα γαλοῦρτια ἐγένοντο μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνον καὶ τὰ πλησιόχωρα νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ ἤδη ἐκτὸς τῆς Σηλυβρίας ἀποστέλλονται τοιαῦτα τακτικῶς ἀπὸ Σουλτὰν Τσιφλίκι, Παππαζλή, Ἐπιβάτας, Δημοκράνεια καὶ Καλλικράτειαν καὶ ἐνίοτε ἀπὸ διάφορα ἄλλα μέρη, πωλούμενα ὅμως ὅλα ὡς Σηλυβριανὰ. Ἄλλοτε ἢ ἀποστολὴ ἤρχιζε συνήθως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Μαρτίου, ἀυξανομένης δὲ τῆς ἀποδόσεως τοῦ γάλακτος τῶν προβάτων αὐξάνει ὀλονὲν καὶ τὸ ἀποστελλόμενον ποσὸν γαλοურიῶν μέχρι τῶν μέσων Μαΐου, ὁπότε πάλιν ἀρχίζει νὰ ἐλαττοῦται καὶ διαρκεῖ ἢ ἀποστολὴ μέχρι τέλους Ἰουνίου καὶ ἐνίοτε Ἰουλίου. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συνεπεῖα βελτιώσεως τῶν ὄρων τῆς κτηνοτροφίας, λίαν ἐνωρίς ἀρχίζει ἢ παραγωγὴ, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Ἰανουαρίου καὶ πότε ἀπὸ τὰ τέλη Δεκεμβρίου.

Τὸ γάλα ἀμελγόμενον εἰς τὰς μάνδρας μεταφέρεται ἐντὸς μεταλλινῶν δοχείων εἰς τὰ μέρη ὅπου κατεργάζεται τὸ γαλοῦρτι (γαλοουρτανάδες), ἅπαξ ἢ δις τῆς ἡμέρας, δι' ἀμαξίων ἢ ἵππων καὶ ὄνων ἀπὸ τὰ πέριξ μέχρις ἀποστάσεως 5 — 6 ὥρων. Ἄμα παραληφθῆ, ἀφοῦ ζυγισθῆ καὶ δοκιμασθῆ ἢ πυκνότης δι' εἰδικῶν ἐργαλείων (ὅπως μὴ ἔχωσιν ἀναμεμιγμένον ὕδωρ οἱ κύριοι τῶν προβάτων) ρίπτεται εἰς ἰδιαιτέρους λέβητας (καζάνια) χωρητικότητος μέχρις 600 ὄκ. καὶ ἀφοῦ βρασθῆ κενοῦται εἰς ἰδιαιτέρα δοχεῖα ἐκ λευκοσιδήρου χωρητικότητος 4—6 ὄκ. ὅπου μετὰ παρέλευσιν 2—3 ὥρων ἐνθέτουν τὴν μαγιάν. Οὕτω ἀφοῦ μένει κεκαλυμμένον περὶ τὰς 6—8 ὥρας φορτώνεται εἰς

1) Τὸ ἐκ τῶν τελευταίων παραγόμενον ἔχει χροῖμα βαθύτερον καὶ ἐλαφρὰν ὀσμὴν.

τὰ πλοιάρια. Εἰς τὰ πλοιάρια αὐτὰ χωρητικότητος 4—5 τόννων, τοποθετοῦνται 400—600 τοιαῦτα δοχεῖα (τενεκέδες), ὅταν δὲ ὁ καιρὸς τύχει εὐνοϊκὸς ἐκτελοῦν ταῦτα τὸ ταξειδίον μέχρι Κωνσταντινουπόλεως ἐντὸς 4 ὡρῶν ¹⁾ ἐξυπηρετοῦντα οὕτω καὶ τὴν καθημερινὴν τακτικὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπῆρχον ἐνταῦθα 4—5 ἐργοστάσια ἀποστέλλοντα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅλα καθ' ἑκάστην ἀπὸ 500—1200 δοχεῖα τῶν 4—5 ὄκ.. ἀλλὰ ἀπὸ τινος τὰ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν πλησιέστερα μέρη (Ἐπιβάται, Καλλικράτεια) ἀρχίζοντα ἐνωρίτερον τὴν κατασκευὴν καὶ ἐπομένως πωλοῦντα, πρὶν ἀφθονήσῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τιμὰς λίαν ὑψηλὰς (μέχρι 3 1/2 γρ. τὴν ὄκᾶν) ἀμείβονται ἐξαιρετικῶς καὶ καθ' ἑκάστην ἡ Σηλυβρία χάνει ἔδαφος ὥστε καὶ ἔνεκα ἄλλων λόγων ἡμίσεια τῆς παλαιᾶς ἐξαποστολῆς γιαουρτίου ἐκτελεῖται ἐντευθεν. Ἡ περισσοτέρα κατανάλωσις γίνεται μετὰξὺ τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ τοῦ λαοῦ· τινὲς ἐκ τῆς ἀνωτέρας τάξεως, ἐκτὸς τῆς ὄχι λίαν ἐπιζήλου ἐξωτερικῆς ἐπιδείξεως τῶν δοχείων, ἀποφεύγουν τὴν βρῶσιν αὐτῶν ὡς δῆθεν περιέχοντος ὕλας βλαβεράς, ἐνῶ περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι εἶναι ἀπὸ ἀγνότατον γάλα, ἐξαιρετικῶς ἴσως ἀναμιγνυόμενον μὲ ἀγνότερον ὕδωρ.

Ἡ πρώτη ἀγορὰ τοῦ γάλακτος κημαίνεται μετὰξὺ 35—60 παραδων τὴν ὄκᾶν ²⁾ ἀναλόγως τοῦ ἔτους καὶ τῆς ἀποστάσεως· ἀνωτέραν τιμὴν πληρώνουν ὅσον πλησιέστερον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν εὐρίσκονται οἱ κατεργαζόμενοι. Διὰ τὴν κατεργασίαν δὲ ἀκολουθεῖ ἔξοδον μέχρι 10 παραδων κατ' ὄκᾶν· τελωνεῖον εἶναι ἀπηλλαγμένον. Πωλεῖται συνήθως διὰ τῶν κατὰ τὸ Βαλοῦκ παζὰρ καὶ Ζιντὰν καποῦ Πόλεως Ἀνατολικῶν καταστηματαρχῶν (καπημαλιδων), οἵτινες λαμβάνουσι δικαίωμα προμηθείας 4—8 παραδων κατ' ὄκᾶν, εὐκολύνοντας συγχρόνως χρηματικῶς καὶ τοὺς ἀνταποκριτὰς των. Ἡ τιμὴ τοῦ γιαουρτιοῦ καὶ ὅταν ἐνίοτε συνεπέλα ἐναντίων ἀνέμων συσσωρευθῶσι πολλὰ ἢ ὅταν εἰς κακὴν κατάστασιν ἀφικνοῦνται, πωλοῦνται μέχρι τῶν 25 παραδων κατ' ὄκᾶν τιμὴν λίαν ἐπιζήμιον διὰ τοὺς ἀποστολεῖς. Πρὸ 2—3 μάλιστα ἐτῶν, ἔνεκα τῆς καλλίστης ἐσοδείας τῶν ὀπωρικῶν καὶ τοῦ γάλακτος ἐπὶ μῆνας σχεδὸν ἐπωλοῦντο εἰς τοὺς 25—35 παραδες. Αἱ περι-

1) Ἡ Σηλυβρία ἀπέχει ἐκ Κωνσταντινουπόλεως 35 μίλλια.

2) Λέγοντες ὄκᾶν ἐννοοῦν συνήθως ἴσην χωρητικότητα μίας ὄκᾶς ἐλαίου καὶ τὸ περιεχόμενον γάλα ζυγίσει ἀναλόγως τῆς πυκνότητος τοῦ γάλακτος ἀπὸ 440—480 δράμια.

συναί τιμαί ἐκυμαίνοντο μεταξύ τῶν 50—100 παράδων. Τόσον οἱ ἐργοστασιάρχαι, ἔκτος 2 ὀθωμανῶν καὶ οἱ λοιποὶ ἐργάται εἶναι ὁμογενεῖς.

Κατὰ τινὰς πληροφορίας ἀπεστάλησαν ἐν ὄλῳ πέρυσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν γαιοῦρι περὶ τὰ 2 ἑκατομμύρια ὀκάδιων ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη.

Διὰ τὴν ἀγορὰν τοῦ γάλακτος, τόση ζήτησις καὶ συναγωνισμὸς ὑπάρχει, ὥστε ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ἤδη προβαίνουν εἰς συμφωνίαν προκαταβάλλοντες καὶ ἀρκετὰ χρηματικὰ ποσά».

Ὡς ἀνέφερα ἀνωτέρω ἡ κτηνοτροφία εἰς τὴν Σηλυβρίαν περιορίζετο κυρίως εἰς τὰ πρόβατα καὶ τὰ κατσίκια. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ ἀρκεταὶ ἀγελάδες καὶ βουβάλες διὰ τὸ γάλα, ὡς καὶ βουβάλια διὰ τὴν γεωργίαν ἢ μεταφορὰς· διὰ τὰ ἄλογα καὶ τοὺς ὄνους ἀναφέρω προηγουμένως. Μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἀλωνίων πολλοὶ ἤθελαν νὰ ἀντικαταστήσουν τὰ ἀροτριῶντα ζῶα ἢ νὰ προμηθευθοῦν νέα. Τοῦτο ἐγένετο κυρίως εἰς τὰς δύο ζωοπανηγύρεις· τὸ κυρίως *μπαλτσῆμι*, τὸ ὁποῖον διεξήγετο εἰς τὰς 18 Αὐγούστου, εἰς τὴν ἐκτεταμένην πεδιάδα τοῦ Σεράϊ¹⁾ [Ἀνακτόριον], ἢ ὁποῖα ἦτο καὶ ἡ μεγαλύτερα, καὶ μετὰ μίαν ἑβδομάδα, εἰς τὰς 23 Αὐγούστου, εἰς τὸ *Δουλυπέ δερε* (Τσερκέζκοι, μετονομασθὲν κατὰ τὴν ἑλληνικὴν κατοχὴν εἰς Κουπέριον), ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μεταξύ Κων|πόλεως καὶ Τυρολόης. Πολλοὶ προτιμοῦσαν τὰ καταπεπονημένα καὶ γηρέα βόδια, μετὰ τὸ πέρασ τῆς σπορᾶς κατὰ Νοέμβριον, Δεκέμβριον, νὰ τὰ κάμουν *μπεσιά* (Λ. Τ. σημαίνουσα θρεπάρια) καὶ ἀφοῦ τὰ ἐνέκλειον ἐπὶ 2—3 μῆνας εἰς ἀχούρια ὑπερτρέφοντες αὐτὰ τὰ ἐπώλουν πρὸς μεταφορὰν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐπωλοῦντο εἰς τοὺς κρεοπώλας.

Ἐπειδὴ ἐγένετο ἀρκετὸς λόγος περὶ πανηγύρεων, ἀναφέρω τὸ πανηγῦρι τῆς Σηλυβρίας²⁾, τὸ ὁποῖον ἦτο καὶ τὸ μεγαλύτερον τῆς Ἀν. Θράκης, ὅτι ἐτελεῖτο εἰς τὰς 8 Σεπτεμβρίου πρὸς τιμὴν τῆς ἐν τῷ ναῷ Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀνατεθειμένης εἰκόνας τῆς Παναγίας· ἤδη ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται ἀκόμη τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα τοῦ Σεπτεμβρίου, κυρίως, ἐμπορικὴ καὶ ζωοπανηγυρίς. Εἰς τὰ πλεῖστα τῶν

1) Ὅρα «Θρακικά» τόμ. 12 σελ. 255—264.

2) Βλ. προχείρως Προδίκου (Εὐσταθίου Ποπέσκου ἤδη ἐπισκ. Τρωάδος). Ἡ Πανηγυρίς τῆς Σηλυβρίας «Θρακικὴ ἐπετηρίς» ἔτ. Α' 1898, σ. 55—69. Κ. Σπανούδη, ἡ πανηγυρίς Σηλυβρίας εἰς ἐφημερίδα Κ|πόλεως «Πρόοδος» 12—19 Σεπτ. 1906.

χωρίων ἐτελοῦντο εἰς τὴν ἐπέτειον τῆς ἑορτῆς τοῦ ναοῦ ἢ ἀγίασματος πανηγύρεις, ὡς εἰς Τζαντῶ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου (2 Μαΐου), Φανάριον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, εἰς Ἡράκλειαν (23 Ἀπριλίου), εἰς τσιφλικιον Φετὲ ¹⁾ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος (6 Αὐγούστου), εἰς Δελειῶνες τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου (8 Μαΐου) εἰς τὴν ὠραίαν τοποθεσίαν Γεροστάνη ²⁾, εἰς Ἐξάστερον τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου (21 Μαΐου) εἰς Τσαουσολή τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου (8 Μαΐου), εἰς Καδήκιοι καὶ Ἀρεσοῦ τῆς Ἀναλήψεως, εἰς Μέτρας τῆς Ρεμματοκρατορίσας, τὴν ἐπαύριον τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ, εἰς Καστανειῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ³⁾ (23 Ἀπριλίου) καὶ ἄλλου. Ἴσως ἄλλοτε, ἂν ἄλλος δὲν μὲ προλάβῃ, γράψω περὶ αὐτῶν τοῦτο μόνον σημειῶ, ὅτι εἰς τίνα χωρία ἐγίνοντο καὶ ἀγῶνες πάλης (Φανάριον. Μέτραι, Καστανειαί), δρόμου (κοσσὶ Τ.) καὶ ἵπποδρομιαί (Μέτραι, Καστανειαί καὶ ἐνίοτε εἰς Ἐξάστερον).

* *

Μεταξὺ τῶν διαφόρων σημείων τῶν ἀξίων ἐρεύνης ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ νομισματικόν. Ἐπίσημον νόμισμα εἰς τὴν Τουρκίαν ἦτο ἡ χρυσοῦ Τουρκικὴ λίρα (2 1/4 δράμια), ἡ ὁποία εἰς τὰς ἐπισήμους συναλλαγὰς εἶχε 100 γρόσια, κατ' ἀρχάς, καὶ κατόπιν 102 1/2 καὶ ὁ ἀργυροῦς μετζιδιές, 19 γρόσια. Χαρτονομίσματα μέχρι τοῦ παγκοσμίου πολέμου ὑπῆρχον μόνον ὀλίγα τῆς Ὀθωμανικῆς Τραπεζῆς, τὰ ὁποία ὑπερχεοῦτο ἢ Τραπεζα νὰ ἐξαργυρώνη, ἅμα τῇ παρουσιάζοντο, μὲ χρυσοῦς λίρας. Εἰς τὰς συναλλαγὰς ὅμως εἰς τὰ διάφορα μέρη, ἄλλως διειτιμῶντο τὰ νομίσματα καὶ ὡς ἐκ τούτου μεγάλη διαφορά εἰς τὰς νομισματικὰς διαφορὰς καὶ ἐπικερδῆς ἐργασία διὰ τοὺς ἀργυραμοιβοὺς (σαράφηδες).

Εἰς τὸν νομὸν Ἀδριανουπόλεως, εἰς μὲν τὴν Ἀδριανούπολιν ἢ Λ. Τ. εἶχε 123 γρ., ὁ μετζιτιές 23 γρ. καὶ 30 παρ., τὸ εἰκοσόφραγκον 108· εἰς τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας ἢ Λ. Τ. 136, ὁ μετζιτιές 25, τὸ εἰκοσόφραγκον 120· εἰς τὴν Ραιδεστόν ἢ Λ. Τ. 135, ὁ μετζιτιές 25, εἰς τὸ Οὐζούν κιοποῦ ἢ Λ. Τ. 124, ὁ μετζιτιές 24 καὶ τὸ εἰκοσόφραγκον 109,

1) Ἡ πανηγυρις αὕτη ἐγίνετο καὶ ἐπὶ τούρκων ἰδιοκτητῶν εἰς τὸν κῆπον τοῦ τσιφλικίου, ὅπου ὑπῆρχεν ἀγίασμα· οἱ ἐνοικιασταὶ ἦσαν πάντοτε ὁμογενεῖς.

2) Εἰς τὴν θέσιν αὕτην ὑπῆρχον καὶ διάφορα δένδρα, τὰ ὁποία ἐθεωροῦντο ἱερά καὶ δὲν τὰ ἔκοπτον· αὐτὸ ἐγίνετο καὶ ἄλλου.

3) Πρὸβλ. προχείρως, Μ. Σαραντῆ: Ἀπὸ τὰ πανηγύρια τῆς Θράκης, «Θρακικά» τόμ. Η' 1935, σελ. 412—419.

εις τὸν Σκοπὸν καὶ τὸν Σκεπαστὸν ἢ Λ. Τ. 139, ὁ μετζιτιὲς 27, εἰς τὴν Κεσσάνην ἢ Λ. Τ. 118 καὶ εἰς τὴν Τυρολόην 108. Εἰς ἄλλους νομοὺς τῆς Τουρκίας ἄλλως εἶχον· εἰς τὴν Σμύρνην π. χ. ἢ Λ. Τ. εἶχε 165 γρ. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν διάφορα εἶδη ἐπωλοῦντο μὲ διαφόρους τιμὰς τῆς Λ. Τ. 1). Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν Τουρκικῶν νομισμάτων, ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔτη μετὰ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1878 ἦτο εἰς κυκλοφορίαν καὶ τὸ *καρμπόβολον* (ἄργυροῦν ρούβλιον), τὸ ὁποῖον διεισιμῶτο εἰς Σηλυβρίαν πρὸς 16 γρόσια. Χρυσὰ ξένα νομίσματα ἐξηκολούθουν νὰ κυκλοφοροῦν μέχρι τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Εἰς ὅλην τὴν Διοίκησιν Μετρῶν, (εἰς τὴν Στραντζαν μόνον, νομίζω εἶχε 24 γρ.) ὁ μετζιτιὲς εἶχε 20 γρόσια, ἢ λίρα 109, ἢ λίρα Ἀγγλίας 120, τὸ εἰκοσόφραγκον 95 καὶ αἱ *κιρμίτοι* (Ἀυστριακὰ δοκάτα, νόμισμα, κυκλοφοροῦν ἄλλοτε ἐν Αὐστρίᾳ) πρὸς 56 Ἀπὸ τὰς τελευταίας πολλαὶ ἦσαν ἐλλειποβαρεῖς καὶ πολλαὶ *κεζαπλίδικαι* (ἀπὸ ἐμπότισιν ἐντὸς *κεζαπίου*, βιτριολίου, ἀφαιρεῖτο χρυσός). Κατόπιν τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἔγινε ἀφομοίωσις παντοῦ, ὁρισθείσης τῆς λίρας Τουρκίας πρὸς 100 γρόσια καὶ τοῦ ἀργυροῦ μετζιτιὲ 20. Μέχρι τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ συντάγματος (1909) ὑπῆρχεν ἀρκετὴ σπάνις μικρῶν νομισμάτων καὶ ὁ ἔχων ἀνάγκην τοιούτων ἠναγκάζετο νὰ καταφεύγῃ εἰς τοὺς σαράφηδες, πληρώνων περὶ τὰ 5 γρόσια κατὰ λίραν, διαφορὰν. Τοῦτο, ἴσως, ἔγινε αἰτία, ὥστε πολλαὶ Ἑλληνικαὶ κοινότητες, νὰ προβῶν εἰς τὴν ἔκδοσιν χαρτίνων συμβόλων ἢ ὑποκαταστατικῶν χρημάτων²⁾. Δὲν γνωρίζω πότε ἀρχικῶς ἐξεδόθησαν τοιαῦτα καὶ κατ' ἀνάγκην θὰ περιορισθῶ εἰς τὰ χωρία τῆς ἀνεξαρτήτου διοικήσεως Μετρῶν (Μουτσαρφυλικίου Τσατάλτζας)³⁾. Τὰ χαρτίνα τοιαῦτα κέρματα ἐξεδίδοντο παρὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτροπῶν τῶν Ἱερῶν ναῶν τῆς κοινότητος, ἐπὶ καρτονίων διαστάσεων 4×2 ἐκτμ. περίπου, καὶ ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὀψεως ἔφερον τυπωμένην Ἱερὸς Ναός . . . παράδες . . . καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλης τὴν σφραγίδα τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ναοῦ. Καθ' ὅσον γνωρίζω τοιαῦτα εἶχον σχεδὸν ὅλαι αἱ ὁμογενεῖς κοινότητες τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας καὶ ἡ ἀξία των ἐποίκιλεν ἀπὸ 5—10 παρ. καὶ ἐνίοτε μέχρι 1 γρ. διαφέροντος τοῦ χρώματος καὶ κατὰ τι τῶν διαστάσεων διὰ

1) Πρὸβλ. εἰς Μεγ. Ἑγκυκλοπαίδειαν ἀρθρον Τουρκία τόμ. ΚΓ' σελ. 176.

2) Πρὸβ. Ἀθηναῖς Γιαννιοῦ. Ἡ ἐπαρχία τῶν Δέρκων «Θρακικά» τόμ. ΙΒ' σελ. 172.

3) Ἀνεξάρτητος διοικήσις ἐλέγετο ἢ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἐξάρτησις, ἀνευ ὑπαγωγῆς εἰς τὸν Νομόν (Βιλαέτι). Τοιαῦται δέ, ἦσαν αἱ διοικήσεις Μετρῶν, Βίγας, Νικομηδείας, Ἱερουσαλήμ καὶ Ζόρ.

κάθε σημειουμένην ἀξίαν. Ἀπὸ πότε ἤρχισεν ἡ ἔκδοσις αὐτῶν δὲν κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω, ἀλλ' ἂν δὲν κάνω λάθος, κατὰ τὸ 1896 ἐμποδίσθη ἡ κυκλοφορία αὐτῶν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ μετατρέψουν τὴν σημείωσιν ἀπὸ ἀξίαν εἰς χρῆμα, εἰς σημείωσιν δι' ἓν ἢ δύο κηρία, καὶ νὰ ἀναφέρουν ἐπ' ἐκκλησίας καὶ δι' εἰδοποιήσεων ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κυκλοφοροῦν ἔξω, διότι ἰδίως εἰς τὰ χωρία ἦσαν ἐν δημοσίᾳ χρήσει καὶ παρὰ τῶν ἀλλοεθνῶν. Ἰδίως εἰς τὸ χωρίον Ἐπιβάται ἦσαν ἐν κοινῇ χρήσει καὶ αἱ μικραὶ συναλλαγαὶ ἐγίνοντο σχεδὸν μόνον με ἐντόπια κερμάτια διὰ τὰ ὁποῖα καθωρίσθη καὶ ἰδιαιτέρα τιμὴ πρὸς 25 γρ. ὁ ἀργυροῦς μετζιδιὲς ἀντὶ τοῦ συνήθους 20 γρ. Εἰς τὰς Ἐπιβάτας τὸ κυκλοφοροῦν ποσὸν ἦτο 100—200 λ. Τ. ἀναλόγως τῆς ζήτησεως τῆς ἀγορᾶς ἢ κοινότης διὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρόπων τὰ ἐξηργύρωνε εἰς πρώτην ζήτησιν, εἶχε δὲ ἀρκετὰ ὀφέλη ἐκ τῆς ἀπωλείας καὶ ἄλλων. Εἰς τὰς συναλλαγὰς ἢ διαπραγματεύσεις με αὐτὰ ἐλέγετο με γρόσια σάπια ἢ τσουροῦκικα (Λ. Τ. σημαίνουσα ἐφθαρμένα). Ἐνίοτε εὗρισκε κανεὶς τοιαῦτα κερμάτια μιᾶς κοινότητος εἰς ἄλλην. Οἱ ξένοι ἐρχόμενοι εἰς συναλλαγὰς εἰς τὰ χωριά, ἠναγκάζοντο κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των νὰ προβοῦν εἰς ἐξαργύρωσιν αὐτῶν με μίαν ἔκπτωσιν 5—10%.

Εἰς ἀρκετὰ χωρία παρὰ τὰς Μέτρας ἀντὶ τῆς ἐκτυπώσεως κερματίων, ἔθεταν εἰς κυκλοφορίαν κατοτέχνους κυκλοτερεῖς τενεκέδες (;) με σφραγίδα με τὰ ἀρχικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀγίου εἰς ὄνομα τοῦ ὁποίου ἐτιμᾶτο ὁ ναὸς τοῦ χωριοῦ (π. χ. Α Γ., τὸ ὁποῖον ἐσήμερις Ἅγιος Γεώργιος), ὑποσημειουμένου τοῦ χωριοῦ, ὅπου εὗρίσκετο ὁ ναός. Ἄλλοι δὲ ἐθεώρησαν καλλίτερον νὰ ἐπισημάνουν τὰ ἐν ἀχρηστῆ παλαιά χάλκινα γρόσια με τὴν αὐτὴν σφραγίδα Α. Γ. κλπ. καὶ οὕτω ἀντιπροσώπευον 10 παρ. ἢ τὰ ἔκοπτον τὸ εἰς τὸ μέσον, τὸ ἥμισυ παρ. 5.

Βαθμηδὸν ὅμως ἡ Τουρκικὴ κυβέρνησις ἀπηγόρευσε τὴν κυκλοφορίαν αὐτῶν καὶ ἐντὸς τῶν ναῶν.

Ἀργότερον, ὀλίγον πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου νομίζω, ἐπισήμως εἰς ὅλον τὸ κράτος ὤρίσθη ἡ τιμὴ τῆς λ. Τ. εἰς 100 γρ. καὶ τοῦ μετζιτιὲ εἰς 20, τόσον διὰ τὰς συναλλαγὰς τοῦ δημοσίου ὅσον καὶ τῆς Κυβερνήσεως.

Μ. Α. ΣΑΤΜΟΥΛΗΣ

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ — ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Φιλογενεῖς Θραῖκες.—Ὁ καθηγητὴς κ. Νίκος Α. Βέης γράφον διὰ τὴν Ἀνθολογίαν τοῦ Ζήση Δαούτη τοῦ Θεσσαλοῦ εἰς τὴν «Πρωΐαν» (14 Ἰουνίου 1942) ἀναφέρει ὅτι αὕτη ἐξεδόθη τὸ 1818 ἐν Βιέννῃ, ὡς φέρεται ἐν τῷ τίτλῳ «δαπάνη τῶν εἰλικρινεστάτων καὶ φιλογενεστάτων φίλων του κυρίων Παρίση Δημητρίου Παμφύλου τοῦ ἐκ Τυρνόβου τῆς Θεσσαλίας καὶ Δημητρίου Χ(ατζῆ) Σωτῆρ Μαλκοτζόγλου τοῦ ἐκ Ροδοσοῦ τῆς Θράκης», ἀφιεροῦται δὲ τῷ εὐγενεστάτῳ καὶ φιλογενεστάτῳ λυρῶ *Γεωργίῳ Σακελλαρίῳ* τῷ ἐξ Ἀδριανουπόλεως τῆς Θράκης.

Ἀνακάλυψις χρυσοῦ στέμματος ἐν Θράκῃ.—Κατὰ πληροφορίας ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἕνας στρατιώτης τῆς φρουρᾶς Καλλιπόλεως, ἀνεῦρεν ἕνα χρυσοῦν στέμμα, ἀποτελούμενον ἀπὸ 71 ἐλάσματα ἐκ χρυσοῦ καὶ χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ πρώτου ἢ δευτέρου π. Χ. αἰῶνος. Ὁ στρατιώτης παρέδωκε τὸ εὑρημα εἰς τὸν συνταγματάρχην του, ὁ ὁποῖος τὸ ἀπέστειλεν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Τὸ Τουρκικὸν ὑπουργεῖον Παιδείας ἀντήμειψεν τὸν στρατιώτην μὲ 91 τουρκικὰς λίρας.

«Καθημερινή» 6 Φεβρουαρίου 1943.

ΕΠΙΛΟΓΑΙΣ Α. Μ.

ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΙΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Εἰς μνήμην τοῦ ἀγαπητοῦ μου
ἀδελφοῦ Ἀντωνίου Α. Σταμούλη

Τὰ ἀγιάσματα ἦσαν νερὰ ἱερά, ἱαματικά καὶ θαυματουργά, ἀφιερωμένα εἰς ἁγίους καὶ ἁγίας, εἰς τὴν Παναγία, τὸν Σωτῆρα Χριστόν, τὴν ἁγίαν Τριάδα· μερικά ἔφερον τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ποῦ ὑπῆρχαν. Εἰς τὴν μνήμη πολλῶν, γίνονταν πανηγύρια καὶ θυσίαι, τὰ λεγόμενα κουρμπάνια ¹⁾, ἀγῶνες πάλης καὶ δρόμου, χοροὶ μὲ τραγούδια καὶ μουσικὴς, συνήθως περὶ τὸ ἅγιασμα.

Ἀγιάσματα βρισκόνταν εἴτε στὸ ὑπαίθρο καὶ σὲ μέρη ἀπομεμακρυσμένα, ὅπου ἡ εὐσέβεια τῶν πιστῶν τὰ διατηροῦσε καὶ οἱ ἀλλόπιστοι ἐσέβοντο, εἴτε σὲ κατωκημένα μέρη, σ' ἐκκλησίες, σὲ παρεκκλήσια ἢ ἐξωκκλήσια, εἴτε καὶ κοντὰ σ' αὐτὰ. Συνήθως τὰ εὔρισκε κανεῖς σὲ μαγευτικὰς τοποθεσίας, καὶ μαγευτικὰ ἄλση, σὲ βαθεῖαι σπηλιὰς στολισμέναι μὲ ὠραίους σταλακτίτας καὶ σὲ ἥσυχαι ἀκροθαλασσιὰς. Ὑπῆρχαν ὁμως ἀγιάσματα βαθεῖαι στὴ γῆ, ποῦ ἔπρεπε νὰ κατεβῆ κανεῖς μὲ σκαλοπάτια ἢ ἦσαν πραγματικὰ πηγάδια. Μερικά ἦσαν ὄλον τὸν χρόνον ξερὰ καὶ μόνο στὴ γιορτὴ τους ἔβγαζαν ἅγιασμα.

Στὴν Ἄν. Θράκη ὑπῆρχαν πολλὰ καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἐπαρχίας Δέρον, Σηλυβρίας, Βιζύης καὶ Μηδείας, Ἡρακλείας, Μετρῶν καὶ Ἀθύρων καὶ Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου.

Μερικά ἀπὸ τὰ ἀγιάσματα θεράπευαν, ἄλλα ὅλες τὰς ἀρρώστειαι, καὶ ἄλλα ὠρισμένες. Πολλοὶ ἀπὸ κείνους ποῦ ἤθελαν νὰ πᾶνε τὸν ἀρρωστό τους γιὰ θεραπεία καὶ δὲν ἤξευραν σὲ ποιό, ζητοῦσαν ἀπὸ σημάδια νὰ μάθουν ποιὸ ἅγιασμα θὰ τὸν σωτήρευε, ἔπερναν τότε πέντε ἢ ἑπτὰ συκόφυλλα, τὰ ἔβαζαν στὰ βαθουλώματα μιᾶς πινακωτῆς, μελετοῦσαν τὸ καθένα ἀπὸ ἓνα ἅγιασμα καὶ περίμεναν νὰ ἰδοῦν ποῖαις

1) Βλ. Γεωργ. Μέγα, Θυσία Ταύρων καὶ Κριῶν ἐν ΒΑ. Θράκη. Λαογραφία τ. Γ', σ. 148—171.

χάρης τὸ φύλλο θὰ ξεραίνονταν προτιήτερα, καὶ σὲ κείνο τὸ ἀγίασμα τὸν πήγαιναν ἢ ἔπερναν ἐπὶ στογγυλὰ πετραδάκια ποῦ ἦταν ἔξω ἀπὸ ἀγίασμα, τὰ ἔρριχναν ἓνα, ἓνα σὲ ἀμίλητο νερὸ, μελετώντας τὸ καθένα μὲ τὸ ὄνομα ἑνὸς ἀγιάσματος. Στὸ ἀγίασμα ποῦ τὸ πετραδάκι του πέφτοντας σφύριζε περισσότερο, πήγαιναν τὸν ἄρρωστο κ' ἔβλεπε τὴ γειά του.

Τὴν μέρα ποῦ θὰ τὸν πήγαιναν σηκώνονταν στὸ σπίτι ὄλοι πρωί, πρὶν νὰ βγῆ ὁ ἥλιος, ἄλλαζαν τὸν ἄρρωστο μὲ καθαρὰ ἐσώρουχα, ἔπερναν κερὶ, θυμιάμα, λάδι διὰ τὴν καντήλα καὶ ὄλοι νησικᾶτα τραβοῦσαν πρὸς τὸ ἀγίασμα μὲ τὸν ἄρρωστο, περπατηχτὸ ἂν τὸ ἐπέτρεπε ἡ κατάστασίς του, εἰδεμὴ μὲ τὸ ζῶο ἢ μὲ τὸ ἀμάξι. Ὅταν ἔφθαναν ξεπέζευαν ἢ ὀδηγοῦσαν τὸν ἄρρωστο στὴν ἱερὴ πηγὴ. Ἄναβαν τὰ κεριά τους καὶ τὸ καντήλι, ἔκαμναν πολλές φορὲς τὸν σταυρὸ τους σιγολέγοντας τὴν προσευχή τους καὶ ἔδιναν τὸν ἄρρωστο νὰ πῆ νερὸ ἀπ' τὸ ἀγίασμα. Ὁ ἄρρωστος μὲ πίστη ἔπινε ἀπὸ τὸ ἱαματικὸ νερὸ καὶ ἡ ἐλπίδα φώτιζε τ' ὄχρὸ του πρόσωπο, ἔπειτα μὲ τὸ ἀγίασμα τὸν ἔπλεναν τὸ πρόσωπο ¹⁾, τὰ χέρια, ἔβρεχαν μὲ αὐτὸ τὴν κορφή

1) Πρβλ. : Πausanias VI, 22,7. «Λουομένοις δὲ ἐν τῇ πηγῇ καμάτων τε ἐστὶ καὶ ἀλγημάτων παντοίων ἰάματα».—Γ. Σωτηρίου, Λουτρῶνες καὶ ἀγιάσματα ἐν Ἄττικῇ.—Πρακτικὰ τῆς Χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 1934-1936, Τ. 3ος, σ. 88. «Γνωρίζομεν πάσον σπουδαῖον πρόσωπον εἶχον τὰ ἀγιάσματα εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ μονὰς ἰδίως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιφημὰ ἦσαν τὰ τῶν Βλαχερνῶν καὶ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (σημ. Μπαλουκλή). Κατὰ τὴν παλαιοχριστιανικὴν ἐποχὴν τὰ ἀγιάσματα συνεδέοντο συχνότατα μὲ τοὺς λουτρῶνας ὡς ἀναφέρουν αἱ πηγαὶ—ἀγιάσματα ἀγ. Μηνᾶ κ. ἄ. Εἰς τὰ συμπλέγματα δηλ. τῶν λουτρῶνων, ἐν διαμέρισμα ἴσο καθιερωμένον διὰ τὸ ἀγίασμα ἦτοι διὰ τὸ ὕδωρ τὸ ὁποῖον ἤρχετο κατ' εὐθείαν ἀπὸ τῆς πηγῆς, καθαρὸν καὶ πόσιμον, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεδίδοτο ἐξαγιαστικὴ καὶ συνήθως θαυματουργικὴ δύναμις. Εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους τὰ ἀγιάσματα κατέλαβον τὴν θέσιν—διεδέχθησαν δηλ. ἀρχαιοτέρους λουτρῶνας ὅπως γνωρίζομεν διὰ τὸ ἀγίασμα τοῦ Ἰντζιλί-Κιόσκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπερ ἀνεσκάφη ὑπὸ τῶν Γάλλων τῷ 1926 (Βλ. K. Wulzinger Byzantinische Baudenkmäler zu Konstantinopel. Hannover, 1925, σελ. 43 κ. ἑ.) ἢ ἦσαν καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τοὺς λουτρῶνας. Φαίνεται δὲ ὅτι εἰς αὐτὰ δὲν ἐγίνετο μόνον πόσις ἀλλὰ καὶ συμβολικὴ λουσίς ὀλοκλήρου τοῦ σώματος ἢ μερῶν αὐτοῦ (κεφαλῆς, χειρῶν καὶ ποδῶν) ἢ καὶ περιχύσις διὰ λόγους ψυχικοῦ καθαρμοῦ καὶ ἰάσεως (πρβλ. εἰκόνας Ζωοδόχου Πηγῆς). Ἀγίασμα βυζαντινῶν χρόνων δὲν σώζεται ἀνέπαφον μέχρι σήμερον. Τὰ σχήματα τῶν ἀγιασμάτων Βλαχερνῶν, Ζωοδόχου Πηγῆς, Ἰντζιλί-Κιόσκ ἔχουν ἐκ βάθρων μετασκευασθῆ. Ἐκ περιγραφῶν ὅμως ὡς ἡ κατωτέρω παρατιθεμένη περιγραφή ἀγιάσματος τοῦ Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου φαίνεται ὅτι τὰ ἀγιάσματα ὡς κίρια δὲν διέφερον πολὺ τῶν λουτρῶνων».—Γ. Σωτηρίου,

τοῦ κεφαλιοῦ του καὶ μιὰ ἀλλαξιά του γιὰ νὰ τοῦ τὴν φορέσουν διὰν στέγνωνε, ἔκοφταν ἀπὸ τὸ ροῦχό του μιὰ λουρίδα ἢ λίγες τρίχες ἀπὸ τὸ κεφάλι του καὶ τὶς ἔδεναν στὰ κάγκελα τοῦ παραθυριοῦ, ἂν τὸ ἁγίασμα ἦταν σκεπασμένο καὶ εἶχε παράθυρο, ἢ σὲ κανένα δέντρο ἢ χαμόκλαδα κεῖ κοντὰ λέγοντας : σὲ δένω ροῦχό μ', νὰ μὲ δόσης τὴ γειά μ', ἢ σ' ἀφίνω, γιὰ νὰ μείνη δῶ ἄρρώστια μ'. Αὐτοὶ ποὺ τὸν συνόδευαν πρесеύχουνταν μὲ κατάνυξη καὶ παρακαλοῦσαν νὰ γιάνη ὁ ἄρρωστος τους¹⁾, ἔταζαν μὲ ὄλη τους τὴν καρδιά, ἂν γιατρευθῆ ὁ ἀνθρώπος τους νὰ πᾶνε μιὰ, δυὸ ὀκάδες κερὶ, νὰ κάνε ἐλεημοσύνες ἢ καὶ νὰ πᾶνε κουρμπάνι πρόβατο ἢ ἄλλο ζῶο κατὰ τὴ δύναμή τους. Καὶ ὁ ἄρρωστος πολλὰς φορὲς γιατρεύουνταν.

Τὰ ἁγίασματα γιόρταζαν στὴ μνήμη τους· ἀλλὰ οὔτε τὰ ἁγίασματα ἐνὸς χωριοῦ οὔτε τὰ ἁγίασματα ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἁγίου γιορτάζουνταν μὲ τὴν ἴδια ἐπισημότητα σὲ ὅλα τὰ χωριά.

Ἦσαν ἁγίασματα ποὺ τὰ γιόρταζαν μόνον στὸ χωριὸ ποὺ ὑπῆρχαν· ἂν μάλιστα ἢ γιορτὴ τους τύχαινε καθημερινή, οἱ προσκυνηταὶ ἦσαν λιγοστοὶ καὶ κυρίως γυναῖκες. Τότε ἡ ἐκκλησία λειτουργοῦσε τὸ πρωὶ καὶ τὴν ὥρα τοῦ ἑσπερινοῦ χτυποῦσε ἢ καμπάνα ἢ τὸ σήμαντρο γιὰ νὰ εἰδοποιηθῶν ὅτι ὁ παπᾶς θὰ πάγη στὸ Ἅγίασμα.

Ὁ παπᾶς μὲ ἓνα ἐπίτροπο τῆς ἐκκλησίας ἢ μὲ ἓνα παιδί ποὺ ὑπηρετοῦσε στὴν ἐκκλησία, ἔπερναν τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου, στὴ μνήμη τοῦ ὁποίου ἦταν τὸ ἁγίασμα, κερὶά, ἓνα, δύο δίσκοι, τὸ μπακιράκι τοῦ ἁγιοσμοῦ, τὸν βασιλικὸ, τὸ πετραχήλι καὶ πῆγαιναν στὸ ἁγίασμα. Ἐκεῖ ἔβαζον τὴν εἰκόνα μπρὸς στὴν ἱερὴ πηγὴ, ἢ τὴν βατοῦσε ἓνα παιδί στὴν ἀγκαλιά του, γιὰ νὰ τὴν ἀσπάζονται εὐκόλα οἱ προσκυνηταὶ καὶ ἀναβαν κερὶά δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ στὸ ἁγίασμα πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας· ἔπειτα ὁ παπᾶς ἔπερνε στὸ μπακιράκι νερὸ ἀπὸ τὸν πηγὴ καὶ μ' αὐτὸ ράντιζε στὸ μέτωπο κάθε προσκυνητή. Ὁ προσκυνητὴς φιλώντας τὸ χέρι τοῦ παπᾶ ποὺ τὸν ἀγίαζε, ἔρριχνε καὶ τὴ βοήθειά του μέσα στὸ μπακιράκι ἢ στὸ δίσκο τοῦ παπᾶ, ἀναβε τὸ κερὶ του, μὲ εὐλάβεια ἔκαμνε τὸ σταυρὸ του, ἔπινε λίγο ἁγίασμα ἀπὸ τὴν πηγὴ, ἔπλυ-

Χριστιανικὴ καὶ Βυζαντινὴ ἀρχαιολογία. Τ. Α', 1942, σ. 227. «Τὰ τελούμενα ἐν τῷ ἁγίασματι τῶν Βλαχερνῶν ἐκτίθενται καὶ ὑπὸ τοῦ Πορφυρογεννήτου εἰς τὸ «περὶ βασιλείου τάξεως» ἔργον του (ἔκδ. Βόννης, Α. σ. 551».

1) Πρβλ. A. Carrel, L'homme cet inconnu, σ. 174. En general ce n'est pas celui qui prie pour lui même qui est gueri c'est celui qui prie pour les autres, σ. 176. Mais il n'est pas besoin que le malade lui même prie ou qu'il possède la fol religieuse. Il suffit que quelqu'un près de lui soit en état de prière,

νε μὲ αὐτὸ τὸ πρόσωπο, ἢ ἔβρεχε τὸ μέτωπο καὶ τὸ κεφάλι, γέμιζε καὶ ἓνα μπουκαλάκι γιὰ νὰ τὸ πάρῃ σπίτι του ¹⁾). Ὅλοι ὅσοι ἦσαν ἐκεῖ ἔγραφαν τὰ ὀνόματά των ὡς καὶ τῶν συγγενῶν των, ὁ παπὰς τὰ διάβαζε στὴ κατανυκτικὴ παράκλησι πού ἔψαλλε. Ὑστερα γύριζαν στὸ χωριὸ καὶ κείνη τὴν ἡμέρα οἱ προσκυνηταὶ χαιρετίζονταν μὲ τὴν εὐχή, «βοήθεια μας». Ἐννοοῦσαν ἡ χάρη τοῦ ἁγιάσματος νὰ μᾶς εἶναι βοηθός. Μὲ τὴν φράση βοήθειά σας, χαιρετοῦσαν τοὺς προσκυνητὰς ὅσοι δὲν πῆγαν στὸ ἁγίασμα νὰ προσκυνήσουν.

Στ' ἁγιάσματα πού ἦσαν φημισμένα γιὰ τὴ χάρη του καὶ τύχαινε ἡμέρα ἀργίας, γιορτάζονταν ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς πόλεως πού ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ γειτονικά ἢ μακρυνὰ χωριά. Πήγαιναν περισσότεροι, ἂν ἦτανε εὐτυχησμένη χρονιά, ἂν ἐπέτυχε ἡ ἐσοδεία καὶ ἔγιναν πολλὰ γεννήματα, ἂν τὰ ἀμπέλια ἔκαμαν πολὺ σταφύλι, ἂν τὸ γάλα καὶ τὸ γιαούρτι πουλήθησαν σὲ καλὴ τιμῆ.

Ἀπὸ τὴν προπαρρημονή τῆς γιορτῆς, τὸ χωριὸ πού γιόρταζε, ἔλαμπε ἀπὸ καθαριότητα καὶ ὅλα ἦσαν ἔτοιμα γιὰ νὰ δεχθοῦνε τοὺς πανηγυριστὰς. Ἀνήμερα ἀπὸ πολὺ πρῶι χτυποῦσε χαρμόσυνα ἡ καμπάνα ἢ τὸ σήμαντρο ὅπως τὸ Πάσχα καὶ τὰ Χριστούγεννα. Χωριανοὶ καὶ ξένοι πῆγαιναν στὴν ἐκκλησία, ὅπου γίνονταν ἀρτοκλασία μὲ πολλὰ πανέρια πρόσφορα ²⁾ πού ἔστειλαν πολλὰ σπίτια, ἔτσι τὸ εἶχαν σὲ καλό. Μετὰ τὴν ἀπόλυση τῆς ἐκκλησίας σὲ πολλὰ μέρη ὅλο τὸ ἐκκλησίασμα μὲ τοὺς παπάδες φορεμένους καὶ τοὺς ψαλτάδες ἐμπρός, μὲ

1) Ἀπὸ ὅλα τὰ ἁγιάσματα δὲν ἐπιτρέπονταν νὰ πάρουν μαζὺ τους νερὸ στὸ σπίτι· ἔλεγαν ὁποῖος ἔπερνε δὲν ἔβλεπε καλό, ὅπως ἦταν τὸ ἁγίασμα τοῦ Γεροστάνη στὶς Δελειῶνες, τὸ Κρυφάγισμα τῆς Παναγίας στὸ Οἰκονομεῖο. Τὸ ἁγίασμα, ἀφοῦ ἴπιαν ἀπὸ λίγο οἱ σπιτικοὶ πού δὲν πῆγαν στὸ ἁγίασμα, φύλατταν στὸ εἰκονοστάσι μαζὺ μὲ τίς χάρες : τὸ λαμπροκέρι, τὰ λουλούδια τοῦ Ἐπιταφείου, τὰ σταυρολούλουδα πού μοίραζαν τοῦ Σταυροῦ, τὰ βάρια, τὸ βαμβάκι ἀπὸ τὸ εὐχέλαιο, τὸ νερὸ τοῦ Ἰορδάνη καὶ τὸ κομματάκι ἀπὸ μανδύα τοῦ δεσπότη πού ἐγκαινίασε ἐκκλησία.

2) Στὶς Καστανιὲς ἔστειλαν ἐπτά : τὸ ἓνα ἀπὸ βραδὺς γιὰ τὸν παπὰ μαζὶ μὲ τὰ ὀνόματα πού θὰ τὰ μνημόνευε στὴ λειτουργία καὶ ἕξ τὸ πρῶι μέσα σὲ πανέρι, τὸ ἓνα ἔδιναν στὸν παπὰ, τὰ πέντε ἄφιναν στὸ πανέρι σὲ σχῆμα σταυροῦ. Τὰ πανέρια ἔβαζαν μπρὸς στὸ δεσποτικό, κεῖ πού θὰ γίνονταν ἡ ἀρτοκλασία. Πρόσφορα πῆγαιναν καὶ στὴν ὀνομασία. Ὅταν ἓνα μέλος τῆς οἰκογενείας γιόρταζε καὶ εἶχε ὄνομα πού κείνη τὴ μέρα θὰ λειτουργοῦσε ὁ παπὰς, ἔστειλαν πρόσφορα στὴν ἐκκλησία. Πολλὲς φορὲς μαζεῦνονταν δέκα ἕξ καὶ δέκα ἐπτά πανέρια, ὁ παπὰς καὶ ἡ οἰκογένειά του ὄχι μόνον χόρταιναν ἀλλὰ καὶ περισσεύαν.

τις εἰκόνες καὶ τὰ σύχνα πῆγαιναν σιγανά, σιγανά μὲ εὐλάβεια στὴν ἱερῇ πηγῇ. Ἐκεῖ διάβαζαν παράκληση, ἀναβαν κεριά, χαιρετούσανε τὶς εἰκόνες καὶ ἀγιάζονταν ἀπὸ τοῦ παπᾶ τὸ χέρι.

Μερικοὶ ἔταζαν νὰ σφάζουν κουρμπάνι στὴ γιορτῇ τοῦ ἀγιάσματος πού τοὺς ἐβοήθησε, εἴτε γιατί ἔγιανε ὁ ἄρρωστος τους ἢ γιατί οἱ δουλειές τους πῆγαν καλά ἢ γιὰ ἄλλη αἰτία. Πῆγαιναν ἀγελάδα ἢ δαμάλι, πρόβατο, ὄρνιθα ἢ καὶ πετεινό ¹⁾). Τύχαινε χρονιά νὰ πᾶνε τέσσερα καὶ πέντε δαμάλια· διάλεζαν τὸ πιὸ καλοθρεμμένο ζῶο πού γυάλιζε τὸ πετόι του, τὸ καθάριζαν καλά· ἂν ἦταν πρόβατο διάλεζαν νὰ εἶνε ὀλόουσπρο καὶ παχύ, τὸ ἔλσυζαν, ἔβαφαν κόκκινη τὴ ράχη εἰς τὸ κούτελο καὶ χρῦσωναν τὰ κέρατα.

Τὰ ζῶα γιὰ τὴ θυσία τὰ πῆγαιναν πρῶι στὸ ἀγίασμα, τὸ ὁδηγοῦσαν πρῶτα μπρὸς στὴν εἰκόνα τοῦ ἀγίου, ὁ παπᾶς τὰ εὐλογοῦσε καὶ ὕστερα ἔδεκεῖ κοντὰ τὰ ἔσφαζαν ²⁾). Τὰ καθάριζαν, τὰ ἔκοφταν μικρά, μικρά κομμάτια καὶ ὅλα μαζὺ κρέας, κεφάλι καὶ ἐντόσθια τὰ ἔβαζαν νὰ βράσουν κοντὰ στὸ ἀγίασμα σ' ἓνα, δυὸ ἢ καὶ περισσότερα καζάνια· ὅταν μισόβραζαν ἔρριχναν τὸ ρίζι καὶ τὸ ἄλας. Συνήθως σὲ μιὰ δυὸ ὥρες μετὰ τὸ μεσημέρι ἦταν ἔτοιμοσ. Ὁ παπᾶς θυμιάζε τὸ κουρμπάνι καὶ τὰ πρόσφορα, διάβαζε εὐχὴ ³⁾ καὶ τὸ μοίραζαν σιτὸν κόσμο πού βρισκονταν ἐκεῖ. Γιὰ τὸ μοίρασμα φρόντιζαν οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας, μαζὶ μὲ τὸ κουρμπάνι ἔδιναν καὶ πρόσφορο. Τὸ κουρμπάνι ἔπρεπε νὰ φαγοῦθῃ τὴν ἴδια μέρα· οὔτε μοίρα ⁴⁾ ἔπρεπε νὰ μείνῃ γιὰ τὴν ἄλλη.

1) Μόνον στὸ Τζελέπ-κιοῖ, χωριὸ τῆς ἐπαρχίας Δέρκων, καθ' ὅσον ξεύρω, τοῦ ἀγίου Νικολάου πῆγαιναν κουρμπάνι ψάρι γουλιανό, ὁ παπᾶς τὸ διάβαζε καὶ μοίραζε σ' ὅλους ἀπὸ ἓνα κομμάτι. Τὸν ψάρευαν στὴν λίμνη τῶν Δέρκων· ἔλεγαν πὼς πάντοτε κείνη τὴν μέρα γιὰ τὸ κουρμπάνι ἔπιαναν μεγάλο ἑπτὰ καὶ δέκα ὀκαδῶ.

2) Ἀπὸ τὸ αἶμα ἔβαζαν μιὰ βοῦλα στὸ μέτωπο γιὰ νὰ εἶνε καὶ τοῦ χρόνου καλά. Καὶ ἀπὸ μερικά ἀγιάσματα ἀπὸ τὴν λάσπη πού γίνουνταν κεῖ πού ἔτρεχε τὸ ἀγίασμα ἔβαζαν μιὰ δαχτυλιά στὸ μέτωπο.

3) Ὑπόμνημα εἰς τὸ εὐχολόγιον: «Εἰς τὸ εὐλογῆσαι ἐδέσματα κρεῶν τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα. Ποιεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ εὐλογητόν. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. Ἐπίσκεψαι, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰς τὰ ἐδέσματα τῶν κρεῶν καὶ ἀγίασον αὐτὰ ὡς ἡγίασας τὸν ἄμνόν ὄνπερ Ἄβελ σοὶ προσήνεγκεν εἰς ὀλοκάθρωσιν ὁμοίως καὶ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὃν θῦσαι ἐκέλευσας τῷ υἱῷ σου τῷ πεπλανημένῳ καὶ πάλιν ἐπανεληθόντι πρὸς σέ. Ἴνα καθὼς αὐτὸς ἠξιώθη τῆς σῆς χάριτος ἀπολαῦσαι, οὕτω καὶ τῶν ἀγιασθέντων ὑπὸ σοῦ καὶ εὐλογηθέντων ἀπολαύσωμεν εἰς τροφήν πάντων ἡμῶν».

4) Κομματάκι τὴν λέξι μεταχειρίζονταν μόνον γιὰ τὸ κρέας.

Ἐάν τυχαινε νὰ περάσουν ἀπὸ κεῖ ἀλλόθρησκοι τοὺς ἔδιναν νὰ φᾶνε.

Τὶς προβειῆς συνήθως χάριζαν στὴν ἐκκλησία· σπανίως γιὰ γοῦρι τὶς ἔπερναν ἐκεῖνοι ποὺ προσέφεραν τὰ ζῶα. Στὰ παλιὰ χρόνια τὴν προβιά καὶ τὴν πλάτη τοῦ ζώου ἔδιναν στὸν παπᾶ.

Οἱ προσκυνητές, ἀφοῦ τελείωσαν τὰ θρησκευτικὰ των χρέη καὶ οἱ ξένοι ἔκαναν τὶς ἐπισκέψεις στὰ συγγενικά καὶ φιλικὰ τους σπίτια, σκορπίσθησαν περὶ τὴν ἱερὰ πηγὴ, τὰ λαλήματα ¹⁾ παίζουσι, οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια ἄρχισαν. Πολλοὶ καθισμένοι στὰ χόρτα ἢ σὲ χαλιὰ κατὰ γῆς στρωμένα, ἄνοιγαν τὰ καλάθια τους, ἔβγαζαν τὰ φαγητά τους, ἔτρωγαν, ἔπιναν λίγο κρασί ἢ ρακί, προσέφεραν καὶ στοὺς γνωστούς των.

Στὶς ἐτοιμασίαις τῆς παλαίστρας πρωτοστατοῦσαν τὰ παλληκάρια καὶ στόλιζαν τὸ πρόβατο ποὺ θὰ ἔπερνε ὁ νικητῆς ἔπαθλο: τὸ μπάς ¹⁾. Ἡ παλαίστρα ἄρχιζε κατὰ τὸ μεσημέρι καὶ τελείωνε τὸ βράδυ. Σ' αὐτὴν γυναῖκες καθόλου δὲν πήγαιναν. Οἱ παλαισταὶ χωρίζονταν σὲ τρεῖς κατηγορίες, τοὺς ἀρχάριους ποὺ ἔβγαιναν πρῶτοι στὴν παλαίστρα, τοὺς μέτριους καὶ τοὺς καλλίτερους· αὐτοὶ πάλευαν τελευταῖοι. Οἱ παλαισταὶ φοροῦσαν μόνον ἓνα κοντὸ πανταλόνι ἀπὸ δέρμα ἢ ἀπὸ χοντρὸ πανὶ δεμένο σφικτὰ κάτω πὸ τὸ γόνα, καὶ ἀλείφονταν συχνὰ μὲ λάδι.

Ἦταν γραφικὸς ὁ πηγαιμὸς τῶν προσκυνητῶν στὰ πανηγύρια μὲ ἀμάξια· στόλιζαν τὰ ζῶα ποὺ ἔζευαν, καὶ στὸ ἀμάξι ἔβαζαν κουρτούνα, σκεπὴ θολωτὴ ποὺ σκέπαζε τὰ τρία τέταρτα τοῦ ἀμαξιοῦ, προφύλασσε τοὺς πανηγυριστὰς ἀπὸ τὸν ἥλιο, τὴν βροχὴν, τὸν ἀέρα, καὶ φάνταζε τὸ ἀμάξι· τρεῖς τέσσερες ἡμίκυκλοι ἀπὸ μαλακὸ ξύλο στηρίζονταν στὰ πλαγινὰ ἐρείσματα καὶ ἀποτελοῦσαν τὴν βάση. Πάνω σ' αὐτοὺς στερέωναν μιὰ ψάθα, πάνω τῆς ἔρριχναν ἓνα χοντρὸ κυλίμι ²⁾ καὶ σ' αὐτὸ ἓνα κατακάθαρο ἄσπρο σεντόνι μὲ φαρδεῖα νταντέλλα στὸ γύρο καὶ μὲ μεγάλες κόκκινες κεντημένες μάρκες. Στὸ ἴσιο τοῦ ἀμαξιοῦ ἔστρωναν σιλτέ, ³⁾ τὸ σκέπαζαν μὲ χαλί, γύρω ἔβαζαν ἄσπρα μαξιλάρια μὲ νταντέλλες στὶς ἄκρες, κεῖ κάθονταν ἀναπαντικά ὄλη ἡ οἰκογένεια. Στὸ πίσω μέρος τοῦ ἀμαξιοῦ ἔβαζαν τὴν τροφή τῶν ζώων, τὸ

1) Λ. Τ. ἔπαθλο.

2) Χαλί λουρωτὸ στὸν ἀργαλειό.

3) Στρώμα στενόμακρο.

χόρτο ἢ τὸ τσουβάλι τὸ ἄχερο, τὰ καλάθια μὲ τὰ τρόφιμα καὶ τὰ ἄλλα χρειαζούμενα.

Τὸ ἀμάξι ἔσερναν συνήθως βόδια ἢ βουβάλια, τὰ καθάριζαν καλά, τὰ κτένιζαν καὶ τὰ στόλιζαν, κρεμοῦσαν στὸ κούτελο γαλάζιες κόκκινες καὶ πράσινες χάντρες, στὸ γύρο μὲ φουντίτσες ἀπὸ γαλάζιο καὶ κόκκινο μαλλί καὶ μὲ μαρίτσες ¹⁾ γιὰ τὸ μάτι· τὶς οὐρὲς σήκωναν, πρὸς τὰ ἔξω, τὴν μιὰ πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τὴν ἄλλη πρὸς τὰ ἀριστερά, στὸ ζυγὸ ἔβαζαν ἰδιαίτερες ζευῦλες· στὶς δύο ἄκρες πρὸς τὰ ἔξω κρεμοῦσαν ἀπὸ μιὰ μεγάλη μαύρη λιναρένια φούντα. Αὐτὰ ὅλα μὲ τὸ βαρὺ καὶ σιγανὸ βάδισμα τῶν ζῶων ἔδιναν μιὰ ἀρχαϊκὴ ὄψη. Συνέβαινε πολλὲς φορὲς νὰ βλέπη κανεὶς δέκα καὶ δέκα πέντε τέτοια ἀμάξια νὰ πηγαίνουν ἰερῇ θεωρίᾳ στὸ προσκύνημα.

Στὸ πανηγύρι ὅσο περνοῦσεν ἡ ὥρα, ἡ εὐθυμία περίσσευε, οἱ παρέες πυκνώνονταν, οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια ἄναβαν καὶ φούντωναν, ἡ διασκέδαση ἐξακολουθοῦσε καὶ τὴ νύχτα ὡς τὰ ξημερώματα. Τὸ πρῶν οἱ ξένοι ἀποχαιρετοῦσαν τοὺς δικούς των καὶ ξεκινοῦσαν γιὰ τὸν τόπον τους, εὐχαριστημένοι καὶ χαρούμενοι, ὅπου πάλι τοὺς περιμενε ὁ μόχθος τῆς τίμιας ἐργασίας των.

Τὰ ἀγιάσματα τῶν ὁποίων γίνεται μνεΐα ἦσαν εἰς τὰς μητροπόλεις, Ἀγγιάλου, Ἀδριανουπόλεως, Αἴνου, Ἀλεξανδρουπόλεως, Βιζύης καὶ Μηδείας, Γάνου καὶ Χώρας, Δέρκων, Διδυμοτείχου, Ἡρακλείας, Καλλιπόλεως, Μαρωνείας, Μετρῶν καὶ Ἀθύρων, Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως, Σάνθης, Σαράντα Ἐκκλησιῶν, Σηλυβρίας, Σουφλίου, Σωζουαγαθουπόλεως, Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου, Φιλιππουπόλεως καὶ εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Κων]πόλεως ὅσα ἦσαν ἔξω τῶν τειχῶν.

Τὰ ἀγιάσματα γράφονται κατὰ ἀλφαβητικὴ τάξι τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου ποῦ ἔφεραν· ἐπίσης, κατὰ ἀλφαβητικὴ σειρὰ τὰ χωριὰ ποῦ ἔτυχε νὰ ἔχουν ἀγιάσματα τοῦ ἰδίου ἁγίου καὶ σὲ παρένθεση σημειώνεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐπαρχία εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν.

Βεβαίως θὰ ὑπῆρχον πολλὰ ἀκόμη ἀγιάσματα εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐπαρχίας καὶ παρακαλῶ τοὺς γνωρίζοντας νὰ μὲ πληροφορήσωσιν.

1) Ἄσπρα κογχύλια, ποῦ βρίσκονταν μέσα στὸ χῶμα. Μαρίτσες ἔλεγαν καὶ κατὰ ἀγριολούουδα ποῦ φαίνονταν σάν νὰ κρέμονταν στὸ στέλεχος πραγματικὲς μαρίτσες.

Ἁγίου Ἀγαθονίκου. 22 Αὐγούστου. (Ἀγίασμα 2).

1-2. Σηλυβριά.—Ὁ ἅγιος Ἀγαθόνικος ἐμαρτύρησε στή Σηλυβριά ἐπὶ Μαξιμιανοῦ. Ἡ παράδοσις λέγει ὅτι ἦτο ἀρχιτέκτων καὶ ἔκτισε τὴν ἐκκλησίαν τῆς Γεννήσεως τῆς Παναγίας. Ὅταν ἔπεσε σὲ δυσμένεια, γιὰ νὰ γλυτώσῃ τοὺς διωγμοὺς ἔκαμε φτερὰ καὶ πέταξε, ἀλλὰ ἔπεσε στοὺς Παχεῖς ἄμμους¹⁾ ὅπου καὶ τὸν ἀποκεφάλισαν. Στὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου βγῆκε ἁγίασμα. Ἡ κάρα²⁾ τοῦ μάρτυρος κύλησε ἕως τὴν ἄκρην τοῦ μεγάλου γεφυριοῦ καὶ ἐκεῖ βγῆκε ἁγίασμα μέσα σὲ πηγάδι. Καὶ τὰ δύο ἁγίασματα ἦσαν πρὸς Δ. τῆς Σηλυβριάς καὶ ἀπέιχε τὸ ἓνα τοῦ ἄλλου περὶ τὰ 30 λεπτά· τὸ πρὸς τοὺς Παγεῖς ἄμμους ἦτο μέσα σὲ μικροσκοπικὸ σπήλαιον μὲ ἐλάχιστα ἔχνη πηγῆς.

Ἀπὸ τὰ ἁγίασματα τῆς Σηλυβριάς τὸ περισσότερον τιμώμενα ἦσαν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου. Στὴ μνήμη του, ἀπὸ τὴν παραμονή, συνεννοοῦνταν δυὸ τρεῖς γειτόνισες νὰ πᾶνε μαζὺ στὸ ἁγίασμα. Συνήθως τὴν ὥραν τοῦ ἑσπερινοῦ αἱ εὐσεβεῖς ἐκείναι νυκταῖκες μὲ τὰ παιδιὰ τους ντυμένα μὲ τὰ γιορτερὰ φορέματα πῆγαιναν στὸ ἁγίασμα ἑγκαίρως ἔφθανεν καὶ ὁ παπὰς στὸ πλησιέστερον. Ἄναψαν τὰ κεριὰ

1) Φιλοθέου ἀρχιεπισκόπου Σηλυβρίας, λόγος εἰς ἅγιον Ἀγαθόνικον. Πατρολογία Migne, T. 154, σ. 1229. «Κατὰ τοὺς ἄμμους ἐν ᾧ ὁ ἅγιος τετελείωται, ὁ ναὸς ἔτι περισώζεται καὶ καθορᾶται, ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀλεξίου μεγάλου δουκὸς ἐκ τῶν Ἀποκαύκων. Ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ὁ Πορφυρογέννητος λαθεὶς ἐκ θαύματος τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου, τὴν Σηλυβρίαν ἐξ ἀρχιεπισκοπῆς προεβίβασεν εἰς μητρόπολιν».

2) Ἡ κάρα τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου ὡς καὶ τῆς ὁσίας Ξένης ἦσαν στὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας τῆς Σηλυβρίας· στὴν καταστροφὴν τοῦ 1922 οἱ Σηλυβρινοὶ, ὡς καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Σηλυβρινῆς Παναγίας, μετέφεραν εἰς Καβάλλαν καὶ σήμερον εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Στὴν πανήγυριν τῆς Σηλυβρινῆς Παναγίας, 8 Σεπτεμβρίου, τὴν παραμονὴν καὶ ἀνήμερον τὸν ἑσπερινὸν οἱ ἱερεῖς μὲ τὴν κάραν τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου καὶ τῆς ὁσίας Ξένης μὲ ψαλμωδίας καὶ μὲ τὴν συνοδείαν τῶν προσκυνητῶν ἔκαμαν τὸν γύρον στὸν αὐλόγυρον τῆς ἐκκλησίας. Τὸ τροπάριον τοῦ ἁγίου Ἀγαθονίκου ἔκαμαν ὁ ἱερομόναχος Ἀγαθόνικος ἐκ Προύσης, διδάσκαλος καὶ ψάλτης στὸ σχολεῖο τῆς Σηλυβριάς περὶ τὰ 1840.

Τὴν σὴν εὐώδη κάραν ἀθλήσας πανένδοξε,
τοῖς εὐσεβοῦσι προστάτην Ἀγαθόνικε χάρισω,
προσβέβηαι οὖν τῷ Χριστῷ ἵνα ρυσθῶμεν
τῶν μηχανῶν τοῦ ἀρχεκάκου σατάν
καὶ λυτρωθῶμεν νόσων ποικίλων καὶ θλίψεων.

τους, ἔβγαλαν ἀγίασμα μὲ μπακιράκι δεμένο στὸ σχοινί, ἔκαμαν τὸ σταυρὸ τους, ἴπιαν ἀγίασμα, ἔπλυναν μ' αὐτὸ τὸ πρόσωπο ἢ ἔβρεξαν τρεῖς τὸ μέτωπο, ἔγραψαν τὰ ὀνόματα στὸ παπὰ καὶ ὁ παπὰς διάβασε τὴν παράκληση ἀργὰ καὶ μελωδικὰ καὶ τίς ἄγιασε μὲ τὸ βασιλικὸ μὲ τὸ ἀγίασμα.

Μὲ τὴν ψυχὴ ξελαφρωμένη πῆραν τὸν δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς· γυρονοῦσαν κατ' εὐθειᾶν στὸ σπίτι των, ἢ ἔκαμναν στάση σ' ἓνα ἀπὸ τοὺς δύο κήπους ποὺ ἦσαν στὴν εἴσοδο τῆς Σηλυβρίας, κάθονταν κάτω ἀπὸ κληματαριά ἢ ἀπὸ κανένα μεγάλο δέντρο κοντὰ στὸ μαγγανοπήγαδο ποὺ ἔβγαζε τὸ καθάριο κρὺο νερό. Κεῖ ποὺ ἔτρεχε ἦσαν βαλμένα τὰ τρυφερὰ δροσερὰ ¹⁾ γιὰ νὰ δροσιστοῦν, ὁ κηπουρὸς πρόθυμος τὰ προσέφερε ὡς καὶ τὰ εὐγεστα ξυνόγλυκα κόκκινα συκάμινα.

Ἄγιου Ἀθανασίου. 2 Μαΐου. (Ἀγίασματὰ 19)

3. Ἀγγελολώριον (Καλλιπόλεως).—Εἰς ἀπόστασιν 15 περίπου λεπτῶν ἔξωθεν τοῦ χωρίου, ἔκειτο τὸ Ἀγίασμα ἐντὸς πυκοῦ δάσους μέσα εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν ἀγίου Ἀθανασίου. Ἐγίνετο πανηγυρις δις τοῦ ἔτους, τὴν 2 Μαΐου καὶ τὴν Δευτέραν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ὅπου προσέτρεχον πανηγυρισταὶ ἐξ ὅλων τῶν χωρίων καὶ ἰδίως ἐκ Καλλιπόλεως (Οἰκονόμος Κωνσταντῖνος Λουΐζος) ²⁾.

4. Ἀρναούτ-κιοὶ (Ἀδριανουπόλεως).—Ἀγίασμα τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου, εὐρισκόμενον εἰς τὴν αὐλὴν τῆς ἱερᾶς ἐκκλησίας τοῦ ἀγίου Ἀθανασίου. Ἐγίνετο πανηγυρις (Γ. Κωνσταντινίδης).

5. Ὀκλαλί (Δέρκων). Ἀγίασμα τ' ἄη Θανάση γίνονταν πανηγύρι μὲ παλαιστρα κ' ἔκαμναν πολλὰ κουρμπάνια. Ὅταν ψήνονταν τὸ κουρμπάνι, τὸ ἔβραζαν σὲ πράσινες μεγάλες πινάκες ³⁾ ποὺ εἶχε ἡ ἐκκλησία καὶ ἀπὸ κεῖ τὸ μοίραζαν στὸν κόσμον μέσα στὰ πράσινα πινάκια ἔδιναν μαζί καὶ ἄρτο, ἂν δὲν ἔφθανε τὸ ψωμί, κάθονταν κάτω στὰ χόρτα κ' ἔτρωγαν.

Δυὸ τρεῖς μέρες μπροστὰ πὸ τὸ παναγύρι, τέσσερα πέντε παλλη-

1) Ἀγγοράκια.

2) Ἐντὸς παρενθέσεως εἰς τὸ τέλος τῆς περιγραφῆς ἐκάστου ἀγίασματός αναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ δώσαντος τὰς πληροφορίας.

3) Ἦσαν ἀπὸ κόκκινο χῶμα, μὲ βάση μικρὴ πρὸς τὰ χεῖλη ἄνοιγαν ἀπὸ μέσα βαμμένες πράσινες· τίς ἔκαμναν στὰ Γανόχωρα. Πινάκες ἦσαν οἱ μεγάλες, καὶ πινάκια τὰ μικρά.

κάρια μ' ἓνα μπαϊράκι ¹⁾ ἔτρεχαν σ' ὄλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τὸ παράθυρο ἄλλος ἔδινε μαντήλι καὶ τὸ ἔδενε πάνω στὸ μπαϊράκι, ἄλλος παράδες. Μὲ τις παράδες ποὺ μαζεύουνταν, ἡ ἐκκλησία ἀγόραζε ἄσπρο πρόβατο καὶ παχὺ ποὺ τὸ ἔπερνε στὸ πάλαιμα ὁ νικητὴς ἂν δὲν ἔφθαναν οἱ παράδες, ἔβαζε καὶ ἡ ἐκκλησία· ἀνήμερα ἔβαφαν κόκκινα τὰ πλάγια τῆς κοιλιᾶς του καὶ τὴν οὐρά, στὸ λαιμὸ του κρεμοῦσανε γαλάζιες χάντρες κ' ἔβαζαν χρυσᾶ βαράκια στὰ κέρατα καὶ στὸ μέτωπο. Μπρὸς πῆγαιναν τὰ λαλήματα ²⁾, τὸ μπαϊράκι μὲ τὰ μαντήλια, κατόπι τὸ πρόβατο. Ἄν ἦτανε μικρό, ἓνα παλληκάρι τὸ σήκωνε στὸν ὄμο, πίσω τ' ἄλλα παλληκάρια καὶ πῆγαιναν στὸ ἄλώνι ὅπου θὰ γίνονταν τὸ πάλαιμα. Ἐκεῖ ἦτανε μαζεμένο ὄλο τὸ χωριὸ καὶ πλῆθος πολὺ ἀπὸ ἄλλα χωριά.

Ὁ παλαιστὴς ³⁾ ἄλειφε τὸ κορμὶ του λάδι. Πρὶν ἀρχίσει νὰ παλεῦνε ἔδινε ὁ ἓνας στὸν ἄλλον τὸ χέρι καὶ χαιρετιούντανε, ἡ μουσικὴ ἔπαιζε τὸν πεχλεβάνικο ⁴⁾ σκοπὸ. Ἄν ἦτανε πολλοὶ παλαισταί, ἡ πάλη ἀρχίζε ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀδυνάτους· ὁ νικητὴς ἀπ' αὐτοὺς ἔπερνε ἓνα μαντήλι. Τελευταῖοι πάλευαν οἱ δυνατοί. Τὸ πλῆθος μ' ἀγωνία παρακολουθοῦσε. Οἱ παλαισταὶ ἀγκομαχοῦσανε, ὁ ἓνας χέρωνε ⁵⁾ τὸν ἄλλον, αὐτὸς γλύστραε, προσπαθοῦσε νὰ πιάσῃ τὸ πόδι τ' καὶ νὰ τὸ λυγίσῃ,

1) Λάβαρο. Κλωνὶ ἴσο καὶ μακρὺ· ἔκοφταν γύρω ὄλα τὰ κλωνάκια, ἀφίγαν μόνον τὰ ἐπάνω καὶ φαίνονταν σὰν φούντια· σ' αὐτὸ ἔδεναν τὰ μαντήλια.

2) Μουσικὴ.

3) Ζώνουνταν μέσα ἀπὸ τὸ παντελόνι μὲ ζώνη ἀπὸ χοντρὸ πετσὶ ποὺ ἔκαμναν τις σιόλες· τὴν λάδωνε καὶ τὴν φοροῦσε κάτω πρὸ τῆ μέση, στέκουνταν γύρω χαλαρὴ γιὰ νὰ μὴ μπορῆ νὰ τὴν πιάσῃ ὁ ἀντίπαλος καὶ νὰ γλυστράῃ ἀπὸ τὰ χέρια. Τὴν ζώνη ἔλεγαν κασανάκι· ἔμοιαζε τὸν γύρο τοῦ κόσκινου ποὺ ἔλεγαν κασανάκι Λ. Τ. Πάνω πρὸ τὸ κασανάκι φοροῦσε κοντὸ παντελόνι, ὡς πέντε δάχτυλα κάτω πρὸ τὸ γόνα, καμωμένο ἀπὸ πετσὶ ἢ ἀπὸ χοντρὸ καραβόπαννο ἢ σαπουνοτσούβαλο. Τὸ παντελόνι στὸ γόνατο ἦτανε τόσο στενὸ, ποὺ νὰ μὴ χωρῆ οὔτε νύχι. Στὸ πάνω μέρος ἦταν χαλαρὸ καὶ τὸ στόλιζαν μὲ χάντρα καὶ σατσάκια (κρόσια). Ὁ καλὸς παλαιστὴς εἶχε στὸ παντελόνι κολημένοι καθρέφτες δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ στὸ γόνα, σημάδι πῶς δὲ γονάτισε ποτέ. Οἱ παλαισταὶ δυὸ μέρες πρὶν τὸ πάλαιμα δὲν ἔτρωγαν, καὶ τὴν μέρα ποὺ θὰ πάλευαν οὔτε νερό ἔπιναν γιὰ νὰ μὴ φουσκώσῃ τὸ στομάχι τους. Ἡ νίκη ἦταν τριῶ λογῶ. 1ο Ἄν τὸν σήκωνε στὰ χέρια καὶ δὲν ἀκουμποῦσε καθόλου στὴ γῆ, 2ο ἂν τὸν σήκωνε ἀπὸ τὰ πόδια καὶ ἀκουμποῦσε τις πλάτες κατὰ γῆς καὶ τὸ 3ο τὸ πιὸ δύσκολο, νὰ τὸν ρίξῃ ἀνάσκελα, νὰ εἶναι τὰ πόδια στὸν ἀέρα καὶ τὸ κεφάλι ν' ἀκουμπᾷ στὴ γῆ.

4) Λ. Τ. Παλαιστῶν.

5) Ἐπιανε.

ὁπότε θὰ μπορούσε νὰ τὸν ρίξῃ κάτω ἀνάσκελα ἢ νὰ τὸν σηκώσῃ ἀπὸ τῆ γῆ καὶ τότε τὸν νικῶσε. Τὸν ἔπιανε μὲ τὰ δυὸ χέρια, κάτ' ἀπ' τὸν λαιμὸ καὶ τὸν πετοῦσε παρὰ κεῖθε, παρὰ δῶθε, τὸν ἔπιανε πὸ τὸ λαιμὸ καὶ τὸν πέταε δυὸ πῆχες μακρὰ καὶ πάλιν ὤρμουσε. Τὸν ζουποῦσε τὴν κοιλιὰ καὶ νὰ τὸν πλήγωνε καὶ τὰ πλευρὰ του νὰ ἔσπανε, εἶχε τὸ δικαίωμα.

Οἱ θεαταὶ παρώτρυναν ἐκεῖνον ποὺ ἤθελεν νὰ νικήσῃ.

Ὅταν ὁ παλαιστῆς καταλάβαινε πὸς δὲν θὰ νικῶσε καὶ ὅτι ἄδικα ἀγωνίζονταν, παρὰ νὰ τὸν χτυπάῃ καὶ νὰ τὸν βασανίξῃ ὁ ἀντίπαλος, ἔπιανε μὲ τὸ χέρι τῆ ράχη τοῦ ἀντίπαλου ἢ τὸ πόδι στὸ μηρό. Αὐτὸ σήμαινε ὅτι τὸν ἀνεγνώριζε νικητὴ καὶ τὸ ἔλεγαν ἔκανε¹⁾ πές¹⁾.

Ὅταν οἱ παλαισταὶ ἦσαν καλοί, διαρκοῦσε ἡ παλαίστρα μιά μισο καὶ δυὸ ὥρες· βράδευαζε καὶ τύχαινε οὔτε ὁ ἓνας νὰ κερδίσῃ οὔτε ὁ ἄλλος, τότε συμφωνοῦσαν νὰ ξαναπαλέψουνε στὸ πρῶτο πανηγύρι ποὺ θὰ γίνονταν, εἴτε στὸ ἴδιο, εἴτε σὲ ἄλλο χωριὸ καὶ τὸ πρόβατο τὸ μοιράζονταν. Οἱ καλλίτεροι ἦσαν ἀπὸ τὸ Ὀκλαλί καὶ κατόπι ἀπὸ τὸ Ἄκ-Ἄλάν· πολλὲς φορὲς ἔπερναν μέρος Τοῦρκοι παλαισταὶ²⁾ καὶ τότε Τοῦρκος ἦτο νικητὴς καὶ αὐτὸς ἔπαιρνε τὸ κουρμπάνι. Ἴσως νὰ ἦσαν καλλίτεροι τῶν ἰδικῶν μας, ἀλλὰ τὸ πιθανώτερον ὅτι τοὺς ἄφιναν νὰ νικήσουν διὰ νὰ μὴ ἐπισύρουν τὸ μῖσός των.

6. Βελιγράδι (Δέρκων). Ἄγίασμα ἁγίου Ἀθανασίου καὶ πανηγύρι στὴ μνήμη του.

7. Ἐπιβάτες (Σηλυβρίας). Σὲ ρεματιὰ, κοντὰ στὰ περιβόλια τοῦ Παπαγιάννη κάθε χρόνο γίνονταν παναγύρι.

8. Καρατζά-κιοῖ (Γυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Μέσα σὲ δάσος ἀπὸ παμπάλαιες δρυς, κατὰ τὸν βοριά καὶ παναγύρι.

9. Κιουτσούκ-κιοῖ (Μαρωνείας). Τὸ ἁγίασμα ἔσταζε μόνε τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τῆ γιορτῆ.

10. Κωστή³⁾. (Σωζοαγαθουπόλεως). Ἄγίασμα ἁγίου Ἀθανασίου

1) Α. Τ. Ὁμολογία ἦττας.

2) Οἱ πλούσιοι Τοῦρκοι στοὺς γάμους καὶ στὰ σουνέτια (περιτομὴ) τῶν ἀγοριῶν των, ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλες διασκεδάσεις ἔφερναν παλαιστὰς καὶ τὸ ἐπαθλο ἦτανε πρόβατο ἢ δαμάλι. Τουρκικὴ παροιμία: Ἄπο τοὺς ἀνθρώπους ὁ πιὸ ἀνόητος εἶναι ὁ παλαιστῆς καὶ ἀπὸ τὰ ζῶα ἡ ἀρκουδά ποὺ τὴν βάζνε καὶ χορεύει.

3) Ἐνα ἀπὸ τὰ χωριὰ ποὺ ἔκαμναν τὰ Ἀναστενάρια, ὡς τὸ Ἅγιος Γεώργης, Ἅγιος Στέφανος, Ἅγιος Ἰωάννης, Βούργαρι, Γαλαζάκι, Μαρσούρας, Μούριουβο, Πλέτσας, Πυργόπλο, Προδίλαβο, Μπρόδιβο, Ρέσβι, Πινακά.

(Π. Παπαχριστοδούλου. Τὰ Ἀναστενάρια. «Νεοελληνικά Γράμματα» 1939, Σεπτ. 2).

11. **Λαγοθήρες** (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Τὸ ἅγιασμα εἶχαν γιὰ πολὺ θανατοουργό, θεράπευε τὶς δαμιονισμένοι ἐμνησκὰν ἐκεῖ σαράντα μέρες καὶ θεραπεύονταν. Στὴ μνήμη του πήγαιναν πολλοὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριά καὶ γίνονταν παναγύρι. Τὴν μέρα τῆς γιορτῆς τ' αἶ Θανάση φυλάγονταν καὶ δὲν ἔβγαιναν στὸν ἥλιο ἔβγαζαν πανάδες καὶ τοὺς εἶχανε σ' ὅλη τους τὴ ζήση.

12. **Μαγκριώτισσα** (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἀνήμερα γίνονταν μεγάλο πανηγύρι, ἔκοφταν ἀρνιά, τᾶψηναν, ἔστρωναν τραπέξι, ἔβαζαν τυριά, γιαούρτια καὶ ὅσοι ἐπισκέπται τύχαιναν τοὺς φίλευαν ¹⁾.

13 **Μπρόδιβο** (Σωζοαγαθουπόλεος). Ἀγίασμα τ' αἶ Θανάση.

14. **Σινικλῆ** (Σηλυβρίας). Ἀγίασμα καὶ ἐκκλησία ἁγίου Ἀθανασίου.

15. **Σιρέντζιον** (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου) Ἀγίασμα.

16. **Σκεπαστό** (Σαράντα Ἐκκλησιῶν) Τὸ Ἀγίασμα σὲ πηγαδάκι.

17. **Τεπέ-κιοῖ** (Δέρκων). Ἀι Θανάση Ἀγίασμα.

18. **Τζαντῶ** (Ἡρακλείας). Σὲ ἔμορφη τοποθεσία μέσα σὲ δέντρα, ἓνα τέταρτο ἔξω πὸ τὸ χωριὸ ἦτανε τὸ ἅγιασμα σὲ παρεκκλῆσι κ' ἔτρεχε ἄφθονο τὸ νερό. Στὴ μνήμη του γίνονταν μεγάλο παναγύρι μὲ παλαίστρα, πήγαιναν καὶ πολλὰ ἀμάξια ἀπὸ τὰ τριγύρω χωριά. Τὸ πρωὶ ἢ λειτουργία ψάλλονταν στὴ μεγάλη ἐκκλησία πὺν καὶ κεινη ἦτανε τ' αἶ Θανάση κ' ὕστερα πήγαιναν στὸ ἅγιασμα. Ἐκεῖ ἀφοῦ ὁ παπᾶς διάβαζε Παράκληση ἔσφαζαν ἓνα πρόβατο κουρμπάνι ²⁾ στὸν αἶ Θανάση. Ὑστερα γίνονταν ἡ παλαίστρα, μὲ λαλήματα καὶ τραγούδια δισκέδαζαν ὡς τὸ βράδυ. Τὰ θάματα τ' αἶ Θανάση ἦτανε μέγала στὸν Βαλκανικὸ πόλεμο 1912, ὅταν οἱ παρακεντέδες ³⁾ ὀπισθοχωρούσανε, μόλις ἔφθναναν ἔξω πὸ τὸ χωριὸ ἢ χάρη του τοὺς ἔκαμνε

1) Αὐτὸ ἐγίνετο καὶ ἄλλοῦ. Στὸ παναγύρι τοῦ Κερμένι ποὺ γίνονταν τὸ Πάσχα, πήγαιναν πολλοὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριά· οἱ Κερμενιώτες τοὺς προσκαλοῦσανε στὰ σπίτια τους, εἶχανε τραπέξια στρωμένα μὲ φαγιά, τοὺς ἐβάζανε νὰ φᾶνε καὶ τοὺς ἔδιναν ἀβγά καὶ κουλούρια. Τὰ κορίτσια μὲ τὰ γιορτερά τους ροῦχα, στολισμένα μὲ φλουριά στὸ λαιμὸ καὶ τὰ παλληκάρια μὲ τὰ καλά τους ροῦχα χῶρευαν ξέχωρα. Λίγες μέρες ὕστερα ἀπὸ τὸν χορὸ γίνονταν πολλὲς ἀρραβῶνες, ἐκεῖ βλέπονταν τὰ κορίτσια καὶ τὰ παλληκάρια.

2) Λέγεται ὅτι οἱ Κρυωνάδες, δύο ἀδελφοὶ προύχοντες τοῦ χωριοῦ ἔσφαξαν τὸ κουρμπάνι στὰ 1918 καὶ ἀπὸ τὴν πλάτη εἶδαν ὅτι θὰ γίνονταν ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος.

3) Λ. Γ. Ὁ ἀτάκτως ὑποχωρῶν τουρκικὸς στρατός.

ἤσυχους σὰν ἀρνιά' γυναῖκες, ἄντρες τοὺς ἔδιναν ψωμί νερὸ καὶ φεύγανε εὐχαριστημένοι χωρὶς νὰ ματώσῃ μύτη. Ἀργότερα στὰ 1914 οἱ τσέτες¹⁾, ἔδιωξαν τὰ χωριά, πῆγαν καὶ στὴν Τζαντὼ γιὰ νὰ φοβίσουν τοὺς Τζεντιανοὺς νὰ φύγουν, ἔρριχναν τουφεκιᾶς μέσα στὰ σπίτια, οἱ σφαῖρες ἔμπαιναν ἀπὸ τὸν ἕναν κ' ἔβγαιναν ἀπὸ τὸν ἄλλο τοῖχο, κανεὶς δὲ χτυπήθηκε, μόνε ἓνα παιδί ποὺ φύλακε ἀγελάδες· οἱ Τζεντιανοὶ σκότωσαν τότε πέντε Τούρκους ἀπὸ τὰ παράθυρα. Ὁ αἰ Θανάσης τοὺς παλάβωσε καὶ τὸν καιρὸ ποὺ ἔφευγαν, χτυπήθηκαν Τούρκοι μὲ Τούρκοι. Τὸ 1922 πρὶν γίνεῖ ἡ Καταστροφή, ἓνα μῆνα μπροστὰ τὸ μοναστήρι²⁾ βόιζε καὶ ὁ τοῖχος σχίσθηκε σὲ πολλὰ μέρη.

Ἀπὸ τὰ δέντρα ποὺ ἦτανε γύρω στὸ Ἅγίασμα δὲν ἔκοφταν' στὸν Βαλκανικὸ πόλεμο Βούλγαροι στρατιῶται ἤθελαν νὰ τὰ κόψουν· ἓνας ἀνέβηκε νὰ κόψῃ τὸ μεγαλύτερο ποὺ ἦτανε κοντὰ στὸ μοναστήρι, ἔπεσε μονομιᾶς καὶ σκοτώθηκε.

Τὰ σταυρωμένα³⁾ χωριά δὲν πάθαιναν μεγάλη ἀρρώστεια. Ἡ Τζαντὼ ἦτανε σταυρωμένη ἀπὸ ἁγιάσματα ποὺ εἶχε τριγύρω: Τ' αἰ Θανάση, τ' αἰ Γιώργη, τ' αἰ Νικόλα, τ' αἰ Λιά, τῆς ἁγίας Κυριακῆς, τὶς ἄγιοι Ἀνάργυροι καὶ ἀπὸ τὰ δύο ἁγιάσματα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς.

19. Τζεβετζή - κιοϊ (Δέρκων). Σὲ ὠραῖα τοποθεσία.

20. Τσακῆλι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Ἅγίασμα τ' αἰ Θανάση· γίνονταν παναγύρι καὶ κουρμπάνι.

21. Τσαουσλή (Ἡρακλείας). Ἅγίασμα καὶ παναγύρι.

Ἅγίας Αἰκατερίνης, 25 Νοεμβρίου.— (Ἅγιάσμ. 2)

22. Μεσσηνῆ⁴⁾ (Βιζύης). Ἅγίας Αἰκατερίνης ἁγίασμα. (Λαμπουσιάδης. Θρακικά. Τ. Ι', ἔτος 1938, σ. 262).

23. Τσακῆλι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Τὸ ἁγίασμα ΒΑ. τοῦ χωριοῦ.

Ἀναλήψεως.— (Ἅγιάσμ. 6)

24. Ἄρσοῦ (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Πήγαιναν πολλὰ ἀμάξια στὸ

1) Δ. Τ. Λησταντάρται.

2) Παρεκκλήσι.

3) Ε. Σ. Σ. «Θρακικά» Τ. 9ος, σελ. 277—8.

4) Περί τὰ 5 1)2 χιλιόμετρα Ν. τῆς Βιζύης.

παναγύρι και βαστοῦσε καμμιά ἑβδομάδα. Πολλοὶ ἀφοῦ προσκυνούσανε πῆγαιναν στὸ γειτονικὸ χωριό, τὸν Γαρδιά, ποὺ ἀπείχε 20 λεπτά γιὰ νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν Ζουλόπετρα. Ἐκεῖ τὸ βράδυ γίνονταν παναγύρι και διαρκοῦσε ὅλη τὴ νύχτα Ἀνήμερα τῆς Ἀναλήψεως κάμανε γαλατόπητες ¹⁾ και τὶς μοίραζαν γιὰ τὶς ψυχές. Καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα χωριά ἔκαμναν, κ' ἔκαιγαν ἐπίτηδες τοὺς φούρνους και δυό, τρεῖς μέρες μπροστά, ὅσοι εἶχανε ἄρμεξιές, κρατοῦσαν τὸ γάλα ποὺ ἄρμεγαν και ἀνήμερα τὸ μοίραζαν ἀπὸ ἓνα κανατάκι στὰ γειτονικά και συγγενικά σπίτια ποὺ δὲν εἶχανε ζῶα γιὰ ἄρμεγμα.

Στὶς Ἐπιβάτες τὸ πρωί, ἀνήμερα τῆς Ἀναλήψεως, πρὶν ξημερώσει πῆγαιναν στὴ θάλασσα νὰ βουτήσῃ, γιὰ νὰ πάρῃ ἢ θάλασσα τὸ κακὸ ²⁾ πὸ πάνω τους, ὕστερα πῆγαιναν στὴν ἔκκλησία. Ὅποιος πῆ-

1) Πρὸβλ. «Γαλάξια (ἢ) ὁ ἐκ γάλακτος κριθίνος πολτός ὃν μετεχειρίζοντο ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς μητρὸς τῶν θεῶν. Γαλάξια (τά) ἑορτῇ γάλακτος ἐν Ἀθήναις τελουμένη πρὸς τιμὴν τῆς Κυβέλης. Γαλάξια=φορτῇ Ἀθήνησι, Μητρὶ Θεῶν ἀγομένη ἐν ἣ ἔψουσι τὴν γαλαξίαν· ἔστι δὲ πολτός κριθίνος ἐκ γάλακτος» (Λεξικὸν Σακελλαρίου).

2) Πρὸβλ. Εὐριπίδου Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις 1.167. «Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπον κακά». Στὴν Σμύρνη τῆς Ἀναλήψεως πῆγαιναν στὴν ἀκροθαλασσιά· ὅσοι δὲν ἔμπαιναν στὴ θάλασσα ἔπρεπε νὰ βάλουν μέσα τὰ χέρια ἢ τὰ πόδια γιὰ νὰ πάρῃ ἢ θάλασσα τὰ κακὰ πὸ πάνω τους.

Στὴν Ἰκαρία και Σίφνο, τῆς Ἀναλήψεως, τοῦ ἀγίου Γεωργίου, τὶς Σαραντα Μάρτυροι, τρεῖς φορές τὸν χρόνο, ἔχγε σὲ καλὸ νὰ πᾶνε στὸ παραθαλάσσιο· ἄλλοι μπαίνει μέσα στὴ θάλασσα και ἄλλοι βουτοῦνε τὰ πόδια και τὰ χέρια και ὁ ἕνας ρίχνει στὸν ἄλλο σαράντα φορές ἀπὸ μιὰ φουχτα νερὸ ἀπὸ τὸ κάθε κύμα ποὺ σπᾶνει στὴν ἀκρογιαλιά και τὸ λένε σαραντισμὸ

Καὶ ἐδῶ στὰς Ἀθήνας πολλοὶ κατεβαίνουν ἀπὸ βραδύς μὲ τὶς οἰκογένειές τους και κοιμοῦνται κοντὰ στὴν ἀκροθαλασσιά, ἄλλοι πηγαίνουν τὸ πρωί, ἄλλοι ἀνήμερα και μένουν ὡς τὸ βράδυ, πέρνουν μαζί τὺς γαλατόπητες και βᾶφουν τρία, τέσσερα κόκκινα ἀβγά, καθὼς βᾶφουν, γιὰ τὸ ὄγοῦρι, και τὴν Πρωτομαγιά, βγάζουν τὰ παπούτσια τους, μπαῖνε στὴ θάλασσα, πλύνουν τὸ πρόσωπο και γεμίζουν ἓνα μπουκαλάκι νερὸ ἀπὸ σαράντα κύματα, μετροῦν νὰ ἔλθῃ τὸ κύμα και βάζουν τὸ μπουκαλάκι, τὸ κάμνουν σαράντα φορές και τὸ φυλάγουν στὰ εἰκονίσματα ὡς ἀγιοτικό. Τὸν ἄλλο χρόνο τὸ νερὸ ρίχνουν σὲ μιὰ γωνιά τοῦ σπιτιοῦ ἢ τοῦ κήπου και τὸ ξαναγεμίζουν μὲ τὰ σαράντα κύματα. Ἐχουν σὲ καλὸ νὰ πάρουν και τὴ μαλλιαρὴ πέτρα, τὴν βάζουν κάτω πὸ τὸ στρώμα τους, γιὰ νὰ μὴ τοὺς τρῶνε οἱ ψύλλοι.

Στὴν Νέα Νίκαια (Κοκκινιά) πρόσφυγες ἀπὸ τὴν Μαινεμένη, Φώκιες και καὶ Μετεβελή, σηκώνονται νύχτα, νὰ μὴ τοὺς διῆ ὁ ἥλιος και πᾶνε στὴ θάλασσα νὰ πιάσῃ τὴ μαλλιαρὴ πέτρα. Βάζουν τὰ πόδια στὴ θάλασσα, πλύνουν τὸ πρόσωπο και γεμίζουν ἓνα μπουκαλάκι νερὸ τῆς θάλασσας και μ' αὐτὸ ραίνουν τὸ σπῆτι και δὲν τοὺς πιάνει τὸ κακὸ μάτι.

γαινε, ἔβλεπε τὸ λάδι ποὺ ἔπλεχε πάνω πὸ τὴν θάλασσα.

Ἀπὸ τὴν Ἀμυγδαλιὰ (χωριὸ τῆς Αἰνίου) καὶ τὰ γύρω χωριά πηγαιναιαν στὸ παραθαλάσσιο ποὺ ἦτανε μακρὰ 1 1/2 ὥρα, ὄλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ἔμπαιναν στὴ θάλασσα γιὰ νὰ τοὺς πάρῃ τὰ κακὰ πὸ πάνω τους.

Στὴν Ἀσκό πήγαιναν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

25. Βελιγράδι (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Τῆς Ἀναλήψεως γίνονταν παναγύρι. Κεῖνη τὴν μέρα δὲ κοιμούντανε, ὅποιος θὲ νὰ κοιμηθῇ ἀνελοῦσε· καὶ τὰ σκουλήκια ¹⁾ ἀφίναν νηστικὰ γιὰ νὰ μὴν ἀνελήσνε.

26. Καδήκιοι ²⁾ (Σηλυβρίας). Τὸ θαματουρογὸ ἀγίασμα ἔλεγαν Καπακλή ³⁾, ἦταν μέσα σ' ἐκκλησίᾳ ΝΔ. τοῦ Καδή-κιοῖ, σὲ ἀπόσταση 5 λεπτῶν πρὸς τὸν δρόμο τοῦ Χαρατσῆ ἀνήμερα τῆς Ἀναλήψεως γίνονταν παναγύρι. Ἄλλοτε τὸ ἀγίασμα ἦτο σκεπασμένο μὲ χῶματα· σκάπτοντας τὸν τόπον ἐκεῖνον, ξεσκεπασθῆκε τὸ ἀγίασμα, εἰκόνα τῆς Ἀναλήψεως ὡς καὶ πολλὲς ἀρχαιότητες, ἐπιτύμβιοι πλάκες, ἀνάγλυφα Θρακὸς ⁴⁾ ἤρωος, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐνδείξεις ὅτι ἐκεῖ ἦτο ἀρχαῖο Θρακικὸν ἱερό. Μητροπολίτης Σηλυβρίας τότε ἦτο ὁ Γερμανὸς (1881—1892), προσεκάλεσε τὸν Α. Κεραμέα, ὡς εἰδικόν, ὅστις καὶ ἔγραψεν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Φιλολογικὸν Σύλλογον Τ'. ΙΖ, σ. 66: «Ἡ ἀνεύρεσις ἀντικειμένων μὴ χριστιανικῶν ὁδηγεῖ με νὰ φρονῶ ὅτι τὰ προσημειωθέντα εἰσι λείψανα παλαιᾶς οἰκοδομῆς μεταβληθείσης βραδύτερον εἰς εὐκτήριον χριστιανικὸν οἶκον διατηρήσαντα τὴν δεξαμενὴν καὶ τὸν λουτήρα· γνωστὸν δὲ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ κατεσκεύαζον τοὺς εὐκτήριους αὐτῶν οἶκους μετὰ δεξαμενῆς καὶ νιπτῆρος καὶ σήμερον ἔτι ἐν τοῖς ἀγίασμασιν ὑπάρχει παρὰ τὴν δεξαμενὴν καὶ λουτήρῳ ἢ νιπτῆρῳ. Τὴν ἀρχαιολογικὴν ἀξίαν τοῦ χωρίου ὑπέδειξε πρῶτος Morfdtman. Ὅτι τὸ περὶ τὸ χωρίον τόπος κατεῖχετο ἐν ἀρχαίοις χρόνοις ὑπὸ μιᾶς κοινότη-

1) Μεταξοσκώληκες.

2) Χωριὸ ΒΑ. τῆς Σηλυβρίας, σὲ ράχη ὄροσειρᾶς μὲ ἀραιὰ θέα· ἀπέιχε αὐτῆς 2 1/2 ὥρες. Ὅτε κατὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον 1912 ἔσκαφταν χαρακώματα, βρέθησαν πολλὲς ἀρχαιότητες καὶ πολλὲς μικρὲς κεράμινες κεφαλές.

3) Α. Τ. Σκεπασμένο.

4) Ὁ αἰμνηστος πατέρας μου στὴν ἀρχαιολογικὴ συλλογὴ του εἶχε δέκα πέντε ἀνάγλυφα τοῦ Θρακὸς ἤρωος, τὰ ἕνδεκα ἦσαν ἀπὸ τὸ Καδή-κιοῖ, τὰ δύο ἀπὸ τὴν Σηλυβρία καὶ τὰ δύο ἀπὸ τὴν Ἐπιβάτες. Δημοσιεύθησαν στὸ Bulletin de Gerespondance Hellenique 1912 ὑπὸ George Seure σ. 537 καὶ σ. 582—594.

τος, εἶναι ἀναμφισβήτητον, φρονῶμεν ὅτι ἐνταῦθα θρακικὸς πληθυσμὸν ἦν τὸ πάλαι συμπεπυκνωμένος».

27. **Περγάξιον** (Καλλιπόλεως). Ἁγίασμα τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος, ἐορτάζον τὴν Πέμπτην τῆς Ἀναλήψεως. (Οἰκονόμος Κωνσταντῖνος Λουίζος).

28. **Τάρφα** (Δέρκων). Γίνονταν καὶ παναγυρί.

29. **Τσανάκτσα** (Δέρκων). Ἁγίασμα.

Τῶν ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ. 1 Ἰουλίου.

(Ἁγιάσμ. 6)

30. **Κούκλαινα** (Φιλιππουπόλεως).—Ἐξωθεν τοῦ περιβόλου τοῦ μοναστηρίου τῶν ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ, ὑπάρχει τὸ ἁγίασμα μετ' ἄφθονα πόσιμα καὶ ψυχρὰ νερά. (Μυρτίλος Ἀποστολίδης).

31. **Περίστασις** (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως).—Ἁγίασμα ἁγίων Ἀναργύρων. (Ἡμερ. Ἐθνικῶν Φιλανθρ. Καταστημάτων, 1905, σ. 168).

32. **Ραιδεστό** (Ἡρακλείας).

33. **Στέρνα** (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως).

34. **Τζαντώ** (Ἡρακλείας). - Πηγαίνοντας στὸ Κερμένι.

35. **Τσεκμετζέ** (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Στὴ γιορτὴ τοῦ γίνονταν πανηγύρι· τὸ ἔλεγαν Τσαγανὸς¹⁾ παναγυρί.

Ἀναστασίας μάρτυρος. 15 Ἀπριλίου. (Ἁγιάσμ. 2).

36. **Ντουραπέτζι** (Ἡρακλείας).—37. **Τατάρ-κιοϊ** (Ἡρακλείας). Ἁγίασμα.

Ἁγίου Ἀνδρέα. 30 Νοεμβρίου. (Ἁγιάσμ. 1)

38. **Καστανιές** (Δέρκων). Ἦτανε κατὰ τὸν βοριά, στὴν πλαγιὰ βουνοῦ· πὸ πάνω τὸ ἁγίασμα ἔβγαινε λάδι, γιὰτρεινε κεῖνον ποὺ ἔπιανε σάρα²⁾ κι' ὁ ἄρρωστος πήγαινε στὸν ἅγιο προσφορά.

1) Κατὰ τὸν Μ. Σαραντῆν ἀπὸ τὸν Τσαγανὸ πασᾶ, σὲ κτῆμα τοῦ ὁποίου ἦτο τὸ ἁγίασμα.

2) Σεληνιασμός.

Ὁ κόσμος ἔλεγε πὼς ὁ αἰ Ἄντρειὰς ἔβγαινε σὰ μαῦρο φίδι, κεῖ καντὰ ὄλο τρογουροῦνε κοὶ κανεὶς δὲν τὸ σκότωνα.

Ἄγίας Ἄννας. 25 Ἰουλίου. (Ἀγιάσμ. 4).

39. Καλλίπολη. Ἀγίασμα τῆς ἁγίας Ἄννας, κείμενον Ἀνατολικῶς τῆς πόλεως, εἰς εἰκοσάλεπτον ἀπόστασιν ἀπ' αὐτῆς, εἰς τὴν παραλίαν τῆς Προποντίδος, πανηγυρίζον τὴν 25 Ἰουλίου προσείρχοντο ἀπὸ πρωΐας πολλοὶ τῶν Χριστιανῶν· μετὰ μεσημβριάν ἐγένετο πανηγυρις μὲ διασκέδαση. (Οἰκονόμος Κωνστ Λουΐζος).

40. Μεσσηνὴ (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἄγίας Ἄννης ἀγίασμα. (Γ. Λαμπουσιάδης. «Θρακικά» 1937 σ. 262).

41. Σηλυβριά. Στὸ Μποσνάκι ¹⁾, ἔβγαινε ἀπὸ χαμηλὴ πηγὴ καὶ ἦτο σκεπασμένο.

42. Σκεπαστό (Βιζύης καὶ Μηδείας). Σὲ ὄροπέδιο μὲ σπανία τοποθεσία· τὸ ἀγίασμα ἦτανε σὲ βαθὸ πηγαδάκι, καὶ εἶχε περιώνυμο κουρὶ ²⁾. Ἐκεῖ εἶχανε τὰ καλύβια τοὺς οἱ Καρακατσαναῖοι πὸν νοίκιαζαν τὶς βοσκὰς γιὰ τὰ πρόβατα.

Ἄγίας Βασιλικῆς. 1ης Ἰανουαρίου. (Ἀγιάσμ. 1).

43. Ὀκλαλῆ (Δέρκων). Τὸ ἀγίασμα ἔξω πὸ τὸ χωριό, μέσα σὲ βαθούλωμα, ἔβγαινε ἀπὸ πηγὴ ἄφθονο καὶ γλυκὴ. Ἄπο κεῖ πήγαζε καὶ τὸ ρέμα τῆς ἁγίας Βασιλικῆς.

Ἡ κατάθεσις τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς Θεοτόκου ἐν Βλαχέρναις. 2 Ἰουλίου. (Ἀγιάσμ. 3).

44. Σηλυβριά. Δυτικὰ ἔξω τῆς Σηλυβριᾶς, πλάγι στὸν κῆπο τοῦ τεκέ· ἦτο στεγασμένο τὸ ἀγίασμα τῆς ἁγίας Βλαχέρναις· κατέβαιναν τρία σκαλοπάτια γιὰ νὰ πάρουν ἀγίασμα.

45. Τσακῆλι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Στὴ μνήμη του, τῆς ἁγίας Βλαχερᾶς πήγαιναν οἱ γυναῖκες καὶ τὸ θύμαζαν.

46. Φανάρι (Σηλυβριᾶς). Τὸ εἶχανε γιὰ τὰ μάτια. Γιόρταζε καὶ

1) Ἐξοχὴ παραθαλάσσια 10 λεπτὰ ἔξω τῆς Σηλυβριᾶς στὰ πλάγια βράχων πήγαιναν διὰ ξηρᾶς καὶ μὲ τὴν βάρκα.

2) Δάσος.

τὴν τρίτη μέρα τοῦ Πάσχα, γίνονταν καὶ πανηγύρι. Στὸ Φανάρι ἀπὸ τότε ἄρχιζαν τὰ παναγύρια.

Ἁγίου Γεωργίου. 23 Ἀπριλίου. (Ἁγιάσμ. 32).

47. Ἁγιο Γεώργιο (Βιζύης καὶ Μηδείας). Τὸ ἅγιασμα ἔβγαине ἀπὸ πέτρα.

48. Ἁγχιάλο. Μέσα στὸ παλαιὸν μοναστήρι τοῦ ἁγίου Γεωργίου, μισὸ ὥρα ἔξω τῆς νοτίας πύλης τῆς Ἀγχιάλου, κατέβαινε κανεὶς τρεῖς τέσσερα μαρμάρινα σκαλιά, ὅπου ἄρχιζε διαυγέστατο τὸ ἅγιασμα. Ἐπάνω στὸν τοῖχο ἦτο ὠραία εἰκὼν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὴν ὁποίαν ζωγράφισε ὁ ζωγράφος Διαμαντόπουλος καὶ ἐθεωρεῖτο θαυματουργή.

Στὴ μνήμη του γίνονταν μεγάλη πανηγυρις θρησκευτικὴ καὶ ἐμπορικὴ, διαρκοῦσε τρεῖς μέρες καὶ ἔστηναν σκηναὶ μέσα στὸ μοναστήρι καὶ ἔξω. ἔκαναν κουρμπάνια πρόβατα, ὁ ἱερεὺς εὐλογοῦσε καὶ ἔπερνε τὴν προβιά. (Ἀδαμάντιος Διαμαντόπουλος, καθηγητής).

49. Δέρκος (Δέρκων). Κοντὰ στὸ χωριὸ τὸ ἅγιασμα, φαίνονταν παλαιὸ παρῆκει σώζονταν κάστρου ἐρείπια.

50. Ἐπιβάτες (Σηλυβρίας). Μέσα σὲ παρεκκλήσι λειτουργοῦσε μόνον τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Τὸ πρῶτὸ ἀνήμερα τ' αἱ Γεωργιοῦ, τὰ παλληκάρια ἔπερναν ἕνα μεγάλο κλωνί, σ' αὐτὸ κρεμοῦσαν ἕνα μεγάλο κόκκαλο ἄλογου ἢ βοδιοῦ καὶ τὸ ἔλεγαν κοκκάλα. Με τὴν κοκκάλα γύριζαν στὰ σπῖτια ποὺ εἶχανε ἀρραβωνιασμένα κορίτσια καὶ γύρευαν μαντήλι καὶ τὸ ἔδεναν στὸ κλωνί. Τὸ μαντήλι ἦτανε μεταξωτὸ ἢ λινοπατιστένιο καὶ εἶχε στὴν μιὰ ἄκρη κεντημένο «Ἁγιος Γεώργιος». «Ὅταν ἔκαμαν ὄλο τὸν γύρο τοῦ χωριοῦ τότεστηναν στὴν πλατεῖα καὶ γυμνὰ ἔβγαينαν στὸ τρέξιμο ἔτρεχαν ὡς τὸ Ἐάστρο¹⁾ καὶ γύριζαν. Ὁ πρῶτος ποὺ γύριζε ἔπερνε τὸ καλλίτερο μαντήλι, ὁ δεύτερος τὸ κατόπι, ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος καὶ ὁ τελευταῖος ἔπερνε τὴν κοκκάλα. Τὰ μαντήλια ἔδεναν στὸ λαιμὸ χοβαρντάδικα²⁾, μὲ τὰ ὄργανα γυρνοῦσαν τὴν ἀγορά, μάζευαν παράδες καὶ ὡς τὸ πρῶτὸ διασκεδάζαν.

51. Ἀλμαλῆ (Ἡρακλείας).—52. Ἀσάκιοι (Ἡρακλείας).

53. Αὐδήμιον (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Ἐντὸς τοῦ ναοῦ

1) Χωριό, περὶ τὰ 30 λεπτά ἀπὸ τὴν Ἐπιβάτες.

2) Εἰς τὰς διασκεδάσεις οἱ νέοι τὸ μαντήλι δίπλωναν διαγώνια, τὸ ἔδεναν ἔμπρὸς στὸ λαιμὸ, πίσω κρέμουνταν οἱ δυὸ μύτες ἦταν σημάδι λεβεντιάς.

τῆς ἐνοριακῆς μονῆς ἁγίου Γεωργίου Ξυλίνης, ὑπάρχει ἁγίασμα ἔχον μεγάλην ἱαματικὴν δύναμιν. Μεγάλῃ πανήγυρις 23 Ἀπριλίου. (Ε. Ζήση, Συζήτηση, Μάιος 1939, σ. 144—6).

54. **Γάνου καὶ Χώρας.** Ἅγίασμα ἁγίου Γεωργίου εἰς τὰ ὑπόγεια τῆς μονῆς ἁγίου Γεωργίου τοῦ Ξενίτη μεταξὺ Γάνου καὶ Χώρας. (Μ. Γεδεών, Θεραπείαι Μελέται. Μνήμη Γανοχώρων, σ. 36—41).

55. **Γροῦπες** (Δέρκων) Μέσα σὲ παρεκκλήσι.

56. **Δελειῶνες** (Σηλυβρίας). Σ' ἐξωκλήσι· γίνονταν καὶ παναγύρι.

57. **Ἡράκλεια.** Μέσα σὲ μικρὸ ἐκκλησιάκι ἢ καντήλα του πάντοτε ἔκαιγε· κατέβαιναν στὸ ἁγίασμα μὲ τέσσερα σκυλοπάτια, ἦταν νε ἄφθοно καὶ γλυκό, ἂν καὶ δέκα βήματα ἀπὸ τὴν θάλασσα. Στὴ χάρη του πήγαιναν νησιτικάτα, περιχύνονταν ἁγίασμα κ' ἔπιναν. Πὸ πάνω τὸν ἀρρωστο ἔκοφταν ἕνα κουρελάκι, τὸ ἄφιναν ἐδεκεῖ στὰ χόρτα καὶ γίνονταν καλά. Γιόρταζε κάθε χρόνο, στὴ μνήμη του γίνονταν πανήγυρις. Ἀπὸ τὴν παραμονὴ πήγαιναν πολλοὶ καὶ ἀπὸ μακρονὰ χωριὰ μὲ χαρίσματα καὶ κουριμπάνια, ἀγελάδες, μοσχάρια καὶ πρόβατα. Πρὶν τὰ πᾶνε μέσα στὴν ἐκκλησία, κολνούσανε τὰ κέρατα κεριά, τὰ ἀναφταν καὶ τὰ ἔβαζαν νὰ προσυνήσουν τὴν εἰκόνα τ' αἰ Γιώργη, ὕστερα τ' ἄφιναν στὸν αὐλόγυρο. Μερικὰ ἦσαν ἄγρια καὶ μὲ δυσκολία τὰ πήγαιναν, μόλις ἔφθιναν ἐκεῖ μέρωναν.

Τ' αἰ Γιωργιοῦ πολλοὶ σκλαβώνονταν στὸν αἰ Γιώργη· ὁ καντηλανάπτης ἔπιανε τὸν μεγάλο ἀπὸ τὸ χέρι, τὸ μικρὸ ἔπερνε στὴν ἀγκυλιά, γύριζε μέσα στὴν ἐκκλησία λέγοντας: Σκλαβώνεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ... 1) καὶ ἔψαλε τὸ τροπάριο τοῦ ἁγίου Γεωργίου «Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἔλευθερωτής». Ὄταν ξεσκλαβώνονταν πάλι τὸν βαστοῦσε ὁ καντηλανάπτης ἀπὸ τὸ χέρι, τὸν γύριζε τρεῖς φορὲς μέσα στὴν ἐκκλησία κ' ἔλεγε: ξεσκλαβώνεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ... κ' ἔψαλλε τὸ τροπάριο τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ἐκεῖνος ποὺ ξεσκλαβώνονταν, ἔδιδε στὴν ἐκκλησία λάδι, χρυσῆ λίρα, φλουρί ἢ ὅτι ἤθελε. Οἱ σκλαβωμένοι συνήθως ὅταν θὰ παντρεύονταν ξεσκλαβώνονταν.

Τὸ ἁγίασμα γιόρταζε καὶ στίς 3 Νοεμβρίου· τότε ἦδραν τὴν εἰκόνα τ' αἰ Γεώργη τοῦ Ἀράπη καὶ τότε οἱ Γιώργηδες ἔκαμαν ἄρτους καὶ τοὺς πήγαιναν στὴν ἐκκλησία.

1) Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ποὺ σκλαβώνονταν.

Γιὰ τὴν θαυματουργὴ εἰκόνα ¹⁾, ἄλλοι ἔλεγαν ὅτι βρέθηκε στὴν ἀκροθαλασσιά, πρὶν ἀπὸ 280 χρόνια, στὸν τόπο ποῦ βγῆκε τὸ ἀγίασμα καὶ ἄλλοι ὅτι βρέθηκε μέσα στὸ χωριὸ ὅπου ὕστερα κτίσθηκε ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Στοὺς διωγμοὺς τῆς Θράκης (1914—15) οἱ Τοῦρκοι ἔδιωξαν καὶ τοὺς Ἑρακλεινοὺς ὅταν ἐπέστρεψαν τὸ 1920 ἤνυραν τὸ ἀγίασμα γεμάτο πέτρες καὶ σκουπίδια, οἱ γυναῖκες τὸ καθάρισαν καὶ βγῆκε πάλιν ἄφθονο καὶ μοσχοβολιστό.

Σ' ὄλη τὴν περιφέρεια πολὺ δόξαζαν τ' αἱ Γιώργη Ὅταν εἶχε τρικυμία, οἱ ναυτικοὶ γιὰ νὰ ἡσυχάσῃ ἡ θάλασσα, ἔταζαν νὰ τὸν πᾶνε ἀπὸ τὸ φορτίο ποῦ εἶχε τὸ καράβι, ἐλιὲς λάδι, στάρι ἔρριχναν καὶ λάδι στὴ θάλασσα. Ἡ θάλασσα κόπαζε, τὸ λάδι ἔβγαινε μὲ τὸ τουλοῦμι ²⁾ ὅπως τὸ ἔρριχναν, μπρὸς τὸ ἀγίασμα, τὸ καράβι ἔμπαινε στὸ ἀσφαλισμένο λιμάνι τῆς Ἑράκλειας ἀπὸ τὴ νοτιὰ, πῆγαιναν στὸν αἰ Γιώργη τὸ τάξιμο καὶ τὸν ἀναφταν λαμπάδα.

58. Καλαμίτζι (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Ἀγίασμα.

59. Καστανιὲς (Δέρκων). Ἐξω πὸ τὸ χωριό, στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ τοῦ προφήτη Ἡλία, μέσα σὲ δέντρα ἦτανε τὸ Ἀγίασμα ἀπὸ κεῖ φαίνονταν ἡ Μαύρη Θάλασσα, ἡ Προποντίδα καὶ ἡ λίμνη τοῦ Μεγάλου Τσεκμετζέ. Στὴ μνήμη του γίνονταν παναγύρι ἀπὸ βραδὺς ἔκαμναν ὅλα τὰ σπίτια ἀπὸ ἐπτὰ ἄρτοι, τὸν ἕνα πῆγαιναν ἀπὸ βραδὺς στὴν ἐκκλησία καὶ τὶς ἄλλοι τὸ πρῶτ' ὁ παπᾶς κρατοῦσε τὸ ἕνα, τὶς ἄλλοι τὶς διάβαζε, τὶς ἔκοφταν κομμάτια καὶ τὶς μοίραζαν τὸ μεσημέρι μαζὺ μὲ τὸ κουρμπάνι. Τὰ παλληκάρια ἀνήμερα τὸ πρῶτ' ἔκοφταν ἕνα μεγάλο ἴσιο κλωνὶ ἀπὸ μεσέ ³⁾ ἢ μελιά, ἄφιναν πάνω στὴν κορυφὴ λίγα φύλλα καὶ τὸ ἔκαμναν *μπαῖράκι* ὅταν ἀπολνοῦσ' ἡ ἐκκλησία μὲ ζουρνάδες καὶ νταβούλια ἔτρεχαν σὲ ὅλα τὰ σπίτια καὶ μὲ τὸ μπαῖράκι κτυποῦσανε τὰ παράθυρα. Οἱ νιόνυφες, οἱ ἀρραβωνιασμένες καὶ

1) Κατὰ τὸν καθηγητὴν Γ. Σωτηρίου, ἴσως νὰ εἶναι τὸ ἀρχαιότερον ἀνάγλυφον τοῦ ἐπίππου ἁγίου Γεωργίου. Ἀνάγλυφον ἁγίου Γεωργίου ἐξ Ἑρακλείας Προποντίδος «Θρακικά», Τ. Αοσ. σ. 33—37. — Ε. Σ. Σ. Ὁ ἅγιος Γεώργιος εἰς τὴν Θράκην. «Μεσαιωνικά Γράμματα», Τ. Αοσ. Τεύχ. Βον, σ. 148—151.

2) Ἀσκός. Στὰ περασμένα χρόνια τὸ λάδι μετέφεραν ἀπὸ τὰ ἐλαιοπαραγωγὰ μέρη μέσα σὲ τουλούμη μοσχαρίσιο.

3) Α. Τ. Δρῦς.

τὰ φθασμένα κόριτσια ἔδιναν τσεβρὲ ¹⁾ καὶ τὸν ἔδεναν πάνω στοῦ μπαϊράκι καὶ πρεπομαχοῦσαν· ἡ ἴδια ἀρραβωνιασμένη ἔβγαινε καὶ τὸν κρεμοῦσε. Στὰ τελευταῖα χρόνια ἔδιναν ἄσπρα μαντήλια μὲ γύρισμα τρυπογάζι καὶ ἀπὸ ἓνα κλαδὶ κεντημένο στὶς γωνιές, οἱ ἠλικιωμένες ἔδιναν χρωματιστὸ μαντήλι, ὅποια ἤθελε ἔδινε παράδες, τὶς ἔδενε κόμπο σ' ἓνα ἀπὸ τὰ κρεμασμένα μαντήλια. Ἀφοῦ ἔκαμναν τὸν γύρο τοῦ χωριοῦ, κτυποῦσ' ἢ καμπάνα. Μπρὸς τὸ μπαϊράκι, ὁ παπᾶς φορεμένος, μὲ ψαλμοῦδιές καὶ μὲ τὸ μπακιράκι γιὰ νὰ βάλῃ τὸ Ἀγίασμα ποὺ θὰ φώτιζε ²⁾ τὸν κόσμον, ὁ ἐπίτροπος μὲ τὰ κεριὰ πίσω ὄλο τὸ πληῆθος ἀνέβαιναν στοῦ Ἀγίασμα.

Ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ μέρες ἀγόραζε τρία διαλεχτὰ πρόβατα, κουρμπάνια γιὰ τὸν αἶ Γιώργη, τὰ δυὸ μετὰ τὴν ἀπόλυση τῆς ἐκκλησίας ὁ παπᾶς τὰ θύμιαζε, διάβαζε εὐχή, ὕστερα τὰ ἔσφαζαν. Κεῖνος ποὺ τὰ ἔσφαζε, ἔπερνε τὰ τζιγέρια κα' ὁ παπᾶς τὴν πλάτη, ἀπὸ τὸ αἶμα ποὺ χύνουνταν ἔβαζαν μιὰ δακτυλιὰ στοῦ μέτωπο γιὰ νὰ εἶναι καὶ τοῦ χρόνου καλά. Τὸ κουρμπάνι ἔκοφταν σὲ μικρὰ κομμάτια καὶ τῆβραζαν μὲ ρίζι μέσα σὲ γανωμένο καζάνι· ὅταν ἔβραζε ἔβαζαν γύρο τὶς ἄρτοι, τρία ποτήρια κρασί, ἓνα ποτήρι νερό, ἀναφταν τρία κεριὰ, στοῦ θυμιατὸ θυμίαμα καὶ φωτιά. Ὅταν ἔβραζε ὁ παπᾶς εὐλογοῦσε τὸ κουρμπάνι καὶ τὶς ἄρτοι καὶ κάθονταν ὄλοι στὰ χόρτα κα' ἔτρωγαν. Ὑστερα πὸ τὸ φαγὶ τὰ παλληκάρια στόλιζαν τὸ κουρμπάνι ποὺ θὰ ἔπερνε ὅποιος νικοῦσε στοῦ πάλαιμα. Τὸ πρόβατο ἦταν ἄσπρο καὶ λουσιμένο, τὸ τραγουδοῦσαν, ἔβαφαν κόκκινη τὴν οὐρὰ καὶ τὰ πλάγια τῆς κοιλιᾶς, ἔβαζαν χρυσᾶ βαράκια στοῦ μέτωπο, στὰ κέρατα καὶ στὴ ράχη. Στὸ λαιμάκι τ', κρεμοῦσαν γαλάζιες χάντρες καὶ μαρίτσες. Μπρὸς τὸ μπαϊράκι, τὸ κουρμπάνι τραβοῦσε ἓνα παλληκάρι ἢ τὸ σήκωνε στὸν ὄμο, ἂν ἦταν μικρό, τὰ λαλήματα ἔπαιζαν καὶ κατέβαιναν στοῦ ἄλωνι, ἐκεῖ γίνονταν τὸ πάλαιμα. Ὁ κόσμος μαζεύτηκε, τὰ νταβούλια καὶ οἱ ζουρνάδες παίζνε, οἱ παλαισταὶ ἀλείφουν τὸ κορμὶ τους μὲ λάδι καὶ φοροῦνε σκληρὸ πέτσινο παντελόνι. Ὅποιος νικοῦσε, ἔπερνε τὸ κουρμπάνι τοῦ αἶ Γιώργη, διάλεξε καὶ τὸν καλλίτερο τσεβρὲ ἢ μαντήλι καὶ τὸ ἔδενε στοῦ λαιμοῦ του καὶ γυμνὸς καθὼς ἦταν ἀπὸ

1) Ἀσπρη μακρουλὴ πετσέτα, κεντημένη στὶς δυὸ ἄκρες, ἢ τετραγώνη, ἀπὸ ἓνα κλωνὶ κεντημένο σὲ κάθε γωνιά καὶ ὀλόγυρα κεντημένη, συνήθως μὲ χρωματιστὰ μετάξια καὶ χρυσὸ σύρμα· τὸ κέντημα ἦταν μετρητὸ δὲν εἶχε καλὴ καὶ ἀνάποδη.

2) Ἀγιαζε.

τὸ πάλαιμα γυρνοῦσε μέσα στὸ πλῆθος καὶ μάζευε τὰ μπαχτσίσια ¹⁾. Ὁ δεῦτερος ποῦ θὰ κέρδιζε ἔπαινε τὸν ἀμέσως καλλίτερο τσεβρὲ καὶ ὁ τρίτος τὸν κατόπι, ὁ τέταρτος, ὁ πέμπτος. Ὅσοι περισσεύαν τοὺς πουλοῦσε ἢ ἐκκλησίαι.

Μὲ τοὺς δικούς μας πάλευαν καὶ Τοῦρκοι· τὶς περισσότερες φορὲς Τοῦρκος ἦτανε ὁ νικητὴς καὶ αὐτὸς ἔπερνε τὸ κουρμπάνι.

Στὸ παναγῦρι πῆγαιναν πολλὰ ἀμάξια ἀπὸ τὶς Μέτρες, Ὁκλαλί, Ἄκ - ἄλάν, Τσανακτὴ καὶ ἀπὸ ἄλλα χωριά. Ἀφοῦ ἀνυφταν κερὰκι στὸν αἶ Γιώργη, προσκυνούσανε τὴν εἰκόνα τ', ἔκαμναν τὸν σταυρό τους, ἔπερναν ἀγίασμα μὲ τὸ μαστραπαδάκι, ἔπιναν, ἔβρεχαν τὸ μέτωπο, ἔγραφαν τὰ ὀνόματα στὸν παπὰ γιὰ νὰ τὰ διαβάση στὴν Παράκληση κ' ὕστερα σκορπίζονταν γύρω στὸ ἀγίασμα. Τὰ λαλήματα ἔπαιζαν, καὶ οἱ πανηγυρισταὶ ἔτρωγαν, ἔπιναν λίγο κρασάκι ἢ ρακί, τραγουδούσανε, χόρευαν καὶ ὡς τὸ βράδυ διασκέδαζαν. Ἄν ὁ καιρὸς ἦτανε καλὸς τὸ παναγῦρι βαστοῦσε καὶ τὴν ἄλλη μέρα.

Γυναῖκες καὶ κορίτσια, πρὶν νὰ γεννηθῆ ὁ ἥλιος, ἔβγαιναν στὸ βουνό, μάζευαν γλωσσίτσες ²⁾ καὶ πρασινάδες, ἀπὸ τοὺς μπαχτσέδες, ἔκοφταν κλωνιὰ ἀνθισμένα ἀπὸ ἀμυγδαλιές, ἀβραμηλιές, βερυκοκιές καὶ στόλιζαν τὶς πόρτες τους γιὰ νὰ καλοσωρίσνε τὸν αἶ Γιώργη μὲ λουδούδια καὶ πρασινάδες. Οἱ ἄντρες, πρὶν νὰ βγῆ ὁ ἥλιος πῆγαιναν στὰ χωράφια, διάλεξαν τὰ μεγαλείτερα στάχυα κ' ἔπλεχαν ψαθιές ³⁾ γιὰ νὰ δόση ὁ αἶ Γιώργης πολὺ καρπὸ καὶ φέρει τὸ ὄγοῦρι ⁴⁾ καὶ τὶς κρεμούσανε στὸν τοῖχο τῆς κάμαρας.

Φωτιά, προζύμι, ἀλάτι, κρομύδι, στὴ χρονιαρά μέρα, τ' αἶ Γιωρ-

1) Λ. Τ. Φιλοδώρηματα.

2) Κόκκινα λουλούδια σὰν μεγάλα ἴα.

3) Τὶς ἔλεγαν καὶ κτενιές. Ἐπερναν καμμιά τριανταριά στάχυα, τὰ χωρίζαν σὲ δύο, ἔπλεχαν τὰ καλάμια ὡς τέσσερα δάχτυλα φάρδος· δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κρέμονταν τὰ στάχυα μὲ τὸ στάρι σὰν φούντες. Πάνω σ' αὐτὰ τὰ καλάμια ἔπλεχαν μὲ τὴν ἀντίθετο διεύθυνση περὶ τὰ σαράντα στάχυα τὰ καλάμια τους· τὰ στάχυα μὲ τὸ στάρι κρέμονταν κάτω καὶ γίνονταν ἓνα ὄρατο σύμπλεγμα. Κατὰ μεσῆς ἐπάνω ἔδεναν ἓνα σπαγκάκι καὶ τὸ κρεμούσανε στὸν τοῖχο τῆς κάμαρας ὅπου ἔμνησκε ὡς τοῦ χρόνου. Ψαθιές κάμνανε καὶ οἱ θεριστάδες ὅταν τελείωνε τὸ θέρος καὶ τὶς πῆγαιναν στὸν νοικοκύρη τῶν χωροφῶν ποῦ θέρισαν· στοὺς τσιφλικούχους τὴν πῆγαιναν ὅλοι μαζύ, σαράντα, πενήντα μὲ τὶς κόσες καὶ τὰ δρεπάνια τραγουδώντας. Ὁ τραγουμάνος ἀρχηγὸς τῶν θεριστῶν, τὴν ἔδινε στὸν νοικοκύρη ἢ στὴν νοικοκυρὰ μὲ εὐχές, καλὰ μερεκέτια, καλὲς πούλησες καὶ τοῦ χρόνου πλειότερα, νὰ χαίρεσαι τὴν οἰκογένειά σ'. Τὸν ἔδινε φιλοδώρημα ποῦ τὸ μοιράζονταν ὅλοι καὶ τοὺς κερνοῦσανε κρασί ἢ ρακί.

4) Καλὴ τύχη, εὐτυχία.

γιοῦ καθὸς Πάσχα καὶ Χριστοῦ¹⁾ δὲν ἔδιναν ἔπρεπε νὰ τὰ γυρίσνε ὡς τὸ βράδν πρὶν βασιλέψῃ ὁ ἥλιος.

60. Κουρφαλῆ (Σηλυβρείας). Περὶ τὰ δέκα λεπτὰ ἀπὸ τὸ χωριό, πρὸς τὴν σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Κων]πόλεως—Βιέννης, ἦτανε τὸ Ἀγίασμα ἄγι-Γεώργις, *Καρανλίκ*²⁾ γιόρταζε τὴν δευτέρη μέρα τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ γίνονταν κάθε χρόνο παναγύρι. Ὁ πατέρας ἀναφέρει: Καθ' ἃ μοι διηγήθη ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Κουρφαλῆ Ἀντώνιος Πέτρου, ἐντὸς χωραφίου πρὸς ἀνατολάς, περὶ τὰ 40 βήματα ἀπέχοντος τοῦ ἐκεῖθεν διερχομένου τείχους τοῦ Ἀναστασίου καὶ ἀνίκοντος εἰς Ὁθωμανὸν κάτοικον τοῦ χωρίου Κουρφαλῆ, ἐνῶ ἔσκαπταν πρὸς ἐξαγωγήν λίθων δι' οἰκοδομίας, ἐκ τῶν ἐκεῖ ὑπαρχόντων ἀρχαίων ἐρειπίων, εὐρέθη ἔδαφος ἐστρωμένον μὲ μάρμαρα εἰς μῆκος 10—15 μέτρων καὶ στήλῃ μαρμαρίνῃ περὶ τὰ 3—4 μέτρα μῆκους καὶ κολωνοκέφαλον μὲ σταυρὸν εἰκάζω, δέ, ὅτι αὐτόσε ἦτο ἐκκλησία καὶ χωριὸν παλαιόν,³⁾ διότι ἐντὸς ὕλου τοῦ χωραφίου τούτου, 10—15 κοιλῶν, φαίνονται παντοῦ ἴχνη ἀρχαίων οἰκοδομῶν».

61. Μάκρη (Ἀλεξανδρουπόλεως). Εἰς ἐξωκλήσι τοῦ ἐλαιῶνος τῆς Μάκρης μετὰ θανατοουργοῦ εἰκόνας. (Ἀχιλλεὺς Σαμοθράκης).

62. Μέτραι.—**63. Νιχώρι** (Βοσπόρου) (Δέρκων).—**64. Ντεβε-τζῆ-κιοῖ** (Δέρκων).—**65. Ὁρτάκιοι** (Κων]πόλεως).

66. Περγάζιον (Καλλιπόλεως). Ἔκειτο εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τοῦ χωρίου ἐνταῦθα ἐτελεῖτο λειτουργία τὴν 23 Ἀπριλίου. (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουΐζος).

67. Πλάγια. (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Κάθε χρόνο τοῦ ἁγίου Γεωργίου κουρμπάνι.

68—69. Πλάτανος (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Ἀγίασματα δύο, τὸ ἓνα μέσα καὶ τὸ ἄλλο ἔξω τοῦ χωριοῦ.

70. Ροδόπη (Φιλιππουπόλεως). Τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τῆς Ροδόπης (Ἑλληνικὸν) δίωρον τῆς Φιλιππουπόλεως ἀπέχον, ἔχει ὑπόγειον ἀγίασμα πρὸ τοῦ νάρθηκος. (Μυρτίλος Ἀποστολίδης).

71. Σαρακίνα (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἐντὸς κουρί.

72. Στραντζα (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Εἴκοσι λεπτὰ ἔξω πὸ

1) Χριστούγεννα.

2) Λ. Τ. Σκότος.

3) Ὁ Μ. Σαραντζῆς νομίζει ὅτι ἐκεῖ εἶναι ἡ θέσις τῆς πόλεως Καινὸν Φρούριον.

τὸ χωριό, πρὸς τὴν Ἀνατολή, ἀνήμερα τ' αἱ Γιωργιοῦ, τὸ παναγύρι γίνονταν ὕστερα πὸ τὸ μεσημέρι. Στὸν αἶ Γιώργη πήγαιναν πολλὰ τάματα, δαμάλια καὶ πρόβατα· τὸ πρωὶ ἀνήμερα, τὰ πήγαιναν στὴν ἐκκλησία τ' αἱ Γιωργιοῦ καὶ μὲ καινούργια σχοινιά τὰ ἔδεναν γιὰ νὰ μὴ φύγνε· μετὰ τὴν ἀπόλυση τὰ πουλοῦσαν πρὸς ὄφελος τῆς ἐκκλησίας. Τὸ μεσημέρι ἔτρωγαν στὰ σπίτια τους, ἀρνὶ στὴ σούγλα πού τὸ ἔλεγαν κουρμπάνι· ὕστερα πὸ τὸ μεσημέρι πήγαιναν στὸ ἀγίασμα· ἔτρεχε ἀφθονο, ἀναφταν κερὶ, προσκυνούσανε τὸ εἰκόνημα, ἔπιναν ἀγίασμα, ἔβρεχαν τὸ μέτωπο καὶ ὄλοι ἔβαζαν μὲ τὸ δάχτυλο μὰ βούλα στὸ μέτωπο ἀπὸ τὴν λάσπη ποῦ γίνονταν στὴν ἄκρη στὸ ἀγίασμα, γιὰ νὰ μὴ τοὺς πιάνει τὸ μάτι. Ὅταν μαζεῦονταν τὸ πλῆθος, ὁ παπᾶς διάβαζε Παράκληση, ὕστερα σκορπίζονταν, κάθονταν κάτω στὰ λουλούδια καὶ στὰ χόρτα, διασκεδάζαν ὡς τὸ βράδυ μὲ τραγούδια καὶ χορούς. Ἐκεῖ βλέπονταν τὰ παλληκάρια μὲ τὰ κορίτσια, κ' ἔστελναν τὰ παλληκάρια τὰ προξέनिया.

Ἄι Γιώργη Καβαλλάρη,

στεῖλέ με τὸ παλληκάρι.

— Μὰ τὸν αἶ Γιώργη τὸν Ἀράπη

πέρνω σε μὲ τὴν ἀγάπη.

Τ' αἱ Γιωργιοῦ, στίς μάντρες μετρούσανε τὰ πρόβατα γιὰ νὰ δοῦνε πόσα τοὺς ἔμειναν ἀπὸ τὸν χειμῶνα. Εἶχανε σὲ καλὸ νὰ κοιμηθοῦνε τὸ μεσημέρι καθὼς καὶ τὸ Πάσχα.

73. **Σκεπαστὸ** (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Στὴν εἴσοδο τοῦ χωριοῦ, κοντὰ στὸν ἀμαξόδρομο, σὲ ἐκκλησία μέσα σὲ πηγαδάκι.

74. **Σκοπὸ** (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Κτισμένο κατὰ ἡλιοῦ· κατέβαιναν τρία σκαλοπάτια. Ἀπὸ βραδὺ τ' αἱ Γιωργιοῦ, ὅλα τὰ σπίτια ἔκαμναν λειτουργιᾶς καὶ τίς πήγαιναν στὴν ἐκκλησία καὶ τὸ πρωὶ ἀνήμερα πήγαιναν στὸν αἶ Γιώργη, πολλὰ πρόβατα κουρμπάνια, ζωντανὰ καὶ σφαγμένα. Τὰ ζωντανὰ πήγαιναν στὴν ἐκκλησία, ὁ παπᾶς τὰ διάβαζε καὶ ὕστερα τὰ ἔσφαζαν, ἄλλοι τὰ ἔβραζαν καὶ τὰ μοίραζαν στὰ σπίτια ἢ στὸ ἀγίασμα· ὅποιος ἤθελε μοίραζε ἀπὸ ἓνα κομμάτι ὤμό.

Εἶχαν σὲ καλὸ, τ' αἱ Γιωργιοῦ, πρὶν ἀκόμα νὰ γεννηθῆ ὁ ἥλιος, νὰ πᾶνε στὰ χωράφια, νὰ πάρνε στάχυα ἀπὸ τὸ μέρος πού πρώτα ὠρρωναν καὶ ἔσπερναν καὶ νὰ τὰ πᾶνε σπῖτι τους. Τὸν αἶ Γιώργη γιόρταζαν γιὰ τὰ ὅλα.

75. **Στέρνα** (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Ἀγίασμα.

76. Τάρφα (Δέρκων). Μέσα στὸ γῆ, μὲ κτιστὸ θόλο· τοῦ ἁγίου Γεωργίου γίνουσαν παναγύρι καὶ πῆγαιναν πολλὰ κουρμπάνια.

77. Τεβετζή-κιο'ι (Ἑρακλείας). Ἐξω στὸ βουνὸ τὸ ἀγίασμα.

78. Τζαντὼ (Ἑρακλείας) Στὸ βουνό.

Ἁγ. Δημητρίου. 26 Ὀκτωβρίου. (Ἀγιάσμ. β)

79. Ἐπιβάτες (Σηλυβρίας). Μεταξὺ Ἐπιβάτες καὶ Δελειῶνες στὸ Ντουὰν μπαῖρ.

80. Σηλυβριά. Τὸ Ἀγίασμα τ' αἰ Δημήτρη μέσα σὲ πηγάδι, στὸ σπίτι τῆς Ραλιῶς· λέγουν ὅτι ἦτο ἐκεῖ περίβολος καταστραφείσης ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἀπέναντι ὑπῆρχε ἐρειπωμένη ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

81—82. Τα'ι'φίρι (Καλλιπόλεως). Ἐτελεῖτο λειτουργία δις τοῦ ἔτους τὴν 27 Ὀκτωβρίου καὶ τὴν 27 Ἰουλίου, κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος. Ἐγίνετο παράκλησις κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου, καθ' ἣν προσεῖρχοντο οἱ παῖδες τοῦ χωρίου φέροντες ἀπὸ ἓνα πετεινόν, τὸν ὅποιον ἔσφαζαν καὶ ἄφιναν τὸ κεφάλι τοῦ πετεινοῦ εἰς τὸν ἱερέα. Ἐτερον ἀγίασμα τοῦ ἁγίου Δημητρίου κείμενον εἰς τὸν κάμπον τοῦ χωρίου, ἡμίσειαν ὄραν μακρὰν αὐτοῦ, ἐπανηγύριζε τὴν Δευτέραν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Τὸ ἀγίασμα ἦτο δροσερώτατον καὶ εὐγευστότατον ὡς πόσιμον ὕδωρ. (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουίζος).

83. Τσακῆλι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Ἀνατολικά τοῦ χωριοῦ.

84. Τσανάκτσα (Δέρκων). Μέσα στὸ χωριό.

Ἁγ. Ἐλευθερίου 15 Δεκεμβρίου (Ἀγιάσμ. 2)

85. Ξάνθη Τὸ ἀγίασμα στὴν ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου· ἔτρεχε σὰ βρουσοῦλα.

86. Σηλυβριά. Ὁ αἰ Λευτέρης ἦταν 10 λεπτὰ ἔξω τῆς Σηλυβρίας, μέσα σὲ σπήλαιο, ἐπάνω σὲ ἀπόκρημνο ὑψηλὸ παραθαλάσιο βράχο· κατέβαιναν ἀπὸ στενὸ μονοπάτι. Στὴ μνήμη του πῆγαιναν σχεδὸν μόνον γυναῖκες, ἀναφταν κεράκι μπρὸς στὸ ἀγίασμα, ἔπιναν, ἔπλυναν τὸ πρόσωπο ἢ ἔβρεχαν τρεῖς φορὲς τὸ μέτωπο, γέμιζαν τὸ μπουκαλάκι ἀγίασμα, ἔγραφαν τὰ ὀνόματα στὸν παπᾶ, ὁ παπὰς ἔψαλλε τὴν Παράκληση καὶ τὰ διάβαζε.

Τὸν αἰ Λευτέρη γιόρταζαν οἱ νέες γυναῖκες καὶ ἰδίως οἱ ἔγγυες ¹⁾ γιὰ νὰ τίς δίνη καλὴ λευθεριά. ²⁾ Ἀπ' αὐτές, λίγες μέρες πρὸ τῆς γιορτῆς ἡ μαμμὴ σύναζε χρήματα γιὰ τὴν ἀρχιερατικὴ λειτουργία καὶ τὴν ἀρτοκλασία ποὺ γίνονταν ἀνήμερα τὸ πρωὶ καὶ μνημονεύονταν τὰ ὀνόματά τους μετὰ τῶν συμβίων.

Ἁγίας Ἐλισάβετ 24 Ἀπριλίου (Ἀγιάσμ. 1)

87. Φανάρι (Σηλυβρίας). Πηγαίνοντας στὸ δρόμο τοῦ Κουρφαλή, ἓνα τυφλὸ βουβάλι κούνησε τὴ γῆς μὲ τὰ κέρατα καὶ βγήκε τὸ ἅγιασμα τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ καὶ εἶδε. Ἀπὸ τότε τὸ ἅγιασμα γιάτρευε ὄσους πῆγαιναν μὲ πονεμένα μάτια. Ἡ χίρη της τοὺς ἔκαμνε καλά.

Ἁγ. Ἐρώτιος ³⁾. Γιόρταζε 8 Μαΐου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.
(Ἀγιάσμ. 1).

88. Καβάκι (Βιζύης καὶ Μηδείας). Τὸ ἅγιασμα τ' αἰ Ἐρώτι' ἢ αἰ Ἐρωρντ' ἦτανε στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Ἐργίνη πάνω σὲ βράχο μέσα σὲ σπήλαιο εἶχε βάθος περὶ τὰ 100 μέτρα καὶ τὴν μέρα τῆς γιορτῆς του ἔσταζε μέσα ὅλο τὸ σπήλαιο. Στὴ μέση τοῦ σπήλαιου ἦταν ἀπολιθωμένο ἓνα κορίτσι, μπρὸς του ἦτανε μιὰ πέτρα μὲ τίς πατημασιές του. Ἀπὸ τὴν ἀγκώνα τοῦ κοριτσιοῦ περνοῦσε ὁ κόσμος ἐκεῖ ἦτανε τὸ ἅγιασμα καὶ ἀναφταν τὰ κεριά. Μπρὸς στὸ ἅγιασμα γίνονταν λάσπη, κανεὶς δὲν πατοῦσε ἦταν ἁμαρτία. Ἄν πατοῦσε μέσα, χάνονταν μέσα καὶ θὰ ἔβγαινε στὸ Ροδοστό' ἔτσι ἔλεγαν.

Εὐθυμίου ὁσίου τοῦ Μεγάλου. 20 Ἰανουαρίου. (Ἀγιάσμ. 2).

89. Μάδυτο (Καλλιπόλεως). Ἐκεῖτο παρὰ τὴν θέσιν Σκάλια. Ὁ

1) Καλὴ γέννα, καλὸς τοκετός.

2) Ἄλλοτε ἐγένετο λειτουργία εἰς τὰ ταῦτα ἀποάδελφάτων ὑπὲρ τοῦ ἐν Σηλυβρίᾳ ὁμωνύμου ἁγιάσματος. (Μ. Γεδεών. Ἐορτολόγιον Κωνσταντινουπόλεως Προσκυνητοῦ, 1994).

3) Ὁ καθηγητὴς Ἰωάννης Παπαδόπουλος εἶδε τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου εἰς τὴν μονὴν Βατοπεδίου. Ἐφωσ μάρτυς, μνήμη του 25 Ἰουνίου. Θερησκευτικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια. Τ. Γ', σ. 5. 880. Ἐρωτητῆς μάρτυς μνήμη της 6 Ὀκτωβρίου.

ἅγιος οὗτος ἦτο ἀρχιερεὺς τῆς Μαδύτου διαπρεπῆς καὶ τέκνον αὐτῆς τῆς Μαδύτου, τὸν ὁποῖον ἐγκωμιάζουν Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς καὶ Γρηγόριος ὁ Κύπριος. Ὁ Μ. Ψελλὸς ἐν τῷ ἐγκωμίῳ του πρὸς τοῖς ἄλλοις λέγει: «Ἀρχιερατεύει δέ τις ἐν Μαδύτῳ ἐν πόρῳ πολὺ τῆς καθ' ἡμᾶς γενεᾶς, ἄνθρωπος μὲν τὸ φαινόμενον, ἄγγελος δὲ ἡ Θεὸς μὲ τὸ νοούμενον. (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουῖζος).

90. Ναῖπκιοῖ. (Ἡρακλείας). Ἁγίασμα.

Εὐφημίας μάρτυρος. 16 Σεπτεμβρίου. (Ἁγιάσμ. 1).

91. Φλώρια (Δέρκων). Ἁγίας Εὐφημίας ἁγίασμα. (Πασπάτη, Θρακικὰ προάστεια Βυζαντίου. Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, Τ. ΙΒ', 1878, σ. 40).

Κατάθεσις Τιμίας Ζώνης τῆς Θεοτόκου. 31 Αὐγούστου
(Ἁγιάσμ. 1).

92. Ραιδεστό Ἐν Καρλῇ Παγιοῇ. (Ἡμερ. Ἑθνικῶν Φιλανθρ. Καταστ. 1905, σ. 168).

Ζωοδόχου Πηγῆς. (Ἁγιάσμ. 11).

93. Ἄσκὸ (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Γίνονταν πανηγύρι καὶ πῆγαιναν πολλοὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριά. Ἡ Ἄσκὸς εἶχε μεγάλη ἀμμουδιά. Οἱ προσκνηταὶ ξεγυμνώνονταν, κάθονταν ἀνακούρευτα στὴν ἀκροθαλασσιὰ καὶ εἶχονταν τὰ κύματα καὶ τοὺς ἔβρεχαν. Ἡ θάλασσα τοὺς ἔπερνε τὸ κακό.

94. Ἡράκλεια. Τὸ ἁγίασμα σ' ἐκκλησιάκι, μέσα σὲ πηγάδι κοντὰ στὴν παλαιὰ μητρόπολη εἶχε ἄφθονο νερό· στὴ μνήμη τῆς πῆγαινε ὁ κόσμος, ἔκαμνε παράκληση, περιχύνονταν ἁγίασμα στὰ μαλλιά καὶ στὸ πρόσωπο καὶ ἄφιναν οἱ ἄρρωστοι κουρελάκια. Οἱ γειτόνισσες ἔβλεπαν μιὰ μαυροφορεμένη γυναῖκα τὴν νύχτα καὶ ὅταν πλησίαζαν τὴν ἔχαναν. Ἐλεγαν πὼς ἦταν ἡ Παναγία.

95. Ἰντζιῆξ (χωριὸ τούρκικο) (Μετροῶν καὶ Ἀθύρων). Ἁγίασμα τῆς Μπαλουκλιώτισσας· γίνονταν καὶ παναγύρι.

96. Καλλίπολη. Ἐκεῖτο ἐντὸς χωραφίου τῆς Κας Ἀγλαίας Πούμπουρα· ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1903 ἐπρόκειτο νὰ ἀνακαινισθῇ ἐκ βάθρων, ἡ τουρκικὴ Κοινότης διημφισβήτησε τὴν κυριότητα τοῦ οἰκοπέ-

δου τοῦ Ἀγιάσματος, διατεινομένη ὅτι τοῦτο ἀνῆκε μᾶλλον εἰς τὸ ἄνω αὐτοῦ κείμενον τουρκικὸν νεκροταφεῖον καὶ οὐχὶ εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον (Ἰνταρῆ-μετζλησι) ἀνέθηκεν εἰς τὴν μουφτῆν καὶ τὸν γράφοντα, ἀρχιερατικὸν ἐπιτροπον, νὰ ἐξομαλύνωμεν τὴν διαφορὰν, ἐπειδὴ ἡ τουρκικὴ Κοινότης διετείνετο ὅτι τὸ οἰκόπεδον ἦτο μέρος τοῦ νεκροταφείου καὶ ὅτι κάτωθεν αὐτοῦ ὑπῆρχον τάφοι μουσουλμάνων, ὃ δὲ γράφων ἀντέτενεν ὅτι τὸ ἐξωκλήσιον ὠρίζετο πρὸ τῆς καταλήψεως τῆς Καλλιπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἐδέχθη ὁμως νὰ γίνῃ ἀτασκαφὴ τῶν τάφων, καὶ ἂν πράγματι ὑπῆρχον τοιοῦτοι, παραιτούμεθα τῆς ἀνεγέρσεως. Ὁ Μουφτῆς εἰς τοῦτο ἀντέτεινεν ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃ ἀτασκαφή, διότι πιθανὸν ὃ τάφος νὰ ἀνῆκεν εἰς μουσουλμανίδας, ὅποτε ὁ Ἰσλαμισμὸς δὲν ἐπιτρέπει εἰς ἄνδρας νὰ ἰδοῦν τὰ ὀστέα αὐτῶν. Εἰς τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ ἀντέτεινα ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, δυνάμεθα νὰ κάμωμεν τὴν ἀτασκαφὴν διὰ γυναικῶν, ὅπερ ἐπιτρέπεται διὰ τοῦ ἱεροῦ νόμου. Μετὰ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο, οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς τουρκικῆς Κοινότητος ἀνεχώρησαν, ζητήσαντες συμβιβασμὸν διὰ τινος χρηματικοῦ ποσοῦ, ὅπερ ἦτο ὁ κύριος σκοπὸς τῶν. Ἐμετρήθησαν εἰς αὐτοὺς 15 χρυσαὶ λίλιραι καὶ οὕτω ἀνηγέρθη ἐκ βάρθρων τὸ περικαλλὲς ἐξωκλήσιον πανηγυρίζον τὴν Παρασκευὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὅποτε πλήθη Χριστιανῶν παρηκολούθησαν τὴν λιτανεῖαν ἀπὸ τὸν ναὸν ὡς τὸ παρεκλήσιον, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Τούρκων. (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουῖζος).

97. Καρὰ Μουράτ ¹⁾ (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Τῆς Μπαλουκλιώτισσας, δυὸ ὄρες μακριὰ ἀπὸ τὸ Καρὰ-Μουράτ. Κάθε χρόνον, τὴν Παρασκευὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς γίνονταν παναγύρι, πῆγαινε πολὺς κόσμος ἀπὸ τὰ γύρο χωριά, χόρευαν καὶ τραγουδοῦσαν. Ἐκεῖ ἦταν ἡ Ζουλόπετρα ²⁾, μακριὰ ὡς τρεῖς πῆγες· στὸ μᾶκρος εἶχε τρύπα. Ὁ ἄρρωστος ἔμπαινε ἀπὸ τὸ ἡλιοβασίλεμα καὶ ἔβγαινε ἀπὸ τὸν ἥλιο ³⁾, ἂν ἦτανε γιὰ νὰ γιάνῃ τὸν ζούλαε. Τότε ἔταξε, τὸν ἐλευθέρωνε καὶ περνοῦσε.

Ὡς τις σαράντα μέρες ἔδειχνε τὸ θάμα· σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ ὁ ἄρρωστος γιάνισκε ἢ πέθνισκε.

1) Μικρὸ τοιφλίκι μεταξὺ Καδῆ-κιοῖ καὶ Ἰντζιέξ· τὰ χωράφια του τελευταίως ἀγόρασαν οἱ Καδηκιώται.

2) Πρβλ. Ε. Σ. Σ. Οἱ Ζουλόπετρες «Θρακικά», Τ. 9ος, σ. 277.

3) Καὶ ἡλιοβγαλμα, ἢ Ἀνατολή.

Κοντὰ στὸ ἁγίασμα, εἶχε ἓνα μέρος ἀψηλό, ἀνέβαιναν μὲ σαράντα σκαλοπάτια· κεῖ ἦτανε τὰ βυζιά τῆς Παναγίας ποὺ ἔτρεχαν νερὸ ἀπὸ πολλὰς μεριές.

Τὴν τελευταία μέρα τοῦ Μαρτίου, πάγωσε μιὰ γρηὰ μὲ τὰ κασιότσικια τῆς, κάμνοντας μαλλί στ' ἀδράχτι καὶ φαίνονται παρέκει οἱ πέτρες ποὺ εἶναι αἱ γίδες κ' ἡ γρηὰ μὲ τὸ ἀδράχτι.

98. Κων]πολι Τὸ φημισμένο εἰς ὅλον τὸν Ἑλληνισμό, θαυματουργὸ ἁγίασμα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ¹⁾ τὸ συνήθως λεγόμενον τοῦ Μπαλουκλή, ἔξω τῶν τειχῶν.

1) Πεντηκοστάριον Βαρθολομαίου Κουτλουμουσιανοῦ τοῦ Ἰμβρίου. Βενετία 1820 σ. 18. «Ὁ μὲν ναὸς οὗτος, τὸ καταρχὰς συνέστη παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Μεγάλου, ὃς καὶ Μακέλλης ὠνόμαστο. Χρηστὸς γὰρ ὦν ὁ ἀνὴρ καὶ ἐπιεικέστατος, διὰ γνώμης συμπάθειαν, πρὶν ἢ τὸν βασιλεῖον ἀναβῆναι θρόνον, εἰς ιδιώτας ἔτι ταυτόμενος, ἐκεῖ σέπη περ ὦν, ἀνδρα τινὰ πηρόν, τὰς ὄψεις εὐρῶν παραπαίοντα, ἐχειραγῶγει. Καὶ δὴ πλησίον τοῦ τόπου γενομένων, δίψει συνέχεται ὁ πηρός, καὶ ἰκέτης τῷ Λέοντι γίνεται, ὕβρι ἀναψύξει αὐτόν. Καὶ ὃς, τὸ ἐκεῖσε συνηρεφὲς εἰσιῶν, ἀνεζήτει· ἦν γὰρ τότε ὁ τόπος οὗτος δένδροις παντοίοις κατάφυτος, καὶ εὐθαλεῖ τῇ πόσᾳ κομιῶν. Ἐπεὶ οὖν τὸ ὕδωρ ἐκεῖ οὐχ εὗρισκε σκυθρωπάζων ἀνέστρεφε· καὶ ὑποστρέφων, φωνῆς ἀνωθεν ἔν μεθέξει γίνεται· «Ὁὐ χρεῶν σε—λεγοῦσης—Λέον ἀγωνίσαν· τὸ γὰρ ὕδωρ ἐγγύς». Ἐποστραφεῖς οὖν, πάλιν ἐζήτει· καὶ πολλὰ αὐθις καμών, πάλιν τῆς ἴσης φωνῆς ἔν μεθέξει γίνεται· φησὶ γάρ· «Λέον Βασιλεῦ, εἰσιῶν τὸ ἐνδότερον συνηρερὸς τοῦτο, καὶ τοῦ θολεροῦ ὕδατος μετὰ χεῖρας λαβῶν, θεράπευσον τῷ πηρῷ τὴν δίψαν· καὶ τὰς πενηρισμῆνας ἐπιχρίσας ὄψεις ἐκεῖνου, γνάθη αὐτίκα ἦτις εἰμί, ἐκ πολλοῦ τόνδε κατοικοῦσα χῶρον». Πράσσει οὖν ὡς ἡ φωνὴ διεσάφησε, καὶ παραυτίκα βλέπων ἦν ὁ πηρός.

Κατὰ δὲ τὴν τῆς Θεομήτορος πρόρρησιν, τοῦ Λέοντος βασιλεύσαντος, ὁ ἐπὶ τῆς Πηγῆς ναὸς ἀνεγείρεται φιλοτίμῳ χειρὶ, ὁποῖος ὀράται τὴν σήμερον».

Αὐτόθι. Σελ. 19. «Καὶ ποῖα γλώσσα, ὅσα τὸ ὕδωρ τοῦτο ἐνήργησε καὶ εἰς δεῦρο διενεργεῖ, διηγῆσαι το; ὑπερ σταγόνας ὑετοῦ, καὶ ἄστρον καὶ φύλλων πλήθος τὰ θαύματα, ἃ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις κατείδομεν».

Ὁ ἐκ μητρὸς πάππος μου Σωτήρης, τσορμπατζής, ὅταν ἦτο μικρὸς ἔβγαλε κάτι στὸ πόδι του, μολύνθηκε καὶ πρίσθηκε· οἱ προπάπποι μου τὸν βάζουν στὸ βοδάμαξα καὶ τὸν πᾶνε στὴν Πόλη, ἐκεῖ σὲ ὄσους γιαιτροὺς τὸν πῆγαν, εἶπανε γιὰ νὰ σωθῆ πρέπει νὰ κοπῆ τὸ πόδι. Οὐτε οἱ προπάπποι οὔτε ὁ παπποὺς ἔστεργαν· μόνη ἐλπίς ἔμεινε ἡ Παναγία· πρὶν γυρίσουν στὴ Σηλυβριά, νὰ πᾶνε στὴ χάρη τῆς Μεγαλόχαρης Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἐκεῖ μὲ πίστη ἔδωσαν στὸν παπποῦ νὰ πῆ ἁγίασμα, τὸν περέχυσαν μὲ αὐτό, ἔκαμαν Παράκληση καὶ προσευχήθηκαν μὲ ὅλη τους τὴν καρδιά, ἡ Παναγία νὰ κάνῃ καλὰ τὸ ἄρρωστό τους παιδί, κ' ἔξεψαν γιὰ τὴν Σηλυβριά. Τοὺς πλησιάζει μιὰ γρηὰ καὶ τοὺς ρωτᾷ τί ἔχει τὸ παιδί. Εἶπανε τὸν πόνο τους.—Μὴ στεναχωριέσθε, τὸ παιδί θὰ γιάνει, κ' ἄλλοι σάν αὐτὸ ἔγιαναν. Ἐχω καὶ μιὰ ἀλοιρῆ, εἶναι ἄφτακτο γιαιτρικὸ γιὰ τίς

99. Σαμακόβι (Βιζύης και Μηδείας). Εἴκοσι λεπτά ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, στὸν κάτω μαχαλά, και στὰ κάτω ἀμπέλια ἦτανε τὸ ἅγιασμα μετὰ τὴν λειτουργία, μπρὸς τὰ σύχνα και οἱ μεγάλες εἰκόνες τῆς ἐκκλησίας, οἱ παπάδες φορεμένοι, οἱ ψαλτάδες και ὄλο τὸ ἐκκλησίασμα, πολλοὶ μὲ μιὰ εἰκόνα στὰ χέρια πὸν πήραν ἀπὸ τὸ σπίτι τους, πήγαιναν μὲ ψαλιωδιές, στὸ ἅγιασμα: τὸ Κύριε ἐλέησον ἔψαλαν ὄλοι μαζί. Ἐξω πὸ κάθε σπίτι ἔκαιε ἓνα κερὶ και στὸ θυμιατὸ τὸ λιβάνι. Ἡ πομπὴ ὅταν ἔφθανε ἐκεῖ, ὁ παπᾶς διάβαζε Παράκληση και ὕστερα πάλι μὲ τὴν ἴδια τάξη γύριζαν στὴν ἐκκλησία και διαλύουνταν. Μιά μισὴ ὥρα διαρκοῦσε ὁ πηγαμὸς κ' ἐπιστροφὴ (Σάββας Καλογιαννίδης).

100. Σαράντα Ἐκκλησίες. Τὸ ἅγιασμα τριάντα λεπτά ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, κοντὰ στὸ μεγάλο ρέμα.

101. Καρὰ - Σινὰν ¹⁾ (Σηλυβρίας). ἅγιασμα Παναγίας τῆς Καμπλιανῆς γιόρταζε τῆς Μπαλουκλιώτισσας, γίνονταν κάθε χρόνο παναγῶρι. Ἐλεγαν πὸς ἦτανε μάννα ²⁾ σὲ τέσσερα ἁγίασματα: τοῦ Μπαλουκλιοῦ τῆς Πόλης, τῆς Μπαλουκλιώτισσας τῆς Ἄσκοῦ, τῆς Μπαλουκλιώτισσας τοῦ Καρὰ - Μουράτ και τοῦ Κουφάγιασμα, μεταξὺ Κονομεῖου κα Καλλικρατείας.

102. Σκεπαστὸ (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Ἦτο σὲ ὠραία τοποθεσία στὸ ὕψωμα, τὸ λεγόμενα Βαλανιά ὄλο μὲ χαμόκλαδα, μέσα σὲ ἐκκλησία. Γίνονταν παναγῶρια μόνον μὲ τοὺς Σκεπαστιανούς, κάμνανε και κουρπάνια.

103. Στενίμαχο (Φιλιππουπόλεως). Ἐν Στενιμάχῳ ἢ ἐν Ἀμπελίνῳ ἐκκλησία τῆς Παναγίας ἀνήκουσα εἰς τὴν μονὴν τῆς Πετριτσονιτίσσης ἔχει ὑπόγειον ἅγιασμα πολὺ τιμώμενον και ἐπωνομαζόμενον τοῦ Βαλουκλή διὰ τὰ ἐν αὐτῷ ὀψάρια (Μυρτίλος Ἀποστολίδης).

Ἴηλιοῦ τοῦ Προφήτου. 20 Ἰουλίου (Ἀγιάσμ. 18)

104. Ἀγιασματάκι (Δέρκων). ἅγιασμα τοῦ προφήτ' Ἴηλια.

πληγές. Σὲ μιὰ ἐβδομάδα ὁ παπποῦς ἔγιανε, τὸ πόδι ξεπρίσθηκε, ἢ πληγὴ ἔκλεισε. Τὸ θαῦμα ἔγινε. Οἱ γονεῖς του δόξασαν και εὐχαρίστησαν τὸν θεό, παρήγγειλαν σὲ ἁγιορεῖτη ζωγράφου τὴν εἰκόνα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τὴν ἔκαμαν πλαῖσιο σκαλιστὸ μὲ λεπτὴ ἐργασία και χρυσομένο, και τὴν εἶχαν μέσα σὲ καρυδένια θήκη μὲ γυαλί ἐμπρός. Κάθε χρόνο τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἔκτοτε ἔκαμναν ἄρτους μὲ ἄρτοκλασία, και ἡ μητέρα τακτικὰ ἔκτοτε τὸ ἔκαμνε μέχρι τῆς τελευταίας τῆς.—Εὐγενίου ἱερέως. Ἡ Ζωοδόχος πηγὴ και τὰ ἱερὰ αὐτῆς προσκυνήματα 1886. [Ἔργον τοῦ Μ. Ι. Γεδεὼν ψευδονύμως ἐκδοθὲν ὡς ὁ ἴδιος γράφει].

1) Τοιφλίκι κοντὰ στὴ Σηλυβρία: ἀπὸ τὸ βοριά συνόρευε μὲ τὸ Φανάρι.

2) Πηγὴ.

105. Ἐπιβάτες (Σηλυβρίας). Σὲ ὥραιο παρεκκλήσι· στὴ μνήμη του τὸ πρῶτὴ ἢ λειτουργία ψάλλονταν στὴν ἐκκλησία τῆς ὁσίας Παρασκευῆς καὶ στὴν ἀπόλυση ὁ παπᾶς φορεμένος, μὲ τὰ ἐξαπτέρυγα, ψαλμοδιὲς καὶ μ' ὄλο τὸ ἐκκλησίασμα πῆγαιναν στὸ ἅγιασμα κ' ἔψαλαν ἁγιασμό. "Ὅταν μπουμπούνιζε ¹⁾ ἔλεγαν ὅτι, ὁ αἶ Λιάς μὲ τὸ ἀμάξι τ', ἔτρεχε τὴν Παναγία στίς ἁμαρτωλοὶ καὶ σχωροῦσιν' ἢ Παναγία ὅσοι μετάνοιωσαν.

106. Ἡράκλεια. Γ' αἶ Λιά τὸ ἅγιασμα μέσα στ' ἀμπέλια· στὴ μνήμη του πῆγαιναν καὶ διάβαζαν παράκληση.

107. Καβακλή (Ἀδριανουπόλεως). Ἄγιασμα προφήτου Ἡλιοῦ. Τρεῖς τέταρτα μακρὰν τῆς Ἀδριανουπόλεως κεῖται ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως τὸ ἅγιασμα τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἐὰν δὲν ἀπατῶμαι, εἰς ὃ κατὰ τὴν 20 Ἰουλίου συρρέοντες οἱ κάτοικοι πανδημεὶ καθὼς καὶ ἕξ ἐτέρων κωμῶν πραγματικὰς θυσίας αἰγῶν ²⁾ καὶ προβάτων προσφέρουσι τῷ οὐρανοβάμονι προφήτῃ, ἅτινα ἀκολουθῶς ἔψοντες ἐν κοιναῖς χύτραις, συνεσιῶνται, καὶ συνευθυμοῦσι καὶ πρὸς αὐτὸν ὀρχοῦνται περὶ τὸ παρεκκλήσιον. Τοῦτ' αὐτὸ πράττουσι καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου ἐν αὐτῇ τῇ κωμοπόλει. (Γ. Λαμπουσιάδης. Περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἁγιασμάτων. Νεολόγου Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις. Τόμ. Β' (1893) σ. 422 - 4).

108. Καλφά (Δέρκων). Μεταξὺ Καλφά καὶ Ἀζατλή ἅγιασμα προφήτου Ἡλιοῦ. Εἰς τινὰ τοῦ σπηλαίου γωνίαν εὐρίσκεται δεξαμενὴ λελαξευμένη, τετράπλευρος, ὕδωρ ἔχουσα χλιαρὸν· οὐδὲν εὐρομεν ἔχνος κατακόμβης. (Μ. Γεδεών. Ἄγιάσματα Θρακικὰ «Θρακικὰ» Τόμ. Θ' σελ. 107).

109 Κερμένι (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου) Ἄγιασμα τοῦ προφήτ' Ἡλία. Ἀνήμερα στὴ γιορτὴ του, ὅταν οἱ ἀνθρώποι ἔβγαιναν ἔξω στίς δουλειῆς τους γίνονταν πολλὰς ζημίαι. Στὴ γιορτὴ του γύρευαν ἀλεῦρι ἀπὸ τὰ σπῖτια κ' ἔκαμναν σταυροὺς καὶ κολλικόπλα ³⁾ καὶ τὰ μοίραζαν στὰ σπῖτια.

110. Λίτρες (Δέρκων). Προφήτου Ἡλιοῦ, εἰς τὸ χωρίον Λίτρες, 1

1) Βροντοῦσε.

2) Στὴν περιφέρεια Σηλυβρίας, Μετρῶν, Ἡρακλείας, Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου, κουρμπάνι κατσικά δὲν ἔκομναν. Ὅταν οἱ Ἑβραῖοι κυνηγοῦσαν νὰ πιάσουν τὸν Χριστὸ τὰ πρόβατα μαζεύτηκαν καὶ τὸν ἔκρυψαν, τὰ κατσικά μόλις τὸν εἶδαν σκορπίστηκαν καὶ οἱ Ἑβραῖοι τὸν εἶδαν τὸν ἔπιασαν καὶ τὸν σταύρωσαν. Ἀπὸ τότε εἶναι καταραμένα ἀπὸ τὸν Χριστό.

3) Πητιάκια.

ὄραν καὶ τέταρτον ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Πόλεως. (Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἑγκυκλοπαιδεία, εἰς τὸ ἄρθρον Κων]πολις ὑπὸ Μ. Γεδεών. Τόμ. ΙΕ' σελ. 691. Ἐφεξῆς ὅσα ἀγιάσματα εἶναι γραμμένα ἀπὸ κεῖ, σημειώνονται διὰ τοῦ Μ. Ε. Ε.).

111. Μέγα Ρεῦμα (Κων]πόλεως). Ἁγίασμα.

112. Μικρὸ Τσεκμετζέ (Δέρκων). Προφήτου Ἡλιοῦ ἀγίασμα, τρεῖς ὄρος τῆς Κων]πόλεως Ν. Δ. (Μ. Γεδεών, Ἔγγραφα Λίθοι καὶ Κέραμοι. σελ. 58).

113 Ὀκλαλή (Δέρκων). Τ' αἶ Λιὰ τ' ἀγίασμα στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, ἔβγαινε σὰν Κρυφαγίασμα ἀπὸ βαθεῖα σπηλιὰ καὶ κατέβαινε βαθεῖα ὡς εἴκοσι πῆγες. Στὴ σπηλαιὰ ἦταν ἡ θαυματουργὴ εἰκόνα τ' αἶ Λιᾶ, πὺν χτύπαε τις ἀμαρτωλοὶ ὅταν πῆγαιναν νὰ τὴν χαιρετήσῃ. Τὸ ἀγίασμα ἔτρεχε καὶ γυρνοῦσε τὸ νερόμυλο τοῦ Μούσπουλα στὸ Σουμπάσ-κιοί²⁾).

114. Παπαζιλή³⁾ (Σηλυβρίας). Ἁγίασμα.

115. Στραντζα (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Παναγύρι γίνονταν στὴ μνήμη του.

116 Σκεπαστὸ (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Σὲ λαμπρὴ ὑψηλὴ τοποθεσία, μέσα στὰ ἱερὰ πανάρχαια δέντρα τοῦ δάσους τοῦ προφήτ' Ἡλία, ὅπου οὔτε κλωνὶ ἔκοφταν· ἐκεῖ κοντὰ στ' ἀμπέλια ἦταν ἡ ἐκκλησία τοῦ προφήτ' Ἡλία. Ἐμπρὸς στὴν εἰκόνα τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου, σὲ πηγαδάκι ἦταν τὸ ἀγίασμα. Κάθε χρόνο στὴ μνήμη του γίνονταν πανήγυρις καὶ πῆγαιναν κουρμπάνια ἀπὸ βραδὺς ἢ τὸ πρωί.

117. Σκοπὸ (Σαράντα Ἐκκλησιῶν) Τοῦ αἶ Λιᾶ Στὴ γιορτὴ του ἔκαμναν μεγάλα κουρμπάνια, ἀγελάδια, μοσχάρια, πρόβατα καὶ τὰ διάβαζ' ὁ παπάς.

118. Ταϊφίρι (Καλλιπόλεως). Προφήτης Ἡλίας, ἀγίασμα εἰς ἐξοκλήσιον ὑπερθεῖν τοῦ χωρίου κείμενον εἰς ὑψηλὴν κορυφὴν μὲ δέντρα, ὅπου ἐπανηγύριζον οἱ κάτοικοι τὴν 20 Ἰουλίου. (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουτζος).

119. Τζαντὼ (Ἡρακλείας). Ἁγίασμα τοῦ προφήτ' Ἡλία Οἱ κεχαγιαδες⁴⁾, τ' αἶ Λιᾶ κάθε χρόνο ἔσφαζαν πολλὰ πρόβατα κουρμπάνια καὶ τὰ μοίραζαν σ' ὅλο τὸν κόσμον· γίνονταν καὶ παναγύρι.

1) Προσκυνήσῃ, ἀσπασθοῦν.

2) Χωριὸ πρὸς Δ. τοῦ Ὀκλαλί.

3) Τοιφήκι μεταξὺ Σηλυβρίας καὶ Ἡρακλείας.

4) Λ. Τ. Προβατοτρόφοι.

120. Τσακῆλι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Κατὰ τὸν βορριά. Γίνονταν παναγύρι ὕστερα πὸ τὸ μεσημέρι. (Κ. Χουρμουζιάδου, Τὸ Τσακῆλι τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν. «Θρακικά», Τ. 9ος, σ. 336—7).

121. Τυρολόη (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Πάνω σὲ ὕψωμα τὸ ἀγίασμα, πηγαίνοντας στὸ δρόμο τῆς Ραιδεστοῦ. Τὸν προφήτ' Ἴηλιν εἶχανε γιὰ ἅγιο ἐκδικητικὸ· ἤθελε νὰ κἀνη κατὸ στίς ἄνθρωποι, πρὸ πάντων τὴν μέρα τῆς γιορτῆς του. Φυσοῦσε φουρτοῦνες, ἄστραφτε, βροντοῦσε κ' ἔρριχνε χαλάζι, τὸν φοβούντανε καὶ στὴ γιορτὴ του δὲν δούλευαν. Ἡ μητέρα του γι' αὐτὸ δὲν τὸν ἔλεγε πότε γιόρταζαν.

Θέκλης μεγαλομάρτυρος. 24 Σεπτεμβρίου. (Ἀγίασμ. 1).

122. Καλφά (Δέρκων). Τὸ ἀγίασμα μέσα σὲ κῆπο· γίνονταν καὶ πανήγυρις.

Θεοδοσίας μάρτυρος. 29 Μαΐου. (Ἀγίασμ. 1).

123. Σαρακίνα (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἄγιος Θεοδοσίας ἀγίασμα.

Θεοδώρου Τήρωνος. 17 Φεβρουαρίου. (Ἀγίασμ. 5).

124. Σαράϊ (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ὅποιος εἶχε πυρετό, πήγαινε στὸ ἀγίασμα, ἔδενε μιὰ κλωστή στὰ χόρτα, ἔδενε τὴν ἀρρώστια τ' ἐκεῖ, ἔπινε ἀγίασμα καὶ γιάνισκε.

125. Στραντζα (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου).— **126. Σκοπὸ** (Σαράντα Ἐκκλησιῶν).

127. Τυρολόη (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου) Μέσα σὲ ρεματιὰ· ἔκοφταν κουρελάκια πὸ πάνω τους δταν εἶχαν θέρημ καὶ τὴν ἀφιναν ἐκεῖ τὴν ἀρρώστεια καὶ θεραπεύουνταν.

128. Φανάρι (Σηλυβρίας). Ἄγίασμα τοῦ αἱ Θεοδώρου τοῦ θαυματουργοῦ.

Τῶν ἁγίων Θεοδώρων 1). (Ἀγίασμ. 2).

129. Βιζύη. Ἐξω ἀπὸ τὴν Βιζύη ἦτανε τ' ἀμπέλια, ἐκεῖ ἔβγαινε

1) Τὸ πρῶτο Σάββατο τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς (Ψυχοσάββατο).

τὸ Ἅγίασμα τῶν ἁγίων Θεοδώρων ἀπὸ τὴν ρίζα ἐνὸς δέντρου. Στὴ μνήμη τους πολλοὶ πῆγαιναν κόλυβα καὶ ὁ παπᾶς τὰ διάβαζε.

130. Κούμπιο (Ἑρακλείας). Ἅγίασμα ἁγίων Θεοδώρων.

Ἄγ. Θωμᾶ. (Ἀγιάσμ 2).

131. Μεσσηνὴ (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἅγίασμα τοῦ ἁγίου Θωμᾶ. (Γ. Λαμπουσιάδου, «Θρακικά», 1937, σ. 262).

132. Σκοπὸ (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Στοῦ Θεοῦ τὸ πανεγύρι. (Ν. Κωνσταντόπουλος, «Ἀρχεῖον Θρακικοῦ θησαυροῦ», Τ. ΣΤ', σ. 40).

Ἄγ. Ἱερουσαλήμ. (Ἀγιάσμ 1).

133. Ἅγιος Ἰωάννης. (Βιζύης καὶ Μηδείας). Τὴν Δευτέρα τοῦ Θωμᾶ ἐωρτάζετο ἡ ἁγία Ἱερουσαλήμ. Σαράντα λεπτὰ ἀπὸ τὸ χωρίον ὑπῆρχε σπήλαιον, ὅπου οἱ χωρικοὶ διέκριναν ἀπολιθωμένους: ἄνδρα φονεύοντα τὴν ἁγίαν, ἐκ τῶν μαστῶν τῆς ὁποίας, μόνον κατὰ τὴν μνήμην ἔσταζεν ὕδωρ θεωρούμενον θαυματουργὸν διὰ τὰς μὴ γαλακτοφορούσας μητέρας. (Πρόκειται φαίνεται περὶ σταλακτικῶν κατὰ τὸν Κον Παπαγιαννάκη ἐπισκεφθέντα τὸ σπήλαιον).

Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. 8 Μαΐου. (Ἀγιάσμ. 28).

134. Βαΐριον (Καλλιπόλεως). Ἐξωκκλήσιον μὲ ἁγίασμα ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, εἰς λαμπρὰν τοποθεσίαν. Τὸ χωρίον ἐπανηγύριζεν τὴν 8 Μαΐου. (Οἰκονομ. Κ. Λουΐζος).

135. Βιζύη. Μιὰ ὥρα ἀπὸ τὴν Βιζῶ, μέσα στὸ βουνό, τὸ ἁγίασμα ἔβγαινε ἀπὸ πολὺ μεγάλο σπήλαιο· κάτω στὴ γῆ φαίνονταν οἱ γραμμὲς ποῦ ὄργωσε τὸ ἀλέτρι· διατηροῦνταν καὶ δὲ χάνονταν· γιόρταζε καὶ τὴν δευτέρη μέρα τοῦ Θωμᾶ Μέσα στὸ σπήλαιο, ἦταν ἓνα πέτρινο ἄγαλμα γυναικῆς κοντὰ στὸν τοῖχο ποῦ μόλις χωροῦσε ἄνθρωπος ἔσφιγγε ὄσους θὰ θεράπευε. Στὴ μνήμη του ἀπὸ τὴν παραμονὴ καὶ ἀνήμερα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ τοῦ Θωμᾶ ἀνήμερα καὶ τὴ δευτέρη μέρα ἔσταζε τὸ ἁγίασμα ἀπὸ τὰ στήθη τῆς γυναικῆς καὶ τὸ μάζευαν ὕστερα ὅλες τὶς μέρες στέρρευε. Γίνονταν πανηγυρις, πῆγαινε πολὺς κόσμος ἀπὸ τὰ διάφορα χωριά καὶ πανηγύριζε μὲ ἀρνιὰ στίς σοῦβλες, χοροὺς καὶ τύμπανα.

136. Ἅγιος Ἰωάννης (Βιζύης καὶ Μηδείας). Θαυματουργὸ ἁγίασμα.

137. **Βογιατζή-κιοῖ** (Θρακικοῦ Βοσπόρου Κ]πόλεως). Ἀγίασμα Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. (Μ. Γεδεών, Μακεδονικά, Τ. Α΄ Θεσσαλονίκης, 1940, σ. 385).

138. **Γιαπαγτζή**¹⁾ (Σηλυβρίας). Μέσα σὲ χωράφια τὸ ἀγίασμα τ' αἰ Γιάννη γιάρρευε τὶς θέρμες καὶ τὰ ζουριασμένα παιδιά τὰ πήγαιναν αὐγὴ καὶ τὰ περεχούσανε ἀγίασμα γυμνά. Σὲ σαράντα μέρες θὲ νὰ δελξῆ τὸ θάμα, τὸ παιδί θὰ γιάνισκε ἢ θὰ πέθνισκε.

139. **Δελειῶνες** (Σηλυβρίας). Ἐξω ἀπὸ τὸ χωριό²⁾, σὲ βαθούλωμα, μὲ πολλὰ δέντρα ἀγριανταφυλλιῆς κ' ἀβατσινῆς, μέσα σὲ παρεκκλήσι τὸ ἀγίασμα τοῦ Γεροστάνη ἢ αἰ Γέρου, γιάρρευε τὴν θερμασιὰ καὶ ἄλλες ἀρρώστειες. Πήγαιναν πάντα νησιτάτα, πρῶι, πρῶι, ὁ ἄρρωστος ἔπινε ἀγίασμα, περεχιούντανε, βουτούσανε μιὰ καθαρὴ φορεσιὰ τ' στὸ ἀγίασμα, τὴν στέγωναν καὶ τὴν φοροῦσε, ἔδεναν στὰ σίδερα τοῦ παραθύρου ἢ σὲ δέντρο ἓνα κουρελάκι ἀπὸ τὴ ρούχο τοῦ ἄρρωστου, γιὰ νὰ φύγ' ἡ ἀρρώστεια, τὴν ἔδεναν ἐκεῖ καὶ ὁ ἄρρωστος γίνονταν καλά. Ἀγίασμα μαζύ τους δὲν ἔκαμνε νὰ πάρουν. Στὸ Γεροστάνη ἔβαζαν τὰ ζουριασμένα παιδιά, τὰ ξέντυναν καὶ τὰ περεχούσανε ἀγίασμα, ἔσχιζαν κ' ἓνα κομματάκι ἀπὸ τὸ πουκαμισάκ' τους καὶ τὸ κρεμούσανε στὸ δέντρο καὶ γιάνισκε.

140. **Ἐπιβάτες** (Σηλυβρίας). Τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τὸ ἀγίασμα μέσα στὸ χωριό.

141. **Καβακλή**³⁾ (Καλλιπόλεως). Ὀλίγον ἔξωθι τοῦ χωρίου ὑ-

1) Τὸ Γιαπαγτζή ἦτο καθαρῶς Μουσουλμανικὸν χωριό. Κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θράκης τὸ 1920, ὠνομάσθηκε Θεολόγου χωριὸν ἀπὸ τὸ ἐκεῖ Ἀγίασμα ἀπέιχε τῆς Σηλυβρίας περὶ τὴν μισὴ ὄρα. Ἀπὸ τὸν ὀγδοηκοντούτη κύρ Κωστὴ ἄκουσα ὅτι στὸ Γιαπαγτζή ἦτανε μεγάλο μοναστήρι ποῦ ἔστελναν ἀπὸ τὴν Πόλιν στοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους δσοὺς ἦσαν ἀνεπιθύμητοι καὶ οἱ τὸ τζαμί ἦτανε ἐκκλησία. Ἐνας κτιστὴς ποῦ δούλεψε, εἶδε στοὺς τοίχους εἰκόνας ὅταν πέσανε οἱ ἀσβέστες.

2) Ἰωάννου Παπαδοπούλου, «Θρακικά», τ. Βος 1929, σ. 275—6. «Ἐἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς ἀνεμομύλους τῶν Δελειωνῶν εὐρέθη ὅλως τυχαίως εἰς τὸ δάπεδον ὠραῖον μωσαϊκόν, παριστάνοντι δὲ ἐπ' αὐτοῦ κύκλοι ἀλληλένδετοι, ρόδακες καὶ διάφορα γεωμετρικὰ σχήματα. Ἐν τινι τετραγώνῳ παρίσταται ὀστροκόδερμα κατὰ σειρὰς τοποθετημένα συμμετρικῶς, εἰς ἓν δὲ ἄκρον εἰκονίζεται πτηνὸν ἰπτάμενον. Ἡ βάσις τοῦ μωσαϊκοῦ εἶναι πάντοτε λευκὴ, τὰ δὲ διάφορα ἔγχρωμα».

3) Τὸ μικρότερον χωριὸν τῆς ἐπαρχίας μὲ 60 οἰκογενεῖας Ἑλλήνων, ἔχον ναὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγίου Μηνᾶ. Τὸ χωριὸν τοῦτο πρὸ 100 περίπου ἐτῶν ἦτο τουρκικόν ὁ Χατζὴ Μηνᾶς Κωνσταντινίδης ἐκ τῶν προυχόντων τῆς Καλλιπόλεως κατῶρθωσε νὰ ἀγοράσῃ ἀπὸ τοὺς Τούρκους χωρικοὺς ὅλας τὰς γαίας τοῦ

πῆρχε ἅγίασμα καὶ παρεκκλήσιον ἐν ὀνόματι τοῦ Τιμίου Προδρόμου Ἰωάννου τοῦ ἀποκεφαλιστοῦ τὸ ὁποῖον ἐπανηγύριζε τὴν 29 Αὐγούστου καὶ ὅπου προσεῖρχοντο πολυάριθμοι οἰκογένειαι ἐκ Καλλιπόλεως μὲ βωδάμαξα καὶ ἀφοῦ ἐκεῖ ἐτέλουν παρικήσιν, ἐπέστρεφον εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Καλλιπόλεως καὶ διασκέδαζαν κάτωθι τῶν δέντρων μέχρις ἐσπέρας. Αὐτὸ ἦτο τὸ κατ' ἐξοχὴν πανηγύρι τῆς Καλλιπόλεως (Οἶκον. Κωνστ. Λουίζος).

142. Καλλίπολι. Τὸ ἅγίασμα Ἁγίου Ἰωάννου εἰς παρεκκλήσιον, κείμενον ἐντὸς μουσουλμανικῆς οἰκίας ἐν τῇ τουρκικῇ ἄνω συνοικίᾳ, πανηγυρίζον τῇ 8ῃ Μαΐου καὶ ὅπου ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἐσπέρας προσεῖρχοντο πλήθη Χριστιανῶν πρὸς προσκύνησιν καὶ τέλεσιν παρακλήσεων. Οἱ ἰδιοκτῆται τῆς οἰκίας Μουσουλμάνοι, ὄχι μόνον μετ' εὐχαριστήσεως ἐδέχοντο τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν οἰκίαν των, ἀλλὰ καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ἐκ παραδόσεως, ἤγαπτον ἔμπροσθεν τοῦ ἁγιάσματος κανδήλαν ἀκοίμητον. (Οἰκονόμ. Κωνστ. Λουίζος).

143. Καρὰ Σινάν (Σηλυβρίας). Ἁγίασμα Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

144. Καρατζά-κιοῖ (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου) Ἐἰ Γιάννη ἅγίασμα.

145. Καρσι Μαχαλᾶς (Βιζύης καὶ Μηδείας). Μέσα στὰ χωράφια, σὲ καλὴ τοποθεσίᾳ μὲ νερὰ καὶ δέντρα ἦτανε τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τὸ ἅγίασμα· ἐκεῖ ἀνήμερα μαζεύουνταν καὶ μὲ ὄργανα τραγούδια καὶ χοροὺς διασκέδαζαν ὡς τὸ βράδυ.

146. Κερμένι (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Ἐξω ἀπὸ τὸ χωριὸν θεράπευε τὶς θέριμες· ἄφιναν ἀπὸ πάν τους κουρελάκια, τᾶδεναν ἐδὲ καὶ στὸ ἅγίασμα καὶ γιάνισκαν.

147. Μέτραι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων) Ἁγίασμα τ' αἰ Γέρου.

148. Ναῖπ-κιοῖ (Ἡρακλείας τμήμα Παιδεστοῦ). Ἁγίασμα.

149—150. Παιδεστό. Ἁγιάσματα δύο Ἰωάννου Θεολόγου, ἐν Κούρναλη καὶ ἐν Καρποῦζ-καληράν. (Ἡμερολόγιον Ἑθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων, 1905, σ. 168).

151. Σαράϊ (Βυζύης καὶ Μηδείας). Τὸ ἅγίασμα τ' αἰ Γέρου σὲ ἀψηλὸ βράχο, μέσα σὲ σπήλαιο, γιόρταζε στὶς 8 Μαΐου Κεῖνα τὰ χρο-

χωρίου. ὁπότε οἱ Τοῦρκοι ἐγκατεστάθησαν ἐν Καλλιπόλει, μίαν ὥραν περίπου ἀπέχοντος αὐτοῦ. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Τούρκων, ὁ Χατζῆ Μηνᾶς Κωνσταντινίδης ἐγκατέστησεν ἐκεῖ Ἑλληνας ἐκ τῶν πέριξ χωρίων, ἀνήγειρε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μηνᾶ καὶ μικρὸν σχολεῖον,

νια, ἔλεγαν, πὼς στὰ πρόθυρα τοῦ σπήλαιου ἀγίασε ἓνας γέρος καὶ στὸ βάθος ἡ κόρη του. Στὸ μέρος ποὺ ἀγίασε ἡ κόρη, ἀπὸ κεῖ ἔτρεχε τὸ Ἅγιασμα. Τὸ σπήλαιο εἶχε δυὸ τρυπες· ἦτανε οἱ ἀγγῶνές της· ὅσοι εἶχαν θέρημη περνοῦσαν μέσα ἀπ' αὐτὲς καὶ δὲν τοὺς ξανάπιανε.

152. Σαρακίνα (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἅγιασμα Ἰωάννου Θεολόγου, σὲ μικρὲς λοῦβες καὶ μόνον στὴν μνήμην του ἔβγαινε. (Δ. Παπαγιαννάκης).

153. Σηλυβριά. Σὲ σπήλαιο καὶ σὲ ἀπόκρημνο βράχο, κοντὰ στὴ θάλασσα, πάνω πὸ τὸ Μποσανί· μόνον παιδιὰ καὶ νέοι μποροῦσαν νὰ ἀνέβουν. Ὁ πατέρας γράφει : « Ἅγιασμα, ὑπὸ τιναν, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου λέγόμενον, ἐν Σηλυβριά ἔξωθεν τῆς πόλεως, Β. Α. αὐτῆς κείμενον, εἰς ἀπόστασιν μόνον 4—5 λεπτῶν, εἰς θέσιν ὀνομαζομένην Ἅγισόρη, τουρκ. δὲ Καβακλή, ἔνεκα τῶν φυτευμένων ἐκεῖ λευκῶν (καβακίων). Τὸ Ἅγιασμα τοῦτο τώρα δὲν ὑπάρχει (1889)· πρὸ ἀρκειτῶν ἔτων 25—30 κατασκευασθείσης αὐτόθι δεξαμενῆς (χαβουζίου) πρὸς ποτισμὸν ζώων.

154. Σκεπαστὸ (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Μέσα στὸ χωριό, μέσα στὴν ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἐμπρὸς στὸ ἱερὸ ἦτανε τὸ Ἅγιασμα, τὸ πὸ βαθὺ πηγαδάκι· κατέβαιναν μὲ δέκα πέντε—εἴκοσι σκαλιὰ.

155. Σουλτὰν - τσιφλίκι ¹⁾ (Ἡρακλείας). Τὸ Ἅγιασμα τ' αἶ Γέρου.

156. Τάρφα (Δέρκων). Ἄϊ Γιάνν' Ἅγιασμα.

157. Τεβελζή - κιο'ι (Δέρκων). Ἄϊ Γιάννη τοῦ Θεολόγου.

158. Τζελέπ - κιο'ι (Δέρκων). Τοῦ Γεροστάνη.

159. Τοπτί - κιο'ι (Βιζύης καὶ Μηδείας). Κοντὰ στὸ Ἅγιασμα ἦτανε ἓνα ἄγαλμα, περνοῦσαν ἀπ' τὰ πόδια του καὶ ὅσοι ἦτανε νὰ γίνε καλά τοὺς ἔσφιγγε. Στις 8 Μαΐου γίνονται παναγύρι.

160. Τα'ι φίρι (Καλλιπόλεως). Ἅγιασμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ, 10 περίπου λεπτὰ ἔξωθεν αὐτοῦ, ἐντὸς παρεκκλησίου. Κατ' ἀρχὰς ἦτο ἐν μικρὸν ἄσημον ἐξωκκλήσιον. Ὁ αἰμίμηστος ὅμως πάππος μου, Ἰωάννης Λουίζος, ἀφοῦ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἔζησεν ἐργαζόμενος ὡς ἐργολάβος οἰκοδομῶν ἐν Κωνιπόλει, ἐπανελθὼν εἰς τὴν πατρίδα, ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν δημογεροντίαν τῆς Κοινότητος τὸ ἐξωκκλήσιον, τὸ ὁποῖον ἀνέδειξεν εἰς ὠραῖον μικρὸν μοναστήριον· ἀνήγειρεν ἐκκλησίαν ἀρκετὰ εὐρύχωρον, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρχε τὸ Ἅγιασμα, ὅπου προσέτρεχον οἱ πάσχοντες ἐξ ἐλονοσίας καὶ διὰ τῆς πίστεως ἐθεραπεύον-

1) Μεταξὺ Ἡρακλείας καὶ Παλαιᾶς Ἡρακλείας (τουρκ. Ἐσοκί-Ἐρεγλι).

τοῦ ἐπίσης ἀνήγειρεν οἰκίαν, ἐφύτευσεν, ἄμπελον, δενδρόκηπον, μελισσῶνα, καὶ ἐν γένει τὰ ἀνέδειξεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δι' ἰδίων ἐξόδων καὶ μετὰ θάνατόν του ὅλα περιήλθον εἰς τὴν κοινότητα (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουίζος.

161. Τσαουσιλῆ (Σηλυβρίας). Ὁ αἰ Γιάννης ἢ αἰ Γέρος τοῦ Τσαουσιλῆ, μεγάλη ἢ χάρη του. Τὸ Ἅγίασμα ἦτανε τρεχάμενο κ' ἔκαμνε λάσπη ἐκεῖ πού ἔτρεχε. Μέσα στὴ λάσπη χώνουνταν οἱ ἄρρωστοι κ' ἔβρισκαν τὴ γειά τους. Τ' αἰ Γιαννιοῦ, στίς 8 τοῦ Μάη γίνονταν παναγύρι, πῆγαιναν πολλὰ ἀμάξια ἀπὸ τὰ γύρω χωριά, ἔψηναν ἀρνιά καὶ διασκέδαζαν· τὸ βράδυ ἔφευγαν μὲ τ' ἀμάξια στολισμένα μὲ πρασινάδες αἰ λουλούδια.

Ἐκεῖ ἦτανε τὸ Ζουλόδεντρο· τὸν χειμῶνα δὲν ἔπεφταν τὰ φύλλα· τὰ κίτρινα λουλουδάκια πού ἔκαμνε ἦτανε τῆς Παναγίας τὸ πρῶτο δάκρυο, πού ἔσταζε ὅλο μπροστὰ σὰν εἶδε τὸν Χριστὸ σταυρωμένο. Κάτ' ἀπ' τὸ ζουλόδεντρο ὅποιος δὲν εἶχε ἀμαρτίες περνοῦσε εὐκόλα, ὁ ἀμαρτωλὸς δυσκολεύονταν. Κάτω πὸ τὸ δέντρο περνούσανε τὰ ζουριασμένα παιδιὰ, ἔκοφταν κ' ἔνα κλωνί, τὰ κάπνιζαν καὶ περνοῦσε τὸ τὸ ζουρίασμα.

Ἀποτομὴ κεφαλῆς Προδρομοῦ. 29 Αὐγούστου (Ἁγίασμ. 15)

162. Ἐπιβάτες (Σηλυβρίας). Τὸ Ἅγίασμα τ' αἰ Γιάνν' τ' ἀποκεφαλιστῆ βρίσκονταν σὲ βράχο κοντὰ στὸ παραθαλάσιο, θεράπευε τίς θέρμες καὶ δὲν ἔκαμνε νὰ πᾶρνε ἁγίασμα στὸ σπίτι. Στὴ μνήμη του πῆγαιναν νηστικᾶτα στὸ Ἅγίασμα· κείνη τὴ μέρα νήστευαν, δὲν ἔτρωγαν λάδι, μαύρη ἐλάᾳ, μαντζάνα, μαῦρο σῦκο, μαῦρο σταφύλι· δὲν ἔκοφταν τὸ κεφάλι τοῦ πεπονιοῦ καὶ τοῦ καρπουζιοῦ, δὲν τὸ ἔκοφταν ἀπὸ κεῖ πού ἦταν τὸ τσουνί, ἀπὸ ἓνα στρογγυλὸ κομμάτι, ὅπως συνήθως τὸ ἔκοφταν, ἀλλὰ τὰ ἔκοφταν ὀλόκληρες φέτες.

163. Εὐκάρυον (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Τὸ Ἅγίασμα γιόρταζε στίς 29 Αὐγούστου· ἦταν ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, ἀνοικτὸ στὸ ὑπαιθρο, κοντὰ σ' αὐτὸ ἦταν ἓνας ἀγκαθωτὸς θάμνος πού φαίνονταν πλουμιστὸς ἀπὸ τὰ κουρέλια μὲ ὅλα τὰ χρώματα. Τὸ Ἅγίασμα θεράπευε τοὺς πυρετούς· ὁ πάσχων ἔπινε Ἅγίασμα, πλύνονταν, ἔκοφτε ἓνα κουρελάκι ἀπὸ τὸ φόρεμά τ' καὶ τὸ ἔδενε πάνω στὸν θάμνο, ὅτι ἄφινε ἐκεῖ τὸν πυρετό. (Ἰωάννης Μαγκριώτης).

164. Καρατζά· κιο·ι (Τυρολόης καὶ Σιφεντζίου). Δυτικὰ τοῦ χω-

ριοῦ μέσα σὲ δέντρα τὸ Ἄγίασμα καὶ κάθε χρόνο στὴ γιορτὴ του γίνονται παναγύρι.

165. Καστανιὲς (Δέρκων). Τὸ Ἄγίασμα τ' αἰ Γιάνν' ἦτανε κοντὰ στὸ Ἄγίασμα τ' αἰ Ἀντρέα, γιάτρευε τὴ θέρμη. Ὁ αἰ Γιάνς εἶπε : ὅποιος μὲ πιστεύει καὶ γιορτάζ' τὴ γιορτὴ μ', θέρμη νὰ μὴ τότε πιάν'. Ὅταν κανεὶς εἶχε παροξυσμὸ καὶ δὲν τὸν ἄφινε, μέτραγε μὲ μιὰ κλωστή βαμπάκι, τὸ μπόι¹⁾ τ' αἰ Γιάννη τὴν εἰκόνα, τὴν ἔδενε στὸ χέρι τ', τὴ φοροῦσε σαράντα μέρες καὶ τὸν ἄφινε.

166. Κουρτουλμοῦς (Σηλυβρίας). Τὸ Ἀγιασματέλι²⁾ ἔτρεχε λίγο, μὰ τὴν μέρα ποὺ γιόρταζε ἔφθανε νὰ πιούνε ὄλοι καὶ νὰ βρέξνε ὄλοι τὶς λάκκοι. Ὅποιος ἦτανε ἄρρωστος ἀπὸ ρεματικό, τὴν παραμονὴ τὸν πήγαιναν στὸν αἰ Γιάννη τοῦ Κουρτουλμοῦς³⁾, κοντὰ στὸ Ἄγίασμα ἔσκαφταν λάκκο, ὅπως παραχῶνε τὶς πεθαμμένοι, ἔρριχναν μέσα ξύλα κ' ἔκαιγαν καλὰ τὸν λάκκο, ὕστερα τὸν ἔβρεχαν μὲ Ἄγίασμα, τὸν ἔστρωναν μὲ κλαδιά, ἔβαζαν πὸ πάνω ἓνα χαλί, ἓνα μαξιλάρι καὶ ξάπλωναν τὸν ἄρρωστο, τὸν σκέπαζαν καλὰ, μόνε τὸ κεφάλι τ' φαίνεται, ἀνδιψοῦσε τὸν ἔδιναν λίγο κρυσὶ ἢ λίγο καρπουζι, τὴν νύχτα ἴδρωνε, τὸ πρωὶ τὸν σκούπιζαν καλὰ, τὸν ἔντυναν, τὸν κονκούλωναν μὲ πάπλωμα νὰ μὴ κρυώσ' καὶ τὸν πήγαιναν στὸ χωριό τ'. Ἡ χάρη τ' αἰ Γιάνν' τὸν θεράπευε.

167. Μακροχώρι (Δέρκων). Ἄγίασμα Ἰωάννου τοῦ Ἀποκεφαλιστῆ, νοτιῶς τοῦ ἁγίου Μάμα, παρὰ τὰ τρία κυπαρίσσια (Ἄθηνᾶ Γιανιοῦ. Ἡ ἐπαρχία Δέρκων. «Θρακικά» Τόμ. ΙΓ' 1940 σελ. 116).

168. Μυριόφυτο (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Σὲ λόφο τὸ Ἄγίασμα.

169. Εἶαστρο (Σηλυβρίας). Τὸ ἄγίασμα θεράπευε τὴ θερμασιά.

170. Σαμακόβι (Βιζύης καὶ Μηδείας). Στὴ Μονὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. (Σάββας Καλλογιαννίδης).

171. Σαρακίνα (Βιζύης καὶ Μηδείας). Τὸ ἄγίασμα τ' αἰ Γιάνν' τ' ἀποκεφαλιστῆ μόνε στὴ γιορτὴ τ' ἔβγαινε.

172. Σουλτάν - κιοῖ (Ἡρακλείας). Ἀἰ Γιάνν' ἄγίασμα.

173. Τσακῆλι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Τὸ ἄγίασμα γιόρταζε καὶ τὴν τρίτη μέρα τοῦ Πάσχα, γιάτρευε τὸν παροξυσμό⁴⁾.

1) Λ. Τ. Ἀνάστημα.

2) Μικρὸ Ἄγίασμα.

3) Τσιφλίκι μεταξὺ Σηλυβρίας καὶ Τσερκέζ-κιοῖ Β.Δ. τοῦ Φαναριοῦ. (Φωτίου Ἀποστολίδου. «Θρακικά», Τόμ. ΙΒ' 1933. σελ. 328-31).

4) Πυρετός.

174. **Τσιφούτ - Μπουργάζ** (Δέρκων). Ἁγίασμα Ἰωάννη τοῦ ἀποκεφαλιστῆ μέσα σὲ παρεκκλήσι· παναγύρι στὶς 29 Αὐγούστου.

175. **Τυρολόη**. Τὸ ἅγίασμα κοντὰ στὸ ξύλινο γεφύρι, κεῖ ποὺ ἦτανε τ' ἀμπέλια· ὅταν εἶχε ξηρασία κεῖ γίνονταν δέηση καὶ τὸ βράδυ ἔβρεχε.

176. **Φανάρι** (Σηλυβρίας). Τ' αἰ Γιάννη τ' ἀποκεφαλιστῆ τὸ ἅγίασμα εἶναι κεῖ ποὺ εἶδ' ὁ αἰ Γιάννης τὸν αἰ Λιά. Ὁ αἰ Γιάννης εἶδε τὸν αἰ Λιά στὴ γιορτῆ τ', στὶς 20 τοῦ Θεριστῆ, ποὺ κατέβαινε μὲ χαλάζι καὶ τὸν ρώτσε, ποὺ πᾶς αἰ Λιά, ἀφέντη μου;

*Πᾶω νὰ βρω ἀμπέλια ἀτρογγητα
νὰ πᾶ νὰ τὰ τρωγήσω
καὶ χωράφια ἀθέρητα
νὰ πᾶ νὰ τὰ θερήσω.*

Ὁ αἰ Λιάς ἔκανε ὑπομονή. Οἱ ἀνθρώπ' πήρανε χιλιάδες ὀκάδες βαμπάκι καὶ στούμπωσαν τὸ νερὸ ποὺ ἔτρεχε τὸ καταπόδι τ' καὶ σώθη' ὁ κόσμος.

Στὴ μνήμη τ', 29 τ' Αὐγούστου νηστεύνε κι' ἀπὸ λάδι καὶ δὲ τρωῶνε μαύρη ἑλιά.

Κηρύκου καὶ Ἰουλίττης τῶν μαρτύρων, 15 Ἰουλίου

(Ἁγίασμ. 2)

177. **Βοδενά** (Φιλιππουπόλεως). Τὸ νοτίως τῶν Βοδενῶν μοναστήριον τοῦ ἁγίου Κηρίκου, παραδοθὲν εἰς τοὺς Ρώσους, ἔχει ἅγίασμα καὶ θεραπεύει τὶς θέρμες, (Μυρτίλος Ἀποστολίδης).

178. **Περίσταση** (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Τοῦ ἁγίου Κηρύκου ἅγίασμα καὶ τῆς μητέρας του Ἰουλίττης, κοντὰ στὴν περιοχὴ ποὺ ἔλλαζαν νὰ βγῆ πετρέλαιο, γιάτρευε τὸν πόνο τῆς μέσης. Γιόρταζε στὶς 15 Ἰουλίου, γίνονταν παναγύρι καὶ πήγαιναν ἀπὸ τὰ περὶχωρα μὲ γαιδουράκια καὶ μουλάρια, βάζανε τὰ καλά τους μὲ ὅλα τὰ φλουριά καὶ χόρευαν.

Κυριακῆς μεγαλομάρτυρος, 7 Ἰουλίου.—(Ἁγίασμ. 13)

179. **Ἀράποβον** (Φιλιππουπόλεως). Ἁγίασμα ἁγίας Κυριακῆς. (Μυρτίλος Ἀποστολίδης «Θρακικά» Τόμ. 1Β', σελ. 134).

Ἁγ. Κωνσταντίνου. 21 Μαΐου. (Ἀγίασμ. 12).

192. Ἄλμπασάν (Μετρῶν). Ἀγίασμα ἀγίου Κωνσταντίνου.

193. Ἐπιβάτες (Σηλυβρίας). Στὸ ἀγίασμα στὴ μνήμη του, ὕστερα πὸ τὸ μεσημέρι πῆγαινε πολλὸς κόσμος· γίνονταν παναγύρι καὶ πάλαιμα.

194. Εὐκάρουον (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Πέντε λεπτὰ ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, μέσα σὲ ἱερὸ ἄλσος, με μεγάλα αἰωνόβια δέντρα· ἦσαν ὡς λαμπάδες γιγάντιες γύρω στὸ ἀρχαῖο ἀγίασμα. Κάτω ἀπὸ μερικὰ σκαλιὰ ἦταν ἡ ἱερὰ πηγὴ, σκεπασμένη σὺν ναυδριῶ. Στὴν γιορτὴ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου γίνονταν τὸ καλλίτερο παναγύρι τοῦ χωριοῦ, πῆγαιναν ὄλοι, γέροι καὶ νέοι, γυναῖκες καὶ παιδιὰ· ἐκεῖ διάφοροι πωληταὶ πουλοῦσαν σταφίδες, κόκκινα ζαχαρωτὰ πετειναράκια, εἰκονίσματα. Στὸ Εὐκάρουον μόνον σ' αὐτὸ τὸ παναγύρι ἔκαμναν κοιρμπάνια, ἔσφαζαν ἀρνιά, κολνοῦσαν ἀπὸ δύο κεριὰ στὰ κέρατα, ὁ ἱερεὺς τὰ διάβαζε εὐχὴ καὶ ἐπὶ τόπου ὕστερα τὰ ἔσφαζαν καὶ μοίραζαν ὁμὸ τὸ κρέας. Ἐπειτα ψάλλονταν ὁ Ἀγιασμός, ἀγιάζονταν ὄλοι καὶ πῆγαιναν λίγο παρὰ πέρα, σὲ ἴσιο μέρος καὶ κάτω ἀπὸ μιὰ πελώρια καρυδιὰ γίνονταν ὁ χορὸς. Μετὰ τὸν χορὸ διαλύονταν τὸ πλῆθος.

Κεῖνη τὴν μέρα στὸ Κωστή, οἱ περίφημοι Κωστηλῆδες ἔκαμναν τὰ ἀναστενάγια, λέγανε ὅτι εἴρχονταν ἀπ' αὐτοὺς στὸ παναγύρι καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ Προντίβο. (Γωάννης Μαγκριώτης).

195. Καλλίπολλι. Εἰς ὄραιοιαν τοποθεσίαν, βορείως τῆς πόλεως καὶ εἰς 25 λεπτῶν ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν. Ἐνταῦθα καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ θέρους καὶ ἰδίᾳ κατ' Αὐγουστον εἴρχοντο καὶ διασκέδαζον. (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουῖζος).

196. Καστανιῆς (Δέρκων). Τὸ ἀγίασμα μέσα στὴ γῆ κτισμένο.

197. Κρουονέρι (Βιζύης καὶ Μηδείας). Στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ.

198. Ραιδεστό. Ἐν Τσίρ-τσίρ-ἄλτῆ, εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Παπα Γεωργίου. (Ἡμερ. Ἐθνικῶν Φιλανθρ. Καταστημάτων, 1905, σ. 168).

199. Σαοαί (Βιζύης καὶ Μηδείας). Τὸ ἀγίασμα ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος, ἦτανε 5 χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ χωριό, κοντὰ στοὺς μαγαράδες¹⁾ καὶ τὸν ποταμὸ Γαλατᾶ, ἔβγαινε ἀπὸ μιὰ μεγάλη πέτρα· πλύνονταν με

1) Σπήλαια.

τὸ ἅγιασμα καὶ ἔπιναν. Γίνονταν τὸ πῶς μεγάλο παναγύρι τοῦ Σα-
ραΐ· πήγαιναν πολλοὶ καὶ ἀπὸ τὰ χωριά ὡς καὶ ἐντόπιοι Τοῦρκοι. Ἐ-
ψηφναν κουρμπάνια ἀρνιὰ καὶ διασκέδαζαν ὡς τὸ βράδυ.

200. Στράντζα (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Στὴ μνήμη του γί-
νονταν πανηγυρις.

201. Σκεπαστό (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Πάνω στὸ βουνὸ σὲ ὠ-
ραία τοποθεσία, τὸ ἅγιασμα σὲ πηγάδι καὶ αὐτὸ μέσα σ' ἐκκλησιάκι.

202 Τσανακτῆ (Δέρκων). Ἐξω ἀπὸ τὸ χωριό· γίνονταν πανη-
γύρι καὶ πήγαιναν οἱ Τσανακτσιῶτες κουρμπάνια ἀρνιὰ· γίνονταν
παναγύρι καὶ παλαίστρα.

203. Τυρολόη (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Τὸ ἅγιασμα ἦτανε μέ-
σα στ' ἀμπέλια, κοντὰ στὸ ξύλινο γιοφύρι, Στὴ γιορτῆ του γίνονταν
παναγύρι καὶ πήγαινε πολὺς κόσμος. Ὑστερα πὸ τρεῖς μέρες, οἱ Τοῦρ-
κοὶ γιόρταζαν τὸ κρεῖξ-παναϊρὶ (τὸ παναγύρι τῶν κερασιῶν). Ὅταν
εἶχε ξηρασία κεῖ γίνονταν δέηση καὶ τὸ βράδυ ἔβρεχε.

Μαγδαληνῆς Μαρίας. 22 Ἰουλίου. (Ἁγιάσμ. 1).

204. Μεσσηνῆ (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἁγίας Μαγδαληνῆς ἅγια-
σμα. (Λαμπουσιάδης, «Θρακικά», Τ. Ι', σ. 262).

Ἁγ. Μάμαντος. 2 Σεπτεμβρίου. (Ἁγιάσμ. 1).

205. Ἁγιος Στέφανος (Δέρκων). Εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀπὸ ἀγίου
Στεφάνου πρὸς τὸ Μακρυχώριον ὁδοῦ. (Μ. Ε. Ε.) Ἐρείπια τῆς μονῆς
Μάμαντος πρὸς τὸ ἑβδομον δὲν σώζονται, παρὰ μόνον τὸ ἅγιασμα
εἰς τὸ ὁποῖον προσέρεχεται ὁ λαὸς τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ ἀγίου,
2 Σεπτεμβρίου. (Θ. Μακρίδης, «Θρακικά», Τ. ΙΒ', 1939, σ. 65).

Ἁγίας Μαρίας. 17 Ἰουλίου. (Ἁγιάσμ. 5).

206. Ἀβάσο (Δέρκων). Μεταξὺ τῶν ἔξω τῆς πόλεως εἰς ἀπόστασιν
1 1/2 ὥρας χωρίων Ἀβάσο, Καρφᾶ (νῦν Καλφᾶ) καὶ Δριπείας (Τσι-
φουτ-μπουργᾶζ ἢ Γρίπες) πηγὴ παλαιὰ ὕδατος εἰς βάθος 2 1/2 μέ-
τρων.

207. Κούμβαιο (Ἡρακλείας). Ἡ ἅγια Μαρίνα, κάθε χρόνο στὴ
γιορτῆ της, ἔβγαινε μὲ τὸ κουτρωλὸ καλάθι καὶ μάζευε σταφύλια διά-

λεξε ἀπὸ ὅλα τὰ τσαμπιά μιὰ ρώγα καὶ τίς μοίραζε στίς φιληνάδες τῆς. Τῆς ἁγίας Μαρίνας τὸ πρωὶ σκούπιζαν τὰ κουμάσια γιὰ νὰ μὴ κάμνε οἱ ὄρνιθες ψεῖρες.

208. Μάδυτο (Καλλιπόλεως). Ἄγισμα τῆς ἁγίας Μαρίνας παρὰ τὴν θέσιν Ἐκαλί. ἔνθα ἄλλοτε ὑπῆρχε, ἐκκλησίαι· τελευταίως μόνον ἐρείπια ἐφαίνοντο. Ἡ ἁγία Μαρίνα ἐθεωρεῖτο προστάτρια τῶν μολυσματικῶν νόσων καὶ ἰδίως τῆς ἐλονοσίας. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς, οἱ προσερχόμενοι προσκυνηταὶ ἀποσπῶντες τεμάχιον ἐκ τοῦ φορέματός των, ἐναπέθετον εἰς τὸ ἐκεῖ πλησίον εὐρισκόμενον παμπάλαιον δέντρον, ἀποβάλλοντες οὕτω τὸ μόλυσμα τῆς ἐλονοσίας. (Οἶκον. Κωνστ. Λουίζος).

209. Μέτρωι. Ἀνατολικά πρὸς τὴν κατωφέρειαν τὸ ἀρχαιότερον ἄγισμα τῶν Μετρῶν. Ἐβγαίνει λίγο ἀπὸ πηγῆ.

210. Σαφράς (Δέρκων). (Μ. Γ. Ε).

Μαύρας μάρτυρος. 3 Μαΐου. (Ἀγιάσμ. 1),

211. Φανάρι (Σηλυβρίας). Τὸ ἄγισμα τῆς ἁγίας Μαύρας τῆς Γαλατερῆς, ἦταν ἐξω πὸ τὸ χωριό, κατὰ τὸν βορρῆα κ' εἶχε μικρὸ σκεπὸ. Ἡ σιλοπαιδούσα ¹⁾, ὅταν δὲν εἶχε γάλα πάγαινε στὴ Γαλατερῆ, ἔπινε ἄγισμα καὶ κατέβαζε γάλα. Γιάνισκε τὰ σπυριά καὶ τὰ βυζούνια. Μάζευε ἀπὸ τὸν δρόμο σαράντα ἕνα βόλια, τὰ παράχωνες ἔξω πὸ τὸ ἄγισμα κ' ἔλεγε τρεῖς φορές :

Ἄν ἔλθω καὶ τὰ ξεπαραχώσω
τότε νὰ μεταβάλω.

Καὶ γιάνισκαν.

Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος. 6 Αὐγούστου. (Ἀγιάσμ. 17).

212. Βαΐριον (Καλλιπόλεως). Βορείως τοῦ χωρίου, ἡμίσειαν ὤραν ἀπέχον, ὑπῆρχεν ἐντὸς ἄντρου μὲ σταλακτίτας τὸ ἄγισμα τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος. (Οἶκον. Κωνστ. Λουίζος).

213. Γιαλοὶ (Σηλυβρίας). Ἄγισμα τοῦ Χριστοῦ Σωτῆρος. Τὸ

1) Γυναίκα πού ἔχει μωρό. Σαλό==μωρό.

παναγύρι τῆς ἁγίας Σωτήρας ¹⁾ ἄρχιζε ἀπὸ τὴν παραμονή¹ πῆγαινε ὄλο σχεδὸν τὸ Εἶαστρο καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὸ Κονομεϊό.

214 Ἐπιβάτες (Σηλυβρίας). Τὸ ἁγίασμα τ' αἶ Σωτήρα ἦτανε μεταξὺ Ἐπιβάτες καὶ Δελειῶνες. Τότε ὠρίμαζαν τὰ πρῶτα σταφύλια, τὰ τσαούσια, τὰ πῆγαιναν στὴν ἐκκλησία, ὁ παπὰς τὰ διάβαζε εὐχή καὶ στὴν ἀπόλυση μοίραζε σ' ὄλους ἀπὸ ἓνα τσαμπάκι.

215. Καλαβρῆ (Ἡρακλείας). Τὸ ἁγίασμα ἔβγαινε μέσα στὴν ἐκκλησία· κάθε χρόνο τῆς ἁγίας Σωτήρας γίνονταν παναγύρι· γύρω στὸ ἁγίασμα εἶχε μεγάλα δέντρα καρπερὰ καὶ ἄγρια μὲ πολλὰ νερὰ τρεχάμενα πὺ γύριζαν δύο νερομύλους. Οἱ τοῦρκοι πίστευαν στὴ χάρη τῆς· πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔπιναν καὶ πλύνονταν μὲ τὸ ἁγίασμα κ' οἱ χανούμεσες ἀναφταν κεριά· κάποιος Τοῦρκος πὺ δὲ τὴ δόξασε, τὸν στράβωσε.

216. Καστανιῆς (Δέρκων). Τὸ ἁγίασμα τοῦ Χριστοῦ Σωτήρα, ἀνοιχτὸ καὶ τρεχάμενο, μεγάλη ἦ χάρη του, γιάτρνευε τὸν παροξυσμὸ καὶ τὸν πονοκέφαλο· στὴ μνήμη του ἔκαμναν πολλοὺς ἄρτους καὶ μοίραζαν κουρμπάνι ὄρνιθες. Ὅποιον ἔπιανε θέρμη, ἔκαμνε προσφορὰ καὶ τὴν πῆγαινε στὸ ἁγίασμα, ἔδινε τρισάγιο, ἔκαμνε κουρμπάνι ὄρνιθα, ἔκοφτε ἓνα κουρελάκι πὺ πάνω του, τὸ ἔδενε πάνω στὶς μουργιές, ἔδε κεῖ ἔξω καὶ πέοναγε. Τρία χρόνια θ' ἔκαμνε προσφορὰ. Ὅταν τοὺς ἔπιανε θερμασιά, δὲ τρέχανε στὶς γιαιτροί, θὲ νὰ πᾶνε στὴν ἁγία Σωτήρα κ' εὗρισκαν τὴ γειά τους. Ὅποιον ἔπιανε πονοκέφαλο ἔκαμνε στὸ μέτωπο ἓνα σταυρὸ ἀπὸ τὴν λάσπη πὺ γίνονταν ἔξω πὸ τὸ ἁγίασμα καὶ δὲ ματαπάθαινε κεφαλόπονο.

217. Κομοτινῆ (Μαρωνείας). Στὸ Βαγῆρ-γιακά, 10 λεπτὰ ἔξω τῆς Κομοτινῆς.

218. Μάδυτος (Καλλιπόλεως). Ἁγίασμα τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, ὀνομαζόμενον Δύο νερά, ἀπέχον ἡμίωρον τῆς Μαδύτου, πανηγυρίζον τὴν 6 Αὐγούστου. (Οἶκον. Κωνστ. Λουῖζος).

1) Ἐλεγαν τοῦ Χριστοῦ Σωτήρα, αἶ Σωτήρα, αἶ Σωτήρω καὶ ὡς θηλυκὸ τῆς ἁγίας Σωτήρω, ἁγία Σωτήρας καὶ ἁγία Σωτήρας.—Λεωνίδα Ζώνη, Ἐγγραφα τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς Ζακύνθου. Πρακτικὰ τῆς Χριστ. Ἀρχ. Ἐταιρείας 1934 36. Τ. 3ος, σ. ιε. Παρὰ τοῖς Ζακυνθίοις καὶ ἰδίως τοῖς χωρικοῖς, οὐδέποτε ἔλεγαν ἢ λέγουσι τοῦ Σωτήρος, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐκκλησία, εἰς τὴν γιορτὴ τῆς Σωτήρας καὶ εἰς τὰ Ζαγόρια τῆς Ἡπείρου ἤκουσα ὅτι μετατρέπουσιν εἰς θηλυκὸν Σωτήρα τὸ ἀρσενικὸν Σωτήρ.

219. Ραιδεστό. Εἰς τὸν κήπον τοῦ παλαιοῦ ποστάν. (Ἡμερολόγιον. Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων 1905, σ. 168)

220. Σαράϊ (Βιζύης καὶ Μηδείας). Τὸ ἅγισμα τ' αἶ Σωτήρω, ἡ τοποθεσία του ἦτανε στὸ Μπαλιτζίκι, τρεῖς χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ Σαράϊ. Πήγαιναν ἀπὸ βραδὺς καὶ ξενυχτοῦσαν. Ὅλο τὸν καιρὸ ἦτανε στεγνὸ καὶ μόνε ὅταν πλησίαζαν οἱ μέρες τ' αἶ Σωτήρω εἶχονταν τὸ ἅγισμα γίνονταν λάσπη καὶ γιάτρευε ὅσους εἶχανε πόνοι σὲ σῶμα. Ἀπὸ βραδὺς ἔκαμναν λάκκο, ἔβαζαν ξύλα, ἀναφταν φωτιά κ' ἔκαιγαν καλὰ τὸν λάκκο, ἔρριχναν μέσα ἅγισμα καὶ τσῶβνουν. Ἐβαζαν μέσα τὸν ἄρρωστο, τὸν σκέπαζαν καλὰ μὲ τὸ πᾶπλωμα, ἐμνησκε μέσα ὅσο ἀντεῖχε, τέσσερες, πέντε ὥρες, ὕδρωνε, ὕστερα τὸν ἀλλάζαν ροῦχα, τὸν ἐντυναν, τὸν κουκούλωναν καλὰ, τὸν πήγαιναν σπῆτι, καὶ περνούσαν οἱ πόνοι. Πολλοὺς τοὺς ξενυχτούσανε ἐκεῖ, τὸ εἶχανε σὲ καλὸ.¹⁾ Πήγαιναν στὴ χάρη ἀπὸ τὰ χωριά Μαγκριώτισσα, Τσακλή, Ἀἶ Γιώργης, Ἀζ -μπουργᾶξ καὶ ἀπὸ ἄλλα ὡς καὶ Τοῦρκοι ἄλλοι μὲ τ' ἀμάξια καὶ ἄλλοι μὲ τὰ πόδια ἔπερναν μαζί τους φαγιὰ νηστίσημα καὶ ψάρια. Γίνονταν παναγύρι καὶ διασκεδάζαν μὲ μουσικὲς καὶ χοροὺς.

221. Στραντζα (Τυρολόης καὶ Σιωντζίου). Ἀγίασμα τ' αἶ Σωτήρα γίνονταν πανήγυρις στὴ μνήμη του.

222. Σκοπὸ (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Τῆς αγιά Σωτήρω,

223. Στέρνα (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως) Τ' αἶ Σωτήρα.

224. Τσιφούτ - μπουργᾶξ (Δέρκων). Τ' αἶ Σωτήρα.

225. Τυρολόη. Ἀγίασμα τῆς αγίας Σωτήρας.

226. Φετέ - κιοῖ²⁾ (Σηλυβρίας). Μέσα στὸ τσιφλίκι ἦταν τὸ ἅγισμα τῆς αγιά Σωτήρας, κάθε χρόνον γίνονταν παναγύρι.

1) Τέσσερες ὥρες ἀπὸ τὴ Ραιδεστό, μεταξὺ Πάνιδου καὶ Κούμπου, ἦτανε ζεστὸ μεταλλικὸ νερὸ, γιάτρευε μόνε ἀνήμερα τῆς Μεταμορφώσεως ὅσους εἶχανε ρευματισμοὺς καὶ κρουολογήματα. Ὅταν ἔμπαινε ὁ ἄρρωστος τὸ νερὸ ἦτανε καθαρὸ κ' ἔφθανε ὡς τὰ γόνατα ὕστερα σάν νὰ τὸν τραβοῦσε κάτω, τὸ νερὸ ἔφθανε ὡς τὸν λαιμὸ καὶ γίνονταν σάν λάσπη καὶ θεραπεύονταν.

Στὸ Μικρὸ Σεῖμένι ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ ἦτανε ἓνα μέρος πού ὅλο τὸν καιρὸ ἡ γῆς ἦτανε ξερὴ σάν πέτρα καὶ τέλη Ἰουλίου ἀρχίζε ἀπὸ Θεοῦ νὰ μαλακῶνῃ καὶ πρᾶι πού ἀρχίζε ὁ Αὔγουστος γίνονταν λάσπη. Οἱ ἄρρωστοι ἔμπαιναν μέσα, ἄλλους τοὺς δέχονταν ὡς τὸ γόνα, ἄλλους ὡς τὸ στήθος καὶ ἄλλους ὡς τὸν λαιμὸ, κάθονταν μέσα ὡς πού νὰ βαρεθοῦν, ἔπειτα τοὺς ἔπλεναν καὶ γίνονταν καλὰ.

2) Τσιφλίκι.

227. **Χάβαρι** (Ἰστανμπούλου). Ἁγίασμα τῆς Μεταμορφώσεως ἐγίνετο πανηγυρὶς τὴν 27ην Αὐγούστου. (Γ. Κωνσταντινίδης).

228. **Φατῆρ - Γιακά** (Μαρωνείας). Εἰς τὸ χωρίον Φατῆρ - Γιακά, εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Κομοτινῆς, ὑπῆρχον ἕνα ἐκκλησάκι ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας καὶ κοντὰ σ' αὐτὸ τὸ ἁγίασμα τῆς ἁγίας Σωτήρας, ποὺ κοινῶς ἐλέγετο Λουκιό. Πρωτοῦ προσχωρήσασιν εἰς τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, ἐγίνετο πολὺ μεγάλη πανηγυρὶς εἰς τὰς 6 Αὐγούστου, οἱ προσκυνηταὶ θεωροῦσαν καλὸ καὶ σωτήριον νὰ βάζουν βούλες στὸ μέτωπο καὶ στὸ πρόσωπο ἀπὸ τὴν λάσπη τοῦ ἁγίασματος. (Μακαριώτατος Ἀθηνῶν Χρῦσανθος).

Ἁγ. Μηνᾶ, 11 Νοεμβρίου (Ἁγίασμ. 1)

229. **Καστανιᾶς** (Δέρκων). Ἁγίασμα.

Νικήτα μάρτυρος, 15 Σεπτεμβρίου (ἁγίασμ. 1)

230. **Κεφελή - κιοϊ** (Δέρκων) («Ἀπογευματινὴ» Κων)πόλεως, 1940. Σεπτ. 14).

Ἁγ. Νικολάου, 6 Δεκεμβρίου (ἁγίασμ. 3)

231. **Κούμπαο** (Ἡρακλείας). Εἰς ἡμίσειαν καὶ τρεῖς τέταρτα τῆς ὄρας ἀπέχον τοῦ χωρίου, παραθαλάσσιον μοναστήριον πρὸς τὸ Νεοχώριον. Πηγὴ.

232. **Σαφρὰ** (Δέρκων) Καταβάσιον μικρὸν περιβαλλόμενον ὑπὸ λίθων (Μ. Ε. Ε.).

233. **Τζαντῶ** (Ἡρακλείας). Ἁγίασμα.

Εἰσόδια τῆς Παναγίας, 21 Νοεμβρίου (ἁγίασμ. 2)

234. **Κυληγὸ** 1) (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἁγίασμα τὰ Εἰσόδια.

235. **Φιλιππούπολη**. Εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Βατοκόβου Πιερωνίτσας Παναγίας. (Μυρτίλος Ἀποστολίδης).

1) Τσιφλίκι τὴν περιφέρειαν Μηδείας.

Παναγίας τῆς Γαλατερῆς, (ἀγίασμ. 4)

236 Κούμπαο (Ἡρακλείας). Τὸ ἀγίασμα Παναγίας τῆς Γαλατερῆς ἢ Γαλακτερῆς (ὁ Παπαγεωργίου τὴν ἀναφέρει Γαλακτοτροφοῦσαν) ἦτο εἰς τὸ μοναστήριον τὸ ὁποῖον ἀπέχει τοῦ χωρίου 1 1/2 ὥραν, ὅπου ἤκμασεν ὁ ἠγούμενος Πάτερ Ἀρσένιος. Ἀνέβλυζε ἀπὸ πηγῆ καὶ ἦτο διὰ τὰς ἐγγύους καὶ τὸ γάλα τῶν μητέρων.

237. Μέτρες. Ἀγίασμα ἀγιᾶ Γαλατερῆς.

238 Ταϊφίρι (Καλλιπόλεως). Πέντε λεπτὰ κεῖθεν τοῦ ἀγιάσματος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου εὐρίσκετο μικρὸν ἀγίασμα Γαλατειανῆ ὀνομαζόμενον, τοῦ ὁποῦ τοῦ ὕδωρ ὁμοίαζε κάπως μὲ γάλα καὶ εἰς τὸ ὁποῖον προσέτερχον αἱ θηλάζουσαι γυναῖκες, πίνουσαι καὶ πλύνουσαι τὰ στήθη των μὲ τὸ ἀγίασμα (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουῖζος).

239. Τσακίλι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Τὸ ἀγίασμα τῆς ἀγιᾶ Γαλατειανῆς ἐπὶ τοῦ βουνοῦ, ἀνατολικώτερον τοῦ ἀγιάσματος τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης. Εἰς τὸ ἀγίασμα μόνον γυναῖκες στερούμεναι γάλακτος πρὸς θηλασμὸν τῶν βρεφῶν κατέφευγον. (Κ. Χουρμουζιάδης. «Θρακικά» 1937, σ. 332).

Κοίμησις τῆς Θεοτόκου, 15 Αὐγούστου. (ἀγίασμ. 12)

240. Ἀδριανούπολις. Τὸ Ἀγίασμα ἦτο εἰς φρέαρ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Παναγίας Κολυκοραίας. Ἐκεῖ προσήρχοντο οἱ εὐλαβεῖς χριστιανοὶ καὶ ἰδίᾳ αἱ γυναῖκες καὶ ἐνίπτοντο. (Κωνσταντινίδης).

241. Ἀρσοῦ. (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Τῆς Παναγίας τὸ ἀγίασμα γιόρταζε τὸ δεκεπενταύγουστο· γίνονταν πανήγυρις καὶ πῆγαιναν πολλὰ ἀμάξια ἀπὸ τὰ γύρω χωριά· τὸ παναγύρι βαστοῦσε μέρες καὶ ὡς τὰ ἐννιάμερα τῆς Παναγίας πῆγαιναν προσκυνηταί· μόνον ἀπὸ τὴν Καστανιῆς πῆγαιναν κάθε χρόνο δώδεκα, δέκα πέντε ἀμάξια.

242. Καστανιῆς (Δέρκων). Τὸ ἀγίασμα, ἢ Κοίμησις τῆς Παναγίας φαίνονταν πολὺ παλαιό, ἦτο βορείως τοῦ χωριοῦ περὶ τὰ πέντε λεπτά, μέσα σὲ μεγάλα δέντρα, στὴν ἄκρη τοῦ νεκροταφείου, ὅπου ἔτρεχε μικρὸ ποταμάκι καὶ στὴν πλαγιά βουνοῦ, προχωροῦσε στὸ βουνὸ ὡς ἐνάμισυ μέτρο καὶ εἶχε φάρδος ἓνα. Κάτω ἦτο στρωμένο μὲ πλάκες, ἔφθανε ὡς τὴν ἰσιάδα τοῦ δρόμου καὶ σχηματίζονταν δεξαμενὴ οἱ τοῖχοι καὶ ὁ θόλος ἦσαν καλῆς παλαιᾶς τοιχοδομίας καὶ βαστοῦσαν γερὰ τὰ χῶματα, εἶχε πόρτα σιδερένια καὶ στρογγυλὴ μὲ σχῆμα παρὰ-

θύρου, ἐκκλησίας. Κοντὰ στοῦ ἀγίασμα, εἶχε ἄλλα τρία ἀγίασματα, τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, τοῦ ἀγίου Ἀντρέα καὶ τῆς ἀγίας Παρασκευῆς μετὰ πύψηλα δέντρα γύρω. Ἴσως νὰ ἦτο ἀρχαῖον ἱερὸν ἄλλοσ μετὰ τὴν ἱερῆ πηγῆ τῆς Κοίμησης τῆς Παναγίας, πόλεως ἐκλειπούσης, πρὸς τὸ Τσανακτοσί Περὶ τὰ 20 λεπτὰ ἀπὸ τὸ ἀγίασμα εὐρέθησαν ἐρείπια. Τὰ δέντρα τῆς Παναγίας εἶχαν ἱερά· οἱ Ρῶσσοι κατὰ τὸν Ρωσσοτουρκικὸ πόλεμο τὸ 1878 τὰ ἔκοψαν, ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ παμπάλαια βαλανιδιὰ καὶ δυὸ μεγάλες φτελέες. Ἄπο τὰ δέντρα τῆς Παναγίας δὲν ἔκοφταν οὔτε κλωνάκι· ὅταν ἔγειρε καὶ ἔπεσε ἡ βαλανιδιὰ δὲν πήρανε οὔτε ἓνα ξυλαράκι.

Τὴν παραμονὴ τῆς Παναγίας ὅλα τὰ σπίτια ζύμωναν ἀπὸ ἕξ ἄρτοι, τοὺς πέντε γιὰ τὴν Παναγία καὶ τὸν ἓνα γιὰ τὸν παπά, ἀνήμερα πολὺ πρῶι, τοὺς πηγαιναν στὴν ἐκκλησία, πού καὶ κείνη ἦταν ἡ Κοίμηση τῆς Παναγίας καὶ τοὺς διάβαζ' ὁ παπάς.

Στὸ τέλος τῆς λειτουργίας ὁ παπάς, ὅπως ἦταν φορεμένος κρατοῦσε τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας καὶ μετὰ τὶς μεγάλες εἰκόνες πού τὶς ἔβγαλαν ἀπὸ τὸ τέμπλο, μετὰ τὰ ἑξαπτέρυγα, τὰ σήχνα, μετὰ ψαλμοιδίες καὶ μετὰ ὅλο τὸ πλῆθος πηγαιναν στὸ ἀγίασμα. Ἐκεῖ σταματοῦσε ἡ πομπή, ἔστηναν μετὰ τὴν σειρά τὶς εἰκόνες, ὁ παπάς ἔψαλε τὸν ἀγιασμό, ὕστερα μετὰ τὸ ἓνα χέρι φώτιζε καὶ μετὰ τὸ ἄλλο ἔδινε τὸ ἀντίδωρο. Ὅλοι ἀναφταν κερὶ, χαιρετούσανε τὶς εἰκόνες, ἔρριχναν μιὰ δεκάρα στὸ δίσκο γιὰ τὴν ἐκκλησία καὶ μιὰ δεκάρα στὸ μπακιράκι μετὰ τὸ ἀγίασμα γιὰ τὸν παπά, ἔπιναν ἀγίασμα, περечиούντανε καὶ μερικοὶ ἔρριχναν πὸ μιὰ δεκάρα μέσα στὴ χαβούζα¹⁾ μετὰ τὸ ἀγίασμα. Ὁ καθένας ἔπερνε κερὰ καὶ τ' ἀναφτε στοὺς τάφους τῶν δικῶν του κ' ἔβλεπε σ' ὅλα τὰ μνηφόρια νὰ καῖνε τὰ κερὰκια. Στὴν Παναγιά χάριζαν κουρμπάνι ἓνα καὶ δυὸ πρόβατα, ἑξέχωρα ὄρνιθες καὶ πουλιά. Ὁ παπάς τὰ διάβαζε ἔξω ἀπὸ τὸ ἀγίασμα, κεῖ πού θὲ νὰ σφαχθοῦν. Κεῖνος πού χάριζε τὸ πρόβατο ἔπερνε τὴν προβιά, ὁ παπάς τὴν πλάτη καὶ κείνος πού τῶσφαζε τὰ τζιγέρια. Τὰ κουρμπάνια ἔκοφταν μικρὰ κομμάτια καὶ τᾶβραζαν μετὰ τὸ ρίζι μέσα σὲ καζάνι. Ἄφοῦ ἔβραζαν ὁ παπάς διάβαζε παράκληση, εὐλογοῦσε τὸ καζάνι καὶ μοίραζαν σ' ὅλους ἀπὸ ἓνα κομμάτι κρέας καὶ ρίζι, ὁ ἐπίτροπος ἔδινε καὶ ἀπὸ ἓνα μεγάλο κομμάτι ἄρτο τῆς Παναγίας. Ἐτρωγαν καὶ διασκέδαζαν ὡς τὸ βράδυ μετὰ τραγούδια, ὄργανα καὶ χορούς. Τόσους ἄρτους πηγαιναν πού χόρταιναν ὅλοι καὶ περίσσευαν. Ἄν τύχαινε κανεὶς περαστικός, ἂν ἦταν

1) Δ. Τ. Δεξαμενή.

ἀλλόθρησκος καὶ σὲ κείνον ἔδιναν. Τὸ ἀγίασμα τὸ γιόρταζαν καὶ τὴν δευτέρη μέρα τοῦ Πάσχα· μὲ τὰ σύχνα καὶ τὶς εἰκόνες κατέβαιναν καὶ πήγαιναν στὸ ἀγίασμα ἔψαλλαν ἀγιασμὸ ὕστερα ξαναγύριζαν στὴν ἐκκλησία. Ἐπειδὴ ἡ Παναγία ἦτανε νεκρή, τρεῖς μέρες τὸ κατόπι ἀπὸ τὴν Κοίμηση δὲ σκούπιζαν καὶ ὡς τὰ Ἑννιάμερα δὲν ἔπλεναν. Τὰ γιόρταζε ὁ κόσμος κ' εἶχανε μπερεκέτια ¹⁾ "Όταν ἦτανε κανένα παιδι ζουριασμένο, ταχειά, πρὶν βγῆ ἀκόμα ὁ ἥλιος τὸ πήγαιναν καὶ τὸ περεχούσανε ἀγίασμα ἀπὸ τὸ κεφαλάκι τ', ἔτσι καθὼς ἦτανε ντυμένο, τὸ κατόπι ἔσχιζαν τὰ ρουχαλάκια τ', τὰ πετούσανε στὸ ποτάμι, γιὰ νὰ μὴ τὰ δρασκελίση κανέννας κ' ἔλεγαν:

*Παναγία μ', γιὰ νὰ μὲ τὸ χαρίσης καὶ νὰ μὲ τὸ γιάνς,
γιὰ νὰ τὸ πάρς νὰ μὴ τυραννιέται.*

"Ἄν ἦτανε γιὰ νὰ γιάν' γιάνησκε, κ' ἂν ἦτανε νὰ πεθάν', πέθνησκε καὶ γλύτωνε. Ἡ Παναγία προστάτευε τὸ χωριὸ ἀπὸ κάθε κακό. Στὸ Ρωσσοτουρκικὸ πόλεμο οἱ Τοῦρκοι χάλασαν πολλὰ χωριά, θέλησαν νὰ μποῦνε καὶ οἱ Καστανιές, ἡ Παναγία φάνηκε σὰν ὀμίχλη καὶ σκέπασε τὸ χωριὸ, πρόλαβαν οἱ Ρῶσοι καὶ γλύτωσε ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

243. Κομοτινὴ (Ἡρακλείας). Τὸ Ἅγίασμα τῆς Παναγίας μέσα πάροκο, ἔτρεχε ἀπὸ πηγῆ.

244. Ξάνθη. Στὸ μοναστήρι τῆς Παναγίας τὸ θαυματουργῆ Ἅγίασμα τῆς Παναγίας στὸ προαύλιο τῆς ἐκκλησίας, ἔτρεχε ἀπὸ βρύση.

245. Ξάστρο (Σηλυβρίας) Γίνονταν καὶ παναγύρι.

246. Σεράι (Βιζύης καὶ Μηδείας). Τῆς Παναγίας ἡ Κοίμηση, γίνονταν πανηγυρις καὶ μεγάλη ἀγορά, διαρκοῦσε ἕξ μέρες καὶ τὴν ἔλεγαν Μπαλτζίκι. Τὶς πρώτες τρεῖς ἦταν ζωοαγορὰ καὶ πήγαιναν ἀπὸ ὅλη τὴν Θράκη, Μακεδονία, Μ. Ἀσία καὶ Βουλγαρία. Τὶς ἄλλες τρεῖς γίνονταν ἐμποροπανηγυρις· μετὰ μιὰ ἐβδομάδα γίνονταν ζωοαγορὰ στὸ Τσερκέζ-κοῖ καὶ τὴν ἔλεγαν Μικρὸ Μπαλτζίκι.

247. Σαρακίνα (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἅγίασμα.

248. Στραντζα (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Τὸ ἀγίασμα ἔλεγαν

1) Δ. Τ. Ἀφθονία.

ἁγιασματῶν γίνονταν κάθε χρόνο πανήγυρις καὶ πήγαιναν μὲ τὰ βωδάμαξα ἀπὸ τὰ γύρω χωριά.

249. Τσακῆλι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Τὸ ἁγίασμα τῆς Παναγίας, ἦταν στὰ ἀμπέλια γιόρταζε καὶ τὴν δευτέρα μέρα τοῦ Πάσχα, γίνονταν πανήγυρις καὶ πήγαιναν ἀπὸ τὰ χωριά, Τσακῆλι, Νιχώρι, Ἀλμπασὺν καὶ διασκέδαζαν. (Κ Χουρμουζιάδης. «Θρακικά», 1937, σελ. 334).

250. Περίσταση (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Τὸ ἁγίασμα Παναγίας τῆς Ἐλευσίας ἦτο στὴν περιφέρειαν τῆς Περιστάσεως ἐβγαίνει ἀπὸ βράχο καὶ θεράπευε τοὺς λεπρούς καὶ ὄλους τοὺς πόνους. Ὅποιος ἔπασχε ἔπερνε λάσπη ποὺ γίνονταν μπρὸς στοῦ ἁγίασμα καὶ ἀλοιβούνταν ὅπου εἶχε τὶς πόνοι καὶ γίνονταν καλά. Καὶ γύρω εἶχε ἀγκάθια κ' ὁ ἀρρωστος πάγαινε καὶ σκάλωνε πάνω σ' αὐτὰ ἕνα κουρελάκι πό πάνω του γιὰ νὰ μείνη κεῖ ἡ ἀρρώστεια.

251. Ραιδεστό. Ἅγίασμα Παναγίας Ρευματοκρατείας, ἐόρταζε τὴν δευτέρα μέρα τοῦ Θωμᾶ κ' ἐτελεῖτο μεγαλοπρεπεστάτη πανήγυρις εἰς τὴν ὁποίαν ἐλάμβανον μέρος ἐκτὸς τῶν πέριξ κατοίκων καὶ πολλοὶ ἀλλοδαποὶ τῆς χώρας. («Ταχυδρόμος» Θεσσαλονίκης 1936, Ἀπριλίου 19).

Ἐννεάμερα τῆς Παναγίας. 24 Αὐγούστου. (Ἅγιάσμ. 6).

252. Γαλατάρια (Δέρκων). Κινστέρινα ἔξω τοῦ Βυζαντινοῦ χωρίου Γαλαταριῶν, πλησίον τοῦ χωρίου ἁγίου Στεφάνου. (Μ. Ε. Ε.).

253. Γαρδὰς (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Τὸ ἁγίασμα ἦτανε κοντὰ στὴ Ζουλόπετρα μέσα σὲ παρεκκλήσι. Γίνονταν πανηγύρι καὶ πήγαιναν πολλοὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριά.

254. Δημοκράνεια (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Τὸ ἁγίασμα τῆς Παναγίας ἔλεγαν τὸ χωριὸ καὶ Παναγιά· γίνονταν πανηγύρι.

255. Ἡρακλείτσα (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Ἦτανε μιὰ ὥρα μακρὰ ἀπ' τὴν Περίσταση· γιάτρνευε τὶς τρελλοὶ.

256. Ντομοῦζ-δερε (Δέρκων). Ἅγίασμα, παρ' αὐτῶ ἐτέλουν πανήγυριν τὴν 23 Αὐγούστου. Εἰς ἀπόστασιν 30 λεπτῶν τῆς ὥρας ἀπὸ τοῦ χωρίου εἰς σκιερὰν κοιλάδα εὐρέθησαν θεμέλια ἀρχαίας ἐκκλησίας καὶ ἁγίασμα ὑπὸ τὸ δάπεδον. Ἡ θέσις ἀνεσκάφη ὑποδείξει ἐντοπίου γέροντος τὸ 1854 καὶ εὐρέθησαν διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ἀντικείμενα, μαρτυροῦντα, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε τὸ Παλαιοχώρι, ὅπως ἀνέφερον

οὶ κάτοικοι, ἐγκαταλειφθὲν τίς οἶδε διὰ ποίους λόγους. (Ἀθηνᾶ Γαϊτάνου Γιαννιοῦ, «Θρακικά», Τόμ. ΙΓ', σελ. 144—5).

257. Περίσταση (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Τὸ θαυματουργὸ ἅγισμα μέσα σὲ παρεκκλησιάκι, γιόρταζε τὰ Ἐννιαμέρα τῆς Παναγίας καὶ πῆγαινε πολὺς κόσμος. Στὸ παρεκκλησιάκι ἦτανε ἡ εἰκόνα Παναγίας τῆς Ξυλιάς. Ἡ παράδοση λέγει ὅτι ἡ εἰκόνα ἦτανε μέσα σὲ κάσσα ξύλινη ὅσα καΐκια περνούσανε τὰ χτυποῦσε καὶ σταματοῦσανε. Ἐνας κατέβηκε ἀπὸ τὸ καΐκι, πῆρε τὴν κάσσα, τὴν ἀνοιξε κ' εἶδε μέσα τὴν Παναγία καὶ τὴν ἔβγαλαν Παναγία ἡ Ξηλιά.

Ἄγ. Παντελεήμονος 27 Ἰουλίου. (Ἀγιάσμ. 13)

258. Ἄζ-μπουγά (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἄγισμα τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος γίνονταν στὴ μνήμη του παναγύρι μὲ χοροὶ καὶ φαγοπότι. Ἐκεῖ οἱ κοπέλλες λαμπροστολισμένες μὲ φλωριά στὸ κεφάλι καὶ στὸ λαιμό· τίς ἔβλεπαν τὰ παλληκάρια καὶ γίνονναν τὸ διαλόγι¹⁾.

259. Ἐλμπασάν (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Ἐξω ἀπὸ τὸ χωριὸ τὸ ἅγισμα θεράπευε ὄλες τίς ἀρρώστειες.

260. Καστανιές (Δέρκων). Δυτικὰ τοῦ χωριοῦ τὸ κρυφάγισμα τοῦ ἁγίου Παντελεήμονα ἦτανε μέσα σὲ σπηλιὰ, στὸ βουνό, στὸ δρόμο τοῦ Τασλῆ Γκεσιτ²⁾· ἔβγαινε ἀπὸ καμάρα· ἔμπαινες σκυφτὸς ὡς τριάντα βήματα. Ἀπὸ τὸν θόλο κρέμουνταν τρία βυζιά³⁾, ἅμα θυμιαζες ἔσταζαν, ὅποια γυναῖκα δὲν εἶχε γάλα νὰ βυζιάξ³⁾ τὸ μωρὸ τς, ἔπινε ἅγισμα ποὺ ἔσταζε, ἔπερνε ἓνα κομμάτι καὶ κατέβαζε. Στὴ μνήμη του, 27 τοῦ Ἄλωνιτῆ γίνονταν παναγύρι, πῆγαιναν πολλοὶ ἀπὸ τὰ γύρω χωριά μὲ τὰ βοδάμαξα σκεπασμένα μὲ κουρτοῦνες καὶ διασκεδάζαν ὡς τὸ βράδυ μὲ μουσικὲς καὶ χοροὺς.

261. Κούμπαο (Ἡρακλείας). Τὸ ἅγισμα εἰς τὸ μοναστήριον ὁ ἅγιος Παντελεήμων, ἀπέχον τοῦ χωριοῦ 20 λεπτά. Ὑπῆρχε ἐκεῖ καὶ

1) Διαλογή, ἐκλογή.

2) Λ. Τ. Πέτρινο πέρασμα πρὸς τίς Μέτρες—Καλφάκιοι—Καρατζάκιοι. Ὁ συντομότερος δρόμος· ἔκαμνε δύο ὥρες διαφορά, Φαίνεται ὅτι ἦτο παλαιὸς περνούσε μέσα ἀπὸ δάση, ἐκ φόβου τὸν ἀπέφευγαν. Κοντὰ στὸ κρυφάγισμα ὑπῆρχε ἀρχαῖο λατομεῖο καὶ ἐρείπια ὑδραγωγείου ποὺ πῆγαινε τὸ νερὸ στὴν Πόλη.

3) Σταλακτίτες.

πέτρα τὴν ὁποῖαν ἔβαταν στὴ μέση γιὰ τοὺς πόρους τῶν νεφρῶν καὶ θεραπεύοντο. Ὅτε Τοῦρκοι πῆγαν νὰ τὴν πάρουν, δὲν μπόρεσαν νὰ τὴν κινήσουν.

262. Μάδυτος (Καλλιπόλεως). Παρὰ τὸ Τσαμί-λιμάν, ὅπου φαίνονται ἐρείπια ἀρχαίας μονῆς. Τὸ ἁγίασμα εὐρισκόμενον ἐντὸς τῆς στρατιωτικῆς ζώνης τῶν Στενωῶν, ἦτο ἐλεύθερον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγίου καὶ ἐξαιρετικῶς ἐπετρέπετο ἢ ἐλευθέρᾳ συγκέντρωσις τῶν Χριστιανῶν πρὸς πανηγυρισμὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ στρατιωτικοὶ Τοῦρκοι ἐπεδείκνυον μεγάλην προθυμίαν καὶ εὐγένειαν. (Οἶκον. Κωνστ. Λουΐας).

263. Μακρικόρι (Δέρκων). Εὐρίσκεται ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Πυριτιδοποιεῖου, ἢ εἰσόδος εἰς τὸ κοινὸν ἐπιτρέπεται μόνον τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς 25 - 26 Ἰουλίου ἐπὶ 24 ὥρας, φρουρεῖται δὲ ὑπὸ στρατιωτῶν. (Θ. Μακροῖδης, Τὸ Βυζαντινὸν Ἑβδομοῦ, «Θρακικά», Τόμ. ΙΒ', 1939, σ. 65).

264 Μπρόδιβο (Σωζοαγαθουπόλεως). Τὸ πρῶν τοῦ ἁγ. Παντελεήμονος γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἔχοντες εἰκόνες τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος καὶ τοῦ ἁγ. Ἀθανασίου πῆγαιναν στὸ ἁγίασμα ποῦ ἦταν ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸν σὲ περιορισμένον δάσος καὶ κεῖ γίνονταν ἡ λειτουργία.

265. Περίσταση (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Πάνω σὲ βουνό, ἔτρεχε μέσα ἀπὸ ἓνα πλάτανα, καὶ πῆγαιναν ὅλοι γιὰ νὰ βροῦνε τὴ γειά τους.

266. Σαράι (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἁγίασμα.

267. Σηλυβριά. Σὲ πηγάδι στὸν κῆπο τοῦ σπιτιοῦ Θανάση τοῦ κυνηγοῦ, ἢ παράδοση λέγει ὅτι ἐκεῖ ἦτο ὁ αὐλόγυρος τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος. τὴν ὁποῖαν οἱ Τοῦρκοι ἔκαμαν λουτρό.

268. Τυρολόη (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Τὸ ἁγίασμα ἦταν μακρὰ ἀπὸ τὴν Τυρολόη, κατέβαιναν πέντε-ἕξ σκαλάκια. Γίνονταν τὴ μνήμη τὸς παναγύρι καὶ βαστοῦσε τρεῖς μέρες.

269. Φιλιππούπολις. Ἐν τῷ αὐλόγυρῳ τῆς παλαιᾶς ἐκκλησίας οὗ ἁγίου Δημητρίου ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Σχοινοβατῶν τῆς Φιλιππούπολεως ὑπάρχει παρεκκλήσιον μικρὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀσκληπιοῦ - τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος. Ἐν αὐτῷ φρέαρ μὲ πόσιμον ὕδωρ, ὅπερ θεωρεῖται ἁγίασμα. Τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ ἁγίου πολλὸς κόσμος συνέτρεχε καὶ ἐκκλησιάζετο, ὅτε ἡ ἐκκλησία ἦτο Ἑλληνικὴ (1906). Σήμερον τὸ παρεκκλήσιον εἶναι κλειστὸν καὶ χρησιμεύει ὡς

ἀποθήκη ἢ ἐκκλησία παρεδόθη εἰς τοὺς πρόσφυγας Ρώσους μετὰ τὸν διεθνῆ πόλεμον. (Μυρτίλος Ἀποστολίδης).

270. Χαβαριζ (Ἀδριανουπόλεως). Τρεῖς ὥρας μακρὰν τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἀρχαιότατον καὶ μεγίστης φήμης ἀπολαῦον, ἔχον ἐπ' αὐτοῦ καὶ παρεκκλήσιον. (Γ. Λαμπουσιάδης. Περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἀγιασμάτων. Νοελόγου Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις. Β' (1893) σ. 422—4).

Τῶν ἁγίων Πάντων. 1) (ἀγίασμ. 2)

271. Μιχαλίτζι (Ἀδριανουπόλεως). Ἀγίασμα ἁγίων Πάντων, ἀπολαῦον μεγίστης φήμης, ἔχον καὶ ναὸν παρ' αὐτῷ ἀπέχον 3 1/2 ὥρας τῆς Ἀδριανουπόλεως. (Γ. Λαμπουσιάδης. Νεολόγου Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις. Β'. 1893. σ. 422—4).

272. Νιχώρι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Κάθε χρόνον στὴ μνήμη τους κάμνανε στὸ ἀγίασμα κουρμπάνι.

Ἰσίας Παρασκευῆς, 14 Ὀκτωβρίου (ἀγίασμ. 2)

273. Καλλικράτεια (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Ἀγίασμα τῆς Ἰσίας Παρασκευῆς τῆς Πιβατιανῆς, ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό. Ἡ Ἰσία Παρασκευὴ ἐγεννήθη ἐν Ἐπιβάταις ὑπὸ ἐπισήμων γονέων τὸ 1150 καὶ ἀπέθανεν 27 ἐτῶν εἰς Καλλικράτειαν, 2) χωρίον ἀπέχον τρίωρον τῶν Ἐπιβατῶν. Τὸ ἅγιόν της λείψανον μετεκομίσθη εἰς Τύρνοβον τῆς Βουλγαρίας, ἀπὸ ἐκεῖ εἰς Βελιγράδιον καὶ ἔπειτα εἰς Κων]πολιν. Ἐπὶ Μουράτ Δ' καὶ ἐπὶ πατριάρχου Παρθενίου τοῦ Αου ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας, τὸ 1639 πληρώσας τὰ χρέη τῆς ἐκκλησίας 260 πούγγια ἢ 30.000 χρυσὰς δραχμὰς ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ μεταφέρει εἰς Ἰάσιον τὸ ἱερὸν λείψανον ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ καὶ τὸ κατέθεσεν εἰς τὸν ναὸν τῶν Τριῶν Ἱεραρχιῶν ὅπου εὐρίσκεται μέχρι τῆς σήμερον καὶ ἀπολαύει μεγάλου σεβασμοῦ καθ' ὅλην τὴν Ρουμανίαν.

Οἱ Ἐπιβατιανοὶ ἐθεώρουν τὴν Ἰσίαν ὡς πολιοῦχον τῆς κωμοπόλεως τῶν καὶ πολλάκις τὴν σωτηρίαν αὐτῆς ἀπέδωσαν εἰς αὐτήν. Κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Κιριτζαλίδων περὶ τὰ 1810 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Δαλκαβούκη περὶ τοὺς ἑκατὸ Ἐπιβατινοὶ ἐνεκλείσθησαν ἐντὸς πύργου

1) Ἡ πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν Πεντηκοστή.

2) Ἡ ἐκκλησία ἐτιμᾶτο ἐν ὀνόματι τῆς Ἰσίας Παρασκευῆς.

τοῦ Ἀποκαύχου ἵνα ἀρυνθῶσι καὶ οἱ λοιποὶ κατέφυγον εἰς τὰ πλοῖα. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κιρτζιλήδων ἔξω τῶν Ἐπιβατῶν, παρὰ τὸ Φετέ-κιοι, πεσὼν τοῦ ἵππου ἐθανατώθη καὶ οὕτω ἐματαιώθη ἡ σφαγή. Οἱ κάτοικοι ἀπέδωσαν τὴν διάσωσίν των εἰς τὴν ὁσίαν Παρασκευήν. Τὸ 1913 τῆ 26 Ἰανουαρίου τουρκικὸν πολεμικὸν πλῆρες ἐθελοντῶν ἐφθάσε εἰς τὰς Ἐπιβάτας διὰ νὰ τὰς καταστρέψωσι· ἡ πολιοῦχος ἔσωσε ἀπὸ τῆς φοβερᾶς καὶ βεβαίας καταστροφῆς τὴν πατρίδα τῆς· τὸ ἀτιμόπλοιο μὴ δυνηθὲν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἀγκυροβολήσῃ ἀνεχώρησεν. Τότε οἱ Τοῦρκοι ἐξαγριωμένοι ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸ Οἰκονομεῖον, εἰς δῖωρον περίπου ἀπόστασιν τῶν Ἐπιβατῶν, ὅπου προέβησαν εἰς σφαγὴν τῶν κατοίκων. Ἡ μνήμη τῆς, 14 Ὀκτωβρίου· ψάλλεται ἰδιαιτέρα ἀκολουθία τυπωθεῖσα τῷ 1817 ἐν Ἰασίῳ τῆς Ρουμανίας. (Βίος καὶ τὰ θαύματα τῆς ὁσίας Μητρὸς ἡμῶν Παρασκευῆς τῆς Ἐπιβατινῆς ἐν Κων]πόλει 1921). Οἱ Ἐπιβατινοὶ τὴν ἐτίμων ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἁγίαν· πάντοτε τὴν ὁσίαν ἐπεκαλοῦντο εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις. Στὴν θέσῃ ὅπου ἦτο τὸ σπίτι τῆς ὁσίας, ἔκτισαν μεγαλοπρεπῆ ἐκκλησίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματί τῆς. Εἰς τὰς Ἐπιβάτας ὑπῆρχε Φιλόπτωχος Ἀδελφότης τῶν Κυριῶν, ἡ ὁσία Παρασκευή· ἀνευστήθη ἐν Νέαις Ἐπιβάταις σκοπὸν ἔχουσα νὰ οἰκοδομήσῃ ναὸν ἐφάμιλλον τοῦ ναοῦ τῆς Πατρὸδος των.

274. **Μέγα Ρεῦμα** (Κων]πόλεως). Πανήγυρις Ἀγιάσματος καὶ ναΐσκου ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν ἐν Μεγάλῳ Ρεύματι. Μέχρι τοῦ 1642 πανήγυρις ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ. (Μ. Γεδεῶν. Κωνσταντινοπολίτου προσκυνητοῦ σ. 270).

Ἁγ. Παρασκευῆς, 26 Ἰουλίου. (ἁγιάσματα 51)

275. **Ἅγιο Στέφανο** (Δέρκων). Εἰς τὸ Γενί - Τσιφλικ (Νέαν ἔπαυλιν) παρὰ τὸ χωρίον τὸ ἁγίασμα. (Μ. Ε. Ε.).

276. **Ἀδριανούπολι.** Εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς (Ἀγιοταφικὸν) (Γ. Κωνσταντινίδης).

277. **Ἀδριανούπολι** Εἰς τὴν θέσιν Κετεντζή, ἔξωθι τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ πρὸς τὸ Ν. Δ. μέρος εὗρισκεται εἰς ὕψωμα ἁγίασμα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς· σιτὴ μνήμη τῆς ἐγίνετο πανήγυρις εἰς τὴν ὁποίαν μετέβαινον πολλοὶ προσκυνηταὶ καὶ μετὰ τὴν ἱεροτελεστίαν διεσκέδαζον μὲ χοροὺς ἄσματα καὶ μουσικὴν. (Γ. Κωνσταντινίδης).

278. **Αἶνο.** (Λαμπουσιάδου. «Θρακικά». Τόμ. ΙΕ' 1941. σελ. 124—5).

279. ἼΑλικαριὰ (ἸΑγγιᾶλου). Τὸ Ἁγίασμα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἁγίας τῶν Θρακῶν, ἀπεῖχε τῆς ἸΑγγιᾶλου i 1]2—2 ὥρες, θεράπευε τοὺς ἐλώδεις πυρετούς. Περὶ τὸ ἁγίασμα εἶχε πολλοὺς θάμνους, φουντουκιές καὶ ἀκρανιές ἀνοίγαν λάκκους, ἔρριπταν μέσα θάμνους, τοὺς ἀναφταν καὶ πύρωναν τοὺς λάκκους, ντύλιζαν τὸν ἀσθενῆ μέσα σὲ πάπλωμα καὶ τὸν ἔβαζαν μέσα, τὸ πρωὶ τὸν ἔβγαζαν καὶ θεραπεύονταν. (ἸΑδ. Διαμαντόπουλος, καθηγητής).

Οἱ ἔχοντες ἀσθενῆ μετέβαινον εἰς τὸ ἁγίασμα τοῦ ἐκεῖ πλησίον χωρίου ἸΑλικαριὰ, τὴν 26 Ἰουλίου. ἑορτὴν τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἔσκαπτον λάκκον, τὸν ἔκαιον μὲ ξύλα, τὸν ἐκαθαρίζον κατόπιν, ἐτοποθέτουσαν ἐντὸς αὐτοῦ τὸν ἀσθενῆ πρὸς ἐπίδρωσιν ἐνῶ ταυτοχρόνως ἔσφαζον πετεινόν. Τοιαύτη τελετὴ ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἀρχαιότητα, ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἸΑσκληπειῶν, ἣτις μετεπήδησεν εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, ἀντικαταστήσαντες τοῦ ἸΑσκληπειοῦ διὰ τῆς Χριστιανῆς ἁγίας. (Μαυρομάτη. Ἡ ἸΑγγιᾶλος μὲς' ἀπὸ τίς φλόγες).

280. ἸΑρναοῦτ-κιό i (Κων]πόλεως).—281. Βεσικτᾶς (Κωνσταντινουπόλεως).

282. Γαλατᾶ¹) (Καλλιπόλεως). Ὁραῖον ἐξωκκλήσιον μὲ ἁγίασμα εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου καὶ ἐπὶ ὠραίου λοφίσκου παρὰ τὴν παραλίαν τοῦ ἸΕλλησπόντου. (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουίζος).

283. Γάνο. Μὲ τὸ ἁγίασμα τῆς ἁγ. Παρασκευῆς ἔβρεχαν τὰ μάτια, ὅταν ἔπασχαν καὶ θεραπεύονταν. Γιὰ τὴν θερμοσιᾶ, κρεμοῦσαν ἔξω ἀπὸ τὸ ἁγίασμα, κάτι πὸ πάνω τους, λίγο ὑφασμα μέσα ἀπὸ τίς ραφές ἢ καμμιά φουρκέτα ἀπὸ τὸ κεφάλι, λέγοντας, ἀφήσαμε τὴ ζούρα καὶ τὴ καχεξιά ἸΕφευγαν χωρὶς νὰ γυρίσουν νὰ δγιοῦν πίσω καὶ τοὺς περνοῦσε.

284. ἸΕλμπασάν (Μετροῶν καὶ ἸΑθύρων). Κτιστὸ τὸ κρυφάγιασμα κατέβαιναν μὲ τρεῖς σκαλιὰ.

285. ἸΕπιβάτες (Σηλυβρίας) Σὲ βράχο κοντὰ στὴ θάλασσα, μέσα σὲ σπήλαιον.

286. Εὐκάρουον (Σαράντα ἸΕκκλησιῶν). Πολὺ κοντὰ στὸ χωριό, τὸ ἁγίασμα ἔβγαινε ἀπὸ πηγὴ καὶ ἔτρεχε παρὰ κάτω, ὅπου σχηματίζονταν λάσπη ἰαματικὴ, ὅχι μόνον κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς του, ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε. Ὅσοι ὑπέφεραν ἀπὸ ρευματισμοὺς ἔβαζαν μέσα σ'

1) Παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Αἰγὸς ποταμοῦ

αὐτὴν τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια καὶ περνοῦσαν οἱ πόνοι. Καὶ στὰ πονεμένα μάτια ἔβαζαν λάσπη καὶ θεραπεύουνταν. (Ἰ Μαγκριώτου, «Θρακικά». Τόμ. 12ος, σελ. 325).

287. Ἡράκλεια. Ἐξω στὸ βουνό, τὸ ἅγιασμα τῆς ἁγ. Παρασκευῆς, μέσα σὲ ἐκκλησίαισα, ἔβγαινε ἀπὸ βαθεῖα καμάρα στὴ γῆ, ὅπου κατέβαιναν μὲ κάμποσα σκαλοπάτια· εἶχε δύο χωρίσματα· στὸ ἓνα ἦταν ἡ πηγὴ μὲ τὸ ἄφθονο ἅγιασμα, καὶ στὸ ἄλλο λίγες εἰκόνες· πίστευαν ὅτι γιάτρευε τὰ μάτια. Στὴ μνήμη τῆς πηγαιναν στὸ ἅγιασμα, διάβαζαν Παράκληση, περечύνουνταν, κ' ἔπλυναν τὰ μάτια· τὰ πονεμένα γιάνισκαν. Πολλὲς φορὲς βλέπανε τὴν ἁγία Παρασκευή· εἶναι ἀψηλὴ γρηά, φορεῖ μαῦρα ροῦχα καὶ μαῦρη μαγουλικά στὸ κεφάλι. Ὡς καὶ οἱ Τοῦρκοι τὴν γιόρταζαν.

288 – 289. Καλφά (Δέρκων) 1) Ἐντὸς τῶν ἀμπελώνων τοῦ χωρίου (Μ. Ε. Ε.). 2) Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀγοῦσης ἀπὸ Καλφά πρὸς τὸ χωρίον Ἀβάσο. (Μ. Ε. Ε.).

290. Καστανιῆς (Δέρκων). Τὸ ἅγιασμα ἀνοιχτὸ καὶ τρεχάμενο· στὴ μνήμη τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἔκαμναν προσφορὲς, ἔκοφταν κουρμπάνι πρόβατο καὶ ὄρνιθα. Τὴν ὄρνιθα τὴν ἔψηναν, τὴν πηγαιναν στὸ ἅγιασμα καὶ κεῖ μοίραζαν σ' ὅσους ἦταν ἀπὸ ἓνα κομματάκι. Ἀπὸ βραδύς, ὅποιος ἠθελε, ζήμωνε ἓνα πηττάκι ἀλιπανάβατο, τὸ ἔψηνε στὴ χόβολη μέσα στὴ γωνιά, τὸ ἄλειφε μέλι καὶ τὸ πηγαινε νύχτα, νὰ μὴ τὸν δγῆ κανεῖς. Τ' ἀκουμποῦσε στὸ ντουβάρη, κοντὰ στὸ ἅγιασμα.

291. Καρὰ Σινὰν 1) (Σηλυβρίας). Τὸ ἅγιασμα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς γιόρταζε καὶ τὴν τρίτη μέρα τοῦ Πάσχα· γίνονταν παναγύρι καὶ πηγαιναν πολλοὶ ἀπὸ τὸ Φανάρι.

292. Κάστρο (Βιζύης καὶ Μηδείας). Σὲ ὑψηλὴ καὶ ὠραία τοποθεσία, μὲ τρεχάμενα καθάρια νερά. Ἐνα παιδί νυπνιάσθηκε, ἔσκαψαν καὶ ἤθραν τὸ ἅγιασμα, τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας Παρασκευῆς καὶ ἓνα θυματό. Στὴ μνήμη τῆς γίνονταν παναγύρι, πηγαινε πολὺς κόσμος, ἔτρωγε καὶ διασκεδάζε ὡς τὸ βράδυ.

293. Μικρ. Τσεκμετζέ (Δέρκων). Πλησίον τῆς λίμνης, ἐντὸς τῆς ἐπαύλεως Καραγκιοζιάν. (Μ. Ε. Ε.).

1) Ἀγρόκτημα κοντὰ στὸ Φανάρι Σηλυβρίας. Ὁ ἐνοικιαστὴς του, Ἀχιλλεὺς Μανωλάκογλου εἶδνε ἀβγά, τυρί, ψωμί καὶ χοιρινὰ γιὰ νὰ κάνουν κούνιες καὶ κουνιοῦνται τὰ κορίτσια.

294. **Κουρτουλμούς** (Σηλυβρίας). Γίνονταν παναγύρι.
295. **Κουρφαλί** (Σηλυβρίας). Ἐξω ἀπὸ τὸ χωριὸ τὸ ἀγίασμα θεράπευε τὴν θέρμη. Καὶ οἱ Τούρκοι ἀφίναν ἐκεῖ, ἓνα κουρελάκι πανὶ ἀπὸ πάνω τους, γιὰ νὰ τοὺς περάσῃ ἡ θερμασιά.
296. **Λίτραις** (Δέρκων). Εἰς Καρὰ - ἀγάτς (πανδοχεῖον) πλησίον τοῦ χωρίου. (Μ. Ε. Ε.).
297. **Μάδυτο** (Καλλιπόλεως). Οὐχὶ μακρὰν τοῦ ἀγιάσματος τῆς ἁγίας Μαρίας. Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς ἁγίας, οἱ προσκυνηταὶ ἀποσπῶντες τεμάχιον ἐκ τοῦ φορέματός των, ἔβρεχον αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ ἀγιάσματος καὶ ἔκαθάριζον τοὺς ὀφθαλμούς των. (Οἶκον. Κωνστ. Λουίζος).
298. **Μάκρη** (Ἀλεξανδρουπόλεως). Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἀλεξανδρουπόλεως ἐν μόνον ἀγίασμα ὑπάρχει, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κωμοπόλει Μάκρη ἐπ' ὀνόματι τῆς ὀσιοπαρθενομάρτυρος Ἁγίας Παρασκευῆς, ἐντὸς τοῦ φερωνύμου ἱεροῦ ναῖδριου, ἀπέχοντος περὶ τὰ τρεῖς χιλιόμετρα τοῦ χωρίου. Τὸ ναῖδριον τοῦτο παμπάλαιον καὶ κατηρειπωμένον, σχεδὸν ἐκ βάρθρων, ἀνεκαίνισα προσδώσας βυζαντινὸν ρυθμὸν, ἐπιμελεία τοῦ μηχανικοῦ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως, ἐπικουροῦντος δὲ τοῦ τέως Γεν. Διοικητοῦ Ὑπουργοῦ Θράκης κ. Εὐαγγέλου Καλαντζῆ. (Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως Ἰωακείμ).
- Τὸ ἀγίασμα τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς παρὰ τὴν Μάκρη, ἀπέχει τῆς παραλίας περὶ τὰ 25—30 βήματα, κατέρχεται δὲ τις εἰς αὐτὸ διὰ τριῶν βαθμίδων, τὸ ὕδωρ τοῦ ἀγιάσματος ἀνέρχεται μέχρι τοῦ ὕψους τῶν τριῶν βαθμίδων μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, τῆς ὁποίας ὑπάρχει θαυματουργὸς εἰκὼν. (Ἄχ. Σαμοθράκης).
299. **Μακροχώριον** (Δέρκων). Ἀγίασμα ἁγίας Παρασκευῆς, πέραν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, πλησίον τοῦ λαχανοκήπου τοῦ μακαρίτου Τσορμπατζῆ Δημητρίου Μαλινοπούλου (Θ. Μακρίδης «Θρακικά». Τόμ. Ι', 1938, σελ. 193).
300. **Μέτρος**. Πρὸς τὸ δυτικώτερον μέρος τῶν Μετρῶν στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, μέσα σὲ βαθειὰ σπηλιὰ, ὡς σαράντα πῆχες, ἦτανε κτιστό, ἀψηλὸ ὡς ἓνα μπόγι καὶ εἶχε στοὺς τοίχους σκαλισμένοι ἅγιοι ἔμπαινες με ἀναμμένο κερί. Ὅταν οἱ γυναῖκες δὲν εἶχαν γάλα νὰ βυζάζουν τὰ παιδιὰ τους, πήγαιναν στὸ κρυφάγισμα, ἔπιναν ἀγίασμα καὶ κατέβαζαν.
301. **Μπουγιούκ - δερὲ** (Δέρκων).

302. Νεοχώριον (Καλλιπόλεως). Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου. (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουίζος).

303. Νιχώρι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Κάθε χρόνο, στὴ μνήμη της, ἔκαμναν κουρμπάνι πρόβατο.

304. Νιχώρι (Δέρκων). Τοῦ ἀγιάματος τὰς προσόδους ἐπὶ πολυετίαν ἐνοσφίζοντο οἱ ἀγιοταφῖται κληρικοί, οἱ διαμέροντες εἰς τὸ Ἀγιοταφικὸν ἐν Νεοχωρίῳ μετόχιον (Μ. Γεδεών. Ἐταιρεία Κρητικῶν Σπουδῶν. Τόμ. Γ', σελ. 197).

305. Νταούτ-πασᾶ¹⁾ (Κων]πόλεως). Ἀγίασμα ὄφρα (ἰλὰν ἀγίασμα), οὐ μακρὰν τοῦ στρατῶνος Νταούτ-πασᾶ. (Μ. Ε. Ε.).

306. Νύμφαις (Δέρκων). Εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης ἀπὸ τοῦ χωρίου Νυμφῶν πρὸς Ἀοιπὰν (Ἀγίους Πάντας), παρά τινα γήλοφον. (Μ. Ε. Ε.).

307. Περίσταση (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Τὸ Ἀγίασμα μέσα στὸ χωριὸν γιάτρευε τὰ μάτια.

308. Ραιδεστό. Ἐν τῷ ἀτμομύλῳ Μ. Κωνσταντινίδου. (Ἡμερ. Ἐθνικῶν Φιλαν. Κατ. 1905, σελ. 168).

309. Σαράι (Βιζύης καὶ Μηδείας). Στὸν Γαλατά, 2 χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ Σαράι· μέσα σὲ ριχὸ πηγᾶδι γιάτρευε τὰ μάτια. Ὅσες γυναῖκες ἦταν ταμένες, ἔκαναν λειτουργιὰς ἔπερναν τὸν παπὰ καὶ τίς διάβαζε ἐκεῖ στὸ ἀγίασμα, ἔπλυναν τὰ μάτια τους καὶ ἔπερναν ἀγίασμα στὸ σπῖτι τους. Ὁ κόσμος πολὺ πήγαινε στὴ χάρη της.

310. Σαρακίνα (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ὑπόγειο.

311. Σαράντα Ἐκκλησίαις. Πάνω σὲ ὕψωμα γίνονταν στὴ μνήμη της πανήγυρις.

312. Σαφρὰς (Ζεφύριον) (Δέρκων). Ἀγίασμα πανάρχαιον ἀγίας Παρασκευῆς ἐπὶ τῶν τοίχων βυζαντινοὶ σταυροί. Τὸ ὅλον οἰκοδόμημα μοι ἐφάνη τῆς Ε', τὸ πολὺ τῆς ΣΤ' ἑκατονταετηρίδος. (Μ. Γεδεών. «Θρακικά». Τόμ. Ζ' σ. σελ. 16). Ἀρχαιότατον μνημεῖον, μᾶλλον τῆς εἰδωλολατρικῆς περιόδου, καταβάσιον 26 βαθμίδων· κάθοδος σκεπαζομένη διὰ πλίνθων λαξευτῶν τοιχοδομία ἄνευ κονιάματος, φρέαρ ἀβαθὲς εἰς τὸ βάθος τοῦ ὕδατος (0,80) κατὰ τὸ θέρος), συντρίμματα

1) Εἰς τὸ βάθος τοῦ Κερατίου κόλπου, στὰ ὑψώματα Δ. τοῦ Ἐγιοῦπ.

λιθίνων κοιμημάτων οἰκοδομῶν δεικνύουσιν ὅτι ἦν ἄλσος εἰδωλολα-
λατρικόν, μεταβληθὲν κατὰ τὸν Δ' ἢ Ε' αἰῶνα εἰς κόλυμβον ἢ λοῦμα
ναοῦ, ὅστις ἔκειτο ὑπερθεῖν ὡς λείψανον παλαιᾶς οἰκοδομῆς, ἄριστον'
(M E E).

313. Σηλυβριά. Στὴν αὐλὴ τοῦ παρθεναγωγείου, σὲ πηγᾶδι· θε-
ράπευε τὰ μάτια.

314. Σκεπαστὸ (Βιζύης καὶ Μηδείας). Μέσα σὲ ἄγριο κουρὶ καὶ
σπάνιο σὲ ξμορφιά μὲ ἄφθονα κρύσταλλα νερά, ἦτανε τὸ μοναστήρι
τῆς ἁγ. Παρασκευῆς, καὶ στὴ μέση τῆς ἐκκλησίας, μπρὸς στὸ δεσπο-
τικό, σὲ πηγᾶδι ἦτανε τὸ πολὺ θαυματουργὸ ἀγίασμα Μέσα σὲ θήκη
20×25, ἦτανε τὸ χέρι τῆς ἁγ. Παρασκευῆς. Στὴ μνήμη της γίνονταν
παναγύρι καὶ πῆγαινε ὄλο τὸ χωριό· οἱ Τοῦρκοι, γιὰ ἀσφάλεια τῶν
προσκυνητῶν ἀπὸ τοὺς κλέφτες, ἔστελναν χωροφύλακας. Ὁ παπῆς, ἀφοῦ
διάβαζε τὸ εὐαγγέλιο, περιέφερε τὸ ἅγιο λείψανο μέσα στὴν ἐκκλησία
καὶ τὸ ἀσπαζούνταν. Κεῖνη τὴν μέρα οἱ καλόγηροι τὸ γάλα τῶν προ-
βάτων τὸ μοίραζαν στὸ πλῆθος Ἐντὸ μοναστήρι, ἄλλοτε, εἶχε πολλοὺς
καλογήρους ἀλλὰ ἀναγκάσθηκαν ἀπὸ τοὺς κλέπτας, πὺ κρύβονταν
μέσα στὸ πυκνὸ κουρὶ καὶ ἔκαμναν συχνὰ ἐπιθέσεις στὸ μοναστήρι, γὰ
τὸ ἐγκαταλείψουν, πολὺ πρὸ τῆς Καταστροφῆς τὸ 1922.

315—316. Σκοπὸ (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Δύο ἀγιάσματα, τὸ ἓνα
μέσα στὸ χωριὸ καὶ τὸ ἄλλο ἔξω. (Γ. Κωνσταντινίδης).

317. Σουλτὰν-τσιφλίκι (Ἡρακλείας). Στὴ μέση τοῦ χωριοῦ, μέσα
σὲ καλοπεριποιημένο παρεκκλήσι· θεράπευε τὰ μάτια. Στὴ μνήμη τῆς
ἁγίας Παρασκευῆς γίνονταν παναγύρι καὶ πῆγαινε πολὺς κόσμος.
Τὴν εἶχανε ζηγραφομένη σὲ μαρμάρινη εἰκόνα.

318. Στενίμαχο. Περὶ τὰ 6 χιλιόμετρα μακρὰν τοῦ Στενιμάχου,
εἰς τὸ μοναστήριον τῆς Μολδάβας ἁγίας Παρασκευῆς, ἀγίασμα. Ἄλ-
λοτε ἑλληνικόν, ἐπεδικάσθη κατὰ τὸ σχίσμα εἰς τοὺς Βουλγάρους.
1870 Ἄπασαι αἱ ἐπιγραφαὶ του εἶναι ἑλληνικαί. (Μ. Ἀποστολίδης).

319. Ταϊφίρι (Καλλιπόλεως). Ὀλίγον ἔξωθεν τοῦ χωριοῦ, ἔνθα
ἐγένετο παράκλησις τῇ 26ῃ Ἰουλίου. (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουζός).

320. Τεπερὶ-κιο'ι (Δέρκων).

321—322. Τζαντῶ (Ἡρακλείας). Δύο ἀγιάσματα· τὸ ἓνα στὸν
κάτω μαχαλά, κατέβαινες τρία σκαλοπάτια· θεράπευε τὰ μάτια.

323. Τσακῆλι (Μετροῶν καὶ Ἀθύρων). Δυτικὰ τοῦ χωριοῦ.

324. Τσιφλί-κιοῖ (Δέρκων). Ἀγίασμα καὶ ἐκκλησία τὴν μέρα τῆς γιορτῆς τῆς, πηγαίναν κάθε χρόνον, ἓνα καλάθι σταφύλια στὴν ἐκκλησία.

325. Τσομπάν Ἀγίασμα (Κων|πόλεω). (Ποιμένος Ἀγίασμα) οὐ μακρὰν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὕδραγωγείου λείψανον ἀνήκοντα εἰς τινα μονὴν ἴσως. (M. E. E.).

326. Τυρολόη (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Ἐξω στοὺς μύλους τὸ ἀγίασμα· στὴ μνήμη τῆς ἁγίας Παρασκευῆς γίνονταν παναγύρι, βαστοῦσε τρεῖς μέρες καὶ τὸ ἔλεγαν νυφοπάζαρο· ἐκεῖ οἱ νέοι ἔβλεπαν τὶς νέες καὶ ἔστελναν τὰ προξένεια. Ἀνήμερα σκόνουνταν πολὺ πρωί, πηγαιναν στὸ ἀμπέλι, γέμιζαν ἓνα καλάθι σταφύλια καὶ τὰ πηγαιναν στὴν ἐκκλησία, ὁ παπὰς τὰ διάβαζε καὶ μοίραζε σ' ὅλους ἓνα μικρὸ τσαμπάκι καὶ φιλοῦσαν τὸ χέρι του, ὅπως ὅταν μοίραζε τὸ ἀντίδωρο.

Πάσχα. (Ἀγιάσματα 3).

327. Μικρὸ Τσεκμετζέ (Δέρκων). Ἀγίασμα τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ εἰς αὐτὸ συρροή τοῦ πλήθους ἐγένετο κατὰ μέγα μέρος τὸ Πάσχα. Τὸ ἀγίασμα παλαιότατον, ἔκρινα διασνευασθὲν πρὸ τῆς Θ' ἑκατονταετηρίδος. Εἰς τὸ ἀγίασμα, πρὸ τινος ἐκλιπόν, ὀδηγεῖ καταβάσιον δέκα πέντε περίπου βαθμίδων. (M. Γεδεών. «Θρακικά». Τόμ. Θ', σελ. 108).

328. Ἀσκὸ (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Τὸ ἀγίασμα τῆς Μηλωτῆς τὸ εἶχανε γιὰ τὰ μάτια· γιόρταζε τὴν δευτέρη μέρα τοῦ Πάσχα. Ἦτανε μισὸ ὥρα μακρὰ ἀπὸ τὸν μερὰ ¹⁾ τῆς Ἀσκὸς πρὸς τὴν Μαύρη θάλασσα· ἔπερναν ἀγίασμα τὸ θύμιαζαν γρηῆς καὶ τὸ ἔκρυβαν γιὰ τὸν ματόπονο.

329. Κονομειὸ (Σηλυβρίας). Τὸ κρυφάγιασμα ἦτανε κρυφὸ καὶ δυσκολεύονταν κανεὶς νὰ τὸ βρῇ· γιόρταζε τὴν τρίτη μέρα τοῦ Πάσχα καὶ γίνονταν παναγύρι. Γιάνισκε τὰ σπειριά· τὰ ἄλοιφαν με λάσπη, ποὺ γίνονταν ἀπὸ τὸ Ἀγίασμα καὶ θεραπεύονταν. Λάσπη ἢ Ἀγίασμα δὲν ἔκαμνε νὰ πάρῃς σπίτι σου.

Ἄπο τὶς Ἐπιβάτες, ὁ Λιμπέρης ἔβγαλε σπυριά, ὑπέφερε χρόνια, κανεὶς γιατρὸς δὲν μπόρεσε νὰ τὸν γιάνη, εἶδε στὸν ὕπνο του νὰ

1) Βοσκή.

πάγη στὸ Κρυφάγιασμα καὶ θὰ γίνει καλά. Πέρνει λάδι καὶ κερί καὶ πάγει μὲ πίστη, τὰ ἀλοΐφει μὲ λάσπη τοῦ Κρυφάγιασμα καὶ ὅλα πέρασαν.

Ἁγίου Πνεύματος. (Ἀγιάσματα 3)

330. Γιοβαλή (Βιζύης καὶ Μηδείας). Τὸ Ἁγίασμα τ' αἱ Πνέμα γίνονταν μεγάλο παναγύρι· πήγαιναν μὲ τ' ἀμάξια ἀπὸ τὰ γύρω χωριά μὲ τὰ φαγητά τους καὶ μὲ μουσικὲς διασκεδάζαν.

331. Μάδυτο (Καλλιπόλεως). Εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Καλαμᾶ, πρὸς τὸ μέρος τῶν Κοίλων, ὅπου ὑπῆρχον αἱ λεγόμεναι Σπηλαιῖς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Ἐνταῦθα ὑπῆρχεν, ὡς φαίνεται εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἐξωκκλήσιον, καθ' ὅσον καὶ ἐρείπια σώζονται. Ἐκεῖ οἱ νεώτεροι σκαρφαλώνοντες καὶ εἰσερχόμενοι ἐντὸς αὐτῶν, ἐλάμβανον χῶμα ἀπὸ τὴν σπηλειὰν καὶ ἔκαμνον μὲ τὸν σιέλόν των πηλόν, ἐναποθέτοντες αὐτὸν σταυροειδῶς εἰς τὸ μέτωπον. Τοῦτο ἦτο κατάλληλον φάρμακον διὰ τὸν κεφαλόπονον. (Οἰκονόμος Κωνστ. Λουίζος).

332. Στραντζα (Τυρολόης καὶ Σιρεντζίου). Ἁγίασμα τ' αἱ Πνέμα.

Ἁγίας Σολομονῆς. 1 Αὐγούστου. (Ἀγίασμα 1).

333. Περίσταση (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Ἁγίας Σολομονῆς ἁγίασμα.

Ἁγίου Σπυριδῶνος. 12 Δεκεμβρίου. (Ἀγίασμα 1)

334. Περίσταση (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Τὸ ἁγίασμα ἦτανε μέσα στὸ χωριό· γιάτρευε τ' ἀφτιά καὶ τὸν λαιμό.

Στεφάνου Πρωτομάρτυρος. 2 Αὐγούστου. (Ἀγίασμα 1)

335. Εἶστρο (Σηλυβρίας). Ἐξω ἀπὸ τὸ χωριό, σὲ ὄραία ὑψηλὴ τοπαθεσία, ἀπ' ὅπου φαίνονταν ἡ Προποντίδα· τὸ ἁγίασμα, ὁ ἅγιος Στέφανος, θεράπευε τὰ μάτια καὶ εἶχε ἀρκετὰ ἀφιερῶματα. Στὶς 2 Αὐγούστου πανηγύριζαν οἱ Ἐαστρινοί· ἀπὸ τὸ πρῶν πήγαινε ὅλο τὸ χωριό, ἐκεῖ μαγέρευαν, τὰ ὄργανα ἔπαιζαν, χόρευαν καὶ γυρνούσανε ἀργὰ τὸ βράδυ.

Ταξιαρχῶν. 8 Νοεμβρίου. (Ἁγιάσματα 3).

336. Ξάνθη. Τὸ μοναστήρι ὁ Ταξιαρχης, ἦτανε σὲ βουνὸ σὲ ὠ-
ραῖο μέρος· στὴν αὐτὴ ἔτρεχε σὰ βρύση τὸ Ἁγίασμα· στὴ μνήμη του
πήγαιναν πολλὰ χαρίσματα. Στὸ μοναστήρι ἦτανε καὶ ὄρφανοτρο-
φεῖον ἀγοριῶν.

337. Ραιδεστό. Ἐντὸς τῆς πόλεως (Ἡμερ. Ἐθνικῶν Φιλανθρ.
Καταστημάτων, 1905, σ. 168).

338. Ταΐφιρι (Καλλιπόλεως). Εἰς ἀπόστασιν 15 λεπτῶν, ἀνα-
τολικῶς τῆς κωμοπόλεως, ἔνθα ἐγένετο παράκλησις τῇ 8ῃ Νοεμβρίου.
(Οἶκον. Κωνστ. Λουΐζος).

Τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα Μαρτύρων. 9 Μαρτίου. (Ἁγίασμα 1).

339. Μέτραι. Ἐξω ἀπὸ τῆς Μέτρης περὶ τὸ χιλιόμετρον, ἐπάνω
στὸ δρόμο ποῦ πήγαινε πρὸς τὸ Ὀκλαλι-Καριτζά-κιοϊ ἦταν τὸ ἁγίασμα
τ' αἱ Σαράντη· γιόρταζε τῶν 40 Μαρτύρων ἔβγαινε ἀπὸ πηγὴ ἄφθο-
νο καὶ δροσερό· ἀπ' αὐτὸ ποτίζονταν ὁ ἐκεῖ πλησίον λαχανόκηπος.

Ἁγίας Τριάδος. (Ἁγιάσματα 12).

340. Ἀρμενοχώρι (Δέρκων). Γίνονταν παναγύρι· εἶχαν καὶ
ἐκκλησίαι τῆς ἁγίας Τριάδος.

341. Ἑπτὰ Κουλάδες (Ἑπταπύργιον) (Δέρκων). Ἐξω ἀπὸ τὴν
Μελανδησίαν πύλην (Μεβλεβῆ χανέ καποῦ). (Μ Γεδεών, «Ἐκκλησια-
στικὴ Ἀλήθεια», 1918, Ἀπρ. 30, σ. 52).

342. Λίτραις (Δέρκων).

343. Μήδεια (Βιζύης καὶ Μηδείας). Ἐξω ἀπὸ τὴν Μήδεια στὸ μο-
ναστήρι τοῦ ἁγίου Νικολάου μέσα στὴν μονόλιθο βυζαντινὴ ἐκκλησία,
ἦτο τὸ σπουδαῖο ἁγίασμα τῆς ἁγίας Τριάδος· κάθε χρόνον στὴ μνήμη
του γίνονταν μεγάλη πανήγυρις καὶ πήγαιναν πολλοὶ ἀπὸ μακρυνὰ
χωριά.

Τὸ Μοναστήριον ὁ ἅγιος Νικόλαος εὐρίσκεται 2 χιλιόμετρα ἔξω-
θεν τῆς Μηδείας πρὸς Δ. αὐτῆς, εἶναι σκαλισμένον κάτωθι δασώδους
βράχου μὲ πρόσοψη περιπου 70 μέτρα καὶ βάθος 50, καὶ διαιρεῖται εἰς
πέντε διαμερίσματα. Εἰς ἓν τῶν διαμερισμάτων τούτων καὶ δεξιὰ τῶ

εἰσερχομένῳ, εὐρίσκοντο πέντε τάφοι σκαλιστοὶ καὶ ἐντὸς αὐτῶν ὑπῆρχον κόκκαλα· κατὰ τὴν γνώμην τῶν προγόνων μας, ταῦτα ἀνήκουσι εἰς τοὺς κλιτόρας τοῦ μοναστηρίου. Ἐνωθεν τῶν τύφων τούτων, εἰς ἓνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν, εὐρίσκονται προτομαὶ κεφαλῶν σκαλισταὶ εἰς τοὺς τοίχους· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὰ ἐν αὐτῇ κόκκαλα ἀνήκουσιν αὐτοῖς. Ἐνωθεν τῆς εἰσόδου τοῦ διαμερίσματος τῶν τάφων, ὑπάρχει ἀριθμὸς τις, μόλις διακρινόμενος 1417 ἢ 1477. Κατὰ τὴν γνώμην ὁμοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου, ἐπισκεφθέντος τὴν Μήδειαν πρὸ 50 ἐτῶν, τὸ μοναστήριον ἦτο ἔργον τοῦ 9ου αἰῶνος.

Κατὰ τὸ 1847, ἐπὶ μητροπολίτου Πλάτωνος, παρουσιάσθη αὐτῷ ἡ δεκαεπταετής νεάνις Κατίνα Ἀναγνώστη Ἀλμπάνη καὶ ἀνέφερον εἰς αὐτόν, ὅτι ἐπὶ σειρὰν νυκτῶν παρουσιάζεται αὐτῇ γέρον με λευκὴν γενειάδα καὶ τὴν προτρέπει νὰ μεταβῇ εἰς τὸν μητροπολίτην καὶ τὸν ὑποδείξει ὅτι εἰς ὀρισμένον μέρος ἐκτὸς τῆς πόλεως ὑπάρχει ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου. Ὁ ἀείμνηστος Πλάτων παραλαβὸν αὐτὴν καὶ συνοδείᾳ δύο δημογερόντων μετέβησαν εἰς τὸ παρὰ τῆς νεάνιδος ὑποδειχθὲν μέρος, ἧτις δι' ὀραματισμοῦ καθώρισεν τὸ ἀκριβὲς σημεῖον τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ Μοναστηρίου. Εἰς αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ βράχου, ἡ νεάνις ἔβλεπε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, χωρὶς οἱ ἄλλοι νὰ βλέπουσι τίποτε. Τὴν ἐπομένην, ὁ μητροπολίτης ἔλοβε τὴν ἄδεια τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἤρχισεν ἡ ἐργασία τῆς ἀποχωματώσεως τῆ ἐπιστάσις τοῦ ἰδίου μητροπολίτου καὶ τῇ καθοδηγήσει τῆς Κατίνας.

Μετὰ παρέλευσιν ἡμερῶν, εὐρέθησαν πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου τοῦ μοναστηρίου καὶ τέλος μετὰ πολλοὺς κόπους καὶ ἔξοδα, τὸ πλεῖστον τῶν ὁποίων κατέθεσεν ἐξ ἰδίων του ὁ μητροπολίτης, κατόρθωσαν ν' ἀποπερατώσωσι τὸ ἔργον. Εὐρέθησαν ἐντὸς μιᾶς ἐκκλησίας, μετὰ τοῦ ἱεροῦ, τῆς ἁγίας Τραπέζης, κάτωθι τῆς ὁποίας εὐρίσκετο προτομὴ ἐκ μαρμάρου τοῦ ἁγίου Νικολάου, τὸ ἅγιον ποτήριον ἐπίσης ἐκ μαρμάρου σκαλιστόν, με ἀναλόγια, ἀρχιερατικὸν θρόνον καὶ ὀλίγα εἰσέτι ἱερὰ σκεύη, ὅλα ἐκ μαρμάρου¹⁾.

Ὁ μητροπολίτης μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας, ᾠκοδόμησε μοναστήριον ἐξ 9 δωματίων καὶ 32 κελίων διὰ τοῦ προσκυνητῆς, φσῦρον κτλ. Τὸ μοναστήριον εἶχε περιουσίαν, δάσος περὶ τὰ 2.500 στρέμματα καὶ περὶ τὰ 80 ἀγρούς, ἀμπέλια καὶ καρποφόρα δέντρα.

Καίτοι ἡ Κατίνα εἶχε παραγγελλαν παρὰ τοῦ παρουσιασθέντος

1) Πάντα ταῦτα τὸ 1912 οἱ Βούλγαροι τὰ μετέφερον εἰς τὸ ἐν Σόφια μουσεῖον.

κατ' ὄναρ νὰ μὴν ὑπανδρευθῆ, διότι ἐν ἔτος μετὰ τὸν γάμον τῆς θὰ ἀπέθνησκεν, ἐν τούτοις οἱ γονεῖς τῆς, παρὰ τὴν συγκατάθεσίν τῆς τὴν ὑπάνδρευσαν μεθ' ἑνὸς νέου ἐκ Φαναρίου τοῦ Βοσπόρου, ὅστις μετὰ τὸν γάμον παραλαβὸν τὴν σύζυγόν του ἔφυγεν εἰς Φανάριον ὅπου μετὰ ἐν ἔτος ἐγέννησεν ἄρρεν, φέρον εἰς τὸ μέτωπόν του στέφανον καὶ ἐντὸς αὐτοῦ τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἀμέσως τὸ ἐβάπτισαν καὶ τὸ ὀνόμασαν Νικόλαον. Μετὰ τὸ μυστήριον μήτηρ καὶ τέκνον ἀπέθανον καὶ ἐτάφησαν εἰς τὸν αὐτὸν τάφον. Τὰ ὄστα των, εὐρίσκοντο εἰς τὸ ὄστεοφυλάκιον τοῦ Φαναρίου μέχρι τοῦ διωγμοῦ. (Ἐμμανουὴλ Λογοθετίδης).

344. Μιχαλίτζι (Ἀδριανουπόλεως). Παρὰ τὴν μονὴν τῆς ἁγίας Τριάδος, ἐπὶ ὑψηλοῦ βράχου ἔχοντος θόλον φυσικόν, κεῖται τὸ ἅγιασμα, εἰς ὃ οὐ μόνον ἐκ τῶν πέριξ κομῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως συρρέουσι πλήθη ἀσθενῶν καὶ προσκνητηῶν καὶ πανηγυρίζουσι πομπωδέστατα· τελοῦνται πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ γυμνικοὶ ἀγῶνες. (Γ. Λαμπουσιάδης. Περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἁγιασμάτων. Νεολόλου Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις Β' 1839, σελ. 422—4).

345. Ναϊπ-κιοϊ' (Δέρκων) — **346. Ραιδεστό.** Ἐν Ἐσκι Μέγγενε. (Ἱμερ. Φιλανθρ. Καταστημάτων, 1905 σελ. 168).

347. Σκοπὸ (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Μέσα στὸ βουνὸ σὲ κοιλάδα ἔτρεχε ἀφθονο ἅγιασμα· στὴ μνήμη του γίνονταν παναγύρι.

348. Σαράντα Ἐκκλησίαις. Εἴκοσι λεπιά ἔξω ἀπὸ τὴν Σαράντα Ἐκκλησίαις μέσα στ' ἀμπέλια, ἦταν τὸ ἅγιασμα· μιὰ γυναῖκα νυπιάσθηκε καὶ τὸ ἡῶραν μὲ τὴν εἰκόνα τῆς ἁγίας Τριάδας· γίνονταν παναγύρι.

349. Σκοπὸ (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Μεταξὺ Σκοποῦ καὶ Εὐκάρου, μέσα σὲ κοιλάδα· στὴ μνήμη του, τῆς ἁγίας Τριάδας γίνονταν μεγάλη πανήγυρις καὶ διαρκοῦσε τρεῖς καὶ τέσσερες μέρες. Πήγαιναν ἀπὸ τὴν Σαράντα Ἐκκλησίαις, Κουροῦ Ντερέ, Γέννα, Εὐκάρου, Σκοπὸ καὶ ἀπὸ ἄλλα χωριά στὸ ἅγιασμα· γίνονταν καὶ ἀγορά· Ὁ δρόμος πρὸς τὸ ἅγιασμα, ἀπὸ τὴν παραμονὴ καὶ προπαραμονή, ἦταν γεμάτος μὲ παναγυργιώτικα ἀμάξια μὲ τὴν τσέρρες, ἐπάνω μὲ χαλιὰ καὶ σεντόνια ἄσπρα, μὲ τὰ κρόσσια· οἱ προσκνηταὶ πήγαιναν μὲ τὰ φαγιά τους, τὰ κρασιά τους, εἶχαν μαζὺ καὶ τεντζερέδες, ἔσφαζαν ἀρνιά, μαγέρευαν, ἔτρωγαν, ἔπιναν καὶ εἶρχονταν στὸ κέφι, διασκέδαζαν, τραγουδοῦσαν, χόρευαν μὲ μουσικὴς καὶ βιολιά. Ἐστρώναν κάτω τὰ χαλιὰ, τὰ στρώματα, ἔβαζαν γύρο τὰ μαξιλάρια κ' ἐπειδὴ πήγαιναν ἀπὸ διά-

φορα χωριά συναντιούντανε συγγενεῖς καὶ γνωστοί, ἔκαμναν ἐπισκέψεις, κερνούσανε κρασί καὶ ρακὶ μὲ διάφορους μεζέδες. Τὴν ἐπομένη τῆς ἁγίας Τριάδας ἔφευγαν. Τὸ ἅγιασμα φάνηκε μπρὸς ἀπὸ ἐξῆντα χρόνια ὡς τότε πῆγαιναν στὸ ἅγιασμα τῆς Ἁγίας Τριάδας στὸ Τύρναβο, τὸ ὁποῖον ἔκτοτε ἐξέπεσε. (Ἰωάννης Μαγκριώτης).

350. Σκούταρι (Ἀδριατουπόλεως). Ἐπὶ μαγευτικωτάτης κείμενον θέσεως, ἔχει παρ' αὐτῶ καὶ ἐκκλησίδιον. (Γ. Λαμπουσιάδης. Νεολόγου ἑβδομαδιαία. Ἐπιθεώρησις, Β' 1839 σελ. 422—4).

351. Τσακῆλι (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). Μέσα σὲ πηγᾶδι, γίνονταν στὴ μνήμη του παναγύρι.

Ἁγίας Φωτεινῆς τῆς Σαμαρείτιδος. (Ἁγιάσματα 7)

352. Ἀβάσο (Δέρκων). Εἰς τὸ μικρὸν χωρίον Ἀβάσο ἐν ἀμπελώνι. (Μ. Ε. Ε. Τόμ. ΙΕ' σελ. 622. Μ. Γεδεῶν, ἄρθρον Κων]πολις).

353. Ἅγιος Στέφανος (Δέρκων). Εἰς τὴν ἄκραν τοῦ κήπου τοῦ Μεμὲτ ἀγᾶ, εὗρίσκετο τὸ Ἁγίασμα τῆς ἁγίας Φωτεινῆς, ὑπεράνω τοῦ ὁποῖου ἐκτίσθη ὑπὸ τῆς φερωνύμου ἀδελφότητος φαρμακεῖον κοινοτικόν, παρέχον δωρεὰν τὰ φάρμακα εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ τὸ πρῶτον παρθENAγωγεῖον τῆς Κοινότητος περὶ τὸ 1878. (Ἀθηνᾶ Γαϊτάνου Γιαννιοῦ. Ἐπαρχία Δέρκων. «Θρακικά». Τόμ. ΙΒ' 1939, σελ. 176).

354. Δριπεία (Δέρκων). Ἀνατολικῶς τῆς Δριπείας πρὸς τὸν Καλφάν. (Μ. Ε. Ε.)

355. Ἐπιβάται (Σηλυβρίας). Μεταξὺ Ἐπιβατῶν καὶ Ξάστρου.

356 Κομοτινῆ (Μαρωνείας). Εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, εἰς τὴν συνοικίαν¹⁾ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ὑπάρχει ἅγιασμα τῆς ἁγίας Φωτεινῆς, μέσα εἰς τὸν περίβολον τοῦ τουρκικοῦ νεκροταφείου²⁾ περιβάλλεται μὲ τόξον, εἶδος ὑποστέγου. Ἐπὶ τουρκοκρατίας τὸ προσκύνημα τοῦ ἁγιάσματος δὲν ἦτο ἐλεύθερον, ἐν τούτοις πῆγαιναν πολλοὶ χριστιανοί, ἰδίως γυναῖκες καὶ παιδιὰ καὶ ἄναφταν κερδιά Πολλοὶ Τοῦρκοι τὸ ἐσέβοντο καὶ τὸ τιμοῦσαν. Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Δυτικῆς Θράκης, ἐκτίσθη ἐκεῖ ἐκκλησία τῆς ἁγίας Παρασκευῆς. (Μακαριώτατος Ἀθηνῶν Χρῦσανθος).

2) Ἡ συνοικία λέγεται καὶ Ἀρμενιὸ διότι εἶχε πολλοὺς Ἀρμενίους.

357. Μικρὸ Τζεκμετζέ (Δέρκων). Παρὰ τὴν τοῦ σιδηροδρόμου γραμμῆν (Μ. Ε. Ε.).

358. Σαφρὰς (Δέρκων) Κυριακῆς τῆς Σαμαρείτιδος τῆς καὶ Φωτεινῆς ἁγίας, εἰς Σαφράν, εἶδος ὕδραγωγείου. (Μ. Ε. Ε. Τύμ. ΙΕ', σελ. 622. Μ. Γεδεῶν εἰς τὸ ἄρθρον Κων]πολις).

Ἁγίου Χαραλάμπους, 10 Φεβρουαρίου. (Ἀγιάσμ. 2).

359. Μικρὸ Τσεκμετζέ (Δέρκων). Παλαιὸν ὑπόγειον ἁγίασμα, ἀπέχει τῆς λίμνης τοῦ Μικροῦ Τσεκμετζέ περὶ τὰ ἑκατὸ βήματα. Τὸ ἁγίασμα τοῦ ἁγίου Χαραλάμπους ἔστι βυζαντινὴ οἰκοδομὴ θολωτῆ, ἐφ' ἧς διήλθον ἴσως ἑκατονταετηρίδες δέκα Ἐξώθεν τῆς εἰσόδου σταυρὸς ἄκοιμπος ἀνάγλυφος σὺν τῷ ἀναγράπτῳ ἔτει 1849. Τὸ ὕδωρ πόσιμον, διαυγές. (Μ. Γεδεῶν, «Ἐορτολόγιον Κωνσταντινουπόλιτου προσκυνητοῦ», Τεύχ. ΙΙ. σ. 227. Μεγ, Ἑλλ. Ἐγκ Τ. ΙΕ'. σελ. 621).

360. Χαραλαγκιονέν (Ἡρακλείας). Ἁγίασμα ἁγίου Χαραλάμπου.

Ἁγιάσματα ποὺ ἔλαβον τὸ ὄνομα, εἴτε ἐκ τῆς θέσεως ἢ ἐλέγοντο ἀπλῶς ἀγιάσματα.

361. Ἀδριανούπολι. Παρὰ τὴν Ἀδιανούπολιν, ἁγίασμα Κετνετζῆ, ἐπὶ λαμπρᾶς θέσεως. (Γ. Λαμπουσιάδης. Περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἁγιασμάτων. Νεολ. Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις Β', 1893, σελ. 422—4).

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐνὸς τῶν προαστείων Ἀδριανουπόλεως μοὶ ἐδείχθη, μεταβάντι μετὰ τοῦ εἰτα ἐπισκόπου Περιστεραῖς, Εὐσταθίου Σκάρπα, φρέαρ ὡς ἁγίασμα χαρακτηρισθὲν ὑπὸ τοῦ νεωκόρου (Μητροπολίτης Ἐλευθερουπόλεως Σωφρόνιος).

362. Καδήκιοϊ (Σηλυβρίας). Τὸ ἁγίασμα Κλίσε-μπουνάρ, ἀπέχει τοῦ χωρίου 20 λεπτά. Ἐνταῦθα, οὐδὲν ἕτερον ἀνευρέθη ἢ τετράγωνος δεξαμενὴ πλήρης ὕδατος, ἔχουσα μῆκος μὲν 2,55 μ, πλάτους δὲ 2 μέτρων. Ἡ δεξαμενὴ κεῖται εἰς βάθος 1 1/2 μ. μέχρι 2 μέτρων ἀπὸ τῆς ὑπερκειμένης κατωφεροῦς γῆς. Ὑπῆρχον ἐκεῖ ἐρείπια τῆς τελευταίας βυζαντινῆς περιόδου. (Α. Κεραμεύς. Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος. Τόμ. ΙΖ' σελ. 66).

363. Κουρφαλή (Σηλυβρίας). Γκισοῦρ ἁγίασμα, τρεῖς τέταρτα μακρὰ ἀπὸ τὸ χωριό.

364. Μαρτινάκι ¹⁾ (Μετρῶν καὶ Ἀθύρων). *Κιτλίκ* ²⁾ ἁγίασμα. Κατὰ τὰ χρόνια τῆς σιτοδείας, ὅπως τὸ 1907, τὸ ἁγίασμα χάνουνταν.

365. Μεσοχώρι (Γάνου καὶ Χώρας). Σὲ παρεκκλήσι, κοντὰ στὸ χωριό, ὑπῆρχε μιὰ ὀρθή πέτρα ποὺ ἔμοιαζε λίγο μὲ κεφάλι· ἡ κορυφή τοῦ κεφαλιοῦ ἦταν ὕψη, ἀπὸ ἁγίασμα ποὺ ἀνέβλυζε κάτω ἀπὸ τὴν πέτρα. Τὸ ὠνόμαζαν τὸ κεφάλι τῆς Μανίτσας (τῆς Θεοτόκου ἁρά γε;). Μὲ τὸ ἁγίασμα ἔβρεχαν τὰ πληγωμένα μέρη γιὰ θεραπεία. Ἔλεγαν πὸς γιάτρεινε τίς πληγές.

366. Ραιδεστό Ἁγίασμα Ἁγίας ἐν Μεράδες. (Ἡμερ. Ἐθνικῶν Φιλανθρ. Καταστημάτων 1905. σελ. 168).

367. Σαμακόβι (Βιζύης καὶ Μηδείας). Τὸ ἁγίασμα τῆς Ξεριζωμένης ἔβγαινε ἀπὸ τὴ ρίζα ἑνὸς δένδρου. (Σάββας (Καλογιαννίδης).

368. Σκοπὸ (Σαράντα Ἐκκλησιῶν). Ἁγίασμα τὸ λεγόμενον Ἁγιούδι. (Γ. Κωνσταντινίδης).

369. Σουφλί. Ἐκατὸ μέτρα ἀπὸ τῆς Μονῆς Λαδιάς, εἰς τὰς ὑπορείας λόφου, ὑπῆρχεν ἐπιμελῶς κεκαλυμμένη πηγὴ ἦν οἱ ἐγγύωροι ἐκάλουν ἁγίασμα ἀπλῶς, ἀλλ' οὐχὶ ἐπ' ὀνόματι ἁγίου τινὸς τιμώμενον οὔτε τελετὴ τίς ἐκκλησιαστικὴ ἐγίνετο, ὅμως ἠγόραζον ἀπὸ τὴν Μονὴν κηρία καὶ ἦναπτον παρὰ τὴν πηγὴν. Ὁ Κορς Κουρτίδης, προσέθηκεν ὅτι μία πηγὴ ἐξ ἧς ὑδρεύεται ἡ τέως Μαρίνη βρύση ἐν Σουφλίῳ ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς ὑπὸ γυναικῶν ἁγία Μαρίνα, χωρὶς ὅμως νὰ λαμβάνωσιν ἁγίασμα ἐξ αὐτῆς.

370. Περίσταση (Μυριοφύτου καὶ Περιστάσεως). Ἁγίασμα ἁγίας Λειμοσύνης.

Π Ρ Ο Σ Θ Η Κ Α Ι

Ἁγίου Βλασίου. (Ἁγίασμα 1).

371. Διδυμοτείχου. Εἰς μικρὸν, λακκοειδῆ καὶ κατάφυτον μέρος ἔχει δύο πηγάς, πλησίον ἀλλήλων προερχομένας ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν ὑψωμάτων, εἰς μέρος καλούμενον *Ταοὺκ-Γεμέξ* (Λ. Τ. = δὲν τρώγει ὄρνιθες). (Ἀρχ. Νικ. Βαφείδης).

1) Τοιφλίκι, μία ὥρα Ν. Α τῶν Μετρῶν.

2) Λ. Τ. Ἑλλειψις, στέρησις, σιτοδεία.

Ἄγιου Γεωργίου. (*Ἀγιάσματα ἐν ὄλῳ 33*)

372. Ἄκ-μπουνάρ (Ἀδριανουπόλεως). Ἐσύναζον τὰς παρὰ τὸ ἁγίασμα ρίζας φυτοῦ, τὰς ὁποίας διετήρουν ἐντὸς σακκούλας καὶ τὰς μετεχειρίζοντο ὡς λατρικόν.

Ἄγιου Ἰωάννου. (*Ἀγιάσματα ἐν ὄλῳ 26*)

373. Μήδεια. Νοτίως καὶ κάτω ἀκριβῶς τῆς πόλεως ἐντὸς βράχου εἰς ἐκκλησιάκι 4×5.

Ἄγιας Μαρίνης. (*Ἀγιάσματα ἐν ὄλῳ 6*)

374. Μήδεια. Βορείως τῆς πόλεως.

Ἄγιου Νικολάου. (*Ἀγιάσματα ἐν ὄλῳ 4*)

375. Μήδεια. Ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Μοναστηρίου ἁγίου Νικολάου, εἰς τὸ βάθος αὐτῆς ἔθεράπευε χωλοὺς καὶ πυρέσσοντας.

Καθὰ γράφει ὁ κ. Λογοθετίδης, τὸ μοναστήρι ἅγιος Νικόλαος, ὠνομάζετο πρότερον *Κεραθόκιτος* ἢ ἁγία Τριάς καὶ ἀνευρέθη, ἐπὶ Μητροπολίτου Πλάτωνος. Εἶχεν ἱερωμένον μοναχὸν καὶ πολλοὺς ἐργάτας, ἄνευ οἰκογενειῶν, καθότι ὡς ἔλεγεν, ἂν ἐγκαθίσταντο οἰκογένειαι ἀπέθνησκον μέλη τῆς οἰκογενείας. Ἱερομονάχους ἐνθυμοῦμαι τὸν ἐκ Σαμακοβίτου πάτερ Γεράσιμον, ἐπὶ ἔτη πολλὰ μονάσαντα καὶ ταφέντα εἰς τὴν περίβολον, τὸν ἐκ Σκεπαστοῦ Ἀρχιμανδρίτην Ἀμβρόσιον, καὶ τὸν ἐκ Σαρακίνης πάτερ Φωτεινόν. Κῶδιξ οὐδεὶς εὑρέθη.

Ἡ μονὴ εἶνε ἐκτισμένη ἐντὸς βράχου, καὶ εἰς βάθος τοῦλάχιστον 15 μέτρων, καὶ ἄνωθεν αὐτῶν ὑπάρχει δάσος, κατὰ τὸ πλεῖστον φλαμουριᾶς καὶ φουντουκιᾶς. Ἡ Μονὴ ἐπανηγύριζε τὴν Δευτέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ἐπὶ δύο ἡμέρας. Οἱ προσκυνηταὶ διενυκτέρευον εἰς τὰ κελλία καὶ τὸ Ἡγουμενεῖον τὸ ὁποῖον εἶχε 16 μεγάλα δωμάτια καλῶς ἐπιπλωμένα. Εἶχεν ιδιόκτητον περιοσίαν ἀπὸ δάση καὶ ἀγρούς καὶ πολλὰς δωρεὰς εἰς εἶδος καὶ εἰς χρῆμα ἀπὸ διαφόρους πλοίαρχους ξένους καὶ πατριώτας, καὶ πολλοὶ Τοῦρκοι πλοίαρχοι οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο εἰς τὴν Μήδειαν διὰ τὰ φορτώσασθαι κάρβουνα καὶ ξυλείαν, ἢ καὶ λόγῳ τοῦ καιροῦ ἠναγκάζοντο νὰ ἔλθουν στὸν λιμένα, ἐθεώρουν ὑποχρεωσίν των νὰ μεταβοῦν στὸ Μοναστήρι φέροντες μαζί των καὶ ἕν δοχεῖον ἔλαιου.

Ἡ Μήδεια εἶνε κτισμένη ἐπὶ ἐνὸς βράχου 150 μ. ἄνωθεν τῆς θαλάσσης, καὶ γύρωθεν αὐτῆς ὑπάρχουν τείχη Βυζαντινὰ καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἢ νὰ ἐξέλθῃ ἐκτὸς ἀπὸ τὰς δύο θύρας, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται στὸ δυτικὸν μέρος αὐτῆς, ἐξ οὗ καὶ συνδέεται διὰ τῆς ξηρᾶς εἶνε σχεδὸν χερσόνησος. Πρὸς Α. θάλασσα, Ν. ποταμὸς Καζά, Β. ποταμὸς Παποῦτς, πρὸς Δ. ξηρά, ὅπου καὶ εὐρίσκεται ὁ ἅγιος Νικόλαος.

Δι' ἀγιάσματα τῆς *Θράκης* καὶ γενικῶς ἔχουν γράψει καθ' ὅσον γνωρίζω :

Μανουὴλ Γεδεών. Λεῖψανα Βυζαντινῶν ναῶν ἐν τοῖς Ἀγιάσμασι. «Νεολόγου Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις». Τόμ. ΙΓ', 1893, σελ. 144—5, 161—5.

Ἐλευθέριος Ταπεινός. Τὰ ἀγιάσματα ὡς λείψανα ἀρχαίων ναῶν. Αὐτόφθι σελ. 186—8.

Ἰ. Μηλιόπουλος. Τὰ ἀγιάσματα ὡς λείψανα ἀρχαίων ναῶν. Αὐτόφθι σελ. 224—5.

Γ. Λαμπουσιάδης ¹⁾. Περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἀγιασμάτων. Ἀνακοί-

1) Ὁ Λαμπουσιάδης εἰς τὴν ἀνακοίνωσίν του λεγει : «Δύναται τις ν' ἀνεύρη πολλογαῦ καὶ πλέον τῶν τριακοσίων ἐν τε τῇ Ἀδριανουπόλει καὶ τοῖς πέριξ, διὰ τοῦ χριστιανικοῦ δνόματος ἀγιάσματά τε καὶ παρ' αὐτῶν τῶν μὴ χριστιανῶν προσωνυμουμένων». Ἄλλ' ὁ Κ. Κουρτίδης, Ἀδριανουπολίτης, ἰατρός καὶ Θερακολόγος, εἰς προφορικός του ἀνακοινώσεις, ἰσχυρίζεται ἀντιθέτως ὅτι ἀγιάσματα δὲν ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὰ πέριξ εἰμὴ ἐν ἡ δύο. Ὁ μητροπολίτης Ἐλευθερουπόλεως Σωφρόνιος παρατηρεῖ, ὅτι ὁ Κ. Κουρτίδης ἐκλαμβάνει τὰ ἀγιάσματα ὡς τῆς ἐπισήμου ἐκκλησίας ἱδρύματα καὶ διὰ τοῦτο ἀμφισβητεῖ τὰ ὑπὸ Λαμπουσιάδου καὶ Κωνσταντινίδου ἀναφερόμενα ὡς πραγματικά, Παραδοξότερον εἶναι ὅτι ὁ κ. Κ. ἰσχυρίζεται, ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατοίκων τουρκικῶν χωρίων Σουφλίου καὶ Ἀδριανουπόλεως, διὰ τῆς ἐλληνικῆς λέξεως ἀγιάσματα καλούμενα οὐδεμίαν χριστιανικὴν προέλευσιν προδίδουσι, ἐνῶ ἐν τούτοις ὁ Χριστιανισμὸς ἐκυριαρχεῖ μέχρι τῆς τουρκικῆς κατακτησεως, βεβαίως εἰς ὅλην τὴν Θράκην, τὰ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρὶά ἢ εἶχον κατοίκους χριστιανούς ἐξισλαμισθέντας τότε καὶ ἐκτουρκισθέντας ἢ καὶ ἂν τυχόν τινα ἐξ αὐτῶν εἶχον ἐρημαθῆ διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων σφαγῶν, διέσωζον ὁμῶς πάντως τόπους προσευχῆς, ἔστω ἐν ἐρειπίοις· ταῦτα ἤρχουν βεβαίως εἰς τοὺς ἐπήλυδας πρὸς ὑπόμνησιν καὶ διαιώσιν τῆς σχετικῆς ἀναμνήσεως. Ἡ ἀναζήτησις ἀρα τῶν τοιούτων ἐν τουρκικοῖς συνοικισμοῖς ἀγιασμάτων διπλὴν ἔχει τὴν σημασίαν. Ἀγίασμα ὅσον ἐμοὶ γνωστὸν ἢ Ἐκκλησία γνωρίζει μόνον τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν τῆς Κωνσταντίνου· ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο δέον νὰ σημειωθῆ ὅτι τὴν Πα-

σις τῆ ἐν Κων]πόλει ἑταιρεία τῶν Μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν. Αὐτόθι 422—24.

Δημήτριος Καλέμης. Τὰ ἁγίασματα ὡς λείψανα ἀρχαίων ναῶν. Αὐτόθι, σελ. 546—7.

Κακαβᾶς. Τὸ λούμα τῆς Θεοτόκου τοῦ Ἀραβίνδου καὶ τὰ ἁγίασματα παρ' ἡμῖν. Αὐτόθι, σ. 361—5, 381—4.

Ξενοφῶν Σιδερίδης. Περὶ τῶν ἐν Γαλατᾷ ἁγιασμάτων. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια». Τόμ. ΚΑ' 1901.

— Περὶ τῶν ἐν Γαλατᾷ ἁγιασμάτων. «Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος» 1907. Τόμ. 29ος, σελ. 241—8.

Κ. Χουρμουσιᾶδης, Τὸ Τσακίλι. «Θρακικά». Τόμ. 9ος, σ. 336—8.

R. Janin. «Echos d'Orient». Τόμ. 30ος 1939, σελ. 132.

Μ. Γεδεῶν. Παλαιᾶς εὐωρίας Θρακῶα κέντρα. «Θρακικά». Τόμ. Ζ' 1936, σελ. 16.

— Κων]πόλεως ἁγίασματα Θρακικά. «Θρακικά». Τόμ. Θ' 1938, σελ. 101—21.

— Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδεια. Τόμ. ΙΕ', σελ. 621—624, ἄρθρον Κων]πολις.

Γ. Σωτηρίου. «Πρακτικὰ Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας». Λουτρῶνες καὶ ἁγίασματα ἐν Ἀττικῇ Τόμ. Γος 1938, σελ. 85.

— Χριστιανικὴ Βυζαντινὴ ἀρχαιολογία. Τόμ. Α' 1942. Ἀγίασματα Λουτρῶνες, σελ. 224—234.

ρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου, τὸ Πεντηκοστάρειον ὁμιλεῖ περὶ Ἑ γ κ α ι ν ῶ ν τοῦ ναοῦ· διὰ δὲ τὴν ἀκολουθίαν ταύτης, πονηθεῖσαν ὑπὸ Νικηφόρου Καλλίστου, λέγεται αὐτόθι δι τι μὴ ἔχουσαν θέσιν ἐν τῷ Πεντηκοσταρίῳ καταχωρίζει ἐν αὐτῷ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν Παναγίαν. Ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης πρῶην Χίου Πολύκαρπος, ὅστις ἐποίμανε ἐπὶ ἐνδεκαετίαν τὴν ἐπαρχίαν Ἀδριανουπόλεως, εἰς τὸν ὅποιον ἀπετάθην ἐρωτῶσα σχετικῶς, εἶχε τὴν καλοσύνην νὰ μὲ γράψῃ : «Ἀγίασματα ὑπὸ τὴν ἱερατικὴν ἔννοιαν, δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει καὶ τοῖς πέριξ, ὡς δέχεται ὁ πολῦτιμος φίλος ἱατρὸς κ. Κ. Κουρτίδης. Εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ μάλιστα εἰς τὰ ἀνατολικά χωρία τῆς Ἀδριανουπόλεως (Ὁρτακτοῆ κλπ.), ἁγίασματα ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν γεωργῶν καὶ τῶν μικροποιμένων τὰ εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς χώρας εὐρισκόμενα φρεάτια πόσιμα ὕδατα, τὰ ὅποια βεβαίως ἦσαν ἀρκετὰ καὶ ταῦτα ἀσφαλῶς θὰ εἶχεν ὅπ' ὄφιν του ὁ ἀείμνηστος Γ. Λαμπρυσιάδης. Εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τὸν κείμενον ἐντὸς τοῦ ἄστεως καὶ ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ Πύργου τοῦ Τσιμισκῆ, εἰς τὸ σήμερον Ἀμπατζηλάρμπαση, ἀνατολικῶς, ὑπῆρχε κατὰ παράδοσιν πάντοτε, ἱερατικὸν ἁγίασμα, ἀλλ' ὁ ναὸς οὗτος ἄμα τῇ καταλήψει μετετρέπη εἰς τέμενος καὶ γνωρίζεται σήμερον μὲ τὸ ὄνομα Οὐῖτε σερφλί.

Εὐχαριστῶ ὅλους καὶ ὅλας διὰ τὴν προθυμίαν μεθ' ἧς με ἐδωσαν πληροφρορίας διὰ τὰ ἀγιάσματα τῆς πατρίδος των. Διὰ νὰ γίνῃ ὁ κατάλογος πληρέστερος, ἐσταχυολόγησα καὶ ὅσα ἔτυχε νὰ συναντήσω δι' αὐτά, εἰς βιβλία καὶ περιοδικά. Ἐκτὸς τῶν ἀναφεροθέντων, θὰ ὑπῆρχαν βεβαίως καὶ ἄλλα εὐχομαι ὅπως ἄλλοι τὸν συμπληρώσουν. Νομίζω ὅτι οὐδαμοῦ τῆς ἑλληνικῆς γῆς ὑπάρχουσι τόσα ἀγιάσματα ὅσα εἰς τὴν Ἄν. Θράκην. Οἱ εὐσεβεῖς Θραῦκες καὶ ἰδίως αἱ Θραῦσαι διειτήρησαν, καὶ πιστὰ παρέδωσαν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς τὰς ἱερὰς παραδόσεις, τοὺς θρούλους, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τὰ ὁποῖα παρέλαβαν ἀπὸ τοὺς προγόνους των. Τώρα ἐκεῖ τὰ ἀγιάσματα δὲν σκορπίζουσι πλέον εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν θεῖαν των δύναμιν καὶ χάριν, εὐλαβὲς χερί δὲν ἀνάπτει τὴν καντίλα των καὶ τὸ κεράκι δὲν φέγγει ἔμπρὸς στοῦ ἁγίου τὴν χλωμὴν εἰκόνα.

ΕΛΠΙΝΙΚΗ ΣΤΑΜΟΥΛΗ ΣΑΡΑΝΤΗ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	226	στίχ.	ἄνωθ. 14	ἀντὶ	γυναῖκες	ἀνάγ.	γυναῖκες
»	227	»	15	»	πυκοῦ	»	πυκνοῦ
»	230	»	26	»	δισκέδαζαν	»	διασκέδαζαν
»	231	»	6	»	φύλακε	»	φύλαγε
»	233	»	27	»	Mordtman	»	ὁ Mordtman
»	235	»	2	»	καντὰ	»	κοντὰ
»	237	»	18	»	τὰ κέρατα	»	στὰ κέρατα
»	250	»	11	»	σπηλιὰ	»	σπηλιὰ
»	251	»	9	»	γόρταζαν	»	γόρταζε
»	253	»	9	»	ἀγριανταφυλλιῆς	»	ἀγριοτριανταφυλλιῆς
»	254	»	5	»	τῆς	»	τῆς
»	267	»	17	»	σῆχνα	»	σίχνα
»	»	»	26	»	μνηφόρια	»	μνημόρια
»	269	»	12	»	καὶ	»	κεῖ
»	271	»	21	»	πλάτανα	»	πλάτανο
»	»	»	29	»	τῆ	»	στί

Τῶν ἄλλων τυπογραφικῶν λαθῶν, εὐκόλως ἄλλωστε ἐννοουμένων, ἢ διόρθωσις ἀφίεται εἰς τὴν ἐπιείκειαν τῶν ἀναγνωστῶν.

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ ΑΥΔΗΜΙΟΥ 1)

**Αβασκαδοῦρα* (ἡ) = Τὸ ἐπὶ τῶν ζώων κρεμάμενον φυλακτὸ πρὸς ἀποτροπὴν ἀπὸ τὴν βασκανίαν. Τοῦτο ἦτο γαλάξιαι χάνδραι ἢ χαμαγλί (ἴδε λέξιν).

ἀγουσκάτ'κα (οὐδ. πλ.) = εἶδος σταφυλῶν, ποὺ ὠρίμαζαν ἔνωρις.

ἀγρίδα (ἡ) = ἀγουρίδα.

ἀδαλοῦσα (ἡ) = εἶδος αἰγός.

ἀλευρόγαλο = (οὐδ.) φαγητόν. Κατεσκευάζετο μὲ γάλα, ἀλεύρι, βούτυρο ἢ καὶ αὐγά.

ἀλιψή = (θηλ.) πῆτα μόνον μὲ ἀλεύρι καὶ χωρὶς ζύμην. Τὴν ἐσυνήθιζον πολὺ οἱ μυλωθροί.

ἀλογάκῃ (τὸ) = ἀκρίδα.

ἀλογόμυες (αἱ) = ἀλογόμυες. Ὑπῆρχε ἡ πρόληψις ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ὅποιον ἐκάθητο, θὰ ἐλάμβανε εἰδήσεις ἢ θὰ ἔβλεπε συγγενικόν του πρόσωπον ποὺ ἀπουσίαζε.

ἀνεβρίδα (ἡ) = ὁ ἐντὸς τοῦ κουκουλίου μεταξοσκώληξ, πρὶν γίνῃ πεταλούδα.

ἀνεγάζω = βιάζω, ἐπισπεύδω. «*Πέστινα ν' ἀναγαστήν*» ἐλέγετο συνήθως ὅταν ἐζύμωναν· νὰ βιασθῆ, διότι ὁ φοῦρνος ἦτο ἔτοιμος.

ἀνέμ (θηλ.) = 1) μεγάλος τροχὸς διὰ τοῦ ὁποίου ἐκινουῦντο αἱ μολόπετραι τοῦ νερομύλου. 2) Ἡ συσκευὴ διὰ τῆς ὁποίας ἐκουβαριάζετο τὸ νῆμα.

ἀνεμοσφοῦρ = Οὔτω ἐλέγετο ὅταν ὁ ἄνεμος περιέστρεφε τὴν χιόνα καὶ τὴν ἐσήκωνε ὑψηλά.

ἀπατάδα = τὸ κάτω μέρος τοῦ ψωμοῦ ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἰσεχώρουν μικρὰ κάρβουνα καὶ στάκτη.

ἄριμ = ἄριμη, ἦτοι νερὸ καὶ ἄλας. Ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὴν κάλυψιν τυροῦ, ἐλαιῶν καὶ ψαριῶν τοῦ βαρελιοῦ.

1) Ὅρα Σ. στ' 324—334 ΙΣΤ' Τόμου.

ἀτσίκλιο = (οὐδ.) λ. τ. ἀνοικτόν. Κυρίως τὸ ἀνοικτὸν κυανοῦν.
ἀυγοτάραχο = (οὐδ.) φαγητόν. Κατεσκευάζετο μὲ καταστόν, αὐγά,
γάλα καὶ βυύτυρον.

ἀφσά = (θηλ.) οἱ ξηροὶ βλαστοὶ καὶ τὰ ἐναπομένοντα φύλλα ἀπὸ
τὴν τροφήν τῶν μεταξοσκωλήκων. Συνήθως εἰς τὸν πληθυντικόν·
ἀφσές.

Βαγιά, τὸ = ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

βαδέ (ὄ) = προθεσμία λ. τ. «*Ἦρι' ὄ βαδέες τ'*», «ὡς αὐτοῦ ἦδα-
γε ὄ βαδέες τ'». Ἐλέγετο εἰς τινὰς περιπτώσεις θανάτου.

βελονίτσα (ἡ) = βελόνη μετρία, μεγαλύτερη ἀπὸ βελόνη. Ἐχρη-
σίμεινε διὰ νὰ ράπτουν τὰ ἐπικαλύμματα τῶν ἐφαπλωμάτων κ. ἄ.

βεράλιο (τὸ) = 1) Ἐπὶ οἰκίας· παλαιά. 2) Ἐπὶ ζώου· ὕβρις, ὡς
νωθρόν.

βζάκι (τὸ) = πήλινον ἀγγεῖον ὕδατος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐσωτερικὸν
σωλήνα καὶ ἠδύνατο εὐχερῶς νὰ πίνωσι, βυζαίοντα, τὰ μικρὰ παι-
διά. Κατεσκευάζοντο εἰς Σχολάριον.

βιλτές = (ἄρσ.) γλύκισμα. Ἐγένετο μὲ μοῦστο καὶ καταστατὸ (νι-
σαστέ) καὶ ἔρριχναν ἐπάνω κανέλλα, ζάχαρι, καὶ καρύδι τριμμένο.

βουτρένια καὶ *βουτρίνια* = (οὐδ. πλ.) γλύκισμα· ἐπροσφέρετο κατὰ
τὰς ἑορτὰς καὶ ἐστέλλετο ὡς δῶρον (ξτέλα).

βακάμ (τὸ) = εἶδος βαφῆς.

βακρένιος—νια—νιο = δοχεῖον ἐκ χαλκοῦ.

βατζὰς (ὄ) = λ. τ. Ἄνοιγμα τῆς ὀροφῆς ἐκ τοῦ ὁποῖου ἀνίρχοντο
εἰς τὴν σκεπὴν πρὸς ἐπισκευὴν τῶν κεράμων ἢ ἐν καιρῷ πυρκαϊᾶς.

βεζεστένι = ὑφασματοπωλεῖον.

βλαμακαρόνια = (οὐδ. πλ.) γλύκισμα. Ἐπροσφέρετο κατὰ τὰς
ἑορτὰς καὶ ἐστέλλετο δῶρον (ξτέλα).

βλαστρώνω = ἐμπλαστρώνω, θέτω ἐμπλαστρον. Μεταφ. τὸν ἐπέ-
πληξεν αὐστηρῶς. «*Σὰ δὸν εἶδα, τοὺς βλάστρωσε σσοὶ βρισζιές*» =
ἤρχισε νὰ τὸν ὑβρίζῃ.

βλιάκος = (ἄρσ.) 1) φαγητὸν εὐτελές. 2) φαγητὸν ποὺ ἀπετύγ-
χανεν εἰς τὴν κατασκευὴν του.

βλόρια = ἀγριοπατάτα.

βομβάρια (τὰ) = φαγητόν. Ἐντερον γεμισμένα μὲ ρύζι, ἐντόσθια
καὶ μυρωδικά.

βορὸ = ἔπιπλον πολυτελείας. Ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχε καθρέπτης.
δύο πολυτελεῖς λάμπαι, φωτογραφίαι κ. ἄ.

βουραζάνι = (οὐδ.) μουσικὸν πνευστὸν ὄργανον, εἶδος σάλπιγγος.

βουρβουτσέλι καὶ *κουρκουτσέλι* = (οὐδ.) Ὁ κόκκος τῆς χαλάζης.

Γάβανος = (ἀρσ.) 1) μικρὸν δοχεῖον (βάζο). 2) τὸ φαγητὸν (ριζόγαλον ἢ ἄλλο τι), ποῦ ἐστέλλετο εἰς τὰς λεχώνας ἀπὸ φίλας καὶ συγγενεῖς των.

γαΐδαργιός (ὄ) = λέξις ὕβριστική.

γαΐδουρα = στήριγμα ποῦ ἐχρησίμευε διὰ νὰ βαστάζη τὰ «κρεβάτια» ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐτρέφοντο οἱ μεταξοσκώληκες.

γαλιδιά = ἡ ἀγριοτριανταφυλλιά τὸ φθινόπωρον, ὅταν ἔχει τὰ γαλίδια.

γαλίδια = οἱ καρποὶ τῶν ἀγριοτριανταφυλλίων.

γαῦρο = εἶδος δένδρου μὲ σκληρὸν ξύλον. Γαῦρος (Λεξικὸν Φυτολογικὸν Π. Γενναδίου).

γιαλάκι (τὸ) = μικρὰ δεξαμενὴ ἐντὸς τῆς ὁποίας ἔρρεεν ἡ κρήνη.

γιαρμάς (ὄ) = Λ. Τ. τροφή τῶν ζώων, τὴν ὁποίαν παρεσκεύαζαν ἐκ χονδραλεσμένης κριθῆς καὶ ἄλλων σπόρων ἢ ἐκ πιτύρων.

γικουζλεμέδες = (ἀρ. πλ.) γλύκισμα τὸ ὁποῖον ἔκαμναν αἱ χανούμισσαι τοῦ κίμπου καὶ προσέφεραν εἰς τοὺς μικρεμπορευομένους, ποῦ ἐπήγαιναν ἐκεῖ.

γιουμέδια (τὰ) = τὸ περιεχόμενον τῶν στρωμάτων, προσκεφάλων κλπ., ὅταν αὐτὸ δὲν θὰ ἦτο μαλλὶ ἢ βαμβάκι. Κουρέλια.

γλυκαδάκια = εἶδος χορταρικοῦ.

γερεμὲ (ἐπίρρ.) = ἀδιακόπως, μεθοδικῶς. Λ. Τ.

γιορέδκος, *γιορέδκι*, *γιορέδκο* = ἡ πυκνόφυλλος ἄμπελος καὶ γενικώτερα τὰ εὐρωστα δέντρα. Ἐλέγοντο καὶ οἱ ὑγιεῖς κοὶ δυνατοὶ ἄνθρωποι. Λ. Τ.

γιόπα (ἦ) = εἶδος αἰγός.

Διολί (τὸ) = βιολί. Εἰς τὸν πληθυντικὸν *διολιά* = μουσικὸν συγκροτήμα.

δβέκι (τὸ) = μεγάλον ἰγδίον. Ὑπῆρχον 5—6 τοιαῦτα εἰς ὄλο τὸ χωρίον, κοινόχρηστα, ἐκτεθειμένα, εἰς τὸ ὕψαιθρον, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐκοπάνιζον σῖτον διὰ τὴν παρασκευὴν κολύβων κ. ἄ.

δβεκίζω = κοπανίζω σῖτον εἰς τὸ δβεκέ. Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐγένετο ἀπὸ δύο ἐργατικὰς γυναίκας ἐπ' ἀμοιβῆ, αἱ ὁποῖαι δι' εἰδικῶν ξύλων, ἰστάμεναι ἢ μία ἀπέναντι τῆς ἄλλης ἐκοπάνιζαν ἐναλλάξ τὸν σῖτον.

δβεκόξλα (τὰ) = εἰδικὰ ξύλα, μὲ τὰ ὁποῖα ἐκοπάνιζαν τὸν σῖτον εἰς τὸ δβεκέ. Ἦσαν εἶδος ξυλίνης σκαπάνης, ἀλλὰ μὲ πολὺ χοντρὸν τὸ ἐπάνω μέρος.

Δγοῦνη (τὸ)=γάμος Λ. Τ.

δένηκη (τὸ)=τὸ φορτίον τῆς μιᾶς πλευρᾶς τοῦ ζώου. Κυρίως ἰσόβαρον φορτίον.

δλαμάς (ὁ)=ἔνδυμα ἀνδρικόν ἐξωτερικόν.

δόνγος (ὁ)=ἄπατη· «τὸν ἔβανε στὸν δόνγο»=τὸν ἐξηπάτησε καὶ τοῦ ἔλαβε χρήματα ἢ ἐμπρορεύματα.

δουδοῦκη =(οὐδ.) σφουρίκτρα.

δουζένια (τὰ)=σκευῆ, δοχεῖα κλπ. τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται δι' οἰνοποιίαν, σηροτοφίαν κ. ἄ.

Ἔτα =ἔτη Ἐχρησιμοποιεῖτο μόνον εἰς τὰς εὐχὰς «Καὶ εἰς ἔτα πολλά», ἔλεγαν τὰ παιδιὰ ὅταν ἔτελειωναν τὰ κάλλαντα.

Ζαχάρτα (τὰ)=ζαχαρωτά.

ζερβοῦλη (τὸ)=ἄνθος κυανοῦν.

ζουρζούρη =σβούρα, λεπτή καὶ ἐπιμήκης. Κατεσκευάζετο ἀπὸ τὰ παιδιὰ καὶ ἐγύριζε κτυπωμένη ἀπὸ σχοινίον ἢ φλοιόν. πὺν προσεδένετο εἰς τὸ ἄκρον ἑνὸς ξύλου πὺν ἐχρησίμευεν ὡς λαβή.

ζπῶ=συνθλίβω.

Θερμασιὰ καὶ θέριμ (ἡ)=θερμασιὰ, ἡ ἔλονοσία.

θερμασοχόρι (τὸ)=χόριον ἄγριον, τὸ ὁποῖον, ξηραινόμενον, ἐχρησίμευεν ὡς φάρμακον κατὰ τῶν πυρετῶν ἴσως κενταύριον.

Καγοῦνη (τὸ)=πεπόνι, Λ. Τ.

καῖνης = ὁ ἐπ' ἀδελφῆ γαμβρός, ὅταν οἱ ἀδελφοὶ ἦσαν ἀνήλικοι. Λ. Τ.

κάκαδιὰ=(θηλ.) δένδρον μεγάλο πὺν ἔκαμνε μικροὺς καρπούς, τὰ κάκαδα.

κάκαδο=(οὐδ.) 1) μικρὸς καρπὸς μὲ μέγανον πυρῆνα. Ὅταν ὠρίμαζεν, ὁ φλοιὸς του ἔλάμβανε χρῶμα βαθύτατο καφέ, πρὸς τὸ μαῦρο. Τὸ μεσοκάρπιον, πὺν ἐτρόγγετο, ἦτο χρώματος κιτρίνου καὶ ἐλάχιστον, συγκρινόμενον μὲ τὸν πυρῆνα 2) ἐπικάλυμμα ξηραιομένης πληγῆς καὶ ἄλλα τινὰ πράγματα.

κακαρέτζα (ἡ)=τὰ ἀπορρίματα τῶν αἰγοπροβάτων. Κακαράντζα (Λεξ. «Πρωίας»).

καλογέρι (οἶ) || παιχνίδιον. Τὰ ἔμβρυα τῶν βατράχων.

καμάς=μέγανος βῶλος, ὑάλινος ἢ μαρμάρινος καὶ χρωματιστός. Ἐχρησίμευεν ὡς παιχνίδιον παιδικόν.

κάννα (ἦ)=ἡ μέταξα, ἡ περὶ τὸ βομβύκιον.

κανάρ (τὸ)=ἔντομον πολὺ μεγαλύτερον τοῦ κώνωπος.

κάντρο =εἰκὼν.

κάπαρα (τά)=κίππαρις.

καπρούλια=(οὐδ. πλ.) ξύλα μακρὰ καὶ στρογγυλά, ἀπὸ φιλύρας με βγαλμένον τὸν φλοιόν, ἔτοιμα ὡς οἰκοδομήσιμος ξυλεία καὶ δι' ἄλλας χρήσεις.

καρατζένη (τὸ)=μουσικὸν ὄργανον.

καρκατσούλα=(θηλ.) παιχίδιον διὰ πολὺ μικρὰ παιδιὰ.

καστρο=ἐλέγετο καὶ ἡ Ραιδεστὸς ἀπὸ τὰ περὶ αὐτὴν γεωργικὰ χωρία.

κατσαρολάκη (τὸ)=πολὺ μικρὰ κατσαρόλα.

κατσαρόλη (τὸ)=μικρὰ κατσαρόλα.

καυκάκια=εἶδη χορταρικῶν.

κεραταγὸς (ὁ)=λέξις ὕβριστικῆ.

κηνῶ (ἐκκινῶ)=παίρων βράσιν. «Κίνησε ἡ τσιρές». =πῆρε βράσιν.

Ἡ λέξι εἶχε καὶ τὰς ἄλλας τῆς σημασίας.

κιράς (ὁ)=ἀγώγιον, μίσθωμα. Μεταφ. ματαλα ἀπασχόλησις, ἀπροσεξία. «Ἐχ' τ' αὐτιά τ' σὸδ' γιρά». = Δὲν ἀκούει ἐξ ἀπροσεξίας' λ. τ.

κιρατζῆς (ὁ)=ἀγωγιάτης.

κλίκια=(οὐδ. πλ.) γλύκισμα· ἐγίνετο με μούστο καὶ ἀλεύρι καὶ ἔρριχναν ἐπάνω τριμιμένο καρύδι. Ἐστέλλετο δῶρον (ξτέλα) μεταξὺ τῶν μελλονύμφων.

κνοῦπ (τὸ)=κώνωψ.

κολοκινθόδωρα (τά)=τὰ ριτσέλια ἀπὸ κολοκύθι.

κολοκινθολούλουδα (τά)=τὰ ἀνθη τῶν κολοκυθιῶν.

κοπανίδα (ἦ)=εἰδικὸν ξύλον με τὸ ὁποῖον ἐκοπάνιζον ροῦχα, ποῦ ἔπλυναν.

κορακοζώμη=μακρόβιος. Ἀπὸ τὸ κόραξ καὶ ζωή.

κορδέλλες=(θηλ. πλ.) γλύκισμα. Ἐπροσφέρετο κατὰ τὰς ἐορτὰς καὶ ἐστέλλετο καὶ δῶρον (ξτέλα).

κόρσαμ=μήπως, δηλαδὴ

κοσάζω=τρέχω πολὺ· συνήθως ἐπὶ ζώων' λ.τ.

κουβάνια (ἦ)=προμήθεια τροφίμων διὰ τὸν χειμῶνα.

κούδραίνω=μικραίνω, κονταίνω, ἐπὶ ἐνδυμάτων. «κούδρησαν τὰ ροῦχα τ' κι' δι' δὸν χωροῦνα».

κούδρος (κούδρη, κοῦδρο)=κοντός· ἐπὶ ἐνδυμάτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον.

κουπιριγά=(θηλ.) αἱ παντὸς εἴδους ἀκαθαρσία, πὸν ἐχρησίμευαν ὡς λίπασμα τῶν ἀγρῶν.

κουπούκι=λ. τ. ἀκτιμῶν, ἄνθρωπος χωρὶς ὑπόληψιν.

κουρκουτσέλι=(οὐδ.) Ὁ κόκκος τῆς χαλάζης καὶ *θουρθουτσέλι*.

κούρνια (ῆ)=φωλεὰ ὄρνιθος. Ἡ λέξις ἐχρησίμευε καὶ ὡς πρόκλησις τῶν ὀρνίθων.

κουρουντζέλες=(θηλ. πλ.) γλύκισμα. Ἐγίνετο ἅπαξ τοῦ ἔτους, μετὰ τὸν τρύγον, μὲ μούστο, ἀλεύρι καὶ καρύδι τριμμένο. Πρῶτα ἐζύμωναν τ' ἀλεύρι καὶ κατόπι τὸ ἐβραζαν μὲ μούστο, ἀφοῦ τὸ ἔκοπταν εἰς μικρὰ καὶ λεπτὰ τεμάχια καὶ εἰς σχήματα διάφορα.

κουτόφειρες (αἰ)=φθειραὶ τῶν ὀρνίθων

κουτρίδα (ῆ) = ὁ μεταξοσκώληξ πὸν ἔχυνε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὸ μετὰξί του, χωρὶς νὰ κάμη κουκοῦλι.

κουτοπιὰ=δένδρα μὲ στρογγυλὰ φύλλα καὶ κόκκινα ἄνθη. Ἐλέγεται καὶ *κατσκανιά*.

κουτρούλι καὶ *κουτρούλικο* (τὸ)=πήλινον ἄγγειον τοῦ ὁποίου ἐθραύσθη ὁ λαιμός.

κουτρούλιας (ὀ)=ὁ ἔχων κουρειμένην τὴν κεφαλὴν του.

κουφαράς=(ἄρσ.) παιγνίδιον, κατὰ τὸ ὅποιον ἐδέοντο τὰ μάτια ἐνὸς παιδίου, τὸ ὅποιον περιφερόμενον, προσεπάθει διὰ τοῦ ψηλαφισμοῦ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν συλλαμβανόμενον

κράσαγας = ἄνθρωπος νοσηρός. Κυρίως διὰ γυναίκας πὸν δὲν εἶχαν χρώμα.

κρεββάτ=1) εἰδικὸν σύνεργον ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐτρέφοντο οἱ μεταξοσκώληκες. 2) Κοινὸν νεκροκρέββατον διὰ τοῦ ὁποίου μετεφέροντο οἱ νεκροί.

κρινί=(οὐδ.) εἶδος χρώματος (μώβ).

κρινιά=(θηλ.) εἶδος χρώματος (μώβ) ἢ *κρινιά* ἢ *ρόδα* ἢ *κρινιά*, ἢ *βογιά* κλπ.

Δαλά=παιδικὴ λέξις. Ἐσήμαινε φρούτα.

λεντοκούκκια (τά)=βρασμένα κουκιά. Ἐπροσφέροντο κατὰ τὰς κηδείας, μαζὶ μὲ τὸ *κοτσάκι*.

λιγιές=θάμνοι εὐλύγιστοι.

λουκμάρακο=αἰθήρ.

λουλούδ'=(οὐδ.) ἄνθος. Μεταφ. Κακὸς καὶ επικίνδυνος ἄνθρωπος.

λυγδόπτα=(θηλ.) πῆτα μὲ χοιρινὸν λίπος. Τὴν ἔκαμναν τὴν πρῶτην τοῦ ἔτους.

Μακροβλάσταρα=εἶδος χορταριοῦ.

μάματα (τά) = τὸ περιεχόμενον τῶν στρωμάτων, προσκεφάλων κλπ.

μαμονάνης = ἀνίκανος.

μαμούδια = (οὐδ. πλ.) 1) τὰ γνωστὰ κολεόπτερα. 2) τὰ χειραδικά, τὰ ἀλλαχοῦ ἀχελωνάκια.

μαναγούς = (οὐδ.) ἄνθος, ἀλλαχοῦ βιόλες.

μαναγουσία = (θρλ.) φυτὸν ποὺ κάμνει νὰ μαναγούσια (βιόλες)

μερτέκα (ἦ) = δυσκίνητος γυναικία καὶ δκηρηά.

μέτρο = δοχεῖον χάλκινον χωρητικότητος δέκα ὀκάδων. Ἐχρησίμευε διὰ τὴν μέτρησιν τοῦ οἴνου καὶ τῆς ρακῆς.

μικίκια = (οὐδ. πληθ.) γλύκισμα, εἶδος λουκουμάδων.

μιράς (ὀ) = Λ. Τ. Βοσκή. Ἀγροτικὴ περιοχὴ τοῦ χωρίου.

μιτάκι = δοχεῖον χωρητικότητος διακοσίων ἢ καὶ ὀλιγωτέρων ὀκάδων. Ἐχρησίμευε διὰ τὴν μετὰγγισιν ὑγρῶν καὶ κατὰ τὴν μέτρησιν οἴνου.

μιτάξ = οἱ μεταξοσκώληκες ὡς καὶ ἡ μέταξα.

μλαρόμσες (αἰ) = μύϊαι τῶν ἵππων καὶ τῶν ἡμιόνων. Ἐλέγοντο καὶ ἀλαγόμεγες.

μοροξέλο (τὸ) = κόκκινον ξύλον, χρησιμεῖον ὡς βαφή. Ἐπωλεῖτο εἰς τὰ παντοπωλεῖα εἰς λεπτὰ τεμάχια, εἰσαγόμενον ἐκ Φαιδεστοῦ,

μουλόχες = Ἡ μολόχα. μαλάχη

μουσλούκι (τὸ) = Λ. Τ. νιπτήρ.

μτζίθρα = (θρλ.) μιτζίθρα.

Νισαδηρολοχού (τὸ) = φάρμακον, ἔχον ἀποπνικτικὴν ὁσμὴν. Ἐτρίβοντο μ' αὐτὸ ὅταν ἦσαν κρυωμένοι. Λ. Τ. Ἴσως νισαδὴρ οὗτου.

ν'φίτσα = ἦ νυφίτσα.

Ξενογεννώ = ἐπὶ ὀρνίθων ποὺ ἐγέννων εἰς ξένας φωλεάς.

ξέτρυγα = (ἐπιρ.) μετὰ τὸν τρύγον.

ξλάσρο (τὸ) = (ξυλάγγουρον) τὸ ἄωρον πεπόνι.

ξ'νίθρες = (θρλ. πλ.) Ξυνήθρα, Λάπαθον. Ἐμαζεύοντο καὶ ἐτρώγοντο τὸ περισσότερον ἀπὸ τὰ παιδιὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν νυμφίων, διὰ νὰ μὴ ἀποκοιμηθοῦν.

ξροβλάσταρα = χόρτα ξυνά, τὰ ὁποῖα ἐτρώγοντο.

Ὀβοσός = μέτρον, ἐφαρμογή. Ραπτικὸς ὄρος. «Θέλι λίγο κόφιμο λιὰ νᾶρι' στὸν ὀβοσό τ'».

ὄφλαδίζω=ἐκδηλώνω θλίψιν ἢ στενοχωρίαν, διὰ τῆς συνεχοῦς ἐπαναλήψεως τοῦ μορίου «ὄφ!».

Πανωρόμ (τὸ)=τὸ φορτίον τὸ ὁποῖον ἐτίθετο ἐπὶ πλέον εἰς τὸ σαμάρι τοῦ ζώου.

παπαζατὸ (τὸ)=φάρμακον διὰ φθειρας, ἀπὸ χόρτον. Ἄλλοῦ παπάζ οὗτοῦ (Λ. Τ. = χόρτον τοῦ ἱερέως).

παπαρίζω=χαϊδεύω.

παραλαμά (ἐπιρρ.)=λιανικῶς (ἐπὶ πωλήσεως) Λ. Τ.

παφλούκι = τὸ πολὺ ξηρὸ ψωμί. «*Αὐτὸ δὲ τρώγεσαι, γίνεκε παφλούκι*». «*Ξερὸ παφλούκι*» πρβλ. παχλούκι (Χουρμουζιάδου).

πεζούλι (τὸ)=τοῖχος ξηρὸς ἐντὸς ἀμπέλου ἢ συκομαρεῶνος. Τοιοῦτοι τοῖχοι κατεσκευάζοντο εἰς τὰς κατωφερεῖς ἀμπέλους, διὰ νὰ συγκρατοῦν τὸ χῶμα.

πηχτή=(θηλ.) φαγητόν. Κατεσκευάζετο ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ χοίρου καὶ διετηρεῖτο ἐπὶ ἡμέρας. Ἐνίοτε ἐβαζαν καὶ σκοροδόξυδο.

πιοκῆς=(οὔδ.) Λ. Τ., δῶρον, ἰδίως φαγώσιμον. Μιτφ. Κακὸς ἢ ὀχληρὸς ἄνθρωπος.

πιολι (τὸ)=ἔνδυμα εὐτελὲς ἐσωτερικόν.

πικιαπικιά=παιδικὴ λέξις διὰ τὰς σταψίδας.

πρόσφωλος (ὁ)=τὸ πρόσφωλο ὄν. Βλ. (Λεξ. Πρωίας).

Ρεθαβίδκο=(οὔδ.) ἐπιτήδειος. Ἴσως ἐκ τῆς τουρκικῆς ἐρμπάπ=εἰδήμων.

ρζῆς=σινδεδιτὴρ θύρας ἢ παραθύρου.

ρζόγαλο=(οὔδ.) ριζόγαλον.

ροῦπα=(θηλ.) Δρύς. Εἰς τὸ «*Λεξικὸν Φυτολογικὸν*» Π. Γενναδίου «*Ρουπάκι*».

Σαμάρδαλα=(οὔδ. πλ.) ἀνύπαρκτα γλυκίσματα ἢ φροῦτα. Ἐλέγετο εἰρωνικῶς εἰς τὰ παιδιά:— *Ναί, θὰ σὲ δώκω σαμάρδαλα* τίποτε.

σβὸς (τὸ)=ραδιουργία. Ὅταν κανεὶς μεταβιβάζει εἰς ἄλλους κατηγορίας πού ἤκουσε χωρὶς νὰ ἔχη πρὸς τοῦτο ἐντολήν, ἢ μεταβιβάζει διαστρεβλωμένα τὰ ὅσα ἤκουσε ἢ καὶ χωρὶς νὰ ἀκούσῃ. «*Ἐσὸν μόνε σβόσια ξέρω νὰ κάμινω*».

σβοσάζω=διαβάλλω, ραδιουργῶ «*Ῥῆ Λέγκω τνὲ σβόσασαν μὲ τῆ Ἐαφένια*». =τὶς ἔκαμαν καὶ μάλωσαν ἢ μόνον δυσηρεστήθησαν ἀναμεταξύ των.

σβόσιαρς—ρα—ρης=ραδιουργὸς ἢ φλύαρος.

σγαίωμα = συγκαίωμα. Τὸ ρῆμα συνηγητᾶτο κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν ἀόριστον: «σγάηκα».

σδελεύω = χάνω τὰς αἰσθήσεις μου, πλησιάζει τὸ τέλος μου.

σέβρα = συνεταιρισμὸς διὰ τὴν διατροφήν μεαξοσκωλήκων. Ὁ ἕνας ἔβραζε τὰ φύλλα καὶ ὁ ἄλλος τὸν κόπον καὶ τὸ σπίτι του.

σίδερο = (οὐδ.) 1) σκεῦος οἰκιακόν· ἐχρησίμευεν διὰ συλλογὴν τῶν σκουπιδιῶν. 2) Τὸ σίδηρον, μετὰ τὸ ὅποιον σιδηρώνουν τὰ ροῦχα.

σιδούκι = 1) κιβώτιον οἰκιακόν ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐφυλάσσοντο φορέματα. 2) Νεκροκράβατον ἰδιωτικόν· διότι ὑπῆρχε καὶ τὸ κοινὸν ποῦ ἐλέγετο *κρεβάτ*.

σκλιάβρα = (θηλ.) μουσικὸν πνευστὸν αὐτοσχέδιον ὄργανον, εἶδος αὐλοῦ.

σκληοβαβομένο (τὸ) = ὄνειδισμὸς εἰς παιδίον ποῦ ἔκλαιε διαρκῶς.

σμαδοῦρ (τὸ) = (σημαδοῦρι) μέτρο διὰ τὴν κατασκευὴν ὑποδημάτων, «μὲ πῆρε σμαδοῦρ»· παρήγγειλα ὑποδήματα καὶ μετὰ ἔπῃρε τὰ μέτρα.

σμαρουπαπούδες = (ἄρσ. πλ.) κουρουτζέλες, μετὰ τὴν διαφορὰν ποῦ ἦσαν χονδρότερα τὰ κομμάτια καὶ χωρὶς καλλιτεχνικὸν σχῆμα.

σογὸς (τὸ) = φαγητόν· κρέας βραστὸν μετὰ αὐγολέμονο.

σολφάτο = κινίνη.

σπαράγια (τὰ) = χόρτα ἀκανθώδη, τὰ ὅποια ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς ἐμπόδια κατὰ τῶν ποντικῶν. Ἐτίθεντο εἰς τὰς βάσεις τῶν *στατῶν*, διὰ νὰ μὴ ἀνέρχονται οἱ ποντικοὶ εἰς *κρεβάτια* καὶ τρώγουν τοὺς μεταξοσκώληκας, ὡς καὶ εἰς τὴν ἄκραν τῆς *πινακωτῆς*, ὅπου ἐφυλάσσετο ὁ ἄρτος τῆς οἰκογενείας.

σπαριγιές καὶ *σπάρτα* = θάμνοι, μετὰ λεπτοὺς κλώνους. Ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὴν κλάδωσιν τῶν μεταξοσκωλήκων. Ἡ λέξις *σπάρτα*, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐχρησιμοποιεῖτο συνθηματικόν, ὡς προειδοποίησις εἰς ἐκείνους ποῦ ἀνεζητῶντο ἀπὸ τὰς ἀρχάς, διὰ νὰ κρυφθοῦν.

στατὸς = συγκρότητα «*κρεβατιῶν*» ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐτρέφοντο οἱ μεταξοσκώληκες.

στάφινη (ἡ) = εἶδος βαφῆς.

σφάλαγας = (ἄρσ.) ἡ ἀράχνη.

σφιγασροπάνη=πανί με τὸ ὁποῖον ἐσφουγγάριζαν, (ἐκκαθάριζαν) τὸ δάπεδον.

σφραϊστερό=ξύλινη σφραγίς με ἱερὰς παραστάσεις, διὰ τῆς ὁποίας ἐσφραγίζοντο οἱ ἄρτοι.

Τζιλβές (δ)=ἐρωτοτροπία. Λ.Τ.

τζινές (δ)=λ. τ, κυριολεκτικῶς σιαγών. Μεταφ. ὁ φλύαρος ἢ ὁ ὑβρεολόγος.

τζιρές (δ)=χύτρα, τέντζερες.

τζιροπάνια (τά)=εἰδικὰ πανιά, συνδεδεμένα δι' ἑνὸς ἐκτεταμένου λωορίου, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευον διὰ νὰ κατεβάζον τὸν τέντζερεν ἀπὸ τῆ φωτιά.

τόμ=μόλις. «Τὸμ ἔφγες, ἦρτε».

τραχλιά (ἦ)=ἔνδυμα γυναικεῖον ἐσωτερικόν.

τρεβλός=στρεβλός. Ἐλέγοντο ὀνειδιστικῶς ἐκεῖνοι ποὺ δὲν εἴμποροῦσαν νὰ προφέρουν τὸ ρ.

τροχαλιά (ἦ)=ξηρὸς τοῖχος. Ἐλέγετο καὶ ξηροτροχαλιά.

τρυφαντά=(οὐδ. πλ.) πρωτοφανῆ, πρῶίμα. Ἐσυνηθίζετο τὸ περισσότερον ἐπὶ καρπῶν.

τρώγαλο=(οὐδ.) τὸ ἔναπομένον ὑγρὸν μετὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ τυροῦ. Ἐξ αὐτοῦ ἐκατασκευάζετο ἡ μυτζίθρα.

τσάκαλος (δ)=μεγάλος θῶς. Ἐχρησιμοποιεῖτο μᾶλλον ὡς ὀδονισμός.

τσαλγί (τὸ)=μουσικὸν ὄργανον. Λ. Τ. Εἰς τὸν πληθυντικὸν τσαλγιά ἐσήμαινε μουσικὸν συγκρότημα. «Ἦριτανε τὰ τσαλγιά».

τσάτ-πάτ=ὀλίγον. «—Ἐέρος τούρκικα;—ἔ.. τσάτ-πάτ».

τσιβδογούρα=ὀνειδισμὸς δι' ἐκείνους ποὺ δὲν εἴμποροῦσαν νὰ προφέρουν τὸ ρ ἢ ἄλλο γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου.

τσιβδός=δ μὴ δυνάμενος νὰ προσέφη ὅλα τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου.

τσίπρα=(οὐδ. πλ.) τσίπουρα, στέμφυλα.

τσιρόνια=(οὐδ. πλ.) μικροὶ τσίροι. Ἐγίνοντο ἀπὸ σταυρίδια.

τοκοντίνο=συνεχῶς. «Τί τὸ πήραμε; τοκοντίνο»=ἐπειδὴ ἐδέχθη-

μεν κάποιαν ἐνόχλησιν ἢ ἐδώσιμεν κάτι, δὲν θέλομεν νὰ γίνεται τοῦτο συνεχῶς.

τσιμούργια (τὰ)=τσιμούργια, τσιμπούργια. Τὸ ἔντεμον ἄκαρι ἢ κρότων.

τογένιο (τὸ)=πιάτο ἐκ πορσελάνης.

τσιβαλδίζα (ἦ)=μεγάλη βελόνη (σακορράφα).

τσι' Παναγίας τ' ἀφτάκι=χόρτα.

τσιπὸ (τὸ)=ἐλέγετο περὶ ἀτελῶν κουκουλίων ὡς καὶ περὶ ἀμυγδάλων καὶ καρυδίων ποὺ εἶχαν λεπτὸν φλοιὸν καὶ ἔσπαζαν εὐκόλως.

Φαρμάκι=δηλητήριο. Μεταφ. τὸ πολὺ κρύο.

φιλιουργιά=(θηλ.) ὁ φλοιὸς ὠρισμένων δένδρων. Προέρχεται ἐκ τῆς φιλίρας, τῆς ὁποίας ὁ φλοιὸς ἦτο λίαν παχύς,

φούτια=τὰ κάθετα βαρελόξυλα.

φρουσκάλι (τὸ)=σάρωθρον.

φρουκαλιά (ἦ)=φυτὸν καλαμοειδὲς ἐκ τοῦ ὁποίου κατασκευάζονται σάρωθρα.

φρουκαλίδια (τὰ)=σκομπίδια.

φρουκαλίζω=σκομπίζω.

Χαλῶ=1) διακορευό. 2) Ἐπὶ ἀνδρῶν: φονεύω. «τσιὸ χάλασανε τσι' ἀθρῶπ'»=τοὺς ἐφόνευσαν.

χαμαλί=τεμάχιον πανίου ἢ δέρματος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔθετον καὶ ἔρραβον διάφορα ἱερὰ ἀντικείμενα πρὸς ἀποφυγὴν τῆς βασκανίας. Α.Τ.

χαμούρ=(οὐδ.) ζυμωμένο ἀλεύρι, ἔτοιμον διὰ τὴν κατασκευὴν ἄρτου. Α.Τ.

χαράμοσουν=ἀνίσως. Α. Τ. «χαράμοσουν κι' ἦρτι καθόλου». Δηλαδή δὲν ἦλθε ποτέ. Ὁρθῶς, χαράμ ὄλσον=νὰ γίνῃ χαράμι.

χαρδαλῆς (ὀ)=μοῦστος διατηρημένος μὲ σινάπι (χαρδάλι).

χαρδουλιά (ἦ)=Τὸ φυτὸν σινάπι.

χωγελῆς (ὀ)= Α.Τ. ζῶν (ἵππος, ἡμίονος, ὄνος) χωρὶς χαλινὸν καὶ

σάγμα, πού ἔβροσκε νυχθημερόν εἰς τὸ ὕπαιθρον. Μεταφορικῶς ὁ κακοαναθρεμμένος.

χοδροκέρασα=(οὐδ. πλ.) κεράσια μεγάλη.

χοζμέτ (τὸ)=αἱ οἰκιακαὶ ἐργασίαι καὶ αἱ μικροῦπηρεσίαι. «*Κάμινη ὄλα τὰ χοζμέτα*», ὅλας τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας. «*Τόνε ἔστιλε στοὺ χοζμέτ*», θέλημα, Λ. Τ.

χουδοῦτια (τὰ)=σύνορα Λ. Τ. Ἐχρησιμοποιοῖτο μόνον διὰ τὰ σύνορα τῶν χωρίων. «*Τὰ χουδοῦτια τ' Ἀδδημοῦ*» ἢ «*ὡς ἐκεῖ φτάνα να τὰ χουδοῦτια τῆς Σκλαργιοῦ*» (Σχολαρίου).

χουρχοῦρ (τὸ)=πλήλινον ἀγγεῖον ὕδατος, τὸ ὅποιον εἰς τὴν βάσιν τοῦ λαιμοῦ του, εἶχε τρυπητὸν διάφραγμα, ὥστε ὁ πίνων ἦκουε καὶ ρυθμικὸν τινα θόρυβον, *χούρ, χούρ*, τὸν ὅποιον ἐπροξένει τὸ ὕδωρ διερχόμενον ἐκ τοῦ διαφράγματος. Κατεσκευάζοντο εἰς τὴν Χώραν.

Ψαρι (τὸ)=χαρακτηρισμὸς ζώου ἐκ τοῦ χρώματός του.

παρονέγ=(οὐδ.) κρέας χοιρινὸν παστὸν, χωρὶς κόκκαλα, ἐκ τῆς ράχεως τοῦ χοίρου, χωρὶς πάχος.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΖΗΣΗΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ

*Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ ἐκ Σουφλίου δημοδιδασκάλου τοῦ χωρίου
Σιταριά Χρήστου Παπασταματίου τῷ 1932.*

Ἄρραβῶνες

Πολὺ γρήγορα οἱ πατέρες, καθὼς καὶ εἰς τὰ περισσότερα μέρη τῆς Θράκης, ἐφρόντιζαν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν παιδιῶν των ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ νὰ ἀποφεύγωνται αἱ παρεκτροπαί, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ νὰ αὐξάνωνται τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας πρὸς ἀπόδοσιν τῆς ἐργασίας. Οἱ πατέρες, οἵτινες ἔχουν καὶ τὴν σχετικὴν πρωτοβουλίαν, ὅταν μάθουν, ὅτι εἰς τὴν τάδε οἰκογένειαν ἢ τὸ χωρίον εὐρίσκεται κόρη τῆς ἀρεσκείας των, στέλλουν ἓνα προξενητὴν. Ὁ προξενητής, ὅστις πρέπει νὰ εἶναι κατάλληλον πρόσωπον, κάμνει τὴν πρότασιν καὶ ἀπαριθμεῖ τὰ προσόντα τοῦ ὑποψηφίου γαμβροῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του. Ἐὰν ἡ πρότασις φανῇ ἀρεστή, ἀκολουθεῖ τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα . . . τὸ πόσα δηλαδὴ θὰ ζητήσῃ ὁ πατὴρ τῆς μελλονύμφου (τουρκιστὶ «μπαμπᾶ χακκῆ», ἧτοι πατρικὸν δίκαιον). Τὸ ζητούμενον ποσόν, ἀνέρχεται ἐνίοτε εἰς πολλὰς χιλιάδας δραχμῶν, οὕτως ὥστε ἀναγκάζεται ὁ πατὴρ τοῦ γαμβροῦ νὰ πωλήσῃ ζῶα ἢ κτήματα πρὸς ἐξοικονόμησιν αὐτοῦ. Ἄλλοτε τὸ ποσὸν ἐκανονίζετο εἰς χρυσᾶς λίρας· μετὰ τὴν συμφωνίαν ταύτην δίδονται ἡμέραν τινα εἰς τὴν ἐκλεκτὴν τὰ «σημάδια», δηλαδὴ τὰ δῶρα τοῦ ἀρραβῶνος. τὰ ὁποῖα συνέκειντο συνήθως ἀπὸ μίαν ἕως πέντε «ντουμπλες» (αὐστριακὸν χρυσοῦν νόμισμα, ἀξίας ἄνω τῶν 2 λιρῶν τουρκίας) ἢ πεντόλιρα ἢ μέχρις ἐξήκοντα διάφορα φλωριά· συγχρόνως καταβάλλονται εἰς τὸν πατέρα τῆς καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ συμφωνηθέντος ποσοῦ (τοῦ μπαμπᾶ χακκῆ). Τὴν ἐπομένην Κυριακὴν γίνεται ἐπίσημος ἐπίσκεψις τῶν γονέων, συγγενῶν καὶ φίλων τοῦ μελλονύμφου εἰς τὴν οἰκίαν τῆς κόρης, ἔνθα τοὺς προὔπαντοῦν καὶ ὑποδέχονται πανηγυρικῶς· προπορευόμενος ὁ προξενητής, παραδίδει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πα-

τρὸς τῆς κόρης τὴν «μπουγάτσαν»· μόλις εἰσέλθουν, ἐπακολουθεῖ γενναῖον «φαγοπότι»· αἱ γυναῖκες μὲ τὴν μνηστὴν εὐρίσκονται εἰς ἰδιαιτερον δωμάτιον· οἱ μεμνηστευμένται ἴστανται ὕφθιοι καὶ ἀμίλητοι· μετὰ τὸ φαγητὸν φέρουν τὸν «τσαβερμέ» (ἴσως πρόκειται περὶ τῆς λέξεως «τσεβριμέ», ἢ ὁποῖα σημαίνει, γύρισμα, περιφορά), σημεῖον, ὅτι πρόκειται νὰ εἰσέλθῃ (περιέλθῃ) ἡ μνηστὴ· ὁδηγουμένη, ἀσπάζεται κατὰ πρῶτον τὴν χεῖραν τοῦ μνηστῆρος, ὅστις εἰς ἀντάλλαγμα δίδει εἰς αὐτὴν ἑλαφρὸν ράπισμα ὡς δεῖγμα τῆς ἀνδρικῆς ἐπιβολῆς· κατόπιν ἀσπάζεται τὰς χεῖρας τῶν πενθερῶν της καὶ τῶν γονέων καὶ τῶν λοιπῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων· ἐνῶ δὲ συγχρόνως τὴν βοηθεῖ ὁ μνηστήρ της, προσφέρει «οὔζο» εἰς τοὺς προσκεκλημένους, οἱ ὁποῖοι ἀπευθύνουν διαφόρους εὐχάς, ὡς «χῶμα νὰ πιάνητε, μάλαμα νὰ γέννητι» καὶ δίδει εἰς αὐτὴν μικρὸν φιλοδώρημα. Μετ' ὀλίγον ἡ ἀκολουθία τοῦ μνηστῆρος ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς «πίπιζας» (γαίνοντας) ἢ ἄλλου τινὸς ὄργανου ἐπιστρέφει εἰς τὰ ἴδια. Ὄταν ἀργότερον μεταβῇ πάλιν ὁ μνηστήρ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μνηστῆς, συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ προξενητοῦ, ὅστις μέχρις οὗ φθάσουν, κτυπᾷ διὰ ραβδίου δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοὺς φράκτας καὶ τὸν δρόμον, διὰ νὰ ἄρῃ τρόπον τινά, τὰ τυχόν ὑπὸ ἔχθρῶν παρεμβαλλόμενα ἐμπόδια.

Ὁ γάμος.

Τὴν Παρασκευὴν, πρὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ γάμου, μεταβαίνει ὁ πατήρ τοῦ γαμβροῦ μετὰ τινων συγγενῶν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ὅπου, ὅπως λέγουν, «σπάζουν τὸ ψωμί». Τὸ ψωμί τοῦτο, ζυμώνεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πενθεροῦ ἀπὸ παρθένους, τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς εὐρίσκονται ἀκόμη ἐν τῇ ζωῇ· σπάζουν δὲ τὸ ψωμί ὡς ἑξῆς: ἐγείρονται οἱ δύο πενθεροὶ καὶ πλησιάζουν ἀλλήλους· ἐνῶ δὲ λέγουν «νὰ μᾶς ζήσουν», ὁ πατήρ τοῦ γαμβροῦ «σπάζει τὸ ψωμί» εἰς δύο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ συμπεθέρου του ἔπειτα κάθηνται καὶ τεμαχίζοντες τὸ ψωμί μοιράζον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους· μέχρι τῆς Κυριακῆς προσκαλοῦν διαφόρους συγγενεῖς καὶ φίλους, ἀποστέλλοντας εἰς αὐτοὺς μικρὸν τεμάχιον ἀπὸ τὸ ψωμί τῆς Παρασκευῆς· τὴν πρωίαν τῆς Κυριακῆς, ὁ «νουνὸς» στολίζει τὴν ἄμαξάν του, ἢ ὁποῖα θὰ μεταφέρει τὴν νύμφην εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τίθεται ἐπὶ τῆς ἀμάξης κεντημένη κουβέρτα, γύρωθεν δὲ ἀνθη καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ζώων μανδύλια· ἡ ἄμαξα ὁδηγεῖται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ἐνθα συγκεντρώνονται οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι. Ἐπιβιβάζεται ἡ νύμφη μὲ δύο κορίτσια καὶ ἄλλας φίλας της. Ὄπισθεν τῆς ἀμάξης προχωρεῖ πεζῇ ὁ γαμβρὸς μὲ τὸν πρῶ-

τον φίλον του, τούς στενοὺς συγγενεῖς καὶ τὴν λοιπὴν ἀκολουθίαν καθ' ὁδὸν καὶ μέχρι τῆς ἐκκλησίας προπορεύονται οἱ νέοι, χορεύοντες, καὶ τὰ κορίτσια, κρατούμενα κατὰ ὁμίλους μὲ τὰς χεῖρας· ἅμα δὲ φθάσουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ νύμφη, πρὶν ἀκόμη καταβῆ ἀπὸ τὴν ἄμαξαν ρίπτει κάτω δύο μῆλα· γίνεται ἀγὼν ποῖοι θὰ τὰ πρωτοαρπάσουν καὶ τὰ δίδουν κατόπιν καὶ εἰς ἄλλους, διότι θεωρεῖται τοῦτο σημεῖον, ὅτι θὰ ὑπανδρευθοῦν ταχέως. Τέλος ἀφοῦ καταβῆ ἢ νύμφη, τὴν πλησιάζει ὁ γαμβρὸς καὶ οἱ δύο μαζῆ κáμνουν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ νουνοῦ 2—3 γύρους πέριξ τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰσέρχονται εἰς αὐτήν. Μετὰ τὴν στέψιν, ὀδηγοῦνται οἱ νεόνυμφοι πεζῆ καὶ ἐν πομπῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἔνθα γίνεται συμπόσιον ἀνάλογον πρὸς τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας. Μόλις φθάσουν εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας, ἐξέρχεται ἡ πενθερὰ κρατοῦσα πέλεκυν μὲ τὸν ὁποῖον κεντᾶ ἐλαφρῶς τὰ στέφανα τῶν νεονύμφων, εἰς ἔνδειξιν, ὅτι οὗτοι πρέπει νὰ ὑπακούουν· εὐθὺς ὡς εἰσέλθουν, παρουσιάζει εἰς αὐτοὺς βούτυρον ἐντὸς πινακίου, ἢ δὲ νύμφη λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ ὀλίγον καὶ χρίει τὴν ἐξώθυραν εἰς διάφορα σημεῖα σταυροειδῶς εἰς συμβολισμὸν οἰκογενειακῆς εὐτυχίας. Μετὰ ταῦτα εἰσέρχονται ὅλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἰς χωριστὰ δωμάτια· καὶ οἱ μὲν ἄνδρες τραγουδοῦν καὶ χορεύουν ἐντὸς τῆς οἰκίας, τὰ δὲ παιδιά καὶ τὰ κορίτσια ἔξω. Πρὸ τοῦ φαγητοῦ καὶ μετ' αὐτὸ ἢ νύμφη, βοηθηομένη ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ, προσφέρει ποτὰ καὶ κουφέτα καὶ δέχεται δῶρα καὶ εὐχάς· ἀφ' οὗ μετ' ὀλίγον ἀραιώση τὸ πλῆθος τῶν προσκεκλημένων, κáμνουν διάφορα ἀστεῖα καὶ κωμικὰ παίγνια, εἰς τὰ ὁποῖα πρωτοστατεῖ κατάλληλον πρόσωπον ἀναφέρομεν τινα ἐξ αὐτῶν : 1) προσκομίζουσι ἄροτρον ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας καὶ ἐνῶ σύρει αὐτὸ ὁ γαμβρὸς, ἢ νύμφη σπεῖρει δημητριακὰ εἶδη. 2) δίδουν εἰς τὴν νύμφην μίαν κούκλαν νὰ τὴν λούσῃ ἐντὸς βραστοῦ ὕδατος, ἐν ᾧ συγχρόνως φωνάζουν οἱ παριστάμενοι : «νύμφη θὰ τὸ ζεματίσης τὸ παιδί σου!». 3) διατάσσουν αὐτὴν νὰ ἀνάψῃ φωτιάν· εἰς δὲ τῶν παρισταμένων (ὁ κωμικὸς) χύνει νερὸ εἰς τὴν φωτιάν, λέγων «κρῖμά σου, νύμφη, γκάζι (πετρέλαιον) σοῦ ρίχνω καὶ φωτιά δὲν μπορεῖς ν' ἀνάψῃς :» 4) φέρουν εἰς τὴν νύμφην σκάφη νὰ ζημώσῃ· καὶ ἐνῶ ἔχει τὰ ἄλλα ὑλικά ἐκτὸς τοῦ ἀλεύρου, δίδουν ἄντ' αὐτοῦ στάκτην καὶ λέγουν : «νύμφη, τέτοιο ψωμί θὰ ζυμώνῃς γιὰ νὰ τρῶτε ;».

Πῶς γητεύουν τὶς λειχῆνες.

Ὅταν βγάλῃ κανεὶς λειχῆνες στὸ πρόσωπόν του, πηγαίνει σὲ μιὰ γρηὰ γητεύτρα καὶ ἐκεῖνη, ἀφοῦ ψηλαφήσῃ τὶς λειχῆνες του, τοῦ λέγει :

Θ ρ α κ ι κ ἂ Ι Η'

τον φίλον του, τούς στενοὺς συγγενεῖς καὶ τὴν λοιπὴν ἀκολουθίαν καθ' ὁδὸν καὶ μέχρι τῆς ἐκκλησίας προπορεύονται οἱ νέοι, χορεύοντες, καὶ τὰ κορίτσια, κρατούμενα κατὰ ὁμίλους μὲ τὰς χεῖρας· ἅμα δὲ φθάσουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ νύμφη, πρὶν ἀκόμη καταβῆ ἀπὸ τὴν ἄμαξαν ρίπτει κάτω δύο μῆλα· γίνεται ἀγὼν ποῖοι θὰ τὰ πρωτοαρπάσουν καὶ τὰ δίδουν κατόπιν καὶ εἰς ἄλλους, διότι θεωρεῖται τοῦτο σημεῖον, ὅτι θὰ ὑπανδρευθοῦν ταχέως. Τέλος ἀφοῦ καταβῆ ἢ νύμφη, τὴν πλησιάζει ὁ γαμβρὸς καὶ οἱ δύο μαζῆ κáμνουν ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ νουνοῦ 2—3 γύρους πέριξ τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰσέρχονται εἰς αὐτήν. Μετὰ τὴν στέψιν, ὀδηγοῦνται οἱ νεόνυμφοι πεζῇ καὶ ἐν πομπῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἐνθα γίνεται συμπόσιον ἀνάλογον πρὸς τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας. Μόλις φθάσουν εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας, ἐξέρχεται ἢ πενθερὰ κρατοῦσα πέλεκυν μὲ τὸν ὅποῖον κεντᾶ ἐλαφρῶς τὰ στέφανα τῶν νεονύμφων, εἰς ἐνδειξιν, ὅτι οὔτοι πρέπει νὰ ὑπακούουν· εὐθὺς ὡς εἰσέλθουν, παρουσιάζει εἰς αὐτοὺς βούτυρον ἐντὸς πινακίου, ἢ δὲ νύμφη λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ ὀλίγον καὶ χρίει τὴν ἐξώθυραν εἰς διάφορα σημεῖα σταυροειδῶς εἰς συμβολισμὸν οἰκογενειακῆς εὐτυχίας. Μετὰ ταῦτα εἰσέρχονται ὅλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἰς χωριστὰ δωματία· καὶ οἱ μὲν ἄνδρες τραγουδοῦν καὶ χορεύουν ἐντὸς τῆς οἰκίας, τὰ δὲ παιδιὰ καὶ τὰ κορίτσια ἔξω. Πρὸ τοῦ φαγητοῦ καὶ μετ' αὐτὸ ἢ νύμφη, βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ, προσφέρει ποτὰ καὶ κουφέτα καὶ δέχεται δῶρα καὶ εὐχάς· ἀφ' οὗ μετ' ὀλίγον ἀραιώσῃ τὸ πλῆθος τῶν προσκεκλημένων, κáμνουν διάφορα ἄστεϊα καὶ κωμικὰ παλγνια, εἰς τὰ ὅποια πρωτοστατεῖ κατάλληλον πρόσωπον· ἀναφέρομεν τινὰ ἐξ αὐτῶν : 1) προσκομίζουσι ἄροτρον ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας καὶ ἐνῶ σῦρει αὐτὸ ὁ γαμβρὸς, ἢ νύμφη σπεῖρει δημητριακὰ εἶδη. 2) δίδουν εἰς τὴν νύμφην μίαν κούκλαν νὰ τὴν λούσῃ ἐντὸς βραστοῦ ὕδατος, ἐν ᾧ συγχρόνως φωνάζουν οἱ παριστάμενοι : « νύμφη θὰ τὸ ζεματίσῃς τὸ παιδί σου ! ». 3) διατάσσουν αὐτὴν νὰ ἀνάψῃ φωτιάν· εἰς δὲ τῶν παρισταμένων (ὁ κωμικὸς) χύνει νερὸ εἰς τὴν φωτιάν, λέγων « κρῖμά σου, νύμφη, γκάζι (πετρέλαιον) σοῦ ρίχνω καὶ φωτιά δὲν μπορεῖς ν' ἀνάψῃς ; » 4) φέρουν εἰς τὴν νύμφην σκάφη νὰ ζημώσῃ· καὶ ἐνῶ ἔχει τὰ ἄλλα ὕλικὰ ἐκτὸς τοῦ ἀλεύρου, δίδουν ἀντ' αὐτοῦ στάκτην καὶ λέγουν : « νύμφη, τέτοιο ψωμί θὰ ζυμώνῃς γιὰ νὰ τρῶτε ; ».

Πῶς γητεύουν τὶς λειχῆνες.

Ὅταν βγάλῃ κανεὶς λειχῆνες στὸ πρόσωπόν του, πηγαίνει σὲ μιὰ γρηὰ γητεύτρα καὶ ἐκεῖνη, ἀφοῦ ψηλαφήσῃ τὶς λειχῆνες του, τοῦ λέγει :

Θ ρ α κ ι κ ἂ Ι Η'

«Ούβριὸς (Ἑβραϊὸς) πιπέρι ἔσπιρνε
 Σαββάτο οὐλη μέρα
 κὶ στάχτη τοῦ γυρίζουνι
 κὶ ρίζα δὲν τ' ἀφίνει».

Πῶς διώχονται οἱ κακιᾶς ἀρρώστειες.

Ὅταν πέση σ' ἓνα χωριὸ καμμιά μολυσματικὴ ἀρρώστια, τότε γιὰ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπ' αὐτή, κάμνουν ἓνα ψωμί, ποῦ τὸ δυνατώτερο παλληκάρι τοῦ χωριοῦ τὸ παίρνει καὶ τὸ πηγαίνει εἰς τὰ ὄριο ἄλλου χωριοῦ καὶ τ' ἀφίνει ἐκεῖ· ἔτσι πιστείουσι ὅτι ἡ ἀρρώστια θ' ἀφίση τὸ χωριὸ τους καὶ θὰ πάγη στὸ ἄλλο.

Ἄρρώστεια ζῶων.

Ὅταν πιάση ἀρρώστεια στὰ ζῶα, οἱ χωρικοὶ τρίβουν δύο ξηρὰ ξύλα, ἕως ὅτου ἀνάψουν· μ' αὐτὰ δὲ ἀνάπτουν μιὰ μεγάλη φωτιά καὶ μὲ ἀναμμένα δαυλιὰ στιγματίζουν ὅτα τὰ ζῶα, ἢ ὅπως λέγουν «τὰ καῖνε μὲ καινούργια φωτιά».

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΛΣΜΑΤΑ ΣΟΥΦΛΙΟΥ

Α'.

Ἄσμα ἀδόμενον κατὰ τὰ χειμερινὰ νυκτέρια εἰς τὸ Σουφλίον. Τὸ ἄσμα τοῦτο, μεταδοθὲν ἐξωθεν, τραγουδεῖται μὲ τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τοῦ τόπου.

Ἰφτὰ παχάδες ἦρθαν ἄπὸ κάτ' ἀπ' τὰ νησιά,
 ἦρθαν κὶ ξιπιζέψαν στοὺν κάμπου στ' Αἰβαλῆ,
 Νὰ μάσουνι παράδες, μπατάλικα φλουριά.
 Ἄγᾶς δὲ θέλ' παράδες, δὲ θέλ' κὶ φλουριά.
 Μόν' θέλ' Ἀἰβαλιουτούδες μὲ τὰ ξανθὰ τσ' μαλλιὰ.
 Ἄντι μουρῆ κουρίτσια, ριχτήτι σιτή φουτιά.
 Νὰ μὴν παραδουθῆτε στὰ ἄνουμα σκληλιά.

Β'.

Ἄρχουνι μικροὶ μεγάλοι κὶ λοιπὴ φτουχολογιά,
 Δυπηθῆτε τὴν ψυχὴ σας, ὅσονν εἰστε ζωντανοί.

Κανένας δὲ θὰ γλυτώσῃ ἴπὸν τοῦ χάρου τὸ σπαθί,
 Ὅλοι θὰ παραδουθοῦμι εἰς τὸν δίκηον τὸν Κριτή.
 Ἐμουρφα θὰ μᾶς ζητάγῃ, ταπεινά θὰ μᾶς ρουτᾶ :
 «Ποῦν τὰ πλούτη κ' ἡ τιμὴ σου, ποῦν ἡ δόξα σ' ἡ πουλλή ;
 Ποῦν τὰ κάλλια σ' κι ὠμουρφιά σου, ποῦν τὰ ροῦχα σ' τὰ καλά ;
 Ἰδῶ ζητάγουντι τὰ ἔργα, εἶνι οὐλ' ἀληθινά,
 Τὰ σκουλήκια τρῶν τοῦ σῶμα, χουματάκι γένητι.

Γ'.

Ἰψὲς στοὺν ἥλιον ἔμεινα κι τὸ Χριστὸ κερνοῦσα.
 Κι τὴν κυρὰ τὴν Παναγιά, δεξιὰ τὴν προσκυνοῦσα.
 Δὸς μου, κυρὰ μου, τὰ κλειδιά, τὰ παραδείσου κλειδιά,
 Ν' ἀνοίξου τὸν Παράδεισον γὰ διῶ μικροὶ μεγάλοι,
 Νὰ διῶ φτωχοὺς, γὰ διῶ ῥχουντούς, γὰ διῶ μικροὶ μεγάλοι,
 Νὰ διῶ φτωχοὶ πῶς κάθουντι στοῦ φέγγον τίς κατῆλές,
 Νὰ διῶ ῥχουντιοὺς πῶς κάθουντι στὴν πίσσα στοῦ σκοτάδι.
 Τοὺς ἀφτουχοὺς παρακαλοῦν κι φρόνιμα τοὺς λέγουν :
 Νάτι, φτωχοί μου τ ἄσπρα σας, νάτι κι τὰ φλουριά σας,
 Ἰδοὺ ἄσπρα δὲν περνοῦν, φλουριά δὲν παντυχαίνουν,
 Ἰδῶ ἴνι δίκηους οὐ κριτῆς, ποῦ κριν' τὸν κόσμον οἴλουν.

† Ἀρχιμ. ΝΙΚ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΗΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἡ μοιρασιά.

Τὸ παραμῦθι αὐτὸ ἐγράφη κατὰ τὴν ἀφήγησι τοῦ Κωνσταντίνου Καραγκιόζη, Ἀδριανοπολίτου ἐτῶν 69, ἀγραμμάτου, κατοικοῦ τοῦ προαστείου Ἰλδιμιίου.

Μιά βουλὰ κι' ἓναν γκηρὸ ἦταν ἓνας ἄνθρουπους καλονοικουκουρεμένους κι' κάθονταν στοῦ χωριό τ', ποῦ εἶχ' ἓνα τσιφλίκι. Ἰκεῖ εἶχε πουλλὰ κιοφάλια πράγματα κι' πουλλὰ χουράφια κι' ἀμπέλια κι' μπαχτσέδες, ποῦ εἶχαν λουγιὸ λογιὸ δέντρα, ἄλλα ἀψηλὰ κι' ἀκαρπα κι' ἄλλα ποῦ κάρπιζαν κι' ἔκαμναν μῆλα, καρύδια, κυδώνια, φουντούκια, μύγδαλα, κιάσια, βύσνα, σκάμνα, καΐσια, ζέρντιλα, κράνα, ἀχλάδια, μούσμουλα, δοράκινα, κι' ἄλλα λουγιοῦ λουγιοῦ πωρικά. Εἶχι κι' κάμπουσης παραδες κι' φλουριά, ποῦ τὰ εἶχι παραχουμένα μέσ' στὴ γῆ νὰ μὴ τὰ κλέψουν οἱ κλιφτάδεις.

Ὁ θεὸς τοὺς χάρισι κι' δυὸ ἀγόρια πηδιά. Αὐτά, ὅταν ξιτινάχκαν κουμματάκ, τὰ ἔστειλι στοῦ δάσκαλου γιὰ νὰ μάθουν γράμματα κι' νὰ μὴν ἀπουμείκουν τυφλὰ κι' κούτσουρα, γιὰτὶ «ἄνθρουπους ἀγράμματος ξύλου ἀπελέκητου». Τοῦ τρανοῦ τ' τ' ἀγόρ' ἦταν ἔξυπνου κι' ἀνοιχτουμάτκου κι' τὰ γράμματα τὰ ἔπερνι μὴ εὐκολία. Τοῦ μικρὸ ἦταν χουντροκέφαλο κι' δὲν μποUROῦσι νὰ τὰ πάρ'. Ἦταν ποὺλὸ χαζὸ κι' ὅταν τρανίμι, ἔτσ' ἀπόμκι. Ἄνθρουπους ἀπὸ μικρὸς φαίνιτι τί θὰ ἔν. Τόσου ποῦ ποὺλμοῦσι οὐ καῦμένους οὐ πατέρας τ' γιὰ νὰ τοῦ προκόψ' κι' νὰ τοῦ κάμ' ἄνθρουπου, ὅλα πῆγαν τοῦ κίκου.

Πέρασαν κάμπουσα χρόνια, κι' οἱ δυὸ γιοί τ' ὅταν τρανίψαν, ἀρχίψαν νὰ δουλεύουν στοῦ πατέρα τς τῆς δουλὲς κι' οὐ καῦμένους οὐ πατέραχ' τς ἄφισε τὴν καρδιά τ' κι' χαίρουνταν κι' μουνάχους τ' παρηγορέθκι ποῦ δὲν ἔμαθι οὐ μικρὸς οὐ γιὸς τ' γράμματα, κ' ἔλιγι μὴ τοὺν νοῦ τ' «δὲν μπειράζ' ποῦ δὲν ἔμαθι οὐ μικρὸς οὐ γιὸς μ' γράμματα,

φτάν' πού εἶνι δουληφτάς κι δυναμουμένους στὰ χέρια κι τὰ που-
δάρια κι οὐ θεὸς θὰ τοὺν βοηθήσ' κι μιὰ μέρα θὰ προνοήσ' κι δὲ θὰ
πεινάσ'. Ἰγὼ ἔχου πουλλά βιάτα, κ' ἀφοῦ πιθάνου, τὰ πηδιά μ' θὰ μοι-
ραστοῦν τὰ καλά μ' κι θὰ ζήσουν εὐτυχισιμένα. Προμι νὰ πιθάνου,
θὰ κάμου κι τὴν διαθήκ' μ' κι δὲ θὰ ἔχουν ἀναμεταξύ τους σύζαλα
κι μαλώματα».

Ἄμὰ τί τὰ θέλτι; Μιὰ μέρα ξαφνικὰ ἀνημπόρισι οὐ γέρους κι
γλίγουρα γλίγουρα ἴγκι χειρότερα κι δὲν πρόφτασι νὰ φουνάξ' τις πα-
πίδισ, τοὺν γραμματικό, γιὰ τοὺν δάσκαλου κι ἐξ ἡφτὰ μάρτυρις γιὰ
νὰ κάμ' τὴ διαθήκη τ' καὶ τὴν ὑστιρνὴ ὥρα φώναξι τῆς γιούδισ τ' κ'
τῆς παράγγειλη νὰ μὴ μαλλώνουν, κ' ἀδιωρικὰ νὰ μοιραστοῦν τὰ βιά-
τα τ'. Ὅσου πού πρόφτασι νὰ πῆ αὐτὰ τὰ λόγια βγήκι κι ἡ ψυχὴ τ'.

Κατόπ', μαζώθηκαν ὅλ' οἱ γειτόν' κι τοὺν σήκουσαν μι παράταξι κι
ἔκαμαν τὴν μακαριά τ'. Ὅλ' ἡ γειτονιὰ τοὺν λυπήθηκαν κι τοὺν ἔ-
κλαψαν κι ἔλεγαν «οὐ μακαρίτς ἦταν γνουστικὸς ἀνθροπους κ' ὅλα
τὰ ἔκαμι ὅταν ζοῦσι μὲ τάξ', μόν' αὐτὸ δὲν τοῦ ἔκαμι καλά, ἔπρεπι
νὰ τοιμάσ' μι κηρὸ τὴ διαθήκη τ' κι νὰ μὴ ἔχουν παραζάλις οἱ γιοί τ'
γιὰ τὴ μοιρασιά». Ὑστερα μι τὴν τάξ' ἔκαμαν τὰ ψυχικά τ', τὰ τρί-
μιρα, τὰ ἐνάμιρα κι τὰ σαράντα κι ὅλ' τοὺν σχιουρνοῦσαν ποῦ ἦταν
καλὸς ἀνθροπους κι καλονοικουκρημένους κι ὄλου ἔλιγαν πῶς δὲν
πρόφτασι νὰ κάμ' κι τὴν διαθήκη τ', Οὐ παπᾶς τοῦ χουριού τοὺς εἶπι.
«Ἔτσ' ἦταν τοῦ θέλημα τοῦ θεοῦ κ' αὐτὸ ἦταν τοῦ γραφτό τ'. Οὐ
ἀνθροπους ὅσου κι νὰ ζήσ', πάλι δὲ χουρταίν'. Δὲν πιστεῦ πού θὰ
πιθάν' θαρρεῖ πού θὰ ζήσ' μι τὰ βουνά. Μαζών' μαζών', κι δὲ χουρ-
ταίν' καμιὰ βουλά. Ἀπ' τοῦ ἄλλου τοῦ μέρους πρέπ' νὰ σᾶς πῶ πη-
διά μ', ἔλιγι οὐ παπᾶς, οὐ μακαρίτς κι ἂν πρόφτινι νὰ καλέσ' τοὺν
δάσκαλου καὶ τῆς μάρτυρις γιὰ νὰ κάμ' τὴ διαθήκη τ', πάλι ἡ διαθήκ'
δὲν θὰ ἔπιανι τόπου, ἂν δὲν πρόφτιναν νὰ τὴν ἐπικυρώσουν στοῦ Λε-
σπότη' πρὶν νὰ πιθάν' οὐ γέρους».

Αὐτὰ τὰ παλληγορητικὰ λόγια τοῦ παπᾶ ἔπιασαν τόπου κι κουμ-
ματάκ' ἠσύχασαν οἱ γειτόν'. Ὑστερα φώναξαν κι τὰ πηδιά τοῦ μακα-
ρίτ κι τὰ οὐρμίνισαν νὰ εἶνι ἀγαπημένα κι νὰ κυττάξουν νὰ κάμουν
τὴ μοιρασιά μι δικαιοσύν' κι νὰ εἶνι ἀνάμεσα τς ἀγαπημένα κι νὰ μὴ
ἔχ' οὐ ἕνας τοῦ μάτι τ', στοῦ μερίδιου τοῦ ἄλλουνοῦ.

Κι τὰ δυὸ τὰ παλληκάρια εἶπαν μι ἕνα στόμα. «Μεῖς ἡμιστι ἀγα-
πημένα ἀδέρφια κι ξέρουμι τί θὰ κάμουμι κι δὲν εἶνι ἀνάγκ' νὰ μᾶς
οὐρμινεύσουν ἄλλ'» Τότι οἱ γειτόν' ἠσύχασαν κι πᾶν στὰ σπῖτια τς
ἠῦχαριστημέν', μόν' δαγκάθηκαν λίγου πού ἀνακατώθηκαν ἀνάμεσα στὰ
ἀγαπημένα ἀδέρφια κι τὰ εἶπαν πῶς νὰ κάμουν τὴ μοιρασιά. Ὅλ' ἡ-

ταν ἦσαν οἱ ἄνθρωποι κι μὴ καλὴ καρδιά κι εὐκολόπιστοι κι παραδέχθησαν ποὺ εἶπαν τὰ πηδιὰ ποὺ θὰ εἶναι ἀγαπημένα. Μόν' οὐ δάσκαλους, οὐ παπᾶς κι οὐ ψάλτες ἦταν ἄνθρωποι κουσμουγουρισμέν' κι εἶπαν μεταξύ τς, ποὺ αὐτὰ τὰ πηδιὰ, ἄλλα λέν κι' ἄλλα θὰ κάμουν γιατί ἔτσ' εἶναι πλασμέν' οἱ ἄνθρωποι, ποὺ θέλ' κάθε ἕνας νὰ μαζώξ' παραπάν' κι ὅλου τοῦ μάτι τ' εἶναι στοῦ μερίδιου τοῦ ἀντικυροῦ. Αὐτοὶ οἱ τρεῖς, οὐ παπᾶς, οὐ δάσκαλους κι οὐ ψάλτες ἔλιγαν, ποὺ οὐ μεγάλους γιὸς τοῦ μακαρίτ', ἔχ' μέσα στήν καρδιά τ' τὸν Βεελζεβούλ κι' ὅλου στή μοιρασιά θὰ θιλήσ' νὰ πάρ' παραπάνου κι νὰ γιλᾶσ' τὸν μικρότερο τὸν ἀδερφό τ', ποῦ ἦταν χαζὸς κι καλόκαρδος κι δὲν ἦθιλι καμμιὰ βουλὰ νὰ ἔχ' μαλώματα κι' ἀκόμα ἂν ἀδικιοῦνταν.

'Αφοῦ οὐ παπᾶς, οὐ δάσκαλους κι οὐ ψάλτες ἔκαμαν αὐτὸ τὸ συμβούλιον ἀναμιταξὺ τς, εἶπαν κατόπιν ποὺ δὲν θὰ ποῦν οἱ κανέναν ἄλλον τίπουτα, γιατί ἄδικα θὰ γίνονται λόγια κι μισήματα.

'Αφοῦ πέρασαν κι τὰ σαράντα, μιὰ μέρα φουνάζ' οὐ τρανὸς ἀδιρφὸς τὸν μικρὸ τὸν ἀδερφό τ', σ' ἕνα ξιχουριστὸ μέρος μέσα στοῦ σπῖτ' κι τὸν λέει: "Ἐ! ἀδιρφέ μ', τώρα πχὰ ἤρτι κηρὸς νὰ μοιραστούμι τοῦ πιμπᾶ μας τὸν βιό, κι καλὰ εἶναι νὰ κάμουμι καλὰ μιταξὺ μας κι νὰ μὴ γίνουμισι μπούμπλικο στοὺν κόσμου, γιατί οἱ ξέν' ἄνθρωποι κ' ἡ γειτουριά δὲν χρειάζιτι νὰ ἀνακατώνουντι, ξέν' ἄνθρωποι στίς δικές μας τῆς δουλές τῆς ἀδερφικές, γιατί ὅλου θὰ θελήσουν νὰ βαλτοῦν νὰ μᾶς ζαλλίσουν κι κάθε ἕνας πὰ πῆ τοῦ κουντό τ' καὶ τὸ μακρὸ τ' κι θὰ μᾶς κάμουν νὰ μαλώνουμι κι κείν' ἀπὸ μακρὰ θὰ χαίρουντι κι θὰ χαχλιανοῦντι.— Καλὰ, εἶπι ὁ μικρὸς ἀδερφός, αὐτὸ ποὺ λές εἶναι σουστὸ κι νὰ κάμουμι τὴν μοιρασιά ὅσου μπουροῦμι κρυφὰ κι κανέννας νὰ μὴν ἀνακατουθῆ κι' αὐτοὶ ὅταν κατόπ' θὰ μάθουν θὰ σκάσουν ἀπ' τοῦ κακό τς.

Ναὶ ναί, εἶπι οὐ μιγάλους οὐ ἀδιρφός, σι' αὐτὸ εἰμισι μονιασμέν', κι' ἀποὺ δῶ κι κείθι κάθε ἕνας νὰ κυττάξ' τὴ δουλειὰ τ' ξιχουριστά. Φτάν' πὰ τόσουν κηρὸ ποὺ ξόδευαμε ἀλουγάρστα κι κάθε ἕνας πρέπ' νὰ ξέρ' τὸν λουγαριασμό τ'. «Λουγαριασμός, ἀγιασμός, λέει μιὰ παροιμία» κι μεῖς πρέπ' νὰ ξέρουμι τοῦ λουγαριασμοῦ μας.

Καλὰ λέει οὐ μικρὸς ἀδιρφός. 'Αποὺ ποῦ πρέπ' ν' ἀρχινέφουμι τὴ μοιρασιά; ἀπ' τῆς παριίδες, γιὰ ἀπ' τὰ πράματα. Οὐ μεγάλους ἀδελφὸς εἶπι: "Ἄς ἀρχινέφουμι ἀπ' τίς παράδεις κι πῆγαν κάτου στή γήσιμα ποὺ ἤξιραν κι οἱ δυὸ τοῦ μέρους ποὺ εἶχι οὐ μακαρίτς οὐ πιμπᾶ τους παραχομμένα τὰ φλουριά, πῆραν ἕναν κασιμᾶ ἔσκαψαν ὡς τοῦ γόνατου κ' ἠῶραν τοῦ τσουκάλ' ποὺ εἶχι τὰ φλουριά. "Ἐβγαναν τοῦ τσουκάλ' κι πᾶν μέσα σ' ἕνα σκουτινὸ οὐντᾶ κι' ἔκατσαν κατὰ ἧς, ἀπλousαν ἕναν σουφρᾶ κι πῆρι οὐ μιγάλους ἀδιρφὸς τὰ φλουριά κι' ἀρχινίψι νὰ τὰ μι-

τρῆη. Εἶπι στὸν μικρὸ «νὰ σένα πεεέντι φλουριά, νὰ κι μένα σαραν-
τούτσκα . . νὰ σένα πέντε φλουριά νὰ κι μένα σαραντούτσκα». Τὰ πέν-
τε τὰ ἔλιγι μὶ μεγάλ' κι συρτῆ φουνή κι τὰ σαράντα τὰ ἔλιγι μὶ χαμ-
πηλή φουνή.

Οὐ μικρὸς ἀδιρφός, ὅσου κι' ἄν ἦταν χαζός, ἅμα εἶδι πῶς ἡ κου-
μούλα μὶ τὰ φλουριά τοῦ ἀδιρφοῦ τ', ἤγκι μιγάλ', κι ἡ δική τ' ἡ κου-
μούλα ἦταν μικρὴ κι τιπουτένια, δημουνίσκι καὶ θύμουσι μέσα τ' κι
τιμίζουνταν νὰ βρουντίξ' ὅλα κάτ' κι νὰ δῶσ μιὰ κλουτσιὰ κι στίς δυὸ
κουμούλις τὰ φλουριά κι νὰ τὰ μουντζόξ' ὅλα κι ν' ἀφήσ' ὅλα τὰ
φλουριά κι νὰ σηκουθῆ νὰ πάρ' τὰ μάτια τ' κι νὰ φύγ'. Λουγάριασι
ὁμως ποῦ αὐτὸ εἶνι τρέλλα κι δὲν θὰ ἔχ' κανένα ὄφελουσι. Ἦταν
ποὺλὺ ὑπομουνητικὸς κι εἶπι μέσα τ'. «Καλύτερα εἶνι νὰ κάμου ὑπου-
μουνη κι νὰ τὴν φάω αὐτὴν τὴν ἀδικία.» — Γύρσι μόν' μιὰ βουλά κι
εἶδγι τοὺν ἀδιρφό τ' στὰ μάτια, κι μουρμούριξι κουματάκ' κι τοὺν
εἶπι: Αὐτὸ τοῦ μέτρημα δὲν μ' ἄρισι, γιατί γλέπου τὴν δική μ' τὴν
κουμούλα πόσου μικρὴ εἶνι κι ἡ δική σ' πόσου τρανίσι, ἀμμά, ἄς κου-
ρεῦτι, θὲ θὰ κάθουμιστι τώρα νὰ μαλώνουμι. Μένα οὐ πατέρας μου
οὐ σχιουρημένος μὶ ἠύσκῆσκι κι μὶ εἶπι. «Χῶμα νὰ πχιάνς κι μάλαμα
νὰ γίνιτι». Πάρι ἰσὴ τὴν τρανὴ τὴν κουμούλα σ', κιγὼ πέρονου τὴν δική
μ' τὴν μικρὴ κ' ἔχ' οὐ θεός, κ' ἀγάλια ἀγάλια κι δική μ' θὰ τρανέψ'
κι τότε νὰ μὴν ἔχς μάτι στὰ δικά μ' τὰ φλουριά.

Οὐ τρανὸς οὐ ἀδερφὸς βουβάθκι κι δὲν εἶπι τίπουτα, κι μουλου-
χτοὶ κι οἱ δυὸ μάζουξαν τῆς κουμούλι χτες, τίς ἔβαναν κάθι ἕνας στῆς
σακκούλι χτες κι τίς ἔκρυψαν στοὺν κόρφου τς.

Κατόπ' μουλουχτοὶ κι οἱ δυὸ τράβηξαν στοὺν μιγάλουν τοὺν
οὐντᾶ κι' ἀρχίνησαν νὰ μοιράζουντι τὰ στρουσίδια κ' ὅλα τὰ πράματα
μικρὰ κι μιγάλα. Τὰ μοιράστηκαν δίκια κι ταχτικά. Πῆρι οὐ μεγάλους
ἀδιρφὸς τὰ στρουσίδια ἀπ' τοῦ ἕνα τοῦ σουντήρ' μαζὺ μὶ τοῦ μακάτ'
κι τὰ μαξιλάρια, πῆρι κι οὐ μικρὸς ἀδιρφὸς τοῦ ἄλλου σουντηριοῦ τοῦ
μακάτ' κι τὰ στρουσίδια κι τὰ μαξιλάρια. Τὰ μακάτια ἦταν κι τὰ μαξι-
λάρια δαμασκηνὰ κι καλουσιγυρισμένα κι παστρικά γιατί ἡ σχιουρεμέν'
ἡ μάνα τς ποὺ πέθανι πρὶν ἀπὸ τρεῖς τέσσερα χρόνια ἦταν ποὺλὺ καλὴ
καὶ δουλευτάρα νοικουκυρὰ κι ὅλα τὰ φύλαγι ταχτικά. Ἀφοῦ πέθανι
κεῖν', οὐ μακαρίτς οὐ ἄντρα χτες, τοὺν καλὸν τοὺν οὐντᾶ τοὺν κλειδουσι
κι δὲν ἄφρι κανένας νὰ πάη μέσα κι ν' ἀνακατῶν' τὰ πράματα. Μόν'
ὅταν πέρασαν τὴ τρεῖς χρόνια ἀπ' τὴ θανὴ τῆς μακαρίτσας, φώναξι
τὴν χήρα ἀδιρφή τς, τὴν μπαλντήζα τ', τὴν μπιστεύκι τοῦ κλειδι τοῦ
οὐντᾶ κι τὴν εἶπι νὰ σκουπίσ' τοὺν οὐντᾶ, νὰ ξισκουνίσ' τὰ μακάτια,
τὰ μαξιλάρια, τίς μπερντέδς κι τίς τσέργς κι νὰ τὰ σιγυρῶσ' ὅλα καλά

κί ταχτικά, γιατί τήν Κυργακή θά ἔκαμναν τοῦ μνημόσунου τῆς μακαρίτσας γιά τὰ τρία χρόνια κί θά ἔβγαζαν τὰ κόκκαλά τς ἀπ' τοῦ μνήμα, γιὰ νά τὰ διαβάσουν οἱ παπάδες στήν ἐκκλησίαν κί κατόπ' θά τὰ παράχουναν πάλι μέσα στοῦ μνήμα.

Ἔτσ', μί τοῦ καλò κί χουρίς μαλώματα κί κακουφρανίσματα, τὰ δυò ἀδέρφια μοιράσκαν ὄλα τὰ ρουχικά ποῦ ἦταν μέσα στοῦν τρανòν κί τοῦν καλòν τοῦν οὔντᾶ. Κατόπ' πῆγαν κί στής ἄλλης τῆς οὔντᾶδης, ἀνοιξαν τὰ σιντούκια κί δίκια μωράστηκαν ὄλα τὰ μόμπιλα κί κανένα παρᾶπουνου δὲν εἶχαν.

Κατόπ' πῆγαν στοῦ ἀμπᾶρ ν' ἀρχιψαν νά μιτροῦν μί τὰ σινίκια τὰ γινήματα κί τὰ μοιράστηκαν ἀδιρφικά κί ἀγάπημένα. Ἔβαλι κάθ' ἕνας στὰ τσιουβάλια τοῦ στᾶρι τ', τοῦ κριθάρι τ', τὰ μισίρια κί ὄλα τὰ ἄλλα τὰ καλὰ ποῦ ἦσαν.

Κατόπ', οὐ μεγάλους ἀδιρφòς, εἶπι στοῦν μικρό. «Τώρα πηιὰ εἶνι ἀράδα νά μοιράσουμι κί τὰ ἀγιλάδια κί τὰ βώδια κί νά πάρ' κάθι ἕνας μας τοῦ μερτικò τ'. Μί τί τρόπου θέλς νά τὰ μοιραστοῦμι. Ἰγò λέω νά φιαόσουμι ἕνα κινούργιου ἀχοῦρ', κί νά βάνουμι οὐ καθένας μας τοῦ μερτικò τ' ἀπ' τὰ ἀγιλάδια κί τὰ βώδια».

«Καλὰς λὲς» εἶπι οὐ μικρòς ἀδιρφòς. «Ἔτσ' νά κάμουμι πρῶτα νά φιαόσουμι τοῦ κινούργιου τοῦ ἀχοῦρ κί οἱ δυò μας νά ξέρουμι τὰ πράμματά μας».

Φώναξαν δυò τρεῖς μαστόρ', κί σὶ λίγες μέρες ἤγκι τοῦ ἀχοῦρ' κί ἦταν ἔτοιμο νά μποῦν μέσα τὰ βώδια κί τὰ ἀγιλάδια κί τὰ μουσκάγια.

Τότε οὐ τρανòς ἀδιρφòς λέει στοῦν μικρό. «Ποιò ἀχοῦρ' θά πάρς ἰσò κί ποιò θά πάρου ἰγò». Οὐ μικρòς ἀδιρφòς λέει. «Ἰγò δὲν εἶμι χαζòς κί νά γιλαστῶ πάλι, πῶς γιαλάσκα ὅταν μοιράσκαμι τὰ φλουριά. Θέλω νά πάρου τοῦ κινούργιου τοῦ ἀχοῦρ' κί ἰσò νά πάρς τοῦ παληò».

Αὐτò ἴσια ἴσια ἤθιλι κί οὐ μεγάλους οὐ ἀδιρφòς κί λέει στοῦν μικρό: «Ἔτσ' ἄς εἶνι ἀδιρφέ μ', ἰσò πάρι τοῦ κινούργιου τοῦ ἀχοῦρ', κί γò νά πάρου τοῦ παληò, κί ἔτσ' κί τοῦ μοίρασμα μπουρεῖ νά ἔν εἶκουλα Νὰ στείλουμι αὔριο τοῦ πουρνò τὰ ἀγιλάδια κί τὰ βώδια στή βουσκῆ κί τοῦ βράδ' ὅταν θά γυρίσουν ν' ἀνοιξοῦμι τίς πόρτες τοῦν δυò ἀχουριῶν κί νά τ' ἀφίσουμι νά πᾶν μουνάχα σὶ ὅποιου ἀχοῦρ' θέλουν τοῦ κάθι ἕνα, Ὅσα θά πᾶν στò παληò τ' ἀχοῦρ' (τοῦ δικòμ') θά εἶνι δικὰ μ', κί ὄσα θά πᾶν στοῦ κινούργιου τ' ἀχοῦρ' (τοῦ δικò σ') θά εἶνι δικὰ σ'». «Οὔ!!! αὐτò τοῦ μοίρασμα εἶνι πουλὺ καλò», εἶπι οὐ μικρòς ἀδιρφòς, «αὐτò ἤθιλα κί γò κί ἔτσ' θά τελέψ' τοῦ μοίρασμα ἀπ' τὰ καλὰ ποῦ μᾶς ἄφισι οὐ μακαρίτς οὐ πατέρας μας κί δὲ θά ἔ-

χουμι παράπουνα». Ἔτο' πῶς εἶπαν, ἔτο' ἦγκι. Τὴν ἄλλ' τὴν ἡμέρα τοῦ πουρνό, ἄνοιξαν τοῦ παλιοῦ ἀχουριοῦ τις πόρτες κι βγήκαν ὄλα τὰ βώδια κι οἱ ἀγελάδεις κι τὰ μουσκάρια πῶς ἦταν μαθημένα κι πᾶν πλαλητούντας στὴν βουσκί' μουνάχα κι ἀπὸν πίσου τς πήγινι ἕνας ἀγίλαδάρς γιὰ νὰ φυλάῃ νὰ μὴν πάθουν κανένα κακό, ἢ ἀπὸν κανένα ἀγοίμι ἢ ἀπὸ κανέναν κλέφτ.

Τὰ δυὸ ἀδέρφια μι ἕνα στόμα παράγγειλαν τοὺν ἀγίλαδάρ', τοῦ βράδ' ὅταν θὰ γυρίσουν τὰ ἀγιλάδια κι τὰ βώδια κι τὰ μουσκάρια νὰ μὴν τὰ σταναχουρίσ' κι νὰ τ' ἀφίς' ἐλεύθερα, τοῦ κάθι ἕνα νὰ πάη σ' ὅποιου ἀχούρ' θὰ θιλίς', γιὰ στοῦ παλιὸ γιὰ στοῦ κινούργιου.

Ὅλα αὐτὰ τὰ ζῶα ὄλ' τὴν ἡμέρα βόσκησαν, ἦπιαν τοῦ νιαρό τς ἀπὸν τὴ βρύσ', κι τοῦ βράδ' μι τοῦ ἡλιου τοῦ βασίλιμα τράβηξαν νὰ πᾶν στοῦ ἀχούρ' νὰ κοιμηθοῦν. Τότι ἀρχίνισαν νὰ πααίνουν κατ' ἀχούρ, κι ὄλα πῶς ἦταν μαθημένα ὄλα τράβηξαν ἴσια κι πᾶν στοῦ παλιὸ τ' ἀχούρ. γιὰτὶ ἱκεῖ ἦταν μαθημένα κι δὲν γύρσι κανένα νὰ δγῆ τοῦ κινούργιου τ' ἀχούρ. Μόν' ἕνα βῶδ' κουτσὸ κι καταφρουνημένου ἀπ' τ' ἄλλα, γιὰτὶ τοῦ κλουτσοῦσαν κι τοῦ σκουντοῦσαν, δὲν μπόρσι νὰ πάη νὰ χουθῆ μέσα στοῦ μαθημένου τοῦ παλιὸ τ' ἀχούρ, γιὰτὶ αὐτὸ γιόμισι κι δὲν εἶχι τόπου, φουβίθηκι νὰ πάη μαζὺ μι τ' ἄλλα, κι γύρσι ἀπὸν δῶ, γύρσι ἀπὸν κεῖ, κι ἅμα εἶδγι ποῦ ἦταν ἱκεῖ κουντὰ κι ἄλλου ἀχούρ κινούργιου κι μι ἀνοιχτὲς τῆς πόρτες τράβιξι μέσα κι ἠῦρι ἔτοιμου τοῦ παχνί, χῶθκι μέσα κι ἠῦχαριστήθηκι ποῦ θὰ ἦσυχάσ' κι θὰ γλυτώσ' ἀπ' τὰ κλουτσήματα τοὺν ἄλλονῶν κι θὰ μπουρέσ' νὰ φάη κι νὰ κοιμηθῆ καλὰ κι πάει στοῦ παχνί, ἠῦρι ἔτοιμου γέμ' κι ἀρχίνισι νὰ τρώη χουρταστικά. Τὰ δυὸ τ' ἀδέρφια, ἀπὸν μακρὰ κῦτταξαν ποῦ γιόμισι τοῦ παλιὸ τ' ἀχούρ κι στοῦ κινούργιου τ' ἀχούρ πάει μουνάχα τοῦ κουτσὸ τοῦ βῶδ'. Οὐ μιγάλους οὐ ἀδιρφός, χαίρουνταν ἀπὸ μέσα τ ποῦ τὰ κατάφρι κι γιαλάστικι οὐ μικρὸς ἀδιρφός. Κεῖνους πάλι, μι ὄλ' τὴ χαζοσύνη τ' δὲν σταναχουρέθηκι, κι ἔλιγι μι τοῦ νοῦ τ' «Δὲν πειράζ, οὐ ἀδιρφός μου κατὰ τὴ συμφουνία μας, πῆρι τοῦ παλιὸ τ' ἀχούρ κι ἱκεῖ πᾶν ὄλα τὰ ἀγιλάδια κι τὰ βώδια κι τὰ μουσκάρια. Ἰγὼ διάλιξα τοῦ κινούργιου τ' ἀχούρ κι κεῖ πάει οὐ κουτσὸς οὐ παλαῖβουδας κι' αὐτὸ ἦταν τυχηρόν μ'. Ἰγὼ δὲ θυμῶννου κι δὲν ἔχου καμμιὰ καΐκια κι ἔχ' οὐ θεὸς μι αὐτὸ τοῦ βῶδ' θὰ προυκόψου κι θὰ ζήσου καλὰ».

Ἦστιρα πάει μέσα στοῦ δικό τ', τ' ἀχούρ, τοῦ κινούργιου, γιὰ νὰ δγῆ τί κάμ' τοῦ δικό τ' τοῦ βῶθ' κι' ἅμα πάει κουντὰ τ' ἀρχισι νὰ τοῦ χαϊδέφ κι νὰ τοῦ χουρατέφ κι τοῦ ρουτοῦσε ἄν ἦταν ἠῦχαριστημένου. Ἰκείνου τότι ἀρχισι νὰ κουνάη τὴν οὐρά τ'. Αὐτὸς θάριψι τότι

πὸ αὐτὸ τοὺν περγιαλαίει, κὶ θύμουσι, κὶ ἀπ' τοῦ θυμό τ' βγάζ' ἀπὸ
 τὰ ζουνάρια τ', τὴν μεγάλ' τὴ μαχαίρα τ' κὶ τοῦ κόφτ' τὴν οὐρά τ'. Τοῦ
 γέρομου τοῦ βώδ', ἀπὸ τοὺν πόνου τ' δὲν μπουροῦσε νὰ κάμ' ἄλλου τί-
 ποτι κὶ ἄρχιφι νὰ κλουτσάη μὶ τὰ πσινα πουδάρια τ'. Αὐτός, οὐ χα-
 ζός, θύμουσε ἀκόμα παραπάν', κὶ παίρ' πάλι τὴν μαχαίρα τ' κὶ τοῦ
 κόφτ' κὶ τὰ δυὸ πσινα πουδάρια τ'. Τοῦ καῦμένου τοῦ βώδ' εἶχι που-
 λὺν πόνου κὶ ἄρχιφι νὰ μουγκρίζ. Τότε θύμουσι παραπάν' τοῦ παλα-
 βό τ' ἀφιντικό του κὶ ἄρχιφι νὰ τοῦ μαλῶν' κὶ νὰ τοῦ βρίζ'. Μόν' δὲν
 βλαστημοῦσι, γιατί ἀπ' τοὺν μακαρίτ' τοὺν πατέρα, ἦταν μαθημένους
 νὰ μὴ βλαστημάη, γιατί κέλους οὐ γέρος ἦταν ἀγράμματος ἀλλὰ εἶχι
 φόβου θεοῦ κὶ δὲν βλαστημοῦσι καμμιά φουρά, κὶ τὰ πηδιά τ' τὰ οὐρη-
 νησι κὶ τὰ ἔλιγι. «Πηδιά μ' ζῆσι, χρουνίστι σάν ἄνθρωποι πὸ εἰστι
 κ' ἄν θυμώστη καμμιά φουρά νὰ μὴ βγάζτι κακὸ λόου ἀπ' τοῦ στόμα σας
 κὶ νὰ μὴ βλαστημάτι, γιατί οὐ θεὸς καμμιά φουρά δὲν θέλ' ν' ἀκούη βλα-
 στημνὲς κ' ὅποιος βλαστημάη, ἢ βλαστήμια γυρίζ' στοῦ κεφάλι τ' κὶ οὐ
 θεὸς τοὺν παιδεύ. Μένα ἔτσι μ' ἔλιγι, οὐ θεὸς σχουρέσ' τουν, οὐ πατέρας
 μου κὶ ἔτσι ἔμαθα, κὶ Δόξασι οὐ θεὸς πρόκοψα κὶ ἔκαμα βιάτα κὶ κυτ-
 τάξι κὶ σεῖς νὰ μὴ βλαστημάτι. Κὶ ἄν καμμιά φουρά τύχ' νὰ θυμώστη,
 νὰ φυλάγιστι, νὰ μὴ βρίζτι ἄγρια κὶ ἀθεόφοβα. Εἶμι μερικοὶ ἄνθρωποι
 τοῦ βρίζουν κὶ θεὸ κὶ Παναγιά κὶ Χριστὸ κὶ σταυρὸ κὶ ἄγιον. Αὐτοὶ
 νὰ ξεύριτι πὸν κουλάζονται κὶ προκοπὴ δὲν γλέπουν». Αὐτὴν τὴν
 οὐρημῆνια τοῦ γέρου τοῦ σχωριμένου, τὰ δυὸ ἀδέρφια τὴν φύλαξαν, κὶ
 ὄλου φυλάγονταν κ' ὅταν καμμιά βουλά θύμωναν κὶ ἀναφταν τὰ
 γαίματά τς, ἔλιγαν κανέναν λόγου θυμουμένου, δὲν ἔβριζαν ἄσχημα
 κὶ δὲν βλαστημοῦσαν. Ἔτσ' κὶ οὐ μικρὸς ἀδιρφός, στοῦ θυμό τ' ἀπάν',
 τοὺν ἔπιασαν τὰ γαίματά τ' κὶ θαρροῦσι πὸν τοὺν περιπαίζ' τοῦ βώθ'
 κὶ χτυποῦσι τὰ μπρουστινά τ' τὰ πουδάρια τ', κὶ πῆρι πάλι τὴ μαχαίρα
 τ' κὶ τὰ ἔκουφι τὰ μπρουστινά πουδάρια τ'. Τότε τοῦ καῦμένου τοῦ
 βώθ' ἄρχιφι νὰ βγάζ' τὴ γλώσσα τ' κὶ νὰ τὴν κουνάη, γιατί εἶχι φου-
 βερὸν πόνου. Τότι οὐ χαζὸς κὶ θυμουμένους ἀδιρφός, ἔκουφι κὶ τὴν
 γλώσσα τοῦ βουδιοῦ κὶ στα ὑστιρνὰ ἔκουφι κὶ τοῦ κεφάλ' τοῦ βουδιοῦ,
 κὶ ἡσύχασι τοῦ καῦμένου κὶ τυραννημένου τοῦ ζῶου. κὶ ἡσύχασι κὶ οὐ
 τριλλὸς κὶ ἦρι νοῦς τ' στοῦ κεφάλι τ'. Ὅστιρα κάθισι κὶ τοῦ ἔγδαρι
 τοῦ καῦμένου τοῦ βώθ' κὶ τοῦ φουρτώθκι τοῦ κουρμὶ τοῦ βουδιοῦ
 στὴ ράχη τ', κὶ δὲν τοῦ πάει στοῦ παζάρ γιὰ νὰ τοῦ πουλήσ' τοῦ κριάς
 τ', γιατί ντρέπονταν ἀπ' τῆς χουργιανοὶ γιὰ τῆς τρέλλες τ', μόν' τρά-
 βιξ' ὄξου στοὺν κάμπου κὶ τοῦ κρέμασι σ' ἓνα δέντρον κὶ κύταξι νὰ
 ἔρτουν ἀγοραστάδισ γιὰ νὰ πουλήσ' τοῦ κριάς Ἡθιλι οἱ ἀγοραστάδες
 νὰ μὴν εἶνι ἄνθρωποι, πὸν κατλάβι κὶ κείνος πὸν θὰ τοὺν πργια-

λοῦν, μόν' κύτταξι νὰ βρῆ ζῶα νὰ πουλήσ' τοῦ κριάς. Τὰ σκυλιὰ ἀπ' τοῦ χουριὸ ἀπ' τῆς μάνδρις, πῆραν μυρουδιὰ κι πλάλιξαν ὄλα κι πᾶν ἱκεῖ ποῦ ἦταν κριμασμένου τοῦ σφαγμένου τοῦ βώθ', κι' ἄρχισαν νὰ φουναῖζουσι γιὰ νὰ τὰ δώσ' οὐ χαζὸς κανένα κουμμάτι κριάς.

Τότι αὐτὸς γυρνάει κι τὰ λέει τὰ σκυλιὰ: «Ἰγὼ θὰ σᾶς δώσω βερεσὲ κριάς νὰ φᾶτι, ἅμα θέλου ὕστερα ἀπὸ σαράντα μέρες νὰ ἔρτι νὰ μι πληρώσι». Τὰ σκυλιὰ πάλι φώναζαν γάβ, γάβ, γάβ. — «Ἄ κατάλαβα, λέει κείνους, ἰσεῖς στρέϊτι νὰ μι πληρώσι τὴν ὕστηρα ἀπὸ σαράντα μέρες, ἅμ ἰγὼ δὲν σᾶς πιστεύου». — Πάλι τὰ σκυλιὰ φώναζαν γάβ, γάβ, γάβ.

Γυρνάει τότε αὐτὸς κι τὰ λέει τὰ σκυλιὰ. — «Ἰγὼ εἶμι σύμφωνους νὰ σᾶς δώσω κριάς, ἅμὰ θέλου νὰ μι δώσι ἕναν ἠγγυητὴ ποῦ θὰ μι πληρώσι στὴν διουρία». Γλέπ' ἱκεῖ ἕνα μεγάλου σουκακίσιου μαῦρου σκυλί, ποῦ τοῦ φώναζαν στοῦ χωριὸ οἱ χουριανοὶ κι τοῦ ἔλιγαν Μαυρίκ. Λέει τότε στὸν Μαυρίκ.

«Ἰσὺ θέλς νὰ γιένς ἠγγυητῆς στὰ παραδέρφια σας ποῦ θὰ μι πληρώσουν στὸν κηρό ;» — Γάβ, γάβ, φουναῖζ οὐ Μαυριξ.

«Ἄ! κατάλαβα, λέει, θὰ γένς ἠγγυητῆς. Ἄμ ἰγὼ δὲν εἶμι μπουνταλᾶς, θέλου στὴν συμφωνία αὐτήναν κι ἕναν μάρτυρα. Ποιὸς ἀποῦ σᾶς θὰ ἔν μάρτυρας ;» Γυρνάει, γλέπ μπρουστά τ' ἕνα ἄλλου μεγάλου σουκακίσιου σκυλί μι κίτρινη τρίχα. Αὐτονοῦ τοῦ ὄνομα δὲν τοῦ ἤξιρον κι τοῦ φουναῖζ ἐκεῖνου κι τοῦ λέει. — Ἔλα δῶ Τσιακῆρ, ἐγὼ θὰ δώσω στὰ παραδέρφια σ' βερεσὲ κριάς νὰ φᾶν νὰ χορτάσουν' ἅμὰ ἔχουμε συμφωνία, ἅμα περάσουν σαράντα μέρες θὰ μι φέρουν τις παραδῖς. Μαυριξ δέχτι νὰ ἔν ἠγγυητῆς. σένα σὶ θέλου νὰ ἔνς μάρτυρας. Τί λες θὰ ἔνς μάρτυρας ; Οὐ ξανθὸς σκύλος φώναξι γκάβ, γκάβ !

«Κατάλαβα, εἶπε οὐ χαζὸς, τώρα ἤγκι ἡ δουλειὰ σας, οὐ Μαυριξ θὰ εἶνι ἠγγυητῆς κι οὐ Τσιακῆρ μάρτυρας. Ἐλᾶτι νὰ σᾶς δώσω κριάς».

Ἀρχίνιμι τότε νὰ δίν' σὲ κάθε ἕνα σκυλί ἀπὸ ἕνα κουμμάτ' κριάς. Ρωτοῦσι τοῦ ἕνα «Ἰσὺ πόσου θέλς», Τοῦ σκυλί φώναζε γκάβ, γκάβ. «Κατάλαβα, κατάλαβα, ἔλιγι, ἰσὺ θέλς μιὰ ὀκᾶ κριάς». Χάρτ, ἔκουφτε ἕνα κουμμάτ' κριάς μι τοῦ μαχαίρι τ, τοῦ ζύγιαζι μὲ τοῦ καντᾶρι τ', κι τᾶδδουσι τοῦ σκυλί. Ἰκείνου τοῦ ἄρπαξι τοῦ κουμμάτ' κι πλαλιτοῦντας ἔφηνγι μακρὸν γιὰ νὰ μὴν τοῦ πλακώσουν τὰ ἄλλα τὰ σκυλιὰ, κι πήγι-νι μακρὸν κι παράμιρα γιὰ νὰ τοῦ φᾶν μι ἡσυχία. Κατόπ' ἔδινι σὶ ἄλλον σκυλί, ἄλλου ἕνα κουμμάτ' κριάς κι ὄλου κάθε σκυλί τοῦ ἔλιγι «πόσου θέλς καὶ σύ», ἄλλου ἔδινε μιὰ οὐκᾶ, σὶ ἄλλου δυὸ οὐκάδες κι σὶ ἄλλου κόμα παραπάν' ἢ λιγότερου ὅπους τοὺς ἔρχουνταν στὴν θέλσι τ'. Ὡς τὰ ὕστερνά, ἔδουσι ἀπὸ ἕνα τρανὸ κουμμάτ' στοὺν ἠγγυ-

ητή, κι στούν μάρτλα κι όλα τὰ σκυλιὰ ἀποτραβήχκαν σὶ παράμερα μέρια, μακρὰ κι ἔτρουγαν μὶ ὄρεξι κι χόρτασαν. Εἶχε ἀπουμείν' ἀκόμα κι ἄλλου κριάς κι ἔλιγι αὐτὸς μὶ τοῦ νοῦ τ'. «'Ακόμα ἀπώμικε κριάς κι ἄλλ' μιστηρίδης δὲν εἶνι· νὰ δγιοῦμε τώρα τί θὰ τοῦ κάμου». Ὅσον νὰ πῆ αὐτὰ τὰ λόγια, σηκών' κατ' ἀπάν' τὸ κουφάλι τ', κι γλέπ' κάμπουσιν κάργιν ποὺ ἀπιτοῦσαν κι ἤθελαν νὰ φᾶν κριάς. Τότε γυρῶν' αὐτὸς κι λέει: «Νὰ οὐ θεὸς μ' ἔστειλι κι ἄλλιν μιστηρίδες, κι λέει, ἔλατε καὶ σεῖς κάργες ἀρχηνέψτε νὰ τρῶτι· σὶ σᾶς θὰ δώσου τοῦ κριάς χουρὶς νὰ τοῦ κόψου ἰγὼ καὶ χουρὶς νὰ τοῦ ζυγιάζου, γιατί κουράσκα πιχιά, κι φᾶτε κάθε μιὰ σας ὅσου μπουρέστι κι νὰ γιουμῶστι τῆ γκούσια σας. Μόν σὶ σᾶς θὰ δώσου προθεσμία εἴκουσ' μέρες, κι πρέπ' νὰ ἔρτιτι ὅλις ἰδῶ νὰ μὶ πληρώστε κι ἠγγυητῆς σας κι πληρωτῆς εἶνι αὐτὸ τοῦ δέντρου, ποὺ εἶνι κριμασμένου τοῦ λές Κυττάξτε καλά· ὕστερα ἀπὸ εἴκουσ' μέρις νὰ ἔρτιτι ὅλις σας γιατί ἂν μὶ γιολάστι κι δὲν ἔρτιτι, σᾶς πέρ' κείνους ποὺ δὲ σᾶς ἔχ'». Οἱ κάργες φώναζαν ὅλις κρὰ, κρὰ, κρὰ κι τοῦ ξικουκκάλσαν ὅλου τοῦ κριάς.

Οὐ χαζὸς, πάει στοῦ σπῆτι τ', πλύθκι, σαπουνίσκι, κτινίσκι, ἔβαλε τὰ καλὰ τὰ ροῦχα, κι σὺν τσιουρμπαιζογιὸς βγίκι, πάει στοῦν καφενέ, τραβοῦσι τοῦ κουμπουλόγι τ' κι «νὲ σκόρδα ἔφαϊ νὲ σκουρδὲς μύριζι» κι σφύριζι κι τραβουδοῦσι χαρούμιнос, σὺν νὰ μὴ ζήμινοισι καθόλου, κι κανέναν χουριανὸς δὲν κουτοῦσι νὰ τοῦν ρουτίσ' γιὰ τὰ τριλλὰ καμῶματα τ', γιατί ἤξιραν οἱ ἀνθρώπ', ποὺ ἦταν λίγου θυμῶτς κι δὲν ἤθιλιαν νὰ πιαστοῦν μαζύ τ'.

Αὐτὸς κάθε μέρα, λουγάργιαζι τῆς μέρις ποὺ πιρνοῦσαν, κι ἅμα γιόμισαν οἱ εἴκουσ' μέρις ποὺ ἔταξι τῆς κάργιν, πάει σὶ κείνου τοῦ δέντρου ποὺ εἶχι κριμασμένου τοῦ κριάς τοῦ βουδιοῦ, κι φύλαξι κάμπουσιν ὄρις γιὰ νὰ ἔρτουν οἱ κάργες νὰ τοῦν πληρώσουν. Ἄμα εἶδγι, ποὺ δὲν ἦρτι καμμιά κάργα νὰ φέρ' παράδιν, θύμουσι κι ἀρχίνεψι νὰ γυρεῦ' τῆς παράδιν ἀπ' τοῦ δέντρου γιατί εἶπι μὶ τοῦ νοῦ τ', ποὺ ἔκαμι τοῦ δέντρου ἠγγυητή.

Τοῦ δέντρου ψυχὴ δὲν εἶχι νὰ δώσ' ἀπόκρισι, κι κείνους τότε πῆρι τοῦ μπαλτά τ' κι ἀρχινίσι νὰ κόφτ' τοῦ δέντρου ἀπ' τῆ ρίζα τ'. Ἰκεῖ ποὺ ἔκουφτι τοῦ δέντρου, ἅμα ἔφτασι στὴ μέσ' χούρ! ἀρχίψαν νὰ πέφτουν λίρες, κι οὐ χαζὸς χτύψι ἀκόμα κἀνα δυὸ μπαλταδιὲς κι ἔπισαν ὅλης οἱ λίρις, κι ἤγκι κατὰ ἧς μιὰ τρανὴ κουμούλα λίρις.

Ἡὐτὸς τότε αὐτὸς, δὲν ξιπάσκι καθόλου κι δὲν τὰ ἔχασι. Ἐμασι τὶς λίρις, τὶς ἔβανι στοῦν κόρφου τ', κι μερικὲς ἔβανι στὰ ζουνάρια τ' κι ὄσις περίσιψαν τὶς ἔχουσι μέσα στὰ ποντούρια κι στὰ τσαρούχια τ', τῆς ἔκρυψι καλὰ καλὰ νὰ μὴ φαίνονται κι' ἀρχίψι ἀπὸ γάλια γά-

λια νὰ παέν' στοὺν χουργιό, κι κύτταξε νὰ βασιλέψ' οὐ ἥλιους κι νὰ σκουτιδιάσ' καλὰ κι νὰ μὴν τοὺν δγιοῦν οἱ χουργιανοί, ποὺ ἦταν τόσον φουσκουμένα τὰ ζουνάργια τ' κι οἱ κόρφουδις τ' κι ἔλιγι μὲ τοὺν νοῦ τ'. «Γώρα ἂν μι ἀντικρύσ' κανέννας χουργιανός, γιὰ καμμιά γυναῖκα ποὺ θὰ πιρνᾶ ἢ μὴ τὴ λαήνα τς γιουμάτ' μι νεαρό, γιὰ κανένα πηδι ἀπὸ κεῖνα ποὺ σκανταλεύουντι τοῦ βραδὺ βραδὺ κι περιγαλοῦν χουρις καμμιά ἡτία τῆς ἀνθρῶπ', ποὺ πααίνουν λίγου ξώρας στὰ σπίτια τς λίγου τσιακῆρ κεφλήδες γυρίζουντας ἀπ' τοῦ καπηλειό. Ἄν μι ρωτήσουν αὐτοὶ ἀπὸ ποὺ ἔρχουμι, τί νὰ τῆς πῶ ;» Ἔ! ἔλιγι πάλι : «Ποιὸς κουτάει νὰ μὴ ρουτήξ ; ξέρουν οὐ κόσμους ὄλους ποὺ εἶμι θυμώτς, κι ἂν κανέννας μὴ ρουτήσ', θὰ κάμου τοὺν μπουνταλᾶ κι θὰ μολώξουν κι δὲ θὰ τοὺν ἀπονκριθῶ, κι θὰ τραβήξου ἦσυχα ἦσυχα στοὺ σπίτι μ' κι θὰ κυττάξου νὰ κρύψου τῆς λίρις μου κοντὰ στῆς ἄλλης ποὺ πῆρα μοιράσ', κ' ἔτσ' ἢ κουμούλα μ' θὰ εἶνι τρανήτερη ἀπὸ τὴν κουμούλα τοῦ ἀδερφοῦ μ', ποὺ θέλση νὰ εἶνι ἀνοιχτουμάτς, κι νὰ τώρα πῶς οὐ θεὸς μὴ λυπήθηκε κι ἔδειξε τοῦ θάμμα τ', ἠὺχαριστοῦμι τουν». Αὐτὰ λέγοντας, πάει στοὺ σπίτι τ', κι καλὰ ποὺ δὲν τοὺν ἀντίκρισι κανέννας, μόν' ποὺ λαχταροῦσι, κι ἄδικα φουβοῦνταν νὰ μὴν τοὺν δγιῆ κανέννας φουρτουμένουν μὲ τίς λίρις ποὺ μάζουξι ἀπ' τοῦ δέντρου.— Κατόπ', τὴν μαζουλίκα τ' θέλσι νὰ τὴν παραχώσ' μέσα στὴ γῆς, ὀπους ἔκαμι κι πατέρας τ' στὰ ζῶντα τ'. Πῆρε ἓνα χουματένιου τσουκάλ', ἔβανε μέσα τῆς λίρες τ', κι κατέφκι κάτ' στὴ γίσιμα, ἀνοιξε μὴ τρόπου μὴ τρύπα στοὺ χῶμα γιὰ νὰ κρύψ' τοῦ τσουκάλ'. Τὴν τρύπα τὴν ἔκαμι βαθειά, ἴσια μὴ τοῦ γόνατου τ', κι κόμμα βαθειά, κι πουλέμισι ὄλ' τὴν νύχτα, γιὰτι ἔσκαφτι τοῦ χῶμα μὴ ἓνα μικρὸ σκιπαρούθ', γιὰτι δὲν θέλσι νὰ σκάψ' μὲ τοὺν κασμᾶ κι ἀκούσ' κανέννας τέτοια ὦρα τὴ νύχτα τὰ δυνατὰ χτυπήματα κι ἔρετ' κι τοὺν δγιῆ ποὺ σκάφτ' κι παραχῶν' τοῦ τσουκάλι τ'. Ἄφοῦ παράχουσι τοῦ τσουκάλ' μὴ τοῦ χῶμα, τοῦ πάτσι καλὰ γιὰ νὰ μὴν φαῖνι τοῦ σκαμμένου μέρους κι τοῦ λίγου χῶμα ποὺ περίσισιμὴ τοῦ ἔμασι μὴ τίς χοῦφτες τ', τοῦ ἔβανε μέσα στοὺ μαντήλι τ' κι βγῆκι ὄξου στὴν ἀυλὴ κι τοῦ ἔρριξε ἀνάμεσα στὰ λουλούδια τοῦ μπαχτέ τ', γιὰ νὰ μὴν τοῦ δγιῆ κανέννας κι βᾶν ὑπουψία ποὺ ἔκαμι αὐτὴν τὴν δουλιά. Ὅταν ξημέρουσι, πάει μέσα στοὺν οὐντᾶ τ' ποὺ κοιμοῦνταν, κι ξαπλώθη λιγάκ' γιὰ νὰ ξικουραστῆ κι κύτταξι νὰ μὴν τοὺν πάρ' ὕπνους κι κοιμηθῆ ὡς τὰ μισμέργια κι βάνουν ὑπουψία οὐ κόσμους, ποὺ αὐτὸς ἀποχάθη ἀπ' τοὺν ὕπνου του κι καταλάβουν ποὺ δούληβι ὄλ' τὴ νύχτα. Αὐτόναν τοὺν ἔλεγαν μπουνταλᾶ κι χαζόν. Ἀμὰ ἰκείνους ἦταν πολὺ πουνηρὸς κι ἦξιρνι τὴ δουλιά τ', κι προφυλάγουνταν πολὺ κι μουνάχους ἔλιγι μὴ τοῦ νοῦ

τ' «Φύλαγε τὰ ρούχα, σ' γιά νά εἶσι σίγουρος, κι μὴν πιστεύητι σὶ κανέναν, γιατί οὐ κόσμος εἶνι χαμνὸς κι ὄλ' κυττάζουν νά σὶ κάμνουν ζημιά».

Κατόπ', λουγάργιασι καλά, γιά νά μὴ χάσ' τὴν προουθεσμία γιά τῆς σαράντα μέρις ποῦ ἦταν ταγμένη γιά νά πάη νά γυρέψ' τῆς παράδιδι ἀπ' τὰ σκυλιά, ποῦ τὰ ἔδουσι βερεσὲ κριάς ἀπ' τὰ καλύτιρα κουμμάτια τοῦ βουδγιουῦ. Ἄμα γιόμισαν οἱ σαράντα μέρις, πάει πάλι στοῦ χουράφ' στοῦ μέρους ποῦ ἦταν τοῦ δέντρου, γιά νά δγῆ ἂν ἦσαν τὰ σκυλιά. Τότι λίγου σταναχουρέθι κι κόπχιασι κάμπουση ὦρα ὅσου νά βρῆ ποῦ ἦταν τοῦ δέντρου, γιατί κείνου τοῦ ἔκουσι κι κατόπ' πᾶν ἄλλ' χουργιανοὶ κι μὴ τις μπαλτάδιδι τοῦ κουμμάτχιασαν τοῦ δέντρου κι πῆσαν τὰ ξύλα τ', κι τὰ κουβάνσαν στὰ σπίτχια τς, γιά νά ἔχουν τοῦ χειμῶνα ξύλα νά τὰ καῖν στὰ τζάκια τς. Τρόμαξι ὅσου νά βρῆ τοῦ μέρους, κι στοῦ τέλους τοῦ ηῦρι. Τότι γυρνάει κι γλέπ' κατὰ δῶ κι κατὰ κεῖ γιά νά δγῆ ἂν ἦταν τὰ σκυλιά. Φύλαξι. φύλαξ ὡς τοῦ βρούδ', κι νέ σκυλι ἦρτι, νέ διάβουλους. Θύμουσι αὐτός, κι κοῦνσε τοῦ κιάλι τ' κι ἄρχιψι νά λέη μουνναχός τ'. «Ἄ μὰ ἰγὼ ξέρου τί θά κάμου κι θά ἀναγκάσο μὴ τοῦ καλὸ κι μὴ τοῦ κακὸ νά μὴ πληρώσουν».

Σκώθιμι τότι, πάει στοῦ σπῆτι τ', ἔφαγι μάνι μάνι λίγου ψουμι κι τυρι κι ἓνα κρουμμύθ' κι πλάγιασι στοῦ στρώμα τ' νά κοιμηθῆ γιὰτί ἦταν πολὺ κουρασμένους. Ἄμα πλάγιασι, τὸν πῆρι οὐ ὕπνου κι κοιμήθιμι καμπόσις ὦρις, κι κατόπ' ξύπνησι κι ἄρχιψι νά συλλογέτι μὴ τί τρόπου θὰ τὰ πχιάσ' τὰ σκυλιά κι θὰ τὰ καταφέρ' νά τὸν πληρώσουν. Ἄφοῦ συλλογιόσκι κάμπουση ὦρα, ηῦτὺς τὸν ἦρτι στοῦ νοῦ τ' μιὰ πουνηγιά και σκώθιμι ἀπ' τοῦ στρώματ' ντύθιμι κι τράβιξι ἴσια στοῦ σιδηρᾶ τοῦ χουριουῦ κι τὸν παράγγειλι νά τὸν κάμ' σαράντα σιδηράνις χαλκάδιδι, τὶς τριάντα οὐχτὸ μικρὲς ὅσου νά πιννάη τοῦ κιοφᾶλ ἓνα σκυλιουῦ μέτριου, κι τῆς δυὸ τῆς χαλκάδιδι μιγαλύτερις γιά νά μπουρεῖ νά χουρέσ' τοῦ κιοφᾶλ τρανοῦ σκυλιουῦ. Τὸν εἶπι τὸν σιδηρᾶ, τῆς σαράντα αὐτὲς τῆς χαλκάδιδι νά τῆς κάμ' σὰν ἀλτσύδα, νά εἶνι πιρασμένις οἱ χαλκάδιδι οὐ ἓνας μέσα στοῦν ἄλλουν. Τὸν συμφώνησ' τὸν σιδηρᾶ, νά κάμ' αὐτήναν τὴν ἀλτσύδα ὅσου μπουρεῖ γιρή, κι τὸν εἶπι θὰ τὸν πληρώσ' ὅσις παράδιδι τὸν γυρέψ'. Οὐ σιδηρᾶς, κείνης τῆς μέρις ἔτυχε νά μὴν ἔχ' πολλή δουλειὰ κι μὴ πολλή ηῦχαρίστησι τὸν εἶπι τὸν χαζόν, τὸν τσιουρμπατζουργιὸ, ποῦ θὰ πουλημῆσ' νά τὸν εὐχαριστήσ' κι νά κάμ' τὴ δουλειὰ ἀγλήγουρα σὲ κάμια βδομάδα. Οὐ χαζὸς τὸν λέει «κάμι τὴν δουλειὰ ἀγλήγουρα κι μὴ λυπᾶσι τῆς παράδιδι». Τότι οὐ σιδηρᾶς τὸν λέει «ἀφιντικὸ ἰγὼ θὰ κάμου τὴν ἀλτσύδα ὅπουσ τὴν θέλς μόν' ξεύρς, ποῦ δὲν ἔχου πολὺ

σίδηρου στοῦ μαγαζι μ', κι χουρίς νὰ σὶ κακουφανῆ, σὶ παρακαλῶ δώσι μι λίγισ παραδες νὰ πάου αὔριου στὴν πουλιτεία ν' ἀγουράσω σίδηρου κι' ἀποὺ μιθαύριου θ' ἀρχινέψου νὰ δουλεύου μέρα νύχτα γιὰ νὰ κάμου τὴν ἀλτσούδα ἀγλήγουρα κι καλά».

«Καλά, λέει, οὐ τσιουρμπατζουγιός, πᾶρι αὐτὲς τῆς παραδες κι κῦτταξι νὰ κάμς τῆ δουλειά σ' ἀγλήγουρα. Ἔβανι τοῦ χέρι τ' μέσα στοὺν κόρφου τ', κι ἔβγανε μιὰ χοῦφτα γρόσια κι τὰ ἔδουσι στοὺν σιδηρᾶ κι τὸν ῥώτση «αὐτὰ σὶ φτάνουν νὰ ἀγουράσης σίδηρου γιὰ θέλς νὰ σὶ δώσον κι' ἄλλισ παραδिस».

— «Φτάνουν, φτάνουν, ἀφιντικό, αὐτὰ ποὺ μ' ἔδουσις».

Τότε λέει οὐ χαζός. «Μέτρησι νὰ δγιοῦμι αὐτὲς τῆς παραδिस ποὺ σὶ ἔδουσα. Ὅπχιους παέν' χουρίς λουγαριασμό, λουγαριασμό δὲν βρίσκ».

Κάθισι τότε οὐ σιδηρᾶς, κι προυστὰ στὰ τσιράκια τ' κι στοῦ ἀφιντικό, μέτρησι τῆς παραδिस ποῦ ἦταν ἱκατὸν πινηῆντα γρόσια κι εἴπι πάλι στοὺν χαζό. «Αὐτὰ τὰ ἱκατὸν πινηῆντα γρόσια φτάνουν κι πιρσισεύουν γιὰ ν' ἀγουράσου τοῦ σίδηρου κι νὰ πληρώσου κι τ' ἀμάξ' ποῦ θὰ τοῦ κουβανήσ' ἀπ' τὴν πουλιτεία».

— Καλά, καλά, εἴπι οὐ χαζός, κι πάει στοῦ σπίτι τ' νὰ φάη κι νὰ κοιμηθῆ γιὰ νὰ σκουθῆ γουρίς κι νὰ πάη στοῦ σιδηρᾶ νὰ τοὺν πῆ ἄλλ' μιὰ φουρά, νὰ πάη πουρνὸ πουρνὸ στὴν πουλιτεία, ν' ἀγουράσ' τοῦ σίδηρου, κι ὦ; τοῦ βρούθ' νὰ ἔρε' κι ν' ἀρχινέψ' νὰ κάμ' τὴν ἀλτσούδα μι τίς τριαντὰ οὐχτῶ μικρὲς χαλκάδισ κι τῆς δυὸ τῆς τρανές.

Ὅταν πάει οὐ χαζός στοῦ σιδηράθκου, εἶδγι ἀπ' ἀντίκρη τὰ δυὸ τσιράκια τοῦ σιδηρᾶ ποὺ σκούπιζαν τοῦ μαγαζι κι τοίμαζαν τὰ μουχάνια κι τὰ τσεκίτσια κι τὰ καρβούνια, μόν' δὲν εἶδγι τοὺν σιδηρᾶ κι λέει τὰ πηδιά. — «Μπερὲ Ἰσεῖς ἤρθιτι κι τοιμάζισι, ποῦ εἶνι τοῦ προυκουμμένου τ' ἀφιντικό σας, οὐ μᾶστουρίς σας; Νὰ μὴν τοὺν πῆρι οὐ ἕπνους κ' ἀκόμα δὲν μοῖ ἤρτι στ' ἀργαστῆρι τ;» Τότε γυρνάει, τοῦ μεγάλου τοῦ τσιράκ' κι τοὺν λέει. — «Ἀφιντικό μὴ θυμώνς ἄδικα, οὐ μᾶστουρίς μας ἔχ' δυὸ ὄρις ποῦ τράβιξι κι πάει στὴν πουλιτεία γιὰ ν' ἀγουράσ' τοῦ σίδηρου κι μᾶς, μᾶς εἴπι νὰ σιγυρίσουμι καλὰ τοῦ ἀργαστῆρ' κι' ἅμα προυφτάσ' σήμερα τοῦ μισμέρ' νὰ ἔρε' ἀπ' τὴν πουλιτεία, ηῦθὺς θὰ ἀρχινέψουμι τῆ δουλειά γιὰ νὰ σώσουμι τὴν ἀλτσούδα σὶ τρεῖς μέρις κι νὰ μὴν ξιμακραίν' ἡ δουλειά μιὰ βδουμάδα».

Ἄμα ἄξι αὐτὰ τὰ λόγια οὐ χαζός, χάρις πουλὺ κι πάει στοὺν καφενὲ νὰ πῆ καφέ κι' ἀπ' τῆ χαρά τ' τὴν πουλλὴ πρόσταξι τοὺν καί' βειζῆ νὰ τοὺν φέρ' κι' ἕναν ναργικιέ, γιὰ νὰ κάμ' κέφ', γιὰτι θυμήθηκ πὼς οὐ μακαρίτς οὐ πατέρας τ', στὴ χάσ' κι στὴ βρέξ' ὅταν καμμιὰ

φουρά ἦταν πουλὺ χαρούμενος, γιὰ πουλὺ σταναχορημένος κι λυπημέ-
νους παράγγεινε τὸν καϊβετζῆ νὰ τὸν φέρ' κι νὰ ραγκιλέ.

Ὁ καϊβετζῆς τότε, τοίμασι ἡντὺς τὸν καϊβὲ κι τὸν ναργιλέ κι τὰ
πάει στοὺν τσουρμπατζουγιὸ κι μὶ τοῦ νοῦ τ' ἔλιγι: «τοῦ μήλου δὲν
πέφτ' μακρὰ ἀπ' τὴν μηλιά», αὐτὸς ἔμοιασι τὸν μακαρίτ' τὸν πα-
τέρα τ', μόν' πρέπ' νὰ κυτᾶξου καλά, νὰ δγιουῖμι οὐ γιὸς τ' εἶνι, χα-
ρούμινους γιὰ λυπημένους. Παέν' τὸν καϊβὲ κι τὸν ναργιλέ στοὺν
τσιουρμπατζουγιὸ κι μὶ καλὸν τρόπον τὸν εἶπι «καλημέρα», τὸν ἔ-
δουσι τοῦ δίσκου, κι τὸν κύτταξι στοὺν πρόσουπου γιὰ νὰ καταλάβ' ἂν
εἶνι χαρούμινους ἢ λυπημένους.

Ὁ χαζὸς κατάλαβι τὰ κακώματα τοῦ καϊβιτζῆ κι καμῶθκι ποὺ
δὲν τὸν εἶδγι, μόν' τὸν εἶπι μιὰ ξηρὴ «καλησμέρα σου», πῆρι τὸν
καϊβὲ κι ἄρχιφι νὰ τὸν πίν' κι νὰ ρουφᾶι τὸν ναργιλέ κι κύτταξι
μπρουστά τ', χουρίς νὰ φανερῶσ' ἂν ἦταν χαρούμινους γιὰ λυπημένους.
Ὁ καϊβιτζῆς, θὰ ἔσκανι ἀπ' τοῦ κακὸ τ', γιὰτι δὲν μπόρσι νὰ καταλάβ'
τίπουτα ἀπ' τὰ κακώματα τοῦ χαζοῦ. Αὐτὸς τότε σκῶθκι, πλήρουσι γιὰ
τὸν καϊβὲ κι τὸν ναργιλέ, κι τραβῆξ' πάει στοῦ σπίτι τ' γιὰ νὰ φάη
λίγου, κι κατόπ' νὰ ξαπλουθῆ κι νὰ κοιμηθῆ καμμιά μισὴ ὥρα γιὰτι
ξύπνησε πολὺ νουρίς, πρὶν νὰ λαλήσουν τὰ πιτεινάρια.

Ὅταν πᾶν κι ἄλλ' καλουκρατούμινου τσιουρμπατζῆδισ στοὺν κα-
φενὲ γιὰ νὰ πχιοῦν τὸν καφέ τς, οὐ καϊβετζῆς δὲν βᾶσταξι κι τίς εἶπι
πῶς οὐ χαζὸς ἴπιχι πουρνὸ πουρνὸ καϊβὲ κι ναργιλέ κι δὲν μπόρσι
νὰ τὸν ψαρέψ' κι νὰ μάθ' ἂν ἦταν χαρούμινος γιὰ λυπημένους. Τότε
αὐτοὶ σὺν καλοὶ νοικουκρῆοι τὸν εἶπαν: «Μπρὲ ἀνθρουπε τοῦ θεοῦ,
τί σὶ μέλ' ἰσένα, ἂν οὐ κόσμους εἶνι χαρούμινος γιὰ λυπημένους, κύτ-
ταξι τὴ δουλειά σ', νὰ βγάλς τοῦ καθημερνό σ', νὰ θρέψ' τὰ πηδιά σ',
γιὰτι ἔχς στοῦ κιουφάλι σ' μάνα, πιθιρά, γυναῖκα κ' ἔνα σουρὸ γκου-
τζιουβέλινα κι ὄλα σένα καρτιροῦν, κι μὴ λουγαργιάης τί κάμ' οὐ ἕνας
κι τί κάμ' οὐ γιάλλος».

Μούλουξι τότε οὐ καϊβιτζῆς κι βοιβάθκι κι δὲν εἶπι πχιὰ τίπουτα.
Μόν', ὅταν πᾶν οἱ νοικουκρᾶοι στὰ σπῆτγια τς γιὰ νὰ φᾶν κι νὰ
δγιουῖν τὴς δουλέχ τς, τότε κάθισι μὶ τὸν μπακάλ' κι μιρακῶθκαν κι
ἔσκαναν ἀπ' τοῦ κακὸ τς, γιὰ νὰ βροῦν γιὰ πχιὰ ἡτία οὐ χαζὸς ἦιχι τοῦ
πουρνό, κι καϊβὲ κι ναργιλέ. Στὰ ὑστιρνά, γλέπουν ἀπὸ μακρὰ τὸν
χαζὸν ποῦ βγῆκι ἀπ' τοῦ σπίτι τ' κι τραβοῦσι ἴσια κὰ τοῦ σιδηρέθκου
εἶπαν τότε ἕνας τὸν ἄλλουν, νὰ τὸν πάρουν τοῦ κατόπι τ', νὰ δγιουῖν
τί θὰ κάμ' οὐ χαζὸς μὶ τὸν σιδηρᾶ. Ὅστιρα ὅμως ἄλλαξαν γνώμ' κι
εἶπαν: «Τί μᾶς χροιάζιτι νὰ ζαλίζουμισι ἄδικα. Ὅ, τ' εἶνι γιὰ νὰ ἔν,
θὰ μαθητυῆ σὶ δυὸ τρεῖς μέρις, γιὰτι τοῦ χουριό μας εἶνι μικρό, κι

ὅ,τ' κάμ' κανέννας ἀγλήγουρα μαθαίνει». — Ἔτσι εἶπαν κι ἡσύχασαν κι ἀρχίνιφαν κάθε ἓνας νὰ βλέπ' τὴ δουλειά τ' κι' ἄφσαν τὰ μεράκια τς κι ἡ συλλογή τς ἀγλήγουρα ἀστουχήθηκι.

Ἄμα ἴγκι αὐτὴ ἡ ἀλτσίδα, τὴν πῆρι αὐτὸς οὐ χαζὸς κι πάει, ὅσα σκυλιὰ ἀντίκρῦζι στοῦ δρόμου τᾶπχιασι κι πιρνοῦσι τοῦ κάθε ἕνανοῦ τοῦ κιουφάλ' στοὺν ἕναν χαλκᾶ. Πουρπάτσι, πουρπάτσι, κι' ὅσα σκυλιὰ εὔρισκι, μικρά, μιγάλα, τὰ πιρνοῦσι στὴς χαλκάδισ κι γιόμοσι τὴς τριάντα οὐχτῶ τὴς χαλκάδισ. Ἀπόμναν ἀκόμα δυὸ χαλκάδης κι δὲν μποροῦσι νὰ βρῆ κείνα τὰ τρανὰ τὸ σκυλιὰ ποῦ γύρηνι γιὰ νὰ τὰ πιράσ' κι κείνα στὴς ἀκρινὲς τὴς χαλκάδισ ποῦ τὴς εἶχι τοιμασμένους γιὰ δυὸ τρανὰ σκυλιὰ ποῦ τὰ γνώριζι. Τοῦ ἕνα ἀποῦ αὐτιά, ἦταν ἕνα τοῦ Μαύρου ποῦ τοῦ εἶχι ἠγγιωτῆ κι τοῦ ἄλλου ἦταν ἕνα ξανθὸ κι τρανὸ κι κείνο τοῦ εἶχι γιὰ μάρτυρα. Τότε αὐτὸς πῆρι κείνα τὰ τριάντα οὐχτῶ τὰ σκυλιὰ ποῦ τὰ εἶχι πιρασμένα στὴν ἀλτσίδα κι' ἄρχιψι νὰ τὰ πααίν' στοῦ βασιλέα τοῦ παλάτ' γιὰ νὰ κριθῆ μι αὐτά. Κείνις τὴς μέρις ἔτυχι νὰ εἶνι οὐ βασιλιὰς πολὺ λυπημένους, γιὰτι τοὺν πέθανι ἓνας συγγινης τ', κι εἶπι σὶ ὄλις τὴς δοῦλοι τ', ὅτι ὅποιους τοὺν κάμ' ἀπάν' σ' αὐτήναν τὴν λύπη τ' νὰ γιαλᾶσ' θὰ τοὺν δῶσ' πουλλαῖς παράδισ κι ὅ,τ' ἄλλου χάρισμα ζητήξ'. Ἄμα εἶδγιαν οἱ δοῦλοι ποῦ ἔρχιτι κείνους οὐ τριλλὸς μι τὰ τριάντα οὐχτῶ τὰ σκυλιὰ πιρασμένα μέσα στὴν ἀλτσίδα θάρρησαν ποῦ τὰ φέρ' αὐτὸς γιὰ τοὺν βασιλέα νὰ τοὺν κάμ' νὰ γιαλᾶσ', κι πᾶν κι τοὺν εἶπαν.

Τότε γυρνάει, βασιλιὰς ἀπ' τὸ παραθύρι τ', κ' ἄμα εἶδγε αὐτόναν τοὺν ἀνθρωπου, πρόσταξι νὰ τοὺν ἀφήσουν νὰ ἔρτ' κι νὰ μὴν τοὺν ἐμπουδίσ' κανέννας. Αὐτὸς ἄμα ἐμπῆκι μέσα στοῦ παλάτ' ἄρχιψι νὰ τραβάη ἴσια στοὺν βασιλέα τὴν κάμαρη. Ἰκεῖ ὄξου μιργιά, φύλαγι ἓνας πουρτάρς, τοὺν πχιάν' κι τοὺν λέει : «Τάξι μοι νὰ δγιοῦμι, τί θὰ μοὶ δώης ἀποῦ ἐκείνα ποῦ θὰ πάρς ἀπ' τοὺν βασιλιά ; » Κείνους τότε χαζὸς, τοὺν ἔταξι νὰ τοὺν δῶσ' τὸν ἕνα τοῦ κάρτου ὅ,τ' θὰ πάρη,

Πάει 'κόμα κατὰ μέσα, τοὺν πχιάν' ἄλλους ἓνας πουρτάρς κι κεί κείνους τὰ ἴδια τοὺν εἶπι. Κι κείνουν τότε τοὺν ἔταξι, τοῦ ἕνα τοῦ κάρτου ὅ,τ' θὰ πάρ'. Κόμα κατὰ μέσα ἄλλους πουρτάρς, τὰ ἴδια τοὺν εἶπι, κι κείνουν πάλι τοὺν ἔταξι τοῦ ἕνα τοῦ κάρτου. Στὰ ὕστερνὰ ὡς ποῦ νὰ πάη μέσα, ὅλα τὰ ἔταξι νὰ τὰ μοιράσ' στὴς πουρτάρδης.

Πααίλοντας μέσα στὸν βασιλιά, ἀντικρῦζ κείν' τὴν ὥρα ἴσια ἴσια τοὺν σαράφ' τοῦ βασιλὲς ποῦ ἔβγηνι κείν' τὴν ὥρα ἀπ' τοῦ βασιλεὰ τὴν κάμαρα. Αὐτὸς ἦταν ἓνας οὐβρὸς ἀψηλος κι μι ξανθὰ γένεια». «Ἄ λέει τότε κείνους ὁ χαζὸς αὐτὸς εἶνι ἡ Κίτιρνη τρίχα ποῦ γύρησα τόσ' ὥρα στοῦ δρόμου ! » Εὐθύς τοὺν πχιάν' τοὺν καυμένουν τοὺν Οὐ-

βρῶ κι τὸν περνάει μέσα στοὺν ἕναν τὸν χαλκᾶ. Πααίνοντας 'κόμα κατὰ μέσα, ἀντικρύξ' τὸν πρῶτον τὸν 'Αράπ' τοῦ βασιλιά, πὸν ἦταν μέσ' τὰ χρυσά 'ντυμένους κι τὸν πχιάν' κι κείνουν κι τὸν περπερνάει μέσα στοὺν ἄλλον τὸν χαλκᾶ.

Αὐτὸς λέει, εἶνι κείνους Μαυρίξ πὸν γύρηνα στοῦ δρόμου τόσ' ὦρα κι δὲν μπουροῦσα νὰ τὸν βρῶ! . . .».

Κεῖν' καὺμέν', Οὐβρὸς κι 'Αράψ, θάμαζαν ἀπὸ τῆς ἡρεῖ αὐτό, τοῦ καταδίκ' κι ἤθελαν δὲν ἤθελαν, τοῖς τραβῆξι, τοὺς πάει μέσα στοῦ βασιλεᾶ τῆ κάμαρη.

Τότι αὐτὸς χαζὸς ἄμα σέφκι (κπῆκι) μέσα στοῦ βασιλεᾶ τὴν κάμαρη, προσκύνσι τὸν βασιλεᾶ κι' ἄρχιπι νὰ λήη τοῦ πορόπουνου τ', κι εἶπι πῶς αὐτὸς ποῦλσι τοῦ κρηᾶς τ' σ' αὐτὰ τὰ σκυλιὰ κι' εἶχε μάρτυρα τὴν Κίτεριν τρίχα, κι ἠγγυητὴν και πληρουιῆ τὸν 'Αράπ'.

Βασιλεᾶς ἄμα ἄξι αὐτὰ τὰ πάθια, ἄρχιπι νὰ γιαλίη μι ὄλην τὴν καρδιά τ' κι εὐχαριστήθη πουλὺ μ' αὐτὰ τὰ καμώματα τοῦ χαζοῦ κι' εἶπι εὐθὺς νὰ τὸν πληρώσουν ἀπ' τῆς δικέτς τῆς παραδὶς ὅσα γρόσια εἶχι νὰ πάρ' γιὰ τοῦ κρηᾶς.

Κατόπ' τὸν ρῶτσι, τί θέλ' νὰ τὸν δῶσ' χάρισμα γιὰ τοῦ γέλασμα πὸν τὸν ἔκαμι κι γέλασι. Τότε κείνους γυρνάει και λέει:

— Βασιλεῖ μ' πολυχρονημέν', θέλου νὰ προυστάξ' νὰ μοῖ δώσουν ἕκατὸ ξυλαῖς στὴ ράχι μ'.

— Μὰ τί εἶνι αὐτὸ πὸν γυρεύς; λέει Βασιλιάς.

— 'Ιγὼ κείνου πὸν γυρεῦσεῖνι καλό, εἶπ' κείνους.

Βασιλιάς εἶδγι, παρκειδγι, αὐτόναν δὲν μπόρσι νὰ τὸν ἀλλάξ' τὰ γνώμια τ', κι πρόσταξι κι τὸν πῆραν ὄξου οἱ δοῦλ' κι τὸν πῆναν νὰ τὸν τινάξουν τίς ἕκατὸ ξυλαῖς.

Πααίνοντας ὄξου, γυρνάει κι λέει αὐτὸς τῆς στρατιῶτ', νὰ πάρουν τὸν πρῶτον τὸν πουρτάρ' κι νὰ τὸν πᾶν' μαζῆ τ'. Τοῦ βασιλιᾶ οἱ δοῦλ' ἦταν παραγγελέμειν' νὰ κάμνουν ὅ,τ' τοῖς πῆ αὐτός, κι χουρὶς νὰ ποῦν τίποτε ἔπχιασαν τὸν πρῶτον τὸν πουρτάρ' κι τὸν πᾶν μαζύ τς.

Κατόπ', κόμα κατὰ ὄξου, ἔπχιασαν κι τὸν ἄλλον τὸν πουρτάρ' καθὼς τοῖς εἶπε κείνους χαζὸς κι κατόπ' κι τὸν ἄλλον κι στα ὕστερ νὰ κι τὸν τέταρτον.

Ἄμα πᾶν ὄξου σιὴν αὐλὴ γυρνάει κι λέει κείνους χαζὸς: 'Ιγὼ σιὸν καθένα ἀπ' αὐτουνούς, ἔταξα νὰ τοὺς δώσου ἀπὸν ἕνα κάρτου ὅ,τ' θὰ πάρω ἀπ' τὸν βασιλιά. Τῶρα ἰγὼ ζήτηξα ἕκατὸ ξυλαῖς. Δῶστε νὰ διοῦμι σὲ κάθι ἕναν ἀπὸν εἰκους' πέντε ξυλαῖς, γιὰ νὰ πάρ' κάθι ἕνας τοῦ μερίδιο τς.

Ἀπὸν ἅν ἄπ' τοῦ παραθύρ', ἅμα ἄξι αὐτὰ βασιλιάς, θάμαξι μι τὴ γνῶσ' τοῦ χαζοῦ κι ηῦθὺς πρόσταξι νὰ κάμουν οἱ δοῦλ' ὅ,τ' τὶς εἶπι αὐτός, κι ἄρχιψαν ἄκειν νὰ στρώνουν κατὰ ἧς ἀπὸν ἕναν ἕναν τῆς πορτάρδης κι κάθε ἕναν τὸν μπλάστρουσαν καλὰ καλὰ ἀπὸ εἴκουσ' πέντε ξυλιές.

Ἄμα σῶθκι αὐτὴ δουλιὰ κι πῆρι κάθι ἕνας πουρτάρς τὸ μερτικὸ τ', τότε βασιλιάς φάναξι ξανὰ κείνουν τὸν χαζὸν κι τὸν ρῶτσι τὰ πάθια τ'. Τότε αὐτὸς ἄρχιπι νὰ λέη ὅλα, ἀπ' τοῦ ράμα ὡς τοῦ βελόν', κι βασιλιάς ηῦχαριστήθκι πουλὸν πὸν βρέθκι τέτχιους ἕνας ἄνθρωπους γιὰ νὰ τὸν κάμ' νὰ ἀστουχῆσ' τὴν πίκρα τ' κι νὰ παρηγουρηθῆ κι πρόσταξι εὔθὺς τοῖς δοῦλοι τ' νὰ φέρουν ἕνα σινίκ' φλουριά κι νὰ τὸν δώσουν αὐτόναν τὸν χαζόν. Τότι κείνους τὰ πῆρι κι προσκύνσι τὸν βασιλιά κι σκώθκι κι πάει στὴ δουλειὰ τ', κι κατόπ' μι κείνους τῆς παράδης πρόκουσι κι ἴγκι ἕνας μεγαλουσιάνς κι ὄλ' τὸν ἔδειχναν μι τοῦ δάχτυλον.

† Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a library stamp or additional bleed-through.]

ΤΑΞΕΙΔΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ *)

Ἀποσπάσματα

Μεγάλος Τσεκμετζές.

26) S. Lusigan (Κοσμοπολίτης): *Letters to Fordyce London 1788.*
Τόμ. Γ', σελ. 94—96. Ἐπιστολή 13.

Ἰουνίου 12 1786. Τὴν πρωτὴν τῆς 8ης ἀνεχωρήσαμεν (ἀπὸ Μικρὸν Τσεκμετζέν) καὶ ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα ἦτο ἀνέφελος καὶ τερπνὴ διήλθομεν τὸν καιρὸν μας, πότε μὲ τὴν πίπαν, ἐνῶ συγχρόνως ἀπελαμβάνομεν τὴν θέαν τοῦ τόπου, ἐνίοτε μὲ τουρκικὸ τραγοῦδι, μὲ τὸ ὁποῖον οἱ συνταξειδιῶται μας δὲν ἔλειπον νὰ μᾶς τραγουδοῦν. Διασκεδάζοντες μὲ τὰς τέρψεις αὐτάς, κατήλθομεν εἰς πεδιάδα, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε λιθίνη γέφυρα μὲ ἐξ ἀψίδας. Εἰς τὴν πεδιάδα αὐτὴν εὐρίσκοντο ἀρκετὰ ἄλογα τοῦ στρατοῦ τῶν γενιτσάρων, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐκεῖ διὰ νὰ φάγουν τὸ χορτάρι των, ὡς καὶ σκηναὶ διὰ τοὺς ἵπποκόμους. Εἰς τὴν Τουρκίαν τὴν 23 Μαΐου 1) ὅλα τὰ ἄλογα στέλλονται εἰς τὸ τσαΐρι νὰ φάγουν χορτάρι ἐπὶ ἓνα μῆνα. Εἰς τὰς 6 ἀρχίσουμεν νὰ ἀνερχώμεθα τὸ ἀπέναντι ὕψωμα, τὸ ὁποῖον τερπνῶς σκιάζεται ἀπὸ ὠραῖον δένδρον, ἔχει ἄφθονο χορτάρι καὶ εἰς ἓν μέρος του εὐρίσκεται βρύσις μὲ διαυγὲς νερό. Ἐδῶ κατήλθομεν δι' ἀναψυχὴν καὶ διὰ νὰ πάρωμεν τὸ πρωτὶνόν μας· εἰς ἓν τέταρτον τῆς ὥρας ἵππεύσαμεν, ἔτοιμοι νὰ κατέλθομεν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Beyuk Chekmegeai [Τσεκμετζέ], ἡ ὁποία παρουσιάζει τερπνὴν θέαν. Πρὸς βορρᾶν εἶναι λόφος, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφή καὶ κατοφέρεια εἶναι καλῶς καλλιεργημένα καὶ κατάφυτα μὲ ἀμπέλους καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, ἡ δὲ πεδιάδα παράγει ἀφθονίαν σίτου. Εἰς τὰ νότια εἶναι ἡ θάλασσα. Ἡ κατοφέρεια, ἐκτάσεως ἐνὸς τετάρτου μιλίου, μᾶς φέρει εἰς ἀρκετὰ ἐκτεταμένους πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι

*) Ὅρα Σ. 385 Τόμου 16ου.

1) Τὸ ὄρηδόν 23 Ἀπριλίου (Σ. Θ.).

παρέχουν εὐάρεστον θέαμα καλλιεργίας καὶ παραγωγικότητος. Περί τὰς 8 ἑφθάσαμεν εἰς τὴν κωμόπολιν αὐτὴν τοῦ Μεγάλου Τσεκμετζέ, ὅπου εἶναι τρία χάνια, ἐν τῶν ὁποίων εἶναι ἐκτισμένον ἀπὸ καλὴν τετραγωνικὴν πέτραν καὶ μὲ πολὺ ἐξαίρετον παρουσιαστικὸν ¹⁾ εἶναι 100 γιαρδῶν μήκους, 40 εὖρους καὶ 16 ὕψους. Εἰς τὴν κωμόπολιν εὐρίσκονται 60 περίπου οἰκίαι, κατοικούμεναι ἀπὸ Ἑλλήνας καὶ Τούρκους καὶ κεῖνται εἰς τὴν καταφέρειαν τοῦ προειρημένου λόφου. Πρὸς δυσμὰς εἶναι λίμνη, εἰς ἀπόστασιν μιλλίου περίπου, ἣτις συνδέεται μὲ τὴν θάλασσαν διὰ καναλιῶν διὰ τῶν ὁποίων ἔρχονται πλοῖα εἰς τὴν κωμόπολιν αὐτὴν, ἣ ὁποία κεῖται $2\frac{1}{3}$ μίλλια μακρὰν τῆς θαλάσσης. Ἐπὶ τῶν καναλιῶν αὐτῶν, τὰ ὁποία εἶναι τρία τὸν ἀριθμὸν, εἶναι ἐκτισμένη ἀπὸ μιὰ γέφυρα, κατασκευασμένη ἀπὸ καλὴν τετραγωνικὴν πέτραν. Ἐδῶ τὰ ἐδάδιμα παντὸς εἴδους εἶναι πολὺ εὐθηνά, ἰδίως ψάρια, τῶν ὁποίων ὑπάρχει μεγάλη ἀφθονία καὶ τὰ ὁποία ἐν μέρει ἀλιεῦνται εἰς τὴν λίμνην αὐτὴν, ἣ ὁποία εἶναι 7 ἢ 8 ποδῶν βίθους, ἐνῶ ἄλλα φέρονται ἄλλοθεν μέσῳ τῶν καναλιῶν. Εἰς τὰς 9 ἱπεύσαμεν διὰ τὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸ ταξεῖδι μας. Καὶ ἀφοῦ διήλθομεν τὰς γεφύρας, εἶχομεν ἔμπροσθέν μας ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν θέαν τῆς θαλάσσης καὶ ἀφ' ἑτέρου ὠραίαν ἐκτεταμένην χώραν κατεσπαρμένην μὲ διάφορα χωριά. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι τὸ τσιφλίκι τῆς Σουλτάνας ²⁾, κείμενον πλησίον τῆς παραλίας. Εἰς τὰς 10 ἢ θεομότης τῆς ἡμέρας ἦτο τόσο μεγάλη, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ προχωρήσωμεν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ὀμβρέλλα μου δὲν ἔδιδε ἀρκετὴν σκιὰν δι' ὅλους μας, ἠναγκάσθημεν νὰ κατασκευάσωμεν κατὰ τὸ ἐνὸν μιὰν ἄλλην ἀπὸ κανναβάτσο καὶ ὅ,τι ἄλλο ἦτο δυνατὸν νὰ προμηθευθῶμεν ἀπὸ τὸ καραβάνι. Ἔτσι ἀφήσαμεν τὰ ἄλογά μας νὰ φάγουν χόρτο καὶ ἐμείναμεν ἐκεῖ μέχρι τῆς δευτέρας ὥρας μετὰ μεσημβρίαν, ὅποτε ξεκινήσαμεν καὶ μετὰ μίαν περίπου ὥραν ἐφθάσαμεν εἰς χωρίον παρὰ τὴν θάλασσαν ὀνομαζόμενον Gumbogasel (sic) [Κουμπουργάζ-Οἰκονομεῖον]. Ἐδῶ ἐσταματήσαμεν καὶ εἶχομεν ὅ,τι ἀναψυκτικόν, ἀπὸ τὰ ἐκεῖ Ἑλληνικὰ μαγαζιά ἠδύνατό τις νὰ προμηθευθῆ . . . Ἐθαυμάσαμεν τὴν ἐφορείαν τῆς γῆς, διότι διελθόντες τὸ χωρίον αὐτό, τὸ ὁποῖον ἔχει εἴκοσι περίπου οἰκίας, ἀφ' ἑνὸς παρατηρήσαμεν ἔκτασιν καλῶς καλλιεργημένης γῆς, μὲ διάφορα ὑψώματα, τὰ ὁποία ἀποτελοῦσι μέγα μέρος

1) Θὰ πρόκειται ἴσως περὶ τοῦ περιωθέντος μέχρι τῶν ἡμερῶν μας μεγάλου χανίου, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο Κουρσοῦμ χάν (=Μολυβδοσκεπές) (Σ. Θ.).

2) Θὰ πρόκειται περὶ τῶν Δημοκρανείων (Σ. Θ.).

τοῦ μεγάλου ὄρους τῆς Ροδόπης 1), καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔβλεπέ τις πολλοὺς πτωχοὺς ἐργατικούς Ἑλληνας, οἱ ὅποιοι μὲ σκληρὰν ἐργασίαν προσπαθοῦν νὰ κερδίσουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ροδόπης, καὶ περὶ τὰ τρία μίλλια ἀπὸ τὴν θάλασσαν, εἶναι μερικὰ μεγάλα χωρία, ἕν τῶν ὁποίων μεγαλύτερον τῶν λοιπῶν ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Economion, καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων Galish-sceastro 2).

27) *Struve* : (*Secretary to the Russian Embassy*) *History of the Embassy from Petesburg to Constantinople 1793, London 1802* 3).

Σελ. 150-153. Περὶ τὰς 4 μ.μ. κατευθυνόμενοι πρὸς Κωνσταντινούπολιν ἀνήλθομεν εἰς ὕψος ὄρους, ὁπόθεν εἶδομεν τὴν μικρὰν πόλιν Βυζυκ Τschemerschka καὶ τὴν κατασκήνωσιν ἣτις προετοιμάσθη δι' ἡμᾶς ἐκεῖ πλησίον Ἡ θάλασσα εἰς τὸ μέρος αὐτὸ σχηματίζει εἶδος κόλπου ὅστις εἰσχωρεῖ εἰς τὴν ξηρὰν μεταξὺ τῶν ὀρέων τὰ ὅποια εὐρίσκονται πρὸς τὴν παραλίαν. Εἰς τὴν κατωφέρειαν τῶν βουνῶν αὐτῶν ἐλάβαμεν τὴν θέσιν μας, ὅπισθεν τῆς κωμοπόλεως διὰ τὴν ὁποίαν ὀμίλησα, καὶ ἀπέναντι τῆς ὁποίας εὐρίσκεται ἓνα ἄλλο εὐμορφοῦλικο καὶ μεγαλοῦτσικο χωρίον. Ἀφοῦ διήλθομεν τὸν μικρὸν βραχίονα τῆς θαλάσσης, μέσον εὐμορφῆς γεφύρας, ταχέως ἐφθάσαμεν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔμελλε νὰ κατασκηνώσωμεν. Καὶ οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ μας ἔμειναν εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς ὠραιότητος τῆς τοποθεσίας, οἱ στόμαχοι μας ὅμως ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι εἰς παρομοίαν κατάστασιν. Τὸ μαγερεῖον μας εἶχε προηγηθῆ ἡμῶν, καὶ ὅσοι ἐκ τῆς ἀκολουθίας μας, ἐφθασαν πρῶτοι εἰς τὴν κατασκήνωσιν, τόσον τελείως εἶχαν σκουπίσει τὰ τραπέζια, ὥστε σχεδὸν τίποτε δὲν ὑπελείφθη δι' ὅσους ἐφθασαν κατόπιν, καὶ εἶμεθα εὐχαριστημένοι νὰ εὔρωμεν τὰ ὀλίγα ἀπομεινάρια, τὰ ὅποια ὑπελείφθησαν. Τὴν ἐπομένην ἐπωφελήθη τοῦ καλοῦ καιροῦ, νὰ ξεκινήσω πεζὸς μὲ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς συνοδοιπόρους μου, καὶ ἀπήλαυσα ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ ὄρους, τὸ ὅποιον κεῖται πλησίον τῆς θαλάσσης, πολὺ ἀπολαυστικὸν πανόραμα, ἔτι περισσότερον γινόμενον

1) Ὁ γράφων προφανῶς συγχέει τὰς τοποθεσίας (Σ. Θ.).

2) Συγχέει τὸ Οἰκονομεῖον μὲ τὰ χωρία Γιαλοὺς καὶ Ἐξάστερον (Σ. Θ.).

3) Ἄλλο ἀπόσπασμα ἐδημοσιεύθη εἰς Σ. 249—252 τοῦ IB' τόμου τῶν «Θρακικῶν».

εὐμορφον ἀπὸ τὴν ὠραιότητα τῆς περιοχῆς. Καίτοι οἱ δρόμοι εἶχαν ἐπισκευασθῆ, τὰ σημάδια τῶν τροχῶν ἐγεμίσθησαν καὶ μικραὶ γέφυραι κατεσκευάσθησαν ἐπὶ τῶν λιμναζόντων ὑδάτων διὰ τὴν διάβασιν τοῦ πρεσβευτοῦ μας, ἐν τούτοις δὲν εὗρομεν τὸν δρόμον καλλίτερον ἢ ὀλιγώτερον κοπιαστικὸν ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ὁποίους προηγουμένως διήλθομεν. Μ' ὅλα ταῦτα ἀντημελώθημεν διὰ τὸν κόπον μας ποὺ ἀνήλθομεν τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, διὰ τῆς μεγαλαπρεποῦς θεάς τῆς θαλάσσης καὶ τῆς πλησίον ἐκτάσεως. Ἡ πληθὺς τῶν ἐντὸς τῆς θαλάσσης πλοίων, μᾶς ἔδιδε τὴν πλέον ἰλαρὰν καὶ ζῶσαν εἰκόνα, ἀλλ' καὶ ἡ εἰκὼν ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς ξηρᾶς μᾶς ἐφαίνετο ὄχι ὀλιγώτερον θελκτικὴ καὶ μὲ κίνησιν. Καθόσον ἐπροχωρούσαμεν πρὸς τὴν Πρωτεύουσαν, ἐφαίνετο ὅτι ἡ καλλιέργεια ἦτο πλέον ἐπιμελελημένη καὶ τὰ χωρία πολυαριθμότερα. Εὗρισκομεν κατὰ διαδοχὴν κήπους ὀπωροφόρων καὶ λαχανικῶν μὲ ἀμπέλους δεικνύοντα τὴν πλέον ἀφθονον εὐφορίαν, πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, τὰς ὁποίας συνήντων οἱ ὀφθαλμοὶ μας. Ἐνῶ προχωροῦμεν πρὸς ἓν Τουρκικὸν χάνι, κείμενον εἰς τὸ μέσον μικροῦ δάσους, σκεπαζόμενον ἀπὸ μεγάλα καὶ εὐφορα δένδρα, εἶχομεν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ συναντήσωμεν τὸν ὑπασπιστὴν Chwastow, ὅστις μέχρι σήμερον ἦτο ἐπιτετραμμένος ἀντὶ τοῦ πρεσβευτοῦ μας. Ἐδῶ συνητήσαμεν ὁμοίως ὅλα τὰ μέλη τῆς πρεσβείας μας, τὰ ὁποῖα πῆραν συντομώτερον δρόμον καὶ εἶχον τοιοῦτοτρόπως φθάσει πολὺ πρὸ ἡμῶν. Ἀφοῦ ἀνεπαύθημεν ὀλίγας στιγμᾶς ἐδῶ, πάλιν ἐξεκινήσαμεν εἰς κατεύθυνσιν μᾶλλον ἀπέχουσαν τῆς θαλάσσης. Διήλθομεν ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ ὄρη καὶ κοιλάδας. Εἰς τὸν δρόμον αὐτὸν κατὰ πρῶτον συνητήσαμεν καμήλους, αἱ ὁποῖαι εἶναι πολὺ χρήσιμοι εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτήν, ὅπως καὶ εἰς τὴν Κομισίαν. Τὰ ζῶα αὐτὰ διαφέρουν τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅσον ἀφορᾷ τὴν δύναμιν των. Μερικὰ σηκώνουν 400 καὶ ἄλλα 1000 λίτρας βάρους. Ἐχουν ἀκριβεστάτην καὶ πραγματικὴν αἴσθησιν τοῦ βάρους, τὸ ὁποῖον εἶναι δυνατὸν νὰ φέρουν. Καὶ ὅταν προσπαθήσουν νὰ τὰ φορτώσουν πλέον ἀφ' ὅτι εἶναι ἱκανά, μένουν κάτω, καὶ οὔτε μᾶστιξ οὔτε ἡ πλέον σκληρὰ μεταχείρησις των εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ ἀναγκάσῃ νὰ σηκωθοῦν. Συνήθως βαδίζουσι ταχέως. Καὶ καθόσον εἶναι λίαν ὀλιγαρκῆ καὶ τρέφονται ἀπὸ τὰ φυτὰ ἢ τὰ φύλλα τὰ ὁποῖα συναντοῦν καθ' ὁδόν, ἡ συντήρησις των στοιχίζει ὀλίγιστα.

Σελ. 221. Τὴν ἐπομένην πρωΐαν (Μάρτιος 1794) ἐπανελάβαμεν τὴν ὁδοιπορίαν μας (ἐπιστρέφοντες ἀπὸ Κων)πολιν) μὲ ὅλας τὰ ἀποσκευὰς μας, ὅπως μεταβῶμεν εἰς Bujukt - Schekmetsche ὅπου κατε-

σκηνώσαμεν, καὶ τὸν ὁποῖον ἀφήσαμεν ἐνωρὶς τὴν ἐπομένην πρωτῶν. Τὸ περισσότερον μέρος τοῦ δρόμου τὸ ἔκαμα πεζός.

28) *Rouquerville : Voyage 1798—1801, Paris 1805, τόμ. 3.*

Σελ. 226 Εἰς τὸ Ponte-Grande ¹⁾ οἱ ταξειδιῶται διήλθον τὴν νύκτα εἰς κατορθύζικο μέρος. Μῶλα ταῦτα τὸ σημεῖον αὐτὸ φαίνεται πάντοτε ἢ το σταθμός, διότι τὸ συναντοῦμεν μὲ τὰ ἀρχαῖον του ὄνομα Μελαντίας, ὡς τὸ τέρμα τοῦ ταξειδίου τῆς πρώτης ἡμέρας διὰ τὸν ἐρχόμενον ἀπὸ Βυζάντιον. Ἡ λίμνη τὴν ὁποῖαν βλέπομεν ἐδῶ, σχηματίζεται ἐκ τῶν ὑδάτων τοῦ Ἀθύρα, τοῦ ὁποῖου ἐδῶ δὲν γνωρίζουσι ἄλλο ὄνομα καὶ λέγεται ὁ ποταμὸς τοῦ Ponte - Grande καὶ ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἐκ τῶν πέριξ τοῦ χωρίου Βελιγράδι. Ἡ κομόπολις εἶναι πτωχή, καὶ τὰ πέριξ τῆς εἶναι λοφώδη. Αἱ μεγάλοι μεγέθους carpes ²⁾ αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὰς δύο αὐτὰς λίμνας τοῦ Μικροῦ καὶ τοῦ Μεγάλου Τσεκμετζέ, δὲν ἐκτιμῶνται πολὺ καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῆς λίμνης Στυφαλίας καὶ Ὀρχομενοῦ.

29) *H. Dea born : Commence, Navigation and Geography of Bleek Sea, Turkey, Egypt. Boston 1819, τόμ. 11.*

Σελ. 24. Μεγάλος Τσεκμετζές. Ἐδῶ ὑπῆρχον δύο θαλασολίμναι, χωριζόμεναι ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τῆς ὁποίας πρηγουμένως ἦσαν κόλποι, διὰ βαλτωδῶν ἐκτάσεων γῆς, νεωτέρου σχηματισμοῦ. Ἀκόμη ἐν τούτοις συγκοινωνοῦν μὲ τὴν θάλασσαν καὶ ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ εἰς τὸ μεγαλύτερον ἐκ τῶν δύο ὑπάρχουν τρεῖς μεγάλαι γέφυραι. Τὸ μεγαλύτερον καλεῖται Ponto Pikolo (sic), τουρκιστὶ Koutchouk-tchesme (sic) ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς γεφύρας τῆς κατασκευασμένης ἐπὶ τοῦ στομίου, τὸ ὁποῖον τὴν συνδέει μὲ τὴν θάλασσαν. Τὸ ἄλλο καλεῖται Ponto grande ἢ Bujuk-tchesme (sic) διὰ τὸν ἴδιον λόγον. Ἀφθονοῦν ἰχθῦς, ἰδίως carp, οἱ ὁποῖοι λέγεται ὅτι φθάνουν τὸ βάρος ἐξήκοντα, καὶ ὄγδοήκοντα λιτρῶν.

1) Ἐννοεῖ τὸν Μεγ. Τσεκμετζέν (Σ. Θ.).

2) Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἠλιεύοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κέφαλοι (Σ. Θ.).

30) *Rev. Robert Wa'sh: Journey from Constantinople to Eugland*
(τὸ 1827 ?), London 1831 ¹⁾).

Σελ. 91-92. Ἡ σπάνις τῶν ποταμῶν ἐν Θράκῃ εἶναι μία τῶν ἀξιοπα-
ρατηρήτων χαρακτηριστικῶν τῆς, καὶ ἔχει παρατηρηθῆ τοῦτο παρὰ τῶν
ἀρχαίων γεωγράφων. Ἔχον τὴν φθάσει εἰς ἕνα ἐκ τῶν πολὺ ὀλίγων
ποταμίσκων οἵτινες σταλάζουν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τῶν ἐκτεταμέ-
νων πεδιάδων. Καλεῖται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Βαθύας, 102 στάδια ἀπὸ
τὸ Βυζάντιον· οἱ Τούρκοι ἔρριψαν ξυλλήνην διάβασιν ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸ
καλοῦσι Kutchûk Tchekmedgé Εἰς μίαν ὥραν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν
δευτέραν (γέφυραν) καὶ διέβημεν μίαν τῶν πλέον περιέργων γεφυρῶν
ἐν Εὐρώπῃ. Κεῖται ἐπὶ μικροῦ ρύακος, καλουμένου ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους
Ἀθύρας, καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους Buyûk Tchekmedgé ἢ τῆς μεγάλης
Γεφύρας ποταμός, ὡς ἐκ τοῦ ἐκτάκτου μήκους τῆς γεφύρας Ὁ ποτα-
μίσκος ἀναμύγνεται εἰς ἕνα κόλπον, ὅπου συναντᾷ τὴν θάλασσαν καὶ
ἡ γέφυρα ῥίπτεται ἄνωθι αὐτοῦ· πράγματι συνίσταται ἀπὸ τέσσαρας
γεφύρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν εἴκοσι ἕξ ἀψίδας. Ἐν Buyûk Tchekmedgé
ἡ βροχὴ ἔπαυσε, καὶ εὗρομεν πλοιάρια εἰς ἀμφοτέρας τὰς ὄχθας τῆς
γεφύρας, τὰ πληρώματα τῶν ὁποίων ἐψάρευαν. Ὁ τόπος ἀφθονεῖ μὲ
ἐξαίρετα ψάρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ Μουσταφᾶς, μὲ φρόνιμον προνοητι-
κότητα ἠγόρασε δύο μεγάλα καλκάνια ἀντὶ ἐνὸς γροσίου. Τὸ καλκάνι
καίτοι, γεμάτο κόκκαλα, εἶναι ἐξαίρετον ψάρι. Εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς τῆς
μακρᾶς καὶ περιέργου γεφύρας, ἐπὶ ἐξοχῆς πρὸς τὴν θάλασσαν, εὐρί-
σκεται ἄλλη κομόπολις κατοικουμένη ὑπὸ Ἑλλήνων. Εἶναι ἰδρυμένη
εἰς θελκτικὴν θέσιν ἐπὶ τῆς κατωφερείας ὑψώματος μὲ ἀνάμικτα δέν-
δρα καὶ κατοικίας, καὶ εἶναι εὔμορφη καὶ κομψή. Ἴσως ἐκ τούτου,
καλεῖται σήμερον «Καλλικράτι» Πρῶτερον ἐκαλεῖτο Μελαντιάς καὶ
σταθμὸς ναυτικός. Ἡ βροχὴ τὴν ἡμέραν μετὰ τὴν ἐξοχὴν καὶ ἐσκο-
τείνισσε, οἱ δρόμοι εἶχον μουσκέψει μὲ νερό, καὶ καθὼς προχωροῦμεν
κολνόντες εἰς τὴν λάσπην, ἐχάσαμεν καθ' ὁλοκληρίαν τὸν δρόμον μας,
καὶ ὅλος κατὰ τύχην ἐφθάσαμεν εἰς τὴν παραλίαν. Ἐδῶ ἡ ἀκροθα-
λασσιὰ ἐγίνε ὁδηγὸς μας μέχρις οὗ ἐφθάσαμεν εἰς Koum Burgaz.

31) *Captain Adolphus Stade: Travels in Turkey and Greece 1829—*
30, London 1854.

Σελ. 363-4. Τὸ καφενεῖον τὸ ὁποῖον ἀνῆκε εἰς τὸ menzilhan, ἐν Με-

1) Ἄλλα ἀποσπάσματα ἐδημοσιεύθησαν εἰς σελ. 57—64 τοῦ Δ' τόμου τῶν
«Θρακικῶν».

γάλῳ Τσεκμετζὲ μᾶς παρέσχε κατάλυμα τὴν νύκτα ἐκεῖνην. Τὸ πρωὶ παρατηρήσαμεν τοὺς αὐλακας κεκαλυμμένους μὲ λευκὰ πτηνά, τὰ ὁποῖα ἦσαν τόσον ἤρεμα, ὥστε μόλις ἔδιδον προσοχὴν εἰς τὰ περιστροφά μας, ὅταν τὰ ἐκκενώσκειν μετὰ τῶν. Ἡ χώρα ἐπίσης ἐδείκνυε τὴν ἔλλειψιν ἀνδρῶν, καίτοι εὐρισκόμεθα τόσον πλησίον 1) 2) ἔκ. συνωστισμοῦ. Τὰ νεκροταφεῖα ἦσαν τὰ πρῶτα καλλιεργημένα σημεῖα τὰ ὁποῖα συνητήσαμεν καὶ ἡ φωνὴ τοῦ φύλακος τῆς πύλης τῆς Ἀδριανουπόλεως διὰ φιλοδώρημα, ἦτο ἡ πρώτη φωνή, τὴν ὁποῖαν ἠκούσαμεν.

32) *Captain Charles Colaille Frankland: Travers London 1829, τόμ. Γ' 1).*

Σελ 85-6. Ἀπριλίου 11, 1827. Περὶ τὰς 6 μ.μ. (ἐρχόμενοι ἐκ Buados 2) ἠκούσαμεν μακρόθεν ταβοῦλι, καὶ ὡς ἐπλησιάσαμεν τὸν Βύζικ Τshekhadjéh, συνητήσαμεν πολυάριθμον σῶμα τῶν νεωστὶ ὀργανωθέντων στρατευμάτων μὲ δώδεκα κανόνια καὶ περὶ τὰ ἑκατὸν ἀμάξια φορτωμένα μὲ πυρομαχικὰ καὶ ζωοτροφίας. Ἡ κατάσταση τῶν τηλεβόλων καὶ ἀμαξῶν πολὺ μὲ ἐξέπληξε, καθότι ὁ ἐφοπλισμὸς καὶ ἡ τάξις τῶν ἐφαίνοντο νὰ ἐξισοῦνται μὲ τὰ ὁμοιοειδῆ τῶν Εὐρωπαϊκῶν στρατῶν. Οἱ Ἴπποι ἦσαν ὠραῖοι καὶ καλῶς ὑπεζευγμένοι. Οἱ στρατιῶται ἐφαίνοντο πολὺ νέοι καὶ ἐξ ὅλης τῆς παρατάξεως, ἧτις ἴσως ἀνῆρχετο εἰς 1500 ἢ 2000, μόλις ἑκατὸν εἶχον μύστακα ἢ γενειάδα, ἢ οἰοδίποτε ἄλλο σημεῖον ὅτι εἶχον ἀνδρωθῆ. Τὸ βαδισμὰ τῶν ἦτο πολὺ ἄτακτον, καὶ ὁ ὄπλισμὸς καὶ τὰ ὄπλα τῶν κατὰ τὰ φαινόμενα οὐχὶ ἐκ τῶν καλλίστων. Ὁ στρατὸς οὗτος εἶχε πολλὰς σημαίας μαζῆ τοῦ ἐκ πρασίνου μεταξωτοῦ φερούσας ἐπ' αὐτῶν ἡμισέληνον καὶ ἀστέρα. Ἐγνώρισα ὅμως πολὺ χειροτέρους τὸ παρουσιαστικὸν στρατιώτας, νὰ νικήσωσι πολὺ καλλιτέρους τῶν στρατιώτας, ἀφ' ὅτι οὗτοι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα θὰ εὐρωσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Δὲν ὑπεφέραμεν προσβολὰς ἐκ μέρους τῶν στρατευμάτων αὐτῶν, ἐκτὸς ἐξ ἑνὸς παιδίου προχωρήσαντος πρὸς ἐμέ, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸ δίκανόν του εἰς τὴν κεφαλὴν μου καὶ μὲ ἀπεκάλεσε Γκιαούρη. Ὁ Ἄγᾶς ἢ ἀξιωματικὸς ἦτο σεβάσμιος τὸ παρουσιαστικὸν γέρον, καὶ ἀντεχαιρέτησε πολὺ ἐγκαρδίως τὸν

1) Ἄλλο ἀπόσπασμα ἐδημοσιεύθη εἰς σελ. 180—181 τοῦ σι' τόμου τῶν «Θρακικῶν».

2) Ἐπιβάται.

χαιρετισμόν, ὅταν διήλθομεν ἔμπροσθέν του. Οἱ στρατιῶται αὐτοί, ὡς ἐπληροφορήθημεν ἀργότερα, ἦσαν προωρισμένοι νὰ ἐνισχύσωσι τὸν Ρεσὴτ πασᾶν πρὸ τῶν Ἀθηνῶν. Μοὶ ἔκαμιν ἐντύπωσιν νὰ ἔχω τὴν τύχην νὰ συναντήσω τοὺς βαρβάρους αὐτοὺς καὶ ἀδιαλλάκτους ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος καὶ ἔθνους, τὰ στίφη τῆς Ἀσίας, βαδίζοντα ἵνα εἰσβάλωσι εἰς τὰ κλασσικὰ ἐδάφη τῆς Ἀττικῆς καὶ Λακεδαίμονος· καὶ κατὰ φαντασίαν μετέβην εἰς τὴν πάλαι ἐποχὴν τοῦ Δαρείου, Εἰρξου, τοῦ Λεωνίδα καὶ Μιλτιάδου. Ὀλίγον κατόπιν, ἀφοῦ ἐπεράσαμεν ἀπὸ τοὺς στρατιώτας αὐτούς, εἶδομεν ἄθροισμα ὠραίων δένδρων, τὰ πρῶτα τὰ ὁποῖα συνητήσαμεν ἀφ' ὅτου ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τὸ Burgaz ¹⁾, ἐκτὸς δύο μονήρων, ἀθλίων τὴν ὕψιν δρυῶν, ἑκατέρας ἀπεχούσης ἡμέρας δρόμον ἀπὸ τὴν ἄλλην, μεταξὺ Caristrania ²⁾ καὶ Buados ³⁾ καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα παρὰ τὴν Σηλυβρίαν. Εἶναι πολὺ γραφικὴ ἡ ἀποψις ὅταν πλησιάσῃ τις τὸν Βύυυκ Tchekmadjéh. Κεῖται ἐπὶ εἶδους χερσονήσου, σχηματιζομένης ὑπὸ δύο διωρύγων ἢ κόλπων τῆς θαλάσσης. Ἐνώνεται μὲ τὴν ξηρὰν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Buados μὲ σειρὰν τεσσάρων γεφυρῶν συνισταμένων ἐξ εἴκοσι ἀψίδων· πρὸς τὸ μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχει ὑψηλὸν ἀκρωτήριο, μεταξὺ τοῦ ὁποίου καὶ τῆς πεδιάδος ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκεται (περιοριζομένη ὑπὸ ἐτέρου ὑψώματος), εἰσέρχεται κόλπος ἐκ τῆς θαλάσσης, σχηματίζων εἶδος στενῶν. Εἰσῆλθομεν εἰς τὴν κωμόπολιν εἰς τὰς ἑπτὰ καὶ τὴν εὐρομεν γεμάτην στρατιωτῶν καὶ ἀμαξῶν μὲ πολλοὺς ἀσθενεῖς· τὸ πᾶν ἦτο ἐν ἀκαταστασίᾳ, τοιαύτη ὁμως εἶναι ἡ ριζικὴ ἀλλαγὴ ἢ ἐπελθοῦσα διὰ τῆς νέας καταστάσεως ἐν Τουρκίᾳ, ὥστε ὅπως κατόπιν ἐπληροφορήθημεν, οὐδεμίᾳ δῆσις ἢ ἀταξία λαμβάνει χώραν ἀπὸ τὰ νέα στρατεύματα.

33) *George Keppel: (Albermalle) Journey across the Balcan London 1831. τόμ. II'.*

Σελ 64-68 ⁴⁾. Νοεμβρίου 24 πρὸς 25, 1829. Τὸ μεσονύκτιον ἐπανελάβαμεν τὸν δρόμον μας. Ἦτο κατασκότεινα καὶ ὁ δρόμος ἦτο ἄθλιος. Ἐτελειώσαμεν ὁμως τὸ ταξεῖδι μας χωρὶς κανέν ἐμπόδιον καὶ κατὰ τὰ

1) Θὰ πρόκειται διὰ τὸ Λουλέ Βουργάζ (Σ. Θ.).

2) Καριστιράν (Σ. Θ.).

3) Ἰσως Ἐπιβάται (Σ. Θ.).

4) Ἀποσπάσματα εἰς σελ. 252—254 τοῦ IB' τόμου τῶν «Θρακικῶν».

ξημερώματα ἐφθάσαμεν εἰς Bujuk Chekmediee, ὅπου ἀκόμη μίαν φορὰν εὐρέθημεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ περιμεινωμεν ἀλλαγὴν ἀλόγων, ἐπὶ τέσσαρας ὥρας. Κατόπιν ἀπὸ ἀρκετὸν χιόνι καὶ πάγον, ἡ ὀλίγη θερμότης κατέστησε τοὺς δρόμους τόσον βαθεῖς, ὥστε μόλις κατώρθωναν τὰ χωλαίνοντα καὶ κουρασμένα ἄλογα νὰ προχωρήσωσι μέσον τῆς παχείας λάσπης. Ἡ κακὴ κατάστασις τοῦ λιθοστρώτου δρόμου, προστιθεμένη εἰς τὴν ἀνωφέρειαν τῶν ὑψωμάτων, καθιστᾷ τὴν χώραν, κειμένην τόσον πλησίον τῆς Πρωτευούσης πλέον δύσκολον ἀπὸ κάθε ἄλλο μέρος τὸ ὁποῖον διήλθομεν, μὴ ἐξαιρουμένου τοῦ Αἴμου. Ἐπροφθάσαμεν ἀπόσπασμα στρατοῦ τακτικοῦ μεταβαίνοντος εἰς Κωνσταντινούπολιν. Δὲν ἐκράτουν τάξιν εἰς τὴν πορείαν των, τὸ ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω τοῦ ἀποσπάσματος ἀπεῖχε τοῦλάχιστον ἡμῖς μίλιον ἀπ' ἀλλήλων. Μετὰ πορείαν 4 μιλίων διήλθομεν διὰ τοῦ Aubaili [Ἀνιπαρλῆ]. Πέντε μίλλια περαιτέρω ἐφθάσαμεν εἰς μικρὸν Τσεκμετζέν. Ἐδῶ τὰ διαβατήρια τῶν ταξειδιωτῶν ἐξετάζονται. Θεωρεῖται θέσις διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Πρωτευούσης καὶ πυροβολαρχαί δεσπόζουσαι τῆς γεφύρας εἶναι τοποθετημέναι.

34) *M. von Tietz (Prussian Counsellor of Legation) Constantinople and Ναύπλιον 1833. New York 1836.*

Σελ. 107. 24 Δεκεμβρίου. Παρὰ τὸν κατηρῆ καὶ ὡς ἐχθρικῶς διακειμενον καιρόν, ὁ ὁποῖος ἀπέκλειε τὴν θέαν πολλῶν θελκτικῶν πραγμάτων, ἐθέληθημεν μὲ τὴν σκηνοθεσίαν τῆς θελκτικῆς πεδιάδος τοῦ Bujuk Tsekmedsche, ἐρχόμενοι ἀπὸ Σηλυμβρίαν. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐπιμήκης λεκάνη γίνεται ὄρατῆ, δέκα περίπου μιλίων μήκους καὶ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ μιλίων εὗρους, στενουμένη ἐν τούτοις πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ συνδεομένη μετ' αὐτῆς διὰ μικρᾶς διώρυγος. Τρεῖς μικροὶ νῆσοι, μακροὶ καὶ στεναί, προσθέτουν κάτι ἀκόμη εἰς τὴν θέαν. Ἀπὸ τὴν παραλίαν, ἀπὸ τὸ μέρος τὸ ὁποῖον εἴμεθα, τέσσαρες μεγαλοπρεπεῖς καὶ μεγάλαι λίθιναι γέφυραι ἐκτείνονται ἐπὶ τῶν νήσων αὐτῶν, καθιστῶσαι τὰ μάλιστα ἐπιβλητικὴν τὴν ἐντύπωσιν, ἀφ' ὅσας ποτὲ εἶδα, πολὺ ὠραιότεραν, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῶν φημισμένων γεφυρῶν τῆς Δρέσδης καὶ Πράγας.

Κι ν ι κ λ ῆ

35) Ἐκ τῆς ἀποστολῆς τοῦ *Rev. Robert Walsh: Journey from Constantinople to England 1827 (?), London 1831*¹⁾.

Σελ. 107-108. Εἰς τὰς δύο ἐφθάσαμεν, ἀπὸ τὴν Σηλυβρίαν εἰς Kinkli (sic). Αὐτὸ ἦτο μεγάλη ἀκμάζουσα πόλις πρὸ εἴκοσι ἐτῶν. Τώρα ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἢ τρία ἄθλια σπίτια. Διὰ τὴν κακὴν τύχην τῶν κατοίκων, ἐδῶ ἦτο σκηνὴ τῆς διαμάχης μεταξὺ δύο ἀντιπάλων μερίδων εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1807 καὶ 1808 Καὶ ἀρκετὰ προχώματα, τὰ ὁποῖα ἠγέρθησαν πλησίον τῶν λειψάνων τῆς πόλεως δεικνύουν τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ὅπως ὁμοίως τὰ ἐρείπια τῶν οἰκιῶν, ἐκτεινόμενα κατὰ μῆκος μεγάλης ἐκτάσεως σημειοῦν τὴν θέσιν μεγάλης πόλεως. Εἶναι ἔν ἀπὸ τὰ πολυάριθμα μελαγχολικὰ μνημεῖα τῆς ταχείας καταπτώσεως τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς ἐκμηδενίσεως τοῦ πληθυσμοῦ της. Ἐντὸς εἴκοσι ἐτῶν, μεγάλη πόλις καταπίπτει εἰς τρία σπίτια καὶ σχεδὸν κανὲν ἕγχος δὲν παραμένει αὐτῆς ἢ τῶν κατοίκων της, Ἐδῶ συνηγήσαμεν μερικοὺς *arabus* [ἀντὶ ἀραμπᾶ=ἀμάξια] μεταφέροντα δέματα ἐμπορευμάτων ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν. Τὰ μόνα ζῶα ὑποζύγια τῶν ὁποίων γίνεται χρῆσις εἰς τὴν χώραν αὐτὴν διὰ μεταφορὰν εἶναι οἱ βούβαλοι καὶ ὑπόλευκον γένος βοῶν. Συνηγήσαμεν εἰς τὸ μέρος αὐτὸ ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος εἶχεν εἰς τὴν μέσην του κολοκύνθην καὶ βέργαν εἰς τὸ χέρι του. Ἦτο ταχυδρόμος. Ἡ κολοκύνθη ἦτο γιὰ νερό, νὰ τὸ ἔχη ὅπου σπανίζει. Καὶ ἀπὸ τὴν βέργαν εἶχε κρεμασμένον κομβολόγι μὲ μπλοῦ χάνδρες προσηλωμένην εἰς αὐτήν, ὡς ἀλεξίκακον δι' ὄλους, τῶν ὁποίων τὴν ἀλληλογραφίαν μετέφερε. Αἱ ἐπιστολαί, οἱ ἀποστέλλοντες καὶ οἱ παραλήπται συνολικῶς οὕτω ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν χανδρῶν. Ἐπισύρουν πρῶται τὴν προσοχὴν τοῦ κακοῦ ματιοῦ καὶ οὕτω ἀφοπλίζουν τὴν κακὴν του ἐπήρειαν. Εἰς τὰς πέντε ἐφθάσαμεν εἰς Tchortli.

36) *Mc Farlane: Turkey, Philadelphie 1850, V, II.*

Σελ. 345. Εἰς τὰς 7.30 μ.μ. διέβημεν ρυάκιόν τι, διὰ χονδροειδοῦς λιθίνης γεφύρας, καὶ ἀφιπεύσαμεν εἰς Κινικλί, εἰς βαθεῖαν κοιλότητα

1) Ἀπόσπασμα ἐδημοσιεύθη εἰς σελ. 57—64 τοῦ Δ'. τόμου τῶν «Θρακικῶν» καὶ Σ. 329 τοῦ παρόντος.

μὲ λιμνάζοντα ἔλη πρὸς ὄλας τὰς διευθύνσεις. Οὐχὶ πρὸ πολοῦ ἦτο ἀρκετὰ μεγάλη πόλις ἔχουσα εὐημεροῦντα πληθυσμόν. Κατεστράφη ὅμως σχεδὸν καθ' ὄλοκληρίαν, εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον 1807—8, καὶ οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ ἀποτέλεσμα τῆς ἀμελείας καὶ πτωχείας συνειπλήρωσαν τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς, ὥστε δὲν ὑπῆρχον τώρα ἐν Κιλικίᾳ ἢ μόνον δύο καφενεῖα, ἐν μοναχικὸν χάνι, ἐν παντοπωλεῖον καὶ εἰς ἔρειπωμένον κουλάς τσιφλικίου. Ἐκ δύο λιθίνων βρύσεων, ἢ μία ἦτο ἔρειπωμένη καὶ ἄχρηστος. Ἡ ροὴ ἀπὸ τὰ ἔλη ἦτο τόσον ἰσχυρά, ὥστε νὰ μὴ δύναται τις νὰ κοιμηθῇ καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ δωματίου ἄνωθεν τοῦ ἐνὸς καφενεῖου, δὲν ἦτο σκληρότερον, ἀλλὰ πλεον τοῦ ἀνεπίπεδον τοῦ συνήθους.

37) Ἀπὸ τὸ βιβλίον *Captain Charles Colaile Frankland (Royal navy) Travers to and from Constantinople in the year 1827 (Λονδίνον 1829)*¹⁾.

Τόμ. II σελ. 310. Ἀπὸ τὸ Ρουτσούκιον, εἰς τὴν νότιον ἀκτὴν τοῦ Δουνάβεως μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, εἶχομεν πέντε ἄλογα, συμπεριλαμβανομένων τῶν δύο ἰδικῶν μας, τοῦ Ταρτάρου, τοῦ σουρουδζῆ καὶ τοῦ ἀλόγου τῶν ἀποσκευῶν. Ἡ συμφωνία μας μετὰ τὸν Τάρταρον ἦτο 1300 γρόσια.

Εἰς Kirk Issa ἢ Kirk Illissia [Σαράντα Ἐκκλησίας] ἠπατήθημεν ἀπὸ τὸν ταχυδρομόν, ὁ ὁποῖος μᾶς ἠνάγκασεν νὰ πληρώσωμεν ἀκόμη πέντε δουκάτα. Καὶ ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐδώσαμεν εἰς τὸν Τάρταρον φιλοδώρημα τέσσαρα δουκάτα. Ἡ ὅλη δαπάνη τοῦ ταξειδίου ἀπὸ Βιέννης εἰς τὴν Πρωτεύουσαν τῆς Τουρκίας δὲν ὑπερέβη πολὺ τὰς 25 λ. ἕκαστον.

Ἐφθάσομεν εἰς Τσορλουν 8.30 μ. μ. 9 Ἀπριλλοῦ 1827, Ἐπιβάτας 5. 45 μ. μ. 10 Ἀπριλλοῦ 1827, Κωνσταντινούπολιν 4 μ. μ. 11 Ἀπριλλοῦ 1827.

† ANT. A. STAMOYLIS

1) Ἀπόσπασμα ἐδημοσιεύθη ἐκ τῆς περιηγήσεως εἰς τὸν ΣΤ' τόμον τῶν «Θρακικῶν», σελ. 180—181 καὶ Σελ. 330 τοῦ παρόντος.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Ἡ Θρακικὴ οἰκογένεια, ἐστερήθη κατὰ τὸ 1941—2 πολλῶν ἐκλεκτῶν μελῶν αὐτῆς. Δυστυχῶς, ὡς ἐκ τῆς καταστάσεως, ἀρκετῶν θανάτων δὲν ἔλαβε γνῶσιν ἢ Διεύθυνσις τῶν «Θρακικῶν» καὶ ἄλλων πολλῶν ἀργά. Ἐκτὸς τῶν κατωτέρω νεκρολογιῶν, σημειοῦμεν εἰς τὸ τέλος, συνοπτικῶς τὰ ὀνόματα ὧν ἔλάβομεν γνῶσιν, ἐπιφυλασσόμενοι εἰς τὸν προσεχῆ τόμον νὰ ἐπανέλθωμεν μετ' ἐκτενεστεράς νεκρολογίας, διὰ τινὰς τῶν ἀποθανόντων.

Τὰ «Θρακικὰ» μὴ δυνηθέντα νὰ προμηθενθῶσι χάριτην, ὅμοιον τοῦ μέχρι τοῦδε χρησιμοποιηθέντος, πρὸς ἐκτύπωσιν αὐτῶν, ἠναγκάσθησαν διὰ νὰ συνεχίσωσι τὴν ἔκδοσίν των, ὅπως ἐκδόσῃσι τὸν παρόντα τόμον εἰς κατὰ τι μικρότερον σχῆμα καὶ εἰς χάριτην ἄλλης ποιότητος· ὡς ἐκ τούτου παρελήφθησαν αἱ σχετικαὶ εἰκόνες, αἱ ὁποῖαι θέλουσι καταχωρηθῆναι εἰς προσεχῆ τόμον.

Ἡ βιογραφία τοῦ ἀειμνήστου Μυρτίλου Ἀποστολίδου μετὰ πέντε ἀνεκδότων του μελετῶν, θέλει δημοσιευθῆναι εἰς τὸν προσεχῆ τόμον.

ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΚΑΡΔΑΜΑΤΗΣ

Τὸν εἶδα γιὰ τελευταία φορὰ ὀλίγες ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατό του. Ἦσαν ἀκόμη γιομᾶτος ἀπὸ σφοῖγος καὶ ζωῆ. Μ' ἐδέχτηκε μετ' τὴν συνειθισμένη φιλική του διάθεσιν καὶ παραμερῖζοντας λίγο τὰ γραφτά του, καὶ τὰ ὀγκώδη βιβλία, ποῦ ἦσαν σκόρπια ἀπάνου στὸ γραφεῖο του, μοῦ εἶπε μετ' τὸ χαρακτηριστικὸ χαμόγελό του. «Δουλεύω καθὼς βλέπεις, ἀγαπημένε μου φίλε, αὐτὲς τίς ἡμέρες πολὺ. Θὰ σοῦ κάμω γρήγορα μιὰ μεγάλη ἐκπληξι». Ἀφοῦ τοῦ ἐξεδήλωσα τὸ ζωηρὸ ἐνδιαφέρον, ποῦ μοῦ προκαλοῦσε ἡ ἀνακοίνωσις αὐτή, τόλμησα ἔπειτα δειλὰ νὰ τοῦ προσθέσω, πῶς χάριν τῆς υἰείας του δὲν πρέπει νὰ ὑποβάλλεται σὲ μεγάλους κόπους. Ἐγνώριζα ὅτι ὁ Καρδαμάτης διήνυε τὸ ὀγδοηκοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ εἶχεν ὑποστῆναι ἤδη δύο προσβολὰς ἐγκεφαλικῆς αἱμορραγίας. Δὲν πρόφθασα ὅμως

νά τελειώσω τή φρασί μου, πού τόν βλέπω ἔξαφνα νά ὀρθώνεται ἀπό κάθισμά του καί σέ τόνο ζωηρό νά μοῦ λέγη. «Οἱ πρωτοπόροι, φίλε μου, δέν ἐγκαταλείπουν τόν ἀγῶνα, μάχονται μέχρι τελευταίας των προῆς».

Αὐτός ἦταν ὁ Καρδαμάτης. — Ἡ μελέτη, ἡ ἔρευνα καί οἱ ἀγῶνες ὑπῆρξαν οἱ ἀχώριστοι σύντροφοί του ἕως τὸ τέλος. — Καί πράγματι ἐκεῖνος πού θὰ ἐγκύπη μιὰ ἡμέρα στήν ἀνάλυση, τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς προσωπικότητος, θὰ ὑποχρεωθῆ νά σταματήσῃ ἰδιαίτερα ἀπάνου, σέ δυὸ βασικὲς ιδιότητες πού τὴν ἔχαρακτήρισαν· τὴν ἔμφυτη δηλαδὴ διάθεση γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, τὴν ὁποῖαν ὁ Καρδαμάτης διετήρησε μέχρι τῶν τελευταίων του στιγμῶν, καί τὴν ἀκατάβλητη ἀγωνιστικὴ του διάθεσι, πού τροφοδοτοῦσε μιὰ βαθειὰ πίστις πρὸς τὴν δύναμι, πού ἔχει ἡ ἐκλαϊκίσεις, γιὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισι τῶν προβλημάτων τῆς δημοσίας ὑγείας.

Γιὰ τὴν πρώτη ιδιότητα τοῦ Καρδαμάτη, μαρτυροῦν ἡ μακρὲς καί ἐπίπονες στήν ὑπαιθρο, καί τὸ ἐργαστήριον ἐργασίας του, ἡ ὀγκῶδεις συγγραφές του καί οἱ ἀναρίθμητες μονογραφίες του, ἀπὸ τῆς ὁποῖας βροίθει ἡ δική μας καί ἡ ξένη βιβλιογραφία. Ἴσως μερικὲς ἀπὸ τίς ἐργασίες του αὐτὲς νὰ μὴν εἶναι πλήρεις, καί ἄλλες νὰ παρουσιάζουν μικρότερες ἢ μεγαλύτερες ἀτέλειες. Δὲν φταίει ὅμως σ' αὐτὸ ὁ Καρδαμάτης. Ὅταν σκεφθῆ κανεὶς πῶς ὅλη αὐτὴ ἡ τεράστεια ἐρευνητικὴ καί συγγραφικὴ προσπάθεια ἔγινε ἀποκλειστικὰ μὲ ἰδιωτικὰ μέσα, χωρὶς κανένα συνεπίκουρο καί καμμιά σχεδὸν ὕλική ἢ ἠθικὴ ἐνίσχυσι, τότε ὄχι μόνον δικαιολογεῖται ἀπόλυτα, ἡ ἀνεύρεσις κενῶν ἀλλὰ καί μεγαλώνει ἀκόμη περισσότερον ὁ θαυμασμός, πρὸς τὸν χαλκέντερον ἄνδρα.

Δὲν εἶναι καθόλου ὑπερβολὴ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι ἡ νεωτέρα ἐλληνικὴ ἐπιστήμη εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐλονοσιολογίας μέχρι τοῦ 1930 εἶχεν ἀποκλειστικὸν ἀντιπρόσωπό της τὸν Καρδαμάτη, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα πρὸ πολλοῦ εἶχε ξεπεράσει τὰ ἐλληνικὰ σύνορα. Δὲν μπορῶ νὰ λησμονήσω τὴ δυνατὴ ἐντύπωση, πού μοῦ ἔκανε ἡ ταυτόσημη σχεδὸν φρασίς, πού ἤκουα ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, στὰ ταξείδιά μου εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ κέντρα τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης καί τῆς Ἀμερικῆς. «Γνωρίζετε, βέβαια, τὸν Καρδαμάτη, μοῦ ἔλεγε. Εἶναι μιὰ ἀληθινὴ δόξα γιὰ τὴν πατρίδα σας. Μπορεῖτε νὰ μᾶς πληροφορήσετε πού τώρα ἐργάζεται;» Καί ἡ μὲν διαπίστωσις περὶ τῆς ἀξίας πού ἀπέδιδον οἱ εἰδικοὶ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Καρδαμάτη ἐκολάκευε πολὺ τὴν ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια τοῦ ἀκροατοῦ, τὸ ἐρώτημα ὅμως, πού ἀκολουθοῦσε ἀμέσως τὸν ἔφερεν σὲ μεγάλη ἀμηχανία. «Ποῦ ἐργάζεται τώρα ὁ Καρδαμάτης;» Ἡ ὀρθὴ ἀπάντησις, πού βέβαια, δὲν ἐδόθη ποτέ, ἔπρεπε νὰ εἶναι

«Ίδιωτεύει δυστυχῶς ἐργαζόμενος καὶ ἐρευνῶν εἰς τὸ ἰδιωτικὸν ἐργαστήριόν του ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀναγνωστοπούλου». Ἡ παραγνώρισις αὐτῆ εἶναι βέβαιο ὅτι ἐπύκρνε πολὺ τὸν Κορδαμάτη καὶ μολονότι τὰ τελευταῖα χρόνια ἐτιμήθη μὲ τὴν ἀπονομὴν παρασήμων καὶ ἕνας πραγματικὰ μεγαλοπρεπῆς ἑορτασμός ὁργανώθηκε πρὸς τιμὴν του εἰς τὴν αἴθουσα τοῦ Παρνασσοῦ τὸ 1939 ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὀγδοηκονταετηρίδος του ἐν τούτοις ἔσβυσε μὲ τὸ σφοδρὸν παράπονον εἰς τὰ χεῖλη, ὅτι στερήθηκε τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἀναγνωρίσεως καὶ δὲν δυσκολεύθηκε τὸ παράπονό του αὐτὸ νὰ τὸ περιλάβῃ καὶ στὴ διαθήκη του ἀκόμα.

Ἡ δεύτερη μεγάλη ἰδιότης τοῦ Κορδαμάτη, ἦταν, ὅπως εἶπαμε παραπάνω, ἡ ἰσχυρὴ ἀγωνιστικὴ του διάθεσις, πού ἐξεδηλώθη σὲ διάφορα πεδία καὶ ἰδιαίτερα εἰς τὸ κεφάλαιο τῆς διαπαιδαγωγίσεως καὶ διαφωτίσεως τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἐδῶ ὁ Κορδαμάτης ἀποδεικνύεται ἀληθινὰ γίγας.

Σὲ μιὰ ἐποχὴ πού τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς δημοσίας ὑγείας τοῦ τόπου συναντοῦσαν γενικὴ σχεδὸν ἀδιαφορίαν καὶ καμμιά ἰδιαίτερη συγκίνησι δὲν γεννοῦσαν τὰ μεγάλα δεινὰ πού ἡ ἐλονοσία ἐπισαφρεύει στὴ χώρα μας, σὲ μιὰ ἐποχὴ πού βασιλευε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη μιὰ μοιρολατρικὴ ἀντίληψι γιὰ τὰ σπουδαῖα αὐτὰ θέματα ὁ Κορδαμάτης πρῶτος ὑψωσε τὴν φωνήν του σὲ ὅλους τοὺς τόνους καὶ σὲ ὅλες τῆς διευθύνσεις. Μὲ πύρινα ἄρθρα, πού ἐδημοσίευσε τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην στὸν Ἀθηναϊκὸν καὶ ἑπαρχιακὸν τύπον, μὲ τῆς πειστικῆς διαλέξεως του, μὲ τῆς θερμῆς ἐπιστολῆς καὶ ἐκκλήσεις, πού ἀπηύθυνε σὲ ἐπίσημα πρόσωπα καὶ πολιτευομένους καὶ μὲ διάφορες ἄλλες προσωπικῆς ἐνέργειαι πού τὸν ἔκαμιναν νὰ γίνῃ πολλὰς φορὰς σωστὸ τσιμποῦρι περισσότερον ἐνοχλητικὸν καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ κοινονῶπι, ὅπως ὀρθῶς ἔγραψε κάποτε ὁ Μελάς, ὁ Κορδαμάτης κατώρθωσε νὰ θέσῃ ἕνα ζήτημα πού μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν τὸ εἶχε κανεὶς προσέξῃ ὅσο ἔπρεπε. Κατώρθωσε ἔτσι νὰ ἀναγνωρισθῇ στὴν ἀρχὴ ἀπὸ μιὰ μικρὴν μειοψηφίαν καὶ ἀργότερα ἀπὸ εὐρύτερους κύκλους ὅτι ἡ συστηματικὴ καταπολέμησις τῆς ἐλονοσίας ἀποτελεῖ ἐθνικὴν ἀνάγκην καὶ ὅτι πρέπει ἐπομένως νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ ἀδράνεια καὶ νὰ ἀναληφθῇ τὸ ταχύτερον ἐνεργητικὴ δρᾶσις.

Τὸ πρῶτον μεγάλο βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτῆ, ἔγινε τὸ 1905 μὲ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Συλλόγου πρὸς περιστολὴν τῶν ἐλωδῶν νόσων.

Ὁ Σύλλογος αὐτὸς εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Κορδαμάτης εἶχεν ἐνεργὸν δρᾶσιν, ὡς ἕνας ἐκ τῶν ἰδρυτῶν καὶ ὡς γενικὸς γραμματεὺς, τοῦ ἔδωσε τῆς πρῶτες δυνατότητες γιὰ μιὰ εὐρύτερη δρᾶσι.

Ἔχοντας ὑπ' ὄψιν του ὁ Κορδαμάτης ὅτι καμμία σοβαρὴ προ-

σπάθεια δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ γιὰ τὴν καταπολέμησι ἑνὸς κακοῦ, εἰὰν πρῶτα δὲν ἐξακριβωθῆ καλὰ ἡ πραγματικὴ ἔντασι καὶ ἔκτασι ποὺ ἔχει, ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματά του, ὅπως θὰ ἔκαμνε καὶ σήμερα ἕνας ὑγεινολόγος ποὺ ξέρει τὴ δουλειά του, ἔστρεψε ἀμέριστη τὴν προσοχή του στὴ συλλογὴ τῶν στατιστικῶν στοιχείων. Μὴ διαθέτοντας ὁμως ἄλλο μέσο γιὰ τὴν πραγματοποίησι τοῦ σκοποῦ του, σκέφθηκε νὰ ἀπευθύνῃ ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου εἰδικὸ ἐρωτηματολόγιο στοὺς γιατροὺς τῶν ἐπαρχιῶν καὶ στὶς τοπικὰς ἀρχάς, ὅπου δὲν ὑπῆρχον γιατροί. Καὶ πράγματι βασιζόμενος ἐπάνω εἰς τὰς ἀπαντήσεις ποὺ ἔλαβε, κατήρτισε τῆς πρῶτες συστατικὰς του γιὰ τὴ νοσηρότητα τῆς ἐλονοσίας καὶ τὴ διάδοσι τῶν μικρῶν καὶ μεγάλων ἐλῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐπειτα, χωρὶς νὰ χάσῃ καθόλου καιρὸ, ἄρχισε νὰ πειραματίζεται μὲ τὰ περιορισμένα πάντοτε μέσα, ποὺ μὲ πολλοὺς μόχθους κατώρθωσε νὰ κινητοποιήσῃ, τὰ ἐξυγιαντικὰ συστήματα ποὺ ἐχρησιμοποιοῦσαν στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ τὴν καταπολέμησι τῆς ἐλονοσίας. Ἦταν ἡ ἐποχὴ τῶν πρώτων μεγάλων ἀνακαλύψεων εἰς τὸ κεφάλαιο τῆς ἐλονοσίας καὶ τῶν μεγάλων ἐλπίδων ποὺ γεννοῦν οἱ πρῶτοι ἐνθουσιασμοί. Ἔτσι ὁ Καρδαμάτης ἐπεχείρησε τὴν ἐξυγιάνσι διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδιαίτερα τῆς περιοχῆς Ἀθηνῶν, ὅπου τοῦ ἦταν εὐκολώτερο νὰ παρακολουθήσῃ τὴ πορεία της ἀπὸ κοντά.

Ὅλες ὁμως αὐτὲς ἡ ἐργασίαι δὲν ἀπέσπασαν τὴν προσοχὴ τοῦ Καρδαμάτη καὶ ἀπὸ ἕνα ἄλλο σπουδαιότατο ζήτημα. Τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη ἡ κίνησι εἰς τὴν χώρα μας δὲν εἶχε μεγάλη διάδοσι καὶ ἡ τιμὴ τῆς ἦταν ὑπέρογκη.

Γι' αὐτὸ ὁ Καρδαμάτης ἀνέλαβε σφοδροὺς ἀγῶνες γιὰ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν νόμο τοῦ μονοπωλίου τῆς κίννης, ποὺ ἐπρόσφερε πραγματικὰ μεγάλες ὑπηρεσίαι στὸ τόπο, γιὰτὶ ὕστερα ἀπὸ τὸν νόμον αὐτὸν τὸ πολύτιμο φάρμακο ἔγινε περισσότερο προσιτὸ στὸ λαὸ καὶ διοχετεύθηκε σὲ ἐπαρκεῖς ποσότητες καὶ σὲ καλὴ ποιότητα στὰ πιά μακρονὰ σημεῖα τῆς χώρας. Οἱ ἀγῶνες τοῦ Καρδαμάτη ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος γιὰ τὴ ψήφισι τοῦ νόμου αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο γιὰ τὴ μεγαλύτερη διάδοσι τῆς κίννης καὶ τὴν καλὴν χρησιμοποίησίν της ἀπὸ τὸ λαὸ εἶναι ἀληθινὰ ἱστορικὰ.

Γύριζε μονάχος του ἀπὸ πόλι σὲ πόλι καὶ ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριὸ καὶ σὰν ἀληθινὸς ἱεραπόστολος τῆς ἐπιστήμης ἐδίδασκε παντοῦ στὰ σχολεῖα καὶ σὲ κάθε ἄλλη δυνατὴ συγκέντρωσι τὴ σημασίαν ποὺ ἔχει ἡ ἔγκαιρη καὶ καλὴ θεραπεία τῆς νόσου. Παράλληλα πρὸς τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν παραμελοῦσε καὶ τὴν ἐπιτόπιο μελέτη γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ

διαλευκάνη σὲ κάθε περίπτωσι τὴν ἀληθινὴν πηγὴ τοῦ κακοῦ. Πήγαινε γι' αὐτὸ κάθε φορὰ στὸς κοντινοὺς βάλτους καὶ χειμάρους, τῆς περιοχῆς ποὺ ἐπεσκέπτετο καὶ μαζὺ μὲ τῆς ἄλλες παρατηρήσεις του ἀναζητοῦσε καὶ τὸ ὑπεύθυνο γιὰ τὴν μετάδοσι τῆς ἀρρώστειας ἔντομο, τὸ εἰδικὸ κουνουπι τῆς ἑλονοσίας.

Μὴ λησιμονῶντας δὲ ποτὲ ὁ Καρδαμάτης τὴν κυρία ἀποστολὴ του, τὸ πολύτιμο ὕλικό, ποὺ συνέλεγε, δὲν χρησιμοποιοῦσε ἀποκλειστικὰ διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνῆς του καὶ τῆ σύνταξι τῶν ἐκθέσεών του, ἀλλὰ ἐφρόντιζε καὶ νὰ παρουσιάσῃ εἰς τοὺς ἀνίδεους παρισταμένους τὰ προϊόντα τῆς ἐρεῦνης του, γὰ τοὺς δείχνῃ τὰ εἰδικὰ κουνουπια, ποὺ μὲ τὸ τσίμπιμά τους προκαλοῦν τὴν ἀρρώστια, νὰ τοὺς ἐξηγῇ τῆς συνθῆκες ποὺ εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξί τους καὶ γενικώτερα συνόψιζε σ' αὐτοὺς τὰ συμπεράσματα τῶν ἐπιτοπίων παρατηρήσεών του. "Ἐτσι σιγὰ - σιγὰ, μὲ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν πειθῶν, κατῶρθωνε ὁ Καρδαμάτης νὰ διαμορφώῃ μιὰ συνειδησι μέσα στὴ λαϊκὴ μᾶζα, νὰ εὐρύνη τὸν κύκλον τῶν συνεργατῶν του καὶ νὰ ἀποκτᾷ συνειδητοὺς συντρόφους στὴ μεγάλη ἔξυγιαντικὴ του προσπάθεια.

Μὲ δυὸ λόγια ὁ Καρδαμάτης κατηνάλωσε μιὰ δλόκληρη ζωὴ γιὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ὀρθὴ ἀντίληψιν περὶ τῆς ἀνάγκης νὰ ἀναληφθῇ εἰς τὴν χώραν μας ἕνας συστηματικὸς ἀγῶνας κατὰ τῆς ἑλονοσίας. Οἱ κόποι του καὶ οἱ ἀγῶνες του δὲν ἔμειναν χωρὶς ἀποτέλεσμα. Ἡ συνειδησις, ποὺ ἠθέλησε νὰ δημιουργήσῃ, μὲ τὸ καιρὸ ἐσχηματίσθη καὶ τὰ τελευταῖα χρόνια ὁ ἀγῶνας κατὰ τῆς ἑλονοσίας ἐπῆρε ἐπὶ τέλους τὴ συστηματικὴ μορφή ποὺ ὄνειρευτήκε ὁ Καρδαμάτης. Μιὰ εἰδικὴ ὑπηρεσία τῆς Ὑγειονομικῆς Σχολῆς, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ στελέχη ἀνώτερα καὶ κατώτερα ἁρτίως ἐκπαιδευμένα, ἐφαρμόζει τώρα ἕνα συστηματικὸ ἀνθελονοσιακὸ πρόγραμμα θεμελιωμένον ἀπάνω στὰ διδάγματά του ἀλλὰ καὶ στὴν ἀκριβῆ ἐπιστημονικὴ παρατήρησι καὶ ἔρευνα ποὺ μπόρεσε νὰ ἀκολουθήσῃ, χάρις στὰ διατεθέντα ἄφθονα μέσα ἀπὸ τὸ Διεθνὲς Ἴδρυμα Ροκφέλλερ καὶ στὴν Κρατικὴ συμβολή. Τὸ πρόγραμμα αὐτὸ υἱοθετήθηκε πλέον ἀπὸ τὸ Κράτος καὶ παρ' ὄλες τῆς σημερινῆς δυσκολίας συνεχίζεται καὶ ἐπεκτείνεται ἡ ἐφαρμογὴ του. Ἦταν γι' αὐτὸ εὐτυχῆς ὁ Καρδαμάτης, καὶ τὸν ἐνθουσιασμό του μοῦ τὸν ἐξεδήλωσε πολλὰς φορὰς ἔγραψε δὲ γιὰ τὴν προσπάθεια αὐτὴ κατ' ἐπανάληψιν πολλὰ κολακευτικὰ καὶ ἐνθουσιαστικὰ λόγια.

Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἀγώνων του ἐβοήθησε πολὺ τὸν Καρδαμάτη, μεταξὺ τῶν ἄλλων, τὸ χάρισμα μιᾶς ἐνθουσιώδους δημοτικῆς μὲ τὴν ὁποίαν ἦταν προικισμένος, ἡ ἀρχοντικὴ του ἐμφάνισις καὶ ἡ γερὴ

σωματική του διάπλασις, πού ἐκληρονόμησε ἀπὸ ἐπιφανεῖς προγόνους τῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας Καρδαμάτη, ἣ ὁποία ὀρμωμένη ἀπὸ τὴν Σωζόπαλιν τῆς Θράκης ἔδωσε εἰς τὸ Ἔθνος πολλοὺς διαπρεπεῖς ἄνδρας.

Θὰ ἦτο ὁμως παράλειψις νὰ μὴ προστεθῆ ἔδῳ ὅτι καὶ ἓνας μέγας συντελεστὴς εἰς τὴν ἐπιτυχία τῶν ἀγώνων του πρέπει νὰ θεωρηθῆ καὶ ἡ καθ' ὅλα ἀνταξία σύντροφος τῆς ζωῆς του ἡ Δέσποινα Ἑλ. Καρδαμάτη, ἣ ὁποία μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς του τὸν ἐβοήθησε στοργικὰ καὶ ἀθόρυβα εἰς τὸ μεγάλο ἔργο του καὶ συνεμερίσθη μαζί του ὅλες τῆς πικρῆς καὶ ἀπογοητεύσεις, πού ἀναπόφευκτα ἀκολουθοῦν κάθε ἔντονη καὶ ἐξαιρετικὴ προσπάθεια εἰς τὸ δύσκολο τόπο μας.

ΓΡΗΓ. ΑΧ. ΛΙΒΑΔΑΣ

Διορθώσεις

Τῆς σελ. 36 διορθωτέα τὰ ἐξῆς :

Σειρὰ 3 ἄνωθεν ἀντὶ	μέχρι	ἀνάγν.	μέχρι τῆς
» 9	»	διάθεση	» διάθεσι
» 20	»	τεράστεια	» τεράστια
» 10 κάτωθεν	»	ἐντύπωση	» ἐντύπωσι

Τὰ κόμματα τῶν σειρῶν 6, 7, 10, 12, 14, 15, 16, 18, 23, καὶ 24 ἄνωθεν καὶ 1, 3, 7 καὶ 9 κάτωθεν ἀπαλειπτέα.

Βιογραφικὸν σημεῖωμα.— Ὁ κατὰ τὸ 1859 ἐν Ἀθήναις γεννηθεὶς καὶ ἀποθανὼν ἐν αὐταῖς τὴν 23ην Ἰουνίου 1942 σοφὸς ἰατρὸς Ἰωάννης Π. Καρδαμάτης, ὁ τόσον τιμήσας ὄχι μόνον τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην ἀλλὰ καὶ τὴν διεθνή τοιαύτην καὶ τοῦ ὁποίου τὸ γιγάντιον ἔργον ἐφώτισε, κατὰ τὴν ἰδίαν των ὁμολογίαν, ἐπιστήμονας τῆς ὀλκῆς τοῦ Λαβεράν, τοῦ Ρώσ, τοῦ Ἑρλιχ, τοῦ Βάσσερμαν καὶ τόσων ἄλλων ἰσαξίων κολοσσῶν τῆς διεθνοῦς ἰατρικῆς ἐρεῦνης καὶ διαπιστώσεως, ὁ ἀκάματος καὶ χαλκέντερος ἱεραπόστολος τῆς πάλης κατὰ τῆς φοβερᾶς μάστιγος τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς ἐλονοσίας, εἰς τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν προσπάθειαν τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἀνεγνωρισμένως ἤδη, ἡ διάσωσης ἀπὸ τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ἐκφυλισμὸν ὀλοκλήρων πληθυσμῶν τῆς χώρας κατατρονχομένων ἀπὸ τὴν ἐπάρατον μολυσματικὴν αὐτὴν νόσον, κατήγετο ἐκ παλαιᾶς καὶ ἀρχοντικῆς οἰκογενείας τῆς ἱστορικῆς ἐν Θράκῃ καὶ ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Σωζοπόλειω (τὸ πάλαι Ἀπολλωνίας).

Ἡ οἰκογένεια αὕτη ἔδωσεν ἀπὸ παλαιοτάτων ἤδη χρόνων εἰς τὸ Ἔθνος Πατριάρχας καὶ ἄλλους βαθμούχους τῆς Ἐκκλησίας, ἀνωτέρους ἀξιωματούχους εἰς τὰς παραδουναβίους Ἡγεμονίας, διδασκάλους τοῦ Γένους καὶ Φιλικούς εἰς τὴν ἀγχόνην τοῦ 1821. Διὰ τὴν γενέτειραν αὐτῆς γνωρίζομεν ἐπίσης ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ ἀποίκων Μιλησίων τὸ 570 π. Χ. «ἡγουμένου τοῦ φιλοσόφου Ἀναξιμάνδρου» μαθητοῦ τοῦ ἐκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος Θαλῆ τοῦ Μιλησίου, διδασκάλου δὲ αὐτοῦ μετέπειτα τοῦ φιλοσόφου Πυθαγόρα. Τὴν Σφζόπολιν (Ἀπολλωνίαν) περιγράφων ὁ Στράβων κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀπεκάλει «πολύανδρον καὶ πλουσίαν», κατὰ δὲ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, κρίνων αὐτὴν ἐκ τῆς ἐν γένει δράσεώς της, ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ συγγραφεὺς Ἰωάννης Κατακουζηνὸς ἀπεκάλει «μεγάλην, βαθύπλουτον, πολυάνθρωπον, καλὴν καὶ πᾶσιν ἀγαθοῖς εὐθθυομένην».

Τὸ πραγματικὸν καὶ πλήρες ὄνομα τῆς οἰκογενείας τοῦ Ἰωάννου Καρδαμάτη ὅπερ ἔφερον ἐν τῇ γενετείρᾳ των Σφζοπόλει οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ἀδελφοὶ τοῦ πατρὸς του, καὶ οἱ πρὸ τινος ἐν αὐτῇ ἐκλιπόντες υἱοὶ αὐτῶν ἦτο: «*Νικολαΐδης—Καρδαμάτης*», ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἀνεπισήμου προσωνυμίου, «*Τσιράμπης*», ὅπερ τοῖς ἐδόθη πρὸ τριῶν περιπίου αἰώνων λόγῳ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἰδιοκτητῶν παραλιακῶν περιοχῶν των (ταλανίων) εἰς ἃς ἠλιεύοντο κατὰ ὠρισμένην ἐποχὴν τοῦ ἔτους ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ οἱ περιοδικοὶ ἰχθεῖς τοῖροι, οἵτινες ἀπετέλουν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἓνα ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων πλουτοπαραγωγικῶν κλάδων τῆς πολυσχιδοῦς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τῆς πόλεως ταύτης.

Ὁ πατὴρ τοῦ ἡμετέρου Καρδαμάτη, Παναγιώτης, μεγαλοκτηματίας καὶ βιομήχανος ἐν Ἀθήναις, ἐγκατεστάθη ἐν αὐταῖς περὶ τὸ 1840, ἀφοῦ πρότερον συνεπλήρωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του κηδεμονευόμενος παρὰ τοῦ ἐκεῖσε ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς του Ἐξάρχου τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ ἀντιπροσώπου αὐτοῦ ἐν τῷ Ἀγιοταφικῷ Μετοχίῳ Κωνσταντινουπόλεως Πορφυρίου, ἀνδρὸς μεγάλης παιδείας, πολλαπλῆς ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας δράσεως καὶ λίαν φιλομούσου, κληροδοτήσαντος σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ πάγιον σημαντικὸν ἐτήσιον εἰσόδημα, ὑπὲρ συντηρήσεως τῶν Ἐκπαιδευτηρίων τῆς γενετείρας του Σφζοπόλεως, διὰ καταθέσεως ἀμεταθέτου κεφαλαίου παρὰ τῇ Αὐτοκρατορικῇ Ῥωσικῇ Τραπεζῇ ἐν Ὁδησσῷ, διαχειριζομένου, συμφώνως τῇ διαθήκῃ του, παρὰ τῶν Πατριαρχείων Ἱεροσολύμων αἱ μετὰ τῶν ὁποίων σχέσεις τῆς οἰκογενείας Καρδαμάτη ἀνάγονται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐπατριάρχει τοῦ Θρόνου τούτου (1808—1827) ὁ πολὺς *Πολύκαρπος*—ἀδελφὸς τῆς πρὸς

πατρός προμμάμης τοῦ ἡμετέρου Καρδαμάτη—εἰς τὴν πρωτοβουλίαν καὶ δραστηριότητα τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἢ διὰ Πανελληνίου ἐράνου ἀνοικοδόμησις τοῦ πυρποληθέντος Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως ἐν Ἱερουσαλήμ.

Ὁ Ἰωάννης Καρδαμάτης ὑπῆρξεν εὐθαρσῆς συνεχιστῆς τῶν μεγάλων καὶ εὐγενῶν παραδόσεων τῆς οἰκογενείας του ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησεν, ὁμοῦ μετὰ τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ρωμαλεότητος καὶ τῆς ἀρρενοπρεποῦς ἐπιβλητικῆς βιολογικῆς καταρτίσεως, τὴν ὁποίαν ἐνεφάνισεν, τὴν θρησκευτικὴν προσήλωσιν καὶ τὴν μέχρις αὐτοθυσίας πίστιν εἰς τὰ ἰδανικά εἰς τὰ ὁποῖα ἐπρέσβευεν. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ὑπέροχος καὶ ἄνευ προηγουμένου μακροχρόνιος καὶ ἀκαμπτος ἐπιμονὴ του εἰς τὸν ἐθνοσωτήριον, ἀλλὰ καὶ σκληρὸν καὶ ἐπικὸν ἀγῶνα του κατὰ τῆς ἐλonoσίας εἰς τὸν ὁποῖον κατόπιν πολλῶν ταλαντεύσεων ἠναγκάσθη ἐν τέλει νὰ παρασυρθῆ παρ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπίσημον δυσκίνητον Κράτος.

A. P.

Ὁ ἀείμνηστος Καρδαμάτης ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου τῷ 1889. Ἀκολούθως εἰργάσθη ἐπὶ τινὰ ἔτη εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν». Τῷ 1909 διωρίσθη ὑφηγητῆς τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου. Διὰ τὰς ἐργασίας του ἐπὶ τῆς ἐλonoσίας ἐβραβεύθη δι' ἀργυροῦ μεταλλίου ὑπὸ τῆς Ἱατρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων τῷ 1915 καὶ διὰ τοῦ βραβείου Aiyarenza de Píanchy εἰς διεθνῆ διαγωνισμόν τῷ 1912.

Διετέλεσεν ἐπὶ ἔτη ὑγειονομικὸς ἐπιθεωρητῆς ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Ὑγιεινῆς καὶ πρόεδρος τῆς διοργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Α' Πανελληνίου συνεδρίου ὑγιεινῆς (1930), ὑπηρέτησεν ὡς στρατιωτικὸς ἰατρὸς κατ' ὅλας τὰς ἐπιστρατεύσεις τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἀναγνωρίζουσα τὰς ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας, ἀπένευμεν εἰς αὐτὸν κατὰ τὸ 1939 ἰδιαίτερον ἔπαινον.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΔΟΞΙΑΔΗΣ

Ἐγεννήθη ἐν Στενιμάχῳ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας τῷ 1874 κατὰ μῆνα Φεβρουάριον. Τὰς πρώτας του σπουδὰς ἔκαμεν ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς πατρίδος του καὶ ἀκολούθως εἰς τὰ Ζαριφεια Διδασκαλεῖα τῆς Φιλιππουπόλεως. Τῷ 1890 μετέβη εἰς Βιέννην ὅπου ἤρχισεν καὶ ἀποπεράτωσε τὰς ἱατρικὰς του σπουδὰς. Ἀργότερα μετέβη εἰς Βερολίνον, Παρισίους, Ζυρίχην. Ἐν Βιέννῃ ἐχρημάτισεν βοηθὸς τοῦ μεγάλου Νοτνάγγελ. Νεώτατος ἐπέστρεψε πλήρης ἐπιστημονικῶν ἐφοδίων καὶ ἐν-

φουσιασμοῦ εἰς τὴν γενέτειράν του ὅπου ἤσκησεν τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα μετὰ πάσης εὐσυνειδησίας καὶ ἀποτελεσματικότητος, ὥστε ἡ φήμη τοῦ «Στενιμαχίτου γιαιτροῦ» ἐνωρίτατα εἶχε κάμει τὸν γῦρον τῆς εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμιλίαν Ὑπηρέτησεν ὡς ἱατρός τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους. Προήδρευσεν τῆς Κοινότητος ἀπὸ τοῦ 1903—1915. Διωχθεὶς ἐκεῖθεν ἠναγκάσθη νὰ δραπετεύσῃ ἐκ Βουλγαρίας κατὰ τὸ 1915, ὅτε ἦτο ὑπόδικος ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ. Ἐν ἔτει 1915 ἐγκατεστάθη εἰς Ἀθήνας, ἀναλαβὼν τὴν διεύθυνσιν τοῦ παιδικοῦ τμήματος τῆς Πολυκλινικῆς, θέσιν ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ 1918. Ἦτο ὁ πρῶτος πρόεδρος τῆς Πανθεσμικῆς Ἐνώσεως, ἐργασθεὶς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θράκης κατὰ τὴν ἀνακοχὴν τοῦ μεγάλου πολέμου Προήδρευσε τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀλυτρώτων. Ἀπὸ τοῦ 1917 ἔλαβε μέρος ἐνεργῶν εἰς τὴν κίνησιν διὰ τὴν προστασίαν τῆς μητέρας καὶ τοῦ παιδιοῦ, συνεργασθεὶς ἐν τῷ Πατριωτικῷ Ἰδρύματι περιθάλψεως ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πετμεζᾶ.

Κατὰ τὸ 1919 μετέβη μετὰ τῶν κυριῶν καὶ τοῦ προέδρου τοῦ Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος, ἐντολῇ τῆς Κυβερνήσεως, εἰς Μικρὰν Ἀσίαν, Κωνσταντινούπολιν καὶ Πόντον πρὸς περισυλλογὴν τῶν ὀρφανῶν καὶ ὀργάνωσιν τῆς περιθάλψεως τῶν θυμάτων πολέμου. Κατὰ τὸ 1920 μετέβη παρακλήσει τῆς Κυβερνήσεως εἰς Θράκην μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της, πρὸς ὀργάνωσιν τῆς ὑπηρεσίας Ὑγιεινῆς καὶ Περιθάλψεως. Κατὰ τὸ 1922, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Πλαστήρα, ἀνέλαβε τὸ Ὑπουργεῖον Περιθάλψεως, ὀνομάσας αὐτὸ Ὑπουργεῖον «Ὑγιεινῆς, Προνοίας καὶ Ἀντιλήψεως». Ἐθῆκε τὰς βάσεις τῆς Ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας ἐν Ἑλλάδι, μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀποτελούσης ἐν τμήματι τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν.

Ἐχηρμάτισεν Ὑπουργὸς ἐπὶ προεδρείας Κροικιδᾶ, Γονατᾶ, Βενιζέλου καὶ Καφαντάρη κατὰ τὸ 1924 ἀνέλαβεν τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος. Χάρις εἰς τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν μεθοδικότητα, ποὺ διέκρινε τὸν θετικὸν του χαρακτῆρα, ἐστήριξεν εἰς τοὺς ὤμους του ὀλόκληρον τὸ προσφυγικὸν πρόβλημα, ἀντιμετωπίσας αὐτὸ κατὰ τὸ τραγικώτερον καὶ δυστυχέστερον στάδιον του, ὃχι μόνον ἀπὸ ἀπόψεως στεγάσεως καὶ διατροφῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὑγιεινῆς ἀπόψεως, ποὺ ἐνδιέφερε ὀλόκληρον τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τότε. Κατὰ τὸ 1928, συσταθέντος τοῦ Ὑφυπουργείου Ὑγιεινῆς, ἀνέλαβε, παρακλήσει τοῦ Βενιζέλου, πρῶτος ὅπως ὀργανώσῃ τοῦτο. Θέσας τὰς βάσεις αὐτοῦ καὶ συνδέσας σχέσεις μετὰ τοῦ Τμήματος Ὑγιεινῆς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν παρητήθη τοῦ Ὑφυπουργείου, ἀναλαβὼν καὶ

πάλιν τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριωτικοῦ Ἰδρυμάτος Περιθάλψεως, ἀναδιοργανώσας τοῦτο διὰ πλήρους νομοθεσίας.

Ἦτο μέλος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας. Ἐγραψεν ἱκανὰς ἐπιστημονικὰς διατριβὰς εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας Ἑλληνιστί, Γαλλιστί, Γερμανιστί καὶ Βουλγαριστί. Ἐν τοῖς «Παναθηναίοις» (τόμ. ΚΕ' σ. 212—216) ἐδημοσίευσεν «Ὁ ἐν Θράκῃ Ἑλληνισμὸς» καὶ ἐν τοῖς «Θρακικοῖς» τοῦ 1928 (τόμ. Α' σ. 53—67) διατριβὴν «Ἀπελευθέρωσις — ὑποδούλωσις Θρακίης»· ἀκόμη ἐδημοσίευσεν εἰς βιβλίον «Τὰ γράμματα πρὸς Μητέρα».

Παθῶν περιστροφὴν τῶν ἐντέρων ἀπέθανε τῇ 9 Ἰουλίου 1942 καὶ ἐκηδεύθη τὴν ἐπαύριον. Ἡ κηδεία του προσέλαβε χαρακτηριστικὰ πανδήμου ἐκδηλώσεως εὐγνωμοσύνης καὶ ἐκτιμήσεως. Ἐπικηδεῖους ἐξεφώνησαν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ὅστις καὶ προεξήρχε τῆς κηδείας, ὡς συνεργάτης του εἰς τὴν «Χριστιανικὴν ἀλληλεγγύην» δαπάνη τῆς ὁποίας εἰς ἔνδειξιν τιμῆς ἐγένετο ἡ κηδεία, ὁ Μητροπολίτης Καβάλλας ἐκ μέρους τοῦ προσφυγικοῦ κόσμου, ἀντιπρόσωπος τοῦ Πατριωτικοῦ Ἰδρυμάτος, τοῦ Ἐρμυθροῦ Σταυροῦ, τοῦ Ὑπουργείου Προνόιας καὶ τῆς Ἐταιρείας Σπές, τῆς ὁποίας πρόεδρος ἦτο ὁ ἀποθανών.

ΘΕΟΛΟΓΟΣ Γ. ΕΞΗΝΤΑΡΗΣ

Τὴν 3ην Σεπτεμβρίου 1942 ἀπέθανεν ἐν Θεσσαλονίκῃ εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα περίπου ἐτῶν ὁ ἐν Μαλγάροις τῆς Ἀνατολικῆς Θρακίης γεννηθεὶς εὐπατρίδης καὶ πολιτευτῆς Θεολόγος Ἐξηντάρης. Ὁ ἀειμνηστος πρεσβύτης ἔδρασεν ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Μαλγάρων καὶ Κεσσάνης, τὸ δὲ ὄνομά του εἶναι συνδεδεμένον ὄχι μόνον μὲ τὴν οἰκονομικὴν, κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ζωὴν τοῦ Νομοῦ Ραιδεστοῦ, εἰς ὃν ὑπήγετο ἢ ὡς ἄνω μεσόγειος περιφέρεια, ἀλλὰ καὶ ὀλοκλήρου τῆς Θρακίης.

Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν του ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἀδελφοὶ Γ. Ἐξηντάρη ἀνέπτυξεν ἀξιόλογον δραστηριότητα καὶ πρωτοβουλίαν, καὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἢ ἐν Μαλγάροις σημαντικῆς ἐκτάσεως ἀγροτικῆ καὶ κτηνοτροφικῆ ἔπαυλις καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν δημιουργησασαυμένων τοῦ ἐν Κεσσάνῃ ἀλευρομύλου ἀπετέλεσαν πυρῆνα σοβαρῶν ἐπιχειρήσεων αἵτινες συνέβαλλον εἰς τὴν γεωργικὴν καὶ βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου.

Ὁ Θεολόγος Ἐξηντάρης ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἐμπορικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης, διεκρίνετο δὲ διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν εὐφυΐαν του.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκικῆς ἀπολυταρχίας ἐγνώριζε νὰ πολιτευῆται καὶ κατέστη ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὁ συνεχῆς καὶ ζωντανὸς ἐκπρόσωπος πάσης Κοινοτικῆς, ἐκπαιδευτικῆς καὶ διοικητικῆς κινήσεως τῶν ὡς ἄνω περιφερειῶν. Κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Ν. Ραιδεστοῦ εἰς τὴν Γ' Ἐθνοσυνέλευσιν, μετὰ δὲ τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς ἐκπατρισθεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν προσφύγων ἐγκατεστάθη εἰς Θεσσαλονίκην καὶ συνετέλεσεν, εἰς τὴν ἴδρυσιν τῶν ἠλεκτρικῶν ἐπιχειρήσεων Θεσσαλονίκης, Νιγρίτης καὶ Ἀλμυροῦ τῶν ὁποίων διετέλεσε μέχρι τοῦ θανάτου του ἐκ τῶν κυριωτέρων μετόχων καὶ μοχλῶν. Οἱ εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Σερρῶν καταφυγόντες συμπολιταὶ του τὸν ἐξέλεξαν γερουσιαστὴν Σερρῶν, ἐπολιτεύθη δὲ πάντοτε μὲ σωφροσύνην καὶ ἀξιοπρέπειαν.

Ὁ Θεολόγος Ἐξηγητᾶρης ἐσυμβόλιζε μὲ τὴν ἐπιβλητικὴν ἐμφάνισιν καὶ τὴν προσήθειαν τοῦ ἤθους τὸν ἀντιπροσωπευτικὸν τύπον τοῦ ἀρχοντος τῆς παλαιᾶς Θρακικῆς ἐποχῆς τῶν χριστιανικῶν καὶ οἰκογενειακῶν παραδόσεων. Οἱ συναδέλφοι καὶ οἱ ἐκ τοῦ πλησίον γνωρίζαντες αὐτὸν φίλοι θὰ ἐνθυμοῦνται πάντοτε μὲ ζωηρὰ συναισθήματα ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ τὸν ἐκλιπόντα θράκα εὐπατριδὴν καὶ ἐκλεκτὸν τοῦ τόπου μας πολίτην.

Φ. Μ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

Ἐν Θεσσαλονίκῃ ἀπέθανεν κατὰ τὸν Σεπτέμβριον 1942 ὁ ἐκ Διδυμοτείχου ὀδοντίατρος Ἰωάννης Μανδαλίδης. Ὁ Μανδαλίδης εἰς ἠλικίαν 6 ἐτῶν ἔχασε τὸν πατέρα του καὶ ἔκτοτε ἤρχισεν ἡ βιοπάλη του. Ἐσπούδασεν ὀδοντίατρος εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀργότερα μετέβη εἰς τὴν Ἀμερικὴν ὅπου ἐπιτυχῶς ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμά του.

Ἐταξίδεψε εἰς πολλὰ κράτη τῆς Εὐρώπης καὶ μέχρι τοῦ Βορείου Πόλου. Ἐγκατεστάθη ἀπὸ ἐτῶν εἰς Θεσσαλονίκην ὅπου μὲ τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν του κατάρτισιν διεκρίθη καὶ ἐξετιμήθη ἀπὸ τοὺς συναδέλφους του καὶ ὅλην τὴν κοινωνίαν. Λαμπρὸς ἄνθρωπος καὶ εὐγενὴς ὁ Μανδαλίδης προσεπάθει νὰ κρύβῃ τὴν καλωσύνην του. Ἡ ζωὴ του ἦτο πλήρης σειρὰ ἀγαθοεργιῶν, χωρὶς διαφημίσεις καὶ ἐπιδείξεις. Ἰδιαιτέραν στοργὴν ἐπιδείκνυε διὰ τὰ ἄπορα καὶ ἀπροστάτευτα παιδιὰ.

Διὰ διαθήκης του ἀφῆκεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης

τὸ ἥμισυ ἐξ ἀδιαιρέτου τοῦ κατὰ τὴν παραλιακὴν Λεωφόρον (ἀρ. 39) Θεσσαλονίκης ἐξαωρόφου μεγάρου του, τὸ τέλειον ὁδογτοῖατρεῖον του μετὰ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργαλείων καὶ ὅσα ὑπάρχουν εἰς τὰς Τραπεζὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ χροῖματα καὶ χρεώγραφα. Ὅλα αὐτά, κατὰ τὴν διαθήκην του θά χρησιμεύσουν διὰ τὴν ἴδρυσιν Ὀδοντοιατρικῆς Σχολῆς.

Εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν κοινότητα Διδυμοτείχου ἄφησεν ὀλόκληρον τὴν ἐκεῖ εὕρισκομένην κινητὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν του, τὸ ἐργοστάσιον ἠλεκτρισμοῦ, τὸν ἀλευρόμυλον μὲ ὅλα τὰ παραρτήματα καὶ τὸς οἰκοδομῆς, μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διατίθενται αἱ πρόσοδοι διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἱκανοτέρων μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τοῦ Διδυμοτείχου.

Ἡ Σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἀνεκίρῳξε τὸν Μανδαλίδην Μέγαν Εὐεργέτην, ἀπεφάσισε νὰ ἀναρτηθῇ ἡ εἰκὼν του εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων τῆς Συγκλήτου, νὰ ἀναγραφῇ τὸ ὄνομά του εἰς τὴν εἰδικὴν ἀναθηματικὴν στήλην καὶ νὰ στηθῇ ἡ προτομή του.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ ΑΛΒΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1870 ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Ἀντιφωνήτου (Φανάρι) καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Ἀθήναις τὴν 22αν Σεπτεμβρίου 1942. Σύζυγος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει γνωστοῦ τῆς ἐποχῆς του Ἀρχιτέκτονος-Μηχανικοῦ-Υδραυλικοῦ Λιμενολόγου Σταύρου Ἀλβανοπούλου, θυγάτηρ τοῦ μεγαλεμπόρου Γεωργίου Ἰωαννίδου καὶ ἐγγονὴ τοῦ μεγάλου Ἀρχιτέκτονος Βασιλείου Καραβασίλογλου κατασκευαστοῦ τῆς 1ης πλωτῆς Σιδηρᾶς Γεφύρας τοῦ Κερατίου Κόλπου θεωρουμένης τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ἐν τῷ Κόσμῳ.

Ἐπῆρξεν ὑπόδειγμα Ἑλληνίδος ἀναθρέψισα τὰ τέκνα της ἐν Χριστιανικῇ ἀρετῇ. Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν ἐγκατεστάθη μετὰ τῶν τέκνων της ἐν Κομοτινῇ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου προσέφυγε μετὰ τῶν υἱῶν της Κορνηλίου καὶ Ἰωάννου Ἀλβανοπούλου καὶ τῆς θυγατρὸς της Καλιόπης Καροφυλάκη εἰς Ἀθήνας ὅ θάνατός της ἐβύθισε εἰς πένθος ὅχι μόνον τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς της ἀλλὰ καὶ πάντας ἐκείνους εἰς οὓς ἐξετείνετο ἡ φιλάνθρωπος δρασὶς της,

Ἐκ τῶν υἱῶν της οἱ κ. Κορνήλιος καὶ Ἰωάννης Ἀλβανόπουλος

εις μνήμην τῆς ἀειμνήστου διέθεσαν διάφορα γενναῖα ποσὰ εἰς διάφορα εὐαγῆ καθιδρύματα. Μεταξὺ ἄλλων προσέφερον δέκα ἑκατομμύρια δραχμῶν διὰ τοὺς πρόσφυγας Θράκης καὶ ἑπτακοσίας πενήκοντα χιλιάδας εἰς τὸ Θρακικὸν Κέντρον πρὸς συνέχισιν τῆς ἐκδόσεως τῶν «Θρακικῶν». Ἡ διευθύνουσα ἐπιτροπὴ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρον διὰ ψηφίσματος ἀνεκίρηνξε τὴν ἀείμνηστον Μεγάλην Εὐεργέτιδα.

Κ.

ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΣ Θ. ΒΕΖΙΡΤΖΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Τυρολόην τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις πρῶτως καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δρασεως του τὴν 6ην Ὀκτωβρίου 1942 εἰς ἡλικίαν 60 ἐτῶν.

Ὁ ἀείμνηστος συμπολίτης ἐσπούδασεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὴν Ἰατρικὴν, ἐτελειοποίησε δὲ τὰς σπουδὰς του ἐν Γερμανίᾳ, εἰδικευθεὶς εἰς τὴν δερματολογίαν. Πρὶν ἢ ἀπολεσθῆ ἡ Θράκη, ἤσκησεν μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας τὴν ἰατρικὴν εἰς διάφορους πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ αὐτῆς, διακριθεὶς διὰ τὴν φιλαλληλίαν καὶ τὴν στοργὴν μεθ' ὧν ἐνοσῆλευεν τοὺς ἀσθενεῖς του. Ὅταν ἀπηλευθερώθη ἡ Θράκη, ὁ ἰατρὸς Βεζιρτζῆς ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Νομοῦ Ραιδεστοῦ καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν Γ' Ἐθνοσυνέλευσιν διὰ νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν πατρίδα του. Οἱ πολιτικοὶ ἐν τούτοις ἀγῶνες δὲν τὸν εἴλκυον καὶ ἐπεδόθη καὶ πάλιν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ ἐλευθέρου Κράτους εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς ἰατρικῆς. Τὸ ἐν Ἀθήναις ἰατρεῖόν του ἤκμασεν ἐπὶ ὀλόκληρον εἰκοσαετίαν καὶ μετὰ τὴν συνεχῆ καὶ ἀκούραστον δραστηριότητα καὶ φιλοπονίαν του κατώρθωσε, ἄγνωστος καὶ πρῶσφυξ νὰ διακριθῆ μετὰ τῶν συναδέλφων τοῦ κλάδου του καὶ νὰ παγιώσῃ ζηλευτὴν ἐπιστημονικὴν καὶ κοινωνικὴν σταδιοδρομίαν.

Γλυκὸς τοὺς τρόπους, ἀγαθὸς καὶ συμπαθὴς τὴν ἔκφρασιν, πρόθυμος καὶ ἀκούραστος ὅταν ἐπρόκειτο νὰ βοηθήσῃ ἢ νὰ φανῆ χρήσιμος εἰς τοὺς συμπατριώτας του ὁ ἀποθανὼν Πολύκλειτος Βεζιρτζῆς ἐγνώριζε νὰ ἀποκτᾷ φίλους εἰλικρινεῖς καὶ ἀφωσιωμένους. Ὅταν πλέον ὁ πολυετὴς μόχθος ἀπέφερε τοὺς καρπούς του, βύσκανος μοῖρα ἀπέκοψε τὸ νῆμα ἐνὸς χρησίμου καὶ καλοῦ πολίτου καὶ ἐπιστήμονος, τὸν ὅποιον μετὰ ζωντὰν συγκίνησιν καὶ θερμὴν συμπάθειαν θὰ ἐνθυμοῦνται πάντοτε οἱ πολυπληθεῖς πελάται, οἱ συμπατριῶται, οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι του.

Ὁ ἀείμνηστος συμπολίτης συγκαταλέγεται μεταξύ τῶν εὐεργετῶν τοῦ Θρακικοῦ κέντρον διὰ δωρεᾶς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκ 50.000 Δραχμῶν.

Φ. Μ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Τὴν 1 Δεκεμβρίου 1942 ἐκηδεύθη ἐν Θεσσαλονίκῃ, τὴν προτεροαίαν ἀποθανών, μετὰ βραχείαν νόσον ὁ Γ. Κωνσταντινίδης ἀγαπητὸς συνεργάτης τῶν «Θρακικῶν». Ὁ ἀποθανὼν ἐγεννήθη ἐν Ἀδριανουπόλει τὴν 1 Ἰανουαρίου 1866. Ἡ μήτηρ του ἦτο θυγάτηρ τοῦ κατὰ τὸ 1821 καρατομηθέντος μετ' ἄλλων ἐθνομαρτύρων Βλασίου Γούναρη.

Τῷ 1880 διορίσθη τῇ ὑποδείξει τοῦ τότε μητροπολίτου Ἀδριανουπόλεως Νεοφύτου βοηθὸς δημοδιδάσκαλος εἰς τὴν κοινότητα Μεγάλου Ζαλουφίου, κατόπιν ἐπὶ πενταετίαν διηύθυνε τὴν Δημοτικὴν Σχολὴν Τσορέκ-κιοϊ (Καστανιές), ἐπὶ ἑννέα ἔτη τὴν ἀστικὴν Σχολὴν Καραγάτς (Ἀδριανουπόλεως). Διδάσκαλος ὢν, ἐβραβεύθη ἀποστείλας λαογραφικὴν συλλογὴν μετὰ τοῦ Κ. Κουρτίδου εἰς τὸν Ζωγράφειον ἀγῶνα τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἑλλ. Φιλολογικοῦ Συλλόγου.

Ἀκολούθως ἐφοίτησεν εἰς τὴν ἐνταῦθα Ὀδοντοϊατρικὴν Σχολὴν τοῦ Δ. Καρακατσάνη καὶ μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του ἐξήσκησεν ἐν Ἀδριανουπόλει ἐπὶ ἔτη τὸ ἐπάγγελμα. Κατόπιν διορίσθη γραμματεὺς ταμίας καὶ λογιστὴς τῆς ἐκεῖ Δημογεροντίας, ἀσκῶν καὶ τὰ καθήκοντα γραμματέως τοῦ Πνευματικοῦ καὶ Μικτοῦ δικαστηρίου, ἐκτελῶν καὶ τὰς ἐν τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει συμβολαιογραφικὰς πράξεις, ἐλεγκτὴς τῶν ληξιαρχικῶν πράξεων. Τῷ 1913—14 τῷ ἀνετέθη συγχρόνως ἡ Διεύθυνσις τοῦ Κοινοτικοῦ Οἰκοτροφείου ἀρρένων. Κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἀδριανουπόλεως διορίσθη συμβολαιογράφος εἰς αὐτὴν καὶ μετὰ τὴν ἐκκένωσιν αὐτῆς εἰς Καραγάτς, μετὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ὁποίου ἐγκατεστάθη εἰς Θεσσαλονίκην τῆς ὁποίας καὶ ἐξελέγη πληρεξούσιος τὸ 1925 εἰς τὴν Δ' Ἐθνοσυνέλευσιν. Μετὰ τὴν διάλυσιν αὐτῆς διορίσθη συμβολαιογράφος ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1940 ἔνεκα γήρατος ἀπεσύρθη καὶ τὸν διεδέχθη ὁ υἱὸς του δικηγόρος Ἰωάννης. Ἀπο τοῦ 1940 μέχρι τοῦ θανάτου του κατεγίνετο εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ἀπομνημονευμάτων του καὶ μελέτης περὶ τῆς Ἑλλ. κοινότητος Ἀδριανουπόλεως τῶν ὁποίων ἀποσπάσματα ἐδημοσιεύθησαν ἐν τῷ 17ῳ καὶ τῷ

παρόντι τόμῳ τῶν «Θρακικῶν» καὶ δημοσιευθήσεται εἰς τὸν προσεχῆ τόμον ἢ περὶ Σχολῶν.

Ἀποστολος Ἀποστολίδης ἰατρός ἐκ Τσανδῶ Σηλυβρίας μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν προσφύγων ἀπεκατεστάθη εἰς Ἀλεξανδρούπολιν. Ἀπέθανε ἐνταῦθα τῇ 6 Ἰουλίου 1942.

Ρητορίδης Χατζόπουλος ἰατρός ἐξ Ἀδριανουπόλεως πληρεξούσιος Ἐδέσσης (:) ἐν τῇ Δ' Ἐθνοσυνελεύσει ἀπέθανε τῇ 8 Ἰουλίου 1942 εἰς ἡλικίαν 74 ἐτῶν.

Βασίλειος Ἀγγελῆς ἐκ Σηλυβρίας, πρῶην βουλευτῆς Βεργίας. Ἀπέθανεν ἐνταῦθα τῇ 3 Σεπτεμβρίου 1942.

Νικ. Παρίτσης ἐκ Μαδύτου ἐπὶ ἔτη βουλευτῆς Μυτιλήνης καὶ κατόπιν Νομάρχης πρωτεύουσας καὶ Γενικὸς Διοικητῆς Κρήτης. Ἀπέθανεν ἐνταῦθα τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1942.

Δημ. Μαργαριτῶφ ἐκ Ραιδεστοῦ ἀπέθανεν ἐνταῦθα τῇ 13 Σεπτεμβρίου 1942.

ΝΟΕΜΗ ΖΩΗΡΟΥ (1874—4.12.42)

Ἀπὸ τὴν Κέρκυρα μᾶς ἔφθασε ἡ θλιβερὴ εἶδηση τοῦ θανάτου τῆς Νοεμῆς Ζωηροῦ.

Ἕνα ἐκλεκτὸ γέννημα καὶ ἀνάθρεμμα τῆς Πόλης. Μία διαλεκτὴ φυσιογνωμία, ἰδεολόγος, ἀλτρούστρια, πρότυπο ἑλληνικῆς γυναικείας καρδιάς καὶ καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας. Ἐκλείσει τὰ μάτια στὴν Ἐπισκοπὴ τῆς Κερκύρας, μακρὰ ἀπὸ τοὺς ἰδικούς της τὴν 4 Δεκεμβρίου 1942 μὲ στωϊκότητα φιλοσόφου.

Τὴν πρώτη μόρφωσίν της στὸ Ζάππειο τῆς Πόλης, συνεπλήρωσεν ἡ Νοεμὴ κατ' ἰδίαν. Κατεῖχε εἰς τὴν ἐντέλεια τὴ γαλλικὴν, μὲ τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἰταλικὴν γλῶσσα καὶ φιλολογία.

Νωρίτατα εἶχεν ἀναδειχθῆ ὡς *πρωτεργάτρια* στὴν Κοινωνικὴ Πρόνοια τοῦ Σταιροδρομοῦ. Τὰ ὄρανα τῆς Παναγίας ἐγνώρισαν τὴν τρυφερὴ ἀγάπη της. Ἐπειτα ἵδρυσε τὸ κύριο καὶ οὐσιαστικὸ ἔργο της, τὸ Ἐκθετοτροφεῖον τῆς Πόλης, ποὺ ἐπὶ χρόνια προστάτευε καὶ τοῦ ἀφιέρωσε τὴν προσωπικὴν ἐργασία της.

Σὰν ἔφυγε ἀπὸ τὴν Πόλη ὡς ἀνεπιθύμητη μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν καὶ κατέφυγε στὴν Ἀθήνα, ἐργάσθηκε στὰ νηπιότροφεία καὶ τὶς παιδικὰς ἐστῖες τοῦ Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος ἐδῶ καὶ στὴν Κέρκυρα. Δέχθηκε καὶ διηύθυνε ἐπὶ 1 $\frac{1}{3}$ χρόνον τὸ «Σπίτι τοῦ Κοριτσιοῦ», καὶ πρὸ 8 ἐτῶν ἀκόμη ἐσχεδίαζε ν' ἀφίσει τὴν Κέρκυρα ν' ἀποσυρθῆι στὸ βουνό, ὅπου νὰ ἰδρῦσει σχολεῖο πρότυπο γιὰ χωριότοπαιδα, νὰ τὰ διδάξῃ, νὰ τὰ αναθρέψῃ μὲ τὸ νέο σύστημα καὶ νὰ τὰ ἀποδώσῃ ἔπειτα στὴν κοινωνία.

Χάριν τῶν παιδιῶν εἶχε μεταφράσει καὶ ἐκδόσει στὰ 1911, σὲ γλῶσσα ἀληθινὰ χαριτωμένη, παρὰ τὶς γλωσσικὰς ἀντιλήψεις της, τὴν «Πιπρούλα» τοῦ γιατροῦ Candèze, ἀμίμητη ἱστορία σπουργιῶν, μονοναδικὴ γιὰ μικροῦς, μὰ καὶ ὡς φιλολογικὴ ἐργασία γεμάτη λυρισμὸν καὶ χάρη.

Ἡ κυρία πνευματικὴ δράση της ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐκείνη ἐκλογή της στὸ Συμβούλιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τοῦ Πέραν—ἦταν ἡ πρώτη καὶ ἡ μόνη γυναίκα, ποὺ ὑπηρετήσῃ τὸν ἀκαμπτον αὐτὸν ὄργανισμὸν ἐπίσημα—, ποὺ ὡς σύμβουλος τῆς Βιβλιοθήκης του κατέταξε τὴν ὕλη, εὗρηκε συνδρομὰς, ἐπλούτησε τὰ τμήματά της καὶ ἐθαυματούργησε κυριολεκτικὰ.

Ἡ βαθειὰ ἀγάπη της πρὸς τὴ φύση, ἰδίως στὰ φυτὰ, τῆς ἐνέπνευσε τὴν σπουδαιοτάτη μελέτη καὶ τὴ σπάνια συλλογὴ τῆς «Ἀττικῆς Χλωρίδας», ποὺ τὴν κατάρτισε ἀκούραστα περιετρέχοντας τῆς πεδιάδες καὶ τὰ βουνὰ τῆς Ἀττικῆς, ποὺ τόσο ἀγαποῦσε. Τὸ ὄγκωδες αὐτὸ ἔργον εἶχεν ὑποβάλλει στὴν Ἀκαδημίαν.

Στὴν Κέρκυρα, ὅπως προτιήτερα γιὰ τὴ Σκῦρο, συνέγραψε Λαογραφικὰ τοῦ νησιοῦ, ἐργασία ἀνέκδοτη.

Τιμοῦσε πάντα τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐργασία τῶν γυναικῶν. Καὶ ἡ πλουσία φύση της ἦταν προικισμένη μὲ ἔκτακτα ταλέντα, ποὺ τὰ ἀνεδείκνυεν ἡ αἰσθητικὴ ψυχὴ της: Ζωγράφιζε κ' ἐκεντοῦσεν ὑπέροχα. Ἦναι γνωστὰ τὰ ἀνυπέροβλητα σὲ τελειότητα ἐργόχειρά της, ἰδίως ἐκεῖνο πῶλεγε «Ποίημα τῆς Θράκης». Αὐτὸ βραβεύθηκε στὴ διεθνή "Ἐκίεση τῶν Τεχνῶν κ' Ἐπαγγελμάτων στὸ Παρίσι.

Καὶ ἡ γόνιμη αὐτὴ φυσιολογία παράλληλα διέπρεπε στὰ γνωστὰ Σαββατόβραδα τοῦ πατρικοῦ της σπιτιοῦ στὸ Πέραν καὶ στὸ νησί τῆς Ἀντιγόνης τὸ καλοκαῖρι, καὶ ἀποτελοῦσε τὸ κέντρον τοῦ χωριστοῦ προσωπικοῦ της κύκλου τῶν διαλεκτῶν ἐπιστημόνων, ξένων καὶ δικῶν μας, ποὺ τὴν τιμοῦσαν μὲ τὴν φιλίαν τους, ὅπως ὁ συγγραφεὺς τῶν ψυχώσεων Σίμων Ἀποστολίδης καὶ ἄλλες πνευματικὰς κορυφές.

Μικρές και μεγάλες χαρακτηριστικές χειρονομίες της μαρτυροῦν τὰ γενναῖα αἰσθήματά της : Στὸ 1906, στὸ παράπονο τῆς Ἀλεξάνδρας Παπαδοπούλου γιὰ τὴν ἔλλειψη μιᾶς ἀμάξας-φορείου τῶν νοσοκομείων τοῦ Μπαλουκλιοῦ, ἡ Νοεμὴ πῆρε τὴν πρωτοβουλία κ' ἐνήργησεν ἐρά- νους, μὲ τοὺς ὁποίους ἀγοράσθηκε καὶ δωρήθηκε στὰ Ἐθνικὰ Φιλαν- θρωπικὰ Καταστήματα τὸ κατάλληλο φορεῖο ἀσθενῶν.

Εἰς τὰς ἐκδόσεις τῆς Ἐτιαρίας πρὸς ἐνίσχυσιν Ἑπτανησιακῶν μελετῶν μετέφρασε τὸ ἔργον τοῦ Ροδοκανάκη «Ὁ Βοναπάρτης καὶ αἱ Ἰόνιοι νῆσοι» καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν τὸ ἔργον τοῦ Ἀνδρέα Ἰδρωμένου «Συνοπτικὴ ἱστορία τῆς Κερκύρας».

Ἀληθινὴ ἀρχόντισσα νοῦ καὶ καρδιάς εἶταν ἡ Νοεμὴ Ζωηροῦ. Σὰν ἄστρο λαμπερὸ φώτισε τὸν νοσταλγημένον οὐρανὸ τῆς Πόλης, ὅπως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Κέρκυρας ἔπειτα.

Κι ἀπὸ τὶς τρεῖς αὐτὲς κοινωνίες ἕνας ὕμνος ἀυθόρμητος θ' ἀνυ- ψώνεται πάντα στὴ μνήμη της.

ΑΘ. ΓΑΓΓΑΝΟΥ ΓΙΑΝΝΙΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ—ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

Ἡ ἐν Ἀδριανουπόλει Ἑλληνικὴ Κοινότης. Εἰς τὴν ἐν σελ. 50—84 τοῦ παρόντος τόμου δημοσιευομένην πραγματείαν τοῦ μακαρίτου Γ. Κωνσταντινίδου προσθέτομεν τὰ ἑξῆς :

Εἰς τὸν ναὸν τῶν Ταξιαρχῶν (Σ 52), κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ ναοῦ, ἐγίνετο ἀρχιερατικὴ λειτουργία ἐκ μέρους τῶν κρεοπωλῶν καὶ καπήλων ἢ οἰνοπνευματοπωλῶν ὡς κατόπιν ἐλέγοντο.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου (Σελ. 60) κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐτελεῖτο μνημόσυνον τῶν μεγάλων παντοπωλῶν καὶ Ἐμπόρων.

Κατὰ τὸν Κ. Κουρτίδην «τὸ Νοσοκομεῖον Ἀδριανουπόλεως ἦτο ἐκτισμένον ἐπὶ τῆς Κεντρικῆς ὁδοῦ τοῦ προαστείου Ἰλδιριμίου εἰς τὸν μέγαν ἀυλόγυρον τῆς καλλιμαρμάρου καὶ μεγαλοπρεποῦς ἐκκλησίας τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Εἶχε δύο μεγάλα καὶ μακρὰ πατώματα, μὲ δωμάτια περὶ τὰ εἴκοσι, ἠλιόλουστα καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἐπομένως ὑγιεινότερα. Ἐκτίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος καὶ ἐξηκολούθησεν λειτουργοῦν κανονικῶς καὶ ἐποφελῶς διὰ τὸν ὁμογενῆ πληθυσμὸν τῆς Ἀδριανουπόλεως μέχρι τοῦ 1880. Ἐνθυμούμαι καλὰ δύο γείτονάς μου νοσηλευθέντας ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην. Κατόπιν ἡ μεγάλη του αἴθουσα καὶ τὰ ὠραία δωμάτια τοῦ ἄνω καὶ τοῦ κάτω πατώματος ἐχρησιμοποιοῦντο ποικιλοτρόπως ἢ αἴθουσα διὰ τὰς συνεδριάσεις καὶ ἐργασίας τῆς πολὺ ἐθνωφελῶς καὶ φιλανθρωπῶς ἐργασθείσης μετὰ τὸ 1880 «Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος Ἰλδιριμίου», τὰ δὲ δωμάτια διὰ τὰς συνεδριάσεις τῶν ἱερέων Ἰλδιριμίου, τῆς Ἐφορείας τῶν σχολείων αὐτοῦ, τῶν ἐπιτρόπων τῶν συντεχνιῶν του κλπ., καθόσον ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἀδριανουπόλεως οἱ Ἰλδιριμιῶται διεκρίνοντο διὰ τὸν ἄκρατον πατριωτισμὸν των, τὴν ἐργατικότητα, δραστηριότητα καὶ ἐξαιρετικὴν φιλοξενίαν των.

Ἔίχε τὸ Νοσοκομεῖον καὶ πλούσιον φαρμακεῖον εἰς ἓν δωμάτιον».

Τὸ Βοσνοχώρι (Σ. 82) ἦτο πατρὶς τῆς μεγάλης οἰκογενείας Καρα-

θεοδωρῆ. Εἰς τὸ Βοσνοχώρι ἔμενον κατὰ τὴν εἰς Ἀδριανούπολιν παραμονὴν τῶν κατὰ καιροὺς Σουλτάνων οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Μεγ. Δυνάμεων.

Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην. Ὁ Ἀπόστολος Βεζιρτζόγλου ἔκτος τῶν σημειουμένων ζώων (εἰς Σ. 195), εἶχε περὶ τὰ 6.000 πρόβωτα καὶ 1.000 ὄνους. Εἰς τὴν περιφέρειαν Λουλὲ βορυγὰς εἶχε τοιφλίκι καὶ ὁ Χ' Κωνσταντῆς Χ' Δημητρίου παρὰ τὸ τοιφλίκι Σίρτικιοὶ (καὶ ὄχι Σέρτικιοὶ ὡς ἀναφέρεται εἰς Σ. 197) τοῦ Ἀθηνοδώρου Δημητρίου.

Εἰς τοὺς ἀλευρομύλους προσθετέοι οἱ ἐν Οὐζούνκιοπροῦ ὕδρομυλοι τῶν Ἀδελφῶν Θαλασσινοῦ καὶ τοῦ Γιακουμιδάκη, ἀμφοτέροισι μὲ καθαριστήρια καὶ κόσκινα ἀλεύρου, παραγωγῆς περὶ τὰς 20 χιλ. ὀκ. ἀλεύρου κατὰ 24ωρον.

Ἀμπελοφυτεῖαι (Σ. 209—210) ὑπῆρχαν πολλαὶ ἰδίως πρὸ τῆς φυλλοξήρας, εἰς Σαράντα Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀδριανουπόλεως ὀνομαστὰ ἦσαν τὰ κρασιὰ Ζαλουφρίου καὶ Ἀσλάν. Εἰς τὸ πρῶτον χωρίον ἰδίως, πολλοὶ ὁμογενεῖς, ὡς ὁ Γ. Βεργίδης, Ἀδελφοὶ Ἀβραμίδαι, Θωμᾶς, Μίτσαρας κ. ἄ. εἶχον μεγάλας ἐγκαταστάσεις. Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν εἶχον σταφύλια τῶν ποικιλιῶν τσαούσια, ἄλ πεχλιβάν (Λ. Τ. σημαίνουσα ἐρυθρὸς παλαιστῆς) ὅμοια μὲ τοὺς ροδίτας, παπάζ καρσι (Λ. Τ. σημαίνουσα σύζυγος ἱερέως) μαῦρα διὰ κρασι καὶ κεισι μεμεσι (Λ. Τ. σημαίνουσα μαστὸς αἰγός). Καὶ εἰς τὴν περιφέρειαν Μυριοφύτου ὑπῆρχον πολλαὶ ἀμπελοφυτεῖαι ἰδίως δι' οἰνοποιίαν.

Διορθώσεις. Εἰς τὰς κατωτέρω σημειουμένας σελίδας καὶ σειρὰς ὅπου ἀναγράφεται Λ. Τ. ἀναγνώσατε *Τουρκισι* (δηλ. λεγομένην καὶ μὲ τὰς Τουρκικὰς ὀνομασίας).

Σελ. 203	σειρὰ 12	καὶ 17	ἄνωθεν	καὶ 12	κάτωθεν
» 206	» 12	καὶ 15	»	»	»
» 207	» 2	καὶ 14	κάτωθεν		
» 208	» 1		ἄνωθεν		
» 209	» 3		κάτωθεν		

Σ. 162 σειρὰ 2 ἄνωθεν ἀντὶ Ἰξάστερο ἀναγ. Ἰξάστερο καὶ Σάστερο.

Σ. 176 σειρὰ 6 ἄνωθεν ἀντὶ Ἰμβρίας ἀνάγν. Ἰμβρασος.

Ἕνας θράξ *συνάδελφος ἐν Σηλυβρία*.—Εἰς τὸ Bulletin de la Correspondance Hellénique εἰς πραγματεῖαν τοῦ G. Seures : Antiquités de la Propontide (1912, τόμ. XXXVI, σελ. 637), ἀνεγνώσαμεν τὴν κατωτέρω ἐπιγραφὴν εὑρεθεῖσαν ἐν Σηλυβρία τῆς Θράκης, ἔχουσαν ὡς ἐξῆς :

† ΕΝΘΑΔΕ ΚΑ	† Ἐνθάδε κα
ΤΑΚΙΤΕ ΔΟΜΝΑ	τάκειται Δόμνα
Η ΤΗΣ ΜΑΚΑΡΙΑΣ	ἡ τῆς μακαρίας
ΜΝΗΜΗΣ ΘΥΓΑ	μνήμης θυγά-
ΤΗΡ ΚΥΡΙΑΚΟΥ	τηρ Κυριακοῦ
ΙΑΤΡΟΥ ΓΑΜΗ[ΤΗ]	ιατροῦ γαμητῆ
ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΖΗΣ[Α]	Θεοδώρου ζήσα
ΣΑ ΜΕΤ' ΑΥΤΟΥ	σα μετ' αὐτοῦ
ΜΗΝΑΣ ΙΗ' ΠΑΡΑ Η	μῆνας 18 παρὰ ἡ-
ΜΕΡΑΣ Ζ' ΤΕΛΕ[Υ]	μέρας 7. Τελευ-
ΤΑ ΜΗ[ΝΟ]Σ ΕΟΥΝΙ[ΟΥ]	τὰ μηνὸς Ἰουνίου
ΚΓ' ΙΝΔΙ[ΚΤΙΩΝΟΣ]	23 Ἰνδικτιῶνος

Ἐκ τῆς ὡς ἄνω ἐπιγραφῆς, ἀναγομένης εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους, πληροφοροῦμεθα ὅτι ἔζη ποτε ἐν Σηλυβρία Ἕλλην ἱατρὸς Χριστιανός, ὀνόματι Κυριακός, τοῦ ὁποῦλου ἡ θυγάτηρ Δόμνα, ὑπῆρξε σύζυγος κάποιου Θεοδώρου, ζήσασα μετ' αὐτοῦ ἐν και ἡμῖσι ἔτος παρὰ 7 ἡμέρας.

ΑΧ. Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ, ἱατρὸς

Γέφυρα Διαμαντῆ Ἀδριανουπόλεως.—Τὸ σημεῖωμα πού συνοδεύει τὴν φωτογραφίαν τῆς ἐπὶ τοῦ Ἄρδα γεφύρας Γενῆ Κιοπροῦ (=Νέα Γέφυρα), τῆς μετὰ ταῦτα ἐπὶ Ἑλληνικῆς κατοχῆς ὀνομασθείσης Γεφύρας Διαμαντῆ, λέγει ὅτι αὕτη κατέρρευσε τὴν 9 Μαρτίου 1848, ἡμέραν πανηγυρισμοῦ τῶν 40 μαρτύρων μὲ πολλὰ θύματα. («Θρακικά», Τόμ. XVII, σελ. 215). Τοῦτο ὁμῶς συνέβη τὴν 9 Μαρτίου 1839 καὶ ὄχι 1848, καθὼς ἀναφέρει ὁ Ἀλέξανδρος Ε. Λαυριώτης Ἀδριανουπολίτης : «Ἐνῶ τὰ πλήθη τῶν ἑορταζόντων Ἀδριανουπολιτῶν, λέγει, ἐπέστρεφον εἰς τὰ σηήτια των διερχόμενα τὴν ἐπὶ τοῦ Ἄρδα ξυλίνην τότε γέφυραν, αὕτη ὑπεχώρησεν ἕνεκα τοῦ βάρους καὶ ἐπνίγησαν περὶ τὰ 100—150 ἄτομα. Τὸ ἐπόμενον ἔτος

(1840) ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἀδριανούπολιν ὁ Σουλτᾶνος Μαχμουὺ διέταξε τὴν κατασκευὴν τῆς νέας λιθίνης γεφύρας (Γενῆ Κιοπροῦ) ἡ ὁποία δικαίως ἔπρεπε νὰ καλεῖται «Μαχμουδιέ» ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀναμορφωτοῦ ἐκείνου Σουλτάνου». (Ἡ ἑορτὴ τῶν 40 μαρτύρων ἐν Ἀδριανουπόλει, ἐν τῇ «Θρακικῇ ἑπετηρίδι» τοῦ 1897 σελ. 32—34).

ΑΧ. Θ. ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ, ἱατρός.

ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ ΘΡΑΚΗΣ ¹⁾

LXI. ΞΑΝΘΗΣ ²⁾

- 55 Ἰωακείμ 1935—1942 Δεκεμβρίου 8 μετατεθεὶς εἰς τὴν μητρόπο-
Πολυανῆς.
56 Ἰωακείμ Σιμυρνιώτης 1942 Δεκεμβρίου 8 ἀπὸ προϊστάμενος Κη-
φισσίας.

LXXV. ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ ³⁾

- 21 Ἰλαρίων 1303 ⁴⁾.

LXXXIII. ΣΩΖΟΠΟΛΕΩΣ ⁵⁾

- 23 Ἀνώνυμος 1482 ⁶⁾.
39 Θεοδόσιος 1623 ⁷⁾.
46α Καλλίνικος 1697 ⁸⁾.

1) Ὅρα «Θρακικά» τόμ. ΙΔ' σελ. 64—188, 189—190 καὶ 289, τόμ. ΙΣΤ' σελ. 387—394 καὶ ΙΖ' σελ. 452—456.

2) Ὅρα τόμ. ΙΔ' σελ. 151—153 καὶ τόμ. ΙΣΤ' σελ. 391.

3) Ὅρα τόμ. ΙΔ' σελ. 166—170 καὶ τόμ. ΙΣΤ' σελ. 391—394.

4) Παχυμέρης, Ἔκδ. Βόννης τόμ. Β' σελ. 337.

5) Ὅρα τόμ. ΙΔ' σελ. 171—173 καὶ 286 καὶ τόμ. ΙΣΤ' σελ. 394.

6) Κ. Παπαϊωαννίδου, Ἱστορία τῆς ἐν Πόντῳ Ἀπολλωνίας Σωζωπόλεως Θεσσαλονίκῃ 1933 σελ. 51.

7) Αὐτ. σελ. 54.

8) Αὐτ. σελ. 148.

Συμβολή Θρακῶν εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Εἰς τὸν ΙΖ' τόμον τῶν «Θρακικῶν» (σελ 436—438) ἐδημοσιεύσαμεν περὶ διαφόρων ἀγωνιστῶν ἐκ Θράκης κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Ἐν τῇ «Μεγ. Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ» τυχαίως εὑρομεν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν κατωτέρω ἀγωνιστῶν εἰς τὰς οἰκείας λέξεις.

Βούλγαρος Δημήτριος Γ. ἢ Καβαλλάρος. Κατήγετο ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ἐλθὼν δὲ τῷ 1821 κατετάχθη μετὰ δέκα ὁπαδῶν του ὑπὸ τὸν Γκούραν. Μετέσχε τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν μέχρι τῆς πτώσεως τῶν Ἐπι τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἰμπραήμ ἐπληρώθη εἰς Νεόκαστρο καὶ εἰς Τρίπολιν ὡς καὶ κατοπιν τῷ 1829 εἰς Θήβας εἰς τὸ στήθος. Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Καραϊσκάκη εἰς Ἀθήνας, ὁ Βούλγαρος εὑρίσκετο ἀπὸ ἡμερῶν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως μετὰ τῶν Τούρκων, ἐξαπατηθέντων ὡς πρὸς τὴν ἰδιότητά του, καθόσον ἐγνώριζε κάλλιστα τὴν τουρκικὴν. Ἄμα τῇ προσεγγίσει τοῦ Καραϊσκάκη ἐξῆλθε τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἔσπευσεν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν ἀγωνιστῶν τὸν ἔταξεν εἰς τοὺς Ζ' τάξεως ἀξιωματικούς. (Γ. Χ. Κανδηλῶρος, Τ. Ζ' Σ. 620).

Ἰωάννου Βασίλειος. Ἰατρός ἐκ Θράκης, πολεμήσας ἐπὶ πλοίων μέχρι τοῦ 1824, ὅποτε ἐτραυματίσθη παρὰ τὴν Σάμον. Ἐγκαταστάθεις εἰς Ναύπλιον προσέφερε μεγάλας ὑπηρεσίας κατὰ τὸν ἐξανθηματικὸν τύπον, ὅστις ἐμάστιζε τὴν πόλιν κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος, ἔσωσε δὲ ἐκ βεβαίου θανάτου καὶ τὸν πρόεδρον τῆς προσωρινῆς διοικήσεως Γεώργιον Κουντουριώτην. Τῷ 1825 ἐν τούτοις κατηγορήθη ὅτι ἐτέλει ἐν συνεννοήσει πρὸς τὸν Ἰμπραήμ καὶ ἐφυλακίσθη. Ἀποδειχθείσης ὁμως τῆς ἀθωότητός του ἀφέθη ἐλεύθερος. Τῷ 1827 παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ προέδρου Ἀνδρέα Ζαΐμη, προσῆλθεν εἰς Ἀΐγιναν καὶ εἰργάσθη μέχρι τοῦ 1829 ὅποτε προσβληθεὶς καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ ἐνσηκίφαντος λοιμοῦ ἀπεβίωσεν. (Τ. ΙΓ' σελ 387).

Καραγεώργης Γεώργιος Παπᾶς ἢ Κούρσογλου Γενναῖος ἀγωνιστῆς ἐξ Ἀδριανουπόλεως, ὅστις εὑρισκόμενος εἰς Μολδαυίαν, τῷ 1820 μετὰ τῶν ἀδελφῶν του ἐμυήθη εἰς τὴν Φιλικὴν, ἔγινεν ἐκατόνταρχος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου καὶ μετὰ τοῦ Ἀθανασίου Καρπενησιώτου ἐπολέμησεν εἰς διαφόρους μάχας καὶ μάλιστα εἰς τὸ Σκουλένι. Εἰς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ ἀδελφοὶ του Δημήτριος, Μανουὴλ, Μιχαήλ, Πασχάλης καὶ Σταῦρος ἔπεσαν μαχόμενοι ἥρωικῶς, μετὰ τὸν Ἰντζέν, τὸν Σφαέλλον, τὸν Ἀμπατιέλλον καὶ λοιποὺς ἥρωας τῆς τραγωδίας τοῦ Σκουλενίου. Ὁ Καραγιώργης, μολοντί εἶχεν ἐξαντληθῆ

ἀπὸ τὴν αἰμορραγίαν πολλῶν τραυμάτων, δὲν ἔστειξε νὰ διαπεραιωθῆ εἰς τὴν Ρωσικὴν ὄχθιν τοῦ Προύθου, ζητήσας ὡς χάριν νὰ ἀφεθῆ ὅπως ἀποθάνῃ πλησίον τῶν ἀδελφῶν του. Ἐν τούτοις διεσώθη ἀπὸ τὴν καταστροφὴν καὶ ἀποκατασταθεὶς εἰς Κισνόβιον δὲν ἔπαυσεν ἐργαζόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Τῷ 1823, μετ' ἄλλων Ἑλλήνων, συνέστησε μίαν νέαν ἐταιρίαν με τὸν σκοπὸν νὰ καταρτισθοῦν σώματα ἐπαναστατῶν, τὰ ὁποῖα διερχόμενα ἀπὸ τὴν Μολδαυίαν, κυβερνώμενα ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Στούρζαν, νὰ μὴ τὴν θίξωσι ποσῶς, ἀλλὰ νὰ φθάσωσι εἰς Βουλγαρίαν διὰ νὰ τὴν ἐξεγείρουν εἰς ἐπανάστασιν. Ἡ ἐταιρεία ἐπροδόθη ἀπὸ τὸν Τούρκον τραπεζίτην Μανουὰ βέην καὶ παρὰ τὰς προσπαθείας τοῦ διοικητοῦ τῆς Βασσαραβίας, γέροντος στρατηγοῦ Ἰντζῶφ, μεγάλου φιλέλληνας, ὅπως συγκαλύψῃ τὰ γεγονότα, πολλοὶ Ἕλληνες συνελήφθησαν ἐπὶ παραβάσει τῶν διαταγῶν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου διὰ τὴν οὐδετερότητα, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν, ὡς ὁ Σαχίνης, Χώντζογλους καὶ λοιποὶ ἀρχηγοὶ ἐσάπησαν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἀπέθανον. Ὁ Καραγιώργης διῆλθε διὰ τῆς Τουρκίας καὶ φθάσας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1823 ἐξηκολούθησε πολεμῶν, μετὸν Μαυροκορδάτον εἰς τὸ Μεσολόγγιον, μετὸν Χατζῆ Χρηστον εἰς τὸ Νεόκαστρον, μετὸν Γενναῖον Κολοκοτρώνην εἰς τὴν Δραμπάαν, μετὸν Καραϊσκάκην εἰς τὸ Χαϊδάρι, τὴν Ἀράχωβαν, τὸ Δίστομον καὶ τὸν Πειραιᾶ. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν οὐδόλως ἡμίφθη καὶ ἔζη βιοπαλαίων ὡς ρακοπώλης εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀπέθανε δὲ τῷ 1854 ἐκ χολέρας. (Γ. Δ. Κ., Τ. ΙΓ' Σ. 788).

Καβάκος 1) Δημήτριος Κωνσταντινίδης. Ἀγωνιστὴς ἐκ Κων/πόλεως καὶ ἀνεψιὸς τοῦ Κυριάκου Κοιμπάρη. Ὑπηρετήσεν εἰς τὸ ναυτικὸν ὡς ἀξιωματικὸς τῆς οἰκονομίας καὶ μετέσχε διαφόρων ναυμαχιῶν. Κατὰ τὴν περίοδον τῆς πειρατείας ἐχρησιμοποιήθη ὡς διεργμηνεὺς διότι ἐγνώριζε ἄριστα τὴν ἀγγλικήν, γαλλικὴν, καὶ ρωσικὴν. Τῷ 1827 προσελήφθη ὑπὸ τοῦ Σκότου Τομάς κυβερνήτου τοῦ βρικίου «Σωτήρ» καὶ ὑπηρετῶν ὡς ἀξιωματικὸς πολλάκις ἠνδραγάθησεν. Εἰς αὐτὸν ὁ λόρδος Κόχραν ἐνεπιστεύθη τοὺς Τούρκους αἰχμαλώτους, ζωρηθέντας ἐπὶ ἐχθρικῆς κορβέτας καταστραφείσης παρὰ τὸ Ναυαρίνον. Διεκρίθη ἐπίσης εἰς τὴν καταδίωξιν πολλῶν Τουρκικῶν πλοίων εἰς τὸ Αἶγαϊον. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν παρέμεινε εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν, ἀπεβίωσε δὲ συνταξιούχος τῷ 1850.—2) *Νικόλαος*, ἀδελφὸς νεώτερος τοῦ προηγουμένου. Ἐκ Κων/πόλεως κατῆλθεν εἰς Μάνην, ὅπουθεν κατήγετο ἡ πατρικὴ του οἰκογένεια καὶ προσκληθεὶς ἀπὸ τὸν Τσαλαφατῖνον ἔλαβε μέρος εἰς διαφόρους μάχας πολ-

λάκις πληγωθείς. Ἐπεσεν ἥρωικῶς μαχόμενος εἰς τὴν μάχην τῶν Τρικώρων τῷ 1825 (Γ. Α. Κ., Τ. ΙΓ' Σ. 4 6).

Καβακλῆς Θεοδόσιος. Ἀγωνιστὴς καὶ φιλικὸς ἐκ Κων/πόλεως. Ἐμυήθη ὑπὸ τοῦ Σέκκερη τῷ 1820 καὶ ἐχρησιμοποιήθη εἰς Βουλγαρίαν ὅπου εἶχε πολλοὺς συγγενεῖς. Τῷ 1821 ἐστρατολόγησε πλείστους νέους ἐκ Ρουτσουκίου, Βάρνης καὶ Φιλιππουπόλεως τοὺς ὁποίους ἔστειλε νὰ ἐγγραφοῦν εἰς τὸν Ἱερὸν Λόχον. Ἐπεδίωξε νὰ ἐξεγερῇ τὰς Ἑλληνικὰς κοινότητας τοῦ Εὐξείνου ἀλλ' οὐδὲν κατορθώσας κατῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀφοῦ ἐπολέμησεν εἰς Κασσάνδραν τὰς παραμονὰς τῆς καταστοφῆς. Ἀντεπροσώπευσε τοὺς Μαυροθαλασσίτας εἰς τὴν συνέλευσιν τῆς Ἐρμιόνης, ἀπεκαρδιώθη ἐκ τῶν ἐρίδων πρὸς τὴν ἄλλην συνέλευσιν τῆς Αἰγίνης καὶ δὲν ἔστειρε νὰ μετάσχη τῆς ἐν Τροιζῆνι συγκροτηθείσης κοινῆς συνελεύσεως. Ἐγκατασταθεὶς μετὰ τὸν ἀγῶνα εἰς Φιλιππούπολιν ὑπηρέτησεν ὡς πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ἀπέθανε δὲ τῷ 1847. [Πιθανώτατα ἐκ Καβακλῆ]. (Τ. ΙΓ' Σελ. 416).

Διάφορα. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Α. Α. Πάλλη «Σελίδες ἀπὸ τῆ ζωῆ τῆς παλιᾶς Γενιτσαρικῆς Τουρκίας» (1941) συναντῶμεν τὰ ἑξῆς σχετικὰ μὲ τὴν Θράκην.

Οἱ γιατροὶ ὑπάγονται εἰς τὸν *Χερίμπαση* (Ἀρχίατρο) τοῦ Σουλτάνου ποὺ εἵτανε ντερβίσης ἰσότιμος μὲ τοὺς Οὐλεμάδες καὶ εἶχαν ὡς εἰσόδημα ὅλες τὶς δημόσιες εἰσπράξεις τῆς Ραιδεστοῦ. Σελ. 148.

Ὁ βασιλεὺς τῶν *μουλαμιγιόν* (ἐκστατικῶν) εἵταν ὁ Καπανὴ Μεχμέτ ἐφέντης, γνωστὸς ἀκόμα καὶ μὲ τὸ ὄνομα Κισουντὰρ Μεχμέτ. Λένε πὸς πατρίδα του εἵταν ἡ Καλλίπολις, εἶναι ὅμως ἐξακριβωμένο πὼς οἱ συγγενεῖς του εἵτανε ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Συρμίας (Κάτω Οὐγγαρίας). Σελ. 170.

Ἀνάμεσα στοὺς μουσικικοὺς [1638] βρισκόντανε πολλοὶ γκισουρῆδες ἀφ' οὔ οἱ περισσότεροι τους (κι' αὐτὸ τὸ λέγει ὁ Ἐβλιά) εἵτανε ἀπὸ τὸ Φανάρι, τὸ Μπαλὰτ καὶ τὸ Δέρκος. Σελ. 193.

Τὸ μεγάλο κυνήγι γινότανε στὰ βουνὰ τῆς Στραντζας, πάνω στὴ Θράκη, ὅπου μέσα στὰ λαγκάδια καὶ στὰ πυκνὰ ρουμάνια, τ' ἀγριογούρουνα καὶ ἄλλα ἀγρίμια εἶχανε τὰ λημέρια τους. Ἐκεῖ εἶχε τὴν ἔδρα του ἓνα εἰδικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ δασοφύλακες κυνηγούς ὡς λεγότανε *τουφεκοῦδες*. Σελ. 216.

Ὁ Καραγκιόζης κατοικοῦσε στὶς Σαράντα Ἐκκλησιές. Σελ. 227.

Ἐναφέρει ἄπειρα εἶδη ἀπὸ σερμπέτια λ. χ. τὸ χουπάφι, φτιαγμένο ἀπὸ τὸ ζουμί τῶν πιὸ διαλεχτῶν φρούτων, ἀπὸ... τὸ βύσινα τῆς Ραιδεστοῦ... Σελ. 242.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΙΖ' ΤΟΜΟΥ.

Εἰς τὸν 17ον τόμον Σ. 466 κατὰ τυπ. λάθος ὁ μὴν τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Μ. Ἀποστολίδου ἐσημειώθη Σεπτέμβριος ἀντὶ Ἀπρίλιος.
